STATISTISKA MEDDELANDEN
Ser. F. Band XXI.

Arkivexemplar

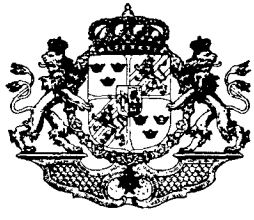

SOCIALA MEDDELANDEN

UTGIVNA AV

K. SOCIALSTYRELSEN

ÅRG. 1922

HÄFTEN 1—6

STOCKHOLM
P. A. NORSTEDT & SÖNER

INLEDNING

TILL

Sociala meddelanden / utgifna af K. Kommerskollegii afdelning för arbetsstatistik. – Stockholm, 1912-1967. Ingår 1912-1953 i: Statistiska meddelanden. Ser. F, Sociala meddelanden. – Fr. o. m. 1913 utgiven av Socialstyrelsen.
Kumulerade sakregister för 1903-1922, 1923-1932, 1933-1942 och 1943-1947.
1915-1944 även med innehållsförteckning på franska, 1945-1957 med sammanfattningar på franska och engelska, 1958 med sammanfattningar på engelska och 1959-1962 vissa nummer med sammanfattningar på engelska.
1959-1962: "Tidskriften Sociala meddelanden utges med åtta artikelnummer (Allmänna häftet) och tolv separata häften med statistiskt informationsmaterial (Statistisk information)".

Föregångare:

Meddelanden från K. Kommerskollegii afdelning för arbetsstatistik. – Stockholm : 1903-1911.

Efterföljare:

Socialnytt : sociala meddelanden / Socialstyrelsen. – Stockholm : Socialstyrelsen, 1968-1990.

Sociala meddelanden. 1922: 1-6.
Digitaliserad av Statistiska centralbyrån (SCB) 2009.

urn:nbn:scb:se-socmed-19221

STATISTISKA MEDDELANDEN
Ser. F. Band XXI.

Arkivexemplar

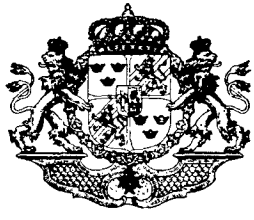

SOCIALA MEDDELANDEN

UTGIVNA AV

K. SOCIALSTYRELSEN

ÅRG. 1922

HÄFTEN 1—6

STOCKHOLM
P. A. NORSTEDT & SÖNER

STOCKHOLM 1922
KUNGL. BOKTRYCKERIET. P. A. NORSTEDT & SÖNER
213270

INNEHÅLL

Häft. 1.

Arbetsmarknaden under november månad 1921 1
Hyresnämndernas verksamhet under år 1920 3
Byggnadsverksamheten i rikets stadssamhällen åren 1918—1920 26
Understöd av statsmedel åt nykterhetsnämnder 29
Lönerörelsen i Frankrike under kriget . . . 31
Meddelanden från socialattachéerna 34
Åttatimmarsdagens genomförande i de tyska staterna 34
Den nya järnvägsregimen i Frankrike 38
Den franska opinionen om lagförslaget angående socialförsäkring 41
Den stora arbetskonflikten i departementet Nord 42
Vetenskapliga undersökningar rörande arbetseffektiviteten i England 45
Registrerade föreningar för sjuk- och invaliditetsförsäkring i England under år 1920 47
Hyresökningen i Storbritannien under åren 1914—1921 48
Det industriella läget i Förenta staterna under hösten 1921 49
Författningar rörande sociala frågor 55
Kortare Meddelanden 56
Statens arbetslöshetskommissions verksamhet under september och oktober 1921 56
Arbetslöshetsförsäkringen i Danmark 1920/21 . . 57
Arbetsmarknaden i England under oktober 1921 58
Arbetsmarknaden i Tyskland under oktober 1921 58
Genomförandet av 44 timmars veckoarbetstid i Nya Syd-Wales 58
Bostadshyrorna i Danmark år 1920 59
Internationella kooperativa alliansens tionde kongress 60
Levnadskostnadernas stegring i England 60
Den amerikanska invandringslagens tillämpning . 61
Utvandringen från Sverige under tredje kvartalet 1921 61
Arbetsrådets beslut 63
Sveriges offentliga arbetsförmedling November 1921 70
Arbetslösheten inom arbetarorganisationerna den 31 oktober 1921 77
Livsmedelspriser och levnadskostnader November 1921 77

Häft. 2.

Arbetsmarknaden under december månad 1921 81
Lantarbetarnas löneförhållanden år 1921 . 83
Detaljprisstatistik och beräkning av levnadskostnadsindex i Italien 86
Tredje internationella arbetskonferensen i Genève 95
Meddelanden från socialattachéerna 129
Tilläggsförsäkring för arbetslösas familjer och andra åtgärder för lättande av kommunernas fattigvårdsbörda i England.
Författningar rörande sociala frågor . . . 132
Kortare meddelanden 133
Handläggningen av arbetarfrågor i Michigan . . 133
Lönestegringen i Japan 1912—1920 133
Arbetslönerna inom jordbruket i Förenta staterna 1913—1921 133
Statens arbetslöshetskommissions verksamhet under november 1921 134
Arbetsmarknaden i England under november 1921 135
Arbetsmarknaden i Tyskland under november 1921 135
Ny dansk arbetslöshetslag 135
Den effektiva årsarbetstiden inom byggnadsverksamheten 136
Åttatimmarsdagen i Danmark 137
Kooperativa konsument- och producentföreningar i Storbritannien och Irland år 1919 138
Beräkningsmetoden för socialstyrelsens levnadskostnadsindex 139
Levnadskostnaderna i Japan 140
Sjukförsäkringen och de arbetslösa i England . 140
Ny dansk lag om medling i arbetstvister 141
Förslag till omorganisation av den tyska pensionsförsäkringen för privatanställda 141
Sveriges offentliga arbetsförmedling December 1921 142
Arbetslösheten inom arbetarorganisationerna den 30 november 1921 148
Levnadskostnader under fjärde kvartalet 1921 150
Livsmedelskostnadernas förändringar å vissa orter i riket 158
Livsmedelspriser i Sverige Sammandrag för 1913—december 1921 . . . 160
Livsmedelspriser å olika orter i riket Fjärde kvartalet 1921 162
Fiskpriser å vissa orter Oktober 1920—december 1921 172
Kreaturspriser samt tillförsel och konsumtion å vissa orter. Fjärde kvartalet 1921 174
Kreaturspriser i Stockholm, Malmö och Göteborg Sammandrag för 1913—december 1921 176

Häft. 3.

Arbetsmarknaden under januari månad 1922 177
Arbetstillgången under fjärde kvartalet 1921 179
Arbetslöshetsfrågan vid 1922 års riksdag . 185
Kollektivavtalens lönesatser under fjärde kvartalet 1921 187
Arbetsförmedlingen av sjömän under år 1921 191
Arbetstillgången inom sjömansyrket under år 1921 194
Emigrationen under år 1921 196
Arbetsförhållandena för hotell- och restaurangpersonalen i Sverige 198
Fylleriförseelserna och deras orsaker under fjärde kvartalet 1921 203
Levnadskostnaderna på landsbygden 211
Socialstyrelsens förslag rörande en allmän levnadskostnadsundersökning 216
Socialstyrelsens utlåtande rörande hyresstegringslagen 224
Allmänna bostadsräkningen år 1920 . . . 234
Industriell demokrati inom Chicagos slakthusindustri 245
Meddelanden från socialattachéerna 248
Fattigvården i England under år 1921 248
Författningar rörande sociala frågor 251
Kortare meddelanden 251
Arbetslönerna i Danmark under september 1921 . 251
Lönestegringen i Förenta staterna 1907—1921 . . 251
Lönenedsättningar i England under år 1921 . . 252
Statens arbetslöshetskommissions verksamhet under december 1921 252
Arbetsmarknaden i England under december 1921 253
Arbetsmarknaden i Tyskland under december 1921 254
Frågan om lagstadgad arbetarsemester i Norge . 254
Parti- och minutprisernas växlingar under de senaste åren 254
Levnadskostnadernas stegring i Tyskland 256
Levnadskostnadernas stegring i England 257
Levnadskostnadernas förändringar i Förenta staterna 258
Arbetsinställelser i England år 1921 258
Rätten till strejkposteringar i Amerika 259
Sveriges offentliga arbetsförmedling Januari 1922 260
Yrkesinspektionens verksamhet under fjärde kvartalet 1921 266
Arbetslösheten inom arbetarorganisationerna. 267
Den 31 december 1921 267
Sammanfattning för år 1921 267
Livsmedelspriser och levnadskostnader Januari 1922 269

Häft. 4.

Arbetsmarknaden under februari månad 1922 273
Arbetslöshetsunderstöd vid arbetskonflikter . 275
Sveriges offentliga arbetsförmedling under år 1921 297
Byggnadsverksamheten i rikets större städer år 1921 308
Levnadskostnadernas stegring i de nordiska länderna 316
Förslag rörande kommunal omröstning angående rusdryckshandel 322
Skogsarbetarnas löneförhållanden vintern 1921—22 325
Trustlagstiftningskommitténs betänkande . . 330
Meddelanden från socialattachéerna 333
Striden för och emot åttatimmarslagen i Frankrike 333
Författningar rörande sociala frågor 338
Kortare meddelanden 338
Internationella arbetsbyråns styrelsesammanträde i januari 1922 338
Den offentliga arbetsförmedlingen i England 1914—1921 339
Arbetslönerna i Norge i november 1921 340
Statens arbetslöshetskommissions verksamhet under januari 1922 340
Arbetsmarknaden i England under januari 1922 . 341
Arbetsmarknaden i Tyskland under januari 1922 . 341
Arbetslöshetsförsäkringen i Norge år 1920 . . . 342
Statsunderstöd till arbetslöshetskassorna i Nederländerna 342
Check-off-systemet, en omtvistad inkasseringsmetod för fackföreningsavgifter 343
En amerikansk mellanhandsundersökning 344
Norskt lagförslag om obligatorisk skiljedom . . . 344
Arbetsinställelser i Nederländerna år 1921 . . . 345
Invandringen till Förenta staterna under senare halvåret 1921 345
Invandringsrestriktioner i Sydafrika 345
Arbetsrådets beslut 346
Centrala skiljenämndens beslut 353
Sveriges offentliga arbetsförmedling Februari 1922 358
Arbetslösheten inom arbetarorganisationerna den 31 januari 1922 365
Livsmedelspriser och levnadskostnader Februari 1922 365

Häft. 5.

Arbetsmarknaden under mars månad 1922 . 369
Arbetslöshetsfrågan vid 1922 års riksdag . 371
Sjömanslagen 373
Folkomröstning angående rusdrycksförbud . 376
Arbetskonferensernas resultat i lagstiftningen 378
Utredning om arbetstidslagens verkningar . 381
Olycksfall vid lastning och lossning av fartyg år 1921 383
Kollektivavtalens lönesatser under första kvartalet 1922 385
Storlockouten i Danmark 389
Meddelanden från socialattachéerna 395
Förslag om utarrendering av statsjärnvägarna i Frankrike 395
Oppositionen mot socialförsäkringsförslaget i Frankrike 395
Lockouten inom den engelska maskinindustrien . 397
Författningar rörande sociala frågor 400
Kortare meddelanden 401
Fråga om indragning av de norska socialattachéerna 401
Den sociala lagstiftningen i Rumänien 401
Avtalsenliga arbetslöner i Berlin 1914—1922 . . 401
Arbetslönerna i England i februari 1922 402
Lönenivåns förändringar i Kanada år 1921 . . . 402
Statens arbetslöshetskommissions verksamhet under februari 1922 403
Inskränkningar i understödsverksamheten för arbetslösa 403
Arbetslöshetskommissionens och nödhjälpsarbetenas förvaltning 404
Arbetslöshetsunderstöd till frigivna fångar . . . 404
Arbetsmarknaden i England under februari 1922 405
Arbetsmarknaden i Tyskland under februari 1922 405
Arbetstillgången i Nordamerika under år 1921 . 405
Frågan om lagstadgad arbetarsemester i Norge . 406
Belgiska stiftelsen för arbetarnas fritid 406
Riksförsäkringsanstaltens årsberättelse för 1920 . 407
Invandringen till Förenta staterna under första kvartalet 1922 407
Pensionsstyrelsens årsberättelse för 1920 407
Rapporter från yrkesinspektörerna angående svårare olycksfall i arbete 408
Sveriges offentliga arbetsförmedling Mars 1922 414
Arbetslösheten inom arbetarorganisationerna den 28 februari 1922 420
Levnadskostnader under första kvartalet 1922 422
Livsmedelskostnadernas förändringar å vissa orter i riket 430
Livsmedelspriser i Sverige, 1913—mars 1922 . . 432
Livsmedelspriser å olika orter i riket under första kvartalet 1922 434
Fiskpriser å vissa orter, jan. 1921—mars 1922 . 444
Kreatursprisər samt tillförsel och konsumtion å vissa orter under första kvartalet 1922 446
Kreatursprisər i Stockholm, Malmö och Göteborg 1913—mars 1922 448

Häft. 6.

Arbetsmarknaden under april månad 1922 . 449
Arbetstillgången under första kvartalet 1922 451
Arbetslönernas stegring 1913—1921 i Sverige och vissa andra länder 456
Kollektivavtal i Sverige vid årsskiftet 1920/21 460
Kooperativ verksamhet i Sverige 1917—1919 468
Fylleriförseelserna och deras orsaker under första kvartalet 1922 477
Det industriella läget i Förenta staterna den 1 mars 1922 483
Arbetstidslagstiftningen i Schweiz 491
Meddelanden från socialattachéerna 493
Läget inom den tyska tjänstemannarörelsen . . 493
De tyska driftsrådens representation i bolagens ledning 495
Arbetstidskonflikt inom den tyska metallindustrien 496
Arbetstiden vid järnvägarna i Tyskland 497
Arbetslösheten i England och den nya lagen om arbetslöshetsförsäkring 498
Författningar rörande sociala frågor 501
Kortare meddelanden 502
Internationella arbetsbyråns styrelsesammanträde i april 1922 502
Mellanfolkliga domstolens arbetsordning 502
Jordbruks- och industriarbetarlöner i Förenta staterna 503
Reglering av lantarbetarnas arbetsförhållanden i Estland 504
Statens arbetslöshetskommissions verksamhet under mars 1922 505
Arbetslöshetsunderstöd och rusdrycksinköp . . . 505
Utländska arbetares rätt till arbetslöshetsunderstöd i England 506
Arbetsmarknaden i England under mars 1922 . . 506
Arbetsmarknaden i Tyskland under mars 1922 . 506
Arbetsmarknaden i Nordamerika under mars 1922 506
Arbetstidslagstiftningen i Lettland 507
Hyreslagstiftningen i Tyskland 507
Bostadshygieniska krav i New York 508
Landsorganisationen i Sverige år 1921 508
Den tyska lagstiftningen om medling i arbetstvister 509
Utvandringen från Sverige under första kvartalet 1922 509
Svenskarna i Förenta staterna år 1920 510
Kolonisationsarbetet i de brittiska kolonierna . . 511
Australiens invandringspolitik 511
Centrala skiljenämndens beslut 513
Arbetsrådets beslut 515
Yrkesinspektionens verksamhet under första kvartalet 1922 517
Sveriges offentliga arbetsförmedling April 1922 518
Arbetslösheten inom arbetarorganisationerna den 31 mars 1922 525
Livsmedelspriser och levnadskostnader April 1922 525

TABLE DES MATIERES

Livr. 1.

Pages

Le marché du travail pendant le mois de novembre 1921 . . . . . 1.
L'activité des commissions de location en 1920 . . . . . 3.
La construction dans les villes suédoises 1918—1920 . . . . . 26.
Allocations de l'Etat aux comités de température . . . . . 29.
Le mouvement des salaires en France pendant la guerre . . . . . 31.
Rapports des attachés sociaux . . . . . 34.
L'introduction de la journée de huit heures dans les états allemands . . . . . 34.
Le nouveau régime de l'administration des chemins de fer en France . . . . . 38.
L'opinion française sur le projet de la loi d'assurances sociales . . . . . 41.
Le grand lock-out dans le département de Nord 42.
Analyses scientifiques sur l'efficacité du travail en Angleterre . . . . . 45.
Caisses d'assurances contre la maladie et l'invalidité enrégistrées en Angleterre en 1920 . . . 47.
La hausse des loyers dans la Grande-Bretagne 1914—1921 . . . . . 48.
La situation dans l'industrie aux Etats-Unis pendant l'automne 1921 . . . . . 49.

Pages

Lois concernant les questions sociales . . 55.
Courtes notices . . . . . 56.
L'activité de la commission du chômage de l'Etat pendant les mois de septembre et novembre 1921 . . . . . 56.
L'assurance contre le chômage en Danemark 1920—1921 . . . . . 57.
Le marché du travail en Angleterre pendant le mois d'octobre 1921 . . . . . 58.
Le marché du travail en Allemagne pendant le mois d'octobre 1921 . . . . . 58.
L'application de la semaine de 44 heures de travail au New South Wales . . . . . 58.
Les loyers au Danemark 1920 . . . . . 59.
Le dixième congrès de l'Alliance internationale coopérative . . . . . 60.
La hausse du coût de la vie en Angleterre . . . 60.
L'application de la loi américaine d'immigration 61.
L'émigration de Suède pendant le troisième trimestre 1921 . . . . . 61.
Résolutions du Conseil du travail . . . . 63.
Les bureaux de placement publics en Suède. Novembre 1921 . . . . . 70.
Le chômage parmi les membres des organisations ouvrières le 31 octobre 1921 . 77.
Prix des denrées alimentaires et coût d'existence. Novembre 1921 . . . . . 77.

Livr. 2.

Le marché du travail pendant le mois de décembre 1921 . . . . . 81.
Les salaires des ouvriers agricoles pendant l'année 1921 . . . . . 83.
Statistique des prix en détail et calcul de l'index du coût d'existence en Italie . . 86.
La troisième conférence internationale du travail à Genève . . . . . 95.
Rapports des attachés sociaux: . . . . . 129.
Assurance supplémentaire pour les familles des chômeurs et autres mesures pour alléger la charge d'assistance publique des communes en Angleterre.
Lois concernant les questions sociales . . 132.
Courtes notices . . . . . 133.
Le traitement des questions ouvrières au Michigan . . . . . 133.
La hausse des salaires au Japon 1912—1920 . . 133.
Les salaires des ouvriers agricoles aux Etats-Unis 1913—1921 . . . . . 133.
La commission de chômage pendant le mois de novembre 1921 . . . . . 134.
Le marché du travail en Angleterre pendant le mois de novembre 1921 . . . . . 135.
Le marché du travail en Allemagne pendant le mois de novembre 1921 . . . . . 135.
Nouvelle loi danoise sur le chômage . . . . . 135.
La durée effective du travail par an dans l'industrie de construction . . . . . 136.
La journée de huit heures au Danemark . . . . 137.

Sociétés coopératives de consommateurs et producteurs en Grande Bretagne et Irlande en 1919 . . . . . 138.
Méthode de calcul de l'index sur le coût d'existence effectué par l'Administration du travail 139.
Coût de la vie au Japon . . . . . 140.
L'assurance contre la maladie et les chômeurs en Angleterre . . . . . 140.
Nouvelle loi danoise sur la médiation dans les conflits du travail . . . . . 141.
Projet sur la réorganisation de l'assurance de vieillesse pour les employés privés en Allemagne . . . . . 141.
Les bureaux de placement publics en Suède. Décembre 1921 . . . . . 142.
Le chômage parmi les membres des organisations ouvrières le 30 novembre 1921 . 148.
Coût de la vie pendant le quatrième trimestre 1921 . . . . . 150.
Changement du prix pour denrées alimentaires dans certaines localités du pays . . . . . 158.
Prix des denrées ménagères en Suède. Tableau pour la période 1913—décembre 1921 . . . . . 160.
Prix des denrées ménagères dans différentes localités du pays. Quatrième trimestre 1921 . . 162.
Prix du poisson dans différentes localités. Octobre 1920—décembre 1921 . . . . . 172.
Prix du bétail vivant, approvisionnement et consommation dans certaines localités du pays. Quatrième trimestre 1921 . . . . . 174.
Prix du bétail vivant à Stockholm, Malmö et Gothembourg. Tableau pour la période 1913—décembre 1921 . . . . . 176.

Livr. 3.

Pages

Le marché du travail pendant le mois de janvier 1922 . . . . . 177.
L'offre et la demande de travail pendant le quatrième trimestre 1921 . . . . . 179.
Le chômage à la session du Riksdag de 1922 . . . . . 185.
Les taux de salaires selon les conventions collectives pendant le quatrième trimestre 1921 . . . . . 187.
Le placement dans la marine marchande pendant l'année 1921 . . . . . 191.
L'offre et la demande de travail dans la marine marchande pendant l'année 1921 194.
L'émigration en 1921 . . . . . 196.
Les conditions de travail parmi le personnel dans les hôtels et les restaurants en Suède . . . . . 198.
Les délits d'ivresse et leurs causes pendant le quatrième trimestre 1921 . . . . . 203.
Coût de la vie des ouvriers agricoles . . 211.
Projet de l'Administration du Travail sur une enquête générale du coût d'existence 216.
Rapport de l'Administration du Travail sur la loi de la hausse des loyers . . . . . 224.
Le recensement général des habitations en 1920 . . . . . 234.
La democrati industrielle dans les abattoirs à Chicago . . . . . 245.
Rapports des attachés sociaux . . . . . 248.
L'assistance publique en Angleterre en 1921 . . 248.

Pages

Lois concernant les questions sociales . . 251.
Courtes notices . . . . . 251.
Les salaires au Danemark pendant le mois de septembre 1921 . . . . . 251.
L'augmentation des salaires aux Etats-Unis 1907—1921 . . . . . 251.
L'abaissement des salaires en Angleterre en 1921 252.
L'activité de la commission de chômage pendant le mois de décembre 1921 . . . . . 252.
Le marché du travail en Angleterre pendant le mois de décembre 1921 . . . . . 253.
Le marché du travail en Allemagne pendant le mois de décembre 1921 . . . . . 254.
La question d'une loi sur les vacances pour les ouvriers en Norvège . . . . . 254.
Les fluctuations des prix en gros et en détail pendant les années dernières . . . . . 254.
La hausse du coût d'existence en Allemagne . . 256.
La hausse du coût d'existence en Angleterre . . 257.
Les fluctuations du coût d'existence aux Etats-Unis . . . . . 258.
Les grèves et lock-outs en Angleterre pendant l'année 1921 . . . . . 258.
Le droit de « picketing » par des grévistes en Amérique . . . . . 259.
Les bureaux de placement publics en Suède Janvier 1922 . . . . . 260.
L'inspection du travail pendant le quatrième trimestre 1921 . . . . . 266.
Le chômage parmi les membres des organisations ouvrières . . . . . 267.
Le 31 décembre 1921 . . . . . 267.
Résumé pour l'année 1921 . . . . . 267.
Prix des denrées alimentaires et coût d'existence. Janvier 1922 . . . . . 269.

Livr. 4.

Le marché du travail pendant le mois de février 1922 . . . . . 273.
Subventions de chômage aux conflits du travail . . . . . 275.
Les bureaux de placement publics en Suède en 1921 . . . . . 297.
La construction dans les plus grandes villes en Suède 1921 . . . . . 308.
La hausse du coût d'existence dans les pays scandinaves . . . . . 316.
Projet de vote communal sur la vente de spiritueux . . . . . 322.
Les salaires des ouvriers forestiers pendant l'hiver 1920—21 . . . . . 325.
Rapport du comité de législation sur les trusts . . . . . 330.
Rapports des attachés sociaux . . . . . 333.
La lutte pour et contre la journée de huit heures en France . . . . . 333.
Lois concernant les questions sociales . . 338.
Courtes notices: . . . . . 338.
Réunion du Conseil d'Administration du Bureau International du Travail au mois de janvier 1922 . . . . . 338.
Les bureaux de placement publics en Angleterre 1914—1921 . . . . . 339.
Les salaires en Norvège au mois de novembre 1921 . . . . . 340.
L'activité de la Commission de chômage pendant le mois de janvier 1922 . . . . . 340.
Le marché du travail en Angleterre pendant le mois de janvier 1922 . . . . . 341.
Le marché du travail en Allemagne pendant le mois de janvier 1922 . . . . . 341.
L'assurance contre le chômage en Norvège en 1920 . . . . . 342.
Subvention aux caisses de chômage aux Pays-Bas 342.
Le système de check-off . . . . . 343.
Enquête sur les intermédiaires aux Etats-Unis . 344.
Projet de loi sur l'arbitrage obligatoire en Norvège . . . . . 344.
Les grèves et lock-outs aux Pays-Bas en 1921 . . 345.
L'immigration aux Etats-Unis pendant les derniers six mois de 1921 . . . . . 345.
Restrictions sur l'immigration dans l'Afrique du Sud . . . . . 345.
Résolutions du Conseil du travail . . . . 346.
Résolutions de la Cour centrale d'arbitrage 353.
Les bureaux de placement publics en Suède. Février 1922 . . . . . 358.
Le chômage parmi les membres des organisations ouvrières le 31 janvier 1922 . . 365.
Prix des denrées alimentaires et coût d'existence. Février 1922 . . . . . 365.

Livr. 5.

Pages

Le marché du travail pendant le mois de mars 1922 . . . . . 369.
La question du chômage à la session du Riksdag de 1922 . . . . . 371.
La loi relative aux marins . . . . . 373.
Referendum sur l'interdiction des boissons alcooliques . . . . . 376.
Les résultats législatifs des conférences internationales du travail . . . . . 378.
Enquête sur les effets de la loi sur la durée du travail . . . . . 381.
Accidents survenus au cours du chargement et déchargement des navires en 1921 . . 383.
Les taux des salaires d'après les conventions collectives pendant le premier trimestre de 1922 . . . . . 385.
Le grand lock-out en Danemark . . . . . 389.
Rapports des attachés sociaux . . . . . 395.
Le projet de la concession à bail des chemins de fer de l'Etat en France . . . . . 395.
L'opposition en France au projet de loi sur l'assurance sociale . . . . . 395.
Le lock-out des industries mécaniques en Angleterre . . . . . 397.
Lois concernant les questions sociales . . 400.
Courtes notices: . . . . . 401.
La question de la suppression des attachés sociaux norvégiens . . . . . 401.
La législation sociale en Roumanie . . . . . 401.
Les salaires à Berlin de 1914 à 1922 d'après les conventions collectives . . . . . 401.
Les salaires en Angleterre au mois de février 1922 . . . . . 402.
Les fluctuations du niveau des salaires au Canada pendant l'année 1921 . . . . . 402.
Rapport de la Commission de chômage pendant le mois de février 1922 . . . . . 403.
Limitations des secours alloués aux chômeurs . 403.

Pages

L'administration de la Commission de chômage et des travaux organisés pour les chômeurs . 404.
Secours de chômage alloués aux prisonniers libérés . . . . . 404.
Le marché du travail en Angleterre pendant le mois de février 1922 . . . . . 405.
Le marché du travail en Allemagne pendant le mois de février 1922 . . . . . 405.
L'offre et la demande de travail aux Etats-Unis pendant l'anné 1921 . . . . . 405.
La question des vacances légales des travailleurs en Norvège . . . . . 406.
L'œuvre nationale des loisirs du travailleur en Belgique . . . . . 406.
Rapport annuel de l'Office des assurances de l'Etat pour 1920 . . . . . 407.
L'immigration aux Etats-Unis pendant le premier trimestre de 1922 . . . . . 407.
Rapport annuel de la Direction des retraites pour la vieillesse pour 1920 . . . . . 407.
Rapports des inspecteurs du travail sur les accidents graves du travail . . . . . 408.
Les bureaux de placement publics en Suède. Mars 1922 . . . . . 414.
Le chômage parmi les membres des organisations ouvrières le 28 février 1922 . . 420.
Coût de la vie pendant le premier trimestre 1922 . . . . . 422.
Variations du prix des denrées alimentaires dans certaines localités du pays . . . . . 430.
Prix des denrées alimentaires en Suède. Tableau pour la période 1913—mars 1922 . . . . . 432.
Prix des denrées alimentaires dans différentes localités du pays. Premier trimestre de 1922 434.
Prix du poisson dans différentes localités. Janvier 1921—mars 1922 . . . . . 444.
Prix du bétail, approvisionnement et consommation dans certaines localités du pays . . . 446.
Prix du bétail à Stockholm, Malmö et Gothembourg. Tableau pour la période 1913—mars 1922 . . . . . 448.

Livr. 6.

Le marché du travail pendant le mois d'avril 1922 . . . . . 449.
L'offre et la demande du travail pendant le premier trimestre 1922 . . . . . 451.
La hausse des salaires en Suède et dans certains autres pays pendant les années 1913—1921 . . . . . 456.
Contrats collectifs en Suède à la fin de l'année 1920 . . . . . 460.
La coopération en Suède pendant les années 1917—1919 . . . . . 468.
Les délits d'ivresse et leurs causes pendant le premier trimestre 1922 . . . . . 477.
La situation dans l'industrie aux Etats-Unis le 1er mars 1922 . . . . . 483.
La législation sur la durée du travail en Suisse . . . . . 491.
Rapports des attachés sociaux: . . . . . 493.
Le mouvement syndicaliste des employés allemands . . . . . 493.
La représentation des comités du travail en Allemagne dans la direction des sociétés anonymes . . . . . 495.
Le conflit du travail dans l'industrie des métaux en Allemagne . . . . . 496.
La durée du travail dans les chemins de fer en Allemagne . . . . . 497.
Le chômage en Angleterre et la nouvelle loi sur l'assurance contre le chômage . . . . . 498.
Lois concernant les questions sociales . . 501.
Courtes notices: . . . . . 502.
La réunion du Conseil d'Administration du Bureau International du Travail au mois d'avril 1922 . . . . . 502.
Ordre des travaux de la Cour de Justice Internationale . . . . . 502.

Salaires des ouvriers agricoles et industriels aux Etats-Unis . . . . . 503.
Le règlement des conditions du travail des ouvriers agricoles en Esthonie . . . . . 504.
L'activité de la Commission de chômage pendant le mois de mars 1922 . . . . . 505.
Subventions de chômage et achat de spiritueux 505.
Le droit des ouvriers étrangers aux subventions de chômage en Angleterre . . . . . 506.
Le marché du travail en Angleterre pendant le mois de mars 1922 . . . . . 506.
Le marché du travail en Allemagne pendant le mois de mars 1922 . . . . . 506.
Le marché du travail dans l'Amérique du Nord pendant le mois de mars 1922 . . . . . 506.
La législation sur la durée du travail en Lettonie . . . . . 507.
La législation sur les loyers en Allemagne . . . 507.
L'hygiène des appartements à New York . . . 508.
La Confédération Générale du Travail en Suède en 1921 . . . . . 508.
La législation allemande sur la médiation dans les conflits du travail . . . . . 509.
L'émigration en Suède pendant le premier trimestre 1922 . . . . . 509.
Les Suédois aux Etats-Unis en 1920 . . . . . 510.
La colonisation dans les colonies britanniques . 511.
La politique d'immigration en Australie . . . . 511.
Résolutions de la Cour centrale d'arbitrage 513.
Résolutions du Conseil du travail . . . . 515.
L'inspection du travail pendant le premier trimestre 1922 . . . . . 517.
Les bureaux de placement publics en Suède. Avril 1922 . . . . . 518.
Le chômage parmi les membres des organisations ouvrières le 31 mars 1922 . . 525.
Prix des denrées alimentaires et coût d'existence. Avril 1922 . . . . . 525.

Arbetsmarknaden under november månad 1921.

Arbetsförmedlingsanstalternas rapporter för november giva vid handen, att läget på arbetsmarknaden försämrats något sedan föregående månad. Denna försämring är emellertid delvis att tillskriva den minskning av arbetstillgången, som alltid framträder vid den kalla årstidens början, särskilt inom jordbruket och byggnadsfacken, ävensom i viss mån inom sågverksindustrien. Den högst avsevärda ökningen av antalet ansökningar om arbete i förhållande till antalet lediga platser torde i väsentlig mån vara beroende av den offentliga understödsverksamhetens ökade omfattning under månaden, varmed följer större intresse för de arbetslösa att anmäla sig hos arbetsförmedlingen.

Inom metall- och maskinindustrien hade nya driftsinställelser ägt rum under månaden och yttermera försämrat läget. Arbetslösheten var här alltjämt störst, såväl absolut som relativt taget. Inom sten- och cementindustrien rapporterades likaså, att driften nedlagts vid ett par företag. Vid glasbruken åter syntes förhållandena allt fortfarande utveckla sig till det bättre, och under månaden hade arbetet återupptagits på ytterligare en del platser. Den lättnad i läget, som gjorde sig gällande inom sågverksindustrien under oktober månad, förbyttes i ny depression under senare delen av november, vilket delvis berodde på att de norrländska farvattnen isbelagts. Inom pappersmasseindustrien, där ävenledes en mindre ljusning hade inträtt redan under föregående månad, hade ställningen däremot ytterligare förbättrats, i det att driften återupptagits vid flera sulfitfabriker; emellertid ansågs denna förbättring i läget vara av mera tillfällig natur. Vid pappersbruken hade inga nya driftsinställelser under månaden rapporterats, men läget var alltjämt synnerligen tryckt med stor arbetslöshet. Inom livsmedelsindustrien omförmäldes fortfarande minskad arbetstillgång vid bagerierna i Stockholm. För textil- och beklädnadsindustrien syntes konjunkturerna ytterligare ha förbättrats något. Från västra Sverige rapporterades sålunda, att efterfrågan ökats på kvinnlig arbetskraft till spinnerier och sömnadsfabriker, men att brist rådde på yrkesskickliga sökande.

Inom byggnadsfacken hade arbetslösheten tilltagit, i synnerhet bland trä- och måleriarbetare. Stor arbetsbrist rådde även alltjämt inom handeln, och från Stockholm omförmäldes särskilt de alltmer försämrade förhållandena för kontors- och affärsanställda. Inom sjöfarten hade en mindre ljusning förmärkts i Stockholm och Malmö vid slutet av månaden, men i stort sett var läget oförändrat. Från Göteborg rapporterades, att arbetstillgången för hamn- och stuveriarbetare förbättrats något sedan föregående månad.

För jordbruksarbetare hade arbetsbristen ytterligare ökats, beroende på att betupptagningen blivit slutförd och övrigt utearbete måst inställas på grund

av vinterns inbrott. Vad den kvinnliga arbetsmarknaden beträffar, hade konjunkturerna alltjämt förbättrats och arbetslösheten nedgått avsevärt. I fråga om tjänarinnor var arbetsmarknaden i stort sett normal; däremot rådde fortfarande brist på mjölkerskor till jordbruket.

Antalet ansökningar om arbete *på 100 lediga platser* vid de offentliga arbetsförmedlingsanstalterna under november samt under föregående månader och år framgår av efterföljande sammanställning:

	Jan.	Febr.	Mars	April	Maj	Juni	Juli	Aug.	Sept.	Okt.	Nov.	Dec.
1902—1912	182	150	119	104	106	119	118	101	93	104	141	134
1913	153	133	110	97	99	112	107	96	89	98	129	117
1914	125	127	107	91	93	104	99	133	121	128	192	182
1915	202	181	147	125	118	135	134	122	110	110	141	113
1916	138	124	109	90	85	92	82	88	79	87	106	97
1917	110	124	118	108	93	94	88	83	81	100	115	105
1918	137	167	158	143	136	156	147	131	115	109	125	139
1919	179	162	141	111	99	100	101	97	92	92	113	110
1920	125	113	91	80	84	92	94	95	98	110	155	153
1921	*246*	*301*	*240*	*203*	*213*	*258*	*261*	*235*	*223*	*263*	*384*	—
Därav inom jord- och skogsbruk:												
1918	70	87	91	77	74	80	88	106	95	85	99	116
1919	122	95	90	69	67	64	74	104	94	83	110	95
1920	95	85	77	64	71	63	68	87	85	84	111	123
1921	*120*	*102*	*100*	*81*	*80*	*98*	*108*	*124*	*136*	*166*	*242*	—
Övriga näringsgrupper:												
1918	160	196	184	168	153	175	168	145	124	119	133	143
1919	192	181	157	126	109	110	109	94	91	97	114	113
1920	133	121	96	86	88	101	102	98	104	127	174	159
1921	*276*	*354*	*288*	*249*	*249*	*294*	*302*	*275*	*256*	*304*	*415*	—

Relationstalen för november äro, som härav synes, de avgjort högsta, som i denna statistik någonsin förekommit.

Växlingarna på arbetsmarknaden under de senaste åren framgå även av efterföljande tablå, avseende antalet *arbetslösa inom fackföreningarna* i procent av hela det redovisade medlemsantalet:

	31/1	28/2	31/3	30/4	31/5	30/6	31/7	31/8	30/9	31/10	30/11	31/12
1911	—	12·0	10·4	6·7	3·5	3·2	2·9	3·1	2·8	4·3	4·4	8·5
1912	11·1	8·4	6·5	5·2	3·7	3·3	2·8	2·7	2·9	3·6	5·7	8·4
1913	8·9	7·1	5·7	4·0	2·6	2·7	2·5	2·3	2·2	2·6	4·4	7·5
1914	10·4	7·5	6·5	5·1	3·2	3·1	3·0	8·1	7·7	8·1	10·3	15·0
1915	14·8	12·0	11·2	8·5	6·7	6·3	4·0	3·6	3·5	3·8	4·5	7·7
1916	8·0	6·7	5·2	4·7	3·3	2·7	2·7	2·2	2·2	2·3	2·2	5·4
1917	5·9	5·5	7·0	4·4	2·8	3·1	3·3	2·8	2·4	2·8	2·4	5·8
1918	6·0	5·0	4·9	5·0	4·0	4·6	4·2	3·5	3·7	3·2	3·4	7·3
1919	7·5	7·6	8·1	7·5	6·1	4·6	3·8	3·2	3·1	3·2	3·8	7·2
1920	7·6	7·5	4·5	3·5	2·9	3·4	2·8	3·0	2·9	4·3	7·0	15·8
1921	*20·2*	*20·8*	*24·6*	*24·2*	*25·5*	*27·9*	*27·8*	*26·8*	*26·2*	*26·8*	—	—

Arbetslöshetens utbredning inom olika fack framgår närmare av tabellen å sid. 76.

Hyresnämndernas verksamhet under år 1920.

Beträffande hyresnämndernas verksamhet under år 1920 har, i likhet med för föregående år[1], en redogörelse utarbetats på grundval av statistiskt material, som lämnats av hyresnämnderna själva.

Under redogörelseårets förra hälft gällde hyresstegringslagen av den 19 juni 1919, vilken fr. o. m. 1 juli 1920 ersattes genom lag med vissa ändrade bestämmelser mot oskälig hyresstegring m. m. den 30 juni 1920.[2] Bortsett från förhöjningen av den procentsats, inom vars ram hyresförhöjning icke i regel må upptagas till prövning av hyresnämnd, från 25 till 50 %, voro de förändringar, som hyresstegringslagen sålunda undergick, icke av den art, att de i någon avsevärd mån kommit att påverka uppställningen och innehållet av den lagens tillämpning belysande statistiken. Av stor principiell betydelse är visserligen det nya stadgandet angående hyreslagstiftningens begränsning till rena bostadslägenheter, men inverkar sagda bestämmelse ej på förevarande statistik, enär de gamla bestämmelserna härom skulle fortfara att gälla till den 1 oktober 1921.

Med nu antydda undantag överensstämde det frågeformulär, som i februari 1921 utsändes till nämnderna, i allt väsentligt med det formulär, som föregående år kommit till användning. I första hand begärdes uppgifter rörande hyresregleringens omfattning och hyresbeloppen för de reglerade lägenheterna men dessutom vissa upplysningar rörande övriga av nämnderna behandlade ärenden, ävensom angående resultaten av den i samband med hyresnämndsinstitutionen införda offentliga bostadsförmedlingen. Bearbetningen av primärmaterialet har i huvudsak följt samma linjer som vid redogörelsen för föregående år, men hava i syfte att minska berättelsens omfång vissa förkortningar vidtagits i tabellerna.

Under år 1920 hava enligt tillgängliga uppgifter hyresnämnder förefunnits i 149 städer och orter. Av dessa hava 128[3] insänt mer eller mindre fullständiga uppgifter om sin verksamhet, varvid emellertid nämnden i Kil anmält, att intet ärende behandlats. Antalet uppgiftslämnande orter är således ungefärligen detsamma som för år 1919, då upplysningar inkommo från 133 hyresnämnder, varav 128 gåvo positiva uppgifter om sin verksamhet.

En summarisk redovisning för omfattningen av hyresnämndernas arbete under år 1920 lämnas för mindre orter (med under 5 000 invånare) i tab. 1 (sid. 20) samt för större orter i tab. 2 (sid. 22). Av tab. 2, kol. 7, framgår, att hela antalet under året handlagda ärenden utgjorde 60 486 (mot 50 616 föregående år), varav 31 186 eller 51·6 % behandlats efter 1919 års lag och

---

[1] Soc. Medd., årg. 1920, sid. 1106 ff.
[2] Tryckt i Soc. Medd., årg. 1920, sid. 795 ff.
[3] Sedan redogörelsen uppsatts i korrektur, ha uppgifter ytterligare inkommit från hyresnämnden i Råsunda.

29 300 eller 48·4 % efter 1920 års lag. Av de behandlade ärendena voro 26 339 eller 43·5 % hyresregleringsärenden och 34 147 eller 56·5 % övriga ärenden. Frånräknas från den senare gruppen de ärenden av mera formell natur, som avse uppsägning i och för hyresförhöjning, inalles 26 596 fall, återstå i gruppen »övriga ärenden» 7 551 eller något över en femtedel av samtliga. En utförligare redogörelse för hyresnämndernas verksamhet inom vissa orter och ortsgrupper lämnas i nedanstående tab. A. Framhållas må emellertid, att någon exakt jämförelse mellan siffrorna för olika orter knappast kan göras på grundval av tabellens uppgifter, då de olika hyresnämnderna ej använt samma princip vid redovisningen av ärendena. I vissa fall (såsom i Stockholm och Göteborg) har sålunda ett ärende kunnat avse många lägenheter, medan i andra (såsom i Malmö) varje lägenhet redovisats som särskilt ärende. Användes sistnämnda beräkningsgrund för Stockholm, ökas antalet avgjorda ärenden från 9 594 till ej mindre än 50 241.

Tab. A. Översikt över av hyresnämnderna handlagda ärenden år 1920.

Orter och ortsgrupper	Antal orter	Antal invånare den 31/12 1920	Hela antalet av hyresnämnd avgjorda ärenden	Därav							
				enligt 1919 års lag	enligt 1920 års lag	hyresregleringsärenden			övriga ärenden		
						enligt 1919 års lag	enligt 1920 års lag	tillhopa	enligt 1919 års lag	enligt 1920 års lag	tillhopa
Stockholm	1	419 429	**9 594**	5 668	3 926	536	3 127	3 663	5 132	799	5 931
Göteborg	1	202 366	**4 973**	2 772	2 201	505	1 523	2 028	2 267	678	2 945
Malmö	1	113 558	**17 119**	7 394	9 725	3 581	4 463	8 044	3 813	5 262	9 075
Städer o. orter med 20—100 000 inv.	13	423 903	**16 385**	8 111	8 274	2 322	4 339	6 661	5 789	3 935	9 724
10—20 000 »	16	218 539	**4 385**	2 967	1 418	1 357	709	2 066	1 610	709	2 319
5—10 000 »	38	269 975	**4 811**	2 757	2 054	1 046	1 195	2 241	1 711	859	2 570
under 5 000 »	57	137 332	**3 219**	1 517	1 702	744	892	1 636	773	810	1 583
Samtliga orter	**127**	**1 785 102**	**60 486**	**31 186**	**29 300**	**10091**	**16 248**	**26 339**	**21 095**	**13 052**	**34 147**

Av *hyresregleringsärendena* hava 10 091 eller 38·3 % handlagts enligt 1919 års lag och 16 248 eller 61·7 % enligt 1920 års lag. Vad fördelningen av hyresregleringsärendena efter deras upphov beträffar, visar det sig, att — om Stockholm, där sagda fördelning ej kunnat angivas, undantages — 88·0 % upptagits på initiativ av hyresvärd, 11·6 % enligt ansökan från hyresgäst och 0·4 % på hyresnämndens eget initiativ. Jämförda med motsvarande siffror för år 1919 utvisa dessa procenttal någon ökning för de på hyresgästernas begäran upptagna målen, vilken grupp sagda år utgjorde 7·8 % av samtliga. I likhet med föregående år visa de största städerna, såsom Göteborg och framför allt Malmö, särdeles hög procent för hyresvärds initiativ (resp. 93·8 och 99·1 %), under det att i mindre samhällen hyres-

gästerna i jämförelsevis stor utsträckning synas ha begärt reglering. Sålunda uppgick antalet ärenden, upptagna på hyresgästs initiativ, i den minsta ortsgruppen (med under 5 000 inv.) till 451 eller över en fjärdedel av samtliga hyresregleringsmål. Man synes här ha att söka förklaringsgrunden till åtskilliga nedan berörda särdrag ifråga om målens natur och utgång inom sistnämnda ortsgrupp.

Av *övriga ärenden*, som handlagts av hyresnämnderna, utgjordes det övervägande flertalet av uppsägningar, nämligen 31 469 eller 92·1 % av samtliga. Av dessa voro dock 26 596 eller 84·5 % av sådana ärenden anhängiggjorda i och för hyresförhöjning och sålunda av mera formell natur, medan återstående uppsägningsärenden, nämligen 4 873 eller 15·5 %, avsågo uppsägning till avflyttning. Av andra ärenden märkas ansökningar rörande förändrad användning av bostadslägenheter i 262 fall eller 0·8 % av samtliga »övriga ärenden», ändring av bostadslägenheter i 174 fall eller 0·5 %, möblering av förut omöblerade lägenheter i 103 fall eller 0·3 % samt rivning av byggnader med bostadslägenheter i 90 fall eller 0·3 %. Mål, som handlagts av hyresnämnderna, men ej kunnat inpassas under förestående rubriker, uppgå till 2 049 eller 6·0 % av »övriga ärenden». För de olika ortsgrupperna belyses fördelningen inom denna kategori av följande översikt:

Övriga ärenden avgjorda enligt	Stockholm	Göteborg	Malmö	Orter med 20—100 000 inv.	10—20 000 inv.	5—10 000 inv.	under 5 000 inv.
1919 års lag	151	54	58	101	219	90	119
1920 » »	154	120	49	559	83	133	159

Omfattningen av hyresregleringsverksamheten åskådliggöres genom tab. 1, kol. 4, och tab. 2, kol. 8—13, vari redovisas antalet av hyresnämnderna reglerade lägenheter. Ett sammandrag av dessa uppgifter lämnas i tab. B.

Härav framgår, att hela antalet hyresreglerade lägenheter utgjorde 72 359. Därav falla på Stockholm 25·3 % eller, om förstäder med egna hyresnämnder inräknas, 26·8 %, vilket dock är lägre än föregående år, då »det större Stockholms» andel utgjorde över en tredjedel av det reglerade lägenhetsbeståndet.[1] En kraftig uppgång visar Göteborg med ej mindre än 29·0 % av totalsumman (mot 23·1 % år 1919), medan regleringsverksamheten i Malmö visat jämförelsevis mindre stegring under det senaste redogörelseåret (11·1 % mot 10·8 % 1919). Tillsammantagna upptaga de tre storstäderna 47 295 reglerade lägenheter, motsvarande 65·4 % av samtliga eller, om förstadssamhällena (resp. Lidingö, Solna, Hagalund, Huvudsta, Lilla Alby, Bromsten, Duvbo, Hesselby och Sundbyberg; Mölndal, Krokslätt, Gårda och Lunden samt Arlöv) medräknas, 51 680 lägenheter eller 71·4 %, under det att folkmängden motsvarar i förra fallet 41·2 % och i senare fallet 45·1 % av samtliga redovisade hyresnämndsorters.

[1] För år 1920 tillkomma 902 lägenheter i Råsunda, samtliga reglerade för hyresåret 1920/21 (därav 139 centralvärmeläg.), vilka av förut nämnda skäl ej kunnat medtagas i statistiken. För inalles 662 av dessa lägenheter har uppgivits en fastställd hyra av tillhopa 552 125 kr. vilken summa med 60·7 % översteg motsvarande belopp år 1915. Hela antalet av nämnden handlagda ärenden har år 1920 varit 193, varav 159 hyresregleringsärenden.

Tab. B. Översikt över antalet hyresreglerade lägenheter år 1920.

Under år 1920 hyresreglerade lägenheter	Stockholm	Göteborg	Malmö	Städer och orter med 20—100 000 inv.	10—20 000 inv.	5—10 000 inv.	under 5 000 inv.	Samtliga lägenheter	Därav lägenheter med centralvärme
I) För hyresåret 1919/20.									
1) vilkas hyra av nämnden nedsatts:									
bostadsläg. småLägenheter	288	—	1 135	183	83	1 552	86	**3 327**	119
bostadsläg. större lägenh.	146	—	439	122	42	56	51	**856**	126
affärslägenheter	359	—	171	21	6	37	21	**615**	83
samtliga lägenheter	793	—	2 167	326	131	1 645	158	**5 220**	750
2) för vilka begärda hyresbelopp icke ansetts oskäliga:									
bostadsläg. småLägenheter	275	—	921	363	63	440	60	**2 122**	24
bostadsläg. större lägenh.	109	—	203	219	8	30	12	**581**	60
affärslägenheter	47	—	142	47	1	28	3	**268**	52
samtliga lägenheter	431	—	1 414	629	72	498	75	**3 119**	284
1) och 2) tillhopa:									
bostadsläg. småLägenheter	563	—	2 056	546	146	1 992	146	**5 449**	143
bostadsläg. större lägenh.	255	—	642	341	50	86	63	**1 437**	186
affärslägenheter	406	—	313	68	7	65	24	**883**	135
samtliga lägenheter	1 224	—	3 581	955	203	2 143	233	**8 339**	1 034
II) För hyresåret 1920/21.									
1) vilkas hyra av nämnden nedsatts:									
bostadsläg. småLägenheter	4 504	5 916	1 311	5 785	1 172	2 705	1 055	**22 448**	1 427
bostadsläg. större lägenh.	2 818	1 797	365	1 416	566	463	218	**7 643**	1 918
affärslägenheter	699	795	146	436	80	111	58	**2 325**	543
samtliga lägenheter	8 021	8 508	2 036	7 641	1 818	3 279	1 331	**32 634**	4 102
2) för vilka begärda hyresbelopp icke ansetts oskäliga:									
bostadsläg. småLägenheter	6 565	10 531	1 845	3 511	926	796	369	**24 543**	573
bostadsläg. större lägenh.	1 742	1 138	244	714	337	201	102	**4 478**	529
affärslägenheter	740	782	227	286	98	51	21	**2 205**	220
samtliga lägenheter	9 047	12 451	2 427	4 560	1 361	1 048	492	**31 386**	1 433
1) och 2) tillhopa:									
bostadsläg. småLägenheter	11 069	16 447	3 156	9 296	2 098	3 501	1 424	**46 991**	2 000
bostadsläg. större lägenh.	4 560	2 935	609	2 130	903	664	320	**12 121**	2 447
affärslägenheter	1 439	1 577	373	722	178	162	79	**4 530**	763
samtliga lägenheter	17 068	20 959	4 463	[2]12 201	3 179	4 327	1 823	**64 020**	5 535
III) Tillhopa									
bostadsläg. småLägenheter	**11 632**	**16 447**	**5 212**	**9 842**	**2 244**	**5 493**	**1 570**	**52 440**	**2 143**
bostadsläg. större lägenh.	**4 815**	**2 935**	**1 251**	**2 471**	**953**	**750**	**383**	**13 558**	**2 633**
affärslägenheter	**1 845**	**1 577**	**686**	**790**	**185**	**227**	**103**	**5 413**	**898**
samtliga lägenheter	**18 292**	**20 959**	[1]**8 044**	[2]**13 156**	**3 382**	**6 470**	**2 056**	**72 359**	[1]**6 569**

Inom övriga ortsgrupper synes hyresregleringsverksamheten i förhållande till folkmängden ha varit svagast i de minsta orterna (med under 5 000 invånare) samt i de medelstora städerna (med 10—20 000 inv.). Inom de större

[1] I denna summa ingå 895 lägenheter, varav 570 reglerats för 1919/20 och 325 för 1920/21, som icke kunnat uppdelas på kategorier.

[2] I denna summa ingå 53 lägenheter, som icke kunnat uppdelas på kategorier.

städerna har nämndernas verksamhet varit förhållandevis betydligt livligare, något som även i viss mån synes gälla om orter med 5—10 000 invånare, i vilken grupp emellertid bl. a. inneslutas flera av Stockholms och Göteborgs större förstadssamhällen, där hyresnämnderna synas ha anlitats i synnerligen stor utsträckning.

Jämföras antalet reglerade lägenheter under kalenderåren 1919 och 1920, visar det sig, att under år 1920 reglerats 5 101 flera lägenheter än under 1919, då totalantalet var 67 258, innebärande en ökning för år 1920 av 7·6 %. Därest man för full jämförbarhets vinnande medräknar samma hyresnämnder båda åren, blir antalet reglerade lägenheter för 1919 65 688 och för 1920 72 267 eller 10·0 % högre. En jämförelse mellan huvudtabellerna i 1919 och 1920 års redogörelser visar emellertid, att den procentuella ökningen av antalet reglerade lägenheter ställer sig väsentligt olika på olika orter.

Riktas uppmärksamheten uteslutande på de under år 1920 verkställda hyresregleringarna, ger en jämförelse mellan lägenheter, reglerade för hyresåren 1919/20 och 1920/21, vid handen, att 8 339 lägenheter eller 11·5 % reglerats för år 1919/20 och 64 020 eller 88·5 % av lägenheterna för år 1920/21.

Hyresregleringarna för 1919/20 äro sålunda av förhållandevis mindre betydelse. I flertalet hyresnämndsorter ha blott ett fåtal sådana förekommit. Endast i vissa större städer (Stockholm, Norrköping, Karlskrona, Malmö och Lund) samt Göteborgs förstäder (Mölndal, Krokslätt, Gårda och Lunden) synes dylik reglering ägt rum i någon större utsträckning, i det att på dessa nio orter komma ej mindre än 7 543 lägenheter eller 90·5 % av samtliga hyresregleringar för sagda hyresår.

Vad de för hyresåret 1920/21 reglerade lägenheterna beträffar, ha nämnderna i 31 386 fall eller 49·0 % av samtliga konstaterat, att begärda hyreshöjningar ej överstigit 50 % av i september 1915 gällande hyra eller eljest icke varit oskäliga, men däremot beträffande 32 634 lägenheter eller 51·0 % i större eller mindre grad nedsatt begärd hyra. Beträffande bostadslägenheter har nedsättning av fordrade hyror varit vanligare för större lägenheter, i det att i fråga om sådana i 63·1 % av samtliga fall hyran reducerats, medan för smålägenheter motsvarande procenttal varit 47·8 %. För kontors-, butiks- o. d. lägenheter var motsvarande siffra 51·3 %.

Riktas åter uppmärksamheten på de olika ortsgrupperna, visar det sig, att hyressänkning genom nämndens ingripande varit jämförelsevis vanligast förekommande i de smärre orterna, medan dylik nedsättning i långt mindre utsträckning ägt rum i de större städerna. I orter med under 10 000 invånare har sålunda hyran nedsatts för jämnt tre fjärdedelar av de reglerade lägenheterna, medan i de medelstora städerna reducering ägt rum för i genomsnitt c:a tre femtedelar samt i Stockholm, Göteborg och Malmö med mindre än hälften eller resp. 47·0, 40·6 och 45·6 % av lägenheterna.

Tillgängliga uppgifter medgiva icke någon fullt exakt undersökning av frågan, huruvida lägenheterna reglerats efter 1919 eller 1920 års lag. Av naturliga skäl synas nämnderna dock i flertalet fall ha uppskjutit hyresregle-

ringarna för år 1920/21 till efter utfärdandet av 1920 års lag, vadan endast ett mindre antal dylika lägenheter torde ha reglerats enligt den gamla lagen. För att i någon mån belysa, i vilken omfattning tillämpning av förutnämnda lags lägre procentsats (25 %) ägt rum även i fråga om regleringar för 1920/21, ha nämnderna tillfrågats, i huru många fall hyran för fullgoda lägenheter med stöd av 1919 års lag nedsatts till lägre belopp, än vad enligt 1920 års lag skulle medgivits. De från inalles 37 hyresnämnder inkomna svaren ge vid handen, att sådan nedsättning i regel icke alls eller endast i ringa utsträckning förekommit, exempelvis i Norrköping 7 fall, Växjö 10 fall, Strömstad 10 fall, Lidköping 31 fall, Gävle 19 fall, Sollefteå 13 fall och Umeå 16 fall. Från Göteborg meddelas emellertid, att hyresnämnden för 5 010 lägenheter fastställt hyror, understigande 50 % på hyran 1915, men uppgives icke, i vilken utsträckning man härvid haft att göra med undermåliga bostäder.

För att erhålla ett mera exakt statistiskt mått på regleringsverksamhetens omfattning och intensitet å de särskilda orterna är det lämpligt att ställa antalet reglerade bostadslägenheter i relation till hela antalet hyreslägenheter, i den mån detta kan erhållas på grundval av 1920 års allmänna bostadsräkning eller, för Stockholms och Göteborgs vidkommande, av de kommunala bostadsräkningarna samma år. Relationstalen framgå av sista kolumnen i nedanstående tab. C:

Tab. C. Hyresregleringens omfattning å vissa orter under år 1920.

Orter och ortsgrupper	Antal orter	Antal reglerade bostadslägenheter									
		För hyresåret 1919/20		För hyresåret 1920/21						För åren 1919/20 och 1920/21	
				samtliga lägenheter		smålägenheter		större lägenheter			
		antal	i % av samtl.	antal	i % av samtl.	antal	i % av samtl.	antal	i % av samtl.	antal	i % av samtl.
Stockholm med förstäder	7	869	0·9	16 625	17·6	11 966	17·0	4 659	19·3	17 494	18·5
Göteborg med förstäder .	5	1 809	3·8	20 534	43·6	17 557	44·9	2 977	37·2	22 343	47·4
Malmö	1	3 268	14·4	[1] 4 090	18·0	3 156	17·4	609	13·5	7 358	32·5
Orter med 20—100 000 inv.	13	887	1·1	[2] 11 479	13·7	9 296	13·5	2 130	14·3	12 366	14·7
» » 10— 20 000 »	16	196	0·5	3 001	8·3	2 098	7·2	903	12·4	3 197	8·8
» » 5— 10 000 »	22	123	0·5	1 905	7·5	1 425	6·9	480	10·5	2 028	8·0
» » under 5 000 »	5	14	0·6	401	16·7	388	18·9	13	3·8	415	17·3
Samtliga orter	69	7 166	2·3	58 035	18·6	45 886	18·5	11 771	18·5	65 201	20·9
Samtliga orter exkl. Stockholm med förstäder . .	62	6 297	2·9	41 410	19·0	33 920	19·0	7 112	18·0	47 707	21·9

Det framgår av dessa siffror, som avse 69 hyresnämndsorter och däribland samtliga större, att de år 1920 hyresreglerade bostadslägenheterna utgjort något över en femtedel (20·9 %) av hela antalet regleringsbara. Givetvis

[1] I denna summa ingå 325 lägenheter, som icke kunnat uppdelas på kategorier.
[2] » » » » 53 » » » » » » »

spela lokala och andra särskilda förhållanden en betydande roll och inverka väsentligt på jämförelsetalen för de olika orterna. Medan Stockholm företer ett procenttal av 18·7 % och, om förstäderna inräknas, 18·5 %, synes i Göteborg ej mindre än 45·7 % (resp. 47·4 %) av hela hyreslägenhetsbeståndet ha underkastats reglering. Även i Malmö, med procenttalet 32·5, synes regleringsverksamheten ha varit livlig. Höga jämförelsetal visa vidare bl. a. Ystad (42·4 %), Landskrona (33·6 %), Örebro (25·9 %), Eskilstuna (25·5 %) och Nyköping (21·8 %). Bland mera betydande orter med ringa antal regleringar märkas Söderhamn (4·9 %), Falun (2·9 %), Kristinehamn (2·8 %), Jönköping (2·7 %), Västervik (2·5 %), Luleå (1·6 %), Kristianstad (0·8 %) och Trollhättan (0·4 %). I samtliga sistnämnda städer synes, av tillgängliga uppgifter att döma, regleringsverksamheten jämväl under hyresstegringslagens tidigare giltighetsperiod varit jämförelsevis svag.

De för olika storleksgrupper av orter nu meddelade jämförelsetalen, vilka icke, såsom i tab. B, avse de båda största städernas förstadssamhällen, torde bestyrka, att hyresstegringslagens tillämpning och betydelse i stort sett avtar från de större stadssamhällena till de mindre. Den minsta ortsgruppen företer visserligen en anmärkningsvärt hög siffra, men beror denna närmast på en tillfällighet, i det att här ingå endast fem smärre samhällen, däribland industristaden Ludvika, där ej mindre än 320 eller inemot hälften av samtliga hyreslägenheter reglerats under år 1920.

Av tab. C framgår även, att regleringsintensiteten för större och smärre lägenheter i genomsnitt varit ungefärligen densamma. I lokalt hänseende äro dock skiljaktigheterna härutinnan ganska stora, vilket torde framgå av procenttalen för de olika ortsgrupperna.

Hur regleringsfrekvensen växlat för olika lägenhetskategorier, framgår närmare av nedanstående översikt:

Antal för hyresåret 1920/21 reglerade bostadslägenheter i % av hela antalet hyreslägenheter:	enkelkök, enkelrum m. m.	1 rum och kök	2 rum och kök	3 rum och kök	4 o. fl. rum och kök	samtliga
Stockholm med förstäder	11·9	18·1	18·7	18·1	20·2	17·6
Övriga orter	10·2	21·9	18·7	19·0	17·1	19·0
Samtliga orter (69)	10·8	20·9	18·7	18·7	18·4	18·6

I likhet med föregående år har regleringsintensiteten varit svagast för enkelrum o. d. och starkast för gruppen 1 rum och kök, under det att jämförelsetalen för övriga lägenhetskategorier hålla sig på ungefärligen samma nivå. Anmärkas må dock, att i »det större Stockholm» frekvensen synes ha varit högst för de största lägenheterna.

Av den på huvudtabellerna grundade tab. B framgår, att 6 569 eller 9·1 % av samtliga reglerade lägenheter (bostads- och andra) voro försedda med centralvärme. Det övervägande flertalet dylika lägenheter faller dock på ett fåtal större städer, ty medan å 87 av de 127 orter, varifrån uppgifter erhållits om hyresreglering, inga centralvärmelägenheter redovisats, komma på Stockholm, Uppsala, Eskilstuna, Linköping, Norrköping, Malmö, Lund, Hälsingborg, Ystad, Halmstad, Göteborg och Östersund 6 328 sådana eller 96·3 %

av alla reglerade centralvärmelägenheter. I vissa av dessa samhällen utgjorde också centralvärmelägenheterna en betydande del av det reglerade hyreslägenhetsbeståndet, nämligen för Stockholm 15·7 %, Linköping 15·3 %, Malmö 13·2 %, Lund 19·5 %, Ystad 12·1 %, Göteborg 8·2 % och Östersund 21·5 %.

I likhet med föregående år har även under år 1920 regleringsintensiteten varit större beträffande centralvärmelägenheterna än de övriga. Detta åskådliggöres för Stockholm och Göteborg av följande tablå, vilken för nämnda städers vidkommande uppgjorts på grundval av uppgifter om de centraluppvärmda hyreslägenheternas fördelning på storlekskategorier enligt bostadsräkningarna därstädes år 1920.

	Antal under år 1920 reglerade bostadslägenheter i % av hela antalet hyreslägenheter bland:	enkelkök, enkelrum m. m.	1 rum och kök	2 rum och kök	3 rum och kök	4 o. fl. rum och kök	samtliga bostadslägenheter
Stockholm	samtliga lägenheter	13·2	19·0	19·5	19·6	21·2	18·7
	lägenheter utan centralvärme	12·5	18·8	18·6	17·5	18·5	17·7
	lägenheter med centralvärme	16·8	24·6	31·8	35·6	30·3	27·3
Göteborg	samtliga lägenheter	31·1	50·1	48·8	52·4	28·4	45·7
	lägenheter utan centralvärme	32·1	49·7	46·7	46·3	28·9	45·3
	lägenheter med centralvärme	21·1	63·2	84·3	100·0	27·0	50·3

Den relativa regleringsfrekvensen visar sig alltså nästan undantagslöst starkare för värmeledningS- än andra lägenheter, ehuru skillnaden i detta hänseende synes vara mindre än föregående redovisningsår, framför allt beträffande Göteborg. — Nu meddelade uppgifter avse fastställande av såväl hyra som värmeersättning, men har för vissa lägenheter endast fastställts ersättning för centralvärme, varom uppgifter skola lämnas i det följande.

Hyresregleringsverksamheten har dock omfattat ej blott bostadslägenheter utan även affärslägenheter o. d., vilkas antal jämväl framgår av förestående tab. B. Sammanlagt hava underkastats reglering 5 413 kontors-, butiks- o. d. lägenheter eller 7·5 % av samtliga reglerade lägenheter. Största antalet av dessa faller på Stockholm (1 845), Göteborg (1 577) och Malmö (686), sålunda tillsammans 4 108 eller 75·9 % av samtliga.

Efter denna översikt över hyresregleringsverksamhetens omfattning må uppmärksamheten fästas på dess *resultat*, i den mån dessa kunna utläsas ur en sammanställning mellan å ena sidan de i september 1915 och i september 1920 gällande hyresbeloppen, vilka enligt hyresstegringslagen skola läggas till grund för nämndernas prissättning, å den andra de hyror, som av hyresvärden begärts och av nämnden fastställts eller lämnats utan anmärkning beträffande samma lägenheter för hyresåret 1920/21.

Dylika hyresuppgifter begärdes också å frågeformuläret, men från en del städer och orter hava användbara sådana ej kunnat erhållas. Detta gäller Solna, Bromsten, Vaxholm, Enköping, Katrineholm, Flen,[1] Värnamo, Sandsjö-

[1] Fullständiga hyresuppgifter föreligga endast beträffande lägenheter reglerade för hyresåret 1919/20.

Bodafors, Oskarshamn,[1] [2] Tomelilla, Trälleborg,[2] Ulricehamn, Herrljunga,[1] Filipstad, Kopparberg, Hallsberg, Kumla,[2] Arboga, Heby[1] och Ljusdal[1] eller tillsammans 20 orter. Från jämförelsen måste emellertid uteslutas dels lägenheter med centraluppvärmning, enär hyresbeloppen för dessa tidigare plägade innefatta även ersättning för centralvärme (och varmvatten) men numera enligt lagen skola fastställas utan dessa förmåner, dels de lägenheter (utan centralvärme), för vilka hyran i september 1915 ej uppgivits eller eljest kunnat utrönas.

De slutliga hyresbeloppen för de lägenheter, som reglerats för hyresåret 1920/21 och om vilka nöjaktiga uppgifter stått att vinna, meddelas ortsvis i tab. 1 (kol. 13—15) och 2 (kol. 29—31). Sammanlagda årliga hyresbeloppet för nämnda 50 094 lägenheter utgjorde i september 1915 20 204 067 kronor samt fem år senare 26 561 378 kronor eller 31·5 % högre. De av hyresvärdarna begärda hyrorna för hyresåret 1920/21 uppgingo till 34 520 348 kronor, vilken summa är 70·9 % högre än 1915 års hyressumma och 30·0 % högre än hyran i september 1920. Av hyresnämnderna nedsattes den begärda hyressumman till 32 206 214 kronor, vilken summa med 59·4 % överstiger hyressumman för år 1915 och med 21·3 % hyran i september 1920. Den av nämnderna fastställda hyressumman understeg å andra sidan med 2 314 134 kronor eller 6·7 % de av hyresvärdarna begärda hyresbeloppen, och denna differens anger alltså det belopp, som genom hyresnämndernas direkta verksamhet besparats hyresgästerna i dessa lägenheter.

För de inalles 6 234 lägenheter, vilka reglerats för hyresårets 1919/20 och för vilka hyresbeloppen äro kända, understeg det av nämnderna fastställda hyresbeloppet den av värdarna begärda hyressumman med 257 128 kronor eller 7·6 %.

Den totala differensen mellan begärda och beviljade hyror för samtliga under år 1920 reglerade, här redovisade lägenheter uppgår sålunda till 2 571 262 kronor. Utgår man från, att samma genomsnittliga nedsättningsprocent tillämpats även på de lägenheter, som av ovan anförda skäl ej kunnat medtagas i den direkta jämförelsen, kan det genom hyresnämndernas direkta prisreglerande verksamhet under år 1920 inbesparade totalbeloppet beräknas utgöra omkring 3·3 milj. kronor, medan det för år 1919 uppskattats till 2·5 milj. kronor, för 1918 till 1·5 milj. kronor och för 1917 till 0·9 milj. kronor.

För de orter och lägenhetskategorier, beträffande vilka fullständiga uppgifter föreligga,[3] utgjorde den för hyresåret 1920/21 begärda hyresökningen tillhopa c:a 8 milj. kronor och den fastställda 5⅔ milj. kronor eller 70·9 % därav. Huru angivna relation ställer sig för särskilda lägenhetskategorier, belyses närmare genom efterföljande tab. D.

I likhet med föregående år synes den av nämnderna godtagna hyresförhöjningen ha varit något större för bostadslägenheter än för affärslägenheter.

[1] Se not 1, föreg. sida.
[2] För lägenheter, reglerade för 1920/21, saknas uppgift om hyresbelopp enligt i sept. 1915 gällande avtal.
[3] De tre orterna Oskarshamn, Trälleborg och Kumla, för vilka endast saknas uppgifter om 1915 års hyror, äro här inberäknade.

Tab. D. Förhållandet mellan begärd och medgiven hyresstegring för hyresåret 1920/21.

Orter och ortsgrupper	Den för hyresåret 1920/21 medgivna hyresstegringen i % av den av hyresvärden begärda för											
	enkelkök, enkelrum m. m.	1 rum och kök	2 rum och kök	3 rum och kök	4 rum och kök	5 rum och kök	6 o. fl. rum och kök	samtliga			kontors- o. d. lägenheter	samtliga reglerade lägenheter
								bostadslägenheter	småbostadslägenheter	större lägenheter		
a) *Lägenheter, vilkas hyra av nämnden nedsatts.*												
Stockholm med förstäder . .	52·9	56·6	58·2	58·3	59·2	56·4	57·4	57·5	57·1	57·7	50·3	55·8
Övriga orter	45·6	58·5	56·3	55·0	54·3	52·1	53·0	55·5	57·0	53·8	55·4	55·5
Samtliga orter	49·3	58·0	57·0	56·3	56·4	54·4	55·4	56·3	57·0	55·7	53·1	55·7
b) *Samtliga reglerade lägenheter.*												
Stockholm med förstäder . .	76·5	79·7	77·4	73·8	73·3	68·9	66·0	73·9	78·3	70·1	65·4	72·1
Övriga orter	70·4	75·8	71·2	68·8	67·3	64·4	61·2	70·5	73·7	65·9	67·8	70·0
Samtliga orter	73·6	77·0	73·6	70·9	70·0	66·8	63·9	71·9	75·3	67·9	66·7	70·9

Bortsett från den mindre betydelsefulla gruppen enkelrum o. d. är den beslutade nedsättningen genomgående jämförelsevis mindre för de smärre bostäderna än för de större, vilket dock närmast torde bero på att hyresvärdarnas stegringskrav i förra fallet hållit sig inom en avsevärt trängre marginal. I genomsnitt synas hyresnämnderna hava medgivit en något större del av den begärda hyresstegringen år 1920 än år 1919, då den för samtliga orter fastställda hyran utgjorde 66·9 % av den begärda.

Ser man enbart på de lägenheter, vilkas hyror av nämnden nedsatts, är sänkningen av de begärda beloppen givetvis väsentligt större, än när i summorna även ingå de fall, då fordrade hyror lämnats utan anmärkning. Även inom denna grupp är reduktionen mera betydande för affärslägenheter än för bostadslägenheter.

För att undersöka huru relationen mellan den medgivna hyresstegringen och den begärda växlat å olika orter, har utarbetats en särskild översikt, varvid emellertid undantagits fem orter,[1] där vid regleringen av de visserligen mycket fåtaliga redovisade lägenheterna ingen som helst förhöjning beviljats på 1920 års hyror, utan i enskilda fall t. o. m. nedsättning av dessa ägt rum. För övriga 105 hyresnämndsorter ställer sig angivna relation på följande sätt:

Antal orter, där den medgivna hyresförhöjningen utgjort följande genomsnittliga procent av den begärda:

under 30 %	30—40 %	40—50 %	50—60 %	60—70 %	70—80 %	80—90 %	90—100 %
7	7	14	19	21	18	10	9

[1] Lilla Alby, Rönninge, Mönsterås, Trollhättan och Luleå.

De sju orter, å vilka hyresvärdarnas krav undergått den starkaste reduceringen, äro Bollnäs (till 28·6 % av den begärda hyran), Hubbo (27·2 %), Askersund (24·6 %), Nässjö (23·7 %), Falköpings västra socken (18·4 %), Alvesta (16·7 %) och Åstorp (3·5 %), alltså i stort sett jämförelsevis obetydliga samhällen. Bland de nio orter, där den av hyresvärdarna begärda höjningen godtagits till 90 % eller mer, märkas bl. a. Säffle (97·4 % medgiven hyresstegring), Höganäs (93·9 %), Klippan (90·5 %), Huskvarna (90·1 %) samt Karlskrona, Långö, Vilan, Kiruna och Sandviken, å vilka fem orter ingen som helst nedsättning av de fordrade hyresbeloppen uppgives ha ägt rum. I dessa samhällen synes hyresökningen åren före 1920 i regel varit mindre betydande. Anmärkas må dock, att antalet hyresregleringar å vissa orter varit skäligen ringa, varför ovan anförda jämförelsetal i en del fall icke må tillmätas alltför stort värde.

Med stöd av de sålunda erhållna hyresuppgifterna utarbetades föregående år en översikt över hyresnivån å olika orter, men har man nu ansett sig böra avstå därifrån, enär tillförlitligare uppgifter härom inom kort torde kunna meddelas på grundval av 1920 års allmänna bostadsräkning. Däremot har i nedanstående tab. E utförts en beräkning rörande hyresstegringen under kristiden. Enär dessa hyresbelopp avse identiskt samma lägenheter

Tab. E. Hyresstegringen åren 1915—1920/21 för reglerade lägenheter.

Orter och ortsgrupper	Antal lägenheter med känd hyresstegring	Hyresindextal för reglerade											
		bostadslägenheter				affärslägenheter				samtliga lägenheter			
		enligt i sept. 1915 gällande avtal	enligt i sept. 1920 gällande avtal	vad av hyresvärden begärts för år 1920/21	vad av hyresnämnden medgivits för år 1920/21	enligt i sept. 1915 gällande avtal	enligt i sept. 1920 gällande avtal	vad av hyresvärden begärts för år 1920/21	vad av hyresnämnden medgivits för år 1920/21	enligt i sept. 1915 gällande avtal	enligt i sept. 1920 gällande avtal	vad av hyresvärden begärts för år 1920/21	vad av hyresnämnden medgivits för år 1920/21
Stockholm	13 134	100	134	171	161	100	129	192	170	100	133	173	162
Göteborg	16 419	100	130	162	154	100	135	191	172	100	131	165	156
Malmö	3 961	100	131	164	156	100	128	181	167	100	131	167	157
Orter med 20—100 000 inv.	9 705	100	131	173	161	100	128	188	170	100	131	175	162
» » 10—20 000 »	2 289	100	129	168	153	100	122	173	157	100	128	168	154
» » 5—10 000 »	3 386	100	128	173	153	100	121	189	163	100	127	174	154
» » under 5 000 »	1 200	100	130	178	158	100	128	184	161	100	130	178	158
Samtliga orter	**50 094**	**100**	**132**	**168**	**158**	**100**	**130**	**189**	**170**	**100**	**131**	**171**	**159**
Därav: Stockholm med förstäder	13 892	100	134	170	161	100	129	191	170	100	133	173	162
Övriga orter	36 202	100	130	167	156	100	131	188	170	100	130	169	158

vid skilda tidpunkter och alltså icke den felkälla kan spela in, som eljest alltid influerar på sådan hyresstatistik, som avser hela bostadsbeståndet, nämligen avgången av gamla, billiga bostäder och tillkomsten av modärna, dyra lägenheter, är den härigenom beräknade hyresstegringen i de flesta fall att anse som exakt. Visserligen föranleder det å vissa orter ringa antalet reglerade lägenheter, att den beräknade hyresstegringen kunnat påverkas av tillfälligheter, men sammanföras orterna i större grupper, såsom skett i tab. E, torde dock dessa störande inflytelser i huvudsak bortelimineras.

Tabellens sista kolumn ger vid handen, att den genomsnittliga hyresstegringen mellan hyresåren 1914/15—1920/21 utgör 59 %, vilket tal något överstiger den preliminära beräkning för hyresstegringen, som tidigare utförts på grundval av vissa av hyresnämnderna uppskattningsvis meddelade uppgifter och som angav hyresökningen till c:a 55 %.[1] Skiljer man mellan bostads- och affärslägenheter, befinnas dessa senare förete omkring 12 % högre stegring än de förra. Ser man på de särskilda orterna, har hyresstegringen i Stockholm (62 %) varit något starkare än den genomsnittliga, under det att jämförelsetalen för Göteborg (56 %) och Malmö (57 %) ligga något under riksmedeltalet. Bland övriga ortsgrupper förete de större städerna den högsta genomsnittliga ökningen (62 %), medan hyresstegringen i de medelstora samhällena (med 5—20 000 inv.) varit väsentligt lägre eller 54 % och i de minsta orterna 58 %. Anmärkas må, att lägenheternas förbättring genom reparationer, inledande av elektriskt ljus etc. i vissa fall torde ha inverkat på hyresstegringstalen. En sammanställning av de procenttal för de särskilda orterna, som meddelas i tab. 1, kol. 16, och 2, kol. 32, har verkställts i nedanstående översikt:

Antal orter, där hyresstegringen 1914/15—1920/21 utgjort:							
under 30 %	30—40 %	40—50 %	50—60 %	60—70 %	70—80 %	80—100 %	över 100 %
6	6	18	45	15	6	8	3

Det framgår av denna tablå, att hyresökningen 1914/15—1920/21 i 45 orter eller över två femtedelar av samtliga uppgiftslämnande ligger mellan 50 och 60 %. Till i medeltal 70 % eller däröver har förhöjningen beräknats för bl. a. Hesselby (79·9 %), Gnesta (79·8 %), Mjölby (98·6 %), Motala (101·9 %), Landskrona (111·0 %), Uddevalla (86·2 %), Skövde (72·4 %), Karlstad (80·2 %) och Ludvika (74·4 %). Jämförelsevis svag (under 40 %) synes däremot höjningen hava varit bl. a. i Visby (37·1 %), Åstorp (27·1 %), Vilan (25·5 %), Trälleborg (37·4 %), Svedala (33·9 %), Strömstad (25·5 %) och Falun (37·7 %).

Tab. E åskådliggör även, hurusom hyresstegringen i stort sett för de undersökta lägenheterna under år 1920 varit nära nog lika stor som under de föregående krisåren tillsammantagna, i det att indextalet för september 1920 uppgick till 131 mot 159 för hyresåret 1920/21. Ökningen under år 1920 har i likhet med föregående år varit betydligt starkare för affärslägenheterna än för bostadslägenheterna, i det att indextalet för de förra stigit från 130 till 170 eller med omkring 31 % och för de senare från 132 till 158 (c:a 20 %).

Av indextalen för den av hyresvärdarna begärda hyran framgår, att steg-

[1] Se Soc. Medd., årg. 1920, sid. 1027.

ringen skulle uppgått till omkring 71 % på i september 1915 gällande hyror, därest hyresnämnderna ej tillämpat sin nedsättningsrätt. Högst har den ifrågasatta stegringen varit i den minsta ortsgruppen. För affärslägenheter har i genomsnitt en högre hyresökning krävts än för bostadslägenheter.

Tar man i betraktande den hyresstegring, som hyresvärdarna begärt på i september 1920 gällande hyror, visar det sig, att denna stegring i genomsnitt hållit sig vid omkring 30 %. Den ifrågasatta ökningen synes ha varit starkast i de båda minsta ortsgrupperna (37 %) och svagast i Göteborg och Malmö (resp. 26 och 28 %).

Undersöker man, såsom skett i nedanstående tab. F, hyresstegringen inom olika storleksgrupper av bostäder, synas de av hyresnämnderna fastställda stegringarna, av ökningsprocenten för särskilda lägenhetskategorier att döma, i viss mån ha avpassats efter hyresgästernas genomsnittliga betalningsförmåga. Särskilt är denna tendens framträdande i »det större Stockholm», där ökningen från 1915 för smålägenheter är 56 % och för större lägenheter 66 %.

Tab. F. Hyresstegringen åren 1915—1920/21 inom olika lägenhetskategorier.

Hyresindextal (hyrespriset 1914/15 = 100) för lägenheter reglerade för hyresåret 1920/21:	enkelkök, enkelrum m. m.	1 rum och kök	2 rum och kök	3 rum och kök	4 rum och kök	5 rum och kök	6 o. fl. rum och kök	samtliga			affärslägenheter
								bostadslägenheter	smålägenheter	större lägenheter	
Stockholm med förstäder											
enligt i september 1920 gällande avtal	132	131	130	133	138	140	138	**134**	130	137	**129**
av hyresvärden begärt . . .	168	162	162	170	177	182	187	**170**	163	179	**191**
av hyresnämnden medgivet .	159	155	155	160	167	169	170	**161**	156	166	**170**
Övriga orter											
enligt i september 1920 gällande avtal	131	130	130	130	129	132	134	**130**	130	131	**131**
av hyresvärden begärt . . .	168	162	165	167	170	175	185	**167**	164	172	**188**
av hyresnämnden medgivet .	157	154	155	156	156	160	165	**156**	155	158	**170**
Samtliga orter											
enligt i september 1920 gällande avtal	**132**	**130**	**130**	**132**	**133**	**136**	**136**	**132**	**130**	**134**	**130**
av hyresvärden begärt . . .	**168**	**162**	**164**	**168**	**173**	**179**	**186**	**168**	**163**	**176**	**189**
av hyresnämnden medgivet .	**158**	**155**	**155**	**157**	**161**	**165**	**168**	**158**	**155**	**162**	**170**

Omfattningen av den sida av hyresnämndernas verksamhet, som avser reglering av ersättning för *uppvärmning* av lägenhet och tillhandahållande av varmvatten, framgår av följande tablå:

Antal lägenheter	Stockholm	Göteborg	Malmö	Orter med 20—100 000 inv.	Orter med 10—20 000 inv.	Orter med 5—10 000 inv.	Orter med under 5 000 inv.	Samtliga orter
med årskontrakt	4 448	—	—	163	163	45	3	**4 822**
med fleråriga kontrakt .	1 603	125	160	85	10	6	11	**2 000**
tillsammans	**6 051**	**125**	**160**	**248**	**173**	**51**	**14**	**6 822**

Dylik reglering har, som synes, förekommit i 6 822 fall, varav ej mindre än 6 051 eller 88·7 % i huvudstaden. Om Stockholm, där det övervägande flertalet (73·5 %) sådana regleringar synes ha avsett ettåriga kontrakt, frånräknas, har i övriga orter reglering av värmekostnaderna ägt rum för inalles 771 lägenheter, varav 397 (51·5 %) med fleråriga kontrakt. I dessa senare orter har regleringen i fråga om bostadslägenheter till omkring tre fjärdedelar gällt större lägenheter (fr. o. m. 3 rum och kök).[1] En stor del av de värmekostnadsreglerade lägenheterna har utgjorts av kontors-, butiks- o. d. lägenheter, nämligen nära en tredjedel av samtliga (som kunnat uppdelas på lägenhetskategorier).

Angående de genom hyresstegringslagen år 1917 upprättade *kommunala bostadsförmedlingskontorens* verksamhet under år 1920 hava ävenledes uppgifter begärts i likhet med föregående år.

Siffermässiga uppgifter om bostadsförmedlingen hava erhållits från inalles 51 orter, ett avsevärt lägre antal än föregående år, då dylika uppgifter inkommo från 65 hyresnämnder. Från vissa av de orter, som icke avgivit rapport om bostadsförmedlingens resultat (bl. a. Enköping, Mönsterås, Höganäs, Alingsås, Filipstad, Arvika, Hallsberg, Hudiksvall, Ljusdal och Bollnäs) meddelas, att bostadsförmedling icke förekommit. Från Huskvarna och Tranås uppgives, att någon bostadsförmedling icke ägt rum, enär samtliga lägenheter, som anmälts lediga, samtidigt rapporterats uthyrda. I Tomelilla har hyresnämnden själv i ett fåtal fall förmedlat lägenheter, medan i Köping bostadsförmedlingen ordnats på enskild väg. Även på åtskilliga orter, där offentlig bostadsförmedling enligt lagen upprättats, synes den ha varit av ringa betydelse. Från Växjö anföres sålunda, att nämnden under året ej varit i tillfälle att uthyra någon lägenhet till hyressökande, enär hyresvärdarna uthyra ledigblivna lägenheter utan att anmäla dem såsom lediga. Nämnderna i Halmstad, Tidaholm och Sala meddela, att bostadsförmedlingen, på grund av den totala bristen på lediganmälda lägenheter, icke givit något resultat. Endast i de 20 städer, som i efterföljande tab. G nominativt upptagits, hava under redogörelseperioden de offentliga bostadsförmedlingskontoren spelat någon nämnvärd roll.

I föregående års redogörelse över de offentliga bostadsförmedlingskontorens verksamhet framhölls, hurusom den alltjämt skärpta bostadsbristen och växande desorganisationen på bostadsmarknaden medfört en högst väsentlig nedgång i bostadsförmedlingskontorens verksamhet, vilken kom till synes i starkt sjunkande siffror i fråga om såväl lediga och uthyrda lägenheter som beträffande efterfrågan på bostäder. Riktas uppmärksamheten på motsvarande siffror för år 1920, framträder vid en jämförelse med fjolårets en i stort sett än starkare nedgång rörande antalet förmedlade lägenheter. Givetvis kunna härvid lokala och andra tillfälliga omständigheter ha spelat in, men den förnämsta orsaken till tillbakagången är fortfarande i

[1] För Stockholm saknas uppgifter angående värmeregleringsärendenas fördelning på lägenhetskategorier.

Tab. G. Översikt över de kommunala bostadsförmedlingskontorens verksamhet år 1920.

Orter	Samtliga bostadslägenheter				Smålägenheter (t. o. m. 2 rum och kök)				Större lägenheter			
	anmälda lediga	efterfrågade	anmälda uthyrda		anmälda lediga	efterfrågade	anmälda uthyrda		anmälda lediga	efterfrågade	anmälda uthyrda	
			samtliga	därav genom förmedlingen			samtliga	därav genom förmedlingen			samtliga	därav genom förmedlingen
Stockholm [1]	789	4 173	783	32	569	3 913	569	32	220	260	214	—
Eskilstuna	37	249	37	12	28	238	28	11	9	11	9	1
Linköping	55	123	55	21	39	115	39	17	16	8	16	4
Norrköping [1]	68	89	68	—	65	78	65	—	3	11	3	—
Västervik	23	43	23	23	23	38	23	23	—	5	—	—
Karlskrona	36	88	36	13	29	53	29	9	7	35	7	4
Kristianstad	19	76	19	19	19	64	19	19	—	12	—	—
Malmö	479	874	479	[2] 479	377	751	377	377	102	123	102	102
Lund	227	460	359	222	155	328	241	152	72	137	118	70
Ystad	47	60	46	37	28	39	27	21	19	21	19	16
Trälleborg	29	70	28	28	28	60	27	27	1	10	1	1
Göteborg	962	2 675	948	10	808	2 511	795	9	154	164	153	1
Trollhättan	33	70	33	15	28	60	28	15	5	10	5	—
Borås [1]	35	92	35	3	33	75	33	3	2	17	2	—
Kristinehamn	25	52	21	21	21	46	17	17	4	6	4	4
Örebro [3]	48	223	48	—	.	221	.	.	.	2	.	.
Gävle	13	211	12	9	13	204	12	9	—	7	—	—
Sundsvall	111	156	109	5	84	124	82	5	27	32	27	—
Östersund	41	122	41	—	35	112	35	—	6	10	6	—
Luleå	40	75	40	20	38	71	38	18	2	4	2	2
Övriga 31 orter	139	992	220	93	110	869	193	86	29	123	27	7

huvudsak densamma, nämligen den alltjämt bestående bostadsnöden, varigenom de offentligt utbjudna lediga lägenheternas antal nedgått till ett minimum. Även den starkt minskade efterfrågan på lägenheter ger i sin mån en bild av bostadsförmedlingens avtagande betydelse. Behovet av nya bostäder har nog föga minskats, men väl den hyressökande allmänhetens förtroende för kontoren, vilka genom rådande desorganisation på bostadsmarknaden kommit att sakna den oundgängliga förutsättningen för ett fruktbringande arbete.

Det torde dock i detta sammanhang böra påpekas, att mot slutet av året vissa faktorer börjat göra sig gällande, som efter hand möjligen kunna medföra en ljusning i det allmänna nödläget på hyres- och bostadsmarknaden.

[1] Förmedlingen har endast omfattat lägenheter t. o. m. 3 rum och kök.
[2] Samtliga lägenheter, som anmälts uthyrda, ha redovisats såsom uthyrda av förmedlingen.
[3] Lägenheterna ej uppdelade på storlekskategorier.

Härvid åsyftas i främsta rummet den under senare halvåret inträdda depressionen inom näringslivet, i det att den sänkning av levnadsstandarden bland befolkningens bredare lager, som de starkt försämrade ekonomiska konjunkturerna torde medföra, kan väntas efter hand taga sig uttryck i en viss inskränkning av bostadsstandarden och i mindre efterfrågan på nya lägenheter. Härtill kommer även, att den av industriens betryckta läge framkallade arbetslösheten kan antagas få till följd någon utflyttning från städerna till landsbygden, resulterande i en något bättre tillgång på bostäder i stadssamhällena. Alltjämt råder dock stor brist särskilt på mindre familjebostäder, vilken knappast torde kunna hävas, förrän omständigheterna medgiva en livligare byggnadsverksamhet

Vissa tecken synas sålunda häntyda på att utsikterna på hyresmarknaden vid slutet av år 1920 kunna betraktas som något gynnsammare än vid motsvarande tidpunkt föregående år. Det torde dock knappast behöva påpekas, att några verkningar av det förändrade läget föga eller alls icke kommit till synes under det år, redogörelsen avser, utan först så småningom torde komma att framträda. Belysande i detta hänseende är översikten i tab. H, som belyser läget på hyresmarknaden å vissa större orter vid årsskiftet 1920/21 och genomgående utvisar en praktiskt taget nästan total brist på lediga lägenheter.

Tab. H. Lediga och efterfrågade bostadslägenheter å vissa orter vid 1920 års slut.

Orter	Enkelkök, enkelrum m. m.		1 rum och kök		2 rum och kök		Samtliga småhlägenheter (t. o. m. 2 rum och kök)			Samtliga större lägenheter (om 3 och flera rum och kök)			Samtliga bostadslägenheter		
								efterfrågade			efterfrågade			efterfrågade	
	lediga	efterfrågade	lediga	efterfrågade	lediga	efterfrågade	lediga	antal	per ledig lägenhet	lediga	antal	per ledig lägenhet	lediga	antal	per ledig lägenhet
Stockholm .	—	91	—	628	—	159	—	878	—	6	42	7	6	920	153
Eskilstuna .	—	51	—	139	—	20	—	210	—	—	2	—	—	212	—
Linköping .	—	3	—	56	—	13	—	72	—	—	5	—	—	77	—
Norrköping .	—	15	—	52	—	11	—	78	—	—	11	—	—	89	—
Nässjö . . .	—	—	—	21	—	16	—	37	—	—	8	—	—	45	—
Kristianstad	—	—	—	13	—	32	—	45	—	—	12	—	—	57	—
Malmö . . .	—	4	—	63	—	27	—	94	—	—	15	—	—	109	—
Lund . . .	4	4	—	15	—	11	4	30	8	—	11	—	4	41	10
Trälleborg .	—	1	—	8	—	24	—	33	—	—	9	—	—	42	—
Göteborg . .	3	72	6	780	4	165	13	1 017	78	1	46	46	14	1 063	76
Västerås . .	—	8	—	62	—	16	—	86	—	1	8	8	1	94	94
Gävle . . .	—	10	—	24	1	5	1	39	39	—	—	—	1	39	39
Sundsvall .	1	2	1	5	—	3	2	10	5	—	2	—	2	12	6
Östersund .	—	12	—	53	—	12	—	77	—	—	4	—	—	81	—
Luleå . . .	—	4	—	28	—	1	—	33	—	—	2	—	—	35	—

Framhållas må dock svårigheterna att under nu rådande abnorma förhållanden söka ur dessa eller andra tillgängliga sifferuppgifter vinna ens tillnärmelsevis riktig kännedom om bostadsmarknadens faktiska läge. Särskilt med hänsyn till att de ledigblivna lägenheterna merendels överlåtas under hand från person till person, är det tydligt, att siffrorna rörande bostadsbehov och bostadstillgång måste bedömas med försiktighet. Om den verkliga bostadstillgången sålunda möjligen kan te sig något bättre, än vad som framgår av tab. H, — vilket i viss mån även synes framgå av till den allmänna bostadsräkningen lämnade uppgifter angående antalet outhyrda lägenheter å vissa orter vid 1920 års slut — ger dock tabellen en tydlig bild av det alltjämt rådande nödläget.

Som komplettering till denna översikt och en siffermässig belysning av ovan gjorda antaganden och förutsättningar må här, i likhet med föregående år, lämnas en fortlöpande statistik över tillgång och efterfrågan på småhusenhetsmarknaden (t. o. m. 3 rum och kök) i Stockholm i medlet av varje månad under tiden juli 1920—juni 1921, grundad på den av stadens bostadsförmedlingskontor för varje vecka utarbetade »bostadsbarometern»:

Tidpunkt: **1920**	17/7	14/8	18/9	16/10	13/11	18/12	**1921**	15/1	12/2	19/3	16/4	14/5	18/6
Antal lediga bostadslägenheter	22	19	17	4	2	—	—	1	2	4	4	8	
Antal hyressökande	985	990	1 042	943	1 108	1 092	1 187	1 193	1 258	1 433	1 291	1728	
Hyressökande per ledig lägenhet	45	52	61	236	554	—	—	1 193	629	358	323	216	

Till jämförelse med denna statistik sammanställas här nedan de periodiska rapporter över ställningen på bostadsmarknaden, som kvartals-, resp. månadsvis offentliggöras av bostadsförmedlingskontoren i Göteborg och Malmö:

	Tidpunkt: **1920**	30/9	31/12	**1921**	31/3	30/6	30/9
Bostadslägenheter kvarstående som							
Göteborg	lediga	24	14		15	15	17
	efterfrågade	687	1 063		1 038	884	935
	efterfrågade per ledig lägenhet	29	76		69	59	55
Malmö	lediga	—	—		1	5	4
	efterfrågade	220	109		234	428	390
	efterfrågade per ledig lägenhet	—	—		234	86	98

Att döma av ovanstående siffror, vilkas värde med hänsyn till det ovan sagda dock icke får sättas alltför högt, kunde ännu vid mitten av år 1921 knappast skönjas någon förbättring av hyresmarknadens läge i våra tre största städer, därest man enbart ser på disproportionen mellan tillgång och efterfrågan på lägenheter. Emellertid torde åtminstone den ena huvudfaktorn härvidlag, nämligen den även in på år 1921 fortgående ökningen av antalet hyressökande, knappast anses vittna om skärpning av bostadsbristen utan fastmera närmast vara av psykologisk natur och bottna i förhoppningar om en nu omsider begynnande ljusning i det hittills så hopplösa läget på bostadsmarknaden.

Tab. 1. Översikt över hyresnämndernas verksamhet under år 1920 å orter med *under* 5 000 invånare.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
Orter	Antal avgjorda ärenden	Därav hyresregleringsärenden	Antal hyresreglerade lägenheter	Antal reglerade bostadslägenheter för hyresåret 1920/21: för hyresåret 1919/20	enkelkök, enkelrum m. m.	1 rum och kök	2 rum och kök	3:o fl. rum o. kök	summa	tillhopa	Antal låg., regl. för 1920/21 (utan centralvärme) med känd hyresstegring	Sammanlagda hyresbeloppet i kr. för i kol. 12 angivna lägenheter enligt: i sept. 1920 gällande avtal	vad av hyresvärden begärts för 1920/21	vad av hyresnämnden medgivits för 1920/21	Hyresstegring för dessa lgh från 1914/15 till 1920/21, %
Stockholms län.															
Vaxholm	22	6	6	2	—	1	—	3	4	6	—	—	—	—	—
Norrtälje	92	31	31	—	—	15	7	7	29	29	31	8 922	12 590	10 455	45·8
Huvudsta	295	235	172	—	18	122	31	1	172	172	172	51 939	66 500	61 319	51·8
Lilla Alby	14	1	1	—	—	1	—	—	1	1	1	350	400	350	59·1
Bromsten	65	32	22	—	2	11	8	1	22	22	—	—	—	—	—
Duvbo [1]	27	17	17	4	—	5	7	1	13	17	13	5 430	7 365	6 115	50·2
Hesselby villastad	27	14	14	4	—	4	3	3	10	14	10	5 285	8 115	7 395	79·9
Tumba	137	20	38	—	2	16	15	4	37	37	19	7 845	11 593	9 088	44·0
Rönninge [1]	6	3	3	—	—	—	1	2	3	3	2	2 340	2 540	2 340	67·1
Södermanlands län.															
Strängnäs	100	72	72	2	5	18	10	31	64	66	53	30 775	42 190	36 665	53·2
Guesta	34	14	25	—	1	10	8	3	22	22	23	5 710	7 285	6 770	79·8
Flen	93	15	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Jönköpings län.															
Värnamo	94	40	4	1	—	—	2	1	3	4	—	—	—	—	—
Sandsjö o. Bodafors [2]	11	10	.	.	.	.	.	.	.	.	—	—	—	—	—
Kronobergs län.															
Älmhult	10	5	5	—	—	1	—	4	5	5	5	2 068	3 422	3 102	50·0
Ljungby	19	9	9	—	—	1	3	5	9	9	9	3 916	7 275	5 225	97·9
Alvesta o. Aringsås	31	3	3	—	—	—	3	—	3	3	3	816	1 140	870	68·0
Markaryd	10	5	13	—	—	—	2	9	11	11	6	4 502	7 432	6 932	65·0
Vislanda [1]	1	1	1	—	—	—	—	1	1	1	1	360	600	480	100·0
Kalmar län.															
Mönsterås	7	7	16	11	—	1	1	3	5	16	5	2 280	2 400	2 280	36·5
Blekinge län.															
Ronneby	54	15	20	—	—	2	6	12	20	20	14	10 015	15 502	12 250	89·6
Sölvesborg	53	27	27	—	—	3	16	5	24	24	2	8 725	14 900	13 950	70·6
Långö [1]	32	28	10	5	—	—	4	—	4	9	4	1 050	1 230	1 230	21·8
Kristianstads län.															
Simrishamn	20	12	18	5	—	1	7	1	9	14	12	4 499	6 220	5 792	63·2
Ängelholm	358	175	196	1	5	21	104	52	182	183	129	50 574	65 505	59 909	53·9
Hässleholm	52	26	22	—	—	—	14	8	22	22	18	6 528	11 120	8 506	58·7
Vilan	15	12	13	—	—	4	6	3	13	13	13	3 115	3 602	3 602	25·5
Tomelilla	13	4	4	—	—	—	2	2	4	4	—	—	—	—	—
Klippan	53	34	40	—	—	4	25	6	35	35	39	12 056	16 435	16 017	43·5
Åstorp	16	7	30	12	—	2	8	6	16	28	10	3 290	3 974	3 314	27·1
Malmöhus län.															
Svedala	66	33	26	—	—	4	16	5	25	25	14	3 397	4 141	3 936	33·9
Arlöv	348	174	199	—	—	102	69	23	194	194	171	40 251	51 665	49 095	55·5
Kävlinge	98	76	85	62	—	2	6	5	13	75	13	4 870	6 938	6 542	56·4

[1] Hyresstegringen även beroende på utförda reparationer m. m. — [2] Ofullständiga uppgifter.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
Orter	Antal avgjorda ärenden	Därav hyresregleringsärenden	Antal hyresreglerade lägenheter	Antal reglerade bostadslägenheter							Antal låg., regl. för 1920/21 (utan centralvärme) med känd hyresstegring	Sammanlagda hyresbeloppet i kr. för i kol. 12 angivna lägenheter enligt			Hyresstegring för dessa låg. från 1914/15 till 1920/21, %
				för hyresåret 1919/20	för hyresåret 1920/21					tillhopa		i sept. 1920 gällande avtal	vad av hyresvärden begärts för 1920/21	vad av hyresnämnden medgivits för 1920/21	
					enkelrum m. m.	enkelkök, 1 rum och kök	2 rum och kök	3 o. fl. rum o. kök	summa						
Hallands län.															
Falkenberg	57	13	46	—	—	4	15	23	42	42	13	8 400	12 992	11 002	62·4
Nyhem	19	9	32	—	—	18	13	1	32	32	17	3 832	5 172	4 644	67·5
Göteborgs o. Bohus län.															
Strömstad	50	18	17	—	—	3	6	8	17	17	13	4 944	6 734	5 778	25·5
Älvsborgs län.															
Ulricehamn	48	22	16	—	—	2	8	6	16	16	—	—	—	—	—
Herrljunga	9	9	10	9	—	—	—	—	—	9	—	—	—	—	—
Skaraborgs län.															
Tidaholm[1]	17	12	12	2	—	—	7	3	10	12	9	2 004	3 208	2 983	89·9
Falköpings västra s:n	16	7	7	1	—	2	4	—	6	7	6	1 372	1 801	1 451	80·2
Värmlands län.															
Filipstad[2]	148	74	.	.	.	.	.	.	.	.	—	—	—	—	—
Säffle	29	12	82	13	4	23	14	23	64	77	43	16 237	20 143	20 043	49·8
Örebro län.															
Askersund	6	6	12	—	—	2	5	3	10	10	11	4 325	6 900	4 958	43·3
Nora	7	4	7	—	2	2	3	—	7	7	7	1 225	1 625	1 430	31·1
Hallsberg	59	37	37	—	1	13	17	4	35	35	—	—	—	—	—
Kumla	63	23	30	—	2	15	11	1	29	29	—	—	—	—	—
Kopparberg	7	2	78	—	24	46	7	1	78	78	—	—	—	—	—
Västmanlands län.															
Heby	45	31	47	26	—	19	2	—	21	47	—	—	—	—	—
Hubbo[3]	6	4	10	—	1	9	—	—	10	10	10	2 000	2 975	2 265	58·9
Kopparbergs län.															
Ludvika	55	37	329	11	40	151	111	7	309	320	208	54 300	75 690	65 050	74·4
Borlänge	107	38	41	12	—	4	5	9	18	30	25	20 630	28 070	23 465	49·8
Krylbo	24	21	21	—	—	10	11	—	21	21	21	5 764	8 206	6 812	50·5
Morastrand	9	1	1	—	—	—	—	1	1	1	1	550	1 000	800	68·4
Gävleborgs län.															
Bollnäs	25	17	15	2	—	3	—	6	9	11	9	6 610	9 336	7 390	55·6
Ljusdal	50	25	18	11	—	—	2	2	4	15	—	—	—	—	—
Västernorrlands län.															
Sollefteå	59	32	26	—	2	5	4	13	24	24	9	5 650	7 950	6 875	97·8
Örnsköldsvik	31	19	19	13	1	3	—	2	6	19	6	2 925	5 075	3 875	56·6
Summa	3 219	1 636	2 056	209	110	685	629	320	1 744	1 953	1 200	421 476	578 956	512 350	57·9

[1] Hyresstegringen även beroende på utförda reparationer. — [2] Ofullständiga uppgifter. — [3] Hyresstegringen även beroende på inledande av elektriskt ljus.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17
Orter	Invånarantal den 31/12 1920	Antal avgjorda ärenden					Antal hyresreglerade lägenheter						Antal lägr, för vilka endast fastställts ersättning för centralvärme etc.	Antal för hyresåret 1919/20		
		enligt 1919 års lag	enligt 1920 års lag	hyresregleringsärenden	övriga ärenden	tillhopa	för 1919/20	för 1920/21	hyran nedsatt	hyran befunnen ej oskälig	summa	därav med centraluppvärmning		smålägenheter (t. o. m. 2 r. o. k.)	större bostadslägenheter	summa
1 *Stockholms stad*	419 429	5 668	3 926	3 663	5 931	9 594	1 224	17 048	8 814	9 478	**18 292**	2 865	6 051	563	255	818
Stockholms län.																
2 Lidingö	9 437	158	87	73	172	245	24	275	290	9	**299**	15	37	21	3	24
3 Solna	8 096	108	32	70	70	140	—	103	103	—	**103**	—	—	—	—	—
4 Sundbyberg	6 920	52	154	57	149	206	18	340	340	18	**358**	—	—	16	2	18
5 Hagalund	5 170	—	216	114	102	216	9	120	108	21	**129**	—	—	9	—	9
Uppsala län.																
6 Uppsala	28 897	1 369	96	220	1 245	1 465	—	1 389	153	1 236	**1 389**	100	—	—	—	—
7 Enköping[2]	5 938	12	1	11	2	13	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
Södermanl. län.																
8 Nyköping	11 710	262	82	161	183	344	—	341	122	219	**341**	—	1	—	—	—
9 Katrineholm	7 946	—	52	45	7	52	40	—	40	—	**40**	—	—	40	—	40
10 Eskilstuna	30 253	297	188	205	280	485	29	1 572	563	1 038	**1 601**	32	42	22	4	26
Östergötl. län.																
11 Linköping	26 920	1 394	403	377	1 420	1 797	1	358	233	126	**359**	55	11	1	—	1
12 Norrköping	58 101	254	410	219	445	664	201	1 650	619	1 232	**1 851**	41	59	118	53	171
13 Motala	5 807	152	44	36	160	196	—	36	28	8	**36**	1	—	—	—	—
14 Mjölby	5 846	—	34	17	17	34	—	22	22	—	**22**	2	1	—	—	—
15 Motala socken	7 542	107	27	72	62	134	43	29	71	1	**72**	—	—	43	—	43
Jönköpings län.																
16 Jönköping	29 284	279	197	174	302	476	—	174	85	89	**174**	4	—	—	—	—
17 Huskvarna	7 986	3	19	14	8	22	2	61	14	49	**63**	—	—	2	—	2
18 Nässjö	8 539	124	66	159	31	190	5	154	150	9	**159**	—	—	2	3	5
19 Eksjö	5 908	43	10	34	19	53	—	79	55	24	**79**	—	—	—	—	—
20 Tranås	5 805	3	27	21	9	30	—	76	21	55	**76**	—	—	—	—	—
Kronobergs län.																
21 Växjö	9 336	181	39	43	177	220	33	320	41	312	**353**	—	2	13	12	25
Kalmar län.																
22 Kalmar	17 087	85	100	83	102	185	—	315	315	—	**315**	29	1	—	—	—
23 Oskarshamn	9 231	15	36	26	25	51	11	27	38	—	**38**	—	—	4	7	11
24 Västervik	11 889	50	58	55	53	108	—	51	31	20	**51**	—	—	—	—	—
Gottlands län.																
25 Visby	9 324	47	24	16	55	71	—	15	6	9	**15**	1	1	—	—	—
Blekinge län.																
26 Karlskrona	27 355	142	55	167	30	197	276	66	—	342	**342**	—	—	151	109	260
Kristianstads l.																
27 Kristianstad	12 740	161	62	21	202	223	—	21	13	8	**21**	—	—	—	—	—
Malmöhus län.																
28 Malmö	113 558	7 394	9 725	8 044	9 075	17 119	3 581	4 463	4 203	3 841	**8 044**	1 061	160	2 056	642	3 268
29 Lund	23 211	1 166	137	627	676	1 303	395	599	639	355	**994**	194	52	222	156	378
30 Landskrona	20 173	840	638	1 335	143	1 478	—	1 335	796	539	**1 335**	20	—	—	—	—
31 Hälsingborg[4]	47 074	323	2 752	1 129	1 946	3 075	7	1 175	1 182	—	**1 182**	53	—	3	4	7
32 Eslöv[4]	5 964	58	46	19	85	104	—	19	17	2	**19**	—	1	—	—	—
33 Ystad	11 336	1 002	108	777	333	1 110	—	874	239	635	**874**	106	152	—	—	—
34 Trälleborg	11 385	55	165	140	80	220	25	115	140	—	**140**	—	—	12	12	24
35 Höganäs	6 008	4	6	5	5	10	2	3	2	3	**5**	—	6	2	—	2
Hallands län.																
36 Halmstad	18 409	273	45	141	177	318	—	598	387	211	**598**	52	—	—	—	—
37 Varberg	7 934	160	124	142	142	284	—	128	128	—	**128**	—	—	—	—	—

[1] I denna summa ingå även 53 lägenheter, som icke uppdelats på kategorier. — [2] Ofullständiga uppgifter. — 1920/21, som icke uppd lats på kategorier. — [4] Hyresstegringen även beroende på inledande av elektriskt ljus.

18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	
reglerade bostadslägenheter						Antal läg., regl. för 1919/20 (utan centralvärme) med känd hyressteg	Sammanlagda hyresbeloppet i kr. för i kol. 24 angivna läg. enl.		Hyressteg för dessa läg. från 1914/15 till 1919/20, %	Antal läg., regl. för 1920/21 (utan centralvärme) med känd hyressteg	Sammanlagda hyresbeloppet i kr. för i kol. 28 angivna läg. enligt			Hyressteg för dessa läg. från 1914/15 till 1920/21, %	
för hyresåret 1920/21							vad av hyresnämnd medgivits för 1919/20	vad av hyresnämnd medgivits för 1919/20			i sept. 1920 gällande avtal	vad av hyresvärden begärts för 1920/21	vad av hyresnämnd medgivits för 1920/21		
enkelkök, enkelrum m. m.	1 rum och kök	2 rum och kök	3 o. fl. rum och kök	summa	tillhopa										
1 652	5 419	3 998	4 560	15 629	**16 447**	781	601 221	552 230	40·1	13 134	10 976 705	14 311 633	13 386 909	62·2	1
15	154	49	56	274	**298**	8	3 200	2 625	22·1	102	39 565	52 896	44 903	41·1	2
—	59	36	5	100	**100**	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3
5	183	106	35	329	**347**	18	6 820	6 820	27·6	340	165 059	203 118	192 393	52·3	4
5	104	9	2	120	**129**	9	3 780	3 590	37·3	120	35 188	43 305	42 351	59·1	5
126	571	163	355	1 268	[1] **1 268**	—	—	—	—	677	313 360	410 124	395 472	51·4	6
.	.	.	.	.	.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	7
42	159	59	74	334	**334**	—	—	—	—	174	75 152	101 750	92 481	57·8	8
—	—	—	—	—	**40**	—	—	—	—	—	—	—	—	—	9
265	933	203	102	1 503	**1 529**	29	12 295	12 100	30·3	1 540	470 205	588 907	565 170	53·5	10
23	154	73	102	352	**353**	1	450	400	40·4	260	98 204	135 318	124 293	59·4	11
305	830	253	177	1 565	**1 736**	146	123 780	116 410	59·0	1 434	509 185	656 630	635 230	55·3	12
2	13	12	4	31	**31**	—	—	—	—	20	5 725	9 970	8 055	101·9	13
1	10	5	6	22	**22**	—	—	—	—	17	7 092	9 427	8 570	98·6	14
2	25	2	—	29	**72**	36	9 760	6 365	49·9	4	850	1 175	1 040	42·5	15
14	80	29	32	155	**155**	—	—	—	—	139	54 876	76 075	68 908	50·7	16
—	34	22	4	60	**62**	2	450	405	55·8	61	13 070	17 845	17 370	48·8	17
2	30	74	43	149	**154**	3	870	870	62·3	154	52 657	105 290	64 909	67·7	18
8	18	21	31	78	**78**	—	—	—	—	73	28 560	38 942	35 020	53·7	19
—	40	32	3	75	**75**	—	—	—	—	76	16 585	20 695	19 415	41·0	20
5	60	87	146	298	**323**	25	11 956	11 956	41·4	266	115 383	145 541	141 141	45·2	21
1	58	135	114	308	**308**	—	—	—	—	186	80 727	115 352	99 377	55·0	22
—	10	8	6	24	**35**	6	4 740	3 855	48·8	—	—	—	—	—	23
3	24	14	9	50	**50**	—	—	—	—	50	15 249	20 384	18 481	54·3	24
—	4	4	5	13	**13**	—	—	—	—	14	4 470	5 968	5 644	37·1	25
—	10	43	13	66	**326**	275	171 909	171 909	40·2	66	27 060	34 572	34 572	44·7	26
—	—	6	12	18	**18**	—	—	—	—	14	8 296	10 821	10 361	44·7	27
73	1 771	1 312	609	4 090	[3] **7 358**	2 826	1 619 681	1 484 080	48·5	3 961	1 577 476	2 010 096	1 894 397	57·3	28
34	126	191	221	572	**950**	280	171 652	162 124	31·0	484	212 552	286 698	254 240	52·7	29
67	481	507	221	1 276	**1 276**	—	—	—	—	918	452 052	607 821	558 498	111·0	30
7	257	536	319	1 119	**1 126**	—	—	—	—	1 045	415 389	568 385	506 264	57·8	31
1	5	8	4	18	**18**	—	—	—	—	11	3 075	4 574	3 715	64·1	32
—	235	360	229	824	**824**	—	—	—	—	768	229 606	266 623	256 985	37·4	33
—	23	53	34	110	**134**	—	—	—	—	—	—	—	—	—	34
—	—	1	2	3	**5**	2	660	540	63·6	3	950	1 280	1 260	73·8	35
16	205	145	183	549	**549**	—	—	—	—	472	175 028	229 529	210 991	51·4	36
—	39	68	21	128	**128**	—	—	—	—	128	37 820	52 498	47 354	49·8	37

[3] I denna summa ingå 895 lägenheter (med centralvärme), varav 570 reparerats för 1919/20 och 325 för gas och vatten.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17
Orter	Invånarantal den 31/12 1920	Antal avgjorda ärenden					Antal hyresreglerade lägenheter						Antal lägh. för vilka endast fastställts ersättning för centralvärme etc.	Antal		
		enligt 1 19 års lag	enligt 1920 års lag	hyresregleringsärenden	övriga ärenden	tillhopa	för 1919/20	för 1920/21	hyran nedsatt	hyran befunnen ej oskälig	summa	därav med centraluppvärmning		för hyresåret 1919/20		
														smålägenheter (t. o. m. 2 r. o. k.)	större bostadslägenheter	summa
Göteb. o. Boh. län.																
1 Göteborg	202 366	2 772	2 201	2 028	2 945	4 973	—	20 959	8 508	12 451	**20 959**	1 729	125	—	—	—
2 Uddevalla	13 753	65	41	75	31	106	10	169	108	71	**179**	10	—	10	—	10
3 Mölndal	6 210	58	68	57	69	126	151	85	235	1	**236**	—	—	148	3	151
4 Krokslätt	5 946	22	18	17	23	40	205	173	232	144	**376**	—	—	183	13	196
5 Gårda	7 186	46	51	33	64	97	601	449	1 048	2	**1 050**	—	—	579	11	590
6 Lunden	6 046	55	35	40	50	90	911	498	764	645	**1 409**	—	—	852	20	872
7 Fässberg	6 265	28	441	238	231	469	28	441	467	2	**469**	—	—	27	1	28
8 Partille	5 370	6	32	24	14	38	5	19	22	2	**24**	—	—	5	—	5
Älvsborgs län.																
9 Trollhättan	14 763	11	6	5	12	17	—	11	11	—	**11**	10	—	—	—	—
10 Alingsås [1]	6 246	4	105	131	19	150	40	91	131	—	**131**	—	—	29	11	40
11 Borås	28 223	676	101	380	397	777	—	369	358	11	**369**	2	14	—	—	—
Skaraborgs län.																
12 Mariestad	5 311	9	2	5	6	11	—	4	4	—	**4**	1	—	—	—	—
13 Lidköping	8 365	289	15	134	170	304	1	133	43	91	**134**	—	—	1	—	1
14 Skövde	9 884	100	8	50	58	108	—	131	112	19	**131**	18	—	—	—	—
15 Falköping	6 235	76	27	73	30	103	—	77	77	—	**77**	3	—	—	—	—
Värmlands län.																
16 Karlstad	19 246	254	168	99	323	422	96	225	171	150	**321**	15	13	81	12	93
17 Kristinehamn	11 514	81	49	54	76	130	32	19	51	—	**51**	—	—	22	10	32
18 Arvika	7 045	48	43	28	63	91	—	83	65	18	**83**	11	1	—	—	—
Örebro län.																
19 Örebro	36 033	597	354	372	579	951	23	2 079	2 102	—	**2 102**	—	70	20	3	23
Västmanl. län.																
20 Västerås	30 633	495	1 569	638	1 426	2 064	23	650	612	61	**673**	—	—	9	12	21
21 Sala	7 853	39	84	80	43	123	9	69	61	17	**78**	—	—	9	—	9
22 Köping	6 610	20	15	24	11	35	—	24	17	7	**24**	—	—	—	—	—
23 Arboga [2]	5 085	117	13	28	102	130	.	.	.	.	**.**	.	.	.	.	.
Kopparb. län.																
24 Falun	12 719	95	13	26	82	108	17	43	55	5	**60**	14	2	2	15	17
Gävleborgs län.																
25 Gävle	37 746	279	1 374	818	835	1 653	—	785	625	160	**785**	—	—	—	—	—
26 Söderhamn	11 262	94	40	51	83	134	—	51	36	15	**51**	—	—	—	—	—
27 Hudiksvall	7 564	115	13	76	52	128	7	69	70	6	**76**	—	—	7	—	7
28 Högbo (Sandviken)	9 987	46	27	30	43	73	—	8	2	6	**8**	—	—	—	—	—
Västernorrl. län.																
29 Sundsvall	16 776	227	40	132	135	267	—	158	108	50	**158**	7	2	—	—	—
Jämtlands län.																
30 Östersund [3]	13 405	176	363	193	346	539	13	173	156	30	**186**	40	2	10	—	10
Västerbott. län.																
31 Umeå	6 976	404	4	193	215	408	—	163	100	63	**163**	—	2	—	—	—
Norrbottens län.																
32 Luleå	10 545	76	78	53	101	154	10	15	6	19	**25**	—	—	9	1	10
33 Kiruna	7 054	7	9	6	10	16	—	3	—	3	**3**	—	—	—	—	—
Summa	1 647 770	29 669	27 598	24 703	32 564	57 267	8 106	62 197	36 365	33 938	**70 303**	6 491	6 808	5 303	1 374	7 247
S:a för orter med under 5 000 inv.	137 332	1 517	1 702	1 636	1 583	3 219	233	1 823	1 489	567	**2 056**	78	14	146	63	209
Tillhopa	1 785 102	31 186	29 300	26 339	34 147	60 486	8 339	64 020	37 854	34 505	**72 359**	6 569	6 822	5 449	1 437	7 456

[1] Hyresstegringen även beroende på utförda reparationer m. m. — [2] Ofullständiga uppgifter. — [3] Hyres- som icke uppdelats på storlekskategorier.

18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	
reglerade bostadslägenheter						Antal lägh., regl. för 1919/20 (utan centralvärme) med känd hyresstegring	Sammanlagda hyresbeloppet i kr. för i kol. 24 angivna läg. enl.		Hyresstegring för dessa lägh. från 1914/15 till 1919/20, %	Antal lägh., regl. för 1920/21 (utan centralvärme) med känd hyresstegring	Sammanlagda hyresbeloppet i kr. för i kol. 28 angivna läg. enl.			Hyresstegring för dessa lägh. från 1914/15 till 1920/21, %	
för hyresåret 1920/21					tillhopa		vad av hyresvärdem begärts för 1919/20	vad av hyresnämnd medgivits för 1919/20			i sept. 1920 gällande avtal	vad av hyresvärden begärts för 1920/21	vad av hyresnämnd medgivits för 1920/21		
enkelkök, enkelrum m. m.	1 rum och kök	2 rum och kök	3 o. fl. rum och kök	summa											
1 302	11 391	3 754	2 935	19 382	**19 382**	—	—	—	—	16 419	7 595 076	9 599 940	9 081 868	56·4	1
—	67	15	78	160	**170**	10	2 462	2 292	101·1	143	69 689	97 514	90 38·	86·2	2
—	63	20	2	85	**236**	151	35 807	33 814	34·9	26	15 295	21 021	19 738	54·9	3
—	127	18	17	162	**358**	203	73 300	69 901	41·2	160	52 353	65 434	59 968	58·0	4
48	326	40	11	425	**1 015**	601	174 791	160 576	34·1	359	104 068	141 826	115 648	51·7	5
25	406	37	12	480	**1 352**	515	163 626	161 356	34·2	451	133 247	164 465	156 635	54·0	6
190	221	23	7	441	**469**	23	11 716	10 608	25·7	441	48 172	68 540	58 208	48·3	7
2	9	6	2	19	**24**	5	2 740	1 500	36·4	14	5 652	7 312	6 252	50·8	8
—	5	—	3	8	**8**	—	—	—	—	1	750	1 250	750	25·0	9
—	37	31	23	91	**131**	40	25 780	21 110	53·1	91	40 154	61 543	53 752	52·4	10
24	179	89	61	353	**353**	—	—	—	—	110	50 517	81 991	64 89·	62·4	11
—	—	—	4	4	**4**	—	—	—	—	3	1 625	2 150	1 925	54·0	12
1	77	27	14	119	**120**	—	—	—	—	70	23 195	36 219	28 440	49·7	13
7	24	19	68	118	**118**	—	—	—	—	101	62 803	92 085	79 830	72·4	14
5	31	17	24	77	**77**	—	—	—	—	27	9 891	13 850	11 449	50·6	15
50	104	31	36	221	**314**	31	20 175	19 060	53·0	172	61 982	89 457	82 891	80·2	16
—	4	10	5	19	**51**	30	17 875	16 925	55·4	18	7 590	11 020	9 080	55·5	17
9	35	16	16	76	**76**	—	—	—	—	65	16 466	25 246	21 729	55·4	18
113	875	490	393	1 871	**1 894**	—	—	—	—	1 974	967 839	1 315 979	1 196 872	66·3	19
54	471	90	30	645	**666**	14	23 505	20 410	92·1	624	202 234	286 896	259 879	50·6	20
22	30	12	2	66	**75**	1	240	240	50·0	43	7 197	10 302	8 868	53·0	21
—	11	6	6	23	**23**	—	—	—	—	20	5 748	9 015	8 185	52·6	22
.	.	.	.	.	.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	23
4	11	14	14	43	**60**	3	1 410	1 236	32·2	42	22 829	31 356	27 797	37·7	24
89	457	84	104	734	**734**	—	—	—	—	434	180 531	234 118	214 810	46·0	25
1	23	8	8	40	**40**	—	—	—	—	51	28 896	39 008	35 518	57·9	26
4	30	13	16	63	**70**	5	1 090	873	110·9	34	17 169	24 145	21 592	59·6	27
3	5	—	—	8	**8**	—	—	—	—	2	228	276	276	21·1	28
24	37	26	51	138	**138**	—	—	—	—	93	62 342	88 165	74 625	57·2	29
15	57	42	50	164	**174**	7	4 490	3 130	66·0	104	60 649	77 412	67 416	61·8	30
17	39	31	67	154	**154**	—	—	—	—	87	66 180	97 975	86 480	54·6	31
1	8	3	3	15	**25**	1	336	336	55·6	1	1 500	1 500	1 200	60·0	32
1	2	—	—	3	**3**	—	—	—	—	3	864	1 140	1 140	46·2	33
4 695	**27 296**	**13 596**	**11 801**	**57 746**	**[4] 64 993**	**6 085**	**3 302 567**	**3 059 646**	**43·9**	**48 894**	**26 139 902**	**33 941 392**	**31 693 864**	**59·4**	
110	**685**	**629**	**320**	**1 744**	**1 953**	**149**	**89 188**	**74 981**	**53·4**	**1 200**	**421 476**	**578 956**	**512 350**	**57·9**	
4 795	**27 971**	**14 225**	**12 121**	**59 490**	**[4] 66 946**	**6 234**	**3 391 755**	**3 134 627**	**44·1**	**50 094**	**26 561 378**	**34 520 348**	**32 206 214**	**59·4**	

stegringen även beroende på inledande av vatten i vissa lägenheter. — [4] I denna summa ingå 948 lägenheter.

Byggnadsverksamheten i rikets stadssamhällen åren 1918—1920.[1]

Nästan allt sedan sin tillkomst har socialstyrelsen genom att från vederbörande byggnadsnämnder införskaffa uppgifter rörande antalet nytillkomna boningshus och bostadslägenheter sökt följa byggnadsverksamhetens utveckling inom en alltjämt vidgad krets av svenska stadssamhällen.

Byggnadsstatistikens lokala omfattning och byggnadsverksamhetens intensitet under åren 1912—1920 framgår av följande tablå:

	1912	1913	1914	1915	1916	1917	1918	1919	1920
Antal orter	231	244	234	242	260	261	255	257	275
Invånaraantal (tusental) . .	1 658	1 738	1 736	1 806	1 889	1 912	1 919	1 952	1 998
Nettotillskott av rum (och kök) per 10 000 inv. . .	151	145	134	81	88	91	65	67	67

I ögonen fallande är byggnadsverksamhetens starka avmattning under inverkan av den i augusti 1914 inbrytande världskrisen, varigenom nettotillskottet av lägenheter år 1915 reducerades till inemot hälften av den normala produktionen. Än mer betydande var nedgången under de tre senaste åren.

Denna tillbakagång har sin grund i de under kristiden starkt ökade byggnadskostnaderna, som i förening med försvårade kreditmöjligheter nära nog lamslogo den enskilda, spekulativa byggnadsverksamheten, vartill även kom hyresregleringen samt de senaste årens omfattande konflikter på byggnadsindustriens arbetsmarknad.

Den sålunda inträdande bostadsbristen har nödvändiggjort en av stat, kommun, bostadsföreningar och -aktiebolag samt industriföretag bedriven allmännyttig bostadsbyggnadsverksamhet, vilken under år 1916 åstadkom 21·3 % och år 1917 icke mindre än 51·0 % av hela lägenhetstillskottet. Under åren 1918—1920 utgjorde den allmännyttiga bostadsproduktionens insats resp. 56·8 %, 52·9 % och 39·1 % eller för hela treårsperioden jämnt 50 %.

De genom den allmännyttiga byggnadsverksamheten uppförda bostadshusen ha huvudsakligen haft till ändamål att åstadkomma hastig lindring i den alltmera tryckande bostadsbristen och ha därför ofta varit av provisorisk natur, varjämte lägenheterna i stor utsträckning bestått av ett eller ett par rum. Det är företrädesvis dessa förhållanden, som i förening med ett anmärkningsvärt livligt egnahemsbyggande förorsakat, att 1918—1920 års byggnadsverksamhet i än högre grad än 1916—17 års bostadsproduktion i jämförelse med de tidigare årens uppvisar icke oväsentliga förändringar

[1] Utgör en sammanfattning av den av socialstyrelsen i serien Sveriges officiella statistik utgivna publikationen med denna titel. Motsvarande redogörelse för åren 1916 och 1917 finnes införd i Soc. Medd., årg. 1919, sid. 229.

såväl beträffande boningshusens byggnadsmaterial, våningshöjd, lägenhets- och rumsantal som i fråga om bostadslägenheternas fördelning på olika storlekskategorier.

Under åren 1918, 1919 och 1920 hade i de resp. 255, 257 och 275 stadssamhällen, varifrån uppgifter föreligga, resp. 1 967, 2 293 och 2 789 byggnader, varav c:a två tredjedelar boningshus, varit föremål för sådan byggnadsverksamhet, att antalet däri befintliga rum och lokaler blivit ökat.

Nybyggda (eller från grunden ombyggda) ha under de tre åren blivit resp. 811, 944 och 1 371 boningshus, till vilka byggnadsmaterialet i resp. 21·2 %, 19·2 % och 13·4 % huvudsakligen utgjordes av sten. Förhållandet är dock mycket växlande i olika landsdelar, ty medan i det skogfattiga Sydsverige det övervägande flertalet byggnader uppföres av sten, dominerar i övriga landsdelar lika avgjort trähuset, framför allt i de mindre samhällena.

Av upplysningarna om boningshusens våningshöjd framgår, att år 1918 21·4 %, år 1919 14·8 % och år 1920 18·4 % voro envåningshus, medan resp. 61·8 %, 70·6 % och 73·7 % räknade två, resp. 14·1 %, 11·7 % och 7·2 % tre och resp. 2·7 %, 2·9 % och 0·7 % fyra eller flera våningar i höjd. En jämförelse med tidigare års siffror ger vid handen en markerad stegring av relativa antalet lägre hustyper, beroende dels på att det ofta befunnits fördelaktigt att uppföra särskilt de mera provisoriska husen i två våningar, dels på att egnahemsbyggandet i stor utsträckning kommit att ersätta det spekulativa uppförandet av större hyreshus.

Ser man på boningshusens fördelning efter antalet i dem befintliga lägenheter, framgår av undersökningen, att enfamiljshuset av husbyggarna föredragits framför andra hustyper, men att även tvåfamiljshuset — särskilt under år 1920 — varit av stor betydelse, utom i de större städerna. Ej mindre än resp. 64·6 %, 63·5 % och 78·5 % av alla under redogörelseåren tillkomna boningshus inrymma högst två lägenheter, vilket även i främsta rummet torde böra tillskrivas det livliga egnahemsbyggandet.

Nybyggnadernas rumsantal belyses av följande tablå:

Nytillkomna boningshus	1918	1919	1920
med 1—3 rum (inkl. kök)	17·0 %	10·8 %	14·7 %
» 4—7 » » »	40·4 %	41·8 %	52·6 %
» 8—19 » » »	26·9 %	34·9 %	27·5 %
» 20 och flera rum	15·7 %	12·5 %	5·2 %

Även dessa siffror ge en bild av de större hustypernas tillbakagång.

Av större betydelse än kännedom om boningshusens storlek och art äro uppgifterna om de nytillkomna bostadslägenheternas beskaffenhet och fördelning på olika kategorier.

Genom den husbyggnadsverksamhet, som ägt rum under åren 1918, 1919 och 1920 tillkommo resp. 5 203, 4 915 och 4 524 bostadslägenheter. Vad de olika lägenhetskategorierna beträffar, framgår deras betydelse av följande tablå:

Tillkomna lägenheter	1918 Antal	%	1919 Antal	%	1920 Antal	%
Enkelkök, enkelrum m. m.	751	14·5	593	12·1	611	13·5
1 rum och kök	2 409	46·3	1 982	40·3	1 185	26·2
2 » » »	1 313	25·2	1 418	28·9	1 497	33·1
3 » » »	275	5·3	409	8·3	549	12·1
4 o. flera » » »	455	8·7	513	10·4	682	15·1

Denna tablå utvisar, att gruppen 1 rum och kök under redogörelseperioden varit talrikast företrädd, vilket givetvis sammanhänger därmed, att ifrågavarande kategori inom större delen av vårt land är typen för en enkel arbetarbostad. Framför allt under det sista redovisningsåret ha enrumsbostäderna emellertid i stor utsträckning börjat ersättas av lägenheter om 2 och 3 rum och kök. Till följd härav ha smålägenheterna (t. o. m. 2 rum och kök), som under de tidigare krisåren visade oavbruten ökning, åter gått något tillbaka, i det att denna kategori, som år 1918 utgjorde 86·0 % av hela lägenhetstillskottet, år 1919 nedgick till 81·3 % och år 1920 till 72·8 % (år 1913 69·3 %).

I de under åren 1918, 1919 och 1920 tillkomna lägenheterna förefunnos resp. 14 171, 14 360 och 14 412 boningsrum och kök. Ställas dessa siffror i relation till invånarantalet, erhålles ett uttryck för byggnadsverksamhetens relativa omfattning på olika orter. För olika storleksklasser av sådana belyses förhållandet genom följande tablå:

Ortens storleksklass:		100 000 inv. och däröver	20 000–100 000 inv.	10 000–20 000 inv.	5 000–10 000 inv.	Under 5 000 inv.	Samtliga orter
Antal tillkomna rum (o. kök) per 10 000 inv.	år 1918	60	62	93	101	84	**74**
	år 1919	62	42	82	90	119	**74**
	år 1920	29	52	75	137	139	**72**

Bostadsproduktionens starka avmattning till följd av den år 1914 inbrytande krisen drabbade åren 1914 och 1915 företrädesvis de landsdelar, där produktionen av bostäder före krisen haft den största omfattningen. Bortser man från det jämförelsevis livliga bostadsbyggandet i vissa orter med blomstrande krigskonjunkturindustri, synes krisen i stort sett ha nivellerat bostadsproduktionen till en av de oundgängligaste bostadsbehoven och byggnadsindustriens nödtorftiga sysselsättning bestämd låg nivå.

Den betydande nedgången i byggnadsintensiteten under de tre senaste åren har, som ovanstående siffror antyda, endast gjort sig gällande i de större och medelstora städerna; de smärre orterna däremot förete snarast ökning, framför allt under år 1920. Den då rådande lockouten drabbade nämligen i huvudsak endast de större städerna, under det att byggnadsverksamheten i de mindre samhällena i stort sett icke berördes därav.

För att erhålla det faktiska bostadstillskottet bör man frånräkna de genom rivning eller ombyggnad avgångna husen. Efter denna subtraktion befinnes under år 1918 bostadsbyggandets nettotillskott hautgjort c:a 94 %

av totalantalet tillkomna boningshus, medan för bostadslägenheter och boningsrum motsvarande jämförelsetal voro resp. 92 % och 89 %. För år 1919 äro motsvarande tal resp. 94, 91 och 91 % samt för år 1920 resp. 94, 93 och 93 %. I jämförelse med åren närmast före krisen beteckna dessa siffror ett i förhållande till bruttotillskottet relativt högt nettotillskott av bostäder, enär under inverkan av den å ett flertal orter rådande svåra bostadsnöden den allmänna meningen och lagstiftningen i förening synes ha reducerat husrivningarna till ett minimum.

I jämförelse med genomsnittet för åren 1912 och 1913 företer byggnadsverksamhetens totala nettoresultat för åren 1918—1920 en avmattning med c:a 50 %, efter tillskottet av nya rum räknat, från vad som kunde anses normalt under tiden före krisperioden.

Understöd av statsmedel åt nykterhetsnämnder.

Enligt beslut av 1921 års riksdag har bl. a. för år 1922 anvisats ett belopp av 100 000 kronor, att utgå av statsverkets fond av rusdrycksmedel, till understöd åt nykterhetsnämnderna samt till åtgärder, avseende att främja den uppgift, som åligger dessa nämnder.[1] Rörande användningen av detta anslag avgav socialstyrelsen den 7 november 1921 yttrande till regeringen, utmynnande i följande hemställan:

1) att av anslaget måtte till styrelsens förfogande ställas ett belopp av 18 000 kronor att användas till konferenser med nykterhetsnämnder, till resebidrag åt ombud för nykterhetsnämnder för bevistande av upplysningskurser samt — med ett belopp av högst 3 000 kronor — till arvoden m. m. åt av styrelsen anlitade personer för inspektions- och upplysningsverksamhet;

2) att bestämmelser måtte utfärdas angående understöd åt nykterhetsnämnder i överensstämmelse med ett yttrandet bifogat förslag; samt

3) att viss del av anslaget, förslagsvis 4 000 kronor, måtte beräknas för understöd åt länssammanslutningar av nykterhetsnämnder samt till utgivande av en periodisk publikation, avsedd för nämndernas upplysande.

Med bifall till vad socialstyrelsen sålunda hemställt, har Kungl. Maj:t den 25 november 1921 ställt ifrågavarande anslag till styrelsens förfogande ävensom i huvudsaklig överensstämmelse med det i punkt 2) åberopade förslaget utfärdat följande kungörelse (Sv. F. 1921, nr 670).

[1] Jfr Soc. Medd., årg. 1921, sid. 868.

Kungl. Maj:ts kungörelse angående understöd av statsmedel åt nykterhetsnämnder under år 1922.

§ 1.

Finnes inom kommun särskild nykterhetsnämnd, må understöd av statsmedel kunna tilldelas kommunen såsom bidrag till bestridande av kostnaderna för fullgörande av de uppgifter, vilka åligga nämnden enligt gällande lagstiftning rörande alkoholistvården och rusdrycksförsäljningen. Understöd, som här sägs, utgår i främsta rummet för att i fall av behov bereda nämnden tillfälle att för verksamhetens ändamålsenliga bedrivande anlita särskild arbetskraft.

§ 2.

Statsunderstöd utgår till kommun med ett belopp, som, där ej särskilda omständigheter påkalla undantag, ej må överstiga 500 kronor och ej heller beloppet av det kommunala anslag, som för år 1922 anvisats för nykterhetsnämndens verksamhet.

§ 3.

Ansökning om understöd skall ingivas eller insändas till socialstyrelsen senast den 1 februari 1922.

§ 4.

Ansökning om understöd skall innehålla redogörelse för:

nykterhetsnämndens organisation och verksamhet samt den hos nämnden anställda personalen och dess arbetsuppgifter;

storleken och användningen av de kommunala anslag, som må hava beviljats för nämndens verksamhet för åren 1920 och 1921, med fördelning å förekommande utgiftsrubriker; samt

den för verksamheten under år 1922 uppgjorda plan jämte förslag till inkomst- och utgiftsstat för nämnda år.

§ 5.

Efter utgången av den i § 3 föreskrivna ansökningstid har socialstyrelsen att, efter samråd med kontrollstyrelsen och statens fattigvårdsinspektör, meddela beslut i anledning av de inkomna ansökningarna. Härvid må hänsyn tagas såväl till det inom vederbörande kommun förefintliga behovet av statsunderstöd för vidtagande av åtgärder till främjande av nykterhetsnämndens verksamhet som ock till ändamålsenligheten av de i sådant syfte vidtagna eller föreslagna anordningar.

§ 6.

Beviljat understöd utbetalas genom socialstyrelsen, som äger att härom meddela närmare föreskrifter.

§ 7.

Nykterhetsnämnd, för vars verksamhet understöd enligt denna kungörelse utgått, har att senast den 1 mars 1923 till socialstyrelsen avgiva redogörelse för verksamheten under år 1922 i enlighet med de närmare föreskrifter, som av socialstyrelsen må meddelas.

Denna kungörelse träder i kraft den 1 januari 1922.

Lönerörelsen i Frankrike under kriget.

Arbetslönernas förändringar under och efter kriget ha i Bulletin du Ministère du Travail för tredje kvartalet innevarande år (n:os 7—8—9) gjorts till föremål för en ingående undersökning, byggd bl. a. på det material, som erhållits genom strejk- och avtalsstatistiken. Den tid, varom här är fråga, kan ur löneutvecklingens synpunkt uppdelas i tre perioder, den första från krigsutbrottet intill mitten av år 1915, den andra intill senare delen av 1920 och den tredje omfattande tiden därefter. Under den andra av de sålunda avgränsade perioderna inträdde i Frankrike liksom i övriga länder en stark stegring av arbetslönerna; den första perioden kännetecknades däremot liksom den tredje av en allmän lönesänkning. Att krigsutbrottet medförde en tillfällig nedgång i arbetslönerna, är en företeelse, som framträtt även i andra länder; i Frankrike synes emellertid denna kris ha varit mera djupgående än annorstädes. Särskilt gingo lönesänkningarna ut över de kvinnliga arbetarna, som mångenstädes fingo tim- och stycklöner reducerade med 25 till 50 %. De manliga arbetarna lyckades, tack vare den genom mobiliseringen minskade tillgången å arbetskraft, i allmänhet behålla oförändrade lönesatser, men ledo dock inkomstminskning genom den förkortning av arbetstiden, som flerstädes måste genomföras.

Till belysning av krigets inverkan å det franska näringslivet meddelas följande tablå, utvisande antalet i gång varande företag och därstädes sysselsatta arbetare i procent av det före kriget normala antalet:

	1914 aug.	1914 okt.	1915 jan.	1916 jan.	1917 jan.	1918 jan.	1919 jan.	1920 an.	1920 okt.
Företag, i %	55	57	63	71	75	76	81	91	94
Arbetare, i %	37	44	52	71	86	91	89	101	105

Frånser man de mobiliserade, vilka uppskattas till 24 % av arbetarna, var den i januari 1916 sysselsatta arbetsstyrkan endast 5 % mindre än före kriget. Vid denna tidpunkt var alltså arbetstillgången åter i stort sett normal, och lönerna följde nu även den uppåtgående konjunkturen. Vad särskilt de manliga arbetarna beträffar, kunde man inom alla industrier konstatera en inkomstökning, beroende dels på höjda löner, dels på ökad användning av övertidsarbete och dels även på övergång från tidlöns- till ackordsarbete, allt i syfte att i möjligaste måtto driva upp produktionen. För de kvinnliga arbetarnas vidkommande var utvecklingen icke lika enhetlig, utan måste man här skilja mellan tre olika huvudgrupper, för vilka förhållandena gestaltat sig väsentligen olika.

Till den första gruppen höra de egentliga *fabriks- och verkstadsarbeterskorna*. Dessa hade inom sådana näringsgrenar, vilka voro av betydelse för det nationella försvaret, såsom t. ex. livsmedelsindustrien, under senare delen av

1915 i allmänhet åter kommit upp till normala löner och i en del fall därutöver kunnat öka sina inkomster genom övertidsarbete och ackord. Inom andra näringsgrenar, sasom siden- och damkonfektionsindustrierna, gjorde sig däremot depressionen alltjämt gällande, och lönerna voro här fortfarande avsevärt lägre än före kriget. Vid de militära konfektionsverkstäderna gingo lönerna däremot hastigt uppat.

Den andra gruppen utgöres av *hemarbeterskorna*, vilka under det första krigsåret arbetat med samma låga löner som före kriget, i vissa fall ner till 5 centimes i timmen. Under de senaste månaderna av 1915 igångsattes av den militära intendenturen och yrkesinspektionen i förening en kraftig rörelse för förbättring av arbetsförhållandena på detta område med det resultat, att t. ex. linnesömmerskor med normal yrkesfärdighet, som före kriget haft en dagsinkomst av 0·75—1·25 francs, vid slutet av år 1915 kommit upp till i genomsnitt 2—3 francs, alltså en ökning med 144—160 %.

Till den tredje gruppen äro att hänföra *ammunitionsarbeterskorna* och andra kvinnor, vilka på grund av kriget måste utföra sådant arbete, som förut brukat tillhöra männen. För dylika arbeten betalades liksom i de andra krigförande länderna löner, vida överstigande vad kvinnlig arbetskraft eljest brukat erhålla.

Den lönestegring, som sålunda tagit sin början under 1915, fortsatte oavbrutet de följande åren. År 1916 beräknades lönerna inom storindustrien ligga för manliga arbetare 25 % och för kvinnliga 38 % över motsvarande löner före kriget. Inom jordbruket var ökningen ännu större, c:a 50 % för arbetare i husbondens kost och 58 % för övriga. Under 1920, då lönenivån nått sin höjdpunkt, räknade man för jordbruksarbetare med en ökning av 300—350 %, för byggnadsarbetare med 200—350 % — eller högst 300 %, om hänsyn tages till arbetstidsförkortningen — för textilarbetare 300—400 % och för hemarbetare inom beklädnadsindustrien ej mindre än 700—833 %. Inom beställningsskrädderiet höll sig lönestegringen däremot vid 133—140 % och inom handeln (för butikspersonal) vid 89 %.

Under åren 1915 och 1916 genomfördes löneförhöjningarna i allmänhet utan formlig uppgörelse mellan parterna. Inalles föreligger från dessa båda år uppgift om endast 7 kollektivavtal.[1] Under de följande åren inträdde en ökning av såväl antalet ingångna avtal som antalet arbetsinställelser. Vad de sistnämnda beträffar, var antalet, så länge kriget pågick, ännu tämligen begränsat, men inträdde efter fredsslutet en mycket stark ökning. Under det sålunda för åren 1915—1918 redovisats tillsammans c:a 1 600 strejker med något över 1/2 miljon berörda arbetare,[2] kom man enbart under 1919 upp till 2 316 strejker med 1·3 miljon deltagare och 1920 till 2 047 strejker, omfattande nära 1·4 miljon arbetare. Det stora flertalet av dessa strejker — över 3/4 av hela antalet — gällde löneförhöjningskrav, som merendels också genomdrevos.

[1] Soc. Medd., årg. 1921, sid. 1071.
[2] Soc. Medd., årg. 1921, sid. 904.

Redan under fjärde kvartalet 1920 började emellertid tecken visa sig, att lönestegringen nått sitt maximum, och under år 1921 ha, som förut anförts, lönerna inom de flesta näringsgrenar befunnit sig i nedgång. Beträffande sättet för lönereduktionernas genomförande har den iakttagelsen gjorts, att det i allmänhet varit lättare att få en fredlig uppgörelse till stånd, när fråga varit om lönereglering för hela industrier, än när det gällt enstaka företag, då meningsskiljaktigheterna lätt tillspetsats till öppen konflikt. Inalles inträffade under tiden 1 januari—16 augusti 1921 206 strejker i anledning av lönenedsättningar, och av dessa bilades 182 på arbetsgivarnas villkor. Antalet strejker för genomdrivande av löneförhöjning utgjorde under samma tid endast 47, och av dessa medförde, så vitt känt är, endast 15 något resultat.

En omständighet, som varit av stor betydelse, då det under senaste året gällt att utan konflikt reglera arbetslönerna efter de sjunkande levnadskostnaderna, har varit, att lönerna i allmänhet varit uppdelade i grundlön (salaire de base) och dyrtidstillägg (allocation de vie chère), vilket sistnämnda tid efter annan reglerats efter levnadskostnaderna. För att handhava denna uppgift ha i de under åren 1919 och 1920 ingångna kollektivavtalen ofta föreskrivits upprättande av s k. blandade kommissioner, vilka haft att med ledning av den officiella statistiken eller, såsom stundom varit fallet, på grund av egna beräkningar reglera de rörliga tilläggen. Det uppgives ha varit inom grafiska industrien, som början gjorts med fastställande av en dylik levnadskostnadsindex, och detta exempel har sedan följts av åtskilliga andra näringsgrenar. I anledning av en hamnarbetarkonflikt föreskrev regeringen i augusti 1919 tillsättande i alla större hamnstäder av dylika kommissioner, bestående av fem arbetsgivare och fem arbetare, vilka fyra gånger årligen skulle sammanträda för att undersöka levnadskostnadernas förändringar och på grundval därav fastställa dyrtidstillägget för det följande kvartalet. Denna anordning har genomförts i Havre, Dunkerque Bordeaux, Marseille, Calais och Rouen. Sedermera har genom en kungörelse den 19 februari 1920 inom arbetsministeriet inrättats en centralkommission för levnadskostnadsundersökningar, vilken till biträde skall ha lokala kommissioner för insamling av uppgifter från olika landsdelar. Intill november 1920 hade upprättats 20 dylika distriktskommissioner och 27 ortskommissioner (jfr Soc. Medd., årg. 1921, sid. 1073).

Meddelanden från socialattachéerna.

Åttatimmarsdagens genomförande i de tyska staterna.

III. Preussen.

De preussiska yrkesinspektörernas årsberättelse för 1920 uppvisar rörande åttatimmarsdagens genomförande samma läge, som jag skildrat i mina föregående rapporter från Bajern och Württemberg.[1] Sålunda har åttatimmarsdagen utan någon som helst svårighet kunnat genomföras inom industrien, särskilt storindustrien. Svårigheter ha, liksom i de båda sydtyska staterna, yppat sig först när det gällde den mindre industrien och särskilt hantverket. De preussiska yrkesinspektörerna synas i allmänhet hysa den uppfattningen, att åttatimmarsdagens allmänna schematiska införande icke är så särdeles lämpligt för näringslivet. Yrkesinspektionen i Berlin säger, efter att ha konstaterat, att förordningens genomförande på grund av det dåliga affärsläget i allmänhet icke har stött på några svårigheter, att såväl från arbetsgivarnas som från de insiktsfulla arbetstagarnas sida det uppfattas såsom orättvist och skadligt, att ingen skillnad göres mellan tyngre och lättare arbete, eller att ingen hänsyn tages till vissa yrkens egenart, vilka obetingat kräva en större smidighet i de lagliga föreskrifterna. Man förmår icke inse, varför arbetstagare, vilkas sysselsättning på grund av arbetets natur endast är förbunden med en måttlig ansträngning, eller vilkas prestationer till en väsentlig del blott bestå i arbetsberedskap, endast skola få arbeta lika många timmar som sådana arbetare, vilka beständigt utföra tungt arbete. Såsom en ännu större hårdhet uppfattar man föreskrifternas stelhet, därför att de icke möjliggöra den dagliga arbetstidens anpassande efter de enskilda yrkenas eller företagens varierande behov. Därunder lida särskilt säsongfacken samt även byggnads- och trädgårdsfacken, vilka vid sina arbeten äro starkt påverkade av väderleken. Lika störande verkar omöjligheten att genom måttligt övertidsarbete kunna åter utfylla sådan arbetstid, som av den ena eller andra orsaken gått förlorad, särskilt i sådana företag, där de enskilda avdelningarna arbeta hand i hand på ett sådant sätt, att hela driftens regelmässiga upprätthållande endast är möjligt, när varje avdelning är fullt sysselsatt. Yrkesinspektören hänvisar särskilt till fabrikationen av elektriska glödlampor; denna arbetsprocess går i omedelbar följd genom cirka tolv verkstäder, och varje verkstad är beroende av den föregåendes prestation. Därest nu under denna arbetsprocess i en avdelning ett oväntat stort antal av arbeterskorna icke infunnit sig till arbetet, så hindras arbetet i de följande avdelningarna så länge, tills man av vederbörande myndighet inhämtat tillåtelse att återtaga den förlorade arbetstiden genom övertidsarbete. Tidigare har man i sådana fall hjälpt sig med att i vidkommande avdelning arbeta en timme längre följande dag, och handel, industri och hantverk vänta därför enligt yrkesinspektionens rapport av den kommande lagstiftningen, att den i detta hänseende skall giva lättnader. Sådan lättnad skulle inträda, om i stället för begränsningen av den dagliga arbetstiden högsta antalet arbetstimmar fastsattes för en eller två veckor, med den inskränkningen att den enskilde arbetstagaren icke någon dag finge sysselsättas längre än nio eller tio timmar. Redan nu överskrides åttatimmarsdagen rätt ofta av vissa arbetstagargrupper, såsom vakter, kuskar och eldare, men det är sällan, att man lyckas skaffa bevisning rörande de olika fallen. Rapporten framhåller dessutom, att arbetstagarnas håg till att utföra övertidsarbete är mycket ringa.

[1] Soc. Medd., årg. 1921, sid. 945.

Yrkesinspektörerna i Schleswig och Lüneburg betona likaledes, att åttatimmarsdagens schematiska genomförande i längden knappast är möjligt, och att denna uppfattning åtminstone för Schleswigs vidkommande även långsamt börjar delas inom arbetstagarnas kretsar. Inspektören för Lüneburg betonar emellertid, att massan bland arbetarna utan tvivel fasthåller vid åttatimmarsdagen och är besluten att försvara densamma till det yttersta. Arbetarnas fackorganisationer ha även i många fall påverkat sina medlemmar att upphöra med den under åttatimmarsdagens första år rätt allmänna vanan att efter arbetstidens slut för egen räkning utföra privatarbeten, varigenom de gjorde det självständiga hantverket svår konkurrens. För övrigt anser yrkesinspektionen i detta distrikt, att man ännu icke kan definitivt bedöma åttatimmarsdagens verkningar på handel och hantverk, därför att även under år 1920 ganska abnorma förhållanden rådde, med ett stort antal arbetslösa och med reducerad drift inom många fabriker. Tyska valutans obeständighet har hittills icke heller givit industrien någon möjlighet att gentemot utlandet pröva sin konkurrensduglighet under den förkortade arbetstiden för att bevisa och fastställa, om vid åttatimmarsarbetsdagen fabrikationen kan uppnå en kvantitet, som motsvarar det i driften arbetande kapitalet.

Det skarpaste uttalandet om åttatimmarsdagen kommer liksom i fjol från yrkesinspektionen i Köslin, varvid emellertid får påpekas, att detta distrikt (östra Pommern) icke är något särdeles utpräglat industriområde och sålunda är starkt påverkat av de uppfattningar, som härska inom mera lantliga hantverkares och smärre industriella näringsidkares kretsar. Yrkesinspektören förklarar, att de under det första året gjorda iakttagelserna även bekräftats år 1920. Under dåliga konjunkturer efterkommos bestämmelserna om arbetstid utan vidare, men gäller det att utnyttja ett gynnsamt affärsläge, är det icke blott arbetsgivarna, utan även en del av arbetarna, som finna bestämmelserna om arbetstiden vara hindrande. Klagomålen mot arbetarna för att de efter arbetstidens slut för egen räkning utföra annat arbete, ha även under räkenskapsåret icke förstummats, men har man i flera kollektivavtal upptagit en bestämmelse, som förbjuder arbetarna dylika bisysslor. Detta har emellertid icke räckt till att stävja den otillåtna trafiken. I enskilda fall har det till och med gått så långt, att snickargesäller under sin fritid övertagit snickeriarbetena för hela nybyggnader, varvid de i konkurrenshänseende befunnit sig i den särdeles gynnsamma situationen, att de icke voro betungade med några särskilda avgifter till arbetarförsäkringsväsendet. Från byggnadsarbetarförbundens sida har man gjort anmälan hos yrkesinspektionen, därför att vid lantliga byggnadsarbeten åttatimmarsdagen överskreds, och förbunden ha själva pålagt sina medlemmar straff för dylikt överskridande av den lagliga arbetstiden. Yrkesinspektören säger, att byggnadsarbetarförbunden under de dåliga konjunkturerna naturligtvis ha ett intresse utav, att det arbete, som finnes, fördelas på så många arbetslösa som möjligt och icke utföres av några få på övertid. Men han betvivlar, att fackförbunden för längre tid skola kunna upprätthålla denna starka disciplin bland sina medlemmar, därför att de radikala elementen allt mera söka tränga dem ifrån sina egentliga fackliga uppgifter in i rent politiska banor.

Ett ganska egendomligt fall rapporterar yrkesinspektören i distriktet Potsdam. Medan genomförandet av åttatimmarsdagen inom industrien icke stöter på några svårigheter, ha dessa varit så mycket större inom smådriften och hantverket, särskilt där dessa arbeta för jordbruket. Man har sålunda för dessa beviljat samma arbetstid, som enligt lantarbetsförordningen av den 24 januari 1919 bestämmes för jordbruket, nämligen allt efter årstiden åtta, tio eller elva timmar om dagen. I vissa fall har inom hantverket emellertid införandet av åttatimmarsdagen haft till följd, att hantverksmästare, som förr sysselsatt gesäller och lärlingar, numera upphört därmed och utföra sitt arbete själva, därför att det fört till olidliga förhållanden, — särskilt i de fall, där gesällen varit i kost och logi hos mästaren — att den förre vid åttatimmarsarbetstidens slut upphört med arbetet, medan mästaren själv såg sig tvungen att ensam fortsätta med det mest trängande arbetet. Med hänsyn till övertidsarbetet meddelar yrkesinspektören för Breslau distrikt, att arbetarnas fackorganisationer verksamt understött yrkesinspektionen vid genom-

förandet av åttatimmarsdagen, och att de i sådana fall, där tvingande nödvändighet krävde övertidsarbete, också i allmänhet visat insikt i bedömandet av förhållandena.

I ovanstående har jag citerat några av de markantaste fallen i de ganska digra rapporterna från de preussiska yrkesinspektörerna. På det stora hela synes förordningen om åtta timmars arbetsdag vara allmänt genomförd inom den preussiska industrien och det mera industrialiserade hantverket, medan svårigheterna, såsom inledningsvis nämndes, yppat sig inom vissa grenar av småindustrier och den del av hantverket, som mera sysslar med reparationsarbete. Antalet av yrkesinspektionen konstaterade överträdelser av speciellt åttatimmarsdagen är icke särskilt angivet i statistiken. Men däremot innehåller statistiken siffror rörande de dispenser myndigheterna lämnat. Hela antalet inspektionspliktiga företag uppgives ha varit 161 509 med tillsammans 3 360 000 arbetare. Tillåtelse till överskridande av åttatimmarsdagen har lämnats åt 2 179 företag med 195 749 manliga och 59 947 kvinnliga arbetare över 16 år samt 13 101 minderåriga. Tillstånd till övertidsarbete meddelades för 66 171 manliga och 32 889 kvinnliga arbetare över 16 år samt 2 361 minderåriga; övertidsarbete hade sålunda av myndigheterna beviljats för tillsammans 101 421 arbetstagare eller 3 % av hela antalet. I 402 fall beviljades övertidsarbete intill 1 timme, i 220 fall 1—1 ½ timme, i 1 544 fall 1 ½ —2 timmar och i 276 fall över två timmar dagligen. Antalet ansökningar om förlängd arbetstid, som avslogos, utgjorde 233 mot 605 år 1919. Man kan av dessa siffror draga den slutsatsen, att myndigheterna hållit ganska strängt på åttatimmarsdagens genomförande, ty antalet dispenser måste i förhållande till antalet inspektionspliktiga företag och däruti sysselsatta arbetare anses relativt ringa.

Berlin den 31 oktober 1921.

Wilhelm Jansson.

IV. Sachsen.

Yrkesinspektionen i det sachsiska industrilandet behandlar i sin årsberättelse för 1920 ganska utförligt åttatimmarsdagens genomförande och verkningar. I allmänhet konstateras, att åttatimmarsdagen har genomförts på det stora hela taget utan svårigheter, och att detta lätt gick för sig under en tid med dåliga konjunkturer, när det fanns rikligt med arbetskraft och den dagliga arbetstiden av åtta timmar delvis icke fullt utnyttjades. Storindustrien har relativt fort anpassat sig efter de nya bestämmelserna, men även smådriften, som först gjorde segt motstånd, har alltmera funnit sig i det nya. Allt större kretsar bland befolkningen inse, heter det i rapporten, att åttatimmarsdagen icke kan umbäras vid bekämpandet av den alltjämt svåra arbetslösheten. Det ännu bestående motståndet tror inspektionen kommer att försvinna med tiden, i synnerhet när Washingtonbesluten rörande åttatimmarsdagen även genomföras i de övriga industristaterna. Emellertid föreslås vissa lättnader, i synnerhet i riktning mot 48 timmars arbetsvecka i stället för åtta timmars arbetsdag samt genom medgivande av särskilda överenskommelser mellan arbetsgivarnas och arbetarnas organisationer, vilka skulle kunna mildra en del svårigheter, som uppstått genom den nuvarande regleringen. Bland dylika svåra fall nämnas trängande loss och lastningsarbeten, som ofta påkomma mycket hastigt, så att man icke i förväg kan utverka dispens för övertiden. Vidare uppstå svårigheter för kuskar, eldare, maskinister och brännare i keramisk industri, vilka måste arbeta längre än åtta timmar. Detsamma gäller smeders och plåtslagares reparationsarbeten för andras räkning eller på den egna verkstaden, vilka arbeten först kunna företagas efter den normala arbetstidens slut. I den kemiska industrien, färgerier o. d. förekomma ofta arbeten, vilkas längd i timmar man icke i förväg kan noggrant taxera, men som icke kunna avbrytas. För kvarnar, som drivas av vind eller oreglerad vattenkraft, är den nuvarande arbetstidsregleringen ogynnsam. Detsamma gäller för tegelbruk, som endast arbeta under sommarhalvåret, samt annan säsongindustri och

slutligen för sådana hantverksarbeten, som äro nödvändiga för jordbruksdriftens upprätthållande. I sådana fall, där industriell drift på grund av kolbrist eller brist på gas och elektricitet tidvis måste inställa arbetet, uppstår ävenledes behov av en annan reglering av arbetstiden. Stenbrotten och andra av dagsljus och väderlek beroende företag begära att få förlägga de arbetstimmar, som på grund av dylika naturförhållanden ha gått förlorade för driften, till andra dagar, utan att först behöva inhämta myndigheternas tillåtelse till övertidsarbete; man föreslår att i dylika av dagsljus och väderlek beroende företag få arbeta nio timmar om dagen under sommaren med en motsvarande förkortning till sju timmar om vintern. Från industriell sida har också hänvisats till att, om arbetstiden sammantränges på fem veckodagar i stället för sex, skulle man kunna uppnå betydliga besparingar av kol i dessa kolbristens tider. I färgerier, blekerier och appreturanstalter beklagar man icke blott, att man med den nuvarande regleringen icke tillräckligt kan utnyttja material och ånga, utan även att dagsljuset icke alltid kan utnyttjas tillfyllest, samt att sådana arbeten, som genom icke förutsedda omständigheter blivit fördröjda, icke kunna med nödvändig omsorg slutföras. Vissa varors kokande eller färgande, som förr utfördes på en dag, måste nu förläggas på två dagar. Alla dessa omständigheter verka fördyrande på varuprisen, och möjligheten till sysselsättning för arbetarna inskränkes. De höga kostnaderna för byggnader och anskaffning av maskiner medföra, att industrien icke genom utvidgning av företagen kan utjämna dessa svårigheter.

För några av landets viktigare industrigrenar, såsom metall-, textil- och träindustrierna, gå kollektivavtalen mellan arbetsgivare och arbetstagare längre än riksförordningen om åtta timmars arbetsdag, i det man här genomfört en arbetsvecka på 46 eller 47 timmar. Denna kortare veckoarbetstid uppnås mestadels genom att arbetstiden på lördagarna reduceras till fyra eller sex timmar. Den fria lördagseftermiddagen har emellertid även genomförts i många andra fall, där man håller fast vid 48 timmars arbetsvecka, och man har då förlagt dessa lördagens arbetstimmar på de fem föregående vardagarna. Rapporten konstaterar, att i allmänhet upphör arbetet på lördagarna klockan 12, i enskilda fall till och med tidigare, och senare än klockan 2 e. m. slutar det sällan.

Ett slutgiltigt omdöme om åttatimmarsdagens verkningar kan ännu icke fällas på grund av industriens dåliga arbetstillgång under år 1920; av samma orsak kan den reducerade arbetstidens inverkan på arbetarnas prestationer icke heller fastställas. Yrkesinspektionen kommer emellertid ändock till den förklaringen, att den tidigare mångenstädes uttalade förhoppningen, att arbetsprestationen vid övergång till den kortare åttatimmarsarbetstiden snart skulle åter uppnå sin tidigare höjd, i allmänhet icke blivit uppfylld. Men man måste göra en åtskillnad mellan sådana företag, där handarbetet är förhärskande, och sådana, där maskinarbete eller maskinernas hastighet spelar huvudrollen. Anskaffandet av nya bättre maskiner och deras uppställande i lämpliga arbetsrum är på grund av de nuvarande prisen för såväl nybyggnader som för maskiner mycket svårare än förut och kan överhuvud först ske efter längre tids förlopp. Arbetsprestationen påverkas även alltjämt av arbetspersonalens undernäring. Vid tidlön har man i allmänhet fastställt, att prestationen står delvis rätt betydligt lägre än i fredstid, beräknad efter timme. Vid ackordslön däremot har man att anteckna glädjande stegringar i prestationen, och flera av yrkesinspektörerna hänvisa till, att drifts- och arbetarråden med framgång medverkat till att få fram högre prestationer och att främja arbetsglädjen bland arbetarna.

Övertidsarbete har av myndigheterna beviljats i tämligen stor utsträckning, när det gällde trängande arbeten, som icke genom intagande av arbetslösa skulle i rättan tid kunna ha blivit färdiga. Rörande dylika dispenser från åttatimmarsdagen uppvisar den sachsiska yrkesinspektionens årsberättelse följande siffror: Antalet inspektionspliktiga företag var 33 190 med c:a 792 000 arbetstagare. Ett överskridande av åttatimmarsdagen beviljades under räkenskapsåret för 902 företag mot 1 164 år 1919. Antalet arbetare, för vilka övertidsarbete beviljades, utgjorde 19 951 manliga, 23 969 kvinnliga och 1 327 minderåriga, tillsammans sålunda 45 247 eller 5 till 6 % av hela antalet.

I 291 fall avsåg dispensen intill 1 timme, i 210 fall 1—1 ½ timme, i 463 fall 1 ½—2 timmar och i 61 fall över 2 timmar. Antalet fall, i vilka 48 timmars arbetsvecka överskreds, var emellertid betydligt ringare. I allmänhet synes sålunda även i Sachsen övertidsarbete icke ha förekommit i så särdeles stor utsträckning under år 1920. De dåliga konjunkturerna torde ju heller icke ha motiverat något behov av övertidsarbete i större utsträckning.

Berlin den 3 november 1921.

Wilhelm Jansson.

Den nya järnvägsregimen i Frankrike.

Sedan deputeradekammaren i dagarna antagit det från senaten återgångna lagförslaget angående ny järnvägsregim, har detta den 11 november 1921 promulgerats av republikens president och följande dag publicerats i Journal Officiel. Härigenom godkännes ett preliminärt avtal, som den 28 juni 1921 träffades av ministern för de offentliga arbetena med de olika järnvägsbolagen och av dessa inbördes. Innebörden i det nu antagna förslaget är att åstadkomma:

1) en enhetlig teknisk och finansiell ledning av de olika järnvägsnäten;
2) en finansiell utjämning mellan dessa;
3) ökad solidaritet med de allmänna nationella intressena;
4) anskaffandet av bättre och fullständigare järnvägsmateriel;
5) ökad samkänsla mellan bolagen och deras personal;
6) förbättrad samtrafik såväl mellan de olika järnvägsnäten som mellan dessa och landets övriga trafikmedel samt med utländska kommunikationsföretag.

Av dessa punkter är det egentligen blott den femte, som behandlas i själva lagtexten. De övriga ingå i ovannämnda överenskommelse.

Den enhetliga ledningen och samarbetet åstadkommes genom inrättande av dels ett s. k. högre järnvägsråd och dels en direktionskommitté. Det förra är sammansatt av aderton medlemmar av direktionskommittén, två av ministern utsedda representanter för personalen vid varje järnvägsnät samt trettio av regeringen utsedda representanter för allmänna intressen.

Högre järnvägsrådet behandlar frågor, som av ministern hänskjutas till dess prövning. Obligatoriskt skola mera betydande frågor av gemensamt intresse för samtliga bolag underställas det, t. ex. sådana som röra beviljande av koncessioner, förslag till ändring i något bolags statuter, förslag till nyanläggningar, samtrafik, elektrifiering, enhetligt signalväsen, materialtyper och materialanskaffning, säkerhetsåtgärder, tariffrågor, utjämnande mellan de olika näten av gemensamma utgifter och inkomster, vissa viktigare frågor beträffande personal m. m. Först sedan rådet gjort sitt uttalande, vilket fattas med enkel majoritet, träffar ministern sitt avgörande i ovannämnda ärenden. Ministern kan icke besluta i motsättning till rådet, med mindre han en andra gång underställt frågan rådets prövning.

Direktionskommittén äger för sin del även rätt att, inom en månad efter det järnvägsrådets utlåtande eller ministerns beslut träffats, begära förnyad omprövning inför järnvägsrådet, i fall där de anse beslutet vara till skada.

Direktionskommittén är sammansatt av direktörerna och tvenne av styrelsen valda ledamöter för vart och ett av de fem stora privata järnvägsbolagen (Nord, Est, P-L-M, Orléans, Midi). Dessutom ingår däri direktören för statsbanenätet samt ordföranden och vice ordföranden i dettas styrelse.

Direktionskommittén handlägger alla frågor av gemensamt intresse för de olika järnvägsnäten, särskilt beträffande det tekniska samarbetet, tariffer, signalanordningar, materialtyper, vinstfördelning, personalstadga, löner, pensioner m. m. Vid besluts fattande har varje bolag en röst. Ministerialdirektören, vilken äger säte som regeringskommissarie såväl i högre järnvägsrådet som i direktionskommittén, kan begära,

att fråga skall uppföras på dagordningen, och kan även, om han så anser erforderligt, begära en andra behandling av ett ärende. De beslut, som fattas av direktionskommittén, äro bindande för samtliga järnvägsnät.

Ministern äger rätt att efter ministerrådets godkännande fordra sänkning av specialtariffer, som anses för höga, dock först efter att ha anmodat vederbörande järnvägsbolag att inkomma med förslag och efter järnvägsrådets hörande.

Inga nya linjer få byggas, utan att järnvägsrådet först granskat och yttrat sig om förslagen. Utgifterna för nybyggnader skola bestridas till fyra femtedelar av staten. Årligen skola bolagen före den 1 november inkomma med förslag å de nybyggnader, de önska utförda under kommande år.

Den finansiella samhörigheten mellan järnvägarna söker man åstadkomma genom att inrätta en gemensam fond, förmedelst vilken en ekonomisk utjämning skall äga rum mellan de olika näten, så att de linjer, som gå med förlust, få hjälp av dem, som gå med vinst. Ett särskilt konto skall för denna fonds räkning öppnas hos skattkammaren.

En premie skall tillerkännas bolag, som bidragit till utveckling av trafiken och en förståndig ledning av sitt nät. Denna premie skall utgå i förhållande till ökningen av verkställda transporter och det sammanlagda trafikerade kilometerantalet samt på samma gång vara omvänt proportionell mot driftkoefficienten, med vilken senare avses förhållandet mellan driftkostnader och inkomster.

En del av denna premie, i visst fall två tredjedelar därav, skall tillfalla den vid de olika järnvägsnäten anställda personalen. I samband med denna föreskrift är det som själva lagen innehåller vissa bestämmelser. Däri stadgas nämligen, att vid varje järnvägsnät skall bildas ett personalens kooperativa handelsbolag, vars statuter skola fastställas av Conseil d'Etat och vars styrelsemedlemmar uteslutande skola tagas bland järnvägsnätets i aktiv tjänst varande personal. I detta kooperativa företag äger varje anställd insätta hälften av den honom tillkommande andelen i premien.[1] Desslikes skall för varje nät bildas en fristående kassa, i vilken den anställde kan insätta såväl andra hälften av sin andel i premien som den del av första hälften, som icke insatts i det kooperativa företaget. Den anställde kan dessutom, om han så föredrager, insätta hela sin andel eller en del därav i olika järnvägsmännen tillhöriga försäkringskassor.

Det kooperativa bolaget skall placera samtliga sina disponibla fonder antingen i järnvägsbolagens aktier eller i järnvägsnätens obligationer eller i bostadsbyggen för järnvägspersonalen. I förstnämnda fall får dock summan av genom bolaget placerade fonder icke överskrida fjärdedelen av järnvägsnätets aktiekapital.

Vid dödsfall tillfalla samtliga i det kooperativa företaget insatta medel de arvsberättigade.

Statens eller bolagens kostnader för nya järnvägslinjers byggande, utökning eller förnyande av materielen o. s. v. skola täckas genom utgivande av nya obligationer med högst sextio års amorteringstid. Dessa obligationer skola utgivas av varje bolag för sig allt efter dess behov, men emissionen måste först godkännas av ministern för de offentliga arbetena efter järnvägsrådets och finansministerns hörande. Under koncessionstiden skola bolagen bära kostnaderna för dessa lån, i nödfall med bidrag från den allmänna fonden. I fall av koncessionens upphörande skall staten övertaga lånet.

Inom tre månader efter det föreslagna järnvägsrådets konstituerande skall detta inkomma med förslag om revision av tarifferna, så att jämvikt kan uppnås mellan inkomster och utgifter. Likaså skall järnvägsrådet föreslå ministern förhöjning av tarifferna, om vid något tillfälle utbetalningarna från den gemensamma fonden överstiga inbetalningarna till densamma.

---

[1] Enligt av deputeradekammaren tidigare antaget förslag skulle dylik placering vara obligatorisk; med den lydelse, lagen slutligen erhållit, är insättningen frivillig.

Om däremot inkomsterna till fonden överstiga utgifterna, skall överskottet utgöra en reservfond, vars maximibelopp fastställes av ministern för de offentliga arbetena. Om fonden växer över detta belopp, skall överskottet tillfalla staten. Ministern kan i dylikt fall efter järnvägsrådets hörande sänka tarifferna.

De garantiskulder till staten, som äro äldre än sedan år 1914 skola avslutas per den 31 december 1913, från vilken dag ränteberäkningen upphör. De skola kunna uppsägas endast vid koncessionstidens utgång eller i händelse av statsinlösen. De skulder, som bolagen iklätt sig till staten under 1914 och intill den nya regimens genomförande, efterskänkas dem; staten återbetalar likaledes till Nord- och P-L-M-bolagen de summor, som den uppburit för nybyggnaders räkning.

Så snart två av bolagen kommit i statens ägo, antingen därigenom att koncessionstiden utgått eller genom inlösen, skola de övriga bolagen ha rätt begära sin inlösen på de villkor, som stipuleras här nedan.

I händelse av statsinlösen skall ersättningen beräknas enligt föreskrifterna i koncessionskontraktet och i enlighet med gällande överenskommelser. För bestämmande av driftens nettoavkastning skola 1914 och följande år till och med 1920 ej medräknas. Vid beräknande av nettoavkastningen skall man till driftsinkomster räkna de bidrag, som eventuellt erhållits från den gemensamma fonden, och i utgifterna skola inräknas de inbetalningar, som gjorts till nämnda fond.

I händelse av inlösen eller vid koncessionstidens utlöpande övertar staten alla bolagens pensionskassor och liknande inrättningar. Den materiel, som järnvägarna anskaffat under kriget med bidrag från staten, skall endast upptagas till de summor, den kostat bolagen. Inom två månader efter antagandet av denna överenskommelse skola bolagen definitivt taga i besittning den materiel, som vid vapenstillståndet och genom fredsfördraget tillerkänts dem. Denna materiel skall i inventariet upptagas till det värde, som den hade vid dess leverans från Tyskland, och som fixerats av den enligt Versaillesfreden upprättade Commission des réparations. Det belopp, varmed bolagens tillgångar skola inlösas av staten, beräknas efter det pris, vartill de finnas upptagna i inventarieförteckningen, ökat med allmänna omkostnader och räntor och minskat med $^1/_{40}$ för varje år, som förflutit sedan värderingen.

Staten åtager sig att iståndsätta järnvägarna i de av kriget härjade områdena i lika gott skick som det, vari de befunno sig den 2 augusti 1914, varemot bolagen förbinda sig att ej fordra några krigsskadestånd av franska staten. Dessutom överlåta de på staten sin rätt att utkräva skadestånd av Tyskland och dess allierade. Så snart det föreslagna avtalet undertecknats av parterna, skola alla tvistigheter och processer mellan staten och bolagen nedläggas. Kostnaderna för järnvägsrådet, direktionskommittén och järnvägsdirektören skola delas mellan järnvägslinjerna pro rata parte i förhållande till föregående års bruttoinkomst.

För slitande av tvistigheter mellan järnvägarna och deras personal särskilt i frågor, som röra avtal, arbetsregler, löner och pensionering, skall tillsättas en skiljedomstol, sammansatt av fem ledamöter, varav bolagens och personalens representanter i järnvägsrådet välja två vardera och den femte, som skall tjänstgöra som ordförande, väljes av de järnvägsrådets ledamöter, som icke äro utsedda av bolagen eller personalen.

Det hade ursprungligen varit avsikten, att parlamentet skulle hunnit att under år 1920 slutbehandla frågan om järnvägsregimen, så att den nya lagen och överenskommelsen kunnat träda i kraft från den 1 januari 1921. Senaten låg emellertid så pass länge på den av deputeradekammaren först antagna formuleringen, att detta omöjliggjordes. Först i och med år 1922 kunna därför de nya bestämmelserna börja att tillämpas. Den lösning, frågan fått, har kritiserats från arbetarhåll, varifrån ett motförslag också framlagts. I övrigt har den nya ordningen emellertid hälsats med tillfredsställelse, och man hoppas, att härmed skall rådas bot på det oefterrättlighetstillstånd, som hittills rått.

Paris den 12 november 1921.

Gunnar Löwegren.

Den franska opinionen om lagförslaget angående socialförsäkring.[1]

Regeringsförslaget angående socialförsäkring har i dagarna upptagits till behandling i deputeradekammarens utskott för sociala frågor (Commission d'assurance et prévoyance sociales), vars ordförande är förre arbetsministern Jourdain. Utskottet har beslutat att anordna en enquête i frågan och för den skull kalla inför sig representanter för syndikat, handelskamrar, fackförbund, läkarföreningar, självhjälpsföreningar m. m. för att på så sätt kunna bilda sig en så fyllig bild som möjligt av stämningen för och emot förslaget ute i landet, framför allt hos de gruppbildningar, som särskilt kännbart influeras av det. Man beräknar, att denna enquête kommer att fortgå under hela november och december, och att kommissionen först någon månad in på nästa år kan framlägga sin rapport för kammaren.

Redan nu torde man emellertid kunna göra några uttalanden om opinionen för eller mot förslaget.

Motståndarna mot förslaget anträffas i första rummet i tvenne kategorier, som eljes obönhörligt bekämpa varandra: de reaktionära bland arbetsgivarna samt de extrema bland arbetarna. De senare förkasta förslaget under flödande fraseologi om att binda arbetarna med gemensamma intressen vid det kapitalistiska samhällsskicket och klavbinda deras handlingsfrihet. Arbetsgivarna å sin sida förskräckas inför de dryga merutgifterna och hänvisa till att den nuvarande depressionstiden är den minst möjligt lämpliga för ökade statsutgifter. De bedöma försäkringspremierna som en stegring av levnadskostnaderna samt räkna som följd därav med en allmän stegring av lönerna på bortåt 10 %. Arbetsgivarna inom den kemiska industrien liksom inom järn- och stålindustrien lära taga dessa framtidsutsikter med jämnmod. Motståndet mot förslaget lär däremot vara starkt inom ledande bankkretsar samt hos vissa arbetsgivare inom textilindustrien och byggnadsverksamheten.

En detaljanmärkning, som på många håll riktas mot förslaget, är att det skulle vara olämpligt, att arbetsgivarna bleve skyldiga innehålla på arbetarens lön erforderlig summa för arbetarnas premieinbetalning. Man anser, att detta är ett slags skatteupptagningsuppgift, som icke tillkommer en arbetsgivare.

Från flera håll inom arbetsgivar- och kapitalistvärlden påyrkas dessutom, att lagförslaget icke omedelbart skall antagas i hela sin omfattning, utan att den sociala försäkringen skall införas i etapper.

Frånsett extremisterna står den franska arbetarvärlden enig bakom förslaget, allt från C. G. T. till de katolska och fristående föreningarna. Detaljanmärkningar riktas visserligen även från arbetarnas sida mot förslaget. Särskilt betonas, att detta måste anses ofullständigt, så länge ej bestämmelser om arbetslöshetsförsäkring ingå däri. Dessa anmärkningar anser man emellertid icke vara av den betydelse, att man för deras skull vill undandraga sig att stödja förslaget.

Den franska läkarföreningen har ännu icke intagit ståndpunkt till förslaget. Inom den komma med säkerhet röster att skarpt protestera mot det. Stor betydelse för avgörandet inom föreningen får emellertid de elsass-lothringska läkarnas uttalanden. På uppmaning av franska läkarföreningen att uttala sig angående förslaget på grundval av förutgående erfarenhet om den tyska socialförsäkringen ha av 361 elsass-lothringska läkare, som tillfrågats, 288 svarat, och av dessa senare ha 270 uttalat sig till förmån för förslaget och endast 18 emot.

Den franska opinionen torde överhuvud taget komma att i denna fråga starkt påverkas av uppfattningen i Elsass-Lothringen. Den omständigheten, att denna ganska enhälligt tyckes vara för förslaget, torde vara det hittills säkraste symptomet på att lagförslaget i sina huvudlinjer kommer att godtagas.

Paris den 14 november 1921.

Gunnar Löwegren.

[1] Jfr Soc. Medd., årg. 1921, sid. 434.

Den stora arbetskonflikten i departementet Nord.[1]

Sedan början av augusti månad ha textilarbetarna i Roubaix-Tourcoing-området befunnit sig i strejk, efter vägran att gå med på en av arbetsgivarna fordrad lönereducering av 20 c. per timme. Strejkrörelsen var av en enastående omfattning. Samtliga fackföreningar med ett arbetarantal av omkring 70 000 deltogo i densamma. Oavsett alla politiska meningsskiljaktigheter hade arbetarna i enighet slutit sig tillsammans i kamp för sina intressen.

Strejkens förhistoria är följande. Alltsedan arbetet efter kriget återupptogs, ha textilindustrierna haft enorma vinster. Lagren voro uttömda, och fabrikerna funno avsättning för sina produkter till vilka pris de än begärde. Det arbetades för högtryck dygnet om. Samtidigt stego priserna å råmaterial samt blevo levnadsomkostnaderna allt högre. Arbetarna fordrade högre löner, och dessa beviljades dem av arbetsgivarna genom avtal i juni 1919.

I april 1920 kom det till en ny uppgörelse mellan arbetsgivarna och fackföreningarna. Vid denna tidpunkt hade en förändring i levnadskostnaderna börjat göra sig gällande. En tendens till sänkning förmärktes. Någon fredlig uppgörelse kunde dock icke träffas, utan strejk utbröt. Hänvändelse om förlikning gjordes till dåvarande arbetsministern Jourdain, och ett avtal om en obetydlig nedsättning av lönerna kom till stånd.

I mars 1921 uppgjorde en officiell kommission för Nordfrankrike en prisindex över levnadskostnaderna. Den koefficient, som erhölls, blev som väntat lägre än den motsvarande i december 1920. På basis härav träffades en ny överenskommelse mellan arbetsgivarna och fackföreningarna om en lönereducering av 15 c. per timme. I juni konstaterades en ytterligare nedgång i prisnivån, från 368 till 336. Fackföreningarna gingo återigen med på en sänkning av 15 c., tillhopa alltså 30 c. på två månader. — Denna sista reduktion genomdrevs under starkt motstånd från arbetarnas sida. Prisindexkommissionens senaste beräkningar skulle ha framlagts omkring den 20 juni. Arbetsgivarnas krav gingo emellertid ut på att lönereduceringen skulle träda i kraft redan den 1 juni. Arbetarna betonade det berättigade i att avvakta kommissionens resultat, dock utan framgång. De fortsatte arbetet under protester. I augusti kom så från arbetsgivarna det tredje påbudet om en lönereducering, denna gång med 20 c., utan att någon koefficient av prisindexkommissionen framlagts, som utvisade en ytterligare sänkning av levnadskostnaderna. Arbetarna vägrade och strejken utbröt.

En omfattande arbetslöshet hade då varit rådande i Nordfrankrike sedan ett år tillbaka. Densamma har svårt drabbat de av kriget ruinerade textilarbetarna. Därtill kom nu strejken. I densammas spår har följt den svåraste nöd och elände, så att en hel del barn måst sändas över till Paris och andra trakter. I trots härav ha hedrande nog inga egentliga oroligheter ägt rum. De smärre, som inträffat, ha sin förklaring i konfliktens långvarighet och att arbetarna ej haft något organ, i vilket de kunnat försvara sig mot attackerna i den av arbetsgivarna behärskade pressen.

Konseljpresidenten och arbetsministern ha erbjudit sin medling och fört underhandlingar med bägge parterna, men arbetsgivarna ha varit obevekliga och fordra, att arbetarna utan vidare skola godkänna deras krav. Som skäl härför ha de bl. a. föreburit, att lönerna äro högre i Nordfrankrike än i det övriga landet. Fackföreningarnas gensaga häremot är, att den nordfranske arbetaren utför ett såväl kvantitativt som kvalitativt bättre arbete. Även ledes äro levnadskostnaderna där högre genom sin avskildhet under nuvarande förhållanden från områden, där åkerbruk och boskapsskötsel i större skala bedrivas och tillgången på bränsle är rikligare.

[1] Jfr Soc. Medd., årg. 1921, sid. 952.

Från visst arbetarhåll säges, att arbetsgivarna avsiktligt framkallat strejken för att kunna slutsälja sina lager och pressa ned lönerna. Vanan av krigsårens oerhörda förtjänster sitter i. Då priserna å råmaterial stego, höjdes fabrikspriserna ej blott i enlighet därmed utan efter en än högre skala.

Sedan strejken pågått i närmare tre månader, utan att någon uppgörelse mellan de stridande parterna kunnat komma till stånd, blev densamma den 25 oktober föremål för en interpellation i deputeradekammaren av representanter för den socialistiska fraktionen, för utrönande av regeringens ställning i frågan.

Interpellanterna erinrade om, hurusom genom det Jourdainska avtalet i april 1920 ett visst dyrtidstillägg fastställdes för arbetarna och överenskoms, att de av den officiella prisindexkommissionen framlagda beräkningarna skulle utgöra grundvalen för lönernas reglering. Arbetsgivarna kunde givetvis, när de så önskade, uppsäga detta avtal, men deras skyldighet hade varit att därvidlag iakttaga de lagliga formerna. Lagen av den 25 mars 1919 beträffande kollektiva avtal stadgar, att vid ett uppsägande av ett dylikt avtal underrättelse därom, då ej annorlunda avtalats, skall givas en månad i förväg till samtliga grupper, som av detsamma beröras, till sekretariaten eller den jurist, hos vilken överenskommelsen finnes deponerad. Detta skulle i föreliggande fall ej ha ägt rum, ty arbetargrupperna underrättades ej på annat sätt än genom affischering på husknutarna.

Som ett bevis på arbetsgivarnas motsträvighet mot underhandlingar framhålles ytterligare deras vägran att antaga fredsdomarens erbjudande om medling. Arbetarna voro villiga härtill. Ett senare erbjudande om medling från mairens i Tourcoing sida refuserades likaledes av arbetsgivarna.

Då införseltullarna å textilvaror i slutet av juni höjdes med koefficienter växlande mellan 3 och $5^1/_2$, var ett av industriidkarnas argument till tullkommissionen, att arbetarna betaltes med löner avsevärt högre än år 1914, och för att desamma skulle kunna bibehållas vore en höjning av tullarna absolut nödvändig. Detta från arbetsgivarnas sida framlagda skäl tyckes ha varit en förevändning, då nedsättningar av arbetslönerna senare ägt rum. Arbetsgivarnas intressen ha tillgodosetts, så ej arbetarnas. Dessas löner göras ständigt beroende av marknadsväxlingarna. Därför måste arbetarna under den kris, varav landet nu lider, skyddas genom lagligt ingripande. Vissa minimilöner för olika yrken och områden böra fastställas. Ett organ härför är de departementala prisindexkommissionerna.[1] Dessa framlägga kvartals- eller halvårsvis resultaten av sitt arbete. Deras makt borde emellertid enligt interpellanternas mening utsträckas därhän, att de finge rätt fastställa minimilöner. Ett stort steg mot åstadkommande av fredliga uppgörelser mellan arbetare och arbetsgivare skulle därmed vara taget.

I sitt svar på interpellanternas framställningar framhöll arbetsministern Daniel-Vincent, att stora svårigheter mötte regeringen vid ett ingripande i en strejk av den innevarandes natur. Densamma vore av övervägande ekonomisk och ej social karaktär. Härom vittnade sammanslutningen av samtliga de tre stora grupperna inom arbetarrörelsen: de kommunistiska fackföreningarna, de till C. G. T. anslutna och de oberoende kristliga. Regeringen ansåg sig ej kunna direkt ingripa, utan endast på övertalningens väg söka åstadkomma en lösning, utöva ett moraliskt inflytande på de stridande.

Arbetsgivarnas beslut om att sänka lönerna kom vid en olycklig tidpunkt. Textilarbetarna hade då endast arbete tre dagar i veckan, varigenom en lönereducering skulle bliva så mycket kännbarare.

Beträffande arbetsgivarnas påstådda lagbrott — så till vida att de ej underrättat de behöriga parterna om upphävandet av avtalet — så tedde sig detsamma på följande sätt. Arbetsgivarna hade i januari 1921 uppsagt avtalet genom brev, adresserat till arbetsministern, samt vidare genom allmänna kungörelser till arbetarna. Arbetsgivarna

[1] Jfr sid. 33.

torde sålunda ha varit i god tro och ansett sig ha handlat på ett fullt lagenligt sätt. De framhålla härvidlag även, att det vid de bägge tidigare på sommaren träffade avtalen om lönereduceringar tydligen framgått, att det ifrågavarande avtalet vore från deras sida upphävt.

Efter resultatlösa försök från prefekturens i strejkområdet sida blev det arbetsministerns tur att söka åstadkomma en uppgörelse i den svårlösta frågan. Vid tvenne tillfällen blevo delegerade från arbetsgivarna och arbetarna mottagna av konseljpresidenten och arbetsministern. Att dessa sammankomster ej voro alldeles resultatlösa kom senare i dagen. Den 10 september anmodade arbetsministern på begäran av mairerna i Roubaix och Tourcoing de delegerade att återigen infinna sig på arbetsministeriet för inledande av nya underhandlingar. Arbetsgivarna visade därvid tydligt sin motvilja mot en uppgörelse i godo. Alla försök att förmå dem att träda i direkta underhandlingar med arbetarna voro förgäves. Vid en senare, den 8 oktober, hållen sammankomst visade det sig emellertid, att tiden började taga ut sin rätt. Ett allvarligt försök till förlikning gjordes då, i det arbetsgivarna förklarade sig villiga att låta minskningen av timlönen utgå med 10 c. i stället för de förut fordrade 20 c. Arbetarna å sin sida förklarade sig hålla fast vid det genom det Jourdainska avtalet fastställda dyrtidstillägget av 15 c., men ville gå med på en minskning av 5 c. av lönen. Hela konflikten rörde sig således slutligen endast om en löneminskning av 5 c. Men vid uppgörelsen på den punkten strandade alla underhandlingar.

Beträffande den av arbetsgivarna fordrade minskningen av 10 c. har en undersökningskommission tillsatts av arbets- och handelsministrarna gemensamt för utrönande av det berättigade i arbetsgivarnas argument, att den nordfranska textilindustrien skulle duka under i den nationella och internationella konkurrensen, om ej en lönereducering komme till stånd. Representanter för ministrarna ha utsänts till de olika textilcentra för att på ort och ställe införskaffa upplysningar av industriidkare och arbetare. Resultatet av kommissionens arbete skall framläggas före den 15 januari 1922. Till denna tidpunkt skall även prisindexkommissionen för Roubaix-Tourcoing-området framlägga sitt arbetsresultat. På grundval av dessa rapporter skall ett nytt försök göras att genom sammankomster med resp. delegerade söka åstadkomma en lösning i frågan. Ett närmare samarbete måste då även skapas mellan arbetsgivare och arbetare, kooperativa föreningar och köpmän för att i samarbete med de lokala myndigheterna söka nedbringa de höga priserna å de för livsuppehället nödvändiga artiklarna.

Ministern hade ingen tilltro till lagligen stadgade minimilöner. Den naturliga och effektiva vägen är undersökningar av de förhållanden, under vilka de olika industrierna arbeta, direkta underhandlingar mellan arbetsgivare och arbetare, beräknandet av de nödvändiga levnadskostnaderna.

Beträffande skiljedom vid arbetskonflikter har den förra regeringen framlagt ett lagförslag, varigenom densamma skulle bliva obligatorisk, och torde denna fråga snarast komma till behandling inför kammaren.

Resultatet av kammarens behandling av frågan blev framläggandet av tvenne dagordningar. Den socialistiska, av interpellanterna framlagda, hade följande lydelse:

»Kammaren konstaterar regeringens oförmåga att bryta arbetsgivarnas motstånd och uppmanar den att göra en ny ansträngning, under utövande av all den övertalnings- och påtryckningsförmåga, varöver den förfogar, för att förmå arbetsgivarna att träda i direkta underhandlingar med de berörda fackföreningarna. Kammaren anser, att konfliktens allvarliga beskaffenhet påfordrar, att regeringen framlägger lagförslag om:

1) obligatorisk skyldighet för arbetsgivarna att träda i förbindelse med de lagligen konstituerade fackföreningarna,

2) befogenhet för den officiella prisindexkommissionen icke endast att fastställa prisindex utan även att lämna de för fixerandet av minimilöner nödvändiga uppgifterna.

Kammaren uppmanar vidare regeringen att med anledning av Roubaix-Tourcoing-konflikten företaga en undersökning i de olika franska textilcentra beträffande levnadskostnaderna, produktionen, lönerna och industriidkarnas vinster.»

Denna dagordning förkastades av kammaren, som i stället med 470 röster mot 70 antog en av M. Lenoir m. fl. framlagd dagordning, vilken av regeringen gillats. Densamma var av följande lydelse:

»Kammaren förklarar sig godkänna regeringens förklaringar, beklagar långvarigheten av konflikten inom textilindustrien och det elände, som av densamma förorsakats, och giver regeringen sitt förtroende i dess fortsatta ansträngningar att förmå arbetsgivarna och arbetarna till en uppgörelse i godo.»

Någon omedelbar hjälp kunde arbetarna i norr sålunda icke förvänta av regeringen. Deras talesmän i kammaren hade möjligen hoppats på att få sitt resolutionsförslag antaget, och att härigenom arbetsgivarna skulle skrämmas till eftergifter. Desslikes hade de hyst en viss svag förhoppning om att regeringen skulle tvinga arbetsgivarna med hotet att i fall av deras fortsatta tredska sänka den nyligen höjda tullkoefficienten för textilvaror. Samtliga dessa förhoppningar blevo emellertid svikna.

Redan tidigare utarmade genom den långa arbetslösheten och nu ytterligare ruinerade genom den månadslånga strejken, hade arbetarna börjat i allt större antal återvända till sina arbetsplatser. Sympatistrejkerna avblåstes den ena efter den andra, och dagarna efter interpellationsdebatten beslöto fackföreningarna i Nord, att arbetet skulle återupptagas, med undantag för vissa kategorier av spinnare och kardare. Dessa fortsätta fortfarande strejken, men då, på grund av att de nykomna beställningarna äro fåtaliga och de inneliggande lagren ännu icke slutexpedierade, fabrikerna icke kunna eller behöva arbeta för full drift, är deras strejk för närvarande betydelselös. Man kan därför säga, att denna konflikt i stort sett endast är latent. Bilagd är den emellertid ej. Ändras tiderna och återhämta arbetarna sina krafter, kan mycket väl inträffa, att den bryter ut på nytt.

Paris den 7 november 1921.

Gunnar Löwegren.

Vetenskapliga undersökningar rörande arbetseffektiviteten i England.

I England finnes en särskild statsmyndighet för utförandet av vetenskapliga undersökningar rörande arbetseffektiviteten inom industrien (Industrial Fatigue Research Board). Denna myndighet, som ännu existerat endast en relativt kort tid, har därunder utfört ett för industrien mycket betydelsefullt arbete, som förtjänar att bliva allmänt känt.

Av intresse torde vara att återgiva ett nyligen publicerat meddelande av sekreteraren hos nämnda myndighet, Dr D. R. Wilson, rörande vad han anser vara kännetecknen i allmänhet på ett effektivt arbetssystem. Dessa kännetecken grupperas under följande fem rubriker: 1) den individuella arbetsprestationens storlek; 2) sjukdomsfrekvens och dödlighet; 3) arbetsstyrkans omsättning; 4) förlorad arbetstid; 5) olycksfall i arbetet. Storleken av den individuella arbetsprestationen anses vara den måhända tillförlitligaste av dessa olika kännetecken på industriell effektivitet. Dess värde såsom sådant anses vara störst inom de specialiteter, där den mänskliga arbetskraften spelar en större roll än den mekaniska, och större i samma mån som det förra momentet gör sig mera gällande.

Produktionens storlek visar sig vara växlande under olika årstider, häntydande på bristfälligheter i ventilation och uppvärmning av arbetslokalerna. Givetvis framträda växlingarna olika i individuella fall och kunna härledas ur flera orsaker. Växlingen under olika årstider angives av följande indextal för olika arbetsspecialiteter:

Fack	Indextal för individuell arbetsprestation Vinter	Vår och höst	Sommar
Uppsättare vid masugnar	105·3	106·5	88·5
Smältare (öppen härd)	107·7	102·0	96·2
Do.	85·7	85·1	84·8
Do.	102·5	100·5	97·2
Do.	102·5	104·6	102·8
Valsverksarbetare	107·0	106·5	107·0
Do.	124·0	118·0	111·0
Do.	105·2	98·4	96·5
Puddlare	104·7	102·2	96·0
Arbetare vid bleckfabriker	103·3	99·9	96·9
Medeltemperatur vid Greenwich	4·4° C.	9·2° C.	15·7° C.

Intressanta beräkningar ha även utförts rörande sambandet mellan produktionens storlek samt ventilation och belysning.

Frekvensen av sjukdomar och dödsfall är speciellt belysande för bristfälliga arbetsanordningar i enskilda fabriker, jämförda med förhållandena i allmänhet inom vederbörande industri. I industrier, som kräva synnerligen hårt arbete, eller där eljest arbetsförhållandena äro av exceptionell art, kunna uppgifter om hög sjukdomsfrekvens häntyda på uttröttning i arbetet och peka på nödvändigheten av att större omsorg ägnas de arbetande. Helt naturligt rikta sig hithörande undersökningar speciellt på utforskning av dessa arbetsområden.

Omsättningen i arbetsstyrkan är så att säga ett mått å det psykiska hälsotillståndet inom fabriken. Om avgången är mycket stor och gång på gång inträffa plötsliga förändringar i arbetsstyrkans sammansättning, föreligger uppenbarligen ett missförhållande, som det närmast blir arbetsgivarens sak att utreda. En abnormt stor omsättning av arbetare är nämligen att anse som en dyrbar lyx. Är företeelsen begränsad till vissa avdelningar av en fabrik, kan den vara att hänföra till sådana orsaker som av arbetet framkallad trötthet eller ohälsa, felaktiga befordringsprinciper, impopulära förmän o. s. v.

Det är ett välbekant förhållande, att avgången i allmänhet är störst bland de nyantagna, och starka skäl tala på den grund för att större omsorg ägnas åt rekryteringen.

Förekomsten av förlorad arbetstid är att hänföra till brister i arbetsorganisationen, medan olycksfallsfrekvensen visat sig vara påverkad såväl av dylika bristfälligheter som av hälsotillståndet bland arbetarna.

Såsom ett resultat av dessa och andra undersökningar har här ifrågavarande myndighet uttalat den uppfattningen, att urval efter yrkesprincipen bör komma till användning i större utsträckning än hittills, så att från varje arbetares sida uppnås största möjliga resultat med minsta möjliga ansträngning. Jämväl förordas ett noggrant studium på grafisk väg av de rörelser, som erfordras för visst arbete (motion study), i och för arbetsuppgifternas inlärande. Man söker nu intressera enskilda arbetsgivare att sätta sig i förbindelse med de hos myndigheten anställda experterna i och för råd och upplysningar. Dr Wilson föreslår, att inom olika industrigrupper skulle bildas kommittéer av arbetsgivare och arbetare i och för anställande av undersökningar på området, och att dessa kommittéer skulle betjäna sig av nyssnämnda experters hjälp.

London den 18 november 1921.

Erik Sjöstrand.

Registrerade föreningar för sjuk- och invaliditetsförsäkring i England under år 1920.

Som bekant utgöras de förnämsta organen för administrationen av den engelska sjuk- och invaliditetsförsäkringen av registrerade föreningar. Av intresse torde vara att återgiva vissa meddelanden rörande dessa föreningars verksamhet under år 1920, som lämnades vid deras nionde årsmöte under november manad.

Antalet personer, som vunnit inträde i föreningarna under verksamhetsåret, uppgick till mer än 650 000 och översteg med 50 000 motsvarande antal under näst föregående år. I understöd hade under året utbetalts £ 4 218 000, varav £ 2 604 000 i sjukhjälp, £ 858 000 i invaliditetsränta och £ 756 000 i moderskapsunderstöd. Av anställda undersökningar rörande föreningarnas ekonomiska ställning framgick, att i flertalet fall fanns ett betydande överskott, men på grund av de exceptionella förhållanden, som rått under de närmast gångna åren, och de fördelar i finansiellt hänseende, som föreningarna i samband härmed kommit i åtnjutande av, hade vid värderingen beslutats, att det uppkomna överskottet tillsvidare skulle reserveras. Detta förfaringssätt hade också visat sig riktigt enär allaredan särskilda anstalter måst träffas för att bispringa det stora antal föreningsmedlemmar, som annars måst utträda ur försäkringen till följd av arbetslöshet.

Av officiella undersökningar framgick, att det genomsnittliga beloppet av disponibelt överskott utgjorde i England 18 s. 3 d. per medlem, i Skottland 24 s. 1 d., i Irland 15 s. 5 d. och i Wales 12 s. 7 d. Av existerande 10 000 föreningar redovisade icke mindre än 9 000 överskott. I samband härmed uttrycktes vid mötet tillfredsställelse över att så många föreningar — över 8 000 — beslutat avsätta en del av överskottet för beredande av sjukhusvård, vård i konvalescenthem m. m. En sådan användning av överskottet ansågs vara att föredraga framför utökning av den kontanta hjälpen.

De ekonomiska framtidsutsikterna för föreningarna betecknades såsom ganska mörka. Den utomordentligt svåra arbetslösheten måste komma att ställa högst betydande krav på föreningarnas resurser och även inverka menligt på understödets storlek. För parlamentet förelåg också förslag om att vid bristande avgiftsbetalning bevilja förlängd frist för åtnjutande av försäkringens förmåner. Understöd utan fullgjord avgiftsbetalning skulle sålunda kunna tillkomma arbetslösa, som visade, att de före visst datum under år 1920 i normala fall haft regelbunden anställning. Detta skulle leda till ökat besvär och stegrade utgifter, enär det innebar att personer, som redan gått miste om understöd, på nytt kunde komma i åtnjutande därav. Särskilt på tätt befolkade orter befarades detta kunna öka föreningarnas belastning ända till bristningspunkten. Tillika upplystes emellertid vid mötet, att ingen enda förening hittills uppvisat brist, och anställda officiella beräkningar visade, att tillräckliga reserver funnos även för mötande av de ökade förpliktelserna.

Enligt vad som meddelades av en representant för vederbörande statliga tillsynsmyndighet, uppgick hela antalet mot sjukdom och invaliditet försäkrade personer i Storbritannien till 14 miljoner, varav mer än hälften hade rätt till åtnjutande av läkarvård. Antalet utbetalningar för sjukhjälp, invaliditetsränta och moderskapsunderstöd uppgick i medeltal per vecka till omkring 400 000. Totalbeloppet av kontant understöd uppgick till mer än 13 milj. £ om året.

London den 19 november 1921.

Erik Sjöstrand.

Hyresökningen i Storbritannien under åren 1914—1921.

På grund av 1915 års hyresstegringslag förblevo arbetarbostadshyrorna i England stående på samma nivå som före kriget, ända tills 1920 års lag om reglering av hyror och inteckningsräntor trädde i kraft. Dock var det medgivet att höja hyran till så stor del som denna utgjordes av kommunalskatt och vattenavgift.

Genom omnämnda lag av år 1920 tilläts det att höja hyran *dels* — liksom förut — med samma belopp som i hyran ingående kommunalskatt och vattenavgift stegrades, *dels* omedelbart med ett belopp motsvarande 30 % å nettohyran före kriget (kommunalskatt och vattenavgift frånräknad) samt efter juli 1921 med ytterligare 10 % å samma nettohyra. Av sålunda medgiven höjning med 40 % å nettohyran före kriget beräknades $^5/_8$ svara mot hyresvärdens ansvarighet för reparationer och återstående $^3/_8$ mot den högre inteckningsränta, som lagen medgav.[1]

För att utröna verkningarna av lagen ha undersökningar anställts av fastighetsägarföreningar och arbetarkommuner i ett stort antal städer ävensom av en del kommunalmyndigheter. Ett sammandrag av resultaten av dessa undersökningar meddelas i efterföljande tablå, som hänför sig till städer i England och Wales (utom London) och avser representativa hyror, gällande under första hälften av finansåren 1914—15 respektive 1921—22.

Hyror i medeltal per vecka	s.	d.	s.	d.	s.	d.	s.	d.
Exempel å bruttohyra (hyra och kommunalskatt) i aug. 1914	4	0	5	0	6	0	7	0
Nettohyra (hyra och kommunalskatt) i aug. 1914 . . .	3	1/4	3	9	4	5	5	1
Ökning i kommunalskatt 1914—1921	1	1/2	1	3 3/4	1	7 1/2	1	11 3/4
40 % ökning å 1914 års nettohyra	1	2 1/2	1	6	1	9 1/4	2	1/4
Hela tillåtna ökningen i bruttohyran 1914—21	2	3	2	9 3/4	3	4 3/4	4	0
Tillåten ökning i % av bruttohyran 1914	56		56		57		57	

Anförda siffror visa, att nettohyran i medeltal utgjorde nära $^3/_4$ av bruttohyran 1914, och medgiven ökning med 40 % å bruttohyran motsvarar sålunda i det närmaste 30 % å nettohyran. Den genomsnittliga stegringen i kommunalskatterna motsvarar omkring 27 % av bruttohyran före kriget. Hela den tillåtna ökningen utgör sålunda 57 %, räknat å bruttohyran före kriget.

De angivna exemplen å hyresbelopp före kriget äro icke tillämpliga å London, emedan där råder en högre hyresnivå. Likafullt torde tillåten hyresökning procentuellt räknat vara ungefär densamma i London som i övriga delar av landet. I Skottland tillåtes en större relativ hyresökning, utgörande i medeltal 65 à 70 % å bruttohyran före kriget, varav 30 % hänför sig till ökning i hyresgästens kommunalskatt, 5 % till ökning i husägarens kommunalskatt och 32 à 33 % till lagligen medgivna 40 % å nettohyran före kriget.

Emellertid har icke den i lagen medgivna hyresökningen utnyttjats i samtliga fall. En särskild undersökning har visat, att det maximum av 30 % å nettohyran, som medgavs upp till sistlidne juli, genomförts i nära 95 % av samtliga fall, medan de ytterligare 10 %, som därefter tillåtas, ännu i oktober icke kommit att tillämpas mer än i 75 à 80 % av samtliga fall. Med hänsyn tagen härtill kan den genomsnittliga stegringen av bruttohyran för arbetarbostäder sedan krigets början beräknas uppgå till omkring 53 % i hela Storbritannien.

London den 5 november 1921.

Erik Sjöstrand.

[1] Se om lagen närmare Soc. Medd., årg. 1920, sid 934 f.

Det industriella läget i Förenta staterna under hösten 1921.

(Rapport från svenska konsulatet i Chicago.)

Arbetstillgången.

Det industriella läget och den därmed förbundna arbetslösheten har icke till någon väsentlig del förändrats sedan mitten av året. Deflationen fortgår alltjämt, och man kan annotera ett sakta men på det hela taget stadigt framåtskridande mot mera normala förhållanden, fastän ganska ojämnt inom olika industribranscher.

Vad som för närvarande drager till sig största uppmärksamheten är arbetslösheten, och har situationen omsider uppkallat myndigheterna till handling. Icke så att arbetslösheten under de senaste månaderna skulle tilltagit på något mera hotande sätt; snarare har den minskats något under augusti och september enligt officiell statistik. Men då tydligen de allmänt gällande optimistiska förväntningarna, att vid sommarens slut industrien skulle ha återvunnit normala proportioner, gäckats, har regeringen i Washington .funnit sig föranlåten att frångå sin politik att icke blanda sig i arbetsfrågor och som ett första steg att finna en lösning på problemet rörande arbetslöshetens avhjälpande eller lindrande sammankallat ledande män inom industrien och arbetarföreningarna, nationalekonomiska fackmän samt representanter för allmänheten till en särskild konferens.[1] Avsikten med att sålunda göra denna fråga till dagens ledande är väl närmast att söka påverka den allmänna opinionen att utöva ett starkare tryck på kongressen samt på de statliga och municipala myndigheterna, vilka regeringen hitintills trots ivriga bemödanden ej lyckats förmå vidtaga några av de åtgärder, varmed man hoppats bringa industrien på fötter igen samt förskaffa sysselsättning åt de arbetslösa.

Hur stort dessas antal i själva verket är kan endast gissningsvis bedömas. Den av U. S. Employment Service i januari antagna siffran, att 3 473 000 industriarbetare vid 1920 års slut voro utan arbete, har i allmänhet ansetts vara snarare för lågt än för högt tilltagen; så t. ex. uppskattade the American Federation of Labor antalet till närmare 5 miljoner. Undersökningar företagna av arbetsgivarföreningar, handelskammare, banker och andra institutioner ha presterat ytterst varierande siffror. Alla lida av brist på utförlighet, i det endast ett mindre antal industriföretag lämnat nödiga upplysningar och allmängiltiga slutledningar dragits från de sålunda erhållna siffrorna. Denna brist vidlåder även den statistik, som månatligen publiceras av U. S. Employment Service och som refererats i föregående rapporter.[2] Den är dock den enda, som ger en progressiv bild av situationen, emedan den är baserad på uppgifter månad efter månad från samma fabriker, 1 428 i 65 städer, vilka den 1 februari sysselsatte 1 628 000 arbetare. (Hela antalet arbetsanställda inom industrierna vid årets början uppskattades till 6 070 600.)

Denna statistik ligger till grund för den beräkning, som i mitten av augusti på senatens anhållan framlades av arbetsministern Davis, nämligen att 5 735 000 personer voro arbetslösa, grupperade sålunda:

---

[1] Jfr Soc. Medd. årg. 1921, sid. 1066.
[2] Jfr Soc. Medd. årg. 1921, sid. 442, 569, 646, 716 och 961.

Industri- och byggnadsarbetare	3 900 000
Gruvarbetare	250 000
Kommunikationsarbetare (järnvägsmän etc.)	800 000
Butiks- och kontorsbiträden	450 000
I personlig tjänst anställda	335 000
Summa	**5 735 000**

Samtidigt uppskattade Mr Davis antalet personer, som fortfarande hade arbete, till tolv miljoner samt påpekade, att hur allvarlig situationen än vore, den dock ej var så svår som vintern 1914, då över sju miljoner voro arbetslösa.

Det har från flera håll påpekats, att dessa beräkningar ej taga hänsyn till det faktum, att under den högkonjunktur, som rådde våren 1920, antalet arbetsanställda betydligt översteg det normala, och att t. ex. de höga arbetslönerna i de större industristäderna lockade dit från landsbygden massor av lantarbetare, vilka nu vänt tillbaka till farmarna, så att de ej äro arbetslösa, men likväl inräknas bland industriarbetare utan anställning.

Handelsministern Hoover har inför arbetslöshetskonferensen framlagt en annan beräkning, uppgjord inom hans departement efter uppgifter erhållna från borgmästarna i alla städer med mera än 10 000 invånare, enligt vilken antalet arbetslösa belöper sig till 3·5 miljoner. Hur dessa senare uppgifter insamlats och hur omfattande de äro, därom har intet närmare meddelats. Emellertid har konferensens statistiska kommitté godtagit dem med en mindre modifikation och uppskattat de arbetslösa till mellan 3·7 och 4 miljoner.

Svårigheterna att ernå ens tillnärmelsevis riktiga siffror äro med det upplysningsmaterial och de räkningsmetoder, som stå till buds, oöverkomliga. Så t. ex. ha, vad Chicago vidkommer, offentliggjorts tre betydligt varierande uppgifter, alla med anspråk på att vara resultatet av ingående undersökningar. Enligt uppgift från fackföreningarnas huvudkvarter finnas i Chicago över 300 000 arbetslösa; en av stadsstyrelsen föranstaltad räkning fastställer antalet till mellan 160 000 och 170 000, medan direktören för U. S. Employment Service's byrå i Chicago uppskattar de arbetslösas antal till 134 584.

Trots vad som här anförts om de offentliga bulletinernas brist på utförlighet, giva de dock en ganska tillförlitlig ledning — den enda, som står till buds — vid bedömandet av situationens utveckling. Den senast utfärdade bulletinen ger också stöd för det allmänt gjorda påståendet, att den svåraste tiden är över, och att juli kan betecknas som depressionens vändpunkt. En resumé av dessa bulletiner ger följande resultat:

1921	Antal sysselsatta arbetare	Ökning eller minskning		Minskning sedan 31 januari	
		Antal	%	Antal	%
31 januari	1 628 134	—	—	—	—
28 februari	1 612 611	− 15 523	− 1·0	− 15 523	− 1·0
31 mars	1 587 786	− 24 825	− 1·5	− 40 348	− 2·5
30 april	1 580 749	− 7 037	− 0·4	− 47 385	− 2·9
31 maj	1 573 538	− 7 211	− 0·5	− 54 596	− 3·4
30 juni	1 527 124	− 46 414	− 2·9	− 101 010	− 6·2
31 juli	1 510 210	− 16 914	− 1·1	− 117 924	− 7·2
31 augusti	1 526 479	+ 16 269	+ 1·1	− 101 655	− 6·2
30 september	1 544 529	+ 18 050	+ 1·2	− 83 605	− 5·1
31 oktober[1]	1 560 155	+ 15 626	+ 1·0	− 67 979	− 4·2

[1] Siffrorna för den 31 oktober, som ännu icke förelågo vid rapportens avgivande, äro insatta efter Industrial Employment Service Bulletin för november 1921.

Inom de stater, vilka tillhöra Chicago konsulatdistrikt och vilka upp till den 31 maj kunde visa en stadig förbättring, inträffade ett bakslag under juni och juli, så att dessa månader även här medförde en minskning i antalet arbetsanställda. Vad de övriga staterna angår, företer även augusti en lägre siffra än föregående månad, fastän med en betydligt mindre minskning än förut. Däremot har inom Chicagodistriktet antalet arbetsanställda under augusti ökats med nära 4 %. Nio av de tretton klassificerade industrierna visa ökning av arbetsstyrkan. Bland dessa må särskilt påpekas slakteri- och livsmedelsindustrien samt järn- och stålindustrien (vartill även räknas gjuterier och maskinverkstäder), vilka båda uppvisa en ökning av 10 %. Fyra industrier rapporterade ytterligare minskning i antalet arbetsanställda, om än relativt obetydlig med undantag av automobilindustrien, inom vilken minskningen belöpte sig till 3·6 %. Numerärt ger emellertid ökningen under augusti intet överskott i antalet arbetsanställda utöver maj på grund av tillbakagången under juni och juli.

Vad beträffar de 21 städer i Chicagodistriktet, från vilka uppgifter föreligga, uppvisa de städer, som äro centra för järnindustrien, Cleveland, Youngstown och Chicago, största ökningen och de tre automobilcentra, Detroit, Flint och Toledo, största minskningen. Särskilt gäller detta Toledo, varest dock under september en förbättring tycks ha inträtt, i det en av automobilfabrikerna, Willys-Overland, reengagerat 2 500 arbetare.

Lönetvisterna inom byggnadsfacket.

Inom husbyggnadsbranschen råder alltjämt stor arbetslöshet. Följden är, att bostadsbristen icke avhjälpts och att hyrorna fortfarande äro höga; i Chicago ha de till och med höjts, fastän över 8 000 lägenheter påstås stå tomma. Orsakerna till denna overksamhet äro två. Den första är, att materialpriserna ha skruvats upp högre än prisen å någon annan förnödenhet (den högsta indexsiffran var 341). Trots reduceringar äro prisen ännu nästan 100 % högre än år 1913. Materialaffärerna ha i de flesta städer slutit sig samman till ringar, vilka monopolisera marknaden och utesluta konkurrens. Dessutom har det flerstädes bragts i dagen, att ett hemligt samförstånd existerar mellan materialmännen och fackföreningarnas ledare med ändamål att reglera priser och arbetsförhållanden. Den andra orsaken är, att arbetslönerna nått en höjd betydligt över genomsnittsnivån, och de sänkningar, som förekommit, äro jämförelsevis ringa. Under sommaren ha flerstädes lönestrider förlamat den byggnadsverksamhet, som påbörjats. Arbetarna inom detta fack äro genomgående organiserade och ha ytterst motvilligt medgivit lönefrågans hänskjutande till skiljedom. Månader ha gått, innan utslag givits, och under tiden har byggnadsverksamheten stått stilla i avvaktan på resultatet. I Chicago hänsköts tvisten om den nya löneskalan tidigt i somras till domaren Landis som skiljeman. Tills han avgav sitt utslag, skulle arbetet pågå enligt den gamla överenskommelsen. Följden blev, att endast sådana byggen fortsattes, som redan påbörjats och som måste bliva färdiga, medan alla större projekterade byggen, värderade till 100 miljoner dollars, uppskötos. Långvariga förhandlingar bedrevos angående ändrandet av bestämmelser i arbetsavtalen, vilka av skiljemannen ansågos olagliga, t. ex. förbud mot användande av material, som fabricerats annorstädes än i Chicago, eller av icke organiserade arbetare. Sedan nya överenskommelser äntligen antagits, framlade domaren Landis i september sitt utlåtande, som bestämde lönerna med hänsyn till arbetsrisk, erforderlig skicklighet och arbetets beroende av väderleken. I genomsnitt innebar det en sänkning på 23 %, varierande mellan 0 och 36·7 %.[1] Trots denna reduktion är Chicagoskalan 6 % högre än medeltalet av lönerna i 45 andra städer. Både byggmästarna och fackföreningsledarna hade på förhand förbundit sig att godtaga utslaget. Emellertid oppo-

[1] Jfr Soc. Medd. årg. 1921, sid. 957.

nerade sig flera föreningar och började strejk. Hotet att med tillämpning av den klausul i den nya arbetsstadgan, som medger användandet av icke organiserade arbetare, övergå till s. k. »open shop» samt domaren Landis' vägran att taga under övervägande någon modifikation av utslaget, ifall någon strejk påginge, hjälpte ledarna att förmå de strejkande att återupptaga arbetet, vilket nu pågår. Det väntade uppsvinget har emellertid uteblivit.

Järnvägsmannakonflikten.

Allt allmännare har den idén trängt i förgrunden, att en varaktig förbättring av det industriella läget är direkt beroende av järnvägarna, av att dessa bli i stånd att återigen uppträda som köpare i en skala motsvarande deras normala behov och att på samma gång sänka fraktsatserna, vilkas nuvarande höga läge i hög grad inverka på industriens driftkostnader.

Man var på försommaren ganska optimistisk, att järnvägarna snart nog skulle vinna denna position, tack vare tre åtgärder: för det första genom fondering av järnvägarnas skulder till staten och betalning av deras fordringar med 500 miljoner dollars, för det andra genom införande av nya avtal rörande arbetsregler, varigenom en bättre driftsekonomi skulle ernås, beräknad att inbespara 300 miljoner dollars, samt för det tredje genom en lönereduktion på 12·5 %. Av dessa åtgärder har endast den sista förverkligats. Lagförslaget om uppgörandet av statens och järnvägarnas finansiella mellanhavande har, fastän varmt förordat av president Harding, ännu ej antagits av senaten, och någon uppgörelse om nya arbetsavtal har ej kommit till stånd.

Ansträngningarna att utnyttja varje tillfälle att ekonomisera ha haft till följd en reduktion av personalen, från 2·1 miljoner under sista kvartalet 1920 till 1·7 miljon under första och 1·6 miljon under andra kvartalet 1921. Skillnaden mellan 1920 och första kvartalet 1921 motsvarar trafikminskningen, som nådde sitt minimum i slutet av mars, varefter stegring inträtt. Reduktionen under andra kvartalet representerar därför driftförbättringar samt till en del inskränkningar i underhållsarbeten. (Sedan juli månad ha över 43 000 arbetare reengagerats, av vilka 90 % voro linjearbetare.) Även om de svårigheter, som nu hota järnvägarna, skulle övervinnas och dessas ställning permanent förbättras, äro utsikterna till att flertalet av de avskedade arbetarna återtagas dock ej vidare stora.

Om sålunda järnvägarna fortfarande äro tvungna att uppskjuta företagandet av underhållsarbeten och nykonstruktioner, som förr eller senare måste äga rum, och som måste bliva mera omfattande, ju längre man dröjer därmed, inses lätt, att de näppeligen äro i stånd att vidtaga den sänkning över lag av frakttaxorna, vilken allmänt kräves som en nödvändig förutsättning för industriens och i all synnerhet jordbrukets upphjälpande, såvida icke deras ekonomi erhåller annan och kraftigare hjälp än genom trafikökningen. Härvid kan ej påräknas det bistånd, som utbetalningen av de 500 miljoner, järnvägarna ha att fordra av staten, skulle bereda, ty dels vore detta endast temporär hjälp, dels äro dessa penningar ersättning för bristande underhåll under de år, regeringen handhade järnvägsdriften, och måste för detta ändamål användas Järnvägarna ha därför yrkat, att om staten genom the Interstate Commerce Commission förordnar om revision nedåt av frakttaxorna, den också — genom the Railroad Labor Board — förordnar om nya arbetsavtal, som medgiva bättre arbetsmetoder och hindra onödig dubblering av arbetspersonal, samt om en ytterligare lönesänkning, åtminstone till den skala, som ägde kraft före den 1 maj 1920, då en höjning av lönerna med 20 % genomfördes. Dessa fordringar ha emellertid mött det starkaste motstånd från järnvägsmännens sida. Redan den förra lönereduktionen väckte stark förbittring och resulterade i en strejkvotering i juli, varvid 90 % lära ha röstat för strejk. Som föreningsordförandena ha vetorätt, hade denna röstning ingen direkt följd och förmodades ej skola leda till något. Ännu så sent som den 11 oktober, sedan de olika järnvägsmannaförenin-

garnas ledare samlats till konferens i Chicago, förklarade en av dessa att strejk ej kunde komma ifråga. Samtidigt hade också järnvägarnas presidenter ett möte i Chicago och läto den 14 oktober tillkännagiva sin avsikt att hos the Railroad Labor Board anhålla om en ny lönesänkning på 10 %, under försäkran att den sålunda åstadkomna besparingen skulle helt och hållet motsvaras av sänkningar i frakttaxorna, särskilt på lantmannaprodukter, såsom rekommenderats av arbetslöshetskonferensen i Washington. Svaret härpå från fackföreningarnas sida var en proklamation om allmän strejk den 30 oktober, såvida icke dessförinnan järnvägarna återtogo den första lönereduktionen samt förbundo sig att icke fordra någon lönesänkning eller några ändringar av arbetsavtalen. En ytterst hotande konflikt, vars utgång eller vars inflytande på alla industrier det vore lönlöst att söka bedöma, var således under uppsegling. President Harding sammankallade genast till gemensam konferens de två olika kommissioner, vilka var för sig ha bestämmanderätt över järnvägarnas finanser, the Interstate Commerce Commission, som bestämmer deras inkomster genom att reglera frakttaxorna, och the Railroad Labor Board, som åtminstone delvis bestämmer deras utgifter genom att reglera löne- och arbetsförhållanden. En av deltagarna i denna konferens har försöksvis framlagt ett förslag, nämligen att järnvägarna genast skulle antaga lägre frakttaxor, motsvarande den redan gjorda lönereduktionen, och att sedan, när dessa nya taxor medfört sänkta livsmedelspris, frågan om ytterligare revision av lönerna toges under behandling. Om detta förslag representerar konferensens eller endast förslagsställarens personliga mening har icke klargjorts. Emellertid ha representanter för järnvägarna och järnvägsmännen kallats till gemensamma underhandlingar i Chicago. Strejken har tills vidare undvikits genom U. S. Labor Board's åtgärd att garantera fackföreningarna, att någon lönereduktion ej skulle genomföras, innan överenskommelse träffats rörande arbetsregler vid de olika järnvägarna. På grund härav kan man vänta, att U. S. Labor Board söker uppskjuta ett omedelbart avgörande. Det ingår i järnvägsledningarnas program att i så fall genom domstolsförfarande tvinga U. S. Labor Board att utan dröjsmål fatta beslut i frågan.

Lönesänkningar och åtgärder mot arbetslösheten.

Inför det faktum, att de fallande priserna även bragt ned levnadskostnaderna, har det varit svårt att förneka nödvändigheten av lönereduceringar längs hela linjen. Dessas berättigande har också medgivits av arbetarledarna under den förutsättningen, att de ej företogos i en utsträckning, som sänkte lönerna proportionsvis mera än levnadskostnaderna. Då valet vanligtvis gällde driftens nedläggande eller lönereduktion, kunde denna till en början genomföras med obetydlig opposition och inom många industrier i godo. Det måste dessutom medgivas, att arbetsgivarna i de flesta fall ej otillbörligt begagnat sig av det övertag, som situationen gav dem. Arbetsdepartementets indexsiffror för engrospriser visa ett fall på 44·1 % från 272 i maj 1920 till 152 i augusti 1921. Minutpriserna förete betydligt mindre sänkning; de voro i juni 1920 216·5 och i maj 1921 180·4, men ha sedan dess ytterligare fallit om än obetydligt. Arbetslönerna hade stigit proportionsvis högre; indexsiffran för 1920 var 232. En sänkning till samma relativa nivå som levnadskostnaderna skulle sålunda betyda en reduktion på 22·3 % En utförlig undersökning, företagen av en privat statistisk byrå, men publicerad av arbetsdepartementet, ger vid handen, att under årets första sju månader 4 540 000 arbetare fått sina löner sänkta med 15·9 %. Av de 693 industriella företag, från vilka upplysningarna samlats, hade vid 43·2 % lönerna sänkts över 20 %, vid 19·9 % mellan 15 och 19 %, 30·4 % mellan 10 och 14 % och vid 6·5 % mindre än 10 %. Från annan källa föreligger efterföljande tablå, som dock är betydligt ofullständig.

Tunnplåtsvalsverk (organiserade)	38·6 %	Spårvägar	10 —12 %
Järnverk (icke organiserade)	41—50 »	Byggnadsbranschen	12·5—25 »
Textilindustrien	15—22·5 »	Glasbruk	12·5—15 »
Metallmanufaktur	17·5 »	Slakterier	12·5—15 »
Järnvägar	12·5 »	Kolgruvor	0 »

Dessa siffror ange direkta sänkningar av lönerna, men därtill komma mera indirekta reduktioner, såsom avskaffande av premier och sänkt ersättning för överarbete, ökad arbetstid med samma daglön eller minskad arbetstid med samma timpenning, så att i många fall arbetarnas inkomster minskats i högre grad än de anförda siffrorna antyda.

I många fall ha dessa sänkningar godtagits utan klagan såsom en oundviklig följd av depressionen, t. ex. inom järnindustrien, där deflationen mest genomgående avvecklats både med avseende på priser och löner; timpenningen för grovarbetare har sänkts från 47 cents till 30 cents hos U. S. Steel Corporation samt till 27 cents vid de enskilda järnverken i Chicago- och Ohiodistrikten och 25 cents i Pennsylvania. Inom denna industri äro endast tunnplåtsvalsverkens arbetare organiserade. Enligt kollektivavtalen vid dessa verk skola lönerna bestämmas en gång varannan månad med hänsyn till gängse priser. De förhandlingar, som således förts och lett till gradvisa reduktioner, belöpande sig till sammanlagt 38·6 %, ha försiggatt utan minsta friktion. Talrika fall ha omtalats, där initiativet till lönesänkning tagits av arbetarna själva (vanligtvis vid bolag, som infört s. k. industriell demokrati). Ett fall av denna art må anföras: Arbetarna vid the American Manganese Company i Dunbar, Pennsylvania, förklarade sig villiga antaga en 40 % lägre avlöning, så länge depressionen varade, så att fabriken kunde hållas igång; bolaget å sin sida sänkte hyrorna för arbetarbostäderna med 40 % och stadens handelsidkare förbundo sig att sänka livsmedelspriserna i motsvarande grad. Större delen av de gjorda sänkningarna äro resultatet av förlikning, sedan frågan hänskjutits till skiljeman. Emellertid hade i många fall lönereduktionen kommit till stånd först efter strejk. I Pennsylvania enbart förekommo under årets sex första månader 323 strejker, av vilka 222 gällde avlöning och arbetstid. Emellertid har motståndet mot fortsatt lönereduktion vuxit, och antalet därav föranledda strejker är för närvarande större än någonsin förut. Många av dessa konflikter sakna fackföreningarnas stöd, och det är häri faran ligger för industriens utsikter till bättre förhållanden genom en snar avveckling av deflationen. Därtill kräves nämligen en omjustering av arbetslönerna, motsvarande den nya prisnivån, vilket funnit förespråkare i flera av regeringens medlemmar, men varpå arbetarna äro ovilliga att gå in. Att fackföreningarnas ledare äro i fara att förlora sin makt, därpå finnas flera tecken, såsom de öppna oroligheter, som i september iscensattes av strejkande kolgruvarbetare i West Virginia, och de svårigheter förbundsledarna inom byggnadsbranschen i Chicago hade att förmå arbetarna upptaga arbetet efter federaldomaren Landis' utslag. Enligt uppgift i fackförbundens huvudkvarter förekommo under 1920 251 icke auktoriserade strejker, omfattande 850 837 arbetare.

Det råder intet tvivel, att ett av regeringens ändamål med arbetslöshetskonferensen var, att i offentlig diskussion framhålla nödvändigheten av att arbetarna visade större beredvillighet att åtaga sig sin andel av bördan och underlätta deflationen genom att gå in på lönereduktioner. Både handelsminister Hoover och arbetsminister Davis ha offentligt framhållit den åsikten, att lönereduktioner krävas, för att mera normala förhållanden skulle kunna fortare återställas. Det befanns emellertid, att meningsskiljaktigheterna voro så stora, att man för att hindra öppen splittring, varigenom konferensens auktoritet skulle minskas, slutligen beslöt att ej upptaga lönefrågan till behandling.

Huruvida konferensens förhandlingar skola medföra någon verklig hjälp mot arbetslösheten, torde vara tvivelaktigt. Den hade ingen befogenhet att vidtaga några åtgärder och framkom ej med något lagförslag. Det är betecknande, att det enda direktiv, som av president Harding gavs konferensen, var, att frågan om arbetslöshetsunderstöd

från statens sida icke ens kunde komma på tal, vilket ytterligare betonades av handelsminister Hoover, konferensens ordförande, som i sitt inledningstal sade, att »de allmosor, som i andra länder givits arbetslösa, utgjorde det fördärvligaste system, som någonsin införts i statsstyrelsen». Konferensen fastslog också till en början, att arbetslösheten var uteslutande en lokal och individuell fråga. Den antog en serie resolutioner, framställande förslag dels till nödfalls-, dels till permanenta åtgärder för att lindra situationen. Nödfallsåtgärderna voro:

1) att stater och kommuner genast satte igång i största möjliga omfattning offentliga arbeten, särskilt vägbyggen;[1]

2) att varje stat anordnade en fri platsanskaffningsbyrå;

3) att industriella företag arbetade på lager, verkställde reparations- och nybyggnadsarbeten, sänkte arbetstiden och införde »rotation» bland de anställda, t. ex. tredagars vecka;

4) uppmuntrande av byggande av bostadshus.

Som permanenta åtgärder för återställandet av den industriella verksamheten och lösandet av finanskrisen påyrkade konferensen:

1) antagandet av lagen om fondering av järnvägarnas skuld och betalning av deras fordringar;

2) omjustering av frakttaxorna;

3) nya skattelagar och ny tulltariff;

4) fondering av den utländska skulden;

5) mera reguljärt arbete inom säsongindustrier, särskilt vid kolgruvorna;

6) utvidgad verksamhet av statens arbetsförmedling;

7) offentliga arbeten i större utsträckning under tider av arbetsbrist.

Några nya eller praktiska uppslag ha således icke blivit framlagda, och konferensens program är i stort ett återupprepande av det, som president Wilsons industrikonferens framlade i januari 1920 och som utförligt behandlats i ett flertal rapporter.[2] Till något märkbart resultat torde det ej heller leda, utom för så vitt kongressen och de statliga och kommunala myndigheterna därigenom kunna sporras till större aktivitet.

Skulle järnvägskonflikten kunna lösas utan öppen strid eller dennas varaktighet begränsas, synas utsikterna vara gynnsamma för en visserligen långsam men stadig förkovran av industriläget och en minskning av arbetslösheten. Som denna senare emellertid ej torde förbättras i samma proportion som industridriften ökas, ha utsikterna för immigranter att finna arbetsmöjligheter icke ljusnat.

Chicago den 5 november 1921.

Författningar rörande sociala frågor.

I Svensk Författningssamling ha under tiden 21 november—20 december 1921 publicerats följande författningar rörande sociala frågor:

N:r		Daterad
668.	K. kung om undantag för medborgare i Storbritannien och Irland samt i Italien från vissa bestämmelser i lagen om försäkring för olycksfall i arbete	4 nov.
670.	K. kung. ang. understöd av statsmedel åt nykterhetsnämnder under år 1922	25 »
695.	K. kung. om ändrad lydelse av § 2 i kung. den 11 okt. 1920 (n:r 689) ang. statsbidrag åt sjukkassor	2 dec.
696.	K. kung. om ändrad lydelse av § 3 och 5 i kung. den 30 juni 1913 (n:r 136) ang. statsbidrag åt sjukkassor, som meddela moderskapshjälp	2 »
697.	K. kung. ang. extra statsbidrag åt registrerade sjukkassor	2 »

---

[1] 700 miljoner dollars äro härför tillgängliga, men under vintern kunna dessa arbeten näppeligen bedrivas i större utsträckning.

[2] Jfr Soc. Medd., årg. 1920, sid 631.

Kortare meddelanden.

— Arbetsmarknad och arbetslöshet. —

Statens arbetslöshetskommissions verksamhet under september och oktober 1921. Den fortgående depressionen inom näringslivet har givit ökad omfattning åt arbetslöshetskommissionens åtgärder under höstmånaderna för avhjälpande av svårigheterna för de arbetslösa. Särskilt gäller detta beträffande Norrland, där nya nödhjälpsarbeten startats i så snabbt tempo, som de tekniska möjligheterna av ett ingripande medgivit. Visserligen vållade den blockad gentemot de statliga nödhjälpsarbetena, varom i augustirapporten erinrats,[1] och vilken blev akut under september månad, en viss inskränkning i både nödhjälpsarbeten och understödsverksamhet, men kan denna temporärt verkande konflikt, som för övrigt endast berörde ett jämförelsevis fåtal platser och arbetare, icke sägas ha föranlett något egentligt avbräck i fullföljandet utav den av arbetslöshetskommissionen utstakade planen för de statliga nödhjälpsåtgärderna. Blockaden hävdes successivt på de olika platserna, och de flesta strejkande återgingo till arbetet före september månads slut. Arbetsinställelserna berörde endast 27 av dåvarande skogssällskapets statsarbetens arbetsplatser (bortsett från sådana, där allenast enstaka strejkande förekommo). Antalet strejkande uppgick till ungefär 1 450 man eller något mer än 10 % av alla i de statliga nödhjälpsarbetena sysselsatta.

Antalet arbetslösa, som åtnjöto kontant understöd, uppgick den 31 oktober till i runt tal 22 700, vilket anger en betydlig stegring av understödsverksamhetens omfattning från september, då cirka 15 000 personer kommo i åtnjutande av understöd. Arbetslöshetskommissionen har emellertid lämnat tillstånd till sådan verksamhets utövande åt allenast 103 kommuner under oktober, 85 kommuner under september och 74 under augusti, vadan sålunda hjälpbehovet inom det stora flertalet kommuner kunnat tillgodoses på annat sätt än genom utdelning av kontanta understöd.

De understöddas antal i städerna uppgick till ungefär 14 900, varav 200 kvinnor. På landsbygden lämnades understöd åt 7 800 personer, varav 100 kvinnor Understödsverksamhetens starka ökning från september till oktober månad torde böra ställas samman med den omständigheten, att kommissionen, som under sommarmånaderna inriktat sig på att begränsa understödsverksamheten så mycket som möjligt, under senhösten nödgats tillmötesgå kommunerna i större utsträckning. Med den av årstiden betingade inskränkningen av nödhjälpsarbetena har det nämligen blivit nödvändigt att bereda de från dessa företag återvändande arbetarna understöd. Därjämte ha de under sommarmånaderna från understödsverksamhet i regel avstängda ogifta arbetarna måst endels omhändertagas.

Att understöd i så ytterst begränsad skala kommit kvinnliga arbetslösa tillgodo står i direkt samband med det kända förhållandet, att efterfrågan på kvinnlig arbetskraft hela tiden varit stor på den öppna arbetsmarknaden. Sammanställas förefintliga uppgifter, erhålles det resultatet, att hela antalet arbetslösa den 31 oktober 1921 uppgick till något över 96 000, därav i städerna 29 000 och på landsbygden 67 000. Av hela antalet arbetslösa voro 53 000 försörjningspliktiga och 43 000 icke försörjningspliktiga. Antalet arbetslösa kvinnor uppgick till c:a 900, och utgjorde dessa sålunda endast en försvinnande minoritet i förhållande till hela det redovisade antalet arbetslösa. Då det på goda grunder kan antagas, att icke så få arbetslösa till följd av vetskap om samhällets begränsade hjälpmöjligheter underlåtit att anmäla sig hos vederbörliga arbetslöshetsorgan, lärer den nyss meddelade totalsiffran böra ökas till 100 000 a 105 000, som alltså skulle giva det sannolikast riktigaste sifferuttrycket för arbetslöshetsläget. Å andra sidan torde emellertid bemärkas, att uppgifterna för Norrland och Dalarna kunna anses mindre tillfredsställande, då i desamma troligen medtagits kategorier av samhällsmedlemmar, vilka ej på samma sätt som industriens arbetare drabbas av arbetslösheten, t. ex. mindre lägenhetsinnehavare o. d.

[1] Jfr Soc. Medd., årg. 1921, sid. 958.

Vid **kommunala** nödhjälpsarbeten sysselsatte i slutet av oktober städerna 2 600 och landskommunerna 6 300 arbetare. Tillhopa voro alltså i dylika arbeten anställda 8 900 personer (inräknade i totalsiffran av arbetslösa). Vid de **statliga** nödhjälpsarbetena sysselsattes den 30 september 13 914 och den 31 oktober 18 027 arbetare, fördelade sålunda:

	30 sept.	31 okt.
Vid södra Sveriges (f. d. skogssällskapets) statsarbeten	9 788	11 088
» Norrlands statsarbeten	3 611	6 449
» statens järnvägars automobilvägar	140	142
» statens diknings- och torvtäktsarbeten	250	212
» arbetena å Malmslätt	125	136
Summa	13 914	18 027

Någon exakt uppdelning av dessa arbetare med hänsyn till deras hemort (stad eller land) kan för närvarande ej lämnas. Det förtjänar likväl påpekas, att antalet försörjningspliktiga, som vunnit anställning vid såväl de statliga som de kommunala nödhjälpsarbetena, varit ungefär 2 1/2 gånger så stort som antalet icke försörjningspliktiga.

Vid oktober månads ingång voro 250 nödhjälpsföretag igång (mot 215 i början av september). Under månadens lopp hade 50 företag igångsatts, därav 32 genom södra Sveriges statsarbeten och 18 genom Norrlands statsarbeten. Då 16 företag under samma tid avslutats, utgjorde antalet igång varande arbetsföretag vid månadens slut 284.

Arbetslöshetsförsäkringen i Danmark 1920/21. Enligt den nu framlagda preliminära statistiken för räkenskapsåret 1/4 1920—31/3 1921 hade antalet registrerade arbetslöshetskassor under sagda år förblivit oförändrat, nämligen 65, medan antalet medlemmar undergått en minskning från c:a 313 000 till 284 000, alltså med 9 %.[1] Den oavbrutna medlemsökning, som hittills kännetecknat denna rörelses utveckling, har härmed för första gången avbrutits, ett förhållande, som delvis är en direkt följd av den under året inträdda depressionen inom näringslivet, men delvis också beror på den strängare utrensning av obehöriga medlemmar, som under senare år ägt rum.

Kassornas utgifter uppgingo under året till nära 20 miljoner, inkomsterna åter till blott något över 15 miljoner kronor, vilket haft till följd, att den behållning av 3·3 miljoner (c:a 10·50 per medlem), som förefanns vid årets början, utbytts mot en brist av 1·5 miljon (5 kr. per medlem). Av inkomsterna härröra 9 miljoner från medlemmarnas egna bidrag, vilket innebär en ökning med 3·5 miljoner från föregående år. Inalles ha kassornas **ordinarie** inkomster ökats med nära 5 miljoner och det extra statsbidraget med 1 miljon, varemot står en ökning å utgiftssidan med bortåt 10·5 miljoner, d. v. s. mer än fördubbling. Huvudorsaken härtill är, att kassorna efter den 1 april 1920 själva måste bestrida de tilläggsunderstöd, som förut utgingo av offentliga medel. Genomsnittliga understödsbeloppet per dag har härigenom ökats till kr. 2·89, mot 1·47 föregående år. Av de räntefria lån, som genom lagen den 22 dec. 1919 beviljades kassorna för att underlätta denna omläggning av försäkringen, har tagits i anspråk ett belopp av 3·7 miljoner, vartill komma andra lån å 2 3/4 miljoner, så att kassorna vid årets slut stodo i skuld till staten för sammanlagt bortåt 6·5 miljoner kronor. Drages härifrån vad som åtgått för täckande av den förut nämnda, under året uppkomna bristen, befinnes totalsumman av det kapital, som den 31 mars 1921 stod till kassornas förfogande, uppgå till ej fullt 5 miljoner kronor.

Understöd utbetalades under året för sammanlagt 6 miljoner understödsdagar, i genomsnitt 20 dagar per medlem. Hela antalet redovisade arbetslöshetsdagar uppgick till 8·7 miljoner eller i medeltal 29 per medlem. Motsvarande siffror för föregående år framgå av följande översikt:

Räkenskapsår:	1908 —09	1909 —10	1910 —11	1911 —12	1912 —13	1913 —14	1914 —15	1915 —16	1916 —17	1917 —18	1918 —19	1919 —20	1920 —21
Understödsdagar per medlem . .	13	13	14	12	10	11	14	9	8	22	27	12	20
Arbetslöshetsdagar per medlem . .	39	31	30	24	20	20	26	18	15	34	60	27	29

[1] Jfr Soc. Medd., årg. 1921, sid. 135. — [2] Jfr Soc. Medd., årg. 1920, sid. 409.

Att antalet understödsdagar ökats så mycket starkare än hela antalet arbetslöshetsdagar beror i viss mån på ändrade understödsbestämmelser, men till stor del också därpå, att den stora ökningen av arbetslösheten inträdde först i slutet av redogörelseåret, så att antalet arbetslöshetsdagar för flertalet medlemmar ej hann överskrida den medgivna understödstiden.

(Social Forsorg.)

Arbetsmarknaden i England under oktober 1921. Arbetsmarknadens allmänna läge var under oktober månad alltjämt mindre gott, och inom flertalet av de viktigare näringsgrenarna förekom mycken arbetslöshet och arbete med förkortad arbetstid. Inom vissa branscher, bl. a. vid järngruvor och plåtverk samt i textilindustrien, rapporterades förbättrad arbetstillgång, medan andra, såsom kolgruvor, järn- och stålmanufaktur samt lervarufabriker, företedde ytterligare försämring.

Arbetslösheten inom fackföreningarna undergick under månaden en ökning, från 14·8 till 15·6 %. Bland de enligt arbetslöshetslagen försäkrade voro den 28 oktober 12·8 % arbetslösa mot 12·2 % den 30 september. Under de första dagarna i november ökades siffran ytterligare till 14·5 %, beroende på att en ny understödsperiod då inträdde. Antalet arbetssökande vid arbetsförmedlingsanstalterna ökades likaså under oktober från 1·4 till 1·6 miljon och var i början av november uppe vid 1·7 miljon. Antalet arbetare, som fått vidkännas sådan förkortning av arbetstiden, som berättigar till offentligt understöd, sjönk å andra sidan från 322 000 till 252 000. Antalet lediga platser utvisade någon ökning, från omkring 21 000 till 21 600.

Antalet arbetsinställelser, som påbörjats under september, var 64 och antalet från föregående månad ännu pågående 49. Antalet av samtliga arbetsinställelser berörda arbetare uppgick till 25 000 mot 20 000 föregående månad och 1·2 miljon i oktober 1920. Lönesänkningar rapporterades under oktober månad för över 1·7 miljon arbetare, under det att c:a 400 000 erhöllo löneförhöjning.

(Labour Gazette.)

Arbetsmarknaden i Tyskland under oktober 1921. Det starka fall, som det tyska markvärdet undergick under oktober månad, hade åtminstone ingen omedelbar verkan på arbetsmarknaden, som tvärtom företedde ett i varje fall skenbart uppsving.

Arbetslösheten inom fackorganisationerna minskades från 1·4 till 1·2 %, och antalet av offentliga medel understödda arbetslösa sjönk från 185 000 till 152 000 eller med 18·1 %. Arbetsförmedlingsstatistiken företedde ock en minskning av antalet arbetssökande per 100 lediga platser från 132 till 128. Inom sjukkassorna hade å andra sidan antalet försäkringspliktiga ökats med 1·1 %.

(Reichsarbeitsblatt.)

— Arbetstid. —

Genomförandet av 44 timmars veckoarbetstid i Nya Syd-Wales. Såsom i denna tidskrift förut omnämnts (årg. 1921, sid. 570), har i Nya Syd-Wales sedan hösten 1920 pågått en utredning angående införande av 44 timmars arbetsvecka inom vissa näringsgrenar, till en början byggnads- och metallindustrierna. Förslag om dylik förkortning av arbetstiden ha under sommaren 1921 avgivits rörande ytterligare ett flertal industrier, senast — i september — beträffande textilindustrien samt för lager- och packhusarbetare inom ull- och skinnbranschen m. fl. På grund av dessa förslag har sedermera statens guvernör, jämlikt honom i åttatimmarslagen (Eight Hours Act) tillagd befogenhet, utfärdat förordningar om veckoarbetstidens begränsning till 44 timmar inom ifrågavarande näringsgrenar. Denna veckoarbetstid var sålunda i slutet av september 1921 föreskriven inom bl. a. följande industrier och yrken: järnindustri, elektrisk industri, varvsindustri, vagntillverkning, sågverks- och möbelindustri, tunnbinderi, pappers- och grafisk industri, kvarnar, bryggerier, textilindustri, repslageri, skrädderi- och sömnadsindustri, sadelmakeri och reseffekttillverkning, borstbinderi, tvål- och ljustillverkning, byggnadsverksamhet samt vissa slag av packhusrörelse.

(Industrial Gazette.)

— Bostadsförhållanden. —

Bostadshyrorna i Danmark år 1920.[1] *Enligt uppgifter, som i november 1920 — för Köpenhamn i februari 1921 — insamlades i samtliga Danmarks städer samt ett hundratal andra tätare bebyggda orter, utgjorde de genomsnittliga hyrorna för lägenheter av olika storlek som följer:*

Medelhyra per år för lägenheter om:	Köpenhamn					Övriga städer				
	1916 Kr.	1919 Kr.	1920 Kr.	Ökning i % 1916—20	Ökning i % 1919—20	1916 Kr.	1919 Kr.	1920 Kr.	Ökning i % 1916—20	Ökning i % 1919—20
1 rum o. kök .	131	148	182	38·9	23·0	74	99	124	67·6	25·3
2 » » » .	264	304	341	29·2	12·2	152	198	225	48·0	13·6
3 » » » .	380	434	487	28·2	12·2	230	301	339	47·4	12·6
4 » » » .	497	566	615	23·7	8·7	312	420	461	47·8	9·8
5 » » » .	705	828	898	27·4	8·5	408	557	605	48·3	8·6
6 » » » .	943	1 117	1 208	28·1	8·1	510	706	744	45·9	5·4
7 » » » .	1 208	1 464	1 597	32·2	9·1	622	851	890	43·1	4·6
8 o. däröver .	1 908	2 328	2 857	49·7	22·7	862	1 095	1 133	31·4	3·5
Tillsammans	**421**	**488**	**546**	**29·7**	**11·9**	**236**	**313**	**346**	**46·6**	**10·5**

Hyresstegringen har under det sista året (1919—20) varit något högre i Köpenhamn än för övriga städer i genomsnitt, vilket emellertid möjligen beror på att uppgifterna för huvudstaden avse en senare tidpunkt. I varje fall kvarstår, om man räknar med hela tiden 1916—1920, ett avsevärt försprång för landsortsstäderna. I vad mån skiljaktigheter med avseende å hyresstegringen föreligga mellan städer av olika storleksgrupper, ävensom mellan de olika kommunerna inom Storköpenhamn, framgår av följande sammanställning:

Genomsnittlig hyresstegring	Köpenhamn	Frederiksberg	Gentofte	Tillsammans	Andra städer med över 15 000 inv.	Städer med 4—15 000 inv.	Städer under 4 000 inv.	Samtl. landsortsstäder
1916—20 . . . %	29·3	25·0	51·6	**29·7**	40·6	49·4	56·3	**46·6**
1919—20 . . . %	12·4	9·0	11·6	**11·9**	11·2	10·9	7·5	**10·5**

I stort sett ha, efter vad härav framgår, de mindre städerna under hyresåret 1919—20 haft relativt liten hyresstegring, medan för åren dessförinnan förhållandet varit motsatt.

Rörande de i undersökningen ingående orterna å landsbygden förefinnas inga jämförelsetal för år 1916, utan har man här fått inskränka sig till att beräkna hyresstegringen från 1919 till 1920. För olika lägenhetsgrupper utgjorde denna som följer:

Antal rum (kök ober.):	1	2	3	4	Flera	Tillsammans
Medelhyra 1919 . . . Kr.	108	182	280	403	609	**250**
» 1920 . . . »	141	219	341	474	753	**302**
Ökning . . . . . %	30·6	20·3	21·8	17·6	23·7	**20·8**

Som synes har den genomsnittliga hyresstegringen här varit betydligt större än i städerna under motsvarande tid. Vad de olika lägenhetstyperna beträffar, kan man i landskommunerna liksom i Köpenhamn göra den iakttagelsen, att de största och minsta lägenheterna förete den mest betydande stegringen, medan i övriga städer stegringsprocenten oavbrutet sjunker, ju större lägenheterna äro.

(Statistiske Efterretninger.)

[1] Jfr Soc. Medd., år 1920, sid. 940.

— Koo eration. —

Internationella kooperativa alliansens tionde kongress. Efter ett uppehåll på åtta år sammanträdde i Basel Internationella kooperativa alliansen under tiden 22—25 augusti 1921 till sin tionde kongress. Deltagarna uppgingo till omkring 400 och representerade mer än tjugo länder Verksamhetsberättelsen för tiden sedan kongressen i Glasgow 1913 gav vid handen, att alliansens arbete trots världskriget kunnat fortgå i stort sett utan avbrott i förbindelserna med organisationerna i de stridande länderna, ehuru helt naturligt under krigsåren i begränsad omfattning. Vid behandlingen av verksamhetsberättelsen uppstod endast i en punkt en längre debatt, nämligen i frågan, huruvida den ryska kooperationens centralorganisation, Centrosojus, som år 1919 i likhet med alla kooperativa företag i Ryssland blev förstatligad, skulle vara berättigad till representation. Meningarna härom voro synnerligen delade, men segrade alliansens verkställande utskott, som föreslagit, att Centrosojus utan vidare skulle vara berättigad att deltaga i kongressen och ha representanter i centralstyrelsen. Majoriteten av alliansens styrelse hade i motsats härtill föreslagit en undersökning angående nämnda ryska centralorganisations karaktär av kooperativ sammanslutning eller statligt ämbetsverk. I anslutning till verksamhetsberättelsen behandlades även en motion med förslag om inrättandet av en internationell kooperativ bank. Kongressens beslut i denna punkt blev, att undersökning för detta företags förverkligande skulle igångsättas.

Av de vid kongressens förhandlingar förekommande aktuella problemen torde böra framhållas dels frågan om alliansens ställning till en ifrågasatt internationell partihandelsförening, dels frågan om förhållandet mellan kooperationen och fackföreningsrörelsen, samt dels den internationella kooperationens ställningstagande till den aktuella ekonomiska politiken. Beslutet i den första av dessa frågor gick ut på att, i överensstämmelse med yrkande i främsta rummet från de engelska ombuden, partihandeln organisatoriskt skulle vara fullständigt fristående från alliansen. — Rörande kooperationens ställning till fackföreningsrörelsen betonade kongressen, att de kooperativa föreningarnas strävan vore antikapitalistisk och att de arbetade för det helas väl, för både konsumenter och producenter. Den förklarade vidare, att den kooperativa rörelsen strävade efter ekonomiskt lugn och bemödade sig att genom vänskapliga förbindelser, genom överenskommelser, kollektivavtal och skiljedomsfördrag åstadkomma ett gott förhållande mellan företagen och deras arbetare. — Den sista av ovannämnda frågor, vilken inleddes av Albert Thomas såsom delegerad för Frankrikes kooperativa centralorganisation, utmynnade i en resolution, vari framhölls, att den handelspolitik, som hittills förts, varit en krigets politik. Kooperatörerna, som underkände konkurrens och krig i alla former, strävade att förena nationerna i fredlig samverkan. I detta syfte förordades en vidare utveckling av handelsfördragen mellan de olika staterna.

Till ledamöter i alliansens centralstyrelse valdes från Sverige Kooperativa förbundets affärschef, Albin Johansson, och sekreterare, nuvarande statsrådet Anders Örne. Den sistnämnde utsågs även av centralstyrelsen till ledamot i verkställande utskottet från Sverige.

— Levnadskostnader. —

Levnadskostnadernas stegring i England. I anslutning till förut i Sociala Meddelanden lämnade uppgifter om levnadskostnadernas stegring i England meddelas här nedan resultaten av de senast anställda beräkningarna.[1] Beträffande tillvägagångssättet vid dessa undersökningar hänvisas till årg. 1919, sid. 737, samt årg. 1920, sid. 836.

	Utgiftsökning			% sedan juli 1914										
	1920							1 9 2 1						
	jan.	juli	okt.	jan.	febr.	mars	apr.	maj	juni	juli	aug.	sept.	okt.	nov.
Livsmedel	136	158	170	178	163	149	138	132	118	120	126	125	110	100
Samtliga levnadskostnader	125	152	164	165	151	141	133	128	119	119	122	120	110	103

[1] Jfr Soc. Medd., årg 1921, sid. 823.

Den nedgång i livsmedelspriserna, som tog sin början i november 1920, fortsatte under år 1921 månad för månad med undantag för sommarmånaderna. Särskilt utpräglad var sänkningen under hösten, då priserna på flertalet livsmedel utvisade en starkt vikande tendens; det viktigaste undantaget från denna regel utgjorde ägg, varå priset undergick den för årstiden sedvanliga stegringen.

Under juli månad 1921 inträffade en ny ökning av hyrorna, så att den totala stegringen sedan krigsutbrottet uppgick till 50 a 55 %; häri ingå även förhöjningar av reparationskostnader, fastighetsskatter samt avgifter för vattenförbrukning. Priserna å beklädnadsartiklar ha fallit för varje månad; här kan man dock spåra en stagnation i nedgången. I början av januari månad 1921 utgjorde den genomsnittliga stegringen sedan juli 1914 290 %, i juli 190 %, i augusti 180 %, i september 170 %, i oktober 160—170 % och i november 160 %. Prisökningen å bränsle och lyse var under år 1921 högst i juli månad (160 %), varefter ett jämnt fall inträffade; i november uppskattades stegringen till 130—135 %. Huvudsakligen berodde denna nedgång på att stenkolspriset sjunkit; vid sistnämnda tidpunkt uppgick ökningen för detta varuslag till 135 % mot 180 % i juli.

Under uttrycket »samtliga levnadskostnader» innefattas utgifterna för livsmedel, bostad, beklädnad, bränsle och lyse, tvättmedel, husgeråd, resor m. m. För samtliga dessa poster uppgick ökningen i november 1920, då den nådde sin kulmen, till 176 %. Sedan dess ha levnadskostnaderna sjunkit oavbrutet (med undantag för högsommarmånaderna), så att de den 1 november 1921 voro omkring dubbelt så höga som före krigsutbrottet.

(Labour Gazette.)

— Ut- och invandring. —

Den amerikanska invandringslagens tillämpning.[1] Efter ikraftträdandet av den i maj 1921 utfärdade lagen om begränsning av invandringen till Förenta staterna har en intensiv och ur många synpunkter mindre lämplig konkurrens uppstått mellan de olika ångbåtslinjerna, vilka var för sig strävat att få överföra och landsätta största möjliga andel av det under varje månad medgivna antalet invandrare. Det har sålunda upprepade gånger hänt, att från ett och samma land ungefär samtidigt avgått flera emigrantfartyg, vilka var för sig medfört så många passagerare, som motsvara landets s. k. månadskvot. Endast det fartyg, som först lyckats kasta ankar i amerikansk hamn, har i så fall fått omedelbart landsätta sina passagerare. De invandrare, som medföljt annan linje, ha antingen fått återvända hem eller under ofta ohygieniska förhållanden kvarstanna på det utanför territorialgränsen förtöjda fartyget till nästa månadsskifte.

För avhjälpande av dessa missförhållanden har av invandringsmyndigheterna utarbetats och för kongressen framlagts ett lagförslag, enligt vilket handhavandet av invandringsrestriktionerna skall kunna överlämnas till tjänstemän, stationerade i de europeiska utvandringshamnarna. Genom dessa myndigheter skall varje utvandrare före avresan från hemlandet kunna erhålla ett certifikat, som berättigar honom att under viss månad landstiga i Förenta staterna. Det blir sedan tydligen i ångbåtsbolagens eget intresse att tillse, att de icke taga ombord andra än på nämnda sätt legitimerade utvandrare.

Den ifrågavarande lagstiftningen, som innebär ett tillmötesgående av ett från internationella emigrationskommissionen förut framfört önskemål[2], torde i främsta rummet få betydelse för vissa medelhavsländer, vilkas utvandring genom den amerikanska lagen blivit starkt beskuren. För Sverige sakna berörda restriktioner i stort sett praktisk betydelse, då det från vårt land medgivna invandrarantalet, c:a 20 000 per år, efter all sannolikhet icke kommer att ens närmelsevis uppnås.

Utvandringen från Sverige under tredje kvartalet 1921. Utvandringen från Sverige till främmande världsdelar uppgick under tredje kvartalet 1921 till 1 610 personer, varav 716 män och 894 kvinnor. Över Stockholm, Malmö, Hälsingborg och Göteborg emigrerade sammanlagt

[1] Jfr Soc. Medd., årg. 1921, sid. 937.
[2] Jfr Soc. Medd., årg. 1921, sid. 853 f.

1 471, över Kristiania, Trondhjem och Bergen 121 samt över Köpenhamn 18. Över svenska hamnar emigrerade dessutom 138 utlänningar.

De i Sverige hemmahörande utvandrarna befordrades från ovannämnda hamnar i följande antal:

	Stockholm	Malmö	Hälsingborg	Göteborg	Kristiania	Trondhjem	Bergen	Köpenhamn	Summa
Juli	21	33	14	349	9	18	1	2	**447**
Augusti	81	55	14	252	24	15	1	5	**447**
September . .	67	80	33	472	36	17	—	11	**716**
3 kv. 1921 .	**169**	**168**	**61**	**1 073**	**69**	**50**	**2**	**18**	**1 610**
1—3 » » .	407	555	137	2 833	127	88		50	**4 200**
1—3 » 1920 .	421	612	144	2 644	95	27	6	65	**4 014**

Under tredje kvartalet 1920 utvandrade 1 899 svenskar, och vid jämförelse härmed företer sålunda emigrationen under samma tid innevarande år en minskning av 289 personer.

Emigrationen under tredje kvartalet 1921 fördelade sig, i den mån den gått över någon av de förut nämnda svenska, norska och danska hamnarna, på rikets olika delar sålunda:

Län	Utvandringshamnar			Summa utvandrare		Län	Utvandringshamnar			Summa utvandrare	
	Svenska	Norska	Danska	3:e kv. 1921	3:e kv. 1920		Svenska	Norska	Danska	3:e kv. 1921	3:e kv. 1920
Stockholms stad	74	6	—	80	89	Älvsborgs län	100	3	—	103	123
» län	21	1	3	25	26	Skaraborgs »	38	5	—	43	49
Uppsala »	12	2	2	16	7	Värmlands »	101	16	—	117	116
Södermanlands »	26	6	—	32	23	Örebro »	26	4	—	30	44
Östergötlands »	49	1	—	50	78	Västmanlands »	16	—	—	16	17
Jönköpings »	67	—	1	68	86	Kopparbergs »	62	1	—	63	87
Kronobergs »	67	—	1	68	93	Gävleborgs »	59	5	—	64	109
Kalmar »	107	—	—	107	135	Västernorrlands »	81	12	—	93	70
Gottlands »	6	—	—	6	8	Jämtlands »	38	24	—	62	52
Blekinge »	81	—	—	81	106	Västerbottens »	40	13	—	53	63
Kristianstads »	64	—	4	68	99	Norrbottens »	59	8	—	67	43
Malmöhus »	95	—	5	100	138	Ej angivet »	—	—	—	—	24
Hallands »	73	2	2	77	103						
Göteborgs o Bohus »	109	12	—	121	111	Hela riket	**1 471**	**121**	**18**	**1 610**	**1 899**

De i Sverige hemmahörande utvandrarnas fördelning på vissa åldersgrupper framgår av följande översikt:

	Män		Kvinnor		Tillsammans	
	antal	%	antal	%	antal	%
Under 15	95	13·3	97	10·9	192	11·9
15—20 »	219	30·6	205	22·9	424	26·3
20—30 »	237	33·1	328	36·7	65	35·1
30—40 »	87	12·1	145	16·2	232	14·4
40—50 »	38	5·3	53	5·9	91	5·7
50 år och däröver	40	5·6	66	7·4	106	6·6
Summa	**716**	**100·0**	**894**	**100·0**	**1 610**	**100·0**

Arbetsrådets beslut.

254. Arbetsrådets beslut den 1 september 1921 i anledning av en av Djupafors fabriks aktiebolag gjord ansökning dels om avgörande, huruvida visst arbete är att hänföra till sådant, varå lagen om arbetstidens begränsning den 22 juni 1921 äger tillämpning, dels ock om undantag från bestämmelserna i nämnda lag.

Genom beslut den 12 februari 1920 har arbetsrådet förklarat, dels att det arbete, som utfördes av hos sökanden anställda körkarlar, vilka uteslutande eller huvudsakligen vore sysselsatta med skogskörslor, körslor för jordbrukets räkning och stallskötsel, på grund av stadgandena i 1 § g) och h) lagen om arbetstidens begränsning den 17 oktober 1919 vore undantaget från tillämpningen av nämnda lag, dels ock att det arbete, som utfördes av körkarlar, vilka uteslutande eller huvudsakligen vore sysselsatta med körning för fabriksdriften, icke till någon del vore undantaget från lagens tillämpning.

Genom beslut nämnda dag har arbetsrådet därjämte med stöd av stadgandet i 5 § tredje stycket ovannämnda lag den 17 oktober 1919 medgivit sökanden rätt att använda sist omförmälda körkarlar till dem åliggande arbete under annan tid än i 4 § av lagen stadgades, såvitt därigenom icke sammanlagda arbetstiden för en tidrymd av högst fyra veckor bleve längre, än att den motsvarade 48 timmar i veckan, sökanden dock obetaget att därutöver utnyttja den utsträckta arbetstid, till vars begagnande sökanden enligt 7 § av lagen skulle vara berättigad.

Sökanden har nu anhållit, att de av arbetsrådet genom ovannämnda beslut lämnade medgivandena måtte förklaras gälla jämväl förare av motorarbetsfordon.

Arbetsrådet förklarar, med stöd av bestämmelserna i 1 § g) och h) lagen om arbetstidens begränsning den 22 juni 1921 samt vad som förekommit under förarbetena till sagda lag, att rådets ovannämnda beslut av den 12 februari 1920 icke vidare skall lända till efterrättelse, utan att i dess ställe skall gälla följande:

Lagen om arbetstidens begränsning den 22 juni 1921 äger icke tillämpning på arbete med skogskörslor, körslor för jordbrukets räkning eller stallskötsel. Däremot äger lagen tillämpning på arbete med körning för fabriksdriften. Därest en och samma körkarl eller förare av motorfordon har att utföra både körning för fabriksdriften och arbete med skogskörslor, körslor för jordbrukets räkning eller stallskötsel, äger lagen tillämpning på den del av arbetet, som utgöres av körning för fabriksdriften, men icke på den del av arbetet, som utgöres av skogskörslor, körslor för jordbrukets räkning eller stallskötsel.

I sammanhang härmed finner arbetsrådet, med stöd av bestämmelserna i 5 § första momentet lagen om arbetstidens begränsning den 22 juni 1921, skäligt medgiva sökanden rätt att använda körkarlar och förare av motorarbetsfordon till arbete med körning för fabriksdriften under annan tid än i 4 § av lagen stadgas, såvitt därigenom icke sammanlagda arbetstiden för en tidrymd av högst fyra veckor blir längre, än att den motsvarar 48 timmar i veckan; sökanden obetaget att därutöver utnyttja den utsträckta arbetstid, till vars begagnande sökanden enligt 7 § 1 eller 2 mom. av lagen må vara berättigad.

259. Arbetsrådets beslut den 8 september 1921 i anledning av en av Bro ångsågs aktiebolag gjord ansökning om undantag från bestämmelserna i lagen om arbetstidens begränsning den 22 juni 1921.

Sökanden har anfört i huvudsak följande:

Vid sökandens anläggningar i Vansbro äro anställda två arbetare, vilka sysselsättas med vanlig vakttjänst inom- och utomhus samt med passning av en kontinuerlig destillationsapparat. Nämnda

destillationsapparat är i gång 20 timmar om dygnet under veckans alla dagar. Arbetet medför synnerligen ringa ansträngning.

Under hänvisning till vad sålunda anförts har sökanden anhållit, att arbetsrådet måtte medgiva sökanden rätt att använda ifrågavarande arbetare till arbete under 70 timmar i veckan, fördelade på 7 skift à 10 timmar.

Arbetsrådet finner skäligt allenast på det sätt bifalla ansökningen, att arbetsrådet med stöd av 5 § 3 mom. lagen om arbetstidens begränsning den 22 juni 1921 medgiver sökanden rätt att använda ifrågavarande arbetare till dem åliggande vaktgöromål under 60 timmar i veckan med högst 10 timmar om dygnet.

263. Arbetsrådets beslut den 15 september 1921 i anledning av en av Uddeholms aktiebolag genom järnbruksförbundet gjord ansökning om undantag från bestämmelserna i lagen om arbetstidens begränsning den 22 juni 1921.

Genom beslut den 15 november 1920 har arbetsrådet medgivit sökanden rätt att intill den 1 januari 1922 använda ett antal arbetare vid sökandens martinverk i Hagfors till arbete med tre skift dygnet runt under veckans alla dagar, dock med villkor dels att sammanlagda arbetstiden för en tidrymd av tre veckor icke för någon arbetare finge bliva längre, än att den motsvarade 56 timmar i veckan, dels ock att den i första stycket av 4 § av lagen om arbetstidens begränsning den 17 oktober 1919 stadgade begränsning av arbetstiden för dygn icke finge överskridas i vidare mån, än att arbetstiden under de dygn, då skiftväxling ägde rum, finge utsträckas till 14 timmar.

Sedermera har sökanden i en till arbetsrådet ingiven skrivelse anhållit, att arbetsrådet måtte medgiva sökanden rätt att jämväl efter utgången av år 1921 använda ifrågavarande arbetare till arbete under den arbetstid, som ovan angivits.

Över ansökningen hava vederbörande arbetare avgivit yttrande.

Arbetsrådet finner med stöd av 5 § 2 mom. lagen om arbetstidens begränsning den 22 juni 1921 skäligt medgiva sökanden rätt att använda i ansökningen angivna arbetare till dem åliggande arbete med tre skift dygnet runt under veckans alla dagar, dock med villkor dels att sammanlagda arbetstiden för en tidrymd av tre veckor icke för någon arbetare må bliva längre, än att den motsvarar 56 timmar i veckan, dels ock att den i första stycket av 4 § av sistnämnda lag stadgade begränsning av arbetstiden för dygn icke må överskridas i vidare mån, än att arbetstiden under de dygn, då skiftväxling äger rum, må utsträckas till 14 timmar.

Detta beslut är utfärdat i enlighet med den mening, som omfattades av arbetsrådets flesta ledamöter (herrar *Ribbing*, *Bosœus*, föredragande, *Fürst*, *Wijkander* och *von Sydow*). Herrar *Holmström* och *Tholin* voro av skiljaktig mening och anförde följande:

»Då arbetsrådets majoritet genom föregående års beslut beviljade sökanden 56 timmars arbetstid per vecka för martinarbetarna, motiverades detta uteslutande med hänvisning till de stora utgifter, som — med dåvarande höga stenkolspris — skulle bliva följden vid uppvärmning av ugnarna under söndagsstilleståndet.

Sedan numera kolpriset så avsevärt sänkts, att motivet för förut beviljat undantag från i 4 § stadgad arbetstid icke är tillfinnandes, anse vi något lagligt skäl för framställningens beviljande icke föreligga och få därför reservera oss mot arbetsrådets beslut.»

269. Arbetsrådets beslut den 15 september 1921 i anledning av en av Uddeholms aktiebolag genom järnbruksförbundet gjord ansökning om undantag från bestämmelserna i lagen om arbetstidens begränsning den 22 juni 1921.

Sökanden har anfört i huvudsak följande:

Vid sökandens järnverk i Hagfors ombesörja två arbetare eldningen vid en mindre torkria under en eldstad. Arbetet är till sin natur synnerligen lindrigt. Arbetarna kunna under arbets-

tiden bereda sig vila å en på arbetsplatsen befintlig fällbänk under de ibland 2—3 timmar långa uppehållen mellan eldningarna.

Under hänvisning till vad sålunda anförts har sökanden anhållit, att arbetsrådet måtte medgiva sökanden rätt att använda ifrågavarande arbetare till arbete under 72 timmar i veckan.

Över ansökningen hava vederbörande arbetare avgivit yttrande.

Arbetsrådet finner skäligt allenast på det sätt bifalla ansökningen, att arbetsrådet med stöd av 5 § 3 mom. lagen om arbetstidens begränsning den 22 juni 1921 medgiver sökanden rätt att använda i ansökningen angivna arbetare till arbete under högst 60 timmar i veckan med högst 10 timmar om dygnet.

285. Arbetsrådets beslut den 15 september 1921 i anledning av en av Eskilstuna jernmanufaktur aktiebolag (Tunafors fabriker) gjord ansökning om undantag från bestämmelserna i lagen om arbetstidens begränsning den 22 juni 1921.

Sökanden har — under åberopande av stadgandet i 7 § 3 mom. lagen om arbetstidens begränsning den 22 juni 1921 — anhållit, att arbetsrådet måtte medgiva sökanden rätt att i och för uppvärmning av sökandens arbetslokaler under »uppvärmningssäsongen» den 15 september—31 december 1921 använda 3 hos sökanden anställda ångpanneeldare till arbete under högst 20 timmar under varje kalendermånad utöver eljest medgiven arbetstid.

Över ansökningen hava vederbörande arbetare erhållit tillfälle att yttra sig. Något yttrande från arbetarna har emellertid icke inkommit till arbetsrådet.

Arbetsrådet finner sig icke kunna bifalla den gjorda framställningen.

287. Arbetsrådets beslut den 22 september 1921 i anledning av en av aktiebolaget Ulricehamns sanatorium & badanstalt gjord ansökning om avgörande, huruvida visst arbete är att hänföra till sådant, varå lagen om arbetstidens begränsning den 22 juni 1921 äger tillämpning.

Sökanden har anhållit om arbetsrådets avgörande, huruvida det arbete, som utföres vid sökandens sanatorium vid Ulricehamn, är att hänföra till sådant arbete, varå lagen om arbetstidens begränsning den 22 juni 1921 äger tillämpning.

Till utredning i ärendet har sökanden vid ansökningen fogat en tryckt redogörelse för sanatoriets organisation och verksamhet.

Arbetsrådet förklarar, att det arbete, som utföres vid Ulricehamns sanatorium, jämlikt bestämmelserna i 1 § e) lagen om arbetstidens begränsning den 22 juni 1921, är undantaget från tillämpningen av nämnda lag.

324. Arbetsrådets beslut den 22 september 1921 i anledning av en av Hofors aktiebolag genom järnbruksförbundet gjord ansökning om undantag från bestämmelserna i lagen om arbetstidens begränsning den 22 juni 1921.

Sökanden har anfört i huvudsak följande:

Genom beslut den 12 januari 1920 har arbetsrådet medgivit sökanden rätt att använda dels en eldare av ångpanna för värmeledning och varmbadhus vid sökandens mekaniska verkstad, dels ock en nattvakt vid sågen till arbete under högst 60 timmar i veckan med högst 10 timmar om dygnet.

Beträffande ovannämnda eldare och nattvakt hava emellertid vissa svårigheter mött att begränsa arbetstiden till endast 10 timmar om dygnet. Särskilt har detta varit fallet under den mörka och kalla årstiden, då en utsträckning av arbetstiden till 12 timmar kan vara av nöden. Arbetet är till sin natur av synnerligen lindrig beskaffenhet.

Sökanden har på grund härav anhållit, att arbetsrådet måtte medgiva sökanden rätt att använda ovan omförmälda arbetare till utförande av dem åliggande arbete under 12 timmar om dygnet.

Arbetsrådet finner icke skäl bifalla den gjorda framställningen.

325. Arbetsrådets beslut den 22 september 1921 i anledning av en av Hofors aktiebolag genom järnbruksförbundet gjord ansökning om undantag från bestämmelserna i lagen om arbetstidens begränsning den 22 juni 1921.

Sökanden har anfört i huvudsak följande:

Hos sökanden är anställd en eldare vid tråddrageriets ångpanna. Under vintertiden är den tillåtna ordinarie arbetstiden otillräcklig och behov föreligger, att under den kallaste årstiden utsträcka arbetstiden för ifrågavarande eldare till 12 timmar om dygnet. Arbetet är av synnerligen lindrig art, då maximiförbrukningen av ved utgör endast 35 kbm. per vecka och veden finnes uppstaplad vid pannan, i följd varav till detta arbete användas överåriga eller invalider.

Under hänvisning till vad sålunda anförts har sökanden anhållit om tillstånd att beträffande ovannämnda eldare utsträcka arbetstiden till 12 timmar om dygnet.

Arbetsrådet finner icke skäl bifalla den gjorda framställningen.

Detta beslut är utfärdat i enlighet med den mening, som omfattades av arbetsrådets flesta ledamöter (herrar *Ribbing*, *Bosæus*, *Fürst*, föredragande, *Holmström* och *Tholin*). Herrar *von Sydow* och *Larson* voro av skiljaktig mening och anförde:

»Då upplyst är, att det arbete, som utföres av ifrågavarande eldare, medför synnerligen ringa ansträngning, anse vi, att arbetsrådet med stöd av 5 § 3 mom. i lagen om arbetstidens begränsning den 22 juni 1921 bort åtminstone i väsentlig mån ställa sig tillmötesgående mot framställningen.

326. Arbetsrådets beslut den 22 september 1921 i anledning av en av Hofors aktiebolag genom järnbruksförbundet gjord ansökning om undantag från bestämmelserna i lagen om arbetstidens begränsning den 22 juni 1921.

Sökanden har anfört i huvudsak följande:

Genom beslut den 11 mars 1920 har arbetsrådet medgivit sökanden rätt att använda hos sökanden anställda reparatörer för hyttor och valsverk, elektriska reparatörer, maskinister och reparatörer för pressverket samt mureriarbetare för ugnslagning till arbete under annan arbetstid än i 4 § av lagen om arbetstidens begränsning den 17 oktober 1919 stadgades, såvitt därigenom icke sammanlagda arbetstiden för en tidrymd av högst fyra veckor bleve längre, än att den motsvarade 48 timmar i veckan.

Ovannämnda lindring i arbetstidslagens bestämmelser har emellertid icke visat sig tillräcklig, utan svårigheter hava ibland kunnat uppstå på grund av den begränsade rätten att utföra övertidsarbete.

Sökanden har på grund härav anhållit, att arbetsrådet måtte medgiva sökanden rätt att använda ifrågavarande reparatörer, maskinister och mureriarbetare till arbete under 20 timmar i månaden utöver eljest medgiven arbetstid.

Arbetsrådet finner icke skäl bifalla den gjorda framställningen.

380. Arbetsrådets beslut den 29 september 1921 i anledning av en av aktiebolaget Karlstads mekaniska verkstad gjord ansökning om undantag från bestämmelserna i lagen om arbetstidens begränsning den 22 juni 1921.

Genom beslut den 19 februari 1920 har arbetsrådet medgivit sökanden rätt att använda nattvakter vid sökandens mekaniska verkstad i Kristinehamn till nattvaktstjänstgöring under högst 60 timmar i veckan med högst 10 timmar om dygnet.

Sökanden har nu — under anförande, att sökanden har för avsikt att vid nämnda verkstad i stället för hittillsvarande två nattvakter använda endast en nattvakt — anhållit, att arbetsrådet måtte medgiva sökanden rätt att vid ifrågavarande verkstad använda en nattvakt till vakttjänstgöring under 98 timmar i veckan med 14 timmar om dygnet.

Arbetsrådet finner icke skäl bifalla den gjorda framställningen.

383. Arbetsrådets beslut den 6 oktober 1921 i anledning av en av aktiebolaget Surte-Liljedahl gjord ansökning om undantag från bestämmelserna i lagen om arbetstidens begränsning den 22 juni 1921.

Genom beslut den 2 september 1920 har arbetsrådet medgivit sökanden rätt att använda 3 smältare vid Surte glasbruk till dem åliggande arbete med tre skift under högst 10 timmar om dygnet, såvitt därigenom icke uppkomme längre sammanlagd arbetstid för en tidrymd av tre veckor, än att den motsvarade 56 timmar i veckan.

Samtidigt har arbetsrådet förklarat sig icke kunna bifalla en av sökanden gjord framställning om enahanda medgivande beträffande 27 gaseldare vid samma glasbruk. Emellertid har arbetsrådet med stöd av andra stycket av promulgationsbestämmelserna till lagen om arbetstidens begränsning den 17 oktober 1919 beträffande dessa arbetares arbete medgivit sökanden sådant anstånd med tillämpningen av nämnda lag, att sökanden medgivits rätt att till den 1 oktober 1921 använda arbetarna i fråga till arbete med tre skift under högst 10 timmar om dygnet, såvitt därigenom icke uppkomme längre sammanlagd arbetstid för en tidrymd av tre veckor, än att den motsvarade 56 timmar i veckan.

Sedermera har sökanden i en till arbetsrådet ingiven skrivelse anfört följande: Vid sökandens tre glasugnar arbeta för närvarande under ungefär samma förhållanden en smältare och en gaseldare per skift. I enlighet med arbetsrådets beslut den 2 september 1920 har arbetstiden för såväl smältarna som gaseldarna hittills uppgått till 56 timmar i veckan. Därest arbetstiden för gaseldarna nu skulle nedsättas till 48 timmar i veckan, torde med säkerhet även smältarna komma att kräva motsvarande förkortning av arbetstiden. Till följd härav skulle sökanden nödgas öka antalet av såväl gaseldare som smältare. Att under nu rådande förhållanden utan trängande nödvändighet öka driftkostnaderna genom utökande av arbetspersonalen torde enligt sökandens uppfattning vara att anse såsom ett sådant »allvarligt missförhållande», som avses i 5 § 4 mom. första stycket lagen om arbetstidens begränsning den 22 juni 1921.

Under hänvisning till vad sålunda anförts har sökanden anhållit, att arbetsrådet måtte med stöd av åberopade lagrum medgiva sökanden rätt att jämväl under tiden från och med den 1 oktober 1921 använda gaseldarna vid ovan omförmälda glasbruk till arbete under de arbetstider, som angivas i arbetsrådets beslut den 2 september 1920.

Över ansökningen hava vederbörande arbetare avgivit yttrande.

Arbetsrådet finner icke skäl bifalla den gjorda framställningen.

Detta beslut är utfärdat i enlighet med den mening, som omfattades av arbetsrådets flesta ledamöter (herrar *Ribbing*, *Bosæus*, föredragande, *Fürst*, *Holmström* och *Tholin*). Herrar *Wijkander* och *Larson* voro av skiljaktig mening och anförde:

»Det av sökanden anförda motivet för sin ansökan, nämligen att driftkostnaden ökas genom personalens utökande, anse vi särskilt under nu rådande ekonomiska förhållanden utgöra ett så allvarligt missförhållande, att ansökningen med stöd av 5 § 4 mom. lagen om arbetstidens begränsning den 22 juni 1921 borde hava bifallits av arbetsrådet.

Även om det begärda undantaget från lagens bestämmelser av arbetsrådets flesta ledamöter icke prövats påkallat till undvikande av sagda missförhållande, anse vi att, då ifrågavarande arbete ostridigt bedrives med tre skiftlag och måste fortgå jämväl under sön- och helgdagar, undantag borde hava beviljats med stöd av 5 § 2 mom. samma lag.»

384. Arbetsrådets beslut den 6 oktober 1921 i anledning av en av Stockholms superfosfatfabriks aktiebolag gjord ansökning om undantag från bestämmelserna i lagen om arbetstidens begränsning den 22 juni 1921.

Sökanden har anhållit, att arbetsrådet måtte medgiva sökanden rätt att vid sökandens svavelsyrefabrik med tillhörande kraftcentral i Gäddviken använda ett antal passare i kraftcentralen samt kisugnseldare och blykammarvakter till arbete med tre skift under 56 timmar i veckan i medeltal för tre veckor.

Över ansökningen hava vederbörande arbetare erhållit tillfälle att yttra sig. Något yttrande från arbetarna har emellertid icke inkommit till arbetsrådet

Arbetsrådet finner med stöd av 5 § 2 mom. lagen om arbetstidens begränsning den 22 juni 1921 skäligt medgiva sökanden rätt att använda i ansökningen angivna arbetare till dem åliggande arbete med tre skift dygnet runt under veckans alla dagar, dock med villkor dels att sammanlagda arbetstiden under en tidrymd av tre veckor icke för någon arbetare må bliva längre, än att den motsvarar 56 timmar i veckan, dels ock att den i första stycket av 4 § av lagen stadgade begränsning av arbetstiden för dygn icke må överskridas i vidare mån, än att arbetstiden under de dygn, då skiftväxling äger rum, må utsträckas till 14 timmar.

Detta beslut är utfärdat i enlighet med den mening, som omfattades av arbetsrådets flesta ledamöter (herrar *Ribbing*, *Bosœus*, föredragande, *Fürst*, *Wijkander* och *Larson*). Herrar *Holmström* och *Tholin* voro av skiljaktig mening och anförde följande:

»Då ifrågavarande arbete hittills kunnat utföras i överensstämmelse med i 4 § stadgad arbetstid och sökanden som motiv för ansökan om 56 timmars arbetstid pr vecka huvudsakligast anför, att en del övriga fabriker lära erhållit här ifrågasatt medgivande, kunna vi ej finna, att sökanden förebragt bärande skäl för sin ansökan, och reservera oss därför mot arbetsrådets beslut.»

411. Arbetsrådets beslut den 13 oktober 1921 i anledning av en av Strömsnäs järnverks aktiebolag genom järnbruksförbundet gjord ansökning om undantag från bestämmelserna i lagen om arbetstidens begränsning den 22 juni 1921.

Genom beslut den 12 januari 1920 har arbetsrådet medgivit sökanden rätt att använda trafikpersonalen vid sökandens enskilda järnvägsanläggning vid Degerfors järnverk till densamma åliggande tjänstgöring under annan arbetstid än i 4 § av lagen om arbetstidens begränsning den 17 oktober 1919 stadgades, såvitt därigenom icke sammanlagda arbetstiden för en tidrymd av högst fyra veckor bleve längre, än att den motsvarade 48 timmar i veckan.

Sedermera har sökanden i en till arbetsrådet ingiven skrivelse anfört, bland annat, följande: Det arbete, som utföres av ifrågavarande trafikpersonal, är av så oregelbunden natur, att icke ens det genom arbetsrådets beslut den 12 januari 1920 lämnade medgivandet i alla förekommande fall kan vara tillfyllest. Arbetet består emellertid endast i att sköta järnvägsmaterielens rörelser på spåren. Härtill kommer, att arbetstiden till större delen utgöres av väntetid. Arbetet torde alltså kunna anses medföra synnerligen ringa ansträngning.

Under hänvisning till vad sålunda anförts och med åberopande av stadgandet i 5 § 3 mom. lagen om arbetstidens begränsning den 22 juni 1921 samt vad som förekommit under förarbetena till nämnda lag, har sökanden anhållit, att arbetsrådet måtte medgiva sökanden rätt att använda trafikpersonalen i fråga till arbete under en arbetstid av »i medeltal 60 timmar i veckan».

Över ansökningen hava vederbörande arbetare erhållit tillfälle att yttra sig. Något yttrande från arbetarna har emellertid icke inkommit till arbetsrådet.

Arbetsrådet finner sig icke kunna bifalla den gjorda framställningen, men hänvisar sökanden till de bestämmelser angående utsträckning av arbetstiden, som äro meddelade i 7 § 1 och 2 mom. av nämnda lag.

412. Arbetsrådets beslut den 13 oktober 1921 i anledning av en av Stockholms superfosfatfabriks aktiebolag gjord ansökning om undantag från bestämmelserna i lagen om arbetstidens begränsning den 22 juni 1921.

Sökanden har — under anförande, att arbetet vid sökandens ammoniumnitratfabrik vid Ljungaverk bedrives med tre skift och oundgängligen måste fortgå dygnet runt under veckans alla dagar — anhållit, att arbetsrådet måtte medgiva sökanden rätt att använda de vid fabriken i fråga sysselsatta arbetarna till arbete under 56 timmar i veckan med högst 14½ timmar under de dygn, då skiftväxling äger rum.

Över ansökningen hava vederbörande arbetare erhållit tillfälle att yttra sig. Något yttrande från arbetarna har emellertid icke inkommit till arbetsrådet.

Arbetsrådet finner med stöd av 5 § 2 mom. lagen om arbetstidens begränsning den 22 juni 1921 skäligt medgiva sökanden rätt att använda de i ansökningen avsedda arbetarna till arbete med tre skift dygnet runt under veckans alla dagar, dock med villkor dels att sammanlagda arbetstiden under en tidrymd av tre veckor icke för någon arbetare må bliva längre, än att den motsvarar 56 timmar i veckan, dels ock att den i första stycket av 4 § av lagen stadgade begränsning av arbetstiden för dygn icke må överskridas i vidare mån, än att arbetstiden under de dygn, då skiftväxling äger rum, må utsträckas till 14½ timmar.

420. Arbetsrådets beslut den 13 oktober 1921 i anledning av en av svenska sockerfabriksaktiebolaget gjord ansökning om undantag från bestämmelserna i lagen om arbetstidens begränsning den 22 juni 1921.

Sökanden har anfört i huvudsak följande:

Under den tid av omkring 13 veckor, som betkampanjen fortgår, är ett stort antal tillfälliga arbetare boende i sökandens för detta ändamål inredda kaserner i Örtofta. För renhållning, eldning och tillsyn av dessa lokaler äro anställda 4 så kallade kasernvakter. Sökanden tillhandahåller därjämte bostäder för ett antal under betkampanjen anställda extra tjänstemän, ävensom för en del av de vid sökandens fabrik i Örtofta tjänstgörande statskontrollörerna. För dessa tjänstemäns och kontrollörers uppassning samt för eldning av deras bostäder är anställd en uppassare. Enär kasernvakterna och uppassaren måste utföra sitt arbete även under söndagarna, erfordras en utsträckning av arbetstiden för dessa arbetare.

Under hänvisning till vad sålunda anförts har sökanden anhållit, att arbetsrådet måtte medgiva sökanden rätt att under den tid betkampanjen fortgår eller högst till den 15 januari 1922 använda kasernvakterna och uppassaren till arbete under 56 timmar i veckan.

Arbetsrådet finner skäligt med stöd av 5 § 3 mom. lagen om arbetstidens begränsning den 22 juni 1921 medgiva sökanden rätt att för utförande av ifrågavarande arbete, som skall fortgå allenast under kortare tid, intill den 15 januari 1922 använda i ansökningen avsedda arbetare till arbete under 56 timmar i veckan sökanden obetaget att därutöver utnyttja den utsträckta arbetstid, vartill sökanden enligt 7 § 1 och 2 mom. av lagen må vara berättigad.

433. Arbetsrådets beslut den 28 oktober 1921 i anledning av en av elektrolytiska aktiebolaget Trollhättan gjord ansökning om undantag från bestämmelserna i lagen om arbetstidens begränsning den 22 juni 1921.

Sökanden har anfört i huvudsak följande:

Vid sökandens kloratfabrik i Trollhättan finnas, förutom andra arbetare, anställda en portvakt och en nattvakt. Portvaktens arbete består i att öppna och stänga fabriksporten, att verkställa städning å kontoret och i arbetarnas matsal samt att föra anteckning över arbetarnas ankomst- och avgångstider. Vid fabriken sysselsättas i regel omkring 35 arbetare. Nattvaktens arbete består endast i att på vissa tider göra en rond över fabriksområdet. Såväl portvaktens som nattvaktens arbete måste anses medföra mycket ringa ansträngning.

Under hänvisning till vad sålunda anförts har sökanden anhållit, att arbetsrådet måtte medgiva sökanden rätt att använda ifrågavarande portvakt och nattvakt till dem åliggande vakttjänstgöring under högst 10 timmar om dygnet, såvitt därigenom icke sammanlagda arbetstiden för en tidrymd av högst fyra veckor blir längre, än att den motsvarar 60 timmar i veckan.

I påskrift, som tecknats på ansökningshandlingen, hava de i ansökningen avsedda arbetarna förklarat sig icke hava något att invända mot bifall till densamma.

För utredning i ärendet hava ledamöter av arbetsrådet besökt fabriken i fråga.

Arbetsrådet finner skäligt med stöd av 5 § 3 mom. lagen om arbetstidens begränsning den 22 juni 1921 bifalla den gjorda framställningen.

Sveriges offentliga arbetsförmedling.

November månad år 1921.

Under hänvisning till de efterföljande tabeller, som närmare redogöra för den offentliga arbetsförmedlingen i olika delar av landet,[1] lämnas här en sammanfattande framställning av dess viktigaste resultat under november månad.

Översikt av verksamheten under *november* månad 1921.

	Manliga avdeln.			*Kvinnliga avdeln.*			*Tillsammans*		
	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser
Stockholms stad	10 662	1 574	1 525	3 550	2 485	2 049	**14 212**	**4 059**	**3 574**
Stockholms län	5 448	642	624	550	351	258	**5 998**	**993**	**882**
Uppsala stad och län	1 304	257	240	153	157	125	**1 457**	**414**	**365**
Södermanlands län	2 379	194	183	214	206	137	**2 593**	**400**	**320**
Östergötlands län	3 642	572	553	448	369	233	**4 090**	**941**	**786**
Norrköping	1 331	85	85	194	179	115	**1 525**	**264**	**200**
Jönköpings län	2 914	354	350	211	111	83	**3 125**	**465**	**433**
Kronobergs län	1 540	206	206	78	59	44	**1 618**	**265**	**250**
Norra Kalmar län	707	108	108	31	30	20	**738**	**138**	**128**
Södra Kalmar län	1 234	266	265	121	72	42	**1 355**	**338**	**307**
Gottlands län	339	20	20	48	37	23	**387**	**57**	**43**
Blekinge län	1 412	262	241	275	199	125	**1 687**	**461**	**366**
Kristianstads län	908	370	344	314	366	178	**1 222**	**736**	**522**
Malmöhus län: Malmö	3 079	247	227	999	869	518	**4 078**	**1 116**	**745**
Malmöhus län: Lund	474	99	98	123	75	58	**597**	**174**	**156**
Malmöhus län: Landskrona	625	106	105	52	29	21	**677**	**135**	**126**
Malmöhus län: Hälsingborg	1 438	161	160	217	149	111	**1 655**	**310**	**271**
Malmöhus län: Ystad	403	58	49	124	70	37	**527**	**128**	**86**
Malmöhus län: Trälleborg	404	214	210	46	41	35	**450**	**255**	**245**
Malmöhus län: Eslöv	201	96	84	57	55	38	**258**	**151**	**122**
Malmöhus län: Skurup	78	59	44	19	46	14	**97**	**105**	**58**
Hallands län	867	101	93	128	113	72	**995**	**214**	**165**
Göteb. o. Bohus län	4 615	998	998	138	87	53	**4 753**	**1 085**	**1 051**
Göteborg	7 365	1 366	1 331	1 012	927	668	**8 377**	**2 293**	**1 999**
Älvsborgs län	1 232	315	304	66	83	33	**1 298**	**398**	**337**
Skaraborgs län	799	204	179	194	266	116	**993**	**470**	**295**
Värmlands län	1 324	347	342	131	155	95	**1 455**	**502**	**437**
Örebro län	2 162	543	508	379	296	209	**2 541**	**839**	**717**
Västmanlands län	5 305	579	567	292	253	165	**5 597**	**832**	**732**
Kopparbergs län	1 835	653	649	243	136	119	**2 078**	**789**	**768**
Gävle stad och län	1 621	354	354	172	117	100	**1 793**	**471**	**454**
Västernorrlands län	2 670	591	580	51	40	26	**2 721**	**631**	**606**
Jämtlands län	754	396	396	156	110	100	**910**	**506**	**496**
Västerbottens län	324	103	102	124	92	82	**448**	**195**	**184**
Norrbottens län	1 062	490	484	159	147	121	**1 221**	**637**	**605**
Tillsammans nov. 1921	**72 457**	**12 990**	**12 608**	**11 069**	**8 777**	**6 223**	**83 526**	**21 767**	**18 831**
» okt. 1921	*62 206*	*15 114*	*14 168*	*15 197*	*14 279*	*9 401*	*77 403*	*29 393*	*23 569*
» nov. 1920	17 244	7 937	6 837	10 418	9 904	6 135	27 662	17 841	12 972
» » 1919	14 229	8 956	7 217	8 598	11 178	6 358	22 827	20 134	13 575
» » 1918	14 593	11 138	9 082	13 566	11 403	7 416	28 159	22 541	16 498

[1] De särskilda anstalterna uppräknas i tablån här ovan; med avseende å anstalternas olika kontor hänvisas till förteckningen å omslagets 3:e sida.

Översikt av verksamheten för huvudgrupper av arbete.

Yrkesgrupper	Arbetssökande personer	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar per 100 led. pl.			Tillsatta platser per 100 lediga		
					nov. 1921	okt. 1921	nov. 1920	nov. 1921	okt. 1921	nov. 1920
Manliga avdelningen										
Jordbruk m. m.	6 438	7 005	2 025	1 826	346	209	135	90	88	79
Skogshushållning	1 486	1 762	620	619	284	533	137	100	99	85
Gruvdrift och malmförädling	2 745	2 760	93	92	·	1345	·	·	100	·
Industri och hantverk m. m.	35 118	36 598	5 352	5 260	684	623	403	98	97	92
Handel och samfärdsel	8 189	8 464	1 261	1 211	671	555	220	96	95	91
Husligt arbete	4	4	1	—	·	·	·	·	·	·
Allmän och litterär verksamhet	96	100	29	29	·	·	·	·	·	·
Annat arbete	14 916	15 764	3 609	3 571	437	339	295	99	98	95
Summa	**68 992**	**72 457**	**12 990**	**12 608**	**558**	**412**	**217**	**97**	**94**	**86**
Kvinnliga avdelningen										
Jordbruk m. m.	786	824	1 313	550	63	54	47	42	43	35
Skogshushållning	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Gruvdrift och malmförädling	—	—	—	—	—	—	·	—	—	·
Industri och hantverk m. m.	1 149	1 329	391	262	340	462	557	67	60	63
Handel och samfärdsel	1 634	1 766	845	664	209	221	148	79	76	70
Husligt arbete	5 430	6 843	6 125	4 675	112	97	95	76	72	67
Allmän och litterär verksamhet	172	182	103	72	177	149	104	70	71	58
Annat arbete	123	125	—	—	—	·	·	—	·	·
Summa	**9 294**	**11 069**	**8 777**	**6 223**	**126**	**106**	**105**	**71**	**66**	**62**
Tillsammans										
Jordbruk m. m.	7 224	7 829	3 338	2 376	235	156	109	71	72	66
Skogshushållning	1 486	1 762	620	619	284	533	137	100	99	85
Gruvdrift och malmförädling	2 745	2 760	93	92	·	1345	·	·	100	·
Industri och hantverk m. m.	36 267	37 927	5 743	5 522	660	613	428	96	95	87
jord-, sten- och glasindustri	3 238	3 345	146	144	2291	2157	·	99	96	·
metall- och maskinindustri	14 068	14 571	288	280	5059	5322	646	97	92	85
trävaruindustri	4 631	4 855	464	446	1046	1088	·	96	94	·
byggnadsverksamhet	7 021	7 369	4 024	3 981	183	139	280	99	98	95
läder-, hår- och gummiindustri	330	362	59	29	·	·	·	·	·	·
textilindustri	494	506	28	16	·	·	·	·	·	·
beklädnadsindustri	924	1 016	144	110	706	587	413	76	68	65
närings- och njutningsämnesindustri	894	1 061	247	207	430	362	197	84	82	89
kemisk-teknisk och belysningsindustri	483	534	50	48	·	·	·	·	·	·
trämasse- och pappersindustri	816	828	97	92	·	833	·	·	94	·
grafisk industri	580	588	39	24	·	·	·	·	·	·
ej särskilt specificerade	2 788	2 892	157	145	1842	·	·	92	·	·
Handel och samfärdsel	9 823	10 230	2 106	1 875	486	412	189	89	87	82
kontors-, bank- o. d. personal	925	933	105	93	889	·	·	89	·	·
butiks- och magasinspersonal	1 380	1 407	257	227	547	598	364	88	88	77
hotell- och restaurangpersonal	1 066	1 193	508	395	235	213	134	78	77	72
landtransport	2 193	2 288	448	406	511	379	154	91	88	74
sjötransport	4 185	4 332	763	731	568	491	210	96	97	97
ej särskilt specificerade	74	77	25	23	·	·	·	·	·	·
Husligt arbete	5 434	6 847	6 126	4 675	112	97	95	76	72	67
Allmän och litterär verksamhet	268	282	132	101	214	168	109	77	75	61
Annat arbete	15 039	15 889	3 609	3 571	440	343	301	99	98	95
Summa	**78 286**	**83 526**	**21 767**	**18 831**	**384**	**263**	**155**	**87**	**80**	**73**

Utanför de orter, där anstalterna äro belägna, tillsattes under månaden 1 559 platser, varav 1 186 manliga och 373 kvinnliga; motsvarande tal under samma månad föregående år voro resp. 1 937, 1 534 och 403 samt under nästlidna månad resp. 2 609, 2 033 och 576.

	Arbetsförmedlings-anstalter	Jordbruk m. m.			Skogshus-hållning			Gruvdrift o. malmförädling			Jord-, sten- o. glasindustri			Metall- o. maskin-industri		
		Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T.p.
	Manliga avdelningen	**7 005**	**2 025**	**1 826**	**1 762**	**620**	**619**	**2760**	**93**	**92**	**3336**	**143**	**143**	**14376**	**279**	**274**
1	Stockholms stad	64	—	—	10	—	—	1	—	—	68	2	2	3 207	43	42
2	Stockholms län	1 865	327	316	77	5	4	79	—	—	74	31	31	1 048	47	47
3	Uppsala stad och län	329	77	62	9	—	—	—	—	—	56	—	—	300	1	1
4	Södermanlands län	150	41	35	6	—	—	3	—	—	19	—	—	1 028	15	15
5	Östergötlands län	605	127	111	95	41	41	251	—	—	253	2	2	583	1	1
6	Norrköping	156	20	20	7	—	—	—	—	—	5	—	—	212	1	1
7	Jönköpings län	121	47	43	26	—	—	—	—	—	15	—	—	941	18	18
8	Kronobergs län	129	6	6	21	5	5	—	—	—	149	49	49	120	45	45
9	Kalmar län	164	26	25	20	5	5	2	1	1	142	12	12	315	—	—
10	Gottlands län	52	19	19	—	—	—	—	—	—	41	—	—	6	—	—
11	Blekinge län	217	52	45	2	—	—	61	—	—	167	1	1	209	2	2
12	Kristianstads län	359	170	146	47	10	10	—	—	—	79	—	—	64	3	3
13	Malmöhus län: Malmö	77	62	51	—	—	—	—	—	—	83	—	—	676	8	8
14	Hälsingborg	111	34	33	—	—	—	93	—	—	9	1	1	308	8	8
15	Övriga anstalter	486	314	275	—	—	—	—	—	—	17	—	—	493	10	8
16	Hallands län	82	37	29	4	9	9	—	—	—	66	1	1	197	—	—
17	Göteborgs och Bohus län	64	11	11	1	27	27	1	—	—	1667	—	—	383	—	—
18	Göteborgs stad	57	39	37	1	295	295	—	—	—	40	2	2	2 077	28	26
19	Älvsborgs län	41	22	18	1	—	—	23	1	1	91	—	—	115	24	24
20	Skaraborgs län	319	113	89	11	7	7	12	—	—	9	—	—	120	—	—
21	Värmlands län	50	13	9	51	20	20	9	—	—	66	35	35	312	1	1
22	Örebro län	366	150	143	221	17	17	261	15	14	16	—	—	173	1	1
23	Västmanlands län	449	115	103	179	5	5	1737	76	76	108	—	—	874	3	3
24	Kopparbergs län	30	7	5	38	3	3	212	—	—	29	1	1	334	16	16
25	Gävle stad och län	106	—	—	135	14	14	13	—	—	18	—	—	197	2	2
26	Västernorrlands län	75	8	8	287	14	14	—	—	—	28	6	6	65	1	1
27	Jämtlands län	28	4	4	319	4	4	—	—	—	2	—	—	9	1	1
28	Västerbottens län	234	75	74	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—
29	Norrbottens län	219	109	109	194	139	139	2	—	—	19	—	—	9	—	—
	Kvinnliga avdelningen	**824**	**1 313**	**550**	—	—	—	—	—	—	**9**	**3**	**1**	**195**	**9**	**6**
1	Stockholms stad	20	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	142	6	4
2	Stockholms län	84	103	67	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
3	Uppsala stad och län	35	38	28	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
4	Södermanlands län	44	60	33	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
5	Östergötlands län	40	81	37	—	—	—	—	—	—	6	—	—	—	—	—
6	Norrköping	15	6	6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5	—	—
7	Jönköpings län	10	18	6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—	—
8	Kronobergs län	9	12	7	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
9	Kalmar län	19	28	11	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
10	Gottlands län	10	8	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
11	Blekinge län	31	61	21	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
12	Kristianstads län	89	175	58	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
13	Malmöhus län: Malmö	12	116	8	—	—	—	—	—	—	—	—	—	24	3	2
14	Hälsingborg	22	9	7	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
15	Övriga anstalter	68	109	44	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—
16	Hallands län	22	33	13	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
17	Göteborgs och Bohus län	31	15	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
18	Göteborgs stad	8	18	3	—	—	—	—	—	—	—	3	1	12	—	—
19	Älvsborgs län	1	15	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
20	Skaraborgs län	19	98	13	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
21	Värmlands län	13	32	13	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
22	Örebro län	81	113	63	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
23	Västmanlands län	80	105	54	—	—	—	—	—	—	—	—	—	9	—	—
24	Kopparbergs län	18	15	12	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
25	Gävle stad och län	9	10	9	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
26	Västernorrlands län	4	8	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
27	Jämtlands län	10	11	9	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
28	Västerbottens län	17	15	13	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
29	Norrbottens län	3	3	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

Trävaruindustri			Byggnadsverksamhet			Läder-, hår- o. gummiindustri			Textilindustri			Beklädnadsindustri			Närings- o. njutningsämnesindustri			Kem.-tekn. o. belysningsindustri			
Ans.	L.p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L.p.	T.p.	Ans.	L. p.	T.p.	Ans.	L.p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	
4 844	**463**	**445**	**7 369**	**4 024**	**3 981**	**318**	**22**	**17**	**382**	**4**	**3**	**605**	**16**	**13**	**831**	**157**	**153**	**467**	**43**	**43**	
277	25	21	1 547	130	121	45	6	3	11	1	—	130	6	6	286	136	134	36	—	—	1
113	6	6	489	125	125	16	2	2	2	—	—	49	—	—	18	3	3	4	—	—	2
23	—	—	106	15	15	2	—	—	—	—	—	15	—	—	24	1	1	—	—	—	3
200	3	2	173	5	4	2	—	—	2	—	—	11	—	—	5	1	1	2	—	—	4
438	30	30	475	275	275	4	1	1	21	—	—	5	1	—	19	2	2	4	—	—	5
175	3	3	232	7	7	5	1	1	87	1	1	20	—	—	21	—	—	2	10	10	6
228	3	3	289	120	120	18	—	—	11	—	—	30	—	—	11	—	—	105	—	—	7
83	9	9	158	12	12	—	—	—	—	—	—	1	—	—	2	—	—	42	2	2	8
249	29	29	285	287	287	1	—	—	—	—	—	4	—	—	7	—	—	78	—	—	9
6	—	—	9	—	—	1	—	—	—	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—	10
27	—	—	85	124	115	—	—	—	1	—	—	3	—	—	9	2	2	1	—	—	11
14	—	—	47	3	3	9	4	3	2	—	—	1	—	—	11	2	1	—	—	—	12
136	2	2	613	33	33	43	3	3	21	—	—	94	3	2	57	2	1	75	—	—	13
13	1	1	241	13	13	47	—	—	3	—	—	27	1	1	16	—	—	28	10	10	14
40	4	3	200	136	136	63	—	—	6	—	—	11	1	1	47	3	3	5	19	19	15
61	1	1	169	42	42	8	—	—	54	1	1	18	—	—	8	—	—	1	—	—	16
240	—	—	131	849	849	—	—	—	102	—	—	2	—	—	79	—	—	45	—	—	17
426	7	5	612	65	62	19	1	—	37	1	1	50	3	2	86	2	2	7	—	—	18
42	9	9	144	60	57	—	—	—	15	—	—	3	—	—	6	—	—	4	2	2	19
6	—	—	28	2	2	9	3	3	—	—	—	3	—	—	8	1	1	11	—	—	20
111	1	1	112	125	125	13	—	—	1	—	—	3	—	—	9	—	—	—	—	—	21
55	—	—	186	53	36	—	—	—	1	—	—	94	—	—	8	—	—	—	—	—	22
266	10	10	398	242	242	7	1	1	4	—	—	8	—	—	22	—	—	1	—	—	23
97	12	12	234	358	357	—	—	—	—	—	—	—	1	1	7	1	1	—	—	—	24
149	2	2	121	304	304	3	—	—	1	—	—	17	—	—	47	—	—	12	—	—	25
1 177	300	290	91	220	220	2	—	—	—	—	—	3	—	—	10	—	—	4	—	—	26
153	2	2	42	300	300	1	—	—	—	—	—	1	—	—	4	—	—	—	—	—	27
12	—	—	27	14	14	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	1	1	—	—	—	28
27	4	4	125	105	105	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	29
11	**1**	**1**	—	—	—	**44**	**37**	**12**	**124**	**24**	**13**	**411**	**128**	**97**	**230**	**90**	**54**	**67**	**7**	**5**	
7	—	—	—	—	—	3	5	5	14	—	—	225	87	70	75	36	23	14	5	3	1
—	—	—	—	—	—	—	—	—	5	—	—	3	—	—	2	—	—	—	—	—	2
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	3
—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	2	1	—	—	—	2	1	—	—	—	—	4
1	—	—	—	—	—	—	—	—	3	1	—	7	2	2	3	3	2	—	—	—	5
—	—	—	—	—	—	—	1	1	23	10	5	9	1	1	10	3	1	—	—	—	6
—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	8	1	1	1	—	—	26	—	—	7
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—	—	8
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	—	—	9
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	10
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5	—	—	1	—	—	—	—	—	11
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5	7	5	1	2	—	—	—	—	12
1	—	—	—	—	—	15	29	4	22	—	—	76	11	6	63	8	4	11	2	2	13
—	—	—	—	—	—	10	2	2	13	1	1	3	—	—	2	1	—	—	—	—	14
—	—	—	—	—	—	12	—	—	8	—	—	7	1	—	4	5	4	—	—	—	15
—	—	—	—	—	—	—	—	—	10	2	2	3	—	—	—	1	1	—	—	—	16
—	—	—	—	—	—	—	—	—	13	—	—	—	1	1	—	—	—	5	—	—	17
—	1	1	—	—	—	3	—	—	7	8	4	31	8	3	40	12	10	4	—	—	18
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	1	1	—	—	—	—	—	—	19
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	8	14	5	—	—	—	20
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	21
—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	20	1	1	11	—	—	—	—	—	22
—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	3	3	3	—	—	—	—	—	—	23
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	1	—	—	—	24
2	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1	1	2	—	—	—	—	—	25
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	26
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	1	2	2	2	—	—	—	27
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	1	1	—	—	—	28
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	1	1	—	—	—	—	—	—	29

	Arbetsförmedlingsanstalter	Trämasse- o. pappersindustri			Grafisk industri			Industri o. hantverk, ej specific.			Kontors-, bank- o. d. personal			Butiks- o. magasinspersonal		
		Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.
	Manliga avdelningen	**725**	**53**	**51**	**565**	**20**	**19**	**2780**	**119**	**118**	**724**	**63**	**56**	**1076**	**112**	**110**
1	Stockholms stad	73	2	—	252	24	15	601	6	6	365	32	30	502	73	77
2	Stockholms län	20	—	—	24	—	—	146	10	10	34	2	2	21	—	—
3	Uppsala stad och län	1	—	—	11	—	—	45	—	—	—	—	—	23	—	—
4	Södermanlands län	3	—	—	13	—	—	253	10	9	5	—	—	47	—	—
5	Östergötlands län	2	—	—	20	—	—	141	1	1	16	5	5	17	2	2
6	Norrköping	28	—	—	15	—	—	48	—	—	7	5	5	25	4	4
7	Jönköpings län	34	—	—	20	—	—	114	6	6	20	2	2	15	1	1
8	Kronobergs län	38	7	7	1	—	—	58	1	1	—	—	—	2	—	—
9	Kalmar län	8	—	—	—	—	—	79	—	—	2	—	—	8	—	—
10	Gottlands län	—	—	—	—	—	—	13	—	—	—	—	—	—	—	—
11	Blekinge län	6	—	—	2	—	—	45	1	1	6	—	—	5	1	1
12	Kristianstads län	—	—	—	2	—	—	3	—	—	1	—	—	—	—	—
13	Malmöhus län: Malmö	4	1	1	57	—	—	154	4	4	39	2	2	101	4	4
14	Hälsingborg	4	—	—	10	—	—	55	1	1	5	—	—	20	4	4
15	Övriga anstalter	3	—	—	20	—	—	75	2	2	3	1	1	16	6	6
16	Hallands län	17	—	—	1	—	—	4	—	—	1	—	—	9	—	—
17	Göteborgs och Bohus län	72	—	—	1	—	—	33	—	—	3	—	—	4	—	—
18	Göteborgs stad	34	1	1	84	2	2	125	—	—	145	12	7	176	5	5
19	Älvsborgs län	2	15	15	—	—	—	266	60	60	5	1	1	2	—	—
20	Skaraborgs län	—	—	—	5	1	—	35	1	1	1	1	1	2	—	—
21	Värmlands län	1	—	—	3	—	—	48	—	—	10	—	—	12	3	3
22	Örebro län	19	—	—	3	—	—	122	15	15	1	—	—	17	1	1
23	Västmanlands län	5	—	—	19	2	2	220	—	—	26	—	—	20	—	—
24	Kopparbergs län	20	—	—	—	—	—	12	—	—	18	—	—	11	—	—
25	Gävle stad och län	61	—	—	1	—	—	64	—	—	8	—	—	11	—	—
26	Västernorrlands län	207	5	5	1	—	—	6	—	—	1	—	—	4	—	—
27	Jämtlands län	63	22	22	—	—	—	3	—	—	1	—	—	2	—	—
28	Västerbottens län	—	—	—	—	—	—	3	1	1	—	—	—	3	2	2
29	Norrbottens län	—	—	—	—	—	—	3	—	—	1	—	—	1	—	—
	Kvinnliga avdelningen	**103**	**44**	**41**	**23**	**10**	**5**	**112**	**38**	**27**	**209**	**42**	**37**	**331**	**145**	**117**
1	Stockholms stad	68	31	31	16	8	4	10	5	4	136	17	16	171	66	52
2	Stockholms län	—	—	—	2	1	1	30	1	1	3	—	—	2	—	—
3	Uppsala stad och län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—
4	Södermanlands län	1	—	—	—	—	—	12	—	—	—	—	—	3	—	—
5	Östergötlands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	2	2	3	6	6
6	Norrköping	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	3	1	1
7	Jönköpings län	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—	—
8	Kronobergs län	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
9	Kalmar län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—
10	Gottlands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
11	Blekinge län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	—	—
12	Kristianstads län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	9	8	6
13	Malmöhus län: Malmö	10	7	7	1	—	—	22	20	10	43	16	13	82	40	35
14	Hälsingborg	2	—	—	—	—	—	9	7	7	4	—	—	2	4	4
15	Övriga anstalter	3	—	—	1	—	—	22	1	1	—	—	—	3	2	2
16	Hallands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	2	—	—
17	Göteborgs och Bohus län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—	—
18	Göteborgs stad	9	3	1	2	1	—	—	—	—	12	3	2	23	12	6
19	Älvsborgs län	—	—	—	—	—	—	1	—	—	2	1	1	2	2	2
20	Skaraborgs län	—	—	—	—	—	—	3	3	3	—	—	—	—	—	—
21	Värmlands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
22	Örebro län	3	2	2	—	—	—	1	—	—	1	2	2	2	—	—
23	Västmanlands län	—	—	—	—	—	—	1	1	1	1	—	—	4	1	1
24	Kopparbergs län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	—	—
25	Gävle stad och län	1	—	—	—	—	—	1	—	—	2	1	1	—	—	—
26	Västernorrlands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
27	Jämtlands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	1	1
28	Västerbottens län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—	—
29	Norrbottens län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	2	1	1

Hotell- o. restaurang-personal			Land-transport			Sjötransport			Handel och samfärdsel, ej specific.			Husligt arbete			Allmän o. litterär verksamhet			Annat arbete			
Ans.	L. p.	T.p.	Ans.	L. p.	T.p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L.p.	T.p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L.p.	T.p.	Ans.	L. p.	T. p.	
226	**13**	**10**	**2137**	**325**	**316**	**4 225**	**738**	**709**	**76**	**10**	**10**	**4**	**1**	—	**100**	**29**	**29**	**15764**	**3 609**	**3 571**	
113	5	3	687	136	133	559	137	128	13	—	—	2	—	—	49	8	8	1 764	796	796	1
13	—	—	74	6	6	93	1	1	3	—	—	—	—	—	5	—	—	1 181	77	71	2
—	—	—	60	—	—	5	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	1	294	162	160	3
—	—	—	56	—	—	15	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	385	119	117	4
4	1	1	121	15	14	34	—	—	5	1	1	—	—	—	—	9	9	529	58	57	5
1	—	—	70	17	17	55	—	—	—	—	—	—	—	—	1	3	3	159	13	13	6
14	1	1	76	2	2	28	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	797	154	154	7
—	—	—	14	—	—	2	—	—	4	—	—	—	—	—	1	—	—	715	70	70	8
2	—	—	33	1	1	153	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	389	13	13	9
1	—	—	3	—	—	11	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	194	1	1	10
1	—	—	30	8	7	91	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	443	71	67	11
1	—	—	8	—	—	9	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	3	251	175	175	12
14	1	1	198	25	25	219	60	53	19	—	—	1	—	—	—	—	—	398	37	37	13
2	—	—	41	2	2	265	46	46	—	—	—	—	—	—	—	—	—	140	40	40	14
6	—	—	57	9	9	73	71	71	—	—	—	—	—	—	—	1	1	564	55	55	15
2	—	—	28	—	—	89	3	3	—	—	—	—	—	—	—	3	3	48	4	4	16
—	—	—	21	—	—	191	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1 575	111	111	17
35	3	2	277	83	80	2 093	408	395	31	9	9	—	1	—	39	1	1	914	398	397	18
1	—	—	24	—	—	19	8	8	—	—	—	—	—	—	—	—	—	428	113	109	19
1	1	1	7	—	—	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	209	74	74	20
1	—	—	60	—	—	27	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	425	149	148	21
2	—	—	25	5	5	2	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	588	286	276	22
6	—	—	62	5	5	47	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	840	120	120	23
3	1	1	36	5	5	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	751	248	247	24
1	—	—	38	3	3	70	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	548	29	29	25
1	—	—	8	1	—	50	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	650	36	36	26
1	—	—	12	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	111	63	63	27
—	—	—	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	36	10	10	28
—	—	—	6	2	2	17	4	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	438	127	121	29
967	**495**	**385**	**151**	**123**	**90**	**107**	**25**	**22**	**1**	**15**	**13**	**6843**	**6 125**	**4 675**	**182**	**103**	**72**	**125**	—	—	
427	169	141	27	12	12	24	7	7	—	15	13	2025	1 965	1 623	117	51	41	27	—	—	1
68	14	14	—	—	—	—	—	—	1	—	—	343	226	172	7	6	3	—	—	—	2
4	3	2	—	2	2	—	—	—	—	—	—	113	113	93	—	—	—	—	—	—	3
6	7	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	144	136	101	—	—	—	1	—	—	4
24	9	9	3	—	—	—	—	—	—	—	—	347	256	170	5	9	5	5	—	—	5
8	11	5	1	2	2	—	—	—	—	—	—	114	140	92	2	3	1	3	—	—	6
15	9	8	—	—	—	—	—	—	—	—	—	130	82	67	5	1	1	3	—	—	7
5	4	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	58	42	32	2	1	1	—	—	—	8
6	6	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	119	68	46	—	—	—	3	—	—	9
1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	36	27	19	1	2	1	—	—	—	10
12	6	6	1	—	—	—	—	—	—	—	—	221	132	98	—	—	—	—	—	—	11
22	13	11	3	3	3	—	—	—	—	—	—	183	157	94	2	1	1	—	—	—	12
55	35	26	84	75	50	—	—	—	—	—	—	470	504	349	8	3	2	—	—	—	13
23	8	6	1	1	1	3	2	2	—	—	—	116	114	81	—	—	—	7	—	—	14
16	9	7	9	4	4	—	—	—	—	—	—	260	184	140	3	1	1	4	—	—	15
5	2	2	1	1	1	—	—	—	—	—	—	80	72	51	1	2	2	2	—	—	16
10	12	9	—	—	—	1	1	—	—	—	—	75	55	35	—	3	3	—	—	—	17
60	31	15	10	15	8	79	15	13	—	—	—	626	788	601	18	9	—	68	—	—	18
4	6	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	51	58	25	1	—	—	2	—	—	19
7	10	6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	157	141	89	—	—	—	—	—	—	20
8	14	11	—	—	—	—	—	—	—	—	—	110	109	71	—	—	—	—	—	—	21
34	16	15	8	7	6	—	—	—	—	—	—	213	154	119	3	1	1	—	—	—	22
15	15	11	1	1	1	—	—	—	—	—	—	176	126	91	1	3	3	—	—	—	23
49	20	17	—	—	—	—	—	—	—	—	—	172	100	89	1	—	—	—	—	—	24
9	10	5	2	—	—	—	—	—	—	—	—	142	92	82	1	3	2	—	—	—	25
2	4	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	43	27	20	1	1	1	—	—	—	26
39	24	21	—	—	—	—	—	—	—	—	—	99	67	63	3	3	3	—	—	—	27
10	5	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	92	71	63	—	—	—	—	—	—	28
25	23	18	—	—	—	—	—	—	—	—	—	128	119	99	—	—	—	—	—	—	29

Antalet arbetslösa inom arbetarorganisationerna den 31 oktober 1921.

Fackförbund	Redovisade avdelningar	Redovisade medlemmar[1]				Arbetslösa					Orsak		Arbetslediga på grund av					Arbetslöshetsdagar		
		Män				Män			Tillsammans									Antal redovisade		Antal dagar under okt. 1921
		Helt betalande	Halvt betalande	Kvinnor	Tillsammans	Helt betalande	Halvt betalande	Kvinnor	Antal	%	arbetsbrist	tillfällig orsak	sjukdom	arbetskonflikt	värnplikt	annan orsak	Tillsammans	avdeln.	medlemmar	
Bageri- o. konditoriindustriarb.-förb.	26	2 568	576	1 164	4 308	236	44	78	358	8·3	332	26	47	5	39	1	92	22	3 022	7 211
Bleck- och plåtslagareförbundet .	41	1 217	159	—	1 376	225	9	—	234	17·0	224	10	72	—	30	2	104	21	1 140	4 610
Bokbindareförbundet	12	182	27	464	673	16	—	28	44	6·5	44	—	6	—	5	79	90	9	578	804
Bryggeriindustriarbetareförbundet	27	2 522	53	856	3 431	127	3	134	264	7·7	264	—	99	3	58	—	160	12	2 707	5 520
De förenade förbunden	42	2 089	105	324	2 518	247	36	68	351	13·9	333	18	46	132	28	—	206	30	1 733	7 300
Elektriska arbetareförbundet . .	84	2 570	215	—	2 785	431	47	—	478	17·2	478	—	42	1	101	11	155	64	2 351	10 015
Gjutareförbundet	74	2 232	222	4	2 458	928	91	3	1 022	41·6	1 022	—	59	1	70	21	151	60	1 983	22 501
Grov- o. fabriksarbetareförbundet .	205	18 598	1 039	1 416	21 053	6 544	362	516	7 422	35·3	6 435	987	529	48	288	1 738	2 603	149	14 545	180 545
Gruvindustriarbetareförbundet . .	*15*	*1 315*	*86*	*18*	*1 419*	*490*	*43*	*15*	*548*	*38·6*	*536*	*12*	*32*	—	*16*	*105*	*153*	7	718	*8 648*
Handelsarbetareförbundet	78	4 287	570	1 350	6 207	331	179	41	551	8·9	539	12	131	—	110	—	241	54	5 626	19 440
Hattarbetareförbundet	2	56	—	—	56	7	—	—	7	12·5	7	—	2	—	—	—	2	1	11	26
Litografiska förbundet	14	736	50	—	786	57	8	—	65	8·3	65	—	12	—	21	—	33	—	—	—
Kommunalarbetareförbundet . . .	68	5 353	188	166	5 707	146	4	4	154	2·7	153	1	174	1	59	10	244	18	1 954	2 120
Metallindustriarbetareförbundet .	109	—	—	—	46 135	—	—	—	16 082	34·8	—	—	—	—	—	—	—	94	41 954	412 821
Därav: Järnbruksarbetare .	44	—	—	—	8 892	—	—	—	2 870	32·3	—	—	—	—	—	—	—	39	7 513	87 621
Mek. verkstadsarbetare	65	—	—	—	37 243	—	—	—	13 162	35·3	—	—	—	—	—	—	—	55	34 441	325 200
Murareförbundet	33	1 534	140	—	1 674	657	46	—	703	42·0	703	—	22	—	3	—	25	23	984	9 407
Måleriarbetareförbundet	35	2 136	68	1	2 205	454	6	—	460	20·9	446	14	31	25	20	—	76	26	1 867	6 942
Pappersindustriarbetareförbundet .	15	1 582	58	6	1 646	411	25	—	436	26·5	436	—	44	47	56	17	164	10	1 216	7 393
Pälsvaruindustriarbetareförbundet .	8	248	47	313	608	51	15	82	148	24·3	144	4	5	—	23	3	31	6	457	3 022
Sadelmakare- o. tapetserareförb. .	41	984	70	44	1 098	95	3	2	100	9·1	100	—	25	6	31	—	62	16	701	1 944
Sko- och läderindustriarbetareförb.	31	3 373	464	1 459	5 296	482	67	26	575	10·9	564	11	92	16	89	—	197	20	2 685	5 834
Skorstensfejeriarbetareförbundet .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Skrädderiarbetareförbundet . . .	34	1 537	149	1 809	3 495	70	8	256	334	9·6	296	38	95	—	21	—	116	20	2 811	8 121
Slakteri- o. charkuteriarbetareförb.	18	439	28	63	530	33	3	6	42	7·9	42	—	5	26	7	3	41	7	808	744
Stenindustriarbetareförbundet . .	24	812	81	—	893	243	29	—	272	30·5	270	2	17	—	6	2	25	15	663	5 992
Stuckatörförbundet	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Sågverksindustriarbetareförbundet	131	8 522	1 673	4	10 199	3 626	939	2	4 567	44·8	4 538	29	359	19	198	212	788	97	7 694	93 968
Textilarbetareförbundet	32	2 208	180	2 832	5 220	341	14	464	819	15·7	674	145	184	—	35	17	236	14	2 575	13 183
Tobaksindustriarbetareförbundet .	10	709	54	3 128	3 891	239	3	164	406	10·4	366	40	182	—	11	2	195	7	3 626	8 079
Transportarbetareförbundet . . .	29	2 404	74	—	2 478	193	4	52	249	10·0	249	—	92	—	28	227	347	19	1 600	7 948
Träarbetareförbundet	138	8 013	799	20	8 832	2 705	300	10	3 015	34·1	3 013	2	217	316	156	4	693	127	8 665	70 483
Tunnbinderiarbetareförbundet . .	11	324	13	—	337	116	2	—	118	35·0	118	—	8	—	4	—	12	10	334	2 869
Typografförbundet	25	859	306	44	1 209	99	53	6	158	13·1	158	—	11	—	12	3	26	22	1 163	4 462
Väg- o. vattenbyggnadsarbetareförb.	12	838	9	1	848	95	1	—	96	11·3	95	1	9	—	8	—	17	9	578	2 037
Summa	1 424	[2] —	[2] —	[2] —	149 371	[2] —	[2] —	[2] —	40 028	26·8	[2] —	[2] —	[2] —	[2] —	[2] —	[2] —	[2] —	980	116 249	878 934

[1] Jfr noten å sid. 77. — [2] Enär uppgifter icke kunnat erhållas från samtliga organisationer, ha slutsummor icke nedräknats.

Arbetslösheten inom arbetarorganisationerna.

Den 31 oktober 1921.

Oktober månad medförde någon stegring av arbetslöshetssiffran. Av de 149 371 medlemmar, som de rapporterande fackföreningarna tillsammans redovisat, voro 40 028 eller 26·8 % arbetslösa den 31 oktober mot 26·2 % den 30 september.[1]

En sammanställning av tillgänglig arbetslöshetsstatistik från Sverige och vissa andra länder visar följande procenttal för månaderna okt. 1920—okt. 1921.

	Okt.	Nov.	Dec.	Jan.	Febr.	Mars	April	Maj	Juni	Juli	Aug.	Sept.	Okt.
Sverige	4·3	7·0	15·6	20·1	20·7	24·5	24·2	25·1	27·7	27·8	26·8	26·2	26·8
Norge	2·1	3·1	6·5	10·5	13·1	14·9	14·7	16·1	18·4	15·9	14·7	14·7	15·1
Danmark	4·5	8·5	15·5	19·7	23·2	23·6	21·7	18·6	16·8	16·7	17·7	16·6	18·3
England	5·3	3·7	6·1	6·9	8·5	10·0	17·6	22·2	23·1	16·7	16·5	14·8	15·6
Tyskland	4·2	3·9	4·1	4·5	4·7	3·7	3·9	3·7	3·0	2·6	2·2	1·4	1·2
Nederländerna	4·2	7·2	13·4	16·5	16·4	13·9	11·9	9·4	8·1	7·6	7·3	—	—
Belgien	—	7·2	17·4	19·3	22·7	31·5	31·2	32·3	22·9	21·4	21·7	17·7	—
Kanada	6·1	10·2	13·1	13·1	16·1	16·5	16·3	15·5	13·1	9·1	8·7	8·5	—
Massachusetts	—	—	29·2	—	—	22·1	—	—	22·1	—	—	25·6	—
Nya Syd-Wales	8·3	6·5	7·1	10·3	13·6	8·7	6·5	13·9	7·9	8·4	15·0	—	—

Med avseende å de för Norge meddelade siffrorna är att märka, att dessa hänföra sig till en preliminär statistik, omfattande endast 15—16 000 arbetare. För varje månad framlägges vid en något senare tidpunkt en slutgiltig arbetslöshetssiffra, baserad på ett avsevärt större material. Då häri emellertid ingå även en del fack, som icke alls äro representerade i den preliminära statistiken, bliva de båda serierna ej inbördes jämförliga, och det har följaktligen ansetts riktigast att i tablån genomgående använda endast de preliminära siffrorna.

Livsmedelspriser och levnadskostnader.

Livsmedelspriser under november månad 1921.[2] De noteringar av minuthandelspriser å livsmedel, som meddelas i efterföljande sammandragstabell för socialstyrelsens 49 ombudsorter, ha inhämtats och bearbetats på samma sätt, som tidigare varit fallet.[3] Under hänvisning till denna tabell må följande

[1] Till följd av det skydd, som dessa uppgifter åtnjuta enligt 2 § 4 mom. tryckfrihetsförordningen, kan icke meddelas, i vad mån siffrorna avse hela antalet medlemmar inom fackförbunden. På grundval av dessa siffror kunna alltså inga slutsatser dragas beträffande fackförbundens verkliga medlemsantal eller rörande förändringar i detta hänseende.

[2] Preliminära uppgifter.

[3] För de förändringar i fråga om inhämtandet av det prisstatistiska primärmaterialet, som företagits vid ingången av år 1920, har redogörelse lämnats i häfte n:r 5, årg. 1920.

Medelpris per år (1913—1920) och per månad (nov. 1920—nov. 1921)

	Varuslag	Kvantitet	1913	1914	1915	1916	1917	1918	1919	1920	Nov. 1920	Dec. 1920
			öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre
1	Mjölk: oskummad	l.	14	15	16	19	25	ˣ 38	47	44	44	43
2	handskummad	»	8	8	9	10	15	ˣ 24	—	26	26	25
3	separerad	»	6	6	7	8	12	ˣ 19	23	19	18	18
4	Smör: bords- (mejeri-)	kg.	286	289	292	ˣˣ310	ˣ 401	ˣ 587	729	657	668	648
5	mat- (lands-)	»	218	218	260	295	ˣ 358	ˣ 546	727	651	668	654
6	Ost: helfet, okryddad	»	164	162	197	257	ˣ 305	ˣ 372	624	524	497	492
7	halvfet, »	»	121	119	149	191	ˣ 234	ˣ 332	500	374	356	344
8	Margarin: växt-. bästa sort	»	135	144	170	216	—	—	433	376	369	376
9	Ägg: svenska, färska	tjog	159	171	198	237	343	725	681	578	757	776
10	» konserverade	»	137	151	169	204	307	615	710	533	640	645
11	Potatis: gammal	hl.	—	—	—	526	ˣ 955	1200	1271	60	1109	1108
12	»	5 l.	28	30	36	33	ˣ 58	ˣ 68	71	963	69	69
13	färsk	»	46	80	87	76	146	237	102	191	—	—
14	Ärter, gula	kg.	31	35	57	55	ˣ 63	ˣ 66	78	69	70	69
15	Bruna bönor	»	48	49	75	111	199	ˣ 173	214	130	109	106
16	Mjöl: vete-, svenskt, bästa sort [2]	»	31	33	40	ˣˣ38	ˣ 42	ˣ 50	ˣ 75	91	99	95
17	råg-, » » »	»	22	23	32	ˣˣ29	ˣ 36	ˣ 41	ˣ 56	56	54	53
18	rågsikt-, » » »	»	27	29	39	ˣˣ34	—	—	ˣ 73	73	72	72
19	Gryn: havre- (ångpreparerade)	»	36	42	52	50	ˣ 68	ˣ 82	99	101	99	95
20	ris-, bästa sort svenska (»R. T.»)	»	41	41	46	52	ˣ 75	ˣ 73	111	176	157	150
21	Rågbröd: hårt grovt spisbröd	»	41	43	54	53	ˣ 62	ˣ 73	96	111	114	113
22	hårt knäckebröd	»	—	—	—	—	—	—	—	139	141	141
23	mjukt, limpa, söt	»	38	40	48	49	ˣ 60	ˣ 75	96	105	108	108
24	» » sur (»grovbröd»)	»	30	31	38	38	ˣ 45	ˣ 49	64	71	72	72
25	Vetebröd: skorpor, ordinära [3]	»	76	78	88	90	ˣ 117	ˣ 180	230	254	268	265
26	mjukt, bil- bakat med vatten [3]	»	43	46	53	54	ˣ 68	ˣ 88	116	128	136	137
27	ligaste sort » » mjölk [3]	»	60	61	67	66	ˣ 83	ˣ 144	167	145	150	149
28	Nötkött, färskt: stek	»	122	116	140	193	219	567	563	398	382	364
29	soppkött	»	100	95	119	169	193	507	490	333	318	299
30	Kalvkött, stek: gödkalv	»	131	130	154	203	ˣ 215	546	512	493	475	459
31	spädkalv	»	72	70	87	122	ˣ 148	357	312	274	265	261
32	Fårkött: färskt, stek	»	133	130	158	215	258	626	600	431	358	348
33	salt, svenskt	»	114	118	139	194	241	546	547	385	332	312
34	Renkött, färskt, stek	»	119	121	140	184	261	509	557	442	375	408
35	Fläsk: färskt	»	133	129	191	233	ˣ 270	ˣ 388	605	449	437	406
36	salt, svenskt (sidfläsk)	»	140	137	198	246	ˣ 287	ˣ 404	619	470	456	433
37	» amerikanskt »	»	—	—	—	—	—	—	—	364	358	356
38	Fisk, färsk: abborre	»	75	76	80	99	122	211	202	191	191	187
39	gädda	»	108	110	117	149	188	317	333	312	314	299
40	sill	»	34	35	45	68	91	149	110	102	115	94
41	strömming	»	38	39	43	56	65	123	114	106	115	109
42	torsk	»	55	57	62	82	111	196	160	139	142	129
43	rödspotta (»spätta»)	»	79	81	89	123	167	295	244	219	230	218
44	kolja	»	—	—	—	—	—	—	—	152	160	143
45	salt: sill, prima	»	[1] 45	45	57	97	105	145	148	120	110	104
46	strömming	»	30	31	36	61	73	100	105	74	76	74
47	Kabeljo av långa med fenor o. stjärt	»	56	58	72	111	152	293	223	156	146	145
48	Kaffe (obränt), prima Santos	»	170	159	161	209	ˣ 315	ˣ 307	316	331	274	264
49	Socker, bit-	»	67	65	66	ˣ 68	ˣ 70	ˣ 92	ˣ 133	ˣ 168	ˣ 177	ˣ 178
50	Salt (matsalt)	»	—	10	10	13	19	31	32	31	30	30
51	Svagdricka	l.	6	6	7	8	10	14	16	16	17	17
52	Fotogen, Water White	»	20	21	23	27	37	—	71	60	67	67
53	Ved: björk- osågad, hemkörd (per	famn	2560	2630	2890	3810	5520	7850	8220	10310	10990	10500
54	barr- »storfamn»: 3·56 kbm)	»	2040	2110	2310	3060	4500	6620	6740	8230	8740	8250
55	Bränntorv	100 kg.	196	220	290	385	670	1035	896	964	1014	960
56	Kol: antracit- (»valnöt») hemkörd	hl.	401	411	531	717	803	—	—	2069	2244	2081
57	eng. hushålls- (fyrkol) hemkörd	»	234	242	367	543	707	—	—	1664	1697	1423
58	Koks: gasverks- (krossad) [4] hemkörd	»	165	157	211	292	413	—	—	1177	1259	1066
59	eng. kamin- » hemkörd	»	189	190	248	339	521	—	—	1249	1347	1118

[1]) Uppgifterna för år 1913 avse sill av märket »K. K. K.». — [2]) Uppgifterna avse 1917—aug. [3]) vetebrödstyper, vadan de meddelade priserna avse kvaliteter närmast motsvarande de i varulistan anmipris. — ˣˣ Eljest fastställda pris. (Beträffande maximiprisbestämmelser å olika varuslag hänvisas

för samtliga orter (44 orter åren 1913—1919 samt 49 orter fr. o. m. år 1920).

Jan. 1921	Febr. 1921	Mars 1921	April 1921	Maj 1921	Juni 1921	Juli 1921	Aug. 1921	Sept. 1921	Okt.[5]) 1921	Nov.[5]) 1921	Höjning (+) eller sänkning (−) i %		
öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	nov. 1913—nov. 1921	nov. 1920—nov. 1921	
42	39	38	37	36	35	34	34	33	33	32	+ 128·6	— 27·3	1
25	22	22	21	20	19	19	19	18	18	18	+ 125·0	— 30·8	2
17	15	14	14	13	13	13	13	12	12	12	+ 100·0	— 33·3	3
594	521	528	550	470	461	463	536	500	463	460	+ 90·9	— 31·1	4
590	515	517	543	472	453	444	510	486	451	449	+ 105·0	— 32·8	5
480	448	423	398	383	376	371	371	366	360	354	+ 115·9	— 28·8	6
343	315	288	274	257	257	250	256	252	247	258	+ 96·7	— 33·1	7
365	335	331	322	281	278	276	275	274	268	262	+ 89·9	— 29·0	8
648	531	403	301	285	306	334	359	370	452	560	+ 173·2	— 26·0	9
578	470	331	—	—	275	295	283	—	407	445	+ 198·7	— 30·5	10
1127	1114	1084	1013	951	922	939	898	1000	816	763	—	— 31·2	11
69	70	68	66	63	61	60	51	63	53	51	+ 88·9	— 26·1	12
—	—	—	—	—	—	164	84	—	—	—	—	—	13
68	66	63	61	59	59	58	58	57	53	50	+ 61·3	— 28·6	14
102	92	85	81	79	77	77	77	77	79	82	+ 78·3	— 24·8	15
87	76	72	69	71	76	74	75	70	63	58	+ 87·1	— 41·4	16
50	49	48	48	49	51	51	48	44	40	35	+ 66·7	— 35·2	17
68	66	65	66	68	71	70	68	63	56	49	+ 88·5	— 31·9	18
92	80	76	75	74	74	74	74	71	66	56	+ 55·6	— 43·4	19
134	111	94	86	79	78	77	75	74	72	69	+ 68·3	— 56·1	20
113	113	111	110	110	110	111	110	107	103	99	+ 141·5	— 13·2	21
139	137	135	135	133	134	134	134	131	128	123	—	— 12·8	22
104	99	95	95	94	95	95	94	93	86	83	+ 118·4	— 23·1	23
70	66	65	67	67	67	67	66	65	59	57	+ 90·0	— 20·8	24
250	230	224	222	220	221	220	218	214	199	192	+ 156·0	— 28·4	25
128	120	117	116	116	116	116	116	112	105	99	+ 130·2	— 27·2	26
143	134	132	130	130	131	131	130	128	120	117	+ 95·0	— 22·0	27
355	334	326	319	314	309	308	306	298	271	244	+ 100·0	— 36·1	28
291	272	263	259	256	251	250	246	238	215	193	+ 91·1	— 39·3	29
449	424	411	404	395	389	375	366	355	337	314	+ 137·9	— 33·6	30
251	232	230	217	209	203	201	197	192	182	168	+ 130·1	— 36·6	31
347	336	343	352	350	342	335	318	294	252	225	+ 77·2	— 37·2	32
300	299	296	290	283	286	282	276	260	205	192	+ 65·5	— 42·2	33
425	390	380	371	369	—	—	292	321	322	312	+ 176·1	— 16·8	34
388	345	331	324	313	308	314	327	330	313	288	+ 113·3	— 34·1	35
411	365	348	338	331	327	334	343	343	329	303	+ 113·4	— 33·6	36
350	324	302	286	267	265	260	275	273	251	232	—	— 35·2	37
189	193	190	167	140	143	161	160	161	169	160	+ 113·3	— 16·2	38
300	301	288	252	226	238	267	270	263	254	216	+ 125·7	— 21·7	39
90	64	67	83	87	105	117	113	113	94	92	+ 162·9	— 20·0	40
112	102	98	94	91	97	91	79	80	86	86	+ 100·0	— 25·2	41
135	127	130	119	114	115	118	116	116	117	112	+ 100·0	— 21·1	42
226	226	218	191	176	195	207	201	189	184	195	+ 143·8	— 15·2	43
153	139	151	137	129	133	139	129	131	128	123	—	— 23·1	44
98	98	95	92	85	81	81	86	86	83	80	+ 77·8	— 27·3	45
77	73	66	66	60	63	71	68	68	58	54	+ 74·2	— 28·9	46
146	135	131	122	116	110	111	102	97	94	95	+ 69·6	— 34·9	47
253	246	231	216	205	202	202	197	196	191	191	+ 17·9	— 30·3	48
*178	*178	*178	*178	*167	*167	*167	*167	*167	*166	*166	+ 147·8	— 6·2	49
29	28	28	27	26	26	26	25	24	24	23	—	— 23·3	50
17	17	17	17	17	17	17	17	17	17	16	+ 166·7	— 5·9	51
67	68	63	61	57	50	47	46	45	43	43	+ 104·8	— 35·8	52
9830	8880	8260	7850	7460	7040	6630	6290	6070	5790	5540	+ 113·9	— 49·6	53
7660	6970	6480	6180	5900	5610	5370	5080	4890	4700	4400	+ 113·6	— 49·7	54
861	807	747	743	700	678	648	599	548	548	530	+ 170·4	— 47·7	55
1785	1563	1477	1452	1384	1389	1312	1102	999	976	985	+ 148·7	— 56·1	56
1181	907	792	757	732	726	727	603	537	499	491	+ 113·5	— 71·1	57
746	595	524	511	470	441	424	390	353	317	327	+ 108·3	— 74·0	58
788	601	526	534	526	492	475	396	353	366	360	+ 93·5	— 73·3	59

1919 75 % utmalning. — [3]) Under tiden för den statliga regleringen av brödsäd salufördes ej rena givna. — [4]) T o. m. år 1919 avse uppgifterna okrossad koks. — [5]) Preliminära siffror. — * Maxi- till Soc. Medd., årg. 1920, noten å sid. 689.)

anföras rörande de under de senaste månaderna inträffade prisförändringarna å de olika varuslagen.

Under föregående månad konstaterades ett tämligen utpräglat prisfall beträffande flertalet i budgeten ingående varuslag. *Prisnedgången* har fortsatt under november och omfattar denna månad 45 varuslag av de 58, å vilka noteringar inhämtats. Bland dessa torde särskilt böra nämnas oskummad mjölk, mjöl, bröd, kött och fläsk. Fullt *oförändrade* äro medelpriserna å 6 varuslag, däribland kaffe och socker. Under redovisningsmånaden har *prisstegring* ägt rum beträffande 7 varuslag, bland vilka märkas färska ägg.

Sammanfattning av livsmedelsprisernas förändringar juli 1914—nov. 1921. Till belysande av de allmänna förändringar, som med avseende å livsmedelspriserna ägt rum i detaljhandeln från tiden före världskrigets utbrott till och med november 1921, meddelas efterföljande indexserier, vilka utarbetats på sätt förut beskrivits i Sociala Meddelanden (årg. 1920, sid. 752 ff.).

	År 1914			År 1915				År 1916				År 1917			
	Juli 1914	3:e kv.	4:e kv.	1:a kv.	2:a kv.	3:e kv.	4:e kv.	1:a kv.	2:a kv.	3:e kv.	4:e kv.	1:a kv.	2:a kv.	3:e kv.	4:e kv.
A. Aritmetiska (»ovägda») medeltal	100	103	108	114	121	129	138	143	148	162	175	190	197	208	235
B. »Vägda» medeltal	100	103	107	113	121	124	128	130	134	142	152	166	175	181	201

	År 1918				År 1919				År 1920				År 1921				
	1:a kv.	2:a kv.	3:e kv.	4:e kv.	1:a kv.	2:a kv.	3:e kv.	4:e kv.	1:a kv.	2:a kv.	3:e kv.	4:e kv.	1:a kv.	2:a kv.	3:e kv.	Okt.[1]	Nov.[1]
A.	268	305	330	372	364	352	343	332	316	316	331	323	283	250	237	216	210
B.	227	255	277	320	335	328	311	308	293	295	304	301	266	240	231	218	211

Enligt vad såväl den »ovägda» som den »vägda» indexserien giver vid handen, har den allmänna prisnivån i fråga om livsmedel, lyse och bränsle under november månad visat tydlig nedgång, och den »vägda» indexsiffran är nu 7 enheter lägre än i oktober.

Levnadskostnadernas allmänna förskjutningar sedan juli 1914. Det må noga observeras, att samtliga ovan angivna stegringssiffror endast avse den förhöjning, som drabbat priserna å livsmedel, lyse och bränsle. För att däremot få en fullständig bild av prisstegringens inverkan å en familjs hela utgiftsstat måste tydligen undersökningen utsträckas till att omfatta även övriga i budgeten ingående poster, såsom hyra, kläder, skatter m. m., vilka utgiftsposter förete delvis väsentligt andra prisrörelser. En dylik beräkning finnes publicerad i häfte 11 av Sociala Meddelanden 1921 (sid. 981), och enligt denna uppgick den allmänna stegringen av levnadskostnaderna från juli 1914 till tiden omkring den 1 oktober 1921 till c:a 131 % mot 136 % vid närmast föregående undersökningstillfälle, den 1 juli 1921.

[1] Preliminära siffror.

Arbetsmarknaden under december månad 1921.

Under december månad hade läget på arbetsmarknaden ytterligare försämrats, men denna försämring torde vara en följd ej så mycket av den allmänna depressionen som av den nedgång inom vissa näringsgrenar, som alltid brukar kännetecknа denna tid på året. Arbetsförmedlingsanstalternas rapporter utvisade i likhet med föregående månad en högst betydande ökning av antalet ansökningar om arbete i förhållande till antalet lediga platser — på 100 lediga platser 473 arbetssökande mot 384 under november. Denna ökning berodde huvudsakligen på den offentliga understödsverksamhetens vidgade omfattning även under december månad.

Den ekonomiska depressionen gjorde sig fortfarande kraftigast gällande inom metallindustrien, där nya driftsinställelser och personalreduceringar ägt rum under månaden. Även inom gruvhanteringen samt sten- och cementindustrien voro förhållandena alltjämt bekymmersamma. För träindustrien syntes läget ha försämrats något sedan föregående månad, i det att driften nedlagts vid en del företag; inom trämasseindustrien samt vid pappersbruken var ställningen däremot ungefär densamma som i november. Inom livsmedelsindustrien rapporterades, att efterfrågan på bageriarbetare ökats något i Stockholm. Driften inom textil- och beklädnadsindustrien pågick fortfarande i ungefär samma omfattning som under närmast föregående månader. Från västra Sverige rapporterades alltjämt ökad efterfrågan på kvinnlig arbetskraft, men brist på yrkesskickliga arbetssökande.

Inom byggnadsindustrien hade läget alltmera försämrats, och tilltagande arbetslöshet rapporterades från olika delar av landet.

Inom handeln voro förhållandena i stort sett oförändrade, men för sjöfolket syntes ställningen ha blivit sämre. Från Göteborg inberättades, att arbetstillgången för hamn- och stuveriarbetare varit relativt god under månaden.

Inom jordbruket syntes arbetsförhållandena ha varit sämre än någonsin med stor arbetslöshet bland statfolk och drängar. För skogsarbetare hade arbetsbristen ytterligare ökats, och särskilt inom en del lappmarkskommuner uppgavs läget vara mycket bekymmersamt.

På den kvinnliga arbetsmarknaden syntes konjunkturerna alltjämt utveckla sig i gynnsam riktning, vilket delvis torde sammanhänga med julsäsongen. Från Stockholm rapporterades, att även inom restaurangfacket och den merkantila verksamheten, där läget varit synnerligt tryckt under hösten, arbetslösheten minskats något under månaden. Beträffande husligt arbete var arbetsmarknaden i stort sett normal, men det rådde fortfarande brist på yrkesdugliga tjänarinnor och mjölkerskor för jordbrukets räkning.

Antalet ansökningar om arbete *på 100 lediga platser* vid de offentliga arbetsförmedlingsanstalterna under december samt under föregående månader och år framgår av efterföljande sammanställning:

	Jan.	Febr.	Mars	April	Maj	Juni	Juli	Aug.	Sept.	Okt.	Nov.	Dec.
1902–1912	182	150	119	104	106	119	118	101	93	104	141	134
1913	153	133	110	97	99	112	107	96	89	98	129	117
1914	125	127	107	91	93	104	99	133	121	128	192	182
1915	202	181	147	125	118	135	134	122	110	110	141	113
1916	138	124	109	90	85	92	82	88	79	87	106	97
1917	110	124	118	108	93	94	88	83	81	100	115	105
1918	137	167	158	143	136	156	147	131	115	109	125	139
1919	179	162	141	111	99	100	101	97	92	92	113	110
1920	125	112	91	80	84	92	94	95	98	110	155	153
1921	*246*	*301*	*240*	*203*	*213*	*258*	*261*	*235*	*223*	*263*	*384*	*473*
Därav inom jord- och skogsbruk:												
1918	70	87	91	77	74	80	88	106	95	85	99	116
1919	122	95	90	69	67	64	74	104	94	83	110	95
1920	95	85	77	64	71	63	68	87	85	84	111	123
1921	*120*	*102*	*100*	*81*	*80*	*98*	*108*	*124*	*136*	*166*	*242*	*362*
Övriga näringsgrupper:												
1918	160	196	184	168	153	175	168	145	124	119	133	143
1919	192	181	157	126	109	110	109	94	91	97	114	113
1920	133	121	96	86	88	101	102	98	104	127	174	159
1921	*276*	*354*	*288*	*249*	*249*	*294*	*302*	*275*	*256*	*304*	*415*	*488*

Relationstalen för december äro, som härav synes, de avgjort högsta, som i denna statistik någonsin förekommit.

Växlingarna på arbetsmarknaden under de senaste åren framgå även av efterföljande tablå, avseende antalet *arbetslösa inom fackföreningarna* i procent av hela det redovisade medlemsantalet:

	31/1	28/2	31/3	30/4	31/5	30/6	31/7	31/8	30/9	31/10	30/11	31/12
1911	—	12·0	10·4	6·7	3·5	3·2	2·9	3·1	2·8	4·3	4·4	8·5
1912	11·1	8·4	6·5	5·2	3·7	3·3	2·8	2·7	2·9	3·6	5·7	8·4
1913	8·9	7·1	5·7	4·0	2·6	2·7	2·5	2·3	2·2	2·6	4·4	7·5
1914	10·4	7·5	6·5	5·1	3·2	3·1	3·0	8·1	7·7	8·1	10·3	15·0
1915	14·8	12·0	11·2	8·5	6·7	6·3	4·0	3·6	3·5	3·8	4·5	7·7
1916	8·0	6·7	5·2	4·7	3·3	2·7	2·7	2·2	2·2	2·3	2·2	5·4
1917	5·9	5·5	7·0	4·4	2·8	3·1	3·3	2·8	2·4	2·8	2·4	5·8
1918	6·0	5·0	4·9	5·0	4·0	4·6	4·2	3·5	3·7	3·2	3·4	7·3
1919	7·5	7·6	8·1	7·5	6·1	4·6	3·8	3·2	3·1	3·2	3·8	7·2
1920	7·6	7·5	4·5	3·5	2·9	3·4	2·8	3·0	2·9	4·3	7·0	15·8
1921	*20·2*	*20·8*	*24·6*	*24·2*	*25·3*	*27·9*	*27·8*	*26·8*	*26·2*	*26·8*	*28·7*	—

Arbetslöshetens utbredning inom olika fack framgår närmare av tabellen å sid. 149.

Lantarbetarnas löneförhållanden år 1921.

I efterföljande två tabeller meddelas resultaten av vissa preliminära beräkningar rörande de kontanta arbetslönerna inom jordbruket år 1921. Denna statistik har sammanställts på grundvalen av uppgifter, som under november och december månader 1921 inkommit från kommunalstämmoordförandena å landsbygden och som skola läggas till grund för en senare utkommande utförligare redogörelse för arbetartillgång, arbetstid och arbetslön inom jordbruket under sagda år. Vid årsskiftet var dock insamlingen av uppgifter ej fullt avslutad, i det att sådana ännu saknades från omkring en femtedel av de tillskrivna landskommunerna. De på ett fullständigt material baserade definitiva siffrorna kunna därför förväntas giva i någon mån avvikande resultat. Beträffande uppgifternas räckvidd må anmärkas, att de avse kalenderåret 1921, men torde de för de årsanställda arbetarnas vidkommande närmast vara tillämpliga på tjänsteåret 1921—22.

I tab. A återgivas för de viktigaste lantarbetarkategorierna beräknade riksmedeltal beträffande kontantlönerna år 1921, sammanställda med motsvarande medeltal för åren 1913—1920, varjämte indextal uträknats, utvisande lönernas relativa förändringar under perioden.

Tab. A. Lantarbetarnas kontantlöner åren 1913—1921.

Lantarbetargrupper	Medeltal, kr.									Indextal: 1913 = 100							
	1913	1914	1915	1916	1917	1918	1919	1920	1921[1]	1914	1915	1916	1917	1918	1919	1920	1921[1]
Tjänstefolk:																	
Manliga tjänare . . årslön	326	332	343	398	489	689	884	1075	794	102	105	122	150	211	271	330	244
Kvinnliga » . . »	197	202	212	241	286	376	502	661	542	103	108	122	145	191	255	336	275
Statare:																	
Körkarlar . . . . årslön	329	334	346	390	457	646	826	1047	811	102	105	119	139	196	251	318	247
Kreatursskötare . . »	375	378	391	437	511	721	936	1158	912	101	104	117	136	192	250	309	243
Tillfälliga daglönare:																	
Manliga:																	
i egen kost sommardaglön	2·97	3·02	3·13	3·77	5·00	7·14	8·58	9·37	6·79	102	105	127	168	240	289	315	229
i egen kost vinterdaglön	2·19	2·24	2·34	3·02	4·00	5·62	6·72	7·20	5·14	102	107	138	183	257	307	329	235
i arbetsgivarens kost sommardaglön	2·05	2·10	2·18	2·63	3·43	4·75	5·76	6·41	4·72	102	106	128	167	232	281	313	230
i arbetsgivarens kost vinterdaglön	1·43	1·46	1·55	1·96	2·63	3·63	4·33	4·71	3·15	102	108	137	184	254	303	329	220
Kvinnliga:																	
i egen kost sommardaglön	1·77	1·81	1·87	2·23	2·95	4·00	4·82	5·62	4·42	102	106	126	167	226	272	318	250
i egen kost vinterdaglön	1·34	1·38	1·43	1·75	2·29	3·07	3·71	4·30	3·34	103	107	131	171	229	277	321	249
i arbetsgivarens kost sommardaglön	1·21	1·24	1·29	1·52	1·93	2·67	3·22	3·72	3·07	102	107	126	160	221	266	307	254
i arbetsgivarens kost vinterdaglön	0·89	0·92	0·98	1·18	1·45	2·02	2·43	2·79	2·24	103	110	133	163	227	273	313	252

[1] Preliminära tal.

Sedan år 1916 har arbetslönen inom jordbruket varit stadd i rask stegring till och med år 1920, då kontantlönerna synas ha legat i genomsnitt omkring 220 % över 1913 års nivå. Den mot slutet av år 1920 inbrytande depressionen har emellertid medfört en reduktion jämväl av lantarbetarnas löner med 20—35 % från nämnda topplöner. Under 1921 intogo lönerna enligt här meddelade uppgifter en nivå, som i regel översteg den före krigsutbrottet gällande med c:a 120—150 %. Nedgången har varit starkare å ena sidan för daglönare än för årsanställda och å den andra för manliga än för kvinnliga arbetare. Sålunda ligger den genomsnittliga årslönen för 1921 (d. v. s. den under hösten detta år överenskomna kontantlönen för tjänsteåret 1921—22) beträffande manliga tjänare i husbondens kost samt statare emellan 1918 och 1919 års lönesiffror, medan ifråga om manliga daglönare det nya löneläget sjunkit under 1918 års nivå. För kvinnliga arbetare däremot är årslönen nu något högre än 1919 och daglönen något högre än 1918.

Ett studium av primäruppgifterna ger emellertid vid handen, att nu angivna medeltal basera sig på i hög grad växlande orts- och individuallöner. Kollektivavtal inom jordbruket för innevarande tjänsteår kommo ej till stånd, ehuru underhandlingar härom förekommit, men synas de härvid för årsanställda manliga arbetare av statens förlikningsman föreslagna lönesatserna[1] i stor utsträckning ha lagts till grund för de personliga uppgörelser, som sedermera träffats. Dock uppgivas i många fall väsentligt högre lönebelopp, medan å andra sidan årslöner ända ned till 500 à 600 kr. ej äro ovanliga. Beträffande manliga daglönare synes den av förlikningsmannen föreslagna timlönen (58 öre) ofta ha varit normerande (för vinterdaglönen), men förekomma även här betydande avvikelser såväl uppåt som nedåt. Belysande för läget å vissa orter är, att det finnes uppgiftslämnare, som meddelat, att å deras ort arbetare förklarat sig villiga att nu i vinter antaga lantarbete mot endast kost och logi.

För belysning av löneförhållandena i olika trakter återgivas i tab. B för fem större landsdelar genomsnittliga lönesiffror med avseende på åren 1920 och 1921, varjämte fjolårets lönesänkning i förhållande till det närmast föregående åskådliggöres genom procenttal.

Såsom härav framgår, kan denna lönesänkning för riket i dess helhet anslås till i genomsnitt omkring 25—35 % för manliga arbetare (för statare något mindre) samt till omkring 20 % för kvinnliga arbetare, och har nedgången för en och samma arbetarkategori varit tämligen likformig inom ifrågavarande landsdelar med undantag för östra Sverige, som genomgående företer starkare sänkning. Lönenivån är liksom förut högst i norra Sverige utom beträffande tjänarinnor, vilkas löner sedan gammalt här plägat vara lägst i riket. Södra Sverige synes ha bibebållit sin under förra året förvärvade högre plats på löneskalan, varemot östra Sverige, som tidigare framträtt med jämförelsevis hög lönenivå, till följd av den därstädes särdeles

[1] För tjänare i husbondens kost och statavlönade körkarlar 750 resp. 800 kr. i Skåne och Halland och 725 resp. 775 kr. i övriga avtalsområden; för statavlönade kreatursskötare 860 kr. (jfr Soc. Medd. årg. 1921, sid. 924.)

Tab. B. Lantarbetarnas kontantlöner åren 1920 och 1921 inom olika landsdelar.

Lantarbetargrupper	Östra Sverige			Småland och öarna			Södra Sverige			Västra Sverige			Norra Sverige			Hela riket		
	Medeltal kr.		Lönesänkning i %	Medeltal kr.		Lönesänkning i %	Medeltal kr.		Lönesänkning i %	Medeltal kr.		Lönesänkning i %	Medeltal kr.		Lönesänkning i %	Medeltal kr.		Lönesänkning i %
	1920	1921		1920	1921		1920	1921		1920	1921		1920	1921		1920	1921	
Tjänstefolk.																		
Manliga, årslön	1096	750	*31·6*	1047	762	*27·2*	1152	853	*26·0*	1037	769	*25·8*	1146	915	*20·2*	**1075**	**794**	*26·1*
Kvinnligа, »	780	599	*23·2*	637	514	*19·3*	715	583	*18·5*	623	521	*16·4*	538	471	*12·5*	**661**	**542**	*18·0*
Statare.																		
Körkarlar, årslön	1082	803	*25·8*	1028	786	*23·5*	1090	832	*23·7*	1005	812	*19·2*	—	—	—	**1047**	**811**	*22·5*
Kreatursskötare »	1234	952	*22·8*	1125	859	*23·6*	1167	904	*22·5*	1111	901	*18·9*	—	—	—	**1158**	**912**	*21·2*
Daglönare.																		
Manliga:																		
i egen kost																		
sommardaglön	9·91	6·71	*32·3*	8·86	6·40	*27·8*	9·31	6·79	*27·1*	8·84	6·57	*25·7*	11·07	8·18	*26·1*	**9·37**	**6·79**	*27·5*
vinterdaglön	7·59	4·92	*35·2*	6·73	4·82	*28·4*	7·43	5·31	*28·5*	6·57	4·84	*26·3*	8·99	6·65	*26·0*	**7·20**	**5·14**	*28·6*
i arbetsg. kost																		
sommardaglön	7·10	4·70	*33·8*	6·01	4·41	*26·6*	6·54	4·85	*25·8*	5·71	4·46	*21·9*	7·97	5·78	*27·5*	**6·41**	**4·72**	*26·4*
vinterdaglön	5·31	3·34	*37·1*	4·29	3·06	*28·7*	5·02	3·60	*28·5*	4·01	3·12	*22·2*	6·19	4·41	*28·8*	**4·71**	**3·15**	*33·1*
Kvinnliga:																		
i egen kost																		
sommardaglön	5·68	4·36	*23·2*	5·31	4·11	*22·6*	5·99	4·65	*22·4*	5·65	4·45	*21·2*	5·62	4·54	*19·2*	**5·62**	**4·42**	*21·4*
vinterdaglön	4·39	3·30	*24·8*	3·99	3·07	*23·1*	4·83	3·62	*25·1*	4·08	3·27	*19·9*	4·56	3·66	*19·7*	**4·30**	**3·34**	*22·3*
i arbetsg. kost																		
sommardaglön	4·07	3·15	*22·6*	3·46	2·72	*21·4*	4·12	3·27	*20·6*	3·69	3·08	*16·5*	3·76	3·14	*16·5*	**3·72**	**3·07**	*17·5*
vinterdaglön	3·08	2·35	*23·7*	2·47	1·90	*23·1*	3·18	2·52	*20·8*	2·57	2·16	*16·0*	2·94	2·36	*19·7*	**2·79**	**2·24**	*19·7*

starka lönesänkningen numera i lönehänseende icke synes förete mera betydande skiljaktigheter från Småland (med öarna) samt västra Sverige. Bemärkas bör dock, att östra Sverige alltjämt framträder med de högsta tjänarinnelönerna i riket.

För de lantarbetargrupper, vilkas avlöning till stor del utgår in natura, beror totalavlöningens storlek i väsentlig grad på naturaförmånernas värde. Jämväl härom upplysa primäruppgifterna, men har bearbetning av dessa fran ifrågavarande synpunkt ännu ej medhunnits. En antydan om naturaförmånernas värde kan emellertid erhållas genom beräkning av skillnaden mellan daglön i egen och arbetsgivarens kost. År 1914 uppgick denna skillnad beträffande manliga arbetares sommardaglön till 0·92 kr. men steg under de följande åren oavbrutet t. o. m. 1920, då densamma utgjorde 2·96 kr. År 1921 har emellertid värdesiffran sjunkit till 2·07 kr. eller med 30 % sedan föregående år. För manliga arbetares vinterdaglön utgjorde differensen 2·49 kr. år 1920 och 1·99 kr. år 1921 (sänkning 20 %). Beträffande kvinnliga arbetare bliva motsvarande tal resp. 1·90 och 1·35 kr. för sammardaglönen (sänkning 29 %) samt resp. 1·51 och 1·10 kr. för vinterdaglönen (sänkning 27 %).

Detaljprisstatistik och beräkning av levnadskostnadsindex i Italien.

För närvarande torde inom samtliga civiliserade länder beräkningar verkställas angående levnadskostnadernas fluktuationer. De revolutionerande förändringar av alla priser, vilka inträffat under de sedan 1914 gångna åren, ha överallt nödvändiggjort åtgärder i detta syfte. Vid en jämförelse mellan de beräkningar, som verkställas i olika länder, framträder otvivelaktigt likheten i de tillämpade metoderna starkare än skiljaktigheterna. Dock torde man näppeligen finna tvenne länder, där samstämmigheten sträcker sig till alla detaljer. Tyvärr föreligga endast få verkligt ingående och uttömmande redogörelser för beräkningsmetoderna, vadan uttalanden om de vunna resultatens fulla jämförbarhet måste bliva tämligen osäkra. Med glädje mottager man därför alla nya publikationer på detta område.

För Italiens del föreligger i International Labour Review (nov. 1921) en redogörelse jämte därtill knutna kritiska anmärkningar angående metoden för beräkningar av levnadskostnadernas förändringar. Författare är Ugo Giusti, chef för staden Florens' statistiska kontor.

Till en början framhålles med vilka stora svårigheter det varit förenat att erhålla tillförlitlig prisstatistik. De uppgifter, säges det, som lämnas från de skilda delarna av Italien, införskaffas med få undantag av myndigheter utan särskild kompetens och vana vid statistiskt arbete, och det är endast sällan, som det är möjligt att avgöra, huruvida siffrorna avse priser vid en bestämd tidpunkt eller beräknade medeltal för en viss tidsperiod eller huru priserna ha erhållits. Detaljerade kvalitetsuppgifter för de särskilda förnödenheterna saknas ofta o. s. v. Vidare har det mångenstädes visat sig omöjligt att erhålla uppgifter för mer än ett fåtal artiklar, och slutligen har man nödgats laborera med de statligt fastställda priserna i stället för de faktiskt betalade, särskilt under de senaste åren. På grund av dessa svagheter i prismaterialet har man under den sista tiden, sedan prisstatistiken börjat få en allt större praktisk betydelse, nödgats verkställa kontrollundersökningar och kompletteringar för de gångna åren.

Beräkningarna av indextal avsågo till en början uteslutande att konstruera en livsmedelsindex. De första undersökningarna i detta syfte igångsattes av arbetsministeriet. Från och med juli månad 1913, således redan före kriget, offentliggjordes i arbetsministeriets tidskrift, Bollettino del Lavoro, prisuppgifter för 43 städer å de viktigaste slagen av livsmedel, nämligen vetebröd, vetemjöl, makaroni, oxkött, fläsk, matolja och mjölk. Prismaterialet erhölls från kommunalmyndigheter, konsumtionsföreningar, arbets- och handelskamrar. För erhållande av ett indextal beräknades för varje varuslag för sig den genomsnittliga stegringen för de 43 orterna sedan 1912,

vilket år togs som basperiod. Medeltalet av de sju relativa talen publicerades såsom genomsnittlig livsmedelsindex. Denna indexserie fortsattes till och med april 1919, då man utvidgade materialet till att dels omfatta samtliga viktigare städer i Italien och dels sammanlagt 21 varuslag, nämligen tjugo rubriker för livsmedel och en för stenkol. Såsom basperiod användes numera året 1913. I övrigt är metoden densamma, som från början kom till tillämpning. Denna ovägda livsmedelsindex är alltjämt den enda, som beräknas av något statligt organ i Italien. Ur den senare serien meddelas här några resultat:

1913	1918		1919		1920					1921	
	juli	dec.	juni	dec.	jan.	april	juli	okt.	dec.	april	maj
100	396·1	388·3	362·3	383·4	383·8	415·5	451·8	507·4	543·2	564·2	544·2

Från kommunala myndigheters sida har stor aktivitet utvecklats för att för resp. orter erhålla mera tillfredsställande beräkningar av levnadskostnadernas förskjutningar. Till en början använde man samma metod som arbetsministeriet. Sålunda tillkommo lokala livsmedelsindexserier för bland annat städerna Milano, Rom och Florens. Varuslagen äro, vad beträffar Milano och Florens, desamma som arbetsministeriets ursprungliga sju med tillägg för ris och smör; i indexserien för Rom har man uteslutit vetemjöl och smör, men tagit upp potatis.

Att dessa beräkningar icke kunna tillmätas någon högre grad av tillförlitlighet, torde utan vidare vara klart och framhålles även av författaren. Indexserien för Rom ligger för de bägge sista åren väsentligt under de för de bägge andra städerna beräknade. För maj månad innevarande år angåvos exempelvis indextalen för Milano till 593, för Florens till 589 men för Rom till endast 432 (första halvåret 1914 = 100). Skillnaden uppgives väsentligen bero på det olika urvalet av varuslag, närmare bestämt på att smör är uteslutet ur indexberäkningen för Rom. Jämförelse med de statliga indexserierna kan tyvärr icke erhållas ur det i artikeln offentliggjorda materialet.

Efter hand fann man emellertid den dittills använda beräkningsmetoden mindre tillfredsställande och övergick i stället till beräknandet av vägda indextal, alltjämt likväl upptagande blott livsmedel. Vid vägningen av de olika artiklarna hade man icke att tillgå resultatet av någon levnadskostnadsundersökning, utan konstruerade en livsmedelsbudget, som motsvarade näringsbehovet för en familj, bestående av man, hustru och tre barn. Den först konstruerade budgeten avsåg närmast förhållandena i Florens, och den har sedermera med större eller mindre modifikationer kommit till användning även i andra städer. I efterföljande tabell redovisas de i Florensbudgeten ingående kvantiteterna ävensom priserna — dels i genomsnitt för första halvåret 1914, vilket tjänar som basperiod, dels för augusti 1921 — jämte indextalet för varje särskilt varuslag och för samtliga tillhopa under nämnda månad.

Varuslag	Veckokvantiteter	Priser per enhet i lire		Indextal aug. 1921 (första halvåret 1914=100)	Varuslag	Veckokvantiteter	Priser per enhet i lire		Indextal aug. 1921 (första halvåret 1914=100)
		första halvåret 1914	aug. 1921				första halvåret 1914	aug. 1921	
Bröd (stora levar)	kg. 10·0	0·35	1·55	443	Smör	kg. 0·3	3·45	19·00	549
Ris	» 1·0	0·59	2·25	382	Bönor	» 1·0	0·45	1·50	334
Makaroni	» 2·5	0·57	2·40	420	Kabeljo	» 0·5	1·00	3·50	349
Oxkött (med ben)	» 2·5	1·40	7·00	500	Potatis	» 2·0	0·22	0·70	318
Korv	» 0·3	4·75	23·50	493	Socker	» 0·3	1·55	6·10	394
Ost	» 0·4	3·10	19·00	613	Kaffe	» 0·2	5·00	26·00	520
Ägg	st. 10·0	0·10	0·60	600	Mjölk	l. 4·0	0·35	1·45	415
Fläsk	kg. 0·3	1·90	9·50	500	Vin	» 4·0	0·45	1·70	378
Matolja	» 0·5	2·15	10·00	463	Livsmedelsindex		—	—	466

I Milano utökades budgeten med några rubriker för färsk frukt och färska grönsaker, men anses likväl indexserierna för dessa bägge städer vara väl jämförbara. Det befinnes, om man jämför dessa vägda indextal med de nyss omnämnda ovägda, att de vägda genomgående visa högre siffror för Milano än för Florens, under det att de ovägda omväxlande giva utslag för större prisstegring i den ena och den andra staden. För mars månad 1921, då de ovägda indextalen voro 634 och 588 för Florens resp. Milano, voro de vägda talen 517 och 582. För juli voro de ovägda indextalen 463 och 483, de vägda 451 och 506.

De hittills omnämnda vägda indextalen utgå ifrån oförändrad konsumtion. Under tiden för den offentliga livsmedelsregleringen fann man det emellertid på åtskilliga håll önskvärt att taga hänsyn till de förändringar i kostsatten, som framtvingades såväl genom bristen på vissa förnödenheter som ock av ekonomiska skäl. Tyvärr redovisas i den här refererade artikeln inga resultat av dylika beräkningar, vilka bland annat förekomma i Rom och Milano, utan uppgives det endast, att dessa beräkningar erhållit mycket ringa praktisk tillämpning vid löneförhandlingar o. d.

I längden fann man sig emellertid icke tillfredsställd med att äga allenast livsmedelsindextal, utan fann det önskvärt att utsträcka beräkningarna även till övriga förnödenheter. De kommunala statistiska kontorens förening tog på grund av de ofta uttalade önskemålen från kommunala myndigheter upp frågan om skapandet av en såvitt möjligt enhetlig beräkningsmetod för kommunala levnadskostnadsindexserier. De utarbetade grunderna godkändes på en allmän kongress av representanter för de kommunala statistiska kontoren och sociala ämbetsverken i Milano den 6—8 juli 1920. Kongressen antog en resolution, som bland annat innehöll följande.

Kongressen konstaterar till en början, att det är omöjligt att i detta invecklade och ömtåliga ämne uppnå beräkningar, som kunna göra anspråk på

att exakt motsvara rådande förhållanden. Man måste därför nöja sig med beräkningsmetoder, som kunna giva ett approximativt resultat, och bör man därvid utnyttja de av skilda statistiska myndigheter redan vunna erfarenheterna. Kongressen föreslår:

a) att man vid beräkning av en levnadskostnadsindex skall taga hänsyn till priset på de förnödenhetsartiklar, som ingå i en typisk arbetarfamiljs fullständiga budget, nämligen livsmedel, hyra, lyse och bränsle, kläder, diverse övriga utgifter;

b) att bland livsmedlen skola inberäknas även de vanligaste och billigaste färska grönsakerna i förhållande till deras förbrukning å resp. orter; att i betraktande av svårigheterna att erhålla tillförlitliga prisnoteringar å färsk frukt det skall stå fritt för myndigheterna å de olika orterna att i budgeten i lämplig myckenhet medtaga frukt eller att utesluta densamma; samt att beträffande säsongvaror de erhållna månadsmedelpriserna skola omräknas till ett årsmedelpris;

c) att indexserierna skola börja med juli månad 1920, som skall sättas = 100, och att budgeten för de följande månaderna skall förbliva oförändrad.

Denna resolution vann sådant beaktande, att numera inemot ett tjugutal större italienska städer verkställa beräkningar av en lokal levnadskostnadsindex efter den föreslagna metoden. Den upprättade budgeten innehåller utöver de redan angivna livsmedelskvantiteterna i Florensbudgeten 4 kg. grönsaker och 4 kg. frukt per vecka. Vidare uppställdes en beklädnadsbudget med ett femtontal rubriker, hyra för tre rum och kök samt av bränsle- och lysematerial kol, brännolja och stearinljus. I diverseposten ingå utgifter för köksartiklar, tvätt, spårvägsresor, tidningar, skolundervisning och uppfostran samt hälsovård.

Beträffande insamlingen av det för indexberäkningarna nödvändiga prisstatistiska materialet framhålles, att alltjämt i fråga om åtskilliga varor svårigheter kvarstå på grund av att priserna äro bestämda av staten eller kommunerna. I regeln håller man sig till de sålunda fastställda priserna utom i sådana fall, där varor så gott som alls icke kunna erhållas till desamma. — Hyrespriser anses onödigt att införskaffa, så länge som en hyreslagstiftning äger bestånd, vilken fastställer villkoren och procentsatserna för hyresstegringen. — Med avseende på beklädnadsartiklar, köksutensilier och vissa andra poster revideras priserna vanligen varannan eller var tredje månad, för livsmedel m. m. däremot månatligen.

Resultaten av indexberäkningarna i de olika städerna anses av artikelförfattaren numera ganska väl jämförbara; dock framhålles, att alltjämt vissa olikformigheter kvarstå, och dessa angivas i huvudsak bero på dels att den använda budgeten blivit något olika sammansatt, dels att priser insamlats efter något växlande principer och vid varierande tillfällen, dels slutligen på att man endast på vissa orter ersatt månadspriserna å säsongvaror med kalkylerade årsmedelpriser, medan man å andra orter använt månadspriserna utan korrektion.

Budgetens sammansättning (utgifter per vecka) å vissa av de större orterna framgår av följande tabell:

	Florens		Milano		Rom		Turin		Triest		Venedig	
	lire	%	lire	%	lire	%	lire	%	lire	%	lire	%
Föde- och njutningsämnen.. .	93·66	62·2	105·02	60·7	109·02	62·8	115·56	62·7	139·84	63·0	118·76	60·2
Bostad	5·77	3·8	5·09	2·9	10·00	5·7	6·00	3·3	13·00	5·9	10·50	5·3
Bränsle och lyse	10·13	6·8	11·37	6·5	7·31	4·3	10·79	5·8	17·29	7·8	10·10	5·1
Beklädnad . . .	23·09	15·3	29·25	16·9	25·28	14·6	29·75	16·2	29·67	13·4	32·97	16·7
Övriga utgifter .	17·88	11·9	22·35	13·0	21·73	12·6	22·11	12·0	22·01	9·9	25·05	12·7
Summa	**150·53**	**100·0**	**173·08**	**100·0**	**173·53**	**100·0**	**184·21**	**100·0**	**221·81**	**100·0**	**197·38**	**100·0**

I de ovannämnda sex städerna stego indextalen kontinuerligt från juli 1920 till omkring april 1921, då stegringen uppgick till 20 à 30 %. Därefter har en kraftig nedgång inträtt; prisnivån för juli månad synes ligga vid pass 10 % högre än ett år tidigare.

Sedan den senast skildrade beräkningsmetoden på sätt här ovan är sagt blivit allmänt genomförd i de större städerna, har man inom de kommunala statistiska kontorens förening upptagit frågan om önskvärdheten och möjligheten att erhålla en riksindex. Tills vidare vilar emellertid denna fråga, sedan arbetsministeriet — under framhållande av önskvärdheten av att reglerande och med varandra överensstämmande undersökningar angående levnadskostnaderna för arbetarklassen bleve verkställda att tjäna som grund för löneregleringar — beordrat inrättandet i samtliga provinshuvudstäder av en rådgivande kommitté, vars medverkan kan påkallas av offentliga myndigheter samt av industriella, kommersiella och arbetarorganisationer i alla frågor, avseende sambandet mellan levnadskostnader och löner. I avvaktan på resultatet av dessa kommittéers verksamhet har föreningen tills vidare uppskjutit behandlingen av nyssnämnda spörsmål och inskränkt sig till yrkandet, att arbetsministeriet måtte beordra alla större städer att beräkna indextal i överensstämmelse med de på Milanokongressen antagna grunderna, samt att ministeriet måtte sammanställa, kontrollera och offentliggöra dessa indextal.

Med avseende på tillämpningen av indexberäkningarna å löner gjorde Milanokongressen följande uttalanden:

1) Lönerna böra omräknas kvartalsvis på grundval av det aritmetiska medeltalet för de tre närmast föregående månadernas indextal.

2) När levnadskostnaderna hava befunnits fluktuera med mera än 5 % av den totala löneinkomsten (överenskomna minimilöner och dyrtidstillägg, men ej ackords- och övertidsersättning inberäknade) för en viss kategori av löntagare, skall hänsyn tagas till det fulla beloppet av fluktuationen, när lönerna omräknas för ett kvartal.

3) När fluktuationerna befinnas uppgå till mindre än 5 %, vidtages ingen löneändring, utan vid nästföljande beräkningstillfälle tages hänsyn jämväl till den sålunda konstaterade fluktuationen.

4) I händelse av ett prisfall skall korrigering verkställas efter reducerad skala och efter längre tids förlopp än som tillämpades under prisstegringsperioden.

Särskilt ansåg kongressen det nödvändigt att framhålla, att den beräknade utgiftsstaten i en normalfamiljs budget icke kunde eller finge tjäna till ledning vid bestämmandet av minimilöner eller för något annat dylikt syfte, enär dessa siffror endast vore avsedda att giva en bild av prisfluktuationerna, men ej av de absoluta levnadskostnaderna.

Det framhölls slutligen i detta sammanhang såsom önskvärt, att andra metoder för tillämpning av glidande löneskala borde slopas, bland annat det mycket vanliga systemet med ett visst tillägg eller avdrag för varje poäng, varmed indexen över- eller understiger ett visst utgångsläge.

Redogörelsen för de italienska indexberäkningarna åtföljes av en del mera allmänt hållna betraktelser angående indexberäkningarnas metod och de vunna resultatens tillförlitlighet. Vid bedömandet av dessa reflektioner bör man alltid ha i åtanke, att författaren utgår från italienska förhållanden, och att dessa äro åtskilligt avvikande från de i vårt land och våra grannländer rådande. Alldeles särskilt torde denna skillnad göra sig gällande med avseende på bedömandet av möjligheten att erhålla tillförlitliga och allmängiltiga resultat av en levnadskostnadsundersökning och lämpligheten att lägga sådana resultat till grund för indexberäkningar.

De ursprungliga summariska livsmedelsindexserierna, vilka voro ovägda och byggda på prisuppgifter allenast för sju à nio varuslag, bedömas av författaren som mindre tillförlitliga, huvudsakligen på grund därav, att åtskilliga av de medtagna artiklarna genom offentligt ingripande prisreglerats och de å dem gällande priserna på denna grund icke varit typiska för övriga varor. Även angives det som en ofullkomlighet, ehuru densamma synes tillskrivas mindre betydelse, att vägning enligt de olika varuslagens betydelse i hushållen ej ägt rum.

Med avseende på de senare överenskomna grunderna för beräknandet av vägda livsmedelsindices anföres, att det kan sättas ifråga, huruvida icke härigenom beräkningssättet komplicerats alltför mycket. Sålunda vore det omöjligt att utföra dessa beräkningar å andra orter än sådana, som ägde välorganiserade statistiska byråer. Gentemot införandet i beräkningarna av vissa kostnader för frukt och grönsaker ställer sig författaren synnerligen tveksam: priserna å dessa artiklar variera våldsamt ej blott från den ena veckan till den andra, utan från dag till dag, ja, från timme till timme och i olika delar av samma stad. Konsumtionen växlade också mycket från den ena årstiden till den andra. En utjämning av prisfluktuationerna på dessa varor med hänsyn till deras normala säsongvariationer vore också betänklig, då härigenom i indexberäkningarna infördes ett mot verkligheten stridande element.

Beträffande den fastställda budgeten för andra förnödenheter än livsmedel framhålles, att densamma icke bör ytterligare utvidgas genom införandet av flera poster; den kan beräknas omfatta åtminstone $^4/_5$ av utgifterna inom hushåll av genomsnittstyp, och man är fullt försvarad, om man antager, att övriga utgifter, vilka inom olika hushåll äro av synnerligen växlande art.

förändras i proportion till genomsnittet för de i beräkningarna medtagna. Varje tillägg skulle allenast öka svårigheten och risken vid beräkningarna. Det nyss sagda beträffande antalet utgiftsposter anses också gälla ifråga om avvägningen av de olika posternas inbördes betydelse. Varje försök att nå till fullkomlig överensstämmelse med de faktiska förhållandena finge anses ändamålslöst och skulle försvåra de periodiska indexberäkningarna på ett sätt, som skulle bliva positivt ofördelaktigt.

Det är framför allt tre krav på förändringar i indexberäkningarnas metod, som uppställts i syfte att vinna närmare överensstämmelse med de faktiska förhållandena, nämligen

1) upprättandet av en hushållsbudget, antingen grundad på hushållsräkenskaper eller på det fysiologiska behovet;

2) konstruerandet av en eller flera normalfamiljstyper i överensstämmelse med befolkningens faktiska fördelning;

3) hänsynstagande vid beräkningarna till de naturliga eller tvungna förändringar i genomsnittsförbrukningen, vilka bero på marknadsläget eller restriktioner från det allmännas sida eller till och med till ändrad levnadsstandard.

Med avseende på den första punkten här ovan framhålles av författaren, att den stora betydelsen av levnadskostnadsundersökningar är obestridlig. Verkligt säkra resultat anses emellertid omöjliga att uppnå, även om man icke tar i betraktande de metodiska svårigheter, som äro oskiljaktigt förbundna med dylika undersökningar. Den naturliga motviljan att lämna korrekta uppgifter angående inkomster och utgifter komplicerar ytterligare den faktiska svårigheten med en ordnad bokföring. Dessutom gör mångfalden av familjetyper — deras fördelning med avseende på kön, ålder, yrke, sociala förhållanden, uppfostran o. s. v. — att det är nästan omöjligt att draga verklig praktisk nytta av de erhållna budgettalen. Budgeter även från de mest omfattande undersökningar äro för få för att giva typiska medeltal från någon enda hushållsgrupp och för summariska och ytliga för att tjäna som grundval för familjemonografier. Samtidigt med att varje ansträngning att förbättra och fördjupa dessa undersökningar med avseende på olika samhällsgruppers levnadsstandard måste motses med tillfredsställelse, får man utgå från, att ingen verklig fördel skulle uppnås genom att ersätta de avrundade genomsnittstalen för konsumerade kvantiteter, med vilka den använda budgeten rör sig, med medeltal från dylika budgetundersökningar. Ett sådant utbyte kunde endast giva illusion av större exaktitet, på grund av att de erhållna medeltalen kunde beräknas med ett stort antal decimaler.

Det är ytterligare, framhålles det, tvenne synpunkter, som tala till förmån för att grunda indexberäkningarna på kvantitetstal, som uppskattats med tillhjälp av en översiktlig kännedom om varutillgång och konsumtionsförhållanden. För det första bör det erinras, att för det praktiska behovet är det tillräckligt att vid indexberäkningarna taga hänsyn till ett begränsat antal varuslag, vilkas fluktuationer kunna anses typiska även för övriga varor,

under det att konsumtionen faktiskt omfattar ett synnerligen stort antal förnödenheter. Även om man vid en budgetundersökning kunde uppnå en betydlig detaljrikedom, bleve det nödvändigt, att vid de fortlöpande indexberäkningarna begagna sig av »representativa» varuslag, vilkas prisvariationer finge anses gälla även med dem besläktade konsumtionsartiklar. För det andra måste det beaktas, att under tider av snabba prisvariationer den faktiska konsumtionen är underkastad starka förskjutningar. Särskilt borde hänsyn tagas till att åtskilliga förnödenheter, sådana som husgeråd, kläder o. s. v., vilka äro köpta under en föregående billigare period, alltjämt ingå i förbrukningen; förnyelsen förhindras genom de höga priserna. Om man ville göra ett försök att få budgeten fullständig, vore man nödsakad att använda uppskattade och godtyckliga poster för att komplettera de på aktuella priser beräknade utgifterna.

Ej heller vore det önskvärt att använda sig av en s. k. fysiologisk budget. Olika näringsfysiologiska undersökningar ha givit synnerligen växlande resultat med avseende på den för livsuppehället nödvändiga minimiförbrukningen. Givetvis äro dylika undersökningar av ett utomordentligt intresse, även sedan de speciella krigsförhållandena upphört, men hittills hava de i Italien verkställda experimenten givit som förnämsta resultat, att de uppvisa, huru otillräcklig den faktiska livsmedelsbudgeten inom arbetarklassen är för att uppehålla full arbetsförmåga. Att så är fallet gör det givetvis också ännu betänkligare att vid indexberäkningarna röra sig med medeltalen för faktiska förbrukningssiffror.

Sammansättningen av den »normalfamilj», vars konsumtion skall tjäna som grundval för indexberäkningarna, synes vara en fråga av ringa betydelse. Beräkningarna avse ju icke att giva en grundval för bestämmandet av minimilöner, utan allenast att fastställa prisväxlingarna från en period till en annan av ett så stort antal förnödenheter, att de kunna anses utgöra den bestämmande delen av förbrukningen inom alla slags familjer. Sammansättningen av hushållsbudgeten varierar med familjens storlek och med inkomsterna, men det skulle vara lika olämpligt att göra särskilda indexberäkningar för familjer av olika inkomstkategorier som för hushåll av olika sammansättning.

Vad slutligen beträffar frågan om förändrad eller oförändrad budget, sa hade uppenbarligen detta spörsmål sin särskilda aktualitet under krigsåren med deras varubrist och från det allmännas sida verkställda pris- och konsumtionsregleringar. I och med att man återgår till fri prisbildning, minskas avgjort behovet av omläggningar i budgeten. Det framhålles visserligen från många håll, att en förkrigsbudget numera icke är fullt tillämplig och måste giva indexberäkningarna ett annat resultat än en budget, som vore grundad på nuvarande förbrukningsförhållanden. Författaren anser emellertid, att anmärkningar av detta slag måste anses besvarade genom det, som i det föregående yttrats angående värdet av hushållsbokföringar för indexberäkningarna. Dylika periodiska undersökningar av levnadsvanorna anses av honom hava sin största betydelse därigenom, att de möjliggöra ett studium av eventuella förskjutningar av levnadsstandarden m. m.

Såsom allmän slutsats framhåller författaren, att det med trygghet kan sägas, att för alla praktiska syften fullt tillfredsställande metoder numera finnas utarbetade för beräkning av levnadskostnadernas fluktuationer. Ytterligare förfiningar av tekniken äro mindre av nöden än att utan tidsutdräkt få undersökningarna utsträckta till områden, där de ännu äro fullständigt okända. Även anskaffandet av ett tillräckligt antal goda observatörer, vilka ha övning i att konstatera sociala och ekonomiska fakta och att göra omfattande och systematiska insamlingar av försäljningspriser å konsumtionsartiklar, är ett önskemål av större vikt.

En levnadskostnadsindex, som är beräknad än så omsorgsfullt, kan aldrig med fullkomlig precision uttrycka alla prisförändringar eller deras betydelse för den husliga ekonomien inom särskilda familjer eller befolkningsklasser, säges det vidare. Vad de kunna och böra uttrycka är den allmänna gången av prisutvecklingen beträffande livsmedel och andra primära förnödenheter. När man vill göra klart för sig det nuvarande och framtida värdet av periodiskt återkommande indexberäkningar, måste man undvika all överdrift i fråga om att lägga dem till enda och ofelbar grund för arbetslönerna. Anklagelserna mot den teknik, som tillämpas vid indexberäkningarna, och kraven på ständigt mer och mer förfinade metoder härflyta, när allt kommer till allt, endast och allenast från de praktiska svårigheter, vilka uppstå, då man försöker att på ett stelt, nästan automatiskt sätt korrigera lönerna efter de ändrade indextalen. Så länge de statligt fastställda priserna dominerade och de offentliga myndigheterna, såsom under krigstiden, hade ledningen av varuutbytet, så länge som industrien omedelbart och till fullo kunde söka kompensation för stegrade löner genom att höja priserna på sina alster, under det att oroligheter bland de arbetande klasserna undertrycktes genom krigslagar, kunde lönesatser och levnadskostnader bringas till överensstämmelse skäligen lätt. Men man har icke skäl att antaga, att när alla eller huvudparten av krigstidsrestriktionerna äro avskaffade och världen återvänder till mera normala ekonomiska förhållanden, lönestandarden allt fortfarande skulle kunna, oberoende av de ekonomiska krafternas naturliga spel, konstrueras genom en enkel lösning av ett aritmetiskt problem. En sådan oriktig tankegång kan giva upphov till allvarliga olägenheter och kommer även i strid med de korrekta och nyttiga tillämpningar, som beräkningar av levnadskostnadsindexen alltid kunna giva, när det gäller att slita tvister mellan arbetsgivare och arbetare.

Tredje internationella arbetskonferensen i Genève.

(Oktober—november 1921.)

Den internationella arbetsorganisationens tredje konferens avhölls i Genève under tiden 25 oktober—19 november 1921. Vid denna konferens, som var den första, vilken förlagts till platsen för Nationernas förbunds säte och jämväl i övrigt försiggick i fullt vederbörlig ordning, voro 39 stater representerade. Hela antalet i konferensen deltagande regerings-, arbetsgivar- och arbetarombud jämte experter och sekreterare uppgavs utgöra omkring 370.

Enligt Kungl. Maj:ts beslut den 26 september 1921 deltogo från Sveriges sida i konferensen: såsom *ombud för regeringen* tf. chefen och ordföranden för arbetsrådet S. Ribbing och generaldirektören P. E. G. Insulander med byråchefen J. A. E. Molin och tf. byråchefen B. A. E. Nyström såsom experter; som *ombud för arbetsgivarna* direktören J. S. Edström med ordföranden i svenska lantarbetsgivarnas centralförening, viceamiralen W. Dyrssen och verkställande direktören i nämnda förening E. A. H. Carell såsom experter; såsom *ombud för arbetarna* sekreteraren i landsorganisationen E. Johansson med redaktören A. Hansson och ledamoten av riksdagens andra kammare P. E. Sköld såsom experter samt redaktören S. Backlund såsom språkkunnigt biträde.

Konferensens dagordning upptog följande frågor:

I. Förändring av sammansättningen av internationella arbetsbyråns styrelse.
II. Tillämpning på jordbruksarbetet av Washingtonbesluten rörande arbetstidens reglering.
III. Tillämpning på jordbruksarbetet av Washingtonbesluten rörande:
  A) Åtgärder till förebyggande eller lindrande av arbetslöshet.
  B) Skydd för kvinnor och barn.
IV. Särskilda åtgärder till skydd för jordbruksarbetarna.
  A) Teknisk jordbruksundervisning.
  B) Bestämmelser angående bostäder och sovplatser.
  C) Tryggande av förenings- och församlingsrätten.
  D) Ekonomiskt säkerställande mot olycksfall, sjukdom, invaliditet och ålderdom.
V. Desinfektion av ull, innehållande mjältbrandssporer.
VI. Förbud mot användande av blyvitt vid målning.
VII. Veckovila i industriella och handelsföretag.
VIII. A) Minimiålder för eldare och kollämpare.
  B) Obligatorisk läkarundersökning av minderåriga, använda till arbete ombord å fartyg.

Vid frågornas förberedande behandling hade man denna gång gått i viss mån annorlunda till väga än förut. I stället för att, såsom beträffande de tidigare konferenserna, utan avsevärd utredning söka genom utsända frågeformulär införskaffa upplysning såväl om allehanda faktiska förhållanden som om regeringarnas ställning till frågorna, hade internationella arbetsbyrån till förberedande av ifrågavarande konferens utarbetat kortfattade

betänkanden eller memoranda i de olika ämnena, åtföljda av ett relativt begränsat antal frågor, avsedda huvudsakligen att åvägabringa upplysning om de olika regeringarnas mening rörande ifrågasatta åtgärder. Med detta förfaringssätt åsyftades såväl att bereda regeringarna en viss lättnad i införskaffandet av uppgifter som att, genom tillhandahållandet av ett visst mått av utredning, giva större värde och tillförlitlighet åt regeringarnas meningsyttringar. Sedan arbetsbyrån fått mottaga regeringarnas svar å frågeformulären, utarbetade den, med behörig hänsyn tagen till svaren, förslag till konventioner eller rekommendationer i de olika frågorna, vilka förslag jämte redogörelser för regeringarnas svar tillställdes organisationens medlemmar någon tid före konferensens början.

Av svenska regeringen remitterades arbetsbyråns nyss omförmälda betänkanden till den av Kungl. Maj:t den 19 november 1920 tillsatta delegationen för det internationella socialpolitiska samarbetet, vars förnämsta uppgift är att förbereda Sveriges deltagande i arbetskonferenserna. Delegationen sökte i regel för sina yttranden i de olika frågorna samråd med vederbörande fackmyndigheter och intresserade korporationer m. fl. Till biträde åt delegationen vid utarbetandet av dess yttrande rörande jordbruksfrågorna förordnade Kungl. Maj:t, såsom längre fram närmare relateras, särskilda sakkunniga.

I de svar, som regeringen, oftast i enlighet med delegationens förslag, avgav å arbetsbyråns frågor, ställde man sig, såsom framgår av redogörelserna för de särskilda frågorna, beträffande det stora flertalet frågor tillmötesgående gent emot de av arbetsbyran ifrågasatta åtgärderna, men gav även i vissa fall uttryck åt erinringar och förbehåll.

Vid sin här ovan berörda utformning av förslagen till konventioner och rekommendationer synes arbetsbyrån i åtskilliga avseenden beaktat svenska regeringens uttalanden, vilka ofta överensstämt med yttranden från andra länders regeringar. Emellertid ha den svenska regeringens ombud vid konferensen i en del fall biträtt förslag, mot vilka anmärkning tidigare riktats av den dåvarande regeringen. Den hållning, regeringsombuden härvidlag intagit, har föranletts av ombuden delgivna önskningar från den nuvarande regeringens sida.

I de efterföljande redogörelserna för de olika frågornas behandling har åt jordbruksfrågorna såsom de mest betydelsefulla ägnats mer utförlig framställning.

I. Förändring av sammansättningen av arbetsbyråns styrelse.

Å den internationella arbetskonferensen i Washington år 1919 hade, väsentligen från ett flertal utomeuropeiska staters sida, framställts anmärkning mot de europeiska staternas orättvist starka representation i internationella arbetsbyråns styrelse — en anmärkning, som på visst sätt godtogs av konferensen. Indiska regeringen hade dessutom gjort anspråk på, att

Indien skulle räknas till de åtta mest betydande industristaterna och på denna grund äga rätt till representation i nämnda styrelse.

Nederländerna och Tcheckoslovakien ha sedermera framställt krav på att såsom tillhörande de åtta mest betydande industristaterna bli representerade i byråns styrelse. Vidare har Kubas regering under åberopande av nyss omförmälda anmärkning påyrkat representationsrätt för Kuba.

Härovan berörda frågor hänvisades av arbetsbyråns styrelse till kommissionen för styrelsens arbetsordning och upptogos sedermera till behandling av styrelsen. Under denna behandling, som ej resulterade i några formliga förslag, konstaterades bl. a., att en ändring i fredsfördraget, vilken vore en nödvändig förutsättning för varje egentlig förändring av styrelsens sammansättning, skulle möta stora svårigheter. Frågan om vilka stater, som skulle räknas till de åtta mest betydande industristaterna, tillkom det enligt fredsfördraget nationernas förbunds råd att avgöra, och hade även viss samverkan med detsamma kommit till stånd. Beträffande fördelningen av styrelsens ledamotsplatser mellan europeiska och övriga stater uttalade sig styrelsen för följande rekommendation:

Konferensen uppmanar de tre grupperna (d. v. s. regerings-, arbetsgivar- och arbetarombud) att vid utlöpandet av de nuvarande mandaten, d. v. s. vid tidpunkten för 1922 års val, beakta vikten av att trygga en skälig fördelning mellan europeiska och utomeuropeiska länder.

I ändamål att tillmötesgå kraven på representationsrätt ifrågasattes bl. a. jämväl, att styrelsen skulle utnyttja den befogenhet, styrelsen enligt fredsfördraget ansågs äga att reglera suppleantinstitutionen. För att på sådant sätt tillgodose ifrågavarande syfte föreslogs i det längstgående reformförslaget, att jämväl suppleanterna för regeringsombuden skulle kunna vara av annan nationalitet än respektive ombud, samt att de skulle äga närvara och taga del i överläggningarna men ej i besluten, även då det ordinarie ombudet var tillstädes.

Nämnas bör måhända slutligen, att såsom en utväg att bereda vidgad representation också framställdes tanken på ett alterneringssystem, enligt vilket de stater, fyra till antalet, vilkas representationsrätt i styrelsen grundar sig på val, icke skulle kunna ånyo väljas därtill förrän efter förloppet av en viss tid.

Nu antydda förslag till reformer i avseende å sammansättningen av internationella arbetsbyråns styrelse återgåvos i en av byrån utgiven broschyr, som tillställdes de olika regeringarna med begäran om yttrande. Med anledning härav avgav svenska regeringen under oktober 1921 till arbetsbyrån ett yttrande, varur må anföras följande:

Den enda rationella lösningen av frågan om vidgad representation bestode i en ökning av antalet regeringsombud i byråns styrelse. Någon större sådan ökning syntes emellertid av flera skäl icke böra ifrågakomma, utan ifrågasattes endast en ökning av regeringsombuden från 12 till 16 och av hela styrelsens ledamotsantal från 24 till 32.

En dylik lösning av problemet skulle emellertid kräva ändring av fredstraktaten, vilket åter betydde, att utsikterna därför under den närmaste framtiden vore mycket små. Med hänsyn härtill syntes det vara skäl att — såsom en nödfallsutväg och

provisorisk anordning — uppmärksamma förslaget om utnyttjande av suppleantplatserna till representationens vidgande. Efter en ingående granskning och kritik av de olika förslagen i detta avseende stannade man i yttrandet vid att förorda förut omförmälda längstgående förslag i förevarande avseende.

Beträffande alterneringssystemet ställde man sig i yttrandet tveksam.

Mot den till förmån för de utomeuropeiska staterna ifrågasatta uppdelningen av representationen anfördes bl. a., att en fixerad dylik uppdelning ej blott skulle strida mot valfrihetens ide och förminska den därmed åsyftade möjligheten att vinna bästa möjliga representation, utan även sannolikt giva anledning till nya och måhända mer betänkliga krav på representation efter särskilda grunder.

Frågorna rörande styrelsens sammansättning hänvisades ej vid konferensen till något särskilt för ändamålet tillsatt utskott utan till val- eller förslagsutskottet (commission de proposition, commission of selection), som vid början av varje konferens skall tillsättas för behandling av val och en del andra ärenden. För frågornas förberedande handläggning tillsattes inom nämnda utskott ett särskilt underutskott av nio personer, inom vilket det svenska arbetsgivarombudet, direktör Edström, fick plats samt valdes till ordförande och rapportör.

Efter en ganska ingående behandling i underutskott, utskott och plenarförsamling fattade konferensen, i regel med acklamation, i ärendet efterföljande, med den svenska ståndpunkten i huvudsakliga delar rätt väl överensstämmande beslut:

1) Internationella arbetskonferensen anhåller, att Nationernas förbunds råd ville, till tryggande av den fulla regelmässigheten av valen till arbetsbyråns styrelse vid sammanträdet år 1922, i lämplig tid före valet meddela beslut rörande de tvistigheter, som underställts rådet i avseende å förteckningen å de åtta mest betydande industristaterna.

2) Konferensen, som erkänner, att modifikationer av fredsfördraget innebära det enda praktiska sättet att råda bot på vissa förefintliga ofullkomligheter och att i arbetsbyråns styrelse säkerställa en fullt rättvis representation av medlemmarna, men tillika tager i betraktande, att dylika modifikationer, vidtagna enligt § 422 i fredsfördraget, icke kunna åstadkommas utan förberedelser,

inbjuder arbetsbyråns styrelse att pröva frågan och att å dagordningen för nästföljande sammanträde upptaga förslag i berörda syfte.

3) Under förväntan att en fullständig reglering av frågan måtte åvägabringas genom ändring av § 393 i fredsfördraget, uttalar sig konferensen för att representationen av de huvudsakliga utomeuropeiska områdena måtte regleras genom rättvisa bestämmelser; och framlägger konferensen, angelägen som den är att vidtaga provisoriska åtgärder i förevarande syfte, med hänsyn till valen år 1922 efterföljande rekommendationer och resolutioner, som skola förbliva i kraft, till dess staterna enligt bestämmelserna i § 422 ratificerat de förändringar, som godtagits av 1922 års sammanträde.

4) Konferensen riktar följande rekommendationer till de tre grupperna:

Bland de tolv regeringar, som företrädas i arbetsbyråns styrelse, skola fyra tillhöra utomeuropeiska länder.

Bland de sex ombuden för arbetsgivargruppen skall åtminstone ett tillhöra ett utomeuropeiskt land.

Bland de sex ombuden för arbetargruppen skall åtminstone ett tillhöra ett utomeuropeiskt land.

5) Konferensen förelägger de tre grupperna följande resolutioner:

Suppleanter (adjungerade ledamöter) skola äga att åtfölja de ordinarie ledamöterna av arbetsbyråns styrelse. De skola vara berättigade att med ordförandens tillstånd,

skriftligen begärt, yttra sig rörande särskilda ämnen. De skola icke äga rätt att rösta.

I den ordinarie ledamotens frånvaro skall suppleant ha alla dennes rättigheter.

Varje suppleant bör till ordföranden avlämna skriftlig fullmakt.

De tolv regeringarna, som äro företrädda i arbetsbyråns styrelse, äga att utnämna sina egna suppleanter (adjungerade ledamöter). Dessa suppleanter kunna vara av annan nationalitet än den ordinarie ledamoten av styrelsen och skola till personen utses av den ordinarie ledamotens regering eller av den ordinarie ledamoten, om han därtill vederbörligen bemyndigats av sin regering.

Arbetsgivar- och arbetargrupperna äga att vardera utnämna sex suppleanter (adjungerade ledamöter); skolande omkostnaderna för tre suppleanter av vardera gruppen bestridas av den internationella arbetsorganisationen. Dessa suppleanter skola kunna vara av annan nationalitet än den ordinarie ledamoten.

6) Ovan angivna rekommendationer och resolutioner skola underställas regeringarna, arbetsgivarna och arbetarna under de närmast följande tolv månaderna, så att ombuden för varje grupp skola kunna mottaga instruktioner rörande dessa punkter för det nästa sammanträdet av konferensen.

7) Konferensen återremitterar till styrelsen för utredning och rapport till nästa konferens frågan om ett alterneringssystem.

8) Konferensen återremitterar till styrelsen för utredning och rapport till nästa konferens förslaget att på styrelsen tillämpa stycke 5 av § 4 i pakten rörande Nationernas förbund.

II—IV. Frågor rörande jordbruket.

1. Förberedande behandling.

För besvarandet av internationella arbetsbyråns frågeformulär rörande jordbruket förstärkte Kungl. Maj:t på därom gjord hemställan Sveriges delegation för det internationella socialpolitiska samarbetet med åtta för ändamålet tillkallade sakkunniga i jordbruksfrågor, nämligen direktören E. A. H. Carell, redaktören A. Hansson, generaldirektören P. E. G. Insulander, professorn H. J. Juhlin Dannfelt, ledamoten av riksdagens första kammare J. Johansson i Kälkebo samt ledamöterna av riksdagens andra kammare O. Nilsson i Tånga, D. Pettersson i Bjälbo och P. E. Sköld. Såsom sekreterare vid jordbruksfrågornas behandling beslöt delegationen anlita tf. byråchefen B. Nyström. Med nämnda sakkunnigas medverkan utarbetades förslag till svar med en ganska utförlig motivering för Sveriges vidkommande på arbetsbyråns frågeformulär. I sagda svar framhölls bl. a., att särskilt den omständigheten, att flertalet brukningsdelar i Sverige skötas av ägaren med hjälp av dennes familjemedlemmar, måste väcka allvarliga tvivel rörande behovet och lämpligheten med avseende på sådana jordbruk av lagstiftningsåtgärder för reglering av arbetsvillkoren och andra sociala förhållanden. Inom de områden åter, där de stora jordbruken spela en mera betydande roll och där det följaktligen finnes ett större antal jordlösa lantarbetare, ha jordbruksarbetarna merendels organiserat sig i fackföreningar och genom sammanslutningens makt kunnat göra sin rätt gällande vid arbetsförhållandenas reglering genom kollektivavtal. Det tillades, att de mycket olikartade förhållanden, som råda i olika landsdelar med avseende

på klimat, jordmån och arbetsmetoder, måste anses göra en enhetlig reglering nästan omöjlig, åtminstone om småbruken även skulle innefattas i densamma. Utgående från dessa allmänna synpunkter ansåg flertalet av de sakkunniga en reglering av arbetstiden inom jordbruket genom en internationell konvention olämplig, synnerligast som en sådan kunde förväntas bliva särskilt tryckande just för jordbruket i sådana länder, där de klimatiska och jordmånsförhållandena äro mindre gynnsamma, och där alltså naturfaktorn träder tillbaka för produktionsfaktorn arbete. En minoritet, bestående av hrr Hansson, Nilsson och Sköld, ansåg sig däremot kunna ge sin anslutning till tanken på en dylik konvention, dels såsom ett led i strävandena att även på jordbruksområdet motarbeta osund konkurrens och främja samstämmighet olika länder emellan, dels såsom ett stöd för de svenska jordbruksarbetarna i deras kamp för arbetsvillkor likartade med dem, under vilka industriarbetarna redan arbeta. I fråga om övriga i formuläret berörda lantarbetarfrågor rådde däremot i huvudsak enighet bland de sakkunniga, vilka rörande ett flertal frågor ställde sig sympatiska till tanken på en internationell samverkan, som dock merendels syntes böra förverkligas ej genom avslutande av formliga konventioner utan i rekommendationens smidigare och för de nationella särdragens beaktande lämpligare form.

Sedan delegationens förslag till svar överlämnats till regeringen, avlät denna, i huvudsaklig överensstämmelse med förslaget, den 2 juni 1921 till internationella arbetsbyrån svar på dess meranämnda frågeformulär. I samband därmed översändes även exemplar av en genom delegationens försorg utarbetad broschyr på engelska språket, betitlad »The swedish agricultural labourer», vilken i detalj belyser jordbrukets sociala förhållanden inom olika delar av vårt land.

Under loppet av juni och juli månader inkommo till arbetsbyrån svar på frågeformuläret angående jordbruksfrågor från tillhopa sjutton stater, nämligen Österrike, Kanada, Danmark, Finland, Frankrike, Storbritannien, Indien, Italien, Japan, Nederländerna, Norge, Polen, Rumänien, Sydafrika, Spanien, Sverige och Schweiz. Dessa svar voro merendels ganska utförligt motiverade, och Sveriges exempel att till ytterligare belysning av sina egenartade jordbruksförhållanden utarbeta en särskild broschyr hade följts av trenne andra stater, nämligen Norge, Finland och Japan.[1] På grundval av de sålunda erhållna upplysningarna utarbetades inom arbetsbyrån fyra å franska och engelska tryckta häften, i vilka med avseende på var och en av de å konferensens dagordning upptagna frågorna rörande jordbruket dels återgåvos resp. regeringars svar, dels lämnades en allmän överblick av resp.

[1] A short review of agriculture and forestry in Norway and of official efforts for their advancement by O. T. Bjanes, Director of Agriculture. Issued by the Department of Agriculture, Kristiania 1921.

L'agriculture finlandaise et la situation des ouvriers agricoles en Finlande, Helsingfors 1921.

An outline of agriculture and agricultural labour in Japan och An outline of the sericultural industry and sericultural labour in Japan, published by Bureau of Agriculture, Department of Agriculture and Commerce, Tokyo 1921.

frågors läge i belysning av nämnda svar, dels slutligen meddelades förslag till sådana konventioner eller rekommendationer, vilka arbetsbyrån, med stöd av sin sålunda erhållna kännedom om uppfattningen hos regeringarna, ansåg ha utsikter att bliva antagna å den förestående konferensen. Under tiden för berörda bearbetning inom arbetsbyrån hade svar inkommit från ytterligare sju stater, nämligen Albanien, Australien, Chile, Kina, Tcheckoslovakien, Tyskland och Jugoslavien, vilka upplysningar sammanställdes i en tilläggsrapport, som emellertid ej, såsom de nyssnämnda broschyrerna, kunde utsändas till resp. länder före konferensen utan utdelades vid densamma. Samtidigt tillhandahölls även en av arbetsbyråns jordbruksavdelning utarbetad, 618 sidor omfattande statistisk-teknisk översikt över de vid konferensen förekommande jordbruksfrågornas läge i olika länder. Denna utredning, vid vars utarbetande utnyttjats ej blott de upplysningar, vilka på sätt nyss nämnts lämnats av resp. regeringar, utan jämväl annat i officiella publikationer, tidskrifter o. d. tillgängligt material rörande jordbrukets sociala frågor, torde få anses vara av stort och bestående värde för belysning av huru lantarbetarna i olika länder voro ställda med avseende på arbetstid och arbetslöshet, kvinno- och barnarbete, undervisnings- och bostadsförhållanden samt föreningsrätt och socialförsäkring åren 1920—1921.[1]

2. Lantarbetarfrågornas behandling vid konferensen.

Protest mot behandling av dessa frågor. Redan i det frågeformulär angående lantarbetarfrågorna, vilket, såsom förut nämnts, i början av år 1921 utsändes till regeringarna, framhöll arbetsbyrån, att man å vissa håll bestritt så väl arbetskonferensens kompetens att upptaga sådana frågor till behandling som lämpligheten att under nuvarande situation söka åstadkomma internationella lagstiftningsåtgärder, vilka — enkannerligen i den mån de medförde en inskränkning av arbetstiden inom jordbruket — kunde tänkas medföra en minskning av produktionen. Arbetsbyrån hävdade häremot bestämt konferensens rätt att syssla med frågor rörande alla slag av arbetare, sålunda även lantarbetare, samt höll före, att det missnöje, som rådde bland lantarbetarna i många länder, för samhällslugn och jordbruksproduktion innebar stora faror, vilka bäst avlägsnades genom en internationell reglering, åsyftande att höja jordbruksarbetaren till samma sociala nivå som industriarbetaren.

Den opposition, som nyss berörts, synes i första hand ha utgått från schweiziska bondeförbundet (sekreterare professor Laur) men efter hand vunnit anslutning från ett flertal inflytelserika jordbrukskorporationer, däribland internationella lantbruksinstitutet i Rom, å vars generalförsamling i

[1] Technical survey of agricultural questions: Part I: Adaptation of Washington decisions (hours of work, unemployment, protection of women and children); Part II: Special measures for the protection of agricultural workers (technical agricultural education, living-in conditions of agricultural workers, rights of association and combination, protection against accident, sickness, invalidity and old age), *International labour office*, Geneva 1921 (även utgiven på franska).

november 1920 man, likväl utan att fatta formlig resolution i ämnet, allmänt uttalade sig emot upptagandet särskilt av jordbrukets arbetstidsfråga å arbetskonferensens dagordning. Sedermera hänvände sig schweiziska förbundsrådet till arbetsbyråns direktör i syfte att utverka sagda frågors avlägsnande från programmet eller åtminstone deras hänskjutande till en särskild specialkonferens. Förbundsrådet hänvisades då av honom att göra sina önskemål i detta avseende gällande i den ordning förbundsakten stadgade, d. v. s. genom att i enlighet med Versaillestraktatens § 402 anföra protest vid konferensen, vilket medför den ifrågavarande punktens strykande från dagordningen, för så vitt ej ombuden med två tredjedels majoritet uttala sig för dess bibehållande.

Det blev emellertid ej Schweiz utan Frankrike, som vid konferensen närmast kom att göra sig till målsman för strävandena att avföra lantarbetarfrågorna från dagordningen. I en skrivelse meddelade franska regeringen i maj 1921 internationella arbetsbyrån, att den protesterade mot upptagandet på dagordningen av frågan om arbetstidsförhållandena inom jordbruket (punkt II), och i en ny skrivelse av oktober samma år utsträcktes denna protest till att avse samtliga jordbruksfrågor (punkterna II, III och IV). I motiveringen anfördes, att jordbruket rönte sådan inverkan av de skiljaktiga tekniska, ekonomiska, sociala och klimatiska förhållandena i olika länder, att därigenom omöjliggjordes varje verklig och effektiv internationell reglering. Vidare omnämndes ej jordbrukets arbetare i fredsfördraget, vilket givit parlamentariska kommitteer och jordbrukskorporationer anledning att ifrågasätta konferensens befogenhet att över huvud behandla jordbruksfrågor. Men även bortsett från den juridiska sidan av saken, hette det, syntes den nuvarande ekonomiska världssituationen särskilt illa lämpad för internationella experiment, som kunna framkalla svårigheter och kanske förorsaka en minskning av jordbrukets produktion.

Den franska regeringens nu berörda ståndpunkt framfördes redan vid konferensens första arbetsplenum den 26 oktober av regeringsrepresentanten A. Fontaine. Omedelbart efter hans anförande begärdes ordet av den franske arbetarrepresentanten L. Jouhaux, vilken å de franska arbetarnas vägnar protesterade mot regeringens ställningstagande, som enligt hans mening — vilken han sökte stödja med tidigare uttalanden av franska statsmän — vore föranlett av den nuvarande inrikespolitiska situationen i Frankrike. Fontaine replikerade, att franska regeringen ej handlat ur synpunkten av vad som vore politiskt, utan av vad som vore praktiskt lämpligt. I den därefter följande synnerligen livliga diskussionen väckte den engelska regeringsrepresentanten sir Daniel Hall särskild uppmärksamhet genom ett tal, vari han framhöll, att den franska regeringens framställning berörde trenne skilda punkter, som ej borde sammanblandas, nämligen 1) den juridiska frågan angående internationella arbetsorganisationens kompetens att handlägga jordbruksfrågor, 2) värdet av de förslag rörande dylika frågor, vilka uppförts å konferensens dagordning, samt 3) lämpligheten över huvud att vid nuvarande tidpunkt söka åstadkomma en internationell reglering av jordbrukets

arbetsförhållanden. Han ansåg, att den första frågan borde avgöras först, enär den innebar ett avgörande för all framtid, om hela världens jordbruksarbetare skulle falla under konferensens domvärjo eller icke. I Storbritannien funnes f. n. mer än en miljon lantarbetare, och brittiska delegationen kunde ej komma tillbaka hem till dem och säga, att de vore ur räkningen, att deras sak aldrig kunde dragas inför konferensens forum, att de internationellt sett vore parias. Den franska synpunkten på denna fråga kunde ej den engelska delegationen dela, utan alla dess medlemmar, vare sig de representerade regering, arbetsgivare eller arbetare, vore eniga i fråga om konferensens kompetens i jordbruksfrågor, och han vädjade till den franska delegationen att återkalla protesten, i vad den avsåg denna principiella punkt. Under den följande diskussionen förklarades omsider från franskt håll, att man ville tillmötesgå nu berörda synpunkt så till vida, att man stödde sitt krav om jordbruksfrågornas avförande från dagordningen uteslutande på opportunitetsskäl. Därefter ajournerades sammanträdet till följande dag.

Innan skildringen av överläggningens förlopp fortsättes och resultaten från denna delvis nya utgångspunkt meddelas, synes det vara lämpligt att, till klarläggande av frågans reella innebörd, redogöra för det sätt, på vilket internationella arbetsbyrån tänkt sig en lösning av det vanskliga spörsmålet om reglering av arbetstidsförhållandena inom jordbruket.

Såsom förut omnämnts, hade byrån i det utsända frågeformuläret angående jordbruksfrågor ifrågasatt en *internationell konvention* rörande regleringen av arbetstiden inom jordbruket. De inkomna svaren gåvo emellertid vid handen, att flertalet regeringar ej ansågo sig kunna tillstyrka en dylik lösning; blott Spanien, Finland och Italien uttalade sin anslutning till tanken på en konvention i denna fråga. Med hänsyn till den allmänna uppfattning, som sålunda kommit till synes, ansåg sig arbetsbyrån böra frångå sin ursprungliga ståndpunkt och framlade med avseende på dagordningens punkt II följande *förslag till rekommendation* angående arbetstidens längd inom lantbruket:

Konferensen hemställer, att varje medlem av internationella arbetsorganisationen måtte vidtaga åtgärder i syfte att uppmuntra organisationerna inom lantbruket till att, medelst mellan jordbrukets arbetsgivare och arbetare ingångna kollektivavtal, fastställa maximiantalet arbetstimmar per år samt de gränser, inom vilka det genomsnittliga antalet arbetstimmar per dag må kunna växla under årets lopp, allt under hänsynstagande till resp. länders särskilda förhållanden och betingelser.

Den fortsatta diskussionen om förevarande omstridda frågepunkt upptog konferensens sammanträden den 27 och 28 oktober. Debattens första fas avslutades genom antagandet av en ursprungligen av den belgiske regeringsdelegaten E. Mahaim framlagd, sedermera på förslag av den italienske arbetarrepresentanten G. Baldesi något ändrad *resolution* av följande lydelse:

Konferensen, som anser, att frågor rörande jordbrukets sociala förhållanden höra under dess domvärjo, och som håller före, att den av arbetsbyråns styrelse upprättade dagordningen står i överensstämmelse så väl med Washingtonkonferensens beslut som med lantarbetarnas rättmätiga krav, besluter att successivt och för varje särskilt fall undersöka lämpligheten av att på dagordningen bibehålla frågorna n:r II, III och IV.

Den andra fasen, spörsmålet huruvida arbetstidsfrågan skulle upptagas till realbehandling eller ej, gav anledning till en rad delvis mycket vidlyftiga anföranden, intill dess omsider den skäligen uttänjda debatten avslöts genom beslut om »clôture». Därefter skreds till omröstning medelst namnupprop, vilken gav vid handen, att för punktens behållande på dagordningen röstade 63 och emot 39, vilket innebar, att den för punktens bibehållande nödiga två tredjedels majoriteten icke uppnåddes. Enligt protokollet funnos bland dem, som röstade emot, samtliga regeringsombud för Frankrike, Schweiz, Belgien, Nederländerna, Grekland, Italien, Japan och Siam samt dessutom arbetsgivarrepresentanter från ett flertal andra länder, bl. a. Sverige. För frågans realbehandling vid konferensen röstade delegaterna för Sverige (med nyssnämnda undantag), Norge, Danmark, Finland, Tyskland, Tcheckoslovakien, Storbritannien (med undantag av arbetsgivarombudet) m. fl.

Vid konferensens nästa plenarsammanträden den 29 och 31 oktober väcktes åtskilliga motioner, åsyftande att den sålunda fallna frågan om reglering av jordbrukets arbetstid skulle upptagas på dagordningen för nästa eller en följande konferens. Konferensen biföll omsider med 73 röster mot 18 följande motion, som framlagts på de italienska, brittiska och nederländska regeringsombudens vägnar:

Internationella arbetskonferensen, samlad till sin tredje session, besluter, att frågan om arbetstiden inom jordbruket skall upptagas på dagordningen för en följande konferens.

Vid nämnda sammanträden verkställdes jämväl omröstning genom namnupprop angående bibehållande på dagordningen av de båda återstående komplexen av jordbruksfrågor, nämligen punkterna III och IV. Deras bibehållande beslöts med mycket stora majoriteter (90 mot 17, resp. 93 mot 13). Motståndet representerades huvudsakligen av Frankrike och Schweiz, vilkas regerings- (och arbetsgivar-)ombud i det följande avhöllo sig från att deltaga i dessa frågors behandling. För realbehandling röstade nu ett flertal delegationer i deras helhet, däribland den svenska.

Samtidigt härmed tillsattes för behandling av de kvarstående jordbruksfrågorna trenne utskott, nämligen *första utskottet* för behandling av frågorna om arbetslöshet samt lantarbetarnas ekonomiska säkerställande gentemot olycksfall, sjukdom, invaliditet och ålderdom (punkterna III: A och IV:D på dagordningen), *andra utskottet* för skyddslagstiftning till förmån för kvinnor och barn samt bostadsfrågan (III: B och IV: B) samt *tredje utskottet* för teknisk jordbruksundervisning och föreningsrätt (IV: A och IV:C). I första kommissionen hade Sverige ordinarie representanter inom såväl regerings- som arbetsgivar- och arbetargrupperna, i den tredje en suppleantplats inom arbetargruppen.

Under den närmaste tiden koncentrerades arbetet till nämnda utskott och synes det med hänsyn därtill lämpligt att fördela den följande skildringen efter de olika utskotten.

Första jordbruksutskottet.

(Ordf. engelske regeringsrepresentanten sir Daniel Hall.)

A. Arbetslöshetsfrågan. I det utsända frågeformuläret hade arbetsbyrån anhållit om resp. regeringars yttranden angående en serie åtgärder, vilka ansetts ägnade att motverka och lindra arbetslöshet för jordbruksarbetare. I den svenska regeringens svar härpå framhölls bl. a. att, ehuru hittills nämnvärd arbetslöshet knappast förekommit inom Sveriges jordbruk och en rekommendation i nämnda syfte därför f. n. knappast kunde anses påkallad för vårt lands vidkommande, vore likväl de föreslagna åtgärderna väl värda uppmärksamhet, i synnerhet som flertalet av dem hos oss redan prövats såsom led i strävandena att motverka »flykten från landet» till städerna, industrien och främmande länder.

Med stöd av de uttalanden, som gjorts från regeringarnas sida, hade arbetsbyrån uppgjort följande *förslag till rekommendation* angående förebyggandet av arbetslöshet inom lantbruket och avhjälpande av dess följder:

Internationella arbetskonferensen hemställer under vederbörligt hänsynstagande till arbetslöshetens inom lantbruket särskilda natur, att varje medlem av internationella arbetsorganisationen måtte taga under övervägande de åtgärder, vilka kunna antagas lindra arbetslösheten bland jordbruksarbetarna, och därvid särskilt beakta lämpligheten av att tillämpa sådana i det följande omnämnda åtgärder, vilka kunna vara bäst lämpade för landets speciella förhållanden. Med hänsyn härtill hemställer konferensen:

I. Att medlemmarna av internationella arbetsorganisationen måtte vidtaga åtgärder i syfte att utvidga den odlade jordens areal, antingen genom att möjliggöra odling av i närvarande stund icke odlingsbar jord eller genom att taga under bruk obrukad eller otillräckligt brukad jord.

II. Att medlemmarna av internationella arbetsorganisationen måtte vidtaga åtgärder i syfte att förvandla extensivt jordbruk till intensivt.

III. Att medlemmarna av internationella arbetsorganisationen måtte vidtaga åtgärder i syfte att genom utveckling av jordbrukskrediten åstadkomma småbruk på egen eller arrenderad jord.

IV. Att medlemmarna av internationella arbetsorganisationen måtte vidtaga åtgärder i syfte att utveckla den inre kolonisationen.

V. Att medlemmarna av internationella arbetsorganisationen måtte vidtaga åtgärder för att, genom beredande av lämpliga transportmöjligheter, göra arbeten av mera tillfällig natur tillgängliga för arbetslösa lantarbetare.

VI. Att medlemmarna av internationella arbetsorganisationen måtte vidtaga åtgärder för utveckling av hemarbetet på landsbygden vintertid, dock under förutsättning att dylikt arbete utföres under tillfredsställande och människovärdiga förhållanden.

VII. Att medlemmarna av internationella arbetsorganisationen måtte vidtaga åtgärder för att uppmuntra bildandet av kooperativa sammanslutningar av lantarbetare för jordbruksändamål samt för inköp eller arrende av jord.

VIII. Att medlemmarna av internationella arbetsorganisationen måtte tillställa internationella arbetsbyrån en periodisk rapport rörande de åtgärder, som vidtagits i och för tillämpning av förevarande rekommendation.

Inom utskottet gjordes detta förslag till föremål för närmare granskning och diskussion, varvid åtskilliga ändringsförslag framlades och delvis god-

togos. Utskottsarbetet i detta avseende resulterade i ett vid utskottets fjärde sammanträde den 2 november antaget förslag till rekommendation angående förebyggande av arbetslöshet inom lantbruket. Detta förslag behandlades av konferensen vid tvenne plenarsammanträden den 7 november, varunder en livlig debatt särskilt utspann sig rörande frågan om lämpligheten av att i rekommendationens inledning uttryckligen angiva dess samband med 1919 års Washingtonbeslut i samma ämne. I detta syfte framlade nederländska regeringsombudet Nolens ett ändringsförslag, vilket antogs med 42 röster mot 29. I övrigt antogs kommitténs förslag, vilket överlämnades till redaktionsutskottet. Den 12 november förelåg detta här nedan återgivna utskottsförslag till plenarbehandling av konferensen, varvid detsamma bifölls med 75 röster (däribland de svenska regerings- och arbetarombudens) mot 19 (däribland det svenska arbetsgivarombudets). Från arbetsgivarsidan hade särskilt yrkats på utelämnande av rekommendationsförslagets sjätte moment angående stöd för det kooperativa jordbruket.

Rekommendation angående åtgärder till motverkande av arbetslöshet inom jordbruket.[1]

I. Internationella arbetsorganisationens generalkonferens, vilken anser, att det konventionsförslag och de rekommendationer rörande arbetslösheten, som antogos i Washington, äro principiellt sett tillämpliga på jordbruksarbetare, men erkänner arbetslöshetens inom jordbruket speciella natur, hemställer, att varje medlem av internationella arbetsorganisationen måtte taga under övervägande åtgärder, lämpade efter landets ekonomiska och agrikulturella förhållanden, till förebyggande och lindrande av arbetslöshet bland jordbruksarbetare och med hänsyn härtill särskilt undersöka lämpligheten av:

1) att taga i användning moderna tekniska metoder för att kultivera jord, som för närvarande är obrukad eller blott delvis uppodlad, men som därigenom skulle kunna bringas att giva skälig avkastning;

2) att uppmuntra tillämpningen av förbättrade system för odling och mera intensivt utnyttjande av jorden;

3) att utveckla den inre kolonisationen;

4) att genom lämpliga transportmöjligheter för arbetslösa lantarbetare underlätta tillgången till arbeten av mera tillfällig natur;

5) att utveckla sådana industrier och fyllnadsarbeten, vilka kunna bereda sysselsättning åt lantarbetare, som lida av säsongarbetslöshet; detta dock under förutsättning att åtgärder vidtagas till tryggande att dylikt arbete utföres under tillfredsställande förhållanden;

6) att vidtaga åtgärder för att uppmuntra bildandet av kooperativa sammanslutningar av lantarbetare för jordbruksarbete och för inköp eller arrende av jord samt med hänsyn därtill vidtaga åtgärder för utvidgande av jordbrukskrediten, särskilt till förmån för kooperativa produktionsföreningar av lantarbetare.

II. Internationella arbetsorganisationens generalkonferens hemställer, att varje medlem av internationella arbetsorganisationen måtte tillställa internationella arbetsbyrån en periodisk rapport rörande de åtgärder, som vidtagits till förverkligande av ovanstående rekommendation.

B. Ekonomiskt säkerställande mot olycksfall i arbete. I detta avseende hade internationella arbetsbyrån framlagt ett preliminärt *förslag till konvention*

[1] Konventionsförslag och rekommendationer återgivas i det följande endast till sina huvudsakliga bestämmelser.

angående utsträckning till jordbrukets lönarbetare av de förmåner, varom stadgas i gällande lagar och bestämmelser angående olycksfall i arbete.

Detta förslag godkändes utan nämnvärda ändringar av utskottet och likaledes av konferensen med 73 röster mot 10 vid plenarsammanträde den 7 november. Efter att ha underkastats redaktionsutskottets granskning, godkändes konventionsförslaget i efterföljande slutgiltiga form av konferensen den 12 november med 81 röster (däribland samtliga Sveriges) mot 13.

Förslag till konvention angående arbetares ersättning för olycksfall inom jordbruket.

Varje medlem av internationella arbetsorganisationen, som ratificerar denna konvention, förbinder sig att till alla lönarbetare inom jordbruket utsträcka tillämpningen av de lagar och reglementen, som åsyfta att bereda ersättning för olycksfall till följd av eller under arbete.

C. Övrig socialförsäkring. I fråga om övriga grenar av den sociala försäkringen hade arbetsbyrån framlagt följande *förslag till rekommendation* angående utsträckning till lantbrukets lönarbetare av de sociala försäkringslagarnas förmåner:

Generalkonferensen hemställer, att varje medlem av internationella arbetsorganisationen måtte till jordbrukets lönarbetare utsträcka tillämpningen av de lagar eller reglementen, som konstituera gällande system för socialförsäkring, på sådant sätt, att lantarbetarna därigenom beredas förmåner åtminstone likvärdiga med dem, som beviljats arbetarna inom industri och handel.

Vid frågans behandling inom utskottet höllo emellertid många före, att beslutet i nämnda fråga liksom i den föregående borde taga form av en konvention i stället för en rekommendation. Vid verkställd omröstning erhölls majoritet för nämnda uppfattning, och i enlighet härmed framlade utskottet följande *förslag till konvention:*

Varje medlem av internationella arbetsorganisationen, som ratificerar denna konvention, förbinder sig att utsträcka till lönarbetarna inom jordbruket de förmåner, som innehållas i de lagar och reglementen, som konstituera gällande system för försäkring gentemot sjukdom, invaliditet, ålderdom och andra dylika sociala risker, på villkor likvärdiga med dem, som tillämpas beträffande arbetare inom industri och handel.

Detta förslag behandlades av konferensen vid dess sammanträde den 8 november. Härvid framlades från engelskt arbetsgivarhåll ett ändringsförslag, åsyftande att i stället för konvention sätta en rekommendation av i det närmaste samma innehåll, som den av arbetsbyrån ursprungligen föreslagna. Detta bifölls med 55 röster mot 35, men beslöts jämväl en mindre ändring i rekommendationen, vilken fick följande ordalydelse:

Rekommendation angående socialförsäkring inom jordbruket.

Generalkonferensen hemställer, att varje medlem av internationella arbetsorganisationen måtte till jordbrukets lönarbetare utsträcka tillämpningen av de lagar och reglementen, som konstituera system av försäkring emot sjukdom, invaliditet, ålderdom och andra dylika sociala risker, på villkor likvärdiga dem, som gälla för arbetarna inom industri och handel.

Konferensens formella godkännande av förslaget gavs på redaktionsutskottets hemställan vid sammanträde den 12 november med 84 röster (däribland Sveriges) mot 2.

Andra jordbruksutskottet.

(Ordf. spanske regeringsrepresentanten C. Cañal y Migolla.)

A. Skydd för kvinnor före och efter barnsbörd (frågan III B). Till utskottets behandling förelåg i första hand följande av internationella arbetsbyrån uppgjorda *förslag till rekommendation:*

Rekommendation angående skydd före och efter barnsbörd för kvinnliga lönarbetare inom jordbruket.

Internationella arbetsorganisationens generalkonferens hemställer, att varje medlem av internationella arbetsorganisationen måtte vidtaga åtgärder för att bereda kvinnliga lönarbetare i jordbruksföretag skydd före och efter barnsbörd, överensstämmande med det, som genom ett av internationella arbetskonferensen i Washington antaget konventionsförslag tillerkänts kvinnor, sysselsatta inom industrien och handeln, ävensom att berörda åtgärder skola inbegripa rätt till ledighet från arbetet under viss tid före och efter barnsbörden samt till ersättning under samma tid, vare sig av allmänna medel eller genom ett försäkringssystem.

Detta förslag vann oförändrat utskottets gillande och underställdes konferensens prövning vid sammanträde den 10 november. Härvid framställdes emellertid yrkande på konventionsformens användning, och detta förslag bifölls av konferensen med 47 röster mot 44. Förslaget återremitterades därpå till utskottet, vilket emellertid, med hänsyn till omöjligheten att i denna punkt erhålla den för ett konventionsförslags antagande nödiga två tredjedels majoriteten, förklarade sig vidhålla sitt ursprungliga förslag. Vid frågans förnyade behandling av konferensen bifölls också detta med 86 röster mot 5. Den 15 november bifölls även redaktionsutskottets utlåtande i denna punkt med 65 röster (däribland Sveriges) mot 14.

B. Kvinnors nattarbete. Rörande detta spörsmål hade arbetsbyrån utarbetat ett *förslag till rekommendation*, vilket godkändes av utskottet med den ändring, att de nio timmar, som skulle vara minimitid för nattvilan, om möjligt borde vara på varandra följande. Utskottets förslag, av efterföljande lydelse, godkändes av konferensen vid sammanträde den 10 november. Det slutgiltiga antagandet skedde den 15 november med 90 röster (däribland Sveriges) mot 4.

Rekommendation angående kvinnors nattarbete inom jordbruket.

Internationella arbetsorganisationens generalkonferens hemställer, att varje medlem av internationella arbetsorganisationen måtte vidtaga åtgärder till reglerande av kvinnliga lönarbetares i jordbruksföretag nattarbete i syfte att tillförsäkra dem en vilotid, som motsvarar deras kroppskonstitutions krav och ej omfattar mindre än nio om möjligt på varandra följande timmar.

C. Barns arbete under skoltiden. I detta avseende hade arbetsbyrån upprättat ett preliminärt *förslag till konvention*, vilket av utskottet lämnades utan anmärkning. Vid förslagets plenarbehandling den 10 november infördes emellertid, på förslag av en serbisk arbetarrepresentant, med 39 röster mot 33 en ändring i förslagets § 2, i det att orden »undantagsvis användas till arbete inom jordbruket eller vid skördearbete» utbyttes mot »användas till lätta jord-

bruks- och särskilt lätta skördearbeten». Vidare tillfogades vid § 1, att barns arbete utom skoltiden bör vara av sådan art, att det icke inverkar menligt på deras skolgång. Dessa ändringar bibehöllos i det den 16 november på redaktionsutskottets hemställan med 85 röster (däribland Sveriges) mot 1 slutgiltigt antagna, här nedan återgivna förslaget.

Förslag till konvention angående barns användande till arbete inom jordbruket.

§ 1. Barn under fjorton år må icke sysselsättas eller arbeta i offentliga eller privata jordbruksföretag eller någon i samband därmed stående verksamhetsgren annat än utom de timmar, som äro fastställda för skolundervisningen, och bör dylikt arbete, där det förekommer, vara av sådan art, att det icke inverkar menligt på deras skolgång.

§ 2. I och för praktisk yrkesutbildning skola undervisningsperioderna och skoltimmarna kunna regleras så, att de medgiva barns användande till lätta jordbruks- och särskilt lätta skördearbeten. Likväl må icke hela den årliga tiden för skolgång nedsättas under åtta månader.

§ 3. Bestämmelserna i § 1 äga icke tillämpning å arbete, som av barn utföres i yrkesskolor, därest arbetet är godkänt och övervakat av offentlig myndighet.

D. Barns nattarbete. Rörande denna fråga hade arbetsbyrån framlagt följande *förslag till rekommendation:*

Generalkonferensen hemställer, att medlemmarna av internationella arbetsorganisationen måtte vidtaga åtgärder till reglerande av barns och unga personers under aderton år nattarbete i jordbruksföretag för att tillförsäkra dem en vilotid, som motsvarar deras kroppskonstitutions krav och som ej omfattar mindre än nio på varandra följande timmar.

Med avseende på detta rekommendationsförslag beslöt utskottet bl. a., att det i tydlighetens intresse borde uppdelas i tvenne, det ena avseende barn, det andra unga personer.

Vid utskottsförslagets plenarbehandling den 11 november återremitterades detsamma till utskottet för närmare precisering av begreppet »barn». Sedan detta av utskottet förtydligats till »barn under fjorton år» (och unga personer till sådana »mellan fjorton och aderton års ålder»), godkändes rekommendationen vid påföljande dags sammanträde med 80 röster mot 8, men beslöts strykning av orden »så vitt möjligt» i mom. II. När den 15 november redaktionsutskottets sagda ändringar beaktande, slutgiltiga förslag förelåg, godkändes det av konferensen med 82 röster (däribland Sveriges) mot 5, och erhöll rekommendationen sålunda följande lydelse:

Rekommendation angående barns och unga personers nattarbete inom jordbruket.

Internationella arbetsorganisationens generalkonferens hemställer:

I. Att medlemmarna av internationella arbetsorganisationen måtte vidtaga åtgärder till reglerande av barns under fjorton år användande till nattarbete i jordbruksföretag på sådant sätt, att dem tillförsäkras en vilotid, som motsvarar deras kroppskonstitutions krav och ej omfattar mindre än tio på varandra följande timmar.

II. Att medlemmarna av internationella arbetsorganisationen måtte vidtaga åtgärder till reglerande av unga personers, mellan fjorton och aderton år, nattarbete i jordbruksföretag på sådant sätt, att dem tillförsäkras en vilotid, som motsvarar deras kroppskonstitutions krav och ej omfattar mindre än nio på varandra följande timmar.

E. Bostadsfrågan. Rörande denna punkt hade arbetsbyrån, på grundval av från olika länder inhämtade upplysningar, framlagt följande *förslag till rekommendation:*

Internationella arbetskonferensen hemställer:

I. Att varje medlem av internationella arbetsorganisationen måtte, såvida icke redan så skett, på lagstiftningsväg eller annorledes reglera bostads- och sovplatsförhållandena för de inom resp. land sysselsatta lantarbetarna, att dylik reglering måtte upptaga sådana särskilda bestämmelser, som kunna nödvändiggöras av de egenartade klimatiska eller andra förhållanden, som påverka jordbruket i varje särskilt land, samt att sådan reglering fastställes i samråd med vederbörande arbetsgivar- och arbetarorganisationer, där dylika finnas.

II. Att dylik reglering måtte tillämpas på alla de lantarbetare, som var för sig eller gruppvis beredas bostäder genom arbetsgivares försorg, vare sig i hans eget hus eller i närliggande byggnader.

III. Att dylik reglering, under förutsättning att den gives tillräcklig grad av smidighet för att kunna anpassas efter klimatiska eller andra lantbruket berörande förhållanden i resp. land, måtte innefatta bestämmelser rörande följande punkter:

a) Lantarbetare må ej anvisas sovplats i stall eller uthus.

b) Varje arbetare bör äga en säng till eget förfogande.

c) Till bostad avsedda lokaler böra lätt kunna vädras.

d) Om de klimatiska förhållandena så fordra, böra sådana lokaler kunna uppvärmas.

e) Dylika lokaler skola vara så inrättade eller äga sådan belägenhet, att där boende personer utan svårighet kunna tillgodose kraven på personlig renlighet.

f) Möjlighet bör förefinnas att anvisa särskilda lokaler till bostäder för män och för kvinnor.

IV. Att varje medlem av internationella arbetsorganisationen måtte upprätta kontroll över tillämpningen av vidtagna anordningar i och för här avsedda reglering.

Vid behandlingen av detta förslag inom utskottet gjordes däruti i huvudsak tvenne ändringar. I art. II tillades »— — — gruppvis eller tillika med sina familjer, vare sig i arbetsgivarens hus eller i hus, som av arbetsgivaren tillhandahållas för bostadsändamål». I art. III strökos de däri intagna specialbestämmelserna och ersattes med en allmän förklaring om att regleringen borde motsvara moralens och hygienens krav.

Under frågans behandling inför konferensen vid sammanträde den 11 november framfördes ett av den tyske arbetardelegaten R. Wissel uppgjort ändringsförslag, åsyftande återinförande och delvis skärpning av de av arbetsbyrån ursprungligen föreslagna men av utskottet borttagna detaljbestämmelserna angående arbetarbostädernas beskaffenhet. Förslaget, vilket av konferensen godkändes med 41 röster mot 37, innebar, att rekommendationens art. III erhöll följande lydelse:

Konferensen hemställer: — — — — — — — —

III. Att dylik reglering, ehuru den bör göras tillräckligt elastisk för att medgiva anpassning efter jordbruksarbetets klimatiska och andra förutsättningar i de särskilda länderna, likväl skall innehålla klara bestämmelser rörande följande punkter:

a) Om ej de klimatiska förhållandena göra uppvärmning överflödig, skola bostäder, avsedda för arbetarfamiljer, grupper av arbetare eller enstaka arbetare, innehålla rum, som kunna uppvärmas, och skola desamma motsvara moralens och hygienens krav med hänsyn tagen till antalet barn och sammanboende av personer av olika kön.

b) I bostäder, avsedda för grupper av arbetare eller enstaka sådana, skall finnas särskild säng för varje arbetare och möjlighet beredas att tillgodose kraven på personlig renlighet.

c) Särskilda lokaler skola anvisas till bostad för personer av olika kön.

d) Stall och uthus må ej användas till sovrum.

Frågan remitterades därefter till redaktionsutskottet, vilket inför konferensen framlade följande förslag:

Rekommendation angående lantarbetarnas bostads- och sovplatsförhållanden.

Internationella arbetsorganisationens generalkonferens hemställer:

I. Att varje medlem av internationella arbetsorganisationen måtte, såvida icke redan så skett, på lagstiftningens väg eller annorledes, under beaktande av de särskilda förhållanden, klimatiska eller andra, som öva inflytande på landets jordbruk, och i samråd med vederbörande arbetsgivar- och arbetarorganisationer, där dylika finnas, reglera lantarbetarnas bostads- och sovplatsförhållanden.

II. Att dylik reglering måtte tillämpas på alla de lokaler, som av arbetsgivarna tillhandahållas arbetarna, vare sig dessa härbärgeras var för sig eller gruppvis eller jämte sina familjer, och vare sig de härbärgeras i arbetsgivarnas hus eller i byggnader, som av arbetsgivarna ställts till arbetarnas förfogande.

III. Att dylik reglering måtte innefatta följande bestämmelser:

a) Såvida ej de klimatiska förhållandena göra uppvärmning onödig, böra bostäder, avsedda för arbetarfamiljer, grupper av arbetare eller enstaka sådana, innehålla rum, som kunna uppvärmas.

b) Lokaler, avsedda för härbärgerande av grupper av arbetare, skola vara försedda med en säng för varje arbetare samt så inrättade och belägna, att de medgiva arbetarna att tillgodose snygghetens krav. Skilda lokaler skola tillhandahållas personer av olika kön. I familjebostäder skola lämpliga anordningar vidtagas för barnen.

c) Stall, ladugårdar eller öppna skjul må ej användas till beredande av sovplats åt arbetarna.

IV. Att varje medlem av internationella arbetsorganisationen måtte vidtaga åtgärder för att trygga tillämpningen av här åsyftade reglering.

Detta rekommendationsförslag antogs vid konferensens sammanträde den 15 november med 74 röster (däribland svenska delegationens samtliga) mot 12.

Tredje jordbruksutskottet.
(Ordf. belgiske regeringsexperten Henry.)

A. Teknisk jordbruksundervisning. Rörande detta spörsmål hade internationella arbetsbyrån uppgjort ett *förslag till rekommendation* angående utveckling av den jordbrukstekniska undervisningen. Förslaget antogs enhälligt av utskottet och vann även konferensens enhälliga gillande vid plenarsammanträde den 3 november. Med hänsyn till ett under debatten från Kanadas sida framfört yrkande ändrade redaktionsutskottet uttrycket »fullständiga» till »så fullständiga som möjligt», varefter förslaget i följande avfattning vid session den 12 november enhälligt godkändes av konferensen (med 97 röster):

Rekommendation angående utvecklandet av den tekniska jordbruksundervisningen.

Internationella arbetsorganisationens generalkonferens hemställer:

Att varje medlem av internationella arbetsorganisationen måtte bemöda sig att utveckla den tekniska jordbruksundervisningen och särskilt att sätta lönarbetarna inom

jordbruket i tillfälle att begagna sig av densamma på samma villkor som varje annan inom jordbruket sysselsatt person.

Att en periodisk redogörelse måtte tillställas internationella arbetsbyrån, innehållande så fullständiga uppgifter som möjligt rörande tillämpningen av de lagar, vilka avse befrämjande av den jordbrukstekniska undervisningen, ävensom angående i samma syfte gjorda utgifter och eljest vidtagna åtgärder.

B. Jordbruksarbetarnas förenings- och församlingsrätt. Liknande enighet kunde ej uppnås i den andra till utskottets behandling hänvisade frågan, nämligen den om förenings- och församlingsrätten. Till utgångspunkt togs följande av arbetsbyrån utarbetade preliminära *förslag till konvention:*

Varje medlem av internationella arbetsorganisationen, som ratificerar denna konvention, förbinder sig att tillförsäkra alla i resp. land sysselsatta lantarbetare samma förenings- och församlingsrätt som industriarbetarna samt att upphäva alla i lag eller på annat sätt stadgade bestämmelser, som innebära inskränkning av här berörda rättigheter med avseende på lantarbetarna.

Vid utskottsbehandlingen påyrkades från arbetarhåll, att ifrågavarande rättigheter ej borde givas blott på papperet, utan effektivt genomföras i praktiken, medan arbetsgivarna å sin sida ansågo, att bestämmelser även behövde antagas i syfte att garantera arbetarna frihet att icke tillhöra viss organisation. Det av utskottet framlagda konventionsförslaget innebar en kompromiss mellan dessa synpunkter och var av följande lydelse:

Varje medlem av internationella arbetsorganisationen, som ratificerar denna konvention, förbinder sig att tillförsäkra, rättsligt och faktiskt, alla i resp. land sysselsatta lantarbetare samma förenings- och församlingsrätt som industriarbetarna samt att upphäva alla i lag eller på annat sätt stadgade bestämmelser, som innebära inskränkning av nu berörda rättigheter med avseende på lantarbetarna, ävensom att garantera dessa full och effektiv frihet att tillhöra eller icke tillhöra viss organisation.

Vid utskottsutlåtandets plenarbehandling den 3 november framträdde samma motsatsförhållanden som förut i utskottet. Särskilt sökte de spanska arbetarnas representanter med exempel från sitt eget land hävda nödvändigheten av garantier gentemot suspension av föreningsrätten från regeringens sida, medan samma lands regeringsrepresentanter bestämt motsatte sig inskränkning i denna rätt, vilken enligt deras förmenande var nödvändig för samhällslugnets säkerställande. Sedan debatten avslutats genom »clôture», verkställdes omröstning, varvid majoritet vanns för att utesluta båda de av utskottet gjorda tilläggen till arbetsbyråns ursprungliga förslag. Konventionsförslaget gick därefter till redaktionsutskottet, som gav detsamma följande, vid konferensens session den 12 november med 92 röster (däribland Sveriges) mot 5 godkända lydelse i huvudpunkten:

Förslag till konvention angående jordbruksarbetarnas föreningsrätt.

Varje medlem av internationella arbetsorganisationen, som ratificerar denna konvention, förbinder sig att tillförsäkra alla i jordbruksarbete sysselsatta personer samma förenings- och församlingsrätt, som tillkommer industriarbetarna, samt att avskaffa alla genom lagstiftning eller eljest vidtagna anordningar, som för jordbruksarbetarna medföra inskränkning av här berörda rättigheter.

V. Desinfektion av ull, innehållande mjältbrandssporer.

Det av internationella arbetsbyrån utsända frågecirkuläret rörande förevarande ämne var i sin grundläggande del avfattat på sådant sätt, att det måste ingiva den föreställningen, att det här var fråga om ett allmänt påbud om desinfektion av ull i varje fall, då sådan vara exporterades från ett land till ett annat. Emot ett dylikt påbud, som sålunda jämväl skulle avse ull vilken icke kunde misstänkas vara mjältbrandssmittad, framställdes förklarligt nog erinringar från ett stort antal stater. Även den ifrågasatta stora internationella kommissionen, vilken bl. a. skulle planlägga, genomföra och övervaka desinfektionen, gav anledning till mycken kritik. Anmärkas må också, att enligt de inkomna svaren faran för överförande av mjältbrandssmitta genom ull för det stora flertalet länder var relativt liten. Här berörda, för den ifrågasatta konventionen ogynnsamma uttalanden voro kännetecknande jämväl för Sveriges svar. Det land, som förnämligast hade intresse av ett dylikt påbud om desinfektion, syntes vara England. Bland de starkaste motståndarna därtill märktes Indien.

Arbetsbyrån fann sig med hänsyn till de framställda anmärkningarna böra avsevärt modifiera den ifrågasatta konventionen och framlade efterföljande *konventionsförslag:*

§ 1. Vid tillämpningen av denna konvention skall med beteckningen »ull» förstås fårull, ävensom kamel- eller gethår, samt med beteckningen »exportland» det land, från vars hamnar ullen avsändes.

§ 2. En internationell mjältbrandskommission skall tillsättas med följande uppgifter:

a) att upprätta en förteckning på de ullsorter, som misstänkas vara smittade av mjältbrandssporer, benämnd »förteckning å misstänkt ull», vilken förteckning skall underkastas revision, så ofta kommissionen finner lämpligt, och i varje fall minst en gång vart tredje år. Regeringarna i de stater, som exportera någon ullsort, föreslagen till upptagande i »förteckningen å misstänkt ull», skola underrättas om alla förslag beträffande denna förteckning; de skola beredas tillfälle att, i den omfattning kommissionen finner lämpligt, genom ombud eller annorledes framställa erinringar i ämnet inför kommissionen;

b) att företaga utredning och framlägga redogörelse beträffande effektiva desinfektionsmetoder samt betryggande sätt för transport av ull;

c) att på begäran av intresserad medlemsstat avgiva yttrande över nya desinfektionsmetoder, som staten önskar tillämpa;

d) att, med samtycke av den därav berörda staten, upptaga klagomål beträffande effektiviteten av det i staten tillämpade desinfektionssystemet samt företaga utredning i ämnet;

e) att framlägga en periodisk redogörelse för förekomsten av mjältbrand i ursprungsländerna och för de åtgärder, som vidtagits för sjukdomens förebyggande.

§ 3. Kommissionen skall bestå av tekniska sakkunniga, utnämnda av de export- och importländer, vilka utses av internationella arbetsbyråns styrelse i enlighet med bestämmelserna i denna § samt så, att blott en sakkunnig utses för varje land.

Önskar land bliva representerat i kommissionen, skall det göra motiverad ansökan härom.

Åtnöjer sig icke medlem, som ratificerat förevarande konvention, med styrelsens beslut, äger han att hänskjuta frågan till generalkonferensen.

§ 4. Kommissionens utgifter skola till lika delar bestridas av de medlemmar, som äro representerade i densamma.

§ 5. Alla ullsorter, som hänförts till ull, misstänkt att vara smittad av mjältbrandssporer, och äro upptagna på den »förteckning å misstänkt ull», som föreskrives i § 2 av denna konvention, skola såvitt möjligt desinfekteras i exportländernas hamnar. För det fall, att desinfektionen i export- eller ursprungsländerna för ullen är anordnad å annan ort än i exporthamnarna, skola, i enlighet med bestämmelserna i § 6 av förevarande konvention, föreskrifter utfärdas till förebyggande av ny infektion.

I fall, där det är omöjligt att anordna desinfektion i exportlandet, må denna äga rum i importhamnarna i de stater, som önska importera ull, varom här är fråga.

§ 6. Regeringarna i de stater, som önska exportera eller importera misstänkt ull, skola utfärda nödiga föreskrifter rörande anordnandet, övervakandet och kontrollen över desinfektionen ävensom bestämma desinfektionsmetoderna.

§ 7. Varje medlem, som ratificerar denna konvention, förbinder sig att förbjuda import av ullsort, som är upptagen i »förteckningen å misstänkt ull», med mindre den är förvissad, att ullen blivit verksamt desinfekterad i exporthamnen eller den vidtagit åtgärder för ullens verksamma desinfektion i importhamnen.

§ 8. Desinfektionsmetod anses icke effektiv, med mindre mjältbrandssporerna vid anställt normalprov befinnas vara helt och hållet förstörda.

Internationella mjältbrandskommissionen skall undersöka och delgiva intresserade medlemmar metoderna för sådant prov ävensom de nödvändiga betingelserna för ernående av fullständig kemisk och bakteriologisk kontroll.

§ 9. Den enligt bestämmelserna i § 2 av denna konvention upprättade internationella mjältbrandskommissionen skall avhålla sitt första sammanträde, innan sex månader förflutit, efter det denna konvention trätt i kraft.

Denna konvention träder i kraft, då ratifikationer från tre medlemmar blivit inregistrerade hos Nationernas förbunds sekretariat.

Ingen medlem skall dock till följd av antagande av denna konvention vara förpliktigad att tillämpa bestämmelserna i §§ 5, 6 och 7 före utgången av ett år från den dag räknat, då internationella mjältbrandskommissionen avhöll sitt första sammanträde, eller före sådan annan tidpunkt, som styrelsen för internationella arbetsbyrån på mjältbrandskommissionens inrådan finner lämpligt fastställa.

Arbetsbyråns konventionsförslag upptogs vid konferensen till behandling i ett särskilt utskott, vari Sverige var representerat av regeringsombudet, byråchefen Ribbing, som valdes till utskottets ordförande och rapportör. I utskottet gjorde sig, såsom man av svaren på frågecirkuläret kunde vänta, starka meningsmotsättningar gällande. Det befanns också snart vara otänkbart att få något konventionsförslag antaget av konferensen. Efter underhandlingar med de olika intressegrupperna framlade ordföranden slutligen följande förslag till beslut, vilket enhälligt godtogs av utskottet:

I. Konferensen, som erkänner de viktiga framsteg, vilka av brittiska regeringen förverkligats i riktning mot en tillfredsställande lösning av frågan om desinfektion av ull och hår, smittade av mjältbrandssporer, anser, att frågan om universell och obligatorisk desinfektion ännu icke i ekonomiskt och humanitärt avseende blivit tillräckligt utredd för att rättfärdiga avslutandet av en internationell konvention.

II. Följaktligen anmodar konferensen internationella arbetsbyråns styrelse att utse ledamöter, representerande de förnämsta produktions och konsumtionsländerna, i en

rådgivande kommission, som skall få till uppgift att pröva frågan i alla avseenden och avgiva rapport därom till byråns styrelse inom sådan tid, att rapporten kan upptagas till prövning av 1923 års konferens; och skall i avbidan därpå behandlingen av förslaget till internationell konvention uppskjutas.

Konferensen är vidare av den meningen, att Amerikas förenta stater böra inbjudas att samverka med kommissionen.

Utredningen bör till en början förnämligast verkställas medelst skriftväxling. All sekretariatpersonal bör tillhandahållas kommissionen av internationella arbetsbyrån.

III. Konferensen, som erkänner desinfektion vara det enda verksamma medel, varöver man för närvarande förfogar, för att bereda industriarbetarna skydd mot smitta från vissa slag av varor, har den uppfattningen, att det fullständiga utrotandet av sjukdomen hos djuren utgör problemets slutliga lösning. Med hänsyn härtill anser konferensen, att förut i beslutet omförmälda kommission bör få i uppdrag att företaga de mest fullständiga och ingående undersökningar angående de mest praktiska och verksamma sätten att förhindra infektion samt att häröver avgiva en särskild rapport, som skall underställas 1923 års konferens.

IV. Konferensen vill framhålla, att den fara för mjältbrandssmitta, varmed arbetarna hotas från hudar, skinn och andra varor, jämväl är allvarlig och förtjänar ingående studium och utredning.

Här återgivna förslag till beslut godkändes utan diskussion av konferensen.

VI. Förbud mot användande av blyvitt vid målning.

På huvudfrågan i internationella arbetsbyråns frågecirkulär rörande förevarande ämne — om det vore skäl att underställa konferensen ett förslag till konvention angående förbud mot användande av blyvitt vid målning — hade från svenska regeringens sida, under framhållande att frågan för vår del saknade större intresse, givits ett tillmötesgående svar. I detsamma hade dock gjorts gällande, att regeringarna borde äga rätt att medgiva undantag i de fall, då användandet av blyvitt kunde anses särskilt nödvändigt. Ehuru från åtskilliga håll framställts erinringar mot de ifrågasatta bestämmelserna, framlade arbetsbyrån för konferensen efterföljande *konventionsförslag*, som väsentligen överensstämde därmed.

§ 1. Användande vid målningsarbeten av blyvitt eller särskild produkt innehållande blyvitt skall vara förbjudet under de villkor och under förbehåll av de undantag, varom här nedan stadgas.

§ 2. Detta förbud skall träda i kraft fem år efter dagen för avslutandet av internationella arbetskonferensens tredje sammanträde.

§ 3. Bestämmelserna i § 1 skola icke äga tillämpning å konstmålning eller uppdragandet av finare linjer. Varje regering skall fastställa gränsen mellan olika slag av målning samt förbjuda användandet av blyvitt eller särskild produkt innehållande blyvitt för dylika arbeten annat än i form av pasta eller färdigberedd färg. Vederbörande myndighet skall åläggas att, under beaktande av bestämmelserna i § 6 här nedan, utöva kontroll över tillämpningen av bestämmelserna i denna paragraf.

§ 4. Beträffande målningsarbete, som ständigt är utsatt för fria luften, — med undantag likväl för målning av hus, i avseende varå fullständigt förbud mot användande av blyvitt skall gälla ifråga om målning såväl in- som utvändigt — äger rege-

ringen att, efter samråd med vederbörande arbetar- och arbetsgivarorganisationer, medgiva undantag från bestämmelserna i § 1.

Varje regering skall i den årliga redogörelsen beträffande tillämpningen av denna konvention, enligt vad som är stadgat i § 408 Versailles-traktaten, § 353 St. Germain-traktaten och § 270 Neuilly-traktaten, lämna fullständiga uppgifter om de undantag, som medgivits jämlikt första stycket av denna §.

§ 5. De undantag, som medgivas enligt § 4, gälla icke kvinnor och ej heller ynglingar under aderton år.

§ 6. I alla de fall, då undantag medgives jämlikt § 4, skall det åligga vederbörande myndighet att bringa till tillämpning de hygieniska bestämmelser, som äro nödvändiga för arbetarnas skyddande mot blyförgiftning. Dylika bestämmelser skola särskilt avse:

1) Förbud mot transport, försäljning eller användning av blyvitt annat än i form av pasta eller färdigberedd färg; anbringande av etiketter å kärl, som innehålla blyvitt.

2) Tillhandahållande åt arbetarna av lämpliga anordningar för personlig renlighet; överdragskläder uteslutande avsedda för arbetet, vilka skola tvättas en gång i veckan; avklädningsrum och tvättanordningar.

3) Förbud mot torrslipning och -skrapning.

4) Läkarundersökning av varje arbetare vid anställande i arbetet; med korta mellanrum förnyelse av läkarundersökningen.

5) Obligatorisk anmälan om fall av blyförgiftning.

6) Särskilt register för varje arbetare, upptagande alla nyttiga upplysningar rörande hans hälsotillstånd m. m.

7) Förbud mot att äta och röka på arbetsplatsen.

8) Anslående av meddelanden samt utdelning av broschyrer, som framhålla faran för blyförgiftning och angiva de skyddsåtgärder, som böra vidtagas.

§ 7. I de fall, då målningsarbete nödvändiggör bortskrapande av äldre färglager, innehållande bly, skall vederbörande myndighet bringa till tillämpning de bestämmelser, som meddelas enligt § 6.

Frågan gav anledning till starka meningsskiljaktigheter å konferensen, sannolikt icke minst på grund av betydande motsatta ekonomiska intressen. Det särskilda utskott, vartill frågan hänvisats, kunde ej heller, oaktat en långvarig behandling, komma till enighet. Såsom resultat av utskottsbehandlingen framlades under beteckningen »förslag till konvention» ett uttalande, vari utskottets majoritet förordade en konvention, som skulle i princip angiva vissa skyddsbestämmelser. Därjämte innehöll utskottsbeslutet vissa stadganden om verkställighet och om åtgärder för åvägabringande av statistisk belysning av ämnet. En stark minoritet framställde ett motiverat yrkande om fullständigt förbud mot användande av blyvitt vid målning eller åtminstone vid målning inomhus.

Utskottets rapport gav upphov åt synnerligen långvariga diskussioner, varunder de starka intressemotsättningarna tydligt framträdde. Sedan utskottsförslaget ersatts med ett förslag till en formlig konvention och detta i sin ordning undanträngts av ett annat, ganska strängt konventionsförslag, framställt från den franska delegationens sida, lyckades utskottet, efter det ytterligare några ändringsförslag framkommit, att enas om ett nytt konventionsförslag. Detta, som efter några obetydliga ändringar enhälligt antogs med 90 röster, har till sina huvudsakliga bestämmelser följande lydelse:

Förslag till konvention angående användandet av blyvitt vid målning.

§ 1. Varje medlem av den internationella arbetsorganisationen, vilken ratificerar denna konvention, förbinder sig att förbjuda, under förbehåll för de undantag, som angivas i § 2, användande av blyvitt, blysulfat och alla produkter, innehållande dessa färgämnen, vid invändig målning av byggnader. Från nu angivna förbud undantagas järnvägsstationer och industriella anläggningar, vari användandet av blyvitt, blysulfat eller produkt, innehållande sådant färgämne, av vederbörande myndighet, efter samråd med arbetsgivarnas och arbetarnas organisationer, förklarats nödvändigt.

Användandet av vita färgämnen, innehållande högst 2 % bly, uttryckt i metalliskt bly, är dock fortfarande medgivet.

§ 2. Bestämmelserna i § 1 skola icke äga tillämpning å dekorativ målning eller uppdragande av fina linjer eller konturer.

Varje regering skall uppdraga gränsen mellan de olika slagen av målning samt med hänsyn till dem, i enlighet med bestämmelserna i §§ 5, 6 och 7 av denna konvention, meddela föreskrifter rörande användandet av blyvitt, blysulfat och alla slag av produkter, innehållande sådant färgämne.

§ 3. Det är förbjudet att använda ynglingar under aderton år eller kvinnor till yrkesmässigt målningsarbete, som medför användandet av blyvitt, blysulfat eller produkt, innehållande sådant färgämne.

Vederbörande myndigheter äga att efter samråd med arbetsgivar- och arbetarorganisationerna medgiva, att målarlärlingar för sin yrkesutbildning användas till arbeten, som äro förbjudna i nästföregående stycke.

§ 4. De i §§ 1 och 3 angivna förbud träda i kraft sex år efter dagen för avslutandet av den internationella arbetskonferensens tredje sammanträde.

§ 5. Varje medlem av den internationella arbetsorganisationen, som ratificerar denna konvention, förbinder sig att på grundval av nedan angivna principer meddela föreskrifter rörande användandet av blyvitt, blysulfat och alla slag av produkter, innehållande dylikt färgämne, i arbeten, beträffande vilka sådant användande icke är förbjudet.

I. a) Blyvitt, blysulfat eller produkter, innehållande sådant färgämne, få vid målningsarbete endast handhavas i form av pasta eller färdigberedd färg.
   b) Åtgärder skola vidtagas till undvikande av den fara, som uppstår vid färgens anbringande medelst »pulverisation».
   c) Åtgärder skola vid alla tillfällen, då så är möjligt, vidtagas till undvikande av den fara, som förorsakas av damm, alstrat genom torrslipning eller -skrapning.

II. a) Anordningar skola vara vidtagna för att måleriarbetarna skola kunna under arbetets gång eller efter dess slut vidtaga alla nödvändiga snygghetsåtgärder.
   b) Särskilda arbetskläder skola av måleriarbetarna bäras under hela den tid, arbetet varar.
   c) Lämpliga anordningar skola vidtagas till undvikande, att de kläder, som äro avlagda under arbetet, förorenas med ämnen, använda för målningen.

III. a) Fall av blyförgiftning, eller som misstänkas vara sådan förgiftning, skola göras till föremål för anmälan och efterföljande läkarundersökning av läkare, utsedd av vederbörande myndighet.
   b) Vederbörande myndighet skall äga att, när den så finner nödigt, påkalla läkarundersökning av arbetarna.

IV. Anvisningar angående särskilda hygieniska försiktighetsmått inom måleriyrket skola utdelas bland måleriarbetarna.

§ 6. Till tryggande av efterlevnaden av de föreskrifter, som meddelats i föregående §§, skall vederbörande myndighet efter samråd med intresserade arbetsgivar- och arbetarorganisationer vidtaga alla de åtgärder, som den finner nödvändiga.

§ 7. Rörande blyförgiftning bland måleriarbetare skall upprättas statistik:

a) beträffande sjuklighet, grundad på anmälan om och undersökning av alla förgiftningsfall,

b) beträffande dödlighet, enligt en metod, som godkänts av den officiella statistiska myndigheten i varje land.

VII. Veckovila i industriella och handelsföretag.

Internationella arbetsbyråns frågecirkulär rörande veckovilan, vilket ifrågasatte två konventioner, den ena för industrien och den andra för handeln samt båda innebärande en ganska utförlig reglering, rönte från flertalet regeringars sida ett i huvudsak gynnsamt mottagande. Å den svenska regeringens sida ställde man sig dock avvisande. Enligt det svenska svaret var, såsom även arbetstidskommitténs utredningar visade, söndagsvilan genom lag eller sedvänja redan genomförd i den utsträckning, som skäligen kunde ifrågakomma. Särskilt framhölls, att lagstiftningen om arbetstidens begränsning genom sin bestämmelse om 48 timmars arbetsvecka indirekt måste medföra en dylik verkan. En lagstiftning om veckovila skulle emellertid ej blott vara obehövlig utan även, ehuru nämnda vila praktiskt taget kunde anses genomförd, medföra en del olägenheter, vilket nu, då näringarna så nyligen oroats genom åttatimmarsdagens genomförande, måste anses mindre lämpligt.

Efter det frågecirkulären besvarats, utarbetade arbetsbyrån följande två preliminära *förslag till konventioner:*

A) Rörande industriella företag.

§ 1. I alla industriella företag, allmänna eller enskilda, och grenar därav, av vad slag de vara må, med undantag för företag, i vilka blott sysselsättas medlemmar av en och samma familj, skall hela personalen med de undantag, varom stadgas i följande §§, inom varje tidrymd om 7 dagar åtnjuta en vilotid om minst 24 på varandra följande timmar.

Sådan vilotid skall så vitt möjligt beredas varje företags hela personal samtidigt.

Den skall i allmänhet förläggas så, att den sammanfaller med de vilodagar, som redan uppkommit genom landets eller traktens tradition eller sedvänja.

§ 2. Bestämmelserna i denna konvention äga icke tillämpning på personer, som intaga en övervakande eller ledande ställning eller bekläda förtroendeposter.

§ 3. Den i § 1 härovan stadgade vilotid om 24 på varandra följande timmar må suspenderas i avseende å nedan angivna företag eller slag av arbete:

1) Brådskande arbete, som omedelbart måste utföras vid olycksfall eller för reparation av material, installationer eller byggnader vid företaget, eller då andra exceptionella förhållanden så kräva.

2) Industrier, vilka bedrivas i fria luften; industrier, vilka använda vatten eller vind som enda eller huvudsaklig drivkraft; industrier, vid vilka ogynnsam väderlek vållar driftsinställelse, eller vilka blott kunna drivas under vissa tider av året, i den mån de avvikelser från den normala arbetstiden, vilka kunna beviljas för återtagande av på grund av dödsäsong eller driftsinställelse förlorad arbetstid, icke medgiva fullbordandet av i gång varande arbete.

3) Industrier, vari användas lätt förstörbara materialier; industrier, som vid vissa tider ha att möta brådskande behov, såsom av reparation av fartyg eller jordbruksmaskiner, i den mån tillfälliga avvikelser från den för företagets allmänna drift fastställda normala arbetstiden icke medgiva, att dylika behov tillfredsställas å arbetsdagar.

4) Arbete, som påkallas i fall av yttre fara, eller som utföres i allmänhetens intresse.

§ 4. Den i § 1 härovan stadgade vilotiden om 24 på varandra följande timmar må avkortas i avseende å nedan angivna företag eller slag av arbete:

1) Arbete, som på grund av tekniska skäl icke kan avbrytas och vars fortsatta drift måste säkerställas genom varandra avlösande skift.

2) Företag och tjänstegrenar, som bedrivas i allmänt intresse; transport av personer och gods å järnväg; telegraf-, telefon- och posttjänst.

3) Företag, som förse allmänheten med tjänster eller varor, vilka böra lämnas för varje dag.

§ 5. Den i § 1 härovan stadgade vilotiden om 24 på varandra följande timmar må suspenderas eller avkortas i nedan angivna företag eller slag av arbete:

1) Förberedelse-, avslutnings- eller underhållsarbeten, av vilkas utförande det fullständiga återupptagandet av den reguljära driften är beroende, och detta i den mån de ständiga avvikelserna från den för företagets arbete i allmänhet föreskrivna normala arbetstiden icke medgiva deras utförande å arbetsdagar; inventeringsarbeten.

2) Arbete av väsentligen intermittent karaktär.

3) Företag och tjänstegrenar, avseende person- eller godstransport å lands- eller järnväg eller telegraf-, telefon- eller postväsen, förutsatt att driften icke är kontinuerlig eller att intresset för densamma är begränsat till ett distrikt eller en ort; transport å inre vattenvägar.

§ 6. För tillämpningen av §§ 3, 4 och 5 skola reglementen, uppgjorda av vederbörande myndighet efter samråd med vederbörande arbetsgivar- och arbetarorganisationer och tagande hänsyn till mellan dem träffade avtal, där sådana finnas, bestämma:

1) de industrier eller slag av arbete, för vilka suspension eller avkortning av veckovilan må medgivas;

2) de gränser, inom vilka dylik suspension eller avkortning må medgivas;

3) den kompensation, som bör givas för dylik suspension eller avkortning.

§ 7. Om det kan visas, att beredandet av samtidig veckovila åt personalen å vilodagar, som redan uppkommit genom landets eller traktens tradition eller sedvänja, skulle verka till förfång för allmänheten eller äventyra företagets normala drift, må vilotiden om 24 timmar per vecka eller de vilotider, som fastställts enligt § 6, efter samråd med vederbörande arbetsgivar- och arbetarorganisationer antingen förläggas till annan dag eller ock medgivas hela eller en del av personalen i en eller flera omgångar (par roulement).

§ 8. För att underlätta tillämpningen av bestämmelserna i denna konvention skall det åligga varje arbetsgivare, direktör eller disponent:

a) att, där veckovila gives samfällt åt hela personalen, tillkännagiva dagar och timmar för gemensam vilotid antingen medelst anslag, som uppsättas på i ögonen fallande sätt å arbetsstället eller å annan lämplig plats, eller ock på annat av regeringen godkänt sätt;

b) att, där veckovilan icke gives samfällt åt hela personalen, medelst ett register, upprättat i enlighet med vad som godkänts genom landets lagstiftning eller av vederbörande myndighet utfärdat reglemente, angiva de arbetare eller anställda, för vilka särskilda föreskrifter beträffande veckovila gälla, samt meddela dessa föreskrifter.

§ 9. Varje regering skall tillställa internationella arbetsbyrån:

a) en förteckning å de slag av arbeten, vilka hänförts till nödvändigtvis kontinuerliga i den mening, som avses i § 4;

b) fullständiga uppgifter rörande de reglementära föreskrifter, som utfärdats enligt § 6, och angående dessa föreskrifters tillämpning.

Internationella arbetsbyrån skall förelägga arbetsorganisationens generalkonferens en redogörelse i ämnet.

B) Rörande handel.

§ 1. I alla handelsföretag, allmänna eller enskilda, eller grenar därav, av vad slag de vara må, med undantag för företag i vilka blott sysselsättas medlemmar av samma familj, skall hela personalen, med de undantag, varom stadgas i följande §§, inom varje tidrymd av 7 dagar åtnjuta en vilotid om minst 24 på varandra följande timmar.

Sådan vilotid skall såvitt möjligt beredas varje företags hela personal samtidigt.

Den skall i allmänhet förläggas så, att den sammanfaller med de vilodagar, som redan uppkommit genom landets eller traktens tradition eller sedvänja.

§ 2. Bestämmelserna i denna konvention äga icke tillämpning på personer, som intaga en övervakande eller ledande ställning eller bekläda förtroendeposter.

§ 3. Den i § 1 härovan stadgade vilotid om 24 på varandra följande timmar må suspenderas i avseende å nedan angivna företag eller slag av arbete:

1) Brådskande arbete, som omedelbart måste utföras vid olycksfall eller för reparation eller då andra exceptionella förhållanden så kräva.

2) Företag, som under vissa tider av året ha att möta en ökning av arbetet, eller som äro utsatta för perioder av driftsinställelse, i den mån de avvikelser från den normala arbetstiden, som kunna medgivas för att möta sådan ökning av arbete eller för att återtaga genom driftsinställelse förlorad arbetstid, icke medgiva fullbordandet av i gång varande arbete.

§ 4. Den i § 1 härovan stadgade vilotid om 24 på varandra följande timmar må avkortas i nedan angivna företag:

1) Företag, vilka avse att tillgodose allmänhetens intresse av rekreation, bekvämlighet, upplysning, välfärd, resor eller sundhet.

2) Företag, vilka taga befattning med beredning, försäljning eller förtäring på stället av livsmedel.

§ 5. Den i § 1 härovan stadgade vilotid om 24 på varandra följande timmar må suspenderas eller avkortas i avseende å nedan angivna företag eller slag av arbete:

1) Företag, som ha att motsvara en trakts eller en orts nödvändiga, mer stadigvarande eller tillfälliga behov, i de fall då den normala vilodagen regelbundet eller tillfälligtvis sammanfaller med dag, å vilken sådana omständigheter inträffa.

2) Arbete av väsentligen intermittent karaktär.

§ 6. För tillämpningen av §§ 3, 4 och 5 skola reglementen, uppgjorda av vederbörande myndighet efter samråd med vederbörande arbetsgivar- och arbetarorganisationer och tagande hänsyn till mellan dessa träffade avtal, där sådana finnas, bestämma:

1) de företag eller slag av arbete, för vilka suspension eller avkortning av veckovila må medgivas;

2) de gränser, inom vilka dylik suspension eller avkortning må medgivas;

3) den kompensation, som bör givas för dylik suspension eller avkortning.

§ 7. Om det kan visas, att beredandet av samtidig veckovila åt personalen å vilodagar, som redan uppkommit genom landets eller traktens tradition eller sedvänja skulle verka till förfång för allmänheten eller äventyra företagets normala drift, må vilotiden om 24 timmar per vecka eller de vilotider, som fastställas enligt § 6, efter samråd med vederbörande arbetsgivar- och arbetarorganisationer, antingen förläggas till annan dag eller ock medgivas hela eller en del av personalen i en eller flera omgångar (par roulement).

§ 8. För att underlätta tillämpningen av bestämmelserna i denna konvention skall det åligga varje arbetsgivare, direktör eller disponent:

a) att, där veckovila gives samfällt åt hela personalen, tillkännagiva dagar och timmar för gemensam vilotid antingen medelst anslag, som uppsättas på i ögonen fallande sätt å arbetsstället eller å annan lämplig plats, eller ock på annat av regeringen godkänt sätt;

b) att, där veckovilan icke gives samfällt åt hela personalen, medelst ett register,

upprättat i enlighet med vad som godkänts genom landets lagstiftning eller av vederbörande myndighet utfärdat reglemente, angiva de arbetare eller anställda, för vilka särskilda föreskrifter beträffande veckovila gälla, samt meddela dessa föreskrifter.

§ 9. Varje regering skall tillställa internationella arbetsbyrån fullständiga uppgifter rörande sådana reglementära föreskrifter, som utfärdats enligt § 6, samt angående desammas tillämpning.

Internationella arbetsbyrån skall förelägga arbetsorganisationens generalkonferens en redogörelse i ämnet.

Utöver härovan återgivna förslag till konventioner hade internationella arbetsbyrån även ansett sig böra i fråga om veckovila förelägga konferensen följande förslag till resolution:

Internationella arbetskonferensen inbjuder vederbörande myndigheter i varje land att uppmuntra ingåendet av avtal mellan vederbörande arbetsgivar- och arbetarorganisationer i syfte att överallt, där arbetsförhållandena inom industri, handel eller hantverk medgiva det, bestämma en fördelning av arbetstiden, som tillåter, att söndagsvilan utsträckes till att omfatta jämväl lördagseftermiddagen. Konferensen inbjuder även vederbörande myndigheter att genom reglementen giva bindande kraft åt sådana bestämmelser i avtalen, som innebära dylik fördelning av arbetstiden.

För förberedande behandling av frågorna rörande veckovila tillsattes av konferensen ett särskilt utskott, vari Sverige företräddes av arbetsgivarombudet J. S. Edström och arbetarombudet E. Johansson.

Inom utskottet — eller måhända rättare sagt inom ett av detsamma tillsatt underutskott — undergick arbetsbyråns förslag till konvention angående veckovila inom industriella företag en ganska genomgripande omarbetning. Såsom dess viktigaste resultat torde få anses, att de talrika av arbetsbyrån föreslagna undantagsbestämmelserna ersattes med ett generellt bemyndigande för de skilda staterna att efter samråd med arbetsgivar- och arbetarorganisationerna medgiva undantag, för vilket bemyndigandes tillämpning redogörelse dock skulle tillställas arbetsbyrån. Under förslagets behandling i konferensens plenarförsamling framställdes vissa ändringsförslag, av vilka det mest betydelsefulla åsyftade uteslutande av bestämmelsen om förpliktelse att bereda ersättningsledighet för ledighet, som gått förlorad genom tillämpning av undantagsbestämmelse. Detta liksom flertalet övriga ändringsförslag vann dock ej konferensens gillande. Efter överarbetning av redaktionsutskottet antogs av konferensen med 73 röster mot 24 nedan till sina väsentliga delar återgivna förslag till konvention angående tillämpningen av veckovila i industriella företag.

Arbetsbyråns förslag till konvention angående veckovila inom handelsföretag underkastades av omförmälda utskott en betydande omarbetning, dels med hänsyn till de vidtagna förändringarna av motsvarande konvention rörande industriella företag samt dels och förnämligast med hänsyn till att förevarande bestämmelser av utskottets majoritet ansågos för närvarande icke böra framläggas i ett konventionsförslag, utan i form av en rekommendation. Kravet på konventionsformen gjordes gällande under plenarbehandlingen i konferensen, men godkände konferensen utan förändringar utskottets förslag. Vid slutlig votering om förslaget, vilket granskats av redaktionsutskottet,

antogs med 92 röster mot 2 efterföljande rekommendation angående tillämpningen av veckovila i handelsföretag.

Beträffande slutligen arbetsbyråns förslag till resolution angående utsträckning av söndagsvilan till att omfatta jämväl lördagseftermiddagen, företog man sig inom utskottet, där man ej fann arbetsbyråns förslag tillfredsställande, att ersätta nämnda förslag med ett förslag till resolution, uppdelad i två punkter, varav den förra skulle utgöra en meningsyttring av konferensen till förmån för veckovila i allmänhet och den senare avse veckovilans utsträckning till lördagen. Den förra punkten vann majoritet i utskottet, under det den senare, beträffande vilken utskottet stannade i lika röstetal, tillfogades under plenarbehandlingen. Resolutionen, som i sin slutliga avfattning återgives här nedan, antogs med 45 röster mot 18.

A. Förslag till konvention angående tillämpningen av veckovila i industriella företag.

§ 1. Med hänsyn till tillämpningen av denna konvention skola såsom »industriella företag» anses:

a) Gruvor, stenbrott och andra anläggningar för utvinnande av mineral.

b) Företag, inom vilka varor tillverkas, förändras, rengöras, repareras, utsmyckas, färdigställas eller beredas till försäljning eller inom vilka råämnen omgestaltas, däri inbegripet skeppsbyggeri och företag för förstöring av föremål, ävensom framställning, transformering och överförande av drivkraft i allmänhet och av elektricitet.

c) Uppförande, ombyggnad, underhåll, reparation, förändring eller rivning av alla slag av byggnader, järnvägar, hamnar, dockor, vågbrytare, kanaler, anläggningar för inre sjöfart, vägar, tunnlar, broar, viadukter, kloaker, vattenavlopp, brunnar, telegraf- och telefonanläggningar, elektriska anläggningar, gas- och vattenverk eller andra byggnadsarbeten, ävensom förberedelse- och grundläggningsarbeten för härovan åsyftade arbeten.

d) Transport av passagerare eller gods å lands- eller järnväg eller å inre vattenväg, däri inbegripet handhavande av gods å kajer och bryggor samt i dockor och magasin med undantag likväl av transport för hand.

Ovanstående uppräkning är gjord under förbehåll för de särskilda undantag av nationell natur, vilka innehållas i Washington-konventionen angående begränsning av arbetstiden i industriella företag till åtta timmar om dagen och fyrtioåtta timmar i veckan, i den mån dessa undantag äro tillämpliga i avseende å förevarande konvention.

Utöver vad ovanstående uppräkning giver vid handen, må, där så finnes nödvändigt, varje medlem fastställa gränslinjen mellan industri å ena samt handel och jordbruk å andra sidan.

§ 2. Hela den personal, som sysselsättes i industriella företag, allmänna eller enskilda, eller i någon gren därav, skall, med förbehåll för de undantag, som angivas i följande §§, under loppet av varje tidrymd om sju dagar åtnjuta en vilotid, innefattande minst tjugufyra på varandra följande timmar.

Denna vilotid skall såvitt möjligt beredas varje företags hela personal samtidigt.

Vilotiden skall såvitt möjligt sammanfalla med de vilodagar, som redan uppkommit genom landets eller traktens tradition eller sedvänja.

§ 3. Varje medlem må från tillämpningen av bestämmelserna i § 2 undantaga personer, som sysselsättas i sådana industriella företag, vari endast användas medlemmar av samma familj.

§ 4. Varje medlem äger att, med beaktande särskilt av alla tillbörliga ekonomiska och humanitära synpunkter och efter samråd med kompetenta arbetsgivar- och arbetarorganisationer, där sådana finnas, medgiva undantag (däri inbegripet suspension och avkortning av vilotid) helt eller delvis från bestämmelserna i § 2.

Dylikt samråd skall icke vara erforderligt i de undantagsfall, vilka redan beviljats med tillämpning av gällande lagstiftning.

§ 5. Varje medlem bör såvitt möjligt meddela bestämmelser om vilotider till ersättning för suspension eller avkortning, medgiven enligt § 4, förutom i sådana fall, där genom överenskommelse eller sedvänja redan är sörjt för dylik vilotid.

§ 6. Varje medlem skall upprätta en förteckning å de undantag, som medgivits enligt §§ 3 eller 4, samt delgiva densamma åt internationella arbetsbyrån. Sedermera skall varje medlem vart annat år meddela alla förändringar, som vidtagits i avseende å denna förteckning.

Internationella arbetsbyrån skall förelägga internationella arbetsorganisationens generalkonferens en rapport i ämnet.

§ 7. För att underlätta tillämpningen av bestämmelserna i denna konvention skall det åligga varje arbetsgivare, direktör eller disponent:

a) att, där veckovila gives samfällt åt hela personalen, tillkännagiva dagar och timmar för gemensam vilotid antingen medelst anslag, uppsatta på i ögonen fallande sätt å arbetsstället eller å annan lämplig plats, eller ock på annat av regeringen godkänt sätt;

b) att, där veckovilan icke gives samfällt åt hela personalen, medelst ett register, upprättat på sätt som godkänts genom landets lagstiftning eller av vederbörande myndighet utfärdat reglemente, angiva de arbetare eller anställda, för vilka särskilda föreskrifter beträffande veckovila gälla, samt meddela dessa föreskrifter.

B. Rekommendation angående tillämpningen av veckovila i handelsföretag.

Internationella arbetsbyråns generalkonferens hemställer:

I. Att varje medlem av internationella arbetsorganisationen måtte vidtaga åtgärder för att i alla handelsföretag, allmänna eller enskilda, eller grenar därav, personalen måtte kunna, med förbehåll för de undantag, varom stadgas i följande avdelning, under loppet av varje tidrymd av sju dagar åtnjuta en vilotid, innefattande minst tjugufyra på varandra följande timmar.

Konferensen hemställer, att denna vilotid, såvitt möjligt, skall beredas varje företags hela personal samtidigt och förläggas till dagar, ägnade åt vila enligt landets eller traktens tradition eller sedvänja.

II. Att varje medlem måtte vidtaga alla lämpliga anordningar för tillämpning av förevarande rekommendation och särskilt med hänsyn till fastställandet av de undantag, som kunna prövas nödiga. Varje medlem torde upprätta en förteckning å de undantag, som befunnits nödiga.

III. Att varje medlem måtte giva internationella arbetsbyrån del av den förteckning å undantag, som medgivits enligt paragraf II, och sedermera vartannat år av alla de förändringar, som vidtagits i avseende å förteckningen. Med ledning härav skall internationella arbetsbyrån förelägga internationella arbetsorganisationens generalkonferens en rapport i ämnet.

C. Resolution angående veckovilan.

Konferensen önskar giva uttryck åt den övertygelsen, att det är alla medlemmars av internationella arbetsorganisationen skyldighet att uppmuntra införandet av veckovila för alla arbetare i deras länder.

Med hänsyn därtill inbjuder konferensen vederbörande myndighet i varje land att uppmuntra ingåendet av kollektivavtal mellan arbetsgivar- och arbetarorganisationerna till fastställande överallt, där resp. arbetes, industris, handels eller yrkes förhållanden icke lägga hinder i vägen därför, av en sådan fördelning av arbetstimmarna, som medgiver förlängning av veckovilan till minst 36 timmar.

VIII. Sjöfartsfrågor.

A. Minimiålder för eldare och kollämpare ombord å fartyg.

I sitt svar å internationella arbetsbyråns frågecirkulär i ämnet hade svenska regeringen förklarat sig beredd biträda det ifrågasatta förbudet mot användande av personer under aderton år såsom eldare eller kollämpare ombord å fartyg. Beträffande fartyg i mer inskränkt fart hade dock framhållits att en möjlighet till undantag borde hållas öppen.

Arbetsbyrån, som ej fann anledning taga hänsyn till nyssberörda eller liknande från några andra håll framställda yrkanden på möjlighet till undantag, framlade följande preliminära förslag till konvention:

§ 1. Med »fartyg» förstås vid tillämpningen av denna konvention varje i allmän eller enskild ägo varande båt, fartyg eller skepp av vad slag som helst, vilket nyttjas i sjöfart, krigsfartyg likväl undantagna.

§ 2. Unga personer under aderton år må icke användas såsom eldare eller kollämpare ombord å fartyg.

§ 3. Bestämmelserna i § 2 skola icke äga tillämpning å arbete, som utföres av unga personer å skol- eller övningsfartyg, för såvitt arbetet är godkänt och övervakas av offentlig myndighet.

§ 4. För att underlätta kontrollen över tillämpningen av bestämmelserna i denna konvention skall det åligga varje fartygsbefälhavare att föra ett register eller förteckning i sjömansrullan, upptagande alla ombord sysselsatta personer under aderton år, med angivande av dagen för vars och ens födelse.

I det utskott vid konferensen, vartill förevarande fråga hänvisades, insattes genom medverkan från svensk sida bl. a. en regeringsexpert från Norge.

Utskottet upptog det av arbetsbyrån framlagda konventionsförslaget, men tillfogade vissa undantagsbestämmelser, nämligen beträffande fartyg med huvudsakligen annat framdrivningsmedel än ånga, indisk eller japansk kustfart samt sådana fall, där eldare resp. kollämpare över aderton år ej finnas att tillgå.

Vid behandling av utskottets konventionsförslag i plenarsammanträde tillfogades på yrkande av det ena engelska regeringsombudet ett stadgande om intagande i sjömannens anställningsavtal av en kortfattad redogörelse för konventionens bestämmelser. Det sålunda kompletterade konventionsförslaget översändes enligt enhälligt beslut av konferensen till redaktionsutskottet.

Nämnda utskott underkastade konventionsförslaget några redaktionella förändringar, men försåg det därjämte med en helt ny bestämmelse, varigenom förändringar i den åsyftade konventionen skulle kunna genomföras utan tillämpning av den vanliga, arbetsbyråns styrelse åliggande förpliktelsen att minst vart tionde år förelägga konferensen frågan om konventionens revision eller modifierande. Efter uteslutande av nu berörda bestämmelse, vars upptagande i konventionsförslaget å många håll uppfattats som ett överrumplingsförsök, godkände konferensen med 100 röster mot 2 här nedan till sina väsentliga delar införda konventionsförslag:

Förslag till konvention angående minimiålder för eldare och kollämpare ombord å fartyg.

§ 1. Med »fartyg» förstås vid tillämpningen av denna konvention varje i allmän eller enskild ägo varande båt, fartyg eller skepp av vad slag som helst, vilket nyttjas i sjöfart, krigsfartyg likväl undantagna.

§ 2. Unga personer under aderton år må icke användas såsom eldare eller kollämpare ombord å fartyg.

§ 3. Bestämmelserna i § 2 skola icke äga tillämpning å:

a) arbete av unga personer, vilket utföres å skol- eller övningsfartyg, för såvitt arbetet är godkänt och övervakas av offentlig myndighet;

b) arbete ombord å fartyg, vars huvudsakliga framdrivningsmedel är annat än ånga;

c) arbete av unga personer om minst sexton år, vilkas fysiska lämplighet därför godkänts genom läkarundersökning och vilka användas ombord å fartyg, uteslutande trafikerande Indiens eller Japans kuster; deras användande skall dock vara underkastat reglerande bestämmelser, utfärdade efter samråd med arbetsgivarnas och arbetarnas i dessa länder mest representativa organisationer.

§ 4. I fall det befinnes nödvändigt att anställa eldare eller kollämpare i en hamn, där det icke finnes tillgång till sådana arbetare om minst aderton år, må därtill användas personer under aderton, men över sexton år; i dylikt fall skola dock två unga personer anställas i stället för en erforderlig eldare eller kollämpare.

§ 5. För att möjliggöra kontroll över tillämpningen av bestämmelserna i denna konvention skall det åligga varje fartygsbefälhavare att föra ett register eller förteckning i sjömansrullan upptagande alla ombord sysselsatta personer under aderton år, med angivande av dagen för vars och ens födelse.

§ 6. Besättningens anställningsavtal skola innehålla en sammanfattning av bestämmelserna i denna konvention.

B. Obligatorisk läkarundersökning av barn och unga personer, använda till arbete ombord å fartyg.

Vid besvarandet av internationella arbetsbyråns frågecirkulär rörande förevarande ämne ställde sig svenska regeringen i allt väsentligt tillmötesgående gent emot den ifrågasatta läkarundersökningen samt uttalade sig för att densamma borde periodiskt förnyas. Beträffande fartyg, använda i mer inskränkt fart, fiske m. m., borde det likväl enligt berörda svar finnas möjlighet till undantag.

Det av arbetsbyrån utarbetade preliminära förslaget till konvention i frågan tog ej hänsyn till nyssberörda eller liknande från andra håll framförda krav på möjlighet till undantag. Förslaget hade följande lydelse:

§ 1. Med »fartyg» skall vid tillämpningen av denna konvention förstås varje i allmän eller enskild ägo varande båt, fartyg eller skepp, av vad slag som helst, vilket nyttjas i sjöfart, krigsfartyg likväl undantagna.

§ 2. Till arbete å andra fartyg än sådana, varå endast sysselsättas medlemmar av samma familj, må barn eller unga personer under aderton år användas allenast efter företeende av läkarintyg, som utvisar lämplighet för dylikt arbete. Sådant intyg skall vara utfärdat av en av vederbörande myndighet godkänd läkare.

§ 3. Fortsatt användande till sjöss av sådana barn eller unga personer medgives endast under förutsättning av förnyad läkarbesiktning, verkställd inom en tidrymd av högst ett år, samt företeende efter varje läkarbesiktning av läkarintyg om lämplighet för arbetet.

Såsom förut omnämnts, voro i utskottet för sjöfartsfrågor de nordiska staterna företrädda av bl. a. ett norskt regeringsombud. Detta jämte ett ombud för Japan påyrkade undantag för inhemsk kustfart, men blev detta yrkande avvisat med 12 röster mot 6. Emellertid vidtogos av utskottet ett par modifikationer. Genom den ena medgavs förlängd giltighet av läkarintyg, vilka eljest skulle upphöra att gälla under pågående resa, och genom den andra möjliggjordes i nödfall, utan att föreskrifterna om läkarintyg äro uppfyllda, anställande tills vidare av yngling under aderton år.

Vid behandling i plenarförsamling rönte sjöfartsutskottets konventionsförslag ej något egentligt motstånd, men förklarade det ena av Storbritanniens regeringsombud, att de, då förslaget gick avsevärt utöver vad deras regering förordat i sitt svar på arbetsbyråns frågecirkulär, icke komme att deltaga i omröstningen. Förslaget översändes därefter med samtliga avgivna 68 röster till redaktionsutskottet.

Genom omröstning om redaktionsutskottets rapport fastställdes, efter uteslutande ur konventionsförslaget av en bestämmelse om ändringsmöjlighet av samma innebörd, som förut angivits beträffande konventionsförslaget angående eldare och kollämpare, enhälligt med 96 röster följande förslag:

Förslag till konvention angående obligatorisk läkarbesiktning av barn och unga personer, använda till arbete ombord å fartyg.

§ 1. Med »fartyg» skall vid tillämpningen av denna konvention förstås varje i allmän eller enskild ägo varande båt, fartyg eller skepp, av vad slag som helst, vilket nyttjas i sjöfart, krigsfartyg likväl undantagna.

§ 2. Till arbete å andra fartyg än sådana, varå endast sysselsättas medlemmar av samma familj, må barn eller unga personer under aderton år användas allenast efter företeende av läkarintyg, som utvisar lämplighet för dylikt arbete. Sådant intyg skall vara utfärdat av en av vederbörande myndighet godkänd läkare.

§ 3. Fortsatt användande till sjöss av sådana barn och unga personer medgives endast under förutsättning av förnyad läkarbesiktning, verkställd inom en tidrymd av högst ett år, samt företeende efter varje läkarbesiktning av läkarintyg om lämplighet för arbetet. Utlöper tiden för läkarintygs giltighet under loppet av en resa, skall likväl dess giltighet fortfara till resans slut.

§ 4. I nödfall äger vederbörande myndighet medgiva yngling under aderton år att embarkera, oaktat han icke undergått undersökning, som föreskrives i § 2 eller § 3, detta dock allenast under villkor att dylik undersökning verkställes i den första hamn, fartyget därefter angör.

C. Resolutioner rörande sjöfarten.

På förslag av utskottet för sjöfartsfrågor godtog konferensen även följande två *resolutioner:*

1. Man är ense därom, att ingen av de rekommendationer eller konventioner rörande sjöfartsfrågor, som antagits av denna konferens, äger tillämpning å fiskerihanteringen.

2. Med hänsyn till att missförstånd kunna yppas beträffande den ställning, handelsflottans arbetare intaga i förhållande till konventioner och rekommendationer, som äro uppställda till antagande av de internationella arbetskonferenserna, besluter konferensen, att ingen av dessa konventioner eller rekommendationer skall äga tillämpning å handelsflottans arbetare, med mindre den har till föremål en sjöfartsfråga,

särskilt uppförd å dagordningen. Alla frågor rörande sjöfarten, som överlämnas till konferensernas prövning, böra först varit underställda den paritetiskt sammansatta sjöfartskommissionen vid internationella arbetsbyrån.

IX. Övriga frågor.

Förutom de resolutioner, som återgivas i ovanstående redogörelse för behandlingen av frågorna på konferensens dagordning, fattade konferensen ett avsevärt antal dylika beslut. I åtskilliga fall ledde dock ej förslag till resolutioner till annat, än att konferensen beslöt att för utredning eller övervägande överlämna frågan till internationella arbetsbyrån, dess styrelse eller någon befintlig särskild sakkunnigkommission. Här nedan skall i korthet redogöras för några resolutioner, som synas vara av större allmänt intresse eller betydelse.

Utredning rörande arbetslösheten. Under framhållande bl. a. att internationella arbetsorganisationen icke kunde förbli overksam inför en situation, som störtade miljoner av arbetare i elände och icke visade några tecken till övergång, samt att en kris, internationell till orsaker och utsträckning, icke kunde verksamt bekämpas annat än medelst internationella åtgärder, hade schweiziska arbetarombudet Ch. Schurch väckt förslag om att konferensen skulle anmoda internationella arbetsbyrån att fortast möjligt till byråns styrelse inkomma med yttrande om krisens orsaker och medlen till dess bekämpande.

Förslagsutskottet förordade förslaget, men omredigerade detsamma. Efter en ganska långvarig plenarbehandling gav konferensen, med upptagande av ändringsförslag, framställda av det engelska regeringsombudet Sir Montague Barlow och det franska arbetarombudet L. Jouhaux, enligt det preliminära protokollet åt resolutionen följande, med 60 röster enhälligt antagna avfattning:

1. Konferensen uppdrager, enligt § 396 första stycket i fredsfördraget, åt internationella arbetsbyrån att anordna en särskild undersökning rörande arbetslöshetskrisen i nationellt och internationellt avseende samt rörande medlen för dess bekämpande; börande arbetsbyrån, som har att med största möjliga skyndsamhet fullfölja undersökningen, för lösandet av de av undersökningen föranledda finansiella och ekonomiska frågorna påkalla medverkan av nationernas förbunds finansiella och ekonomiska sektion.
2. Konferensen uppdrager åt arbetsbyråns styrelse att fastställa de betingelser, varunder undersökningen skulle kunna utföras inom budgetens ram.
3. Konferensen uppdrager åt arbetsbyråns styrelse att vidtaga alla erforderliga mått och steg för sammankallande av en internationell konferens med uppgift att undersöka de botemedel av internationell natur, som kunna vara ägnade att bringa arbetslöshetskrisen till ett slut.

Barns nattarbete i de av kriget ödelagda områdena. I samband med godkännande i Washington av konventionsförslaget rörande barns nattarbete hade konferensen antagit en resolution, varigenom beträffande de områden, som ödelagts genom kriget, eller i vilka arbetet till följd av ockupation längre

tid avbrutits, frågan om förbud mot nattarbete för ynglingar mellan fjorton och sexton år uppsköts till slutligt avgörande av konferensen år 1921. I enlighet med ett förslag från belgisk sida beslöt konferensen rikta en inbjudan till de regeringar, som velat begagna sig av berörda möjlighet till undantag, att snarast möjligt och senast den 3 december 1923 tillämpa konventionens bestämmelser.

Fördelningen av råmaterial. Med anledning av motion av italienska arbetarombudet G. Baldesi antog konferensen en resolution, varigenom internationella arbetsbyrån anmodades att efter hänvändelse till nationernas förbund, som sedan ett år sysslat med frågan om råmaterialiernas fördelning och däri gjort en djupgående undersökning, till nästkommande sammanträde förelägga konferensen en rapport rörande undersökningens resultat i socialt avseende.

Det nederländska arbetarombudets behörighet. Den nederländska regeringen hade i samförstånd med tre arbetarorganisationer, räknande tillsamman ungefär 280 000 medlemmar, men i strid med den största organisationen, omfattande ungefär 218 000 medlemmar, till arbetarombud utsett P. J. S. Serrarens. Detta tillvägagångssätt hade från åtskilliga håll framkallat skarpa protester. Frågan, som jämväl å konferensen väckte mycken uppmärksamhet, underkastades utredning av utskottet för fullmaktsgranskning, vilket för ändamålet infordrade yttranden i ämnet från tre framstående jurister. Utskottets utlåtande, som avgavs först mot konferensens slut och godtogs med samtliga avgivna 73 röster, gick ut på dels att det utsedda arbetarombudet skulle medgivas tillträde till konferensen, under den uttryckliga betingelsen likväl, att detta medgivande icke skulle anses som ett prejudikat, och dels att konferensen skulle antaga följande resolution:

Internationella arbetsorganisationens generalkonferens inbjuder internationella arbetsbyråns styrelse att till nationernas förbunds råd rikta en anhållan, att den permanenta internationella domstolen ville enligt § 14 i akten för nationernas förbund yttra sig angående tolkningen av § 389 i Versaillestraktaten och de regler, som till åtlydnad av sistnämnda stadgande böra iakttagas av medlemmarna av internationella arbetsorganisationen, när de utse arbetsgivar- och arbetarombud samt experter till generalkonferensens sammanträden.

Bistånd åt intellektuella arbetare. Franska regeringsombudet J. Godart hade föreslagit, att konferensen för att hjälpa de intellektuella arbetarna (uppfinnare, tekniker, jurister, vetenskapsmän, journalister, skriftställare, artister, lärare m. fl.) att ernå bättre levnadsvillkor, skulle inbjuda internationella arbetsbyråns styrelse att undersöka frågan om upprättandet av en kommission för det intellektuella arbetet, sammansatt av representanter för olika länders organisationer av intellektuella arbetare. Konferensen beslöt att översända resolutionsförslaget till arbetsbyråns styrelse med hemställan, att styrelsen ville följa utvecklingen av ifrågavarande problem, som för närvarande vore upptaget till behandling av nationernas förbund, samt uppdraga åt arbetsbyrån att studera problemet från social synpunkt.

Frågan om revision av *konferensens arbetsordning* hade hänvisats till förslagsutskottet, som för ändamålet tillsatte ett särskilt underutskott. Detta, som från konferensen fick mottaga en mångfald förslag, utarbetade ett förslag till reviderad text, vilket emellertid framlades så sent, att det ej kunde upptagas till realbehandling, utan överlämnades till arbetsbyråns styrelse för att uppföras på dagordningen för 1922 års konferens. För att tagas under omprövning för uppförande å dagordningen för en kommande konferens överlämnade konferensen till arbetsbyråns styrelse frågorna om reglering av arbetstiden i handelsföretag, om förbud mot nattarbete i bagerier och om obligatorisk läkarundersökning av arbetare.

Utan särskilt direktiv överlämnades till arbetsbyråns styrelse bl. a. dels en resolution, åsyftande att arbetsbyrån skulle uppmärksamma kooperationen och för sådant ändamål träda i förbindelse med de kooperativa organisationerna, dels ock frågan om erkännande av tyska och spanska språken såsom officiella för arbetsorganisationen.

Meddelanden från socialattachéerna.

Tilläggsförsäkring för arbetslösas familjer och andra åtgärder för lättande av kommunernas fattigvårdsbörda i England.[1]

Tilläggsförsäkring för arbetslösas familjer. Bland de åtgärder till lindrande av arbetslöshetens följder, som beslötos av parlamentet under dess nu avslutade höstsession, må först nämnas tilläggsförsäkring till förmån för arbetslösas familjer. Det tidigare utgående arbetslöshetsunderstödet — 15 s. per vecka för män och 12 s. för kvinnor samt hälften för minderåriga — har ansetts alltför knappt och har i själva verket i en massa fall måst utökas genom fattigvårdshjälp i hemmen. Den grundläggande lagen om arbetslöshetsförsäkring av den 9 augusti 1920 förbjöd heller icke sådan hjälp, utan stadgade i stället, att vid beviljande därav vederbörande fattigvårdsmyndighet endast skulle taga hänsyn till utgående arbetslöshetsunderstöd, i den mån det översteg 10 s. i veckan.

Näppeligen kunde emellertid på hösten 1920 förutses den väldiga omfattning, arbetslösheten skulle taga, och de problem, som i samband härmed skulle uppkomma för fattigvårdsmyndigheterna. Särskilt blev denna fråga akut under loppet av eftersommaren, då den genom tilläggslagarna av den 3 mars och 1 juli 1921 fastställda maximala understödsperioden i en mängd fall började utlöpa. Under påtryckning från de arbetslösa beslöto en del fattigvårdsmyndigheter i London att bevilja hjälp i hemmen till sådant belopp, att det icke endast måste anses betänkligt vid jämförelse med de löner, som betalas på arbetsmarknaden, utan även hotade att alldeles underminera kommunernas finansiella ställning. Hälsovårdsministeriet inskred också sin befogenhet likmätigt häremot och fick till stånd rättelse i mera eklatanta fall. Ännu betänkligare var dock, att i Poplar kommunalstyrelsen vägrade utdebitera sådana utskylder, som författningsenligt pålagts kommunen av Londons grevskapsråd m. fl. centrala kommunalmyndigheter. Oaktat detta resulterade i de för beslutet ansvarigas fängslande, beslöts i ett par andra fall att taga steg i liknande riktning.

[1] Jfr. Soc. Medd. årg. 1921, sid. 42 f., 429 f., 878 f.

Under sådana förhållanden blev det en nödvändighet för det till den 18 oktober sammankallade parlamentet att bringa lindring i kommunernas fattigvårdsbörda. Bland annat i detta syfte har först och främst antagits förut omnämnda lag om tilläggsförsäkring för arbetslösas familjer, vilken lag utfärdades den 10 november 1921. Lagen är av provisorisk karaktär och upphör att gälla efter sex månader. Den äger tillämpning å alla personer, som omfattas av gällande lagar om arbetslöshetsförsäkring.

Understödet utgår med 5 s. i veckan för den arbetslöses hustru och 1 s. i veckan för varje av honom beroende barn. Försörjer hustrun familjen på grund av mannens oförmåga till arbete, utgår för mannen understöd med samma belopp som eljest för hustrun. Likaså utgår understöd för kvinna, som utan att vara lagligen vigd sammanbott och fortfarande sammanbor med en man såsom hans maka. En helt naturlig sak är, att hjälp icke utgår för hustrun, om hon redan är i åtnjutande av vanligt arbetslöshetsunderstöd enligt tidigare lagstiftning eller har regelbunden anställning mot lön.

Med av familjeförsörjaren »beroende» barn förstås sådana barn under 14 år, som helt och hållet eller till huvudsaklig del försörjas i hemmet, ävensom barn mellan 14 och 16 år, som deltaga i skolundervisning på hel tid och försörjas på sätt nyss sagts. För styvbarn, adoptivbarn och utom äktenskapet födda barn åtnjutes samma förmån.

Uppkommen fråga, om understöd enligt lagen skall utgå i visst fall, avgöres med slutligt bindande verkan av arbetsministern, som dock dessförinnan äger hänskjuta saken till vederbörande lokala arbetsförmedlingskommitté för yttrande.

Avgifter och bidrag enligt den nya lagen utgå med belopp, som framgå av efterföljande sammanställning:

Bidrag per vecka (i pence)	Från arbetaren	Från arbetsgivaren	Från staten
Vuxna män	2	2	3
Kvinnor och minderåriga	1	1	2

Samtliga de personer, som omfattas av gällande lagar om arbetslöshetsförsäkring, äro bidragsskyldiga. Insamlingen av avgifter skall ske på samma sätt som i och för vanlig arbetslöshetsförsäkring, d. v. s. genom arbetsgivaren eller — vad beträffar arbetarnas bidrag — genom facklig organisation, med vilken överenskommelse härom träffas.

De enligt lagen utgående bidragen skola inflyta till en särskild fond — Unemployed Workers' Dependants Fund — stående under kontroll och administration av arbetsministern. Skulle det visa sig, att denna fond är otillräcklig för mötande av kraven däråt, skola bidragen fortsätta att utgå utöver den tid lagen gäller — d. v. s. sex månader — ända till dess bristen täckts. Med skattkammarens bemyndigande kan också arbetsministern, om så anses erforderligt, förordna om nedsättning i utgående understöd. Eventuellt överskott skall delas mellan den tidigare bestående statliga arbetslöshetsförsäkringsfonden och sådana särskilda arbetslöshetsfonder, som enligt 1920 års lag kunna ha upprättats inom speciella industrier.

Administrationskostnaderna för den nya försäkringen skola till hälften betalas av den enligt lagen upprättade fonden, till hälften direkt av statsmedel.

Medan, som förut nämnts, enligt 1920 års lag gällt, att vid beviljande av fattigvårdshjälp i hemmet hänsyn endast fått tagas till utgående arbetslöshetsunderstöd, i den mån detta överstigit 10 s. i veckan, stadgas i den nya lagen, att hela understödets belopp skall tagas i beräkning. Uttryckligen har också hithörande stadgande i 1920 års lag satts ur kraft under det nya provisoriet. Detta innebär givetvis, att motsvarande understödsskyldighet tillsvidare överflyttas från fattigvårdskommunen på den statliga försäkringen. Denna anordning medför en väsentlig lindring i fattigvårdsbördan, som redan rönt lättnad därav, att från 3 november en ny period av 22 veckor för åtnjutande av vanligt arbetslöshetsunderstöd börjat löpa.

Den nya lagen trädde i kraft den 10 november 1921 och gäller, som sagt, till sex månader därefter.

Åtgärder för utjämning av fattigvårdsbördan i London. För Londons vidkommande är det nuvarande fattigvårdsproblemet lika mycket en fråga om bördans rättvisare fördelning mellan olika storstadskommuner som om överflyttandet av vissa förpliktelser på staten. I skattehänseende råder en högst betydande skillnad mellan olika kommuner, beroende på den fattigare befolkningens koncentration i vissa delar av metropolen. Ojämnheten i skattetrycket framträder så mycket mera som kommunalskatten utgår i proportion till fastigheternas taxerade hyresvärde. I de jämförelsevis folkfattiga kommuner, där de stora affärshusen ha sina lokaler, är det taxerade hyresvärdet relativt mycket högt, medan kommunalutgifterna ställa sig låga. Typiska kommuner av detta slag äro City och Westminster. Även i de kommuner där den burgnare befolkningen har sin bostad, exempelvis Hampstead, St. Marylebone, Kensington och Chelsea, motsvaras ett högt taxeringsvärde av relativt låga kommunalutgifter. Rakt motsatt är förhållandet uti de fattiga kommunerna i östra, södra och norra London, där kommunalskatten per £ hyresvärde under det hyresår, som slutade den 1 oktober 1920, ställde sig såsom visas av följande översikt:

	s.	d.		s.	d.
Poplar	25.	4.	Shoreditch	19.	8.
Bethnal Green	22.	4.	Deptford	19.	2.
Bermondsey	22.	2.	Woolwich	18.	7.
Stepney	22.	0.	Battersea	18.	0.
Southwark	21.	6.	Hackney	17.	10.
Islington	20.	1.	Lambeth	17.	7.
Camberwell	19.	10.	St. Pancras	17.	2.

Om icke en ändring häri åstadkommits genom nyligen genomförd lagstiftning, har det beräknats, att kommunalskatten i Poplar under det nyss avslutade hyresåret skulle komma att belöpa sig till £ 1. 18. 8. per £ hyresvärde, d. v. s. till inemot dubbla årshyran. Härav skulle 8 s. 10 d. falla på skatter, som utdebiteras av Londons grevskapsråd och andra centrala kommunalmyndigheter, medan inemot 30 s. representeras av den lokala kommunalmyndighetens uttaxering, varav större delen för fattigvårdsändamål.

Genom den nya lag, som nu antagits av parlamentet och utfärdats den 10 november 1921 (Local Authorities Financial Provisions Act), har ett betydande steg tagits fram mot utjämning av fattigvårdsbördan i London. Lagen är endast provisorisk i avvaktan på resultatet av en pågående utredning om definitiv reglering av fattigvårdsproblemet, och hithörande bestämmelser upphöra att gälla efter ett år.

Redan 1867 togs det första steget mot utjämning av utgifterna för fattigvård inom London genom upprättandet av en gemensam fond (Metropolitan Common Poor Fund). En grundläggande princip för denna anordning har varit, att endast utgifterna för på fattigvårdsanstalt intagna skulle gå till delning mellan storstadens kommuner. Hjälp i hemmet avsåg man att inskränka så mycket som möjligt till förhindrande av missbruk, och bördan därav skulle falla helt på den lokala kommunen. Det belopp, med vilket den gemensamma fonden svarade för anstalternas utgifter, uppgick till 5 d. per dag och underhållen person, vilket belopp bibehållits oförändrat trots stegringen under kriget i utgifterna för anstaltsvård.

Genom den nya lagen har först och främst det på centralfonden fallande utgiftsbeloppet för anstaltsvård höjts till 1 s. 3. d. per dag och person. Vidare har stadgats, att hjälp i hemmet helt och hållet skall ersättas av centralfonden, dock under förutsättning att hjälpen icke överstiger det belopp eller eljest strider mot de villkor, som skola uppställas av hälsovårdsministeriet. Som ett villkor gäller också, att undersökning inom rimlig tid skall ha verkställts rörande den hjälpsökandes förhållanden.

Av en publicerad officiell beräkning framgår, att om de nya bestämmelserna ägt tillämpning under det förflutna halvåret, centralfonden under samma tid skulle ha fått vidkännas en ökad kostnad av £ 202 000 för anstaltsvård. Hela beloppet av fattigvårdshjälp i hemmet uppskattas vidare under löpande halvår till £ 1 355 000. Summan

av dessa båda belopp motsvarar ett genomsnittligt skattebelopp av 7 s. 6 d. per £ hyresvärde inom London.

Verkan av de nya bestämmelserna angives vara, att under löpande halvår kommunalskatten i tretton kommuner skulle ökas med belopp, växlande mellan 7 1/2 d. och 1/2 d. per £ hyresvärde, medan i återstående femton kommuner skatten skulle minskas med belopp, växlande mellan 2 s. 9 d. och 1 d. per £ hyresvärde.

I anledning av vad som förekommit i Poplar (se s. 129), föreskrives vidare i lagen av den 10 november 1921, att uttaxering, som beslutats av en för huvudstaden gemensam myndighet, skall kunna tvångsvis genomföras även mot en tredskande lokal kommunalstyrelse eller fattigvårdsmyndighet. Å resterande belopp skall utgå ränta efter 6 % om året från förfallodagen. Denna bestämmelse gäller för hela landet.

Andra finansiella lättnader för kommunerna. Genom sistnämnda lag bemyndigas vidare uttryckligen kommunerna att med hälsovårdsministerns samtycke upptaga tillfälliga lån i banker o. dyl. för löpande ändamål, en utväg som de på grund av rådande svårigheter redan tidigare måst anlita. Såsom allmän regel skall gälla, att dylika lån skola återbetalas ur löpande inkomst under samma år, men beträffande lån, som upptagas före den 1 april 1923, kan hälsovårdsministern i särskilda fall medgiva återbetalningstidens utsträckning ända till tio år.

Upptages lån av en kommun för anläggningar av produktiv natur, äger vederbörande myndighet vid meddelande av fastställelse å lånet dispensera från eljest gällande regler om amortering under den tid, anläggningen icke lämnar någon avkastning, högst dock intill förloppet av fem år, efter det anläggningen tog sin början. Ytterligare tillkommer det hälsovårdsministern att meddela dispens från gällande regler om amortering m. m. åt kommuner, som på grund av svårigheter i samband med kriget icke sett sig i stånd att fullgöra dem åliggande skuldförbindelser. Även skola kommuner, som före den 1 april 1923 upptaga lån för beredande av sysselsättning åt arbetslösa eller för bestridande av löpande utgifter enligt här ifrågavarande lag, kunna befrias från eljest gällande regler om begränsning av kommunal skuldsumma samt om lokal inspektion före lånets fastställelse.

För Skottland har antagits en särskild lag om utsträckning av fattigvårdshjälp och finansiering av kommunernas utgifter för detta ändamål.

London den 1 december 1921.

Erik Sjöstrand.

Författningar rörande sociala frågor.

I Svensk författningssamling ha under tiden 21 december 1921—20 januari 1922 publicerats följande författningar rörande sociala frågor.

N:r		Daterad
	Årg. 1921.	
769.	K. kung. om ändring i vissa delar av instruktionen för socialstyrelsen	31 dec.
	Årg. 1922.	
4.	K. kung. ang. fastställande av grundtal för dyrtidstillägg att gälla tills vidare från och med januari månad år 1922	13 jan.

Kortare meddelanden.

— Allmänna sociala frågor. —

Handläggningen av arbetarfrågor i Michigan. Enligt en av lagstiftande församlingen i Michigan antagen författning, som trätt i kraft den 1 juli 1921, har inom denna stat inrättats ett särskilt arbets- och *industridepartement*, avsett att handlägga alla ärenden rörande arbetarskydd och arbetarfrågor i övrigt, vilka hittills varit splittrade på ett flertal olika myndigheter och kommissioner. Det nya ämbetsverket består av tre ledamöter, vilka utnämnas av statens guvernör i samråd med senaten och vilka i sin ordning ha att antaga och förordna *övrig erforderlig personal*.

(Monthly Labor Review.)

— Arbetslön. —

Lönestegringen i Japan 1912—1920. Enligt en av japanska jordbruks- och handelsdepartementet publicerad statistik ha arbetslönerna i Japan under åren 1912—1920 ökats såsom nedanstående sammanställning utvisar:

	Indextal (år 1912 = 100)			
	1914	1917	1919	1920
Jordbruk	104	117	236	281
Beklädnadsindustri	102	123	232	306
Livsmedelsindustri	103	126	233	272
Byggnadsverksamhet	99	113	210	287
Möbelindustri	101	120	227	294
Övriga näringar	100	121	226	301
Medeltal	**102**	**119**	**226**	**291**

Under 1921 har i Japan liksom i andra länder inträtt en lönesänkning inom de flesta näringsgrenar. Sålunda har genomsnittliga daglönen i Jokohama nedgått för murare från 3·50 till 3 yen, för stenarbetare från 3·80 till 3, för snickare från 2·95 till 2·80, för tapetserare från 2·85 till 2·60 för skräddare från 2·55 till 2·30, för skomakare från 2·80 till 2·70, för smeder från 3·30 till 2·60 och för grovarbetare (kulier) från 2·50 till 2·20. Fortgående lönestegring har uppgivits endast inom grafiska industrien, där daglönen för en sättare ökats från 2·58 till 2·70. För landet i dess helhet torde *genomsnittslönen för manlig arbetare* under 1921 kunna sättas till ca 2 yen.[1] Detta innebär i jämförelse med europeiska och amerikanska förhållanden en ingalunda hög lönestandard, men betyder dock ett betydande framsteg i jämförelse med tidigare arbetsvillkor i Japan. Att märka är också, att den japanske arbetaren utöver den kontanta lönen i allmänhet erhåller ett slags »stat», bestående av ris, varjämte nyårsgåvor äro att räkna med som en regelbundet utgående förmån.

(Labour Gazette.)

Arbetslönerna inom jordbruket i Förenta staterna 1913—1921.[2] På grundval av de inom Förenta staternas jordbruksdepartement årligen utarbetade berättelserna rörande årsväxten har i Monthly Labor Review sammanställts följande tablå över de manliga lantarbetarnas genomsnittliga löner under åren 1913—1921:

[1] Jfr sid. 140.
[2] Jfr Soc. Medd. årg. 1921, sid. 567.

Lantarbetargrupper	Absoluta tal, dollars									Indextal (1913=100)				
	1913	1914	1915	1916	1917	1918	1919	1920	1921	1917	1918	1919	1920	1921
Fast anställda arbetare														
i egen kost, månadslön	30·31	29·88	30·15	32·83	40·43	48·80	56·29	64·95	42·65	133	161	186	214	141
i arbetsgivarens kost, månadslön	21·38	21·05	21·26	23·25	28·87	34·92	39·82	46·89	29·48	135	163	186	219	138
Tillfälliga daglönare														
i egen kost skördetiden	1·94	1·91	1·92	2·07	2·54	3·22	3·83	4·36	2·80	131	166	197	225	144
i egen kost annan tid	1·50	1·45	1·47	1·62	2·02	2·63	3·12	3·59	2·17	135	175	208	239	145
i arbetsgivarens kost skördetiden	1·57	1·55	1·56	1·69	2·08	2·65	3·15	3·60	2·12	132	169	201	229	135
i arbetsgivarens kost annan tid	1·16	1·13	1·13	1·26	1·56	2·07	2·45	2·86	1·60	135	178	211	247	138

Sammanställer man detta med den jämförliga svenska statistik, som framlagts å sid. 83, finner man, att den relativa höjningen av jordbrukets lönenivå i vårt land, trots de under sista året vidtagna nedsättningarna, varit vida större än i Amerika. De svenska siffror, som närmast motsvara de i tablån angivna amerikanska indextalen för 1921, äro nämligen resp. 247, 244, 229, 235, 230 och 220. Medan de amerikanska lönerna sålunda år 1921 legat i genomsnitt 40 % högre än 1913, voro de svenska fortfarande mer än dubbelt så höga som före kriget. Naturligtvis måste emellertid vid bedömandet av dessa siffror också tagas i betraktande, att levnadskostnadsökningen i vårt land varit i motsvarande mån högre än i Amerika.

— Arbetsmarknad och arbetslöshet. —

Statens arbetslöshetskommissions verksamhet under november 1921. Antalet arbetslösa, som åtnjöto kontant understöd, uppgick den 30 november till i runt tal 34 800, vilken siffra avspeglar den alltjämt fortgående stegringen av understödsverksamhetens omfattning. Till jämförelse må erinras, att septembersiffran utgjorde 15 000 personer och oktobersiffran i runt tal 23 000 (jfr h. 1, sid. 56). Antalet kommuner, som utövade av arbetslöshetskommissionen kontrollerad understödsverksamhet, uppgick under november månad till 126 mot 85 under september och 103 under oktober månad.

Sammanställas förefintliga uppgifter, erhålles det resultatet, att hela antalet arbetslösa den 30 november 1921 uppgick till 117 000 personer, därav i städerna 38 000 och på landsbygden 79 000. Av samtliga rapporterade arbetslösa voro cirka 63 000 försörjningspliktiga och 54 000 icke försörjningspliktiga. Antalet arbetslösa kvinnor uppgick till 1 150, och utgjorde kvinnorna sålunda en försvinnande minoritet i förhållande till hela det redovisade antalet arbetslösa, även om en obetydlig ökning av kontingenten kvinnliga arbetslösa kan noteras från oktober månad.

Vid kommunala nödhjälpsarbeten sysselsatte städerna 2 300 arbetare och landskommunerna 6 400, vilket för städerna innebär en obetydlig sänkning och för landskommunerna en lika obetydlig ökning av de anställdas antal. Tillhopa voro alltså vid månadsskiftet ungefär 8 700 personer hänvisade till dylika arbeten eller i det närmaste samma antal som vid oktober månads slut.

Vid de statliga nödhjälpsarbetena sysselsattes den 30 november 1921 tillhopa något över 19 000 arbetare mot 18 027 den 31 oktober. De vid novembermånads slut anställda arbetslösa fördelade sig sålunda:

Vid södra Sveriges statsarbeten	12 004
» Norrlands statsarbeten	6 834
» statens järnvägars automobilvägar	111
» statens diknings- och torvtäktsarbeten	64
» arbetena å Malmslätt	141
Summa	**19 154**

Vid november månads ingång voro 283 nödhjälpsföretag igång mot 250 vid ingången av oktober månad. Under november månads lopp hade 73 företag igångsatts, därav 51 genom södra Sveriges statsarbeten och 22 genom Norrlands statsarbeten. Då 18 företag under denna tid avslutats, utgjorde följaktligen antalet igång varande företag vid månadens slut 338.

Slutligen har kommissionen i samband med redogörelsen för november månads föranstaltningar meddelat en översikt över de dispositioner, som gjorts från början av år 1921 t. o. m. den 31 december beträffande de till arbetslöshetens bekämpande anslagna medlen. Följande belopp ha anvisats (i runda tal):

Till södra Sveriges statsarbeten	21·75	milj. kr.
» Norrlands statsarbeten	4·5	» »
» diverse dispositioner (arméförvaltningen, marinförvaltningen, domänstyrelsen etc.)	2·9	» »
» arbetslöshetskommissionens administrationskostnader	0·05	» »
» lånefond för vägbyggen	1·0	» »
» hyreshjälp	0·3	» »
» kontant understödsverksamhet	4·6	»
Summa	**35**·1	» »

Då till förfogande under året stått ett belopp av 35·5 milj. kr. skulle följaktligen vid årets slut återstå odisponerade ca 0·4 milj. kr. Enär arbetslöshetskommissionen emellertid hos regeringen föreslagit ytterligare ca 1/3 miljon att utgå till olika ändamål, kunna de för arbetslöshetens bekämpande av 1921 års riksdag anvisade medlen anses såsom praktiskt taget förbrukade vid årsskiftet.

Arbetsmarknaden i England under november 1921. Det allmänna läget å arbetsmarknaden måste även under november betecknas såsom mindre gott. Den förbättring, som redan i oktober förmärktes inom vissa grenar av gruvdriften, höll visserligen i sig och hade nu även sträckt sina verkningar till kolgruvorna, men en ytterligare försämring av arbetstillgången gjorde sig å andra sidan gällande bl. a. inom verkstads- och varvsindustrierna.

Arbetslösheten inom fackföreningarna undergick under månaden en ökning från 15·6 till 15·9 %. Bland de enligt arbetslöshetslagen försäkrade voro den 2 december 15·7 % arbetslösa mot 14·9 % den 4 november. Antalet arbetare, som fått vidkännas sådan förkortning av arbetstiden, som berättigar till offentligt understöd, ökades samtidigt från 252 000 till 268 000 och antalet arbetssökande vid arbetsförmedlingsanstalterna från 1·7 till 1·8 miljon. Antalet lediga platser minskades å andra sidan från 19 600 till 18 100.

Antalet arbetsinställelser, som påbörjats under november, var 74 och antalet från föregående månad pågående 47. Antalet av samtliga arbetsinställelser berörda arbetare uppgick till 36 000 mot 25 000 föregående månad och 1·1 miljon i november 1920 (kolgruvstrejken). Lönesänkningar rapporterades under november 1921 för nära 3·5 miljoner arbetare, däribland kolgruvarbetarna i hela riket.

(Labour Gazette.)

Arbetsmarknaden i Tyskland under november 1921. Efter den månad för månad fortgående ökning av arbetstillgången, som förut varit rådande nära ett halvår, inträdde under november ett visst stillastående, som på många håll befarades vara ett förebud till den länge fruktade krisen.

Arbetslösheten inom fackorganisationerna ökades under månaden från 1·2 till 1·4 %, varemot antalet av offentliga medel understödda arbetslösa visade en om ock obetydlig minskning, från 150 000 till 148 000 eller med 1·5 % (mot 19 % under oktober). Arbetsförmedlingsstatistiken företedde en ökning av antalet arbetssökande per 100 lediga platser från 128 till 136. Inom sjukkassorna hade antalet försäkringspliktiga bland männen minskats med 0·1 %, bland kvinnorna åter ökats med 0·5 %; för båda könen tillsammans blir resultatet en ökning med 0·1 %.

(Reichsarbeitsblatt.)

Ny dansk arbetslöshetslag. Det av danska regeringen under förra hösten framlagda, i denna tidskrift (årg. 1921, sid. 959) förut omnämnda förslaget till revision av arbetslöshetslagen hann icke att genomföras före den 1 december 1921, då giltighetstiden för 1919 års lag utgick, utan måste

sagda lag genom särskilt riksdagsbeslut erhålla förlängd giltighet intill årets slut. Orsaken till dröjsmålet var, att regeringsförslaget, som vid första behandlingen i folketinget antagits i huvudsak oförändrat, mot socialdemokraternas och den radikala vänsterns röster, av landstinget hänvisats till ett särskilt utskott i syfte att söka åstadkomma en för alla partier antaglig kompromiss. En sådan kom också till stånd, så att det av utskottet framlagda, i vissa punkter modifierade lagförslaget vid den slutliga behandlingen blev enhälligt antaget. Den nya lagen utfärdades den 22 december 1921 och kunde således träda i kraft vid 1922 års ingång.

Beträffande den omtvistade frågan om lönerna vid nödhjälpsarbetena innebär kompromissen bl. a., att vid dylika arbeten skall betalas normal arbetslön, men att arbetet skall kunna anordnas med förkortad arbetstid eller, som det i lagen formulerats, så att största möjliga antal arbetslösa därvid erhålla sysselsättning och så att det för dessa dock städse blir av intresse att söka erhålla annat arbete. Även med avseende å rätten att vägra mottaga erbjudet arbete undergick lagförslaget en jämkning i en ur arbetarsynpunkt gynnsam riktning. Regeringsförslagets stadgande i i denna punkt innebar, att en arbetare icke skulle anses ha giltig orsak att i händelse av lönenedsättning lämna ett arbete eller vägra antaga anvisat arbete, därest den erbjudna avlöningen blott motsvarade inom yrket fastställd minimilön. Detta ändrades därhän, att den arbetslöse skulle vara skyldig att mottaga arbete, endast när avlöningen motsvarade inom yrket sedvanlig lön och ströks därjämte helt och hållet bestämmelsen om inskränkning i rätten att vid direkt lönenedsättning lämna innehavd plats.

Lagen innehåller bl. a. den bestämmelsen, att inrikesministern i samråd med ett av riksdagen, för ändamålet tillsatt utskott skall äga avgöra, när inom hela näringslivet eller för vissa näringsgrenar sådan arbetslöshet skall anses föreligga, som utgör förutsättning för tillämpande av lagens bestämmelser om extraordinär arbetslöshetshjälp (utbetalande genom hjälpkassorna av understöd ur statens arbetslöshetsfond). Det ifrågavarande utskottet beslöt vid sitt första sammanträde, den 3 januari 1922, att låta den extraordinära understödsverksamheten omedelbart träda i funktion.

(Arbejderen; Arbejdsgiveren.)

Den effektiva årsarbetstiden inom byggnadsverksamheten. Frågan om hur många arbetsdagar en arbetare i genomsnitt har att räkna med per år, är inom byggnadsverksamheten liksom vid andra säsongarbeten en synnerligen betydelsefull faktor, då därav väsentligen beror, hur stor årsinkomst en arbetare med viss tim- eller daglön skall beräknas kunna uppnå. Ifrågavarande spörsmål gav bl. a. anledning till ingående meningsutbyten under den i denna tidskrift (årg. 1921, sid. 957) förut omnämnda byggnadsarbetarkonflikten i Chicago sommaren 1921, då arbetsgivare och arbetare framkommo med inbördes ganska skiljaktiga påståenden rörande dessa förhållanden. Förenta staternas arbetsstatistiska byrå, som ägnat berörda spörsmål särskild uppmärksamhet, har härunder kommit i besittning av ett synnerligen värdefullt statistiskt material från Philadelphia, insamlat genom därvarande Structural Service Bureau. Då denna statistik, trots de främmande natur- och arbetsförhållanden, som här komma i fråga, även för vårt land icke torde vara utan intresse, må ur redogörelsen följande anföras.

Uppgifterna avse endast sådana arbetare, som under den tid, statistiken omfattar, icke varit berörda av strejk eller lockout. Skillnaden mellan antalet faktiskt utgjorda dagsverken och det teoretiskt möjliga antalet arbetsdagar är sålunda uteslutande beroende på bristande arbetstillgång, olämplig väderlek eller arbetarens personliga förhållanden (sjukdom eller bortavaro av annan anledning). »Möjliga antalet arbetsdagar» har så beräknats, att man från årets 365 dagar avdragit samtliga söndagar samt övriga å arbetsplatsen firade helgdagar (5—7 per år) och vidare inom sådana fack, där lördagen gäller som halv arbetsdag, frånräknat ytterligare 26 dagar per år. Man har på detta sätt inom flertalet fack kommit till ett maximiantal av 280—282 arbetsdagar årligen. Inom några branscher, där lördagen under hela året eller åtminstone sommarmånaderna är fridag, sjunker siffran till 255—275. Antalet av arbetarna faktiskt utgjorda dagsverken har, enligt vad de erhållna uppgifterna utvisa, i genomsnitt uppgått till c:a $^2/_3$ av den sålunda beräknade maximisiffran. Av de i statistiken representerade yrkena förete tapetserarna den jämnaste arbetstillgången, med 80 % faktiskt utgjorda dagsverken. Därnäst komma elektriska montörer samt byggnadsgrovarbetare med c:a 77 %. Den ogynnsammaste siffran förete järnarbetarna,

med endast 152 arbetsdagar per år, vilket motsvarar 55 % av det för detta fack beräknade maximiantalet. De egentliga byggnadsfackarbetarna intaga i allmänhet en mellanställning med 65—70 % faktiska arbetsdagar.

I anslutning till sagda undersökning anföras också en del lönesiffror för att belysa, hur den påvisade skillnaden mellan det beräknade och faktiska antalet arbetsdagar inverkat å arbetarnas årsinkomster. En murare t. ex. hade enligt i juli 1921 gällande tariff en timlön av en dollar, vilket med åtta timmars arbetsdag och jämn arbetstillgång året om skulle motsvara en årsinkomst av 2 200 dollars. Då en arbetare inom detta fack emellertid i genomsnitt blott haft tillfälle att utnyttja c:a 66 % av sagda arbetstid, kan hans faktiska inkomst ej beräknas högre än till 1 456 dollars. För den lägst avlönade arbetargruppen, som hade en timlön av endast 0·60, bliva motsvarande årssiffror resp. 1 344 och 874 dollars. Efter anförandet av dessa siffror sammanfattas betydelsen av undersökningens resultat i följande uttalande, som nog i viss mån kan anses äga tillämpning även å europeiska förhållanden:

»Den påvisade skillnaden mellan den teoretiskt beräknade och den faktiskt erhållna genomsnittsinkomsten bestyrker det av handelsministern Hoover gjorda uttalandet rörande byggnadsindustrien, att de ständiga kraven på högre timlöner i hög grad sammanhänga med ovissheten rörande årsinkomsten och nödvändigheten att erhålla en motvikt mot de förluster, som hota på grund av den ojämna arbetstillgången. Säkerligen kasta dessa förhållanden också ett visst ljus över det av senator Calder beklagade förhållandet, att infödda amerikanare numera icke gärna söka inträde i hithörande yrke som lärlingar eller med avsikt att under hela sitt liv ägna sig åt dylikt arbete.»

Vad sistnämnda uttalande beträffar, har det här berörda förhållandet som bekant i vårt land en motsvarighet däruti, att behovet av byggnadsarbetare till de större städerna i huvudsak måste rekryteras från landsorten, en omständighet, som medfört åtskilliga olägenheter särskilt under krigsåren, då denna rekrytering på grund av den rikliga arbetstillgången å andra håll så gott som avstannade.

Från en annan amerikansk stad, Boston, föreligger också en motsvarande undersökning, föranstaltad av Boston Building Congress och byggd på en statistik, avseende ej mindre än 26 000 organiserade arbetare jämte ett tiotusental oorganiserade. Utredningen utmynnar i ett yrkande på att reparations- och underhållsarbeten i största möjliga utsträckning böra förläggas till den årstid, då nybyggnadsverksamheten är av minsta omfattning. Som stöd härför anföres, att en byggnadsarbetare under normala konjunkturer endast kan beräknas ha sysselsättning under ¾ av året och sålunda i genomsnitt får gå arbetslös under tre månader årligen. Den jämnaste arbetstillgången förefinnes, enligt vad denna undersökning utvisat, inom hissmontörs- och plåtslagarfacken, där i genomsnitt endast 25 % av arbetarna äro arbetslösa under den sämsta årstiden. I målarfacket, som dock har längre säsong än de flesta övriga hithörande yrken, bruka å andra sidan 75 % av arbetarna vara utan sysselsättning under vintermånaderna. Detta förhållande synes så mycket mer omotiverat, som just måleriarbetet till övervägande del (c:a 60 %) utgöres av reparationsarbete. Ett bättre utnyttjande av den döda säsongen skulle, såsom slutledningsvis framhålles, innebära avsevärd besparing och vinst ej blott för arbetarna, utan även för arkitekter, entreprenörer och arbetsledare.

(Monthly Labor Review: Daily Intelligence.)

— Arbetstid. —

Åttatimmarsdagen i Danmark. Genomförandet av åttatimmarsdagen i Danmarks industri har som bekant icke — såsom i Sverige och de flesta andra länder — skett på lagstiftningens väg, utan har till grund härför endast legat en mellan arbetarnas och arbetsgivarnas fackliga huvudorganisationer den 17 maj 1919 träffad överenskommelse, gällande med tre månaders uppsägning.[1] Denna överenskommelse har nu uppsagts från arbetsgivarsidan, sedan man dessförinnan utan resultat sökt få fackförbunden att ingå på underhandlingar om revision av avtalet i en för arbetarna mindre gynnsam riktning. Uppsägningen delgavs fackförbunden den 17 december 1921, och överenskommelsen kommer i enlighet därmed att upphöra att gälla från den 20 mars 1922.

[1] Jfr. Soc. Medd. årg. 1919, sid. 384.

Från arbetarsidan har man, i anledning av att den hittillsvarande regleringen av arbetstiden sålunda kommer att upphöra, genom socialdemokratiska riksdagsgruppen låtit i folketinget framlägga motion om genomförande av arbetstidskommissionens förslag till arbetstidslag, vilket regeringen hittills icke låtit till någon åtgärd föranleda.[1]

— Kooperation. —

Kooperativa konsument- och producentföreningar i Storbritannien och Irland år 1919. Av nämnda slag av kooperativa sammanslutningar funnos vid 1919 års utgång i verksamhet inom Storbritannien och Irland 1 494 stycken. I detta antal ha icke inräknats jordbrukarnas kooperativa sammanslutningar, kooperativa kreditföreningar och bostadsföreningar m. fl. De medräknade företagen fördelade sig på 1 356 konsumtionsföreningar, 2 partihandelsföreningar och 136 produktionsföreningar. Sammanlagt hade dessa 4 178 130 medlemmar, ett rörelsekapital (insatser, fonder och lån) av 112·5 milj. pund, en omsättning (distribution och produktion) av 383·9 milj. pund samt ett nettoöverskott, räknat före förräntningen av insatskapitalet, av 21·7 milj. pund.[2] Under redovisningsåret ökades medlemsstocken med 7·3 %, rörelsekapitalet med 20·8 %, omsättningen med 31·0 % samt nettot med 23·4 %. Stegringen i omsättning bör i någon mån tillskrivas 1919 års högre prisnivå. — Antalet anställda uppgick till 180 776 personer och deras löner till 20·0 milj. pund. Stegringen sedan 1918 belöpte sig på resp. 14·0 % och 41·8 %.

I det följande behandlas den inom de olika slagen av föreningar bedrivna distributiva och produktiva verksamheten var för sig.

Med *varudistribution* sysslade vid slutet av 1919 de bägge partihandelsföreningarna och 1 356 konsumtionsföreningar. Antalet konsumtionsföreningar, som vid 1909 års slut var 1 430, har företett en fortgående sänkning på grund av att smärre föreningar i stor utsträckning sammanslagits med varandra. Åren 1918 och 1919 övervägde dock nybildningarna, och en svag ökning av föreningsantalet ägde rum. Medlemsantalet uppgick sammanlagt för alla föreningarna till 4 134 453, vilket för konsumtionsföreningarna enbart, sedan avdrag gjorts för partihandelsföreningarna, representerar c:a 3 050 medlemmar per förening. Till jämförelse kan nämnas, att de svenska konsumtionsföreningarna samma år uppvisade ett genomsnittligt medlemsantal av 254 och de tyska, som kommo de engelska närmast i storlek, 2 039.

Bortsett från de i produktiv verksamhet sysselsatta, hade partihandels- och konsumtionsföreningarna år 1919 sammanlagt 108 250 personer anställda hos sig med en total lönesumma av 11·8 milj. pund.

Det samlade rörelsekapitalet (insatser, fonder och lån) uppgick till 99·3 milj. pund, varvid i detsamma måst inräknas det av konsumtionsföreningarna (men ej av partihandelsföreningarna) i produktiv verksamhet investerade kapitalet.

Varudistributionens omfattning under åren 1909—1919 framgår av efterföljande tablå:

	1909	1910	1911	1912	1913	1914	1915	1916	1917	1918	1919
Antal konsumtionsföreningar .	1 430	1 421	1 403	1 392	1 382	1 385	1 374	1 364	1 339	1 342	1 356
Försäljningssumma, milj. pund											
Konsumtionsföreningarna	70·4	71·9	74·8	78·9	83·6	88·0	103·1	121·9	142·2	155·3	199·1
Partihandelsföreningarna:											
Englands (C. W. S.) . .	25·7	26·6	27·9	29·7	31·4	34·9	43·1	52·2	57·7	65·2	89·3
Skotlands (S. C. W. S.)	7·5	7·7	7·9	8·4	9·0	9·4	11·4	14·5	17·1	19·2	24·8

För konsumtionsföreningarna uppgick försäljningssumman år 1919 till c:a 147 000 pund (c:a 2·5 milj. kr.) per förening och 48 pund (840 kr.) per medlem.

Nettoöverskottet belöpte sig 1919 intill 20·8 milj. pund för konsumtionsföreningarna, inberäknat överskottet på den produktiva verksamheten, och 360 000 pund för partihandelsföreningarna, frånräknat nyssnämnda överskott. Sedan insatskapitalet på stadgeenligt sätt förräntats, återbars större

[1] Jfr. Soc. Medd. årg. 1921, sid. 238.

[2] Medelkurs för år 1919: 1 pund sterling = 17·45 kr. — Genomsnittlig livsmedelsindex för år 1918: 216, för år 1919: 221, innebärande en stegring med 2·3 %.

delen av överskottet i procent å handelskrona. Återbäringen uppgick i de engelska och walesiska föreningarna för medlemmarna till i medeltal 7·5 %, i de skotska till 11·5 % och i de irländska till 5·2 % samt i genomsnitt för samtliga föreningar till 8·1 % (1918: 8·4 %). Icke medlemmar erhöllo vanligen halv återbäring.

Den engelska partihandelsföreningen gav under året ingen återbäring, den skotska 2·08 % (1918: 2·29 %).

Vinstandel tillerkändes personalen i 128 konsumtionsföreningar med i medeltal 3·3 % av lönen.

Produktiv verksamhet bedrevs år 1919 av sammanlagt 1 123 föreningar, däribland de bägge *partihandelsföreningarna*, 985 konsumtionsföreningar och 135 rena produktionsföreningar; dessutom har här inräknats en kooperativ åkeriförening, beträffande vilkens verksamhet siffror ej ingå i *summorna* här nedan. Produktionsföreningarna bestodo av 10 kvarnföreningar, 48 bageriföreningar och andra *konsumentföretag* samt 77 arbetarproduktionsföreningar.

Det samlade arbetarantalet (inkl. förvaltningspersonal) uppgick 1919 till 72 483 med en lönesumma av 8·1 milj. pund. Personalen bestod till 51·2 % av män, 32·2 % av kvinnor och 16·6 % av minderåriga under 18 år.

Försäljningsvärdet av de tillverkade *varorna* redovisades för år 1919 på följande sätt (i milj pund):

Konsumentföreningar:		
Konsumtionsföreningar	27·8	
Partihandelsföreningar	35·4	
Kvarnföreningar	0·5	
Bageriet och övriga	2·5	66·2
Arbetarproduktionsföreningar		4·5
	Summa	70·7

Mellan 1909 och 1913 ökades saluvärdet från 24·3 till 29·8 *milj. pund eller med* 22·5 %, varvid bageriföreningarna och arbetarproduktionsföreningarna företedde de största stegringstalen. Från 1913 till 1919 har ökningen belöpt sig till 137 %, vilken siffra *tämligen noga överensstämmer med* den samtidigt inträffade allmänna prisstegringen.

Ej blott beträffande produkternas värde utan även i andra avseenden voro konsumentföretagen dominerande. Exempelvis sysselsatte de 64 173 arbetare eller $^8/_9$ av samtliga.

Det avgjort största tillverkningsvärdet föll inom föde- och njutningsämnesindustrien, men även beklädnads-, textil-, kemisk-tekniska, trävaru- och husbyggnadsindustrierna visade höga siffror. Särskilt konsumentkooperationens mångsidighet och utvecklingsgrad belyses av att hithörande företag bland annat sysslade även med gruvbrytning och metallindustri m. m. — Med avseende på arbetarantalet kommo beklädnadsindustrierna i främsta rummet (c:a 30 000), närmast följda av föde- och njutningsämnesindustrien (c:a 22 000).

Nettoöverskottet på den produktiva verksamheten uppgick år 1919 sammanlagt för alla företagen med undantag för konsumtionsföreningarna till c:a 970 000 pund.

Av de 1 122 med produktion sysslande föreningarna utdelade 137 med tillsammans 13 451 arbetare vinstandel till dessa med i medeltal 6·1 % av lönen.

Inom de därom redovisande arbetarproduktionsföreningarna voro 18·4 % av medlemmarna tillika fast anställda såsom arbetare eller funktionärer, 64·6 % voro andra individuella medlemmar och 17·0 % korporationer. Av de anställda ägde 69·0 % medlemskap inom sin förening. Av styrelse*medlemmarna voro* 40·6 % anställda, 40·8 % andra medlemmar och 18·6 % representanter för insats*ägande korporationer.*

(Labour Gazette.).

— Levnadskostnader. —

Beräkningsmetoden för socialstyrelsens levnadskostnadsindex. Genom beslut den 7 december 1921 anbefallde Kungl. *Maj:t socialstyrelsen* att avgiva utlåtande över vissa av riksdagens revisorer framställda anmärkningar angående *metoden* för beräknandet av styrelsens levnadskostnadsindex. Ifrågavarande anmärkningar avsågo:

1) att, eftersom flertalet av de orter, från vilka prisstatistiska uppgifter införskaffas till grund för indexberäkningarna, utgöres av städer eller andra större samhällen, medan landsbygden endast i ringa mån är representerad, indextalet torde komma att utvisa en högre siffra än vad som motsvarar den genomsnittliga prisnivån inom landet;

2) att de från socialstyrelsens ombud inkomna prisuppgifterna i åtskilliga fall påtagligen icke skulle giva en tillförlitlig bild av de prisförhållanden, de äro avsedda att avspegla. Ett mera tillförlitligt resultat skulle enligt revisorernas mening utvinnas, därest »gängse» priser å resp. orter finge tjäna till grundval för indexberäkningarna.

I anledning härav har styrelsen, efter hörande av sociala rådets statistiska sektion, den 31 december 1921 till Konungen avgivit utlåtande med utförligt bemötande av revisorernas anmärkningar. Utlåtandet jämte det vid sammanträdet med sociala rådets statistiska sektion förda protokollet återfinnes i tryck såsom bilaga till revisorernas till årets riksdag ingivna berättelse (del III. sid. 61).

Levnadskostnaderna i Japan. I Japan ha hittills ej företagits några fullständiga, regelbundet återkommande beräkningar av levnadskostnadernas förändringar. Anledningen härtill torde i främsta rummet vara, att man ej äger någon omfattande undersökning rörande konsumtionen av olika varuslag. I början av år 1921 igångsattes dock förarbetena till en utredning av levnadskostnaderna inom c:a 1 500 familjer, tillhörande de mindre bemedlade klasserna. Materialet till denna undersökning kommer att utgöras av hushållsräkenskaper från industriarbetare och med dem jämställda befolkningsgrupper, boende i landets större städer.

För Japans näst största stad, Osaka, som äger mer än 1½ miljon invånare, har man redan verkställt en mindre konsumtionsstatistisk undersökning, som erbjuder åtskilligt av intresse. Över 400 hushållsböcker, avsedda att föras under ett helt år (juli 1919—juni 1920) utdelades, men blott 99 stycken återkommo i sådant skick, att de befunnos lämpliga för bearbetning. För att bland de deltagande familjerna hålla intresset för undersökningen vid liv under hela bokföringsperioden utlämnades för varje kvartal i stället för kontant arvode en biograf- eller varietébiljett, varjämte vid årets slut varje bokförare erhöll ett stycke bomullstyg.

Inkomsterna bland de undersökta familjerna uppgingo till 600 à 2 000 yen per år och hushåll.[1] Av utgifterna upptogo livsmedelskostnaderna i genomsnitt 47 %, utgifterna för bostad och inventarier 10 %, för kläder och tvätt 12 %, för bränsle och lyse 5 %, för hygien 4 %, för barnens uppfostran 2 %, för övriga kulturella ändamål 0·3 % o. s. v. En fördelning av livsmedelsutgifterna på olika varuslag visar, att förbrukningen var helt olika konsumtionen i europeiska länder. Det viktigaste livsmedlet utgöres i Japan av ris; övriga födoämnen användas endast supplementärt. Kostnaderna för ris och mjöl uppgingo till 59 % av de totala livsmedelsutgifterna; för grönsaker var motsvarande tal 7 %, för fisk likaledes 7 %, för kött endast 4 %. Kosten var alltså utpräglat vegetarisk.

Slutligen må nämnas, att man för Tokios vidkommande år 1919 företagit en undersökning av levnadskostnadernas stegring och därvid funnit, att ökningen sedan år 1914 uppgick till c:a 190 %. Den starkaste stegringen uppvisade posterna ris (325 %), beklädnad (270 %) och bränsle (220 %); minst var ökningen för bostad (50 %).

(Monthly Labor Review: Daily Intelligence.)

— Sjukförsäkring. —

Sjukförsäkringen och de arbetslösa i England. Under den extraordinära arbetslöshet, som varit rådande under senaste året, ha i åtskilliga länder med obligatorisk sjukförsäkring särskilda anordningar måst vidtagas, för att personer, som på grund av långvarig arbetslöshet avförts från de försäkringspliktigas antal, icke måtte vid inträdande sjukdom bliva ställda alldeles utan understöd och sålunda ännu mera än förut falla det allmänna till last. Hur berörda fråga ordnats i Norge har förut varit föremål för omnämnande i denna tidskrift (årg. 1921, sid. 962). Under höstsessionen 1921 genomfördes i engelska parlamentet en lag i liknande syfte. Den nya lagen innebär, att personer, vilka upphört att vara försäkringspliktiga på den grund, att de under mer än tolv månader icke utövat sådan sysselsättning, som medför försäkringsskyldighet. likväl fortfarande

[1] Kursen vid pari: 1 yen = 1·87 kr.

må kvarstå i sjukförsäkringen, därest det styrkes, att de icke övergått till annan verksamhet, utan endast äro sysslolösa på grund av arbetsbrist. De kostnader, som denna utvidgning av försäkringen kommer att medföra, förutsättas skola täckas av försäkringsfonderna, så att intet extra statsbidrag för ändamålet skall behöva anslås.

Lagen äger retroaktiv tillämpning under år 1921 och gäller intill den 31 december 1922.

(Labour Gazette.)

— Strejker, lockouter, medlings- och skiljedomsförfarande. —

Ny dansk lag om medling i arbetstvister. Den danska förlikningsmannalagen av den 18 januari 1918, vars giltighetstid skulle upphöra den 1 april 1922,[1] har nu ersatts av en ny lag om medling i arbetstvister, vilken trätt i kraft redan med ingången av innevarande år. Genom den nya lagen kommer antalet förlikningsmän att ökas till tre, en utvidgning, som visat sig nödvändig på grund av den under de senaste åren inträdda ökningen av medlingsärendenas antal och omfattning. Till belysning av detta förhållande hänvisades i det riksdagen förelagda lagförslaget till följande statistik över antalet av den hittillsvarande ende förlikningsmannen under åren 1911—1921 handlagda förhandlingsärenden.[2]

	1911	1912	1913	1914	1915	1916	1917	1918	1919	1920	1921	Summa
Januari	6	—	—	—	—	3	2	—	4	1	—	**16**
Februari	2	2	1	—	—	8	2	4	6	—	2	**27**
Mars	3	—	2	—	—	7	—	1	4	1	5	**23**
April	—	2	3	2	1	8	—	3	9	1	6	**35**
Maj	—	2	—	—	1	3	1	—	7	3	4	**21**
Juni	—	—	—	—	—	1	—	—	2	7	—	**10**
Juli	1	—	—	2	—	—	1	1	1	5	1	**12**
Augusti	4	2	2	2	—	—	—	—	—	2	—	**12**
September	—	1	1	—	—	—	—	—	—	1	1	**4**
Oktober	1	1	2	—	—	—	1	—	2	1	1	**9**
November	—	2	2	—	—	—	—	—	1	—	—	**5**
December	—	—	—	1	—	—	1	—	—	2	—	**4**
Summa	**17**	**12**	**13**	**7**	**2**	**30**	**8**	**9**	**36**	**24**	**20**	**178**

Någon lokal uppdelning mellan förlikningsmännens verksamhetsområden, såsom i Sverige och Norge, förutsättes med hänsyn till de mindre avstånd, varmed man i Danmark har att räkna, icke vara behövlig, utan överlämnas åt förlikningsmännen att efter inbördes överenskommelse på lämpligaste sätt fördela arbetet sinsemellan. Då omständigheterna därtill föranleda, skola också alla tre förlikningsmännen i förening kunna handlägga ett medlingsärende. Den nya lagen gäller intill utgången av år 1925.

— Ålderdoms- och invaliditetsförsäkring. —

Förslag till omorganisation av den tyska pensionsförsäkringen för privatanställda. På föranstaltande av en enskild institution — Büro für Sozialpolitik — har utarbetats och framlagts ett förslag till omläggning av den tyska pensionsförsäkringen för privatanställda, avseende att råda bot på den dualism, som nu föreligger mellan denna försäkringsgren och den allmänna socialförsäkringen. Förslaget avser att bibehålla de privatanställda tjänstemännen vid de särskilda förmåner i fråga om försäkringsbelopp m. m., som dessa hittills åtnjutit, men förenkla förvaltningen och nerbringa organisationskostnaderna genom indragande av riksförsäkringsanstalten för privatanställda och i samband därmed stående rättsskipningsinstitutioner samt i stället överflytta handhavandet av även denna försäkringsgren å samma anstalter, som administrera arbetarförsäkringen. Att på denna väg avsevärda besparingar kunna göras påvisas bl. a. därmed, att förvaltningskostnaderna för tjänstemannaförsäkringen år 1919 uppgingo till c:a 16 mark och 1920 ända till 40 mark per försäkringstagare, under det inom arbetarförsäkringen motsvarande siffra under 1919 — det sista år, varom uppgift föreligger — utgjorde endast omkring 3·60 mark. Även om skillnaden i någon mån beror på att arbetarförsäkringen i och för sig möjliggör mera summariska arbetsmetoder, måste dessa siffror onekligen anses giva ett ganska tydligt bevis för att genom den ifrågasatta reformen betydande besparingar kunna vara att vinna.

(Soziale Praxis.)

[1] Jfr. Soc. Medd. årg. 1918, sid. 379. — [2] Jfr. Soc. Medd. årg. 1921, sid. 243.

Sveriges offentliga arbetsförmedling.

December månad år 1921.

Under hänvisning till de efterföljande tabeller, som närmare redogöra för den offentliga arbetsförmedlingen i olika delar av landet,[1] lämnas här en sammanfattande framställning av dess viktigaste resultat under december månad.

Översikt av verksamheten under *december* månad 1921.

	Manliga avdeln.			*Kvinnliga avdeln.*			*Tillsammans*		
	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser
Stockholms stad	11 049	1 482	1 411	2 705	2 499	1 978	**13 754**	**3 981**	**3 389**
Stockholms län	6 305	680	672	266	210	139	**6 571**	**890**	**811**
Uppsala stad och län	1 489	419	414	117	158	116	**1 606**	**577**	**530**
Södermanlands län	2 377	109	98	99	97	63	**2 476**	**206**	**161**
Östergötlands län	4 070	446	434	280	213	151	**4 350**	**659**	**585**
Norrköping	1 271	50	50	127	110	81	**1 398**	**160**	**131**
Jönköpings län	2 572	490	489	126	74	55	**2 698**	**564**	**544**
Kronobergs län	2 000	174	174	78	47	34	**2 078**	**221**	**208**
Norra Kalmar län	859	64	63	25	15	14	**884**	**79**	**77**
Södra Kalmar län	1 956	126	124	65	53	35	**2 021**	**179**	**159**
Gottlands län	805	38	36	25	34	15	**830**	**72**	**51**
Blekinge län	1 169	131	128	146	141	77	**1 315**	**272**	**205**
Kristianstads län	1 015	340	319	199	275	130	**1 214**	**615**	**449**
Malmöhus län: Malmö	3 206	193	189	740	796	540	**3 946**	**989**	**729**
Malmöhus län: Lund	457	67	65	66	47	37	**523**	**114**	**102**
Malmöhus län: Landskrona	629	67	64	36	38	24	**665**	**105**	**88**
Malmöhus län: Hälsingborg	1 557	100	99	162	137	111	**1 719**	**237**	**210**
Malmöhus län: Ystad	319	37	35	117	65	42	**436**	**102**	**77**
Malmöhus län: Trälleborg	400	93	93	23	15	10	**423**	**108**	**103**
Malmöhus län: Eslöv	129	66	59	24	31	19	**153**	**97**	**78**
Malmöhus län: Skurup	34	21	20	11	35	8	**45**	**56**	**28**
Hallands län	884	133	127	59	65	20	**943**	**198**	**147**
Göteb. o. Bohus län	3 947	410	380	62	54	28	**4 009**	**464**	**408**
Göteborg	7 085	1 111	1 049	815	952	654	**7 900**	**2 063**	**1 703**
Älvsborgs län	1 284	254	249	42	85	31	**1 326**	**339**	**280**
Skaraborgs län	1 009	188	175	128	157	69	**1 137**	**345**	**244**
Värmlands län	1 280	191	190	85	102	71	**1 365**	**293**	**261**
Örebro län	2 110	413	382	218	203	144	**2 328**	**616**	**526**
Västmanlands län	5 458	385	376	168	164	103	**5 626**	**549**	**479**
Kopparbergs län	1 259	231	229	139	114	90	**1 398**	**345**	**319**
Gävle stad och län	1 630	166	166	100	86	71	**1 730**	**252**	**237**
Västernorrlands län	2 298	466	459	28	33	14	**2 326**	**499**	**473**
Jämtlands län	912	284	283	89	60	56	**1 001**	**344**	**339**
Västerbottens län	396	145	136	101	85	73	**497**	**230**	**209**
Norrbottens län	1 035	391	386	121	94	88	**1 156**	**485**	**474**
Tillsammans dec. 1921	**74 255**	**9 961**	**9 623**	**7 592**	**7 344**	**5 191**	**81 847**	**17 305**	**14 814**
» nov. 1921	*72 457*	*12 990*	*12 608*	*11 069*	*8 777*	*6 223*	*83 526*	*21 767*	*18 831*
» dec. 1920	14 365	5 660	5 029	6 947	8 285	5 234	21 312	13 945	10 263
» » 1919	10 879	6 580	5 489	5 616	8 395	4 691	16 495	14 975	10 180
» » 1918	11 789	7 567	6 482	10 249	8 281	5 433	22 038	15 848	11 915

[1] De särskilda anstalterna uppräknas i tablån här ovan; med avseende å anstalternas olika kontor hänvisas till förteckningen å omslagets 3:e sida.

Översikt av verksamheten för huvudgrupper av arbete.

Yrkesgrupper	Arbetssökande personer	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar per 100 led. pl. dec. 1921	Ansökningar per 100 led. pl. nov. 1921	Ansökningar per 100 led. pl. dec. 1920	Tillsatta platser per 100 lediga dec. 1921	Tillsatta platser per 100 lediga nov. 1921	Tillsatta platser per 100 lediga dec. 1920
Manliga avdelningen										
Jordbruk m. m.	4 765	5 313	984	882	540	346	171	90	90	73
Skogshushållning	1 613	1 817	422	422	431	284	121	100	100	91
Gruvdrift och malmförädling	3 017	2 842	22	22	·	·	·	·	·	·
Industri och hantverk m. m.	37 521	39 039	3 479	3 392	1122	684	444	97	98	91
Handel och samfärdsel	8 191	8 471	1 299	1 209	652	671	235	93	96	92
Husligt arbete	6	6	3	2	·	·	·	·	·	·
Allmän och litterär verksamhet	92	93	8	8	·	·	·	·	·	·
Annat arbete	15 746	16 674	3 744	3 686	445	437	240	98	99	97
Summa	**70 951**	**74 255**	**9 961**	**9 623**	**745**	**558**	**254**	**97**	**97**	**89**
Kvinnliga avdelningen										
Jordbruk m. m.	360	371	666	242	56	63	42	36	42	28
Skogshushållning	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Gruvdrift och malmförädling	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Industri och hantverk m. m.	945	1 257	298	181	422	340	437	61	67	64
Handel och samfärdsel	1 009	1 195	717	512	167	209	112	71	79	66
Husligt arbete	3 073	4 625	5 575	4 198	83	112	72	75	76	67
Allmän och litterär verksamhet	87	89	85	56	·	177	88	·	70	48
Annat arbete	50	55	3	2	·	—	·	·	—	--
Summa	**5 524**	**7 592**	**7 344**	**5 191**	**103**	**126**	**84**	**71**	**71**	**63**
Tillsammans										
Jordbruk m. m.	5 125	5 684	1 650	1 124	344	235	123	68	71	56
Skogshushållning	1 613	1 817	422	422	431	284	121	100	100	91
Gruvdrift och malmförädling	3 017	2 842	22	22	·	·	·	·	·	·
Industri och hantverk m. m.	38 466	40 296	3 777	3 573	1067	660	443	95	96	87
jord-, sten- och glasindustri	3 639	3 774	203	202	1859	2291	·	100	99	·
metall- och maskinindustri	14 550	14 961	163	147	9179	5059	828	90	97	82
trävaruindustri	4 764	4 955	319	313	1553	1046	·	98	96	·
byggnadsverksamhet	8 358	8 757	2 471	2 422	354	183	280	98	99	94
läder-, hår- och gummiindustri	342	378	17	13	·	·	·	·	·	·
textilindustri	350	375	30	19	·	·	·	·	·	·
beklädnadsindustri	941	1 061	128	82	829	706	424	64	76	71
närings- och njutningsämnesindustri	899	1 152	285	250	404	430	196	88	84	87
kemisk-teknisk och belysningsindustri	487	574	21	19	·	·	·	·	·	·
trämasse- och pappersindustri	746	769	92	62	·	·	·	·	·	·
grafisk industri	580	587	16	16	·	·	·	·	·	·
ej särskilt specificerade	2 810	2 953	32	28	·	1842	·	·	92	·
Handel och samfärdsel	9 200	9 666	2 016	1 721	479	486	182	85	89	81
kontors-, bank- o. d. personal	796	807	90	56	·	889	·	·	89	·
butiks- och magasinspersonal	1 304	1 357	232	206	585	547	242	89	88	78
hotell- och restaurangpersonal	729	883	414	290	213	235	107	70	78	65
landtransport	2 175	2 289	375	319	611	511	138	85	91	74
sjötransport	4 127	4 259	853	800	499	568	248	94	96	98
ej särskilt specificerade	69	71	52	50	·	·	·	·	·	·
Husligt arbete	3 079	4 631	5 578	4 200	83	112	72	75	76	67
Allmän och litterär verksamhet	179	182	93	64	·	214	76	·	77	60
Annat arbete	15 796	16 729	3 747	3 688	446	440	244	98	99	97
Summa	**76 475**	**81 847**	**17 305**	**14 814**	**473**	**384**	**153**	**86**	**87**	**74**

Utanför de orter, där anstalterna äro belägna, tillsattes under månaden 619 platser, varav 454 manliga och 165 kvinnliga; motsvarande tal under samma månad föregående år voro resp. 720, 536 och 184 samt under nästlidna månad resp. 1 559, 1 186 och 373.

	Arbetsförmedlingsanstalter	Jordbruk m. m.			Skogshushållning			Gruvdrift o. malmförädling			Jord-, sten- o. glasindustri			Metall- o. maskinindustri		
		Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T.p.
	Manliga avdelningen	**5 313**	**984**	**882**	**1 817**	**422**	**422**	**2842**	**22**	**22**	**3765**	**202**	**202**	**14767**	**160**	**144**
1	Stockholms stad	80	—	—	8	—	—	—	—	—	81	—	—	3 236	30	22
2	Stockholms län	1 481	209	202	252	—	—	67	—	—	237	42	42	1 359	13	13
3	Uppsala stad och län	188	16	12	—	—	—	8	—	—	60	—	—	287	4	3
4	Södermanlands län	81	27	22	12	—	—	1	—	—	15	—	—	1 007	4	4
5	Östergötlands län	586	66	55	91	46	46	264	—	—	284	4	4	727	2	2
6	Norrköping	83	3	3	7	—	—	—	—	—	7	—	—	239	—	—
7	Jönköpings län	97	31	30	18	—	—	—	—	—	15	—	—	795	7	7
8	Kronobergs län	50	3	3	25	4	4	1	—	—	154	33	33	114	20	20
9	Kalmar län	278	13	11	89	1	1	—	—	—	275	1	1	414	1	1
10	Gottlands län	55	9	7	—	—	—	—	—	—	68	2	2	48	—	—
11	Blekinge län	155	23	20	1	20	20	25	—	—	118	—	—	199	5	5
12	Kristianstads län	190	78	59	30	6	6	—	—	—	118	1	1	100	4	4
13	Malmöhus län: Malmö	42	14	12	—	—	—	—	—	—	99	—	—	748	1	1
14	Hälsingborg	47	7	7	—	—	—	107	—	—	9	—	—	334	—	—
15	Övriga anstalter	213	94	82	—	—	—	—	—	—	12	—	—	507	2	2
16	Hallands län	79	15	10	4	68	68	—	—	—	43	—	—	249	1	—
17	Göteborgs och Bohus län	67	5	5	1	6	6	—	—	—	1770	—	—	153	2	2
18	Göteborgs stad	41	20	18	1	70	70	—	—	—	31	—	—	2 031	23	18
19	Älvsborgs län	61	12	9	40	—	—	20	—	—	106	80	80	112	27	26
20	Skaraborgs län	155	38	25	14	—	—	23	—	—	73	—	—	189	—	—
21	Värmlands län	35	6	5	19	—	—	53	—	—	60	16	16	278	—	—
22	Örebro län	244	62	60	228	40	40	318	—	—	19	—	—	192	1	1
23	Västmanlands län	292	32	24	119	4	4	1875	22	22	64	18	18	994	3	3
24	Kopparbergs län	12	2	2	11	2	2	75	—	—	13	—	—	150	1	1
25	Gävle stad och län	228	—	—	317	—	—	4	—	—	13	—	—	204	—	—
26	Västernorrlands län	145	77	77	95	19	19	—	—	—	14	5	5	60	9	9
27	Jämtlands län	25	—	—	382	19	19	1	—	—	1	—	—	20	—	—
28	Västerbottens län	126	7	7	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—	—
29	Norrbottens län	177	115	115	53	117	117	—	—	—	6	—	—	18	—	—
	Kvinnliga avdelningen	**371**	**666**	**242**	—	—	—	—	—	—	**9**	**1**	—	**194**	**3**	**3**
1	Stockholms stad	14	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	129	3	3
2	Stockholms län	33	33	21	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
3	Uppsala stad och län	8	7	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
4	Södermanlands län	12	12	8	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
5	Östergötlands län	24	36	18	—	—	—	—	—	—	6	—	—	—	—	—
6	Norrköping	7	3	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—
7	Jönköpings län	8	13	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—
8	Kronobergs län	5	8	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
9	Kalmar län	10	17	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
10	Gottlands län	—	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
11	Blekinge län	15	31	13	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
12	Kristianstads län	35	94	24	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
13	Malmöhus län: Malmö	2	34	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	22	—	—
14	Hälsingborg	9	7	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
15	Övriga anstalter	26	64	18	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—
16	Hallands län	11	27	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
17	Göteborgs och Bohus län	24	10	8	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
18	Göteborgs stad	3	27	3	—	—	—	—	—	—	—	1	—	30	—	—
19	Älvsborgs län	—	16	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
20	Skaraborgs län	14	59	12	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
21	Värmlands län	8	13	8	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
22	Örebro län	37	66	37	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
23	Västmanlands län	38	59	25	—	—	—	—	—	—	—	—	—	9	—	—
24	Kopparbergs län	9	8	6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
25	Gävle stad och län	6	4	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
26	Västernorrlands län	2	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
27	Jämtlands län	2	2	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
28	Västerbottens län	7	9	7	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
29	Norrbottens län	2	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

Trävaruindustri			Byggnadsverksamhet			Läder-, hår- o. gummiindustri			Textilindustri			Beklädnadsindustri			Närings- o. njutningsämnesindustri			Kem.-tekn. o. belysningsindustri			
Ans.	L.p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L.p	T.p.	Ans.	L. p.	T.p.	Ans.	L.p.	T.p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	
4 948	**318**	**312**	**8 757**	**2 471**	**2 422**	**331**	**14**	**11**	**289**	**11**	**10**	**710**	**10**	**6**	**871**	**218**	**213**	**511**	**15**	**15**	
299	8	7	1 784	121	117	50	8	6	14	—	—	161	7	4	335	205	203	32	—	—	1
209	32	31	758	309	309	23	—	—	4	—	—	50	—	—	22	—	—	10	1	1	2
80	—	—	120	7	7	2	—	—	—	—	—	21	—	—	22	1	1	—	—	—	3
212	1	1	207	1	1	1	—	—	1	—	—	8	—	—	8	—	—	3	—	—	4
506	4	4	578	253	252	5	—	—	22	—	—	12	—	—	24	3	3	9	—	—	5
139	—	—	269	1	1	5	—	—	78	3	3	25	—	—	18	—	—	2	7	7	6
199	—	—	275	180	180	18	—	—	9	—	—	35	—	—	14	—	—	110	5	5	7
111	9	9	254	14	14	1	—	—	—	—	—	2	—	—	2	—	—	39	1	1	8
309	21	21	358	117	117	2	—	—	5	—	—	4	1	—	12	—	—	91	—	—	9
10	—	—	102	1	1	—	—	—	—	—	—	3	—	—	6	1	1	—	—	—	10
16	—	—	89	61	61	2	—	—	2	—	—	1	—	—	8	1	1	—	—	—	11
21	1	—	73	5	5	5	4	4	3	—	—	4	—	—	13	2	1	—	—	—	12
140	1	1	691	39	39	31	2	1	19	—	—	99	2	2	70	1	1	87	—	—	13
18	—	—	303	14	14	45	—	—	3	—	—	29	—	—	19	—	—	36	—	—	14
45	2	1	256	100	100	65	—	—	9	—	—	14	—	—	84	—	—	3	—	—	15
83	—	—	136	27	27	9	—	—	59	5	5	13	—	—	8	1	1	1	—	—	16
40	—	—	180	334	304	—	—	—	6	1	1	6	—	—	5	—	—	52	—	—	17
427	4	2	646	28	24	24	—	—	38	2	1	72	—	—	68	1	—	7	—	—	18
44	—	—	136	36	35	2	—	—	12	—	—	5	—	—	4	—	—	3	—	—	19
20	—	—	123	60	60	18	—	—	—	—	—	2	—	—	7	—	—	21	—	—	20
141	11	11	111	118	118	11	—	—	—	—	—	4	—	—	10	—	—	—	—	—	21
62	—	—	186	142	142	—	—	—	1	—	—	84	—	—	8	—	—	—	—	—	22
252	25	25	489	145	145	7	—	—	4	—	—	14	—	—	37	1	—	1	—	—	23
55	—	—	76	32	32	—	—	—	—	—	—	3	—	—	2	—	—	—	—	—	24
219	1	1	179	102	102	1	—	—	—	—	—	24	—	—	50	—	—	1	—	—	25
890	107	107	122	22	22	2	—	—	—	—	—	2	—	—	10	—	—	3	1	1	26
178	—	—	64	122	122	2	—	—	—	—	—	6	—	—	3	1	1	—	—	—	27
99	61	61	94	38	29	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	28
124	30	30	98	42	42	—	—	—	—	—	—	7	—	—	2	—	—	—	—	—	29
7	**1**	**1**	—	—	—	**47**	**3**	**2**	**86**	**19**	**9**	**351**	**118**	**76**	**281**	**67**	**37**	**63**	**6**	**4**	
5	1	1	—	—	—	2	3	2	8	—	—	212	65	51	129	24	10	14	4	4	1
—	—	—	—	—	—	—	—	—	6	—	—	5	—	—	2	3	—	3	—	—	2
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	1	—	—	—	3
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	1	—	—	—	4
—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—	—	8	1	1	3	2	1	—	—	—	5
—	—	—	—	—	—	—	—	—	14	3	2	4	2	1	4	—	—	—	—	—	6
—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	5	—	—	1	—	—	8	—	—	7
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	3	—	—	8
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	—	—	9
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	10
—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	—	—	1	2	1	—	—	—	11
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	8	4	4	1	3	1	—	—	—	12
1	—	—	—	—	—	9	—	—	15	2	1	57	32	12	68	7	3	20	2	—	13
—	—	—	—	—	—	10	—	—	9	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	14
—	—	—	—	—	—	9	—	—	6	—	—	4	3	1	3	1	1	—	—	—	15
—	—	—	—	—	—	—	—	—	9	—	—	—	—	—	1	1	1	—	—	—	16
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	2	—	—	17
—	—	—	—	—	—	16	—	—	14	14	6	27	10	5	48	14	11	10	—	—	18
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	19
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—	—	—	20
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	21
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	16	—	—	2	1	1	—	—	—	22
—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	2	3	2	—	—	—	23
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	24
1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	4	—	—	2	—	—	25
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	26
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	27
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5	3	3	—	—	—	28
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	1	—	—	—	—	—	—	29

	Arbetsförmedlingsanstalter	Trämasse- o. pappersindustri			Grafisk industri			Industri o. hantverk, ej specific.			Kontors-, bank- o. d. personal			Butiks- o. magasinspersonal		
		Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.
	Manliga avdelningen	**671**	**25**	**24**	**570**	**15**	**15**	**2849**	**20**	**18**	**682**	**67**	**43**	**1148**	**98**	**94**
1	Stockholms stad	64	2	1	236	5	5	635	1	—	337	36	18	521	70	66
2	Stockholms län	37	—	—	29	1	1	183	8	8	51	—	—	47	1	1
3	Uppsala stad och län	—	—	—	12	—	—	47	—	—	—	—	—	22	4	4
4	Södermanlands län	4	—	—	15	—	—	251	1	1	3	—	—	58	—	—
5	Östergötlands län	15	—	—	20	—	—	164	—	—	13	4	4	21	—	—
6	Norrköping	28	—	—	13	—	—	47	—	—	3	—	—	21	1	1
7	Jönköpings län	29	—	—	18	—	—	102	3	3	16	—	—	17	1	1
8	Kronobergs län	45	8	8	—	—	—	69	—	—	2	—	—	2	—	—
9	Kalmar län	5	—	—	1	—	—	107	—	—	2	—	—	12	—	—
10	Gottlands län	—	—	—	—	—	—	40	—	—	—	—	—	—	—	—
11	Blekinge län	4	—	—	—	—	—	52	—	—	1	—	—	10	—	—
12	Kristianstads län	—	—	—	2	—	—	4	—	—	—	—	—	—	—	—
13	Malmöhus län: Malmö	2	—	—	61	4	4	141	1	1	34	2	2	97	7	7
14	Hälsingborg	3	—	—	10	—	—	53	1	1	5	—	—	24	—	—
15	Övriga anstalter	1	—	—	22	—	—	73	—	—	2	—	—	13	3	3
16	Hallands län	21	10	10	2	—	—	3	—	—	2	—	—	11	—	—
17	Göteborgs och Bohus län	76	—	—	2	—	—	44	—	—	3	—	—	4	—	—
18	Göteborgs stad	31	1	1	86	5	5	120	2	1	153	19	13	190	8	8
19	Älvsborgs län	47	—	—	—	—	—	200	2	2	4	2	2	3	1	1
20	Skaraborgs län	—	—	—	5	—	—	51	—	—	1	1	1	1	—	—
21	Värmlands län	—	—	—	3	—	—	52	—	—	13	—	—	15	—	—
22	Örebro län	9	—	—	3	—	—	98	—	—	2	—	—	15	—	—
23	Västmanlands län	4	—	—	22	—	—	257	1	1	21	2	2	23	—	—
24	Kopparbergs län	9	—	—	—	—	—	14	—	—	4	—	—	9	1	1
25	Gävle stad och län	14	—	—	2	—	—	26	—	—	4	—	—	8	1	1
26	Västernorrlands län	223	—	—	3	—	—	10	—	—	2	1	1	2	—	—
27	Jämtlands län	—	4	4	3	—	—	4	—	—	1	—	—	—	—	—
28	Västerbottens län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
29	Norrbottens län	—	—	—	—	—	—	2	—	—	3	—	—	2	—	—
	Kvinnliga avdelningen	**98**	**67**	**38**	**17**	**1**	**1**	**104**	**12**	**10**	**125**	**23**	**13**	**209**	**134**	**112**
1	Stockholms stad	56	42	25	11	1	1	7	2	2	71	6	6	120	64	59
2	Stockholms län	2	—	—	—	—	—	32	—	—	2	1	1	3	—	—
3	Uppsala stad och län	1	3	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
4	Södermanlands län	1	—	—	—	—	—	11	—	—	—	—	—	1	—	—
5	Östergötlands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	7	7
6	Norrköping	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	2	2
7	Jönköpings län	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	2	2
8	Kronobergs län	14	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
9	Kalmar län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
10	Gottlands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
11	Blekinge län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—
12	Kristianstads län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5	—	—
13	Malmöhus län: Malmö	9	9	7	1	—	—	14	5	4	33	14	4	47	33	22
14	Hälsingborg	—	2	2	—	—	—	8	3	2	1	—	—	2	5	5
15	Övriga anstalter	1	—	—	—	—	—	26	1	1	—	—	—	1	1	1
16	Hallands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—	—
17	Göteborgs och Bohus län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
18	Göteborgs stad	9	11	3	5	—	—	1	—	—	11	1	1	14	18	12
19	Älvsborgs län	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	2	—	—
20	Skaraborgs län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
21	Värmlands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
22	Örebro län	3	—	—	—	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—
23	Västmanlands län	—	—	—	—	—	—	1	1	1	1	1	1	—	—	—
24	Kopparbergs län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—
25	Gävle stad och län	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—
26	Västernorrlands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—
27	Jämtlands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
28	Västerbottens län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
29	Norrbottens län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	3	2	2

Hotell- o. restaurang-personal			Land-transport			Sjötransport			Handel och samfärdsel, ej specific.			Husligt arbete			Allmän o. litterär verksamhet			Annat arbete			
Ans.	L. p.	T.p.	Ans.	L. p.	T.p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L.p.	T.p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L.p.	T.p.	Ans.	L. p.	T. p	
205	**9**	**7**	**2207**	**275**	**263**	**4 161**	**824**	**776**	**68**	**26**	**26**	**6**	**3**	**2**	**93**	**8**	**8**	**16674**	**3 744**	**3 686**	
106	3	1	651	118	114	574	123	108	13	—	—	4	2	1	46	2	2	1 782	741	736	1
1	—	—	148	2	2	156	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1 181	62	62	2
1	—	—	54	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	562	387	387	3
—	—	—	57	4	4	20	2	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	413	69	63	4
7	—	—	119	10	10	50	—	—	4	1	1	—	—	—	—	1	1	549	52	52	5
3	1	1	64	9	9	64	—	—	—	4	4	—	—	—	1	2	2	155	19	19	6
11	—	—	76	7	7	29	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	688	256	256	7
—	—	—	21	2	2	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	1 107	80	80	8
5	—	—	58	—	—	226	13	13	—	—	—	—	—	—	1	—	—	561	22	22	9
1	1	1	32	—	—	79	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	360	24	24	10
1	—	—	31	8	8	81	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	371	13	13	11
1	1	1	9	—	—	6	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	435	238	238	12
15	1	1	167	22	22	212	44	43	11	—	—	1	—	—	—	—	—	439	52	52	13
2	—	—	44	4	3	283	41	41	—	—	—	—	—	—	—	—	—	183	33	33	14
4	1	1	40	4	4	63	45	44	—	—	—	—	—	—	—	1	1	542	99	98	15
1	1	1	28	1	1	89	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	42	4	4	16
2	—	—	27	—	—	107	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1 402	62	62	17
29	—	—	256	72	65	1 847	518	487	36	21	21	—	1	1	39	2	2	912	314	312	18
1	—	—	25	—	—	18	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	441	94	94	19
—	—	—	9	1	1	10	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	287	88	88	20
1	—	—	55	2	2	60	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	359	38	38	21
2	—	—	33	—	—	9	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	597	168	139	22
4	—	—	73	1	1	52	20	20	—	—	—	1	—	—	—	—	—	853	111	111	23
5	—	—	32	4	4	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	784	189	187	24
2	—	—	55	1	1	34	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	245	61	61	25
—	—	—	16	—	—	71	18	18	—	—	—	—	—	—	—	—	—	628	207	200	26
—	—	—	14	—	—	5	—	—	1	—	—	—	—	—	1	—	—	201	138	137	27
—	—	—	6	2	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	68	37	37	28
—	—	—	7	1	1	9	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	527	86	81	29
678	**405**	**283**	**82**	**100**	**56**	**98**	**29**	**24**	**3**	**26**	**24**	**4625**	**5 575**	**4 198**	**89**	**85**	**56**	**55**	**3**	**2**	
311	153	104	20	9	9	27	4	4	2	26	24	1493	2 047	1 640	53	42	31	19	3	2	1
31	13	9	—	—	—	1	—	—	—	—	—	144	158	107	2	2	1	—	—	—	2
5	5	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	102	142	106	—	—	—			—	3
3	8	3	1	—	—	—	—	—	—	—	—	69	75	50	—	1	1			—	4
18	9	6	3	1	1	—	—	—	—	—	—	203	153	113	5	4	4	4		—	5
6	6	4	3	—	—	—	—	—	—	—	—	80	94	70	2	—	—	3		—	6
5	—	—	9	—	—	—	—	—	—	—	—	84	57	47	—	2	1	—	—	—	7
1	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	53	36	29	1	2	1	—	—	—	8
8	4	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	69	47	40	1	—	—	—		—	9
2	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	23	28	14	—	—		—		—	10
12	3	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	114	105	60	—	—			—	—	11
16	8	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	134	166	96	—	—		—	—	—	12
50	47	28	29	73	34	1	—	—	—	—	—	360	536	423	1	2	1	1	—	—	13
21	8	7	—	—	—	5	3	3	—	—	—	93	109	89	—	—	—	3	—	—	14
13	17	12	3	2	2	—	—	—	—	—	—	178	140	104	3	2	—	3	—	—	15
1	3	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	31	33	13	3	1	—	—	—	—	16
4	5	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	31	35	14	—	4	3	—	—	—	17
34	11	4	7	9	4	64	22	17	—	—	—	492	810	587	8	4	1	22	—	—	18
8	8	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	28	56	23	1	5	3	—	—	—	19
3	3	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	110	94	56	—	—	—	—	—	—	20
2	3	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	74	85	60	1	1	1	—	—	—	21
17	9	8	4	6	6	—	—	—	1	—	—	134	119	90	2	2	2	—	—	—	22
12	13	12	1	—	—	—	—	—	—	—	—	102	84	59	1	3	3	—	—	—	23
22	16	13	2	—	—	—	—	—	—	—	—	102	89	70	2	1	1	—	—	—	24
9	9	8	—	—	—	—	—	—	—	—	—	75	67	61	—	6	1	—	—	—	25
1	4	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	21	27	11	3	1	1	—	—	—	26
25	10	9	—	—	—	—	—	—	—	—	—	63	48	45	—	—	—	—	—	—	27
16	12	10	—	—	—	—	—	—	—	—	—	73	61	53	—	—	—	—	—	—	28
24	16	16	—	—	—	—	—	—	—	—	—	90	74	68	—	—	—	—	—	—	29

Arbetslösheten inom arbetarorganisationerna.

Den 30 november 1921.

November månad medförde åter en stegring av arbetslöshetssiffran. Av de 132 833 medlemmar, som de rapporterande fackföreningarna tillsammans redovisat, voro 38 149 eller 28·7 % arbetslösa den 30 november mot 26·8 % den 31 oktober.[1]

En sammanställning av tillgänglig arbetslöshetsstatistik från Sverige och vissa andra länder visar följande procenttal för månaderna nov. 1920—nov. 1921.

	Nov.	Dec.	Jan.	Febr.	Mars	April	Maj	Juni	Juli	Aug.	Sept.	Okt.	Nov.
Sverige	7·0	15·6	20·1	20·7	24·5	24·2	25·1	27·7	27·8	26·8	26·2	26·8	28·7
Norge	3·1	6·5	10·5	13·1	14·9	14·7	16·1	18·4	15·9	14·7	14·7	15·1	15·7
Danmark	8·5	15·5	19·7	23·2	23·6	21·7	18·6	16·8	16·7	17·7	16·6	18·3	20·8
England	3·7	6·1	6·9	8·5	10·0	17·6	22·2	23·1	16·7	16·5	14·8	15 6	15·9
Tyskland	3·9	4·1	4·5	4·7	3·7	3·9	3·7	3·0	2·6	2·2	1·4	1·2	1·4
Nederländerna	7·2	13·4	16·5	16·4	13·9	11·9	9·4	8·1	7·6	7·3	7·1	—	—
Belgien	7·2	17·4	19·3	22·7	31·5	31·2	32·3	22·9	21·4	21·7	17·7	13·6	—
Kanada	10·2	13·1	13·1	16·1	16·5	16·3	15·5	13·1	9·1	8·7	8·5	7·4	—
Massachusetts	—	29·2	—	—	22·1	—	—	22·1	—	—	25·6	—	—
Nya Syd-Wales	6·5	7·1	10·3	13·6	8·7	6·5	13·9	7·9	8·4	15·0	12·2	10·5	—

Av dessa länder redovisa Norge, Danmark, England, Tyskland och Belgien i sin statistik endast fackföreningar, som betala arbetslöshetsunderstöd åt sina medlemmar, medan övriga länder utan åtskillnad medtaga samtliga organisationer, från vilka uppgifter erhållas. Arbetslösa, som tillhöra understödsgivande organisationer, men själva av en eller annan orsak ej äro understödsberättigade, torde i länder, tillhörande den förstnämnda gruppen, vara, om icke helt lämnade åsido, dock endast ofullständigt redovisade, varför dessa länders siffror ej äro fullt jämförliga med de övriga, vilka innefatta samtliga arbetslösa, oavsett huruvida understöd uppbäres eller icke.

[1] Till följd av det skydd, som dessa uppgifter åtnjuta enligt 2 § 4 mom. tryckfrihetsförordningen, kan icke meddelas, i vad mån siffrorna avse hela antalet medlemmar inom fackförbunden. På grundval av dessa siffror kunna alltså inga slutsatser dragas beträffande fackförbundens verkliga medlemsantal eller rörande förändringar i detta hänseende.

Antalet arbetslösa inom arbetarorganisationerna den 30 november 1921.

Fackförbund	Redovisade avdelningar	Redovisade medlemmar[1]				Arbetslösa					Orsak		Arbetslediga på grund av					Arbetslöshetsdagar		
		Män				Män			Tillsammans									Antal redovisade		Antal dagar under nov. 1921
		Helt betalande	Halvt betalande	Kvinnor	Tillsammans	Helt betalande	Halvt betalande	Kvinnor	Antal	%	arbetsbrist	tillfällig orsak	sjukdom	arbetskonflikt	militärtjänst	annan orsak	Tillsammans	avdeln.	medlemmar	
Bageri- o. konditoriindustriarb.-förb.	26	2 469	519	1 139	**4 127**	271	41	114	**426**	**10·3**	425	1	51	—	16	—	**67**	24	2 922	**8 741**
Bleck- och plåtslagareförbundet	38	1 101	143	—	**1 244**	279	10	—	**289**	**23·2**	279	10	54	1	17	14	**86**	24	1 089	**5 826**
Bokbindareförbundet	12	176	19	497	**692**	17	1	67	**85**	**12·3**	85	—	4	—	1	2	**7**	9	600	**808**
Bryggeriindustriarbetareförbundet	25	2 464	53	815	**3 332**	142	2	118	**262**	**7·9**	262	—	86	—	25	—	**111**	13	2 781	**6 177**
De förenade förbunden	50	2 339	126	351	**2 816**	355	33	68	**456**	**16·2**	441	15	56	103	18	12	**189**	38	2 197	**8 441**
Elektriska arbetareförbundet	89	2 633	207	—	**2 840**	393	39	—	**432**	**15·2**	432	—	46	9	63	18	**136**	66	2 333	**9 392**
Gjutareförbundet	83	2 960	291	7	**3 258**	1 243	111	6	**1 360**	**41·7**	1 360	—	99	2	32	43	**176**	68	2 554	**24 502**
Grov- o. fabriksarbetareförbundet	180	14 542	956	1 268	**16 766**	5 168	271	388	**5 827**	**34·8**	5 469	358	477	51	207	1 415	**2 150**	133	11 821	**116 040**
Gruvindustriarbetareförbundet	13	1 118	75	18	**1 211**	389	33	3	**425**	**35·1**	405	20	24	—	6	364	**394**	7	719	**4 158**
Handelsarbetareförbundet	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Hattarbetareförbundet	2	56	—	—	**56**	11	—	—	**11**	**19·6**	11	—	86	—	7	—	**93**	21	2 013	**3 735**
Litografiska förbundet	15	699	71	—	**770**	46	14	—	**60**	**7·8**	60	—	10	—	7	—	**17**	—	—	—
Kommunalarbetareförbundet	67	5 577	177	169	**5 923**	236	10	7	**253**	**4·3**	218	35	163	—	16	—	**179**	20	1 665	**4 052**
Metallindustriarbetareförbundet	116	—	—	—	**49 268**	—	—	—	**16 866**	**34·2**	—	—	—	—	—	—	—	104	45 641	**411 429**
Därav: Järnbruksarbetare	47	—	—	—	**10 643**	—	—	—	**3 442**	**32·3**	—	—	—	—	—	—	—	43	9 364	**84 319**
Mek. verkstadsarbetare	69	—	—	—	**38 625**	—	—	—	**13 424**	**34·8**	—	—	—	—	—	—	—	61	36 277	**327 110**
Murareförbundet	31	1 498	145	—	**1 643**	935	62	—	**997**	**60·7**	911	86	24	—	4	1	**29**	22	904	**14 403**
Måleriarbetareförbundet	36	1 415	57	1	**1 473**	592	9	—	**601**	**40·8**	579	22	16	1	18	1	**36**	26	1 185	**9 995**
Pappersindustriarbetareförbundet	15	1 630	64	39	**1 733**	318	23	3	**344**	**19·8**	344	—	40	—	14	160	**214**	9	1 114	**6 104**
Pälsvaruindustriarbetareförbundet	8	217	42	345	**604**	26	9	52	**87**	**14·4**	87	—	9	—	13	3	**25**	4	435	**1 474**
Sadelmakare- o. tapetserareförb.	41	991	80	110	**1 181**	114	3	2	**119**	**10·1**	119	—	24	—	28	—	**52**	19	811	**2 787**
Sko- och läderindustriarbetareförb.	28	2 235	326	666	**3 227**	189	74	26	**289**	**9·0**	289	—	85	63	46	—	**194**	22	2 609	**6 300**
Skorstensfejeriarbetareförbundet	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Skrädderiarbetareförbundet	34	900	119	1 967	**2 986**	31	7	235	**273**	**9·1**	273	—	86	—	6	—	**92**	20	2 002	**3 709**
Slakteri- o. charkuteriarbetareförb.	16	431	23	62	**516**	68	5	12	**85**	**16·5**	84	1	13	4	11	—	**28**	6	280	**826**
Stenindustriarbetareförbundet	33	1 173	130	—	**1 303**	334	42	—	**376**	**28·9**	376	—	34	14	11	2	**61**	20	926	**7 767**
Stuckatörförbundet	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Sågverksindustriarbetareförbundet	130	8 436	1 336	3	**9 775**	3 399	815	2	**4 216**	**43·1**	3 932	284	303	200	127	23	**653**	90	6 572	**72 391**
Textilarbetareförbundet	10	538	47	696	**1 281**	60	7	58	**125**	**9·8**	125	—	48	—	2	8	**58**	4	578	**714**
Tobaksindustriarbetareförbundet	10	684	51	2 931	**3 666**	147	3	286	**436**	**11·9**	431	5	74	—	4	132	**210**	7	2 516	**5 269**
Transportarbetareförbundet	26	1 670	98	—	**1 768**	260	23	—	**283**	**16·0**	283	—	58	—	9	1	**68**	19	991	**6 047**
Träarbetareförbundet	134	7 012	754	21	**7 787**	2 622	285	9	**2 916**	**37·4**	2 877	39	176	281	71	12	**540**	120	7 365	**61 367**
Tunnbinderiarbetareförbundet	7	251	9	—	**260**	93	1	—	**94**	**36·2**	94	—	9	2	—	—	**11**	6	255	**2 216**
Typografförbundet	24	631	220	35	**886**	72	39	5	**116**	**13·1**	116	—	11	—	15	8	**34**	19	826	**3 523**
Väg- o. vattenbyggnadsarbetareförb.	6	437	4	—	**441**	40	—	—	**40**	**9·1**	39	1	10	3	4	—	**17**	4	333	**970**
Summa	**1 305**	[2] —	[2] —	[2] —	**132 833**	[2] —	[2] —	[2] —	**38 149**	**28·7**	[2] —	[2] —	[2] —	[2] —	[2] —	[2] —	[2] —	**944**	**106 037**	**809 163**

[1] Jfr noten å sid. 148. — [2] Enär uppgifter icke kunnat erhållas från samtliga organisationer, ha slutsummor icke nedräknats.

Levnadskostnader under fjärde kvartalet 1921.

Pa grundval av från 49 ombudsorter inhämtade prisuppgifter har socialstyrelsen numera verkställt beräkningar rörande levnadskostnadernas allmänna förändringar från juli 1914 till 1 januari 1922. Angående de åtgärder, som av styrelsen från och med år 1920 vidtagits för erhållande av ett ytterligare förbättrat prisstatistiskt primärmaterial, hänvisas till Soc. Medd., årg. 1920, häfte 5, sid. 540 ff. I efterföljande sammanställning lämnas redogörelse för de förändringar, som träffat de olika posterna.

I indexberäkningen ingående huvudposter.

Livsmedel, lyse och bränsle. De prisuppgifter, som beträffande posterna livsmedel, lyse och bränsle användas vid indexberäkningen, avse samtliga kvartalets sista månad. För livsmedel insamlas uppgifter varje vecka å färskvaror (smör, ägg, kött, fläsk och fisk), varefter medeltal tages för de fyra veckorna; övriga varor noteras endast en gång i månaden, omkring den 15. Vid samma tidpunkt inhämtas jämväl noteringar å lyse- och bränsleartiklar. Under hänvisning till sammandragstabellen för livsmedelspriserna (sid. 160—161) och tabellerna över kreaturs- och fiskpriser i vissa större städer (sid. 172—176) må följande anföras rörande de under kvartalet iakttagna prisväxlingarna å de särskilda varuslagen.

Medelpriset å *mjölk*, som alltsedan november månad 1920 varit i stadigt sjunkande, har under innevarande kvartal ytterligare gått ned. Den oskummade mjölken har sjunkit med 3 öre, och utgör genomsnittspriset för december 30 öre per liter mot 33 öre i september. Handskummad och separerad vara har sjunkit med 1 öre per liter. Prisfallet har omfattat flertalet orter, och ingenstädes har prisstegring konstaterats. De lägsta sötmjölkspriserna under december hava noterats i Ystad, 20 öre, och Lidköping, 22 öre per liter; det högsta i Kiruna, 50 öre. Prisfallet från september till december har varit störst i Mora och Luleå, å vilka orter en nedgång inträffat med 10 öre per liter.

Vad *smör* beträffar, har alltsedan slutet av augusti en så gott som oavbruten prisnedgång ägt rum. I början av november konstaterades visserligen någon höjning i smörpriserna, men denna kunde endast i ringa grad motväga den kort därpå inträffade kraftiga sänkningen. Genomsnittspriset för mejerismör var under första veckan i december 26 öre lägre per kg. än under november månads sista vecka, och den för de därpå följande veckorna iakttagna prissänkningen har i det närmaste varit lika stor. Under julveckan i år var priset å mejerismör för samtliga orter 3·78 kr. per kg.; motsvarande siffra förra året var 6·45 kr. Medelpriserna för mejerismör under respektive kvartalsmånader utgjorde 4·63, 4·60 och 4·11 kr. per kg.

samt för landssmör 4·51, 4·49 och 4·06 kr. Priset å *ost* har från september gått ned med 25 öre per kg. Beträffande *margarin* må erinras om att förbrukningen av denna vara, alltsedan densamma under år 1919 kom i marknaden, varit avsevärt inskränkt i förhållande till förkrigstiden och torde för närvarande knappast uppgå till hälften av vad den var under normala tider. Huvudorsaken härtill torde vara, att margarinpriserna av allmänheten ansetts vara alltför höga i förhållande till de rådande smörpriserna. Samtidigt med dessa senare hava även margarinpriserna varit underkastade en ganska kraftig nedsättning. På sista tiden hava margarinfabrikanterna arbetat på att få en prisnormering till stånd, och tillkännagivas numera de priser, som äro avsedda att gälla vid försäljning i minut. Full enhetlighet synes dock ej kunna uppnås, enär fabrikanterna fått en konkurrent i Kooperativa förbundets nystartade fabrik i Norrköping. Det beräknade medelpriset å växtmargarin, bästa sort, har sjunkit från 2·74 kr. per kg. i september till 2·47 kr. i december.

Med avseende å *färska ägg* har under redovisningskvartalet inträffat den för årstiden vanliga prisuppgången. Genomsnittspriset, som under september månad utgjorde 3·70 kr. per tjog, hade sålunda i oktober stigit till 4·52 kr i november till 5·60 och i december till 5·91 kr. per tjog. Motsvarande siffror för år 1920 voro: september 5·87, oktober 6·63, november 7·57 och december 7·76 kr. Priserna för sista kvartalet i år lägo alltså cirka 2 kr. lägre per tjog än i fjol.

Priserna å *potatis* visa ovanligt kraftig nedgang, från 63 öre per 5 liter under september till 49 öre under december.

Gula ärter, *havregryn* och *risgryn* hava fortfarande sjunkit i pris, under det att *bruna bönor* stigit under kvartalet med 11 öre per kg.

I fråga om *mjöl* hava åtskilliga prisväxlingar förekommit, samtliga i nedåtgående riktning. Minutmedelpriset å vetemjöl, som för september uppgick till 70 öre per kg., sjönk under oktober till 63 öre och under november till 58 öre per kg. För december noterades ytterligare 1 öres sänkning. Samtliga ovan nämnda noteringar avse som bekant patent- eller kärnmjöl. Under sista tiden har utom de förut i handeln gängse kvaliteterna vetemjöl även tillhandahållits vetemjöl, tillverkat av enbart svenskt vete, och torde detaljpriset härå för närvarande kunna angivas till ca 40 öre per kg. Sammalet rågmjöl och rågsiktmjöl hava ävenledes träffats av prisfall, med en sänkning under kvartalet av resp. 10 och 14 öre per kg. Priserna å *bröd* hava genomgående visat någon tendens till nedgång. Sålunda hava under kvartalet hårt rågbröd och sötlimpa sjunkit med 11 öre per kg., skorpor med 25 öre och mjukt vetebröd med 11 à 14 öre, motsvarande en sänkning av cirka 10 %. För mjölet belöper sig nedgången under samma tid till cirka 20 %, varför ytterligare prisfall å bröd torde vara att förvänta, därest icke proportionen mellan mjöl- och brödpriser skall komma att förryckas.

Under föregående kvartal konstaterades, att jämsides med en sjunkande tendens å kreatursmarknaden samtliga slag av *kött* varit föremål för större eller mindre prissänkning. Jämföras minutpriserna å kött under det nu

gångna kvartalet med för samma tid beräknade medelpriser för olika slag av kreatur, levande vikt, i enlighet med från slakthusen lämnade uppgifter (sid. 174—176), visar det sig, att såväl beträffande kött som kreatur ett fortsatt prisfall ägt rum, och betydligt kraftigare än under närmast föregående kvartal. Det köttslag, som sjunkit mest i pris, är fårkött, och har medelpriset å denna vara gått ned med ej mindre än 73 öre per kg. från september till december. Nötkött har under samma tid sjunkit med 60 à 65 öre och gödkalvstek med 50 öre per kg. Under det att nötkött varit underkastat ungefär samma prissänkning, i procent räknat, som fallet varit beträffande levande kreatur (c:a 25 %), har nedgången beträffande får- och kalvkött varit avsevärt kraftigare än för levande får och kalvar. Dessa hava under kvartalet sjunkit i pris med resp. c:a 15 och 5 %, då resp. köttslag däremot uppvisa 25 och 13 % sänkning. Jämväl beträffande *fläsk* hava betydande prissänkningar inträffat, och genomsnittspriserna för resp. färsk och salt svensk vara lågo under december 64 och 60 öre lägre per kg. än under september. Svinpriserna hava förändrats i ungefär samma proportion som fläskpriserna, och nedgången kan beräknas till cirka 20 %. En jämförelse mellan priserna per kg. å levande kreatur och kött i juli 1914 och december 1921 ger vid handen, att nötkreatur stigit med 45 % och nötkött med dubbelt så mycket eller 90 %; för levande kalvar och kalvkött stämma stegringssiffrorna tämligen väl överens, resp. 130 och 140 %. Vad får beträffar, är skillnaden stor, i det att levande får stegrats med 35 % och fårstek med 65 %. Svin och fläsk hålla sig båda vid cirka 105 % stegring.

Priset å *kaffe* visar alltjämt någon sänkning. *Socker* har sjunkit med 2 öre per kg. under kvartalet, beroende på att den nu gällande maximiprisförordningen för socker i mindre omfattning än tidigare varit fallet tillstädjer pristillägg för transportkostnader.

Vad slutligen *bränsle* och *lyse* beträffar, hava flertalet artiklar sjunkit i pris. Medelpriset för björkved har gått ned från 60·70 kr. under september till 53·60 kr. under december samt för barrved under samma tid från 48·90 kr. till 41·50 kr., allt per storfamn. Ehuru prissänkningen varit så gott som genomgående, uppvisade dock en och annan ort fortfarande mycket höga priser. Landskrona intog härvid första platsen med ett björkvedspris för december å 75 kr. per storfamn. Lägsta priset redovisade Vilhelmina, 31·70 kr. Kol- och kokspriserna hava i stort sett bibehållit sig oförändrade. Fotogen har under kvartalet fallit med 3 öre per liter.

Sammanfattning av livsmedelsprisernas förändringar sedan juli 1914. Till belysande av de allmänna förändringar, som med avseende å livsmedelspriserna (inberäknat bränsle och lyse) ägt rum i detaljhandeln från tiden före världskrigets utbrott till och med december 1921, meddelas å sid. 153 tvenne indexserier, vilka utarbetats på sätt förut beskrivits i Sociala Meddelanden (årg. 1920, sid. 752 ff.).[1]

[1] För de varuslag, som till följd av varuknapphet eller annan orsak varit försvunna ur marknaden, hava prisförändringarna beräknats vara underkastade samma procentuella förskjutningar som därmed närmast jämförbara ersättningsvaror.

Livsmedelskostnadernas (inkl. bränsle och lyse) förändringar 1914—1921.
Indextal (juli 1914 = 100).

År	Medeltal för								
	Mejeriprod., ägg o. margarin (10 varuslag)[1]	Bröd, mjöl och gryn (11 varuslag)	Kött (8 varuslag)	Fisk (9 varuslag)	Övriga födoämnen (6 varuslag)	Bränsle och lyse (7 varuslag)	Aritmetiska (»oväg-da») medeltal	»Väg-da» indextal	Relativ sedelcirkulation[2]
1914 Juli	100	100	100	100	100	100	**100**	**100**	105
3:e kv.	101	109	98	102	103	107	**103**	**103**	121
4:e kv.	110	118	95	102	112	108	**108**	**107**	128
1915 1:a kv.	112	124	106	103	128	112	**114**	**113**	133
2:a kv.	114	135	122	102	135	119	**121**	**121**	130
3:e kv.	124	133	137	118	129	135	**129**	**124**	131
4:e kv.	141	124	140	142	130	151	**138**	**128**	136
1916 1:a kv.	143	124	144	150	137	159	**143**	**130**	144
2:a kv.	146	125	157	152	138	167	**148**	**134**	151
3:e kv.	152	126	182	176	150	187	**162**	**142**	156
4:e kv.	170	131	193	196	168	192	**175**	**152**	168
1917 1:a kv.	179	159	192	203	202	207	**190**	**166**	185
2:a kv.	190	161	193	188	225	228	**197**	**175**	201
3:e kv.	203	158	190	202	228	264	**208**	**181**	210
4:e kv.	237	161	212	251	221	330	**235**	**201**	233
1918 1:a kv.	275	173	285	286	241	347	**268**	**227**	260
2:a kv.	283	188	445	323	237	352	**305**	**255**	285
3:e kv.	304	189	506	377	234	372	**330**	**277**	307
4:e kv.	414	244	490	430	266	595	**372**	**320**	339
1919 1:a kv.	400	255	467	354	295	414	**364**	**335**	340
2:a kv.	403	256	474	307	284	389	**352**	**328**	328
3:e kv.	383	264	476	303	259	370	**343**	**311**	313
4:e kv.	383	274	407	294	240	393	**332**	**308**	314
1920 1:a kv.	331	278	360	272	243	410	**316**	**293**	316
2:a kv.	303	296	349	255	243	447	**316**	**295**	320
3:e kv.	308	301	355	277	241	500	**331**	**304**	326
4:e kv.	325	293	329	266	237	488	**323**	**301**	322
1921 1:a kv.	276	257	287	245	225	407	**283**	**266**	312
2:a kv.	228	240	265	218	209	339	**250**	**240**	295
3:e kv.	224	236	254	226	204	276	**237**	**231**	280
4:e kv.	225	203	212	206	194	219	**210**	**210**	265
Okt.	224	213	227	213	197	222	**216**	**218**	267
Nov.	230	199	208	209	192	219	**210**	**211**	269
Dec.	220	196	200	197	192	215	**203**	**202**	258

Av dessa indexserier är det den »vägda», som kommer till användning vid beräknandet av de totala levnadskostnadernas förändringar.

Bostad. Enligt vad som framgått av uppgifter från ett flertal hyresnämnder i riket, har vid senaste undersökningstillfället den 1 oktober 1921 den genomsnittliga stegringen av bostadshyrorna sedan 1914 beräknats till

[1] Från och med 1920 9 varuslag.

[2] För ytterligare belysning av frågan rörande penningens under kristiden minskade köpkraft har i denna kolumn insatts av professor Gustav Cassel beräknade och genom välvilligt tillmötesgående styrelsen tillhandahållna indextal rörande den relativa sedelcirkulationen. (Rörande principerna för cirkulationssiffrornas beräkning hänvisas till professor Cassels bok: Dyrtid och sedelöverflöd.)

c:a 63 %, vilken siffra nu kvarstår oförändrad. En gång om året, den 1 oktober, beräknas ny stegringsprocent, som därefter bibehålles t. o. m. den 1 juli påföljande år.

Beklädnad. Beklädnadspostens stegring har beräknats med ledning av de prisuppgifter å vissa slag av tyger, garner, kläder och skodon, vilka liksom förut inhämtats genom socialstyrelsens ombud. Uppgifterna avse de priser, som gällde omkring den 20 i kvartalets sista månad. En närmare redogörelse för insamlingsförfarandet och de under år 1920 vidtagna förändringarna härutinnan ävensom för de vanskligheter, som göra sig gällande vid försöken att erhålla ett fullt tillförlitligt prismaterial på detta område, återfinnes i häfte 5, sid. 549 ff. av Soc. Medd., årg. 1920.

Beklädnadsartiklar.

Medelpris för socialstyrelsens ombudsorter.

Beklädnadsartiklar	1914 (mitten)	Dec. 1916	1917	1918	1919	1920	1921	April 1921	Juli 1921	Okt. 1921	Jan. 1922
	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.
Tyger och garner:											
Ylletyg (till damklänning) . pr m.	2·50	5·00	7·00	13·50	13·75	12·00	6·75	7·45	6·40	5·10	4·75
Bomullstyg (till dito) . . . pr m.	0·50	0·80	1·15	2·50	1·90	2·15	1·45	1·55	1·35	1·20	1·15
Ullgarn . . » kg.	6·50	20·00	27·00	50·00	45·00	36·40	16·50	17·50	14·00	13·15	12·50
Herrkläder:											
Herrkostym, best. .	65·00	90·00	120·00	205·00	228·00	270·00	222·00	232·00	217·00	200·00	192·00
» konf.	40·00	60·00	80·00	130·00	135·00	179·00	141·00	149·00	134·00	122·00	120·00
Vinteröverrock, best.	70·00	95·00	118·00	195·00	217·00	260·00	214·00	223·00	208·00	193·00	186·00
» konf.	40·00	60·00	75·00	123·00	130·00	167·00	131·00	136·00	126·00	117·00	112·00
Bomullsskjorta . .	2·00	3·00	4·00	7·25	7·25	7·00	4·75	5·25	4·50	4·00	3·90
Ylletröja (jæger) .	3·50	6·50	9·25	14·50	14·00	15·25	10·75	11·25	10·00	9·50	8·50
» (ullbomull)	1·50	2·50	3·75	8·00	7·00	6·00	5·25	5·50	5·00	4·75	4·65
Yllekalsonger (jæger)	3·50	6·50	9·00	14·25	14·00	15·75	11·50	12·00	10·75	10·25	8·75
» (ullbomull)	1·75	2·75	4·00	8·50	7·50	6·50	5·50	5·75	5·50	5·25	5·10
Yllestrumpor . . .	1·25	2·50	3·10	5·50	4·75	5·00	3·25	3·50	3·00	2·75	2·55
Arbetsblus	1·75	—	—	—	7·25	7·90	5·75	6·25	5·50	4·90	4·65
Skodon:											
Kängor, smorläder .	7·50	16·50	21·00	29·00	31·00	33·50	22·50	24·50	21·00	18·50	17·75
Stövlar	16·50	31·50	38·00	63·00	62·50	65·00	41·50	43·00	37·50	35·00	33·00
Kängor av boxkalv:											
mans-	13·00	19·50	26·00	39·25	40·25	44·25	31·75	34·75	30·25	26·50	25·25
dam-	11·50	17·00	23·00	36·75	37·50	41·50	29·75	32·25	28·75	25·00	24·25
barn-	7·00	10·50	13·50	19·50	17·25	19·50	15·50	16·75	15·00	13·50	13·00
Halvsulning och klackning . . .	3·50	5·50	6·75	8·25	9·75	11·15	9·95	10·15	9·80	9·50	8·85

Sedan närmast föregående undersökningstillfälle har styrelsen i samråd med särskilt tillkallade sakkunniga vidtagit vissa smärre förändringar beträffande kvalitetsbeteckningarna för en del av de å styrelsens varulista upptagna beklädnadsartiklarna, förändringar som äro ägnade att ytterligare framhäva de kvaliteter, som ombudens noteringar skola avse. Vidare har det befunnits lämpligt att beträffande undertröja och kalsonger utbyta de hittills angivna kvaliteterna »pläterat kamgarn s. k. jæger» mot »prima ullbomull», vilken kvalitet torde vara den utan jämförelse vanligast förekommande å underplagg av ifrågavarande slag.

Omstående tabell åskådliggör de prisförändringar, som till beklädnadsposten hörande artiklar varit underkastade från juli 1914 fram till januari 1922.

Den nu slutförda undersökningen visar, att det prisfall, som under föregående kvartal konstaterades beträffande samtliga i tabellen intagna varuslag, fortsatt jämväl under det här ifrågavarande. För flertalet artiklar har emellertid prissänkningen nu varit mindre än under årets tredje kvartal, för en del åter större. Under förutsättning att vederbörande hushåll sökt bibehålla samma standard, synes man med ledning av de siffror, som här sammanställts, vara berättigad draga den slutsatsen, att utgifterna för beklädnadsposten sjunkit med i runt tal 4 % sedan föregående undersökningstillfälle, den 1 oktober, och den genomsnittliga stegringen sedan 1914 belöper sig nu till c:a 140 %. Det torde böra framhållas, att denna procentsiffra givetvis endast är ett uppskattat medeltal, som i varje fall ej kan betecknas såsom för högt.

Undersöker man den procentiska stegringen för de olika varuslagen sedan 1914 fram till januari 1922, visar det sig, att herrkläder stigit mest, med en stegringssiffra å cirka 185 %. För ylletyg är ökningen knappt hälften så stor. Ullgarn företer en uppgång med ungefär 90 %, strumpor med 105 %. För närvarande torde förhållandet i allmänhet vara det, att råmaterialet stigit mindre än det bearbetade materialet. Skodon hava stigit med i runt tal 100 % och halvsulning med 150 %.

Skatter. Skatteposten, beträffande vilken omräkning verkställes endast en gång om året, nämligen till 1-aprilindexen, kvarstår vid detta beräkningstillfälle oförändrad och avser de skatter, som förfallit till betalning under kalenderåret 1921.

Övriga utgifter. Beräkningar, företagna på grundval av uppgifter från ledande firmor samt med hänsyn till den betydelse, som hithörande utgiftsposter anses hava i en normalfamiljs budget, verkställas kvartalsvis och avse dels priser omkring den 20 i kvartalets sista månad, dels taxor såvitt möjligt fr. o. m. kvartalsskiftet. Den nu avslutade undersökningen ger vid handen, att posten »övriga utgifter» under innevarande kvartal visat sänkning, och uppgår den procentuella stegringen från juli 1914 numera till 110 %. Motsvarande siffra för förra kvartalet var 120 %. Minskningen är

huvudsakligen betingad av sänkningar å järnvägstaxor, prenumerationsavgifter, läkemedel m. m.

I efterföljande tablå meddelas indextal för vissa viktigare poster inom gruppen »övriga utgifter», med utgångspunkt från 1914 års siffra, som satts lika med 100. Jämförbara uppgifter föreligga från och med första kvartalet 1919.

	1914 (mitten)	1919	1920	1921	1921 jan.	1921 apr.	1921 juli	1921 okt.	1922 jan.
Inventarier (möbler, kökssaker m. m.)	100	295	306	269	320	275	244	235	231
Tvätt och renhållning	100	372	293	229	272	221	212	212	203
Hygien (sjukvård och hälsovård)	100	199	220	230	226	226	237	229	214
Intellektuella ändamål	100	234	255	293	306	304	284	278	238
Förenings- och försäkringsavgifter	100	134	175	187	186	186	186	190	189
Nöjen och förströelser	100	205	233	236	234	236	236	236	227
Resor (järnvägs- och spårvägsresor)	100	193	241	259	259	259	259	259	219
Telefon, post- och skrivutensilier	100	165	229	240	249	243	233	233	225
Arbetshjälp i hemmet	100	200	252	279	334	260	260	260	260
Samtliga poster	**100**	**216**	**233**	**231**	**245**	**235**	**225**	**220**	**210**

Sammanfattning. Levnadskostnadsindex.

Det må observeras, att samtliga å sid. 153 angivna stegringssiffror, vilka framräknas månatligen, endast avse den förhöjning, som drabbat priserna å livsmedel, lyse och bränsle, och äro sålunda noga att skilja från det av socialstyrelsen vid varje kvartalsskifte meddelade indextalet för de totala levnadskostnadernas förändringar sedan juli månad 1914. Sistnämnda tal inbegriper nämligen utom livsmedelskostnaderna jämväl kostnaderna för bostad, beklädnad, skatter och »övriga utgifter», vilka utgiftsposter delvis förete väsentligt andra prisrörelser.

Den nu senast utförda beräkningen rörande levnadskostnadernas stegring avser prisläget omkring den 1 januari 1922 och hänför sig som förut till en s. k. normalfamiljs (man, hustru och två barn) budget före kriget, slutande på en total utgiftssumma av c:a 2 000 kr. per år. Denna budget har uppdelats på ovan omnämnda huvudposter i enlighet med de numera definitiva resultaten av 1913—1914 års levnadskostnadsundersökning. Därefter har på samma sätt som förut (se Soc. Medd., årg. 1918, sid. 188—189) utgiftsstegringen beräknats för varje särskild huvudpost under förutsättning av en i huvudsak oförändrad levnadsstandard, alltså med bortseende från de besparingar och omläggningar i hushållningen, vilka på grund av dyrtiden i större eller mindre utsträckning måst göras. Det må påpekas, att beräkningarna äro grundade på uppgifter, inhämtade från styrelsens ombudsorter, varför de sålunda närmast äro belysande för förhållandena i stä-

der och stadsliknande samhällen. Då de äro byggda på medelpris för samtliga dessa orter, kan det givetvis inträffa, att inom några orter prisförskjutningarna för flera eller färre varuslag varit avvikande från de beräknade medeltalen. Emellertid torde det kunna fastslås, att de nedan angivna indextalen få betecknas såsom minimisiffror.

Storleken av den procentiska ökningen av *årsbudgetens särskilda huvudposter* beräknade enligt prisförhållandena vid tiden före krigets utbrott (mitten av år 1914) och vid tidpunkten för resp. levnadskostnadsberäkningar, belyses genom följande översikt:

	Föda- och njutningsämnen	Bostad	Bränsle och lyse	Beklädnad	Skatter	Övriga utgifter	Summa utgifter	Ökn. l. minskn i % fr. närmast föreg. beräkn.
1914 juli	100	100	100	100	100	100	**100**	—
1916 dec.	152	108	168	160	109	125	**139**	+ 39·2
1917 maj	174	108	190	170	109	130	**152**	+ 9·1
sept.	180	112	240	210	109	150	**166**	+ 9·3
1918 1 jan.	214	112	275	250	109	175	**192**	+ 15·6
1 april	229	112	280	270	114	185	**203**	+ 5·8
1 juli	258	112	286	285	114	195	**219**	+ 8·2
1 okt.	281	112	305	350	114	220	**242**	+ 10·5
1919 1 jan.	323	120	381	350	114	225	**267**	+ 10·0
1 april	327	120	367	320	160	215	**265**	— 0·5
1 juli	318	120	326	310	160	210	**257**	— 3·0
1 okt.	311	130	294	330	160	215	**257**	—
1920 1 jan.	307	130	307	345	160	220	**259**	+ 0·5
1 april	287	130	333	370	290	230	**265**	+ 2·4
1 juli	287	130	372	390	290	235	**270**	+ 1·8
1 okt.	298	155	400	390	290	245	**281**	+ 4·3
1921 1 jan.	286	155	380	355	290	245	**271**	— 3·6
1 april	247	155	316	295	372	235	**249**	— 8·0
1 juli	231	155	264	270	372	225	**236**	— 5·5
1 okt.	228	163	231	250	372	220	**231**	— 2·0
1922 1 jan.	202	163	207	240	372	210	**216**	— 6·5

Som av ovanstående framgår, utgör den allmänna stegringen av levnadskostnaderna från juli 1914 till det senaste undersökningstillfället, den 1 januari 1922, 116 % och kan sålunda betecknas med indexsiffran 216. Detta innebär, att en normalfamilj med en årsbudget före kriget av 2 000 kr. numera måste giva ut 4 317 kr. för att kunna uppehålla sin tidigare levnadsstandard.

I jämförelse med indexsiffran vid närmast föregående kvartalsskifte visar den nu framräknade en nedgång med 15 enheter eller 6·5 %. Bidragande till sänkningen hava varit förskjutningar i *nedåtgående* riktning av posterna livsmedel, bränsle och lyse, beklädnad samt »övriga utgifter». Livsmedelspostens sänkning, som i främsta rummet orsakat indextalets nedgång, hänför sig till större eller mindre prisfall under kvartalets lopp å så gott som samtliga i budgeten ingående varuslag. Bland dessa må särskilt nämnas mjölk, smör, margarin, potatis, mjöl och bröd samt kött och fläsk. I detta sammanhang torde böra erinras om att prisuppgifterna på livsmedel samt bränsle och lyse äro de i följande tabell sid. 160—161 angivna och för december månad insamlade. Inom de övriga grupperna har likaledes prissänkningen varit så gott som genomgående. Hyres- och skatteposterna kvarstå vid detta beräkningstillfälle oförändrade.

Livsmedelskostnadernas förändringar å vissa orter i riket.

Utgifter för livsmedel, lyse och bränsle för en normalfamilj med en utgiftsstat år 1914 av c:a 2 000 kronor.[1]

A. Juli 1914 = 100.

Ort	1914		1915	1916	1917	1918	1919	1920	1921	1921			
	Juli	2:dra halv-året								1:sta kvar-talet	2:dra kvar-talet	3:dje kvar-talet	4:de kvar-talet
Stockholm	100	106	123	140	179	283	330	307	239	272	240	232	210
Södertälje	100	106	121	138	178	273	319	298	229	257	233	223	203
Uppsala	100	108	125	142	185	281	334	314	249	287	252	238	220
Nyköping	100	104	119	138	180	268	319	293	229	262	227	225	202
Eskilstuna	100	105	120	136	183	267	319	289	228	257	233	222	201
Linköping	100	107	123	143	188	277	330	306	243	276	246	233	215
Norrköping	100	105	121	138	179	267	320	298	230	257	231	224	208
Motala	100	104	125	146	190	280	332	310	240	271	241	234	213
Jönköping	100	104	122	141	179	271	326	304	237	270	239	227	211
Växjö	100	105	123	142	178	267	322	300	233	262	235	227	208
Kalmar	100	104	120	140	182	260	297	277	222	250	224	216	198
Västervik	100	103	119	136	175	261	307	291	223	255	222	215	201
Visby	100	106	122	137	170	249	305	289	229	255	232	224	204
Karlskrona	100	105	127	145	181	253	303	284	229	254	231	225	205
Kristianstad	100	108	130	149	192	283	318	296	236	260	241	235	208
Malmö	100	104	124	142	187	281	318	295	233	261	238	229	205
Lund	100	105	127	145	186	278	312	292	230	261	235	222	203
Landskrona	100	106	130	146	189	275	325	306	244	274	248	239	213
Hälsingborg	100	105	126	145	185	276	313	293	236	265	238	233	207
Ystad	100	105	131	148	188	281	312	297	231	258	235	227	203
Halmstad	100	106	127	146	187	274	310	290	232	259	233	234	203
Göteborg	100	106	127	147	192	299	337	318	254	284	259	246	226
Lysekil	100	105	119	139	180	268	312	297	229	257	232	222	206
Vänersborg	100	104	122	143	186	285	330	303	241	277	240	234	214
Borås	100	106	127	145	187	282	322	306	243	274	243	237	219
Tidaholm	100	103	121	142	177	260	307	285	233	257	235	229	211
Karlstad	100	108	122	143	182	274	327	311	240	276	246	229	209
Örebro	100	107	123	142	182	267	321	300	231	263	231	225	203
Kopparberg	100	107	121	142	183	272	331	312	243	273	249	242	209
Västerås	100	105	123	142	182	276	333	307	233	266	240	223	201
Falun	100	105	119	139	180	275	326	308	245	276	249	240	215
Domnarvet o. Borlänge	100	105	121	142	186	288	334	—	—	—	—	—	—
Ludvika	100	103	116	137	180	268	328	302	238	272	244	233	201
Gävle	100	107	120	142	184	278	325	312	244	283	250	231	210
Söderhamn	100	108	121	140	184	280	334	317	249	287	253	241	213
Sundsvall: staden	100	105	120	144	184	282	337	318	241	279	239	231	213
sågverksdistriktet	100	103	117	143	189	283	333	317	246	286	246	234	218
Nyland	100	103	114	140	184	266	322	—	—	—	—	—	—
Östersund	100	106	118	139	181	270	317	305	252	278	256	245	227
Umeå	100	106	117	141	187	269	324	308	248	278	248	241	224
Luleå	100	104	117	137	182	270	322	310	249	277	254	246	219
Boden	100	107	119	138	183	277	330	—	—	—	—	—	—
Malmberget o. Gällivare	100	104	115	128	168	257	323	309	251	284	253	246	220
Kiruna	100	104	116	130	169	262	325	316	263	289	265	262	237
Samtliga orter	**100**	**105**	**121**	**139**	**181**	**270**	**320**	**298**	**237**	**266**	**240**	**231**	**210**

[1] Såsom framhållits i Soc. Medd., årg. 1920, sid. 748, hava dessa tabeller varit föremål för en omräkning, varvid de tidigare publicerade indextalen för åren 1914—1919 undergått smärre förändringar.

Det må observeras, att samtliga ovan meddelade indexsiffror äro medeltal för de angivna tidsperioderna.

B. Den genomsnittliga utgiftssumman för samtliga orter = 100.

Ort	1913	1914	1915	1916	1917	1918	1919	1920	1921	1921 1:sta kvartalet	1921 2:dra kvartalet	1921 3:dje kvartalet	1921 4:de kvartalet
Stockholm	119	120	121	119	117	124	123	122	120	121	119	120	120
Södertälje	105	108	106	104	103	106	105	105	102	101	102	101	102
Uppsala	102	103	103	101	102	103	104	104	105	107	105	103	105
Nyköping	98	99	98	97	98	98	99	97	95	97	93	96	95
Eskilstuna	101	103	102	100	104	101	103	100	99	99	100	99	99
Linköping	96	97	98	98	100	98	99	98	98	99	98	97	99
Norrköping	100	103	103	102	102	101	103	103	101	99	100	100	103
Motala	93	94	97	97	98	97	97	97	95	95	94	95	96
Jönköping	95	93	93	92	91	92	94	94	92	93	92	91	93
Värnamo	—	—	—	—	—	—	—	89	89	88	89	90	89
Växjö	89	88	90	89	86	86	89	88	86	86	86	86	87
Kalmar	102	101	101	102	102	97	94	94	95	95	95	95	96
Västervik	93	93	92	91	90	90	89	91	88	89	87	87	90
Visby	97	96	96	92	89	87	91	92	91	90	91	92	92
Karlskrona	101	100	105	103	100	93	95	95	97	95	96	97	98
Kristianstad	96	96	102	101	100	99	94	94	95	91	95	96	93
Malmö	101	101	104	103	105	105	101	100	100	99	101	101	99
Lund	99	99	103	102	101	101	96	97	96	97	97	95	96
Landskrona	99	97	105	102	101	99	99	100	100	100	101	101	99
Hälsingborg	99	98	103	102	101	101	97	97	98	97	97	99	98
Ystad	98	96	103	100	99	99	93	94	93	92	94	94	93
Halmstad	101	99	103	102	101	99	95	95	96	95	95	99	95
Varberg	—	—	—	—	—	—	—	92	92	91	92	93	93
Göteborg	102	102	106	106	107	112	107	108	108	107	109	108	109
Lysekil	101	101	100	101	100	100	99	101	99	98	99	98	100
Vänersborg	99	98	99	100	100	103	101	99	100	101	98	99	100
Borås	98	99	102	102	101	102	98	100	100	100	99	100	102
Lidköping	—	—	—	—	—	—	—	94	93	93	92	93	95
Tidaholm	97	97	99	100	96	95	94	94	97	95	96	97	99
Karlstad	99	101	99	100	98	99	100	102	100	102	101	98	99
Arvika	—	—	—	—	—	—	—	101	99	100	97	98	100
Örebro	100	101	101	100	99	98	99	99	97	98	96	97	97
Kopparberg	93	93	93	94	94	93	96	97	95	94	96	97	92
Västerås	100	100	101	101	100	101	104	102	98	100	100	96	96
Falun	99	99	97	98	98	100	101	101	103	102	103	103	102
Avesta	—	—	—	—	—	—	—	98	94	94	95	95	91
Domnarvet o. Borlänge	93	93	93	94	95	96	97	—	—	—	—	—	—
Ludvika	97	97	94	95	97	99	100	98	98	99	100	99	94
Mora	—	—	—	—	—	—	—	103	104	103	106	105	102
Gävle	101	101	99	101	101	102	101	104	102	105	103	99	99
Söderhamn	96	97	95	95	97	98	99	101	101	103	101	100	98
Sundsvall: staden	104	103	101	105	104	106	108	108	104	106	102	102	104
sågverksdistriktet	98	98	93	99	101	101	101	103	101	104	100	99	101
Nyland	100	98	92	97	99	95	98	—	—	—	—	—	—
Kramfors	—	—	—	—	—	—	—	101	105	105	106	105	105
Östersund	102	102	99	101	101	101	101	104	109	106	109	108	111
Umeå	97	95	90	94	96	93	95	96	98	97	97	98	100
Vilhelmina	—	—	—	—	—	—	—	109	117	115	118	119	115
Luleå	103	104	100	101	104	103	105	108	110	108	110	111	109
Boden	101	103	100	100	103	104	105	—	—	—	—	—	—
Malmberget o. Gällivare	116	115	110	106	107	110	117	119	123	123	123	124	122
Kiruna	118	116	110	107	107	111	117	122	129	125	128	131	131
Samtliga orter	**100**	**100**	**100**	**100**	**100**	**100**	**100**	**100**	**100**	**100**	**100**	**100**	**100**

Medelpris per år (1913—1921) och per månad (dec. 1920—dec. 1921)

	Varuslag	Kvantitet	1913	1914	1915	1916	1917	1918	1919	1920	1921	Dec. 1920
			öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre
1	Mjölk: oskummad	l.	14	15	16	19	25	× 38	47	44	35	43
2	handskummad	»	8	8	9	10	15	× 24	—	26	20	25
3	separerad	»	6	6	7	8	12	× 19	23	19	13	18
4	Smör: bords- (mejeri-)	kg.	236	239	292	×310	× 401	× 587	729	657	496	648
5	mat- (lands-)	»	213	218	260	295	× 358	× 546	727	651	486	654
6	Ost: helfet, okryddad	»	164	162	197	257	× 305	× 372	624	524	389	492
7	halvfet, »	»	121	119	149	191	× 234	× 332	500	374	267	344
8	Margarin: växt-, bästa sort	»	135	144	170	216	—	—	433	376	293	376
9	Ägg: svenska, färska	tjog	159	171	198	237	343	725	681	578	428	776
10	» konserverade	»	137	151	169	204	307	615	716	533	393	645
11	Potatis: gammal	hl.	—	—	—	526	× 955	× 1200	1271	963	947	1108
12	»	5 l.	28	30	36	33	× 58	× 68	71	60	60	69
13	färsk	»	46	80	87	76	146	237	102	191	124	—
14	Ärter, gula	kg.	31	35	57	55	× 63	× 66	78	69	58	69
15	Bruna bönor	»	48	49	75	111	199	× 173	214	130	83	106
16	Mjöl: vete-, svenskt, bästa sort [2]	»	31	33	40	×38	× 42	× 50	× 75	91	71	95
17	råg-, » » »	»	22	23	32	×29	× 36	× 41	× 56	56	46	53
18	rågsikt-, » » »	»	27	29	39	×34	—	—	× 73	73	63	72
19	Gryn: havre- (ångpreparerade)	»	36	42	52	50	× 68	× 82	99	101	72	95
20	ris-, bästa sort svenska (»R. T.»)	»	41	41	46	52	× 75	× 73	111	176	85	150
21	Rågbröd: hårt, grovt spisbröd	»	41	43	54	53	× 62	× 73	96	111	108	113
22	hårt, knäckebröd	»	—	—	—	—	—	—	—	139	132	141
23	mjukt, limpa, söt	»	38	40	48	49	× 60	× 75	96	105	93	108
24	» » sur (»grovbröd»)	»	30	31	38	38	× 45	× 49	64	71	65	72
25	Vetebröd: skorpor, ordinära [3]	»	76	78	88	90	× 117	× 180	230	254	217	265
26	mjukt, bil-, bakat med vatten [3]	»	43	46	53	54	× 68	× 88	116	128	113	137
27	ligaste sort, » » mjölk [3]	»	60	61	67	66	× 83	× 144	167	145	129	149
28	Nötkött, färskt: stek	»	122	116	140	193	219	567	563	398	301	364
29	soppkött	»	100	95	119	169	193	507	490	333	243	299
30	Kalvkött, stek: gödkalv	»	131	130	154	203	× 215	546	512	493	377	459
31	spädkalv	»	72	70	87	122	× 148	357	312	274	204	261
32	Fårkött: färskt, stek	»	133	130	158	215	258	626	600	431	310	348
33	salt, svenskt	»	114	118	139	194	241	546	547	385	264	312
34	Renkött, färskt, stek	»	119	121	140	184	261	509	557	442	348	408
35	Fläsk: färskt	»	133	129	191	233	× 270	× 388	605	449	321	406
36	salt, svenskt (sidfläsk)	»	140	137	198	246	× 287	× 404	619	470	338	433
37	» amerikanskt »	»	—	—	—	—	—	—	—	364	275	356
38	Fisk, färsk: abborre	»	75	76	80	99	122	211	202	191	166	187
39	gädda	»	108	110	117	149	188	317	333	312	260	299
40	sill	»	34	35	45	68	91	149	110	102	92	94
41	strömming	»	38	39	43	56	65	123	114	106	91	109
42	torsk	»	55	57	62	82	111	196	160	139	119	129
43	rödspotta (»spätta»)	»	79	81	89	123	167	295	244	219	199	218
44	kolja	»	—	—	—	—	—	—	—	152	134	143
45	salt: sill, prima	»	[1] 45	45	57	97	105	145	148	120	87	104
46	strömming	»	30	31	36	61	73	100	105	74	65	74
47	Kabelje av långa med fenor o. stjärt	»	56	58	72	111	152	293	223	156	113	145
48	Kaffe (obränt), prima Santos	»	170	159	161	209	× 315	× 307	316	331	210	264
49	Socker, bit-	»	67	65	66	×68	× 70	× 92	× 133	× 168	× 170	× 178
50	Salt (matsalt)	»	—	10	10	13	19	31	32	31	26	30
51	Svagdricka	l.	6	6	7	8	10	14	16	16	17	17
52	Fotogen, Water White	»	20	21	23	27	37	—	71	60	53	67
53	Ved: björk-, osågad, hemkörd (per	famn	2560	2630	2890	3810	5520	7850	8220	10310	7090	10500
54	barr- (»storfamn»: 3·56 kbm)	»	2040	2110	2310	3060	4500	6620	6740	8230	5620	8250
55	Bränntorv	100 kg.	196	220	290	385	670	1035	896	964	659	960
56	Kol: antracit- (»valnöt»)	hl.	401	411	531	717	803	—	—	2069	1286	2081
57	eng. hushålls- (fyrkol) hemkörd	»	234	242	367	543	707	—	—	1664	703	1423
58	Koks: gasverks- (krossad) [4] hemkörd	»	165	157	211	292	413	—	—	1177	452	1066
59	eng. kamin- » hemkörd	»	189	190	248	339	521	—	—	1249	481	1118

[1]) Uppgifterna för år 1913 avse sill av märket »K. K. K.». — [2]) Uppgifterna avse 1917—aug. vetebrödstyper, vadan de meddelade priserna avse kvaliteter närmast motsvarande de i varulistan anställda pris. (Beträffande maximiprisbestämmelser å olika varuslag hänvisas till Soc. Medd., årg. 1920,

för samtliga orter (44 orter åren 1913—1919 samt 49 orter fr. o. m. år 1920).

Jan. 1921	Febr. 1921	Mars 1921	April 1921	Maj 1921	Juni 1921	Juli 1921	Aug. 1921	Sept. 1921	Okt. 1921	Nov. 1921	Dec. 1921	Höjning (+) eller sänkning (−) i %		
öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	dec. 1913—dec. 1921	dec. 1920—dec. 1921	
42	39	38	37	36	35	34	34	33	33	32	30	+ 114·3	− 30·2	1
25	22	22	21	20	19	19	19	18	18	18	17	+ 112·5	− 32·0	2
17	15	14	14	13	13	13	13	12	12	12	11	+ 83·3	− 38·9	3
594	521	528	550	470	461	463	536	500	463	460	411	+ 70·5	− 36·6	4
590	515	517	543	472	453	444	510	486	451	449	406	+ 84·5	− 37·9	5
480	448	423	398	383	376	371	371	366	360	354	342	+ 107·3	− 30·5	6
343	315	288	274	257	257	250	256	252	247	258	227	+ 84·6	− 34·0	7
365	335	331	322	281	278	276	275	274	268	262	247	+ 79·0	− 34·3	8
648	531	403	301	285	306	334	359	370	452	560	591	+ 172·4	− 23·8	9
578	470	331	—	—	275	295	283	—	407	445	453	+ 198·0	− 29·8	10
1127	1114	1084	1013	951	922	939	898	1000	816	763	742	—	− 33·0	11
69	70	68	66	63	61	60	51	63	53	51	49	+ 88·5	− 29·0	12
—	—	—	—	—	—	164	84	—	—	—	—	—	—	13
68	66	63	61	59	59	58	58	57	53	50	48	+ 54·8	− 30·4	14
102	92	85	81	79	77	77	77	77	79	82	88	+ 91·3	− 17·0	15
87	76	72	69	71	76	74	75	70	63	58	57	+ 83·9	− 40·0	16
50	49	48	48	49	51	51	48	44	40	35	34	+ 61·9	− 35·8	17
68	66	65	66	68	71	70	68	63	56	49	49	+ 88·5	− 31·9	18
92	80	76	75	74	74	74	74	71	66	56	53	+ 47·2	− 44·2	19
134	111	94	86	79	78	77	75	74	72	69	68	+ 65·9	− 54·7	20
113	113	111	110	110	110	111	110	107	103	99	96	+ 134·1	− 15·0	21
139	137	135	135	133	134	134	134	131	128	123	120	—	− 14·9	22
104	99	95	95	94	95	95	94	93	86	83	82	+ 115·8	− 24·1	23
70	66	65	67	67	67	67	66	65	59	57	58	+ 93·3	− 19·4	24
250	230	224	222	220	221	220	218	214	199	192	189	+ 152·0	− 28·7	25
128	120	117	116	116	116	116	116	112	105	99	98	+ 122·7	− 28·5	26
143	134	132	130	130	131	131	130	128	120	117	117	+ 95·0	− 21·5	27
355	334	326	319	314	309	308	306	298	271	244	230	+ 90·1	− 36·8	28
291	272	263	259	256	251	250	246	238	215	193	181	+ 81·0	− 39·5	29
449	424	411	404	395	389	375	366	355	337	314	305	+ 132·8	− 33·6	30
251	232	230	217	209	203	201	197	192	182	168	169	+ 128·5	− 35·2	31
347	336	343	352	350	342	335	318	294	252	225	221	+ 72·7	− 36·5	32
300	299	296	290	283	286	282	276	260	205	192	195	+ 68·1	− 37·5	33
425	390	380	371	369	—	—	292	321	322	312	296	+ 134·9	− 27·5	34
388	345	331	324	313	308	314	327	330	313	288	266	+ 100·0	− 34·5	35
411	365	348	338	331	327	334	343	343	329	303	283	+ 99·3	− 34·6	36
350	324	302	286	267	265	260	275	273	251	232	213	—	− 40·2	37
189	193	190	167	140	143	161	160	161	169	160	157	+ 98·7	− 16·0	38
300	301	288	252	226	238	267	270	263	254	246	220	+ 96·4	− 26·4	39
90	64	67	83	87	105	117	113	113	94	92	82	+ 127·8	− 12·8	40
112	102	98	94	91	97	91	79	80	86	86	78	+ 85·7	− 28·4	41
135	127	130	119	114	115	118	116	116	117	112	107	+ 87·7	− 17·1	42
226	226	218	191	176	195	207	201	189	184	195	181	+ 120·7	− 17·0	43
153	139	151	137	129	133	139	129	131	128	123	116	—	− 18·9	44
98	98	95	92	85	81	81	86	86	83	80	80	+ 77·8	− 23·1	45
77	73	66	66	60	63	71	68	68	58	54	53	+ 65·6	− 28·4	46
146	135	131	122	116	110	111	102	97	94	95	96	+ 68·4	− 33·8	47
253	246	231	216	205	202	202	197	196	191	191	190	+ 18·0	− 28·0	48
*178	*178	*178	*178	*167	*167	*167	*167	*167	*166	*166	*165	+ 146·3	− 7·3	49
29	28	28	27	26	26	26	25	24	24	23	23	—	− 23·3	50
17	17	17	17	17	17	17	17	17	17	16	16	+ 166·7	− 5·9	51
67	68	63	61	57	50	47	46	45	43	43	42	+ 100·0	− 37·3	52
9830	8880	8260	7850	7460	7040	6630	6290	6070	5810	5550	5360	+ 105·4	− 49·0	53
7660	6970	6480	6180	5900	5610	5370	5080	4890	4710	4420	4150	+ 98·6	− 49·7	54
861	807	747	743	700	678	648	599	548	548	530	502	+ 154·8	− 47·7	55
1785	1563	1477	1452	1384	1389	1312	1102	999	976	985	1004	+ 153·5	− 51·8	56
1181	907	792	757	732	726	727	603	537	499	491	484	+ 112·3	− 66·0	57
746	595	524	511	470	441	424	390	353	317	327	322	+ 103·8	− 69·8	58
788	601	526	534	526	492	475	396	353	366	360	360	+ 93·5	− 67·8	59

1919 75 % utmalning. — [3]) Under tiden för den statliga regleringen av brödsäd salufördes ej rena givna. — [4]) T. o. m. år 1919 avse uppgifterna okrossad koks. — * Maximipris. — ** Eljest fastnoten å sid. 680.)

	Varuslag (Jfr sid. 160)	Kvantitet	Stockholm			Södertälje			Uppsala			Nyköping		
			Okt.	Nov.	Dec.	Okt.	Nov.	Dec.	Okt.	Nov.	Dec.	Okt.	Nov.	Dec.
1	Mjölk: oskummad	l.	37	37	34	35	35	32	34	34	30	29	29	28
2	handskummad	»	—	—	—	—	—	—	15	15	15	—	—	—
3	separerad	»	13	13	12	10	10	10	13	13	13	10	10	10
4	Smör: bords- (mejeri-)	kg.	463	471	399	460	468	383	483	482	422	472	463	410
5	mat- (lands-)	»	424	427	368	450	456	378	450	452	407	456	459	399
6	Ost: helfet	»	376	365	364	383	358	360	376	371	358	380	380	350
7	halvfet	»	249	253	269	250	225	225	286	251	243	250	235	244
8	Margarin, växt-	»	260	260	250	273	260	253	270	260	253	260	260	250
9	Ägg: färska	tjog	501	637	704	471	589	600	476	569	594	482	538	556
10	konserverade	»	340	446	453	—	450	425	—	420	420	--	400	425
11	Potatis: gammal	5 l.	53	51	52	42	44	41	63	56	50	32	37	33
12	»	hl.	853	833	848	650	662	647	767	764	686	553	613	600
13	färsk	5 l.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
14	Ärter, gula	kg.	47	41	40	46	41	39	35	35	34	41	36	38
15	Bruna bönor	»	78	78	87	72	74	74	79	90	100	76	78	88
16	Mjöl: vete-	»	61	57	58	65	60	59	65	58	58	60	58	58
17	råg-	»	40	35	35	40	37	35	36	32	32	39	35	34
18	rågsikt-	»	51	47	46	55	49	49	55	47	47	50	47	47
19	Gryn: havre-	»	54	48	45	62	53	53	66	50	50	66	51	50
20	ris-	»	79	62	62	72	70	71	70	69	70	65	64	64
21	Rågbröd: grovt spisbröd	»	98	87	87	98	93	91	95	87	86	94	89	89
22	knäckebröd	»	137	131	127	119	119	118	135	131	116	103	99	99
23	limpa, söt	»	113	108	110	93	93	80	93	93	99	68	74	73
24	» sur	»	83	80	79	—	—	—	70	80	80	—	—	—
25	Vetebröd: skorpor	»	249	241	242	180	180	180	250	250	250	159	155	151
26	mjukt, bakat med vatten	»	148	145	147	109	109	93	120	120	124	99	80	74
27	mjukt, » » mjölk	»	161	162	153	123	123	107	125	125	125	119	112	108
28	Nötkött, färskt: stek	»	318	286	272	290	280	272	299	312	254	305	271	247
29	soppkött	»	234	213	200	215	205	197	227	227	205	221	185	184
30	Kalvkött: gödkalv	»	391	369	379	325	295	275	337	327	305	307	284	271
31	spädkalv	»	209	197	216	181	189	186	179	175	174	175	—	150
32	Fårkött: färskt	»	291	257	279	291	254	248	298	233	234	279	221	209
33	salt	»	199	182	191	250	208	238	213	205	205	--	—	—
34	Renkött, färskt	»	378	369	363	—	—	—	—	—	—	—	—	—
35	Fläsk: färskt	»	368	339	326	318	298	277	331	317	300	318	290	272
36	salt, svenskt	»	356	343	336	325	313	290	332	335	300	350	300	300
37	» amerikanskt	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	200	200	200
38	Fisk, färsk: abborre	»	192	193	185	173	158	163	225	221	182	120	105	113
39	gädda	»	255	249	227	240	245	233	286	283	226	212	197	170
40	sill	»	99	108	99	104	105	90	99	99	88	110	107	92
41	strömming	»	108	92	77	103	79	59	99	107	88	76	51	41
42	torsk	»	165	164	149	189	174	172	188	225	164	120	150	150
43	rödspotta	»	187	220	204	235	250	250	218	235	196	150	188	187
44	kolja	»	159	165	151	150	151	150	183	217	172	124	125	146
45	salt: sill	»	77	62	67	64	64	64	76	69	70	70	60	61
46	strömming	»	65	55	58	40	48	48	60	60	65	—	—	—
47	Kabeljo	»	111	107	106	95	92	94	91	96	100	95	93	95
48	Kaffe	»	192	186	198	195	195	195	200	200	200	200	200	200
49	Socker ×	»	164	160	160	164	164	164	168	165	165	167	165	165
50	Salt	»	29	26	28	24	24	24	25	25	25	25	25	25
51	Svagdricka	l.	20	20	—	15	15	15	23	23	23	15	15	15
52	Fotogen	»	35	35	35	40	40	40	42	40	40	38	37	35
53	[1])Ved: björk-	famn	6260	6230	6270	5900	5900	6000	6050	5040	4910	4630	4630	4300
54	barr-	»	4450	4280	4180	4130	4000	4000	4670	4240	4080	3810	3840	3280
55	Bränntorv	100 kg.	—	—	—	833	—	—	475	450	400	—	—	—
56	Kol: antracit-	hl.	1050	1053	1150	950	950	1100	1140	1150	1150	1000	1000	1000
57	eng. hushålls-	»	500	504	506	—	—	—	—	—	—	—	—	—
58	Koks: gasverks-	»	286	284	325	300	350	350	290	298	298	250	250	250
59	eng. kamin-	»	358	328	360	—	—	—	—	—	—	—	—	—

[1]) Uppsala: alved nov. och dec. 53·40 kr. per famn. Motala: ribbved okt. 33·80, nov. 32·00 samt dec.

Eskilstuna			Linköping			Norrköping			Motala			Jönköping			Värnamo			
Okt.	Nov.	Dec.	Okt.	Nov.	Dec.	Okt.	Nov.	Dec.	Okt.	Nov.	Dec.	Okt.	Nov.	Dec.	Okt.	Nov.	Dec.	
30	30	28	30	30	30	30	30	29	29	29	27	28	28	28	29	28	27	1
—	—	—	—	—	—	—	—	—	14	14	12	11	11	11	—	—	—	2
10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	8	—	—	—	10	10	10	3
448	443	370	474	468	388	477	471	393	460	464	380	490	465	440	443	432	402	4
429	432	358	464	450	391	457	450	381	460	455	390	417	415	405	408	408	379	5
383	375	338	372	375	369	371	375	379	356	344	333	330	307	281	370	363	333	6
263	263	231	242	233	239	264	260	264	250	267	250	225	225	217	250	258	233	7
273	275	244	266	263	241	273	260	240	266	266	245	270	270	250	273	260	260	8
477	552	511	477	541	543	478	588	595	457	530	529	451	585	600	437	543	518	9
—	450	450	—	—	—	400	417	442	400	400	400	—	—	—	—	510	510	10
40	48	45	58	55	56	58	57	53	42	44	43	49	46	48	45	45	45	11
656	656	708	778	722	744	883	812	795	674	613	555	914	890	946	648	648	613	12
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	13
39	36	37	44	43	42	50	45	43	40	40	40	50	50	45	53	50	50	14
68	71	90	87	85	85	85	100	110	80	79	88	89	100	100	73	73	85	15
60	56	56	57	50	50	63	57	57	59	53	53	65	59	59	62	56	56	16
40	35	35	35	33	32	36	38	33	38	33	33	40	36	36	39	30	30	17
56	50	49	46	44	42	55	48	48	52	45	45	58	51	51	55	48	48	18
64	56	48	65	50	50	70	55	54	69	55	54	70	55	48	72	60	60	19
80	80	75	60	63	63	80	80	80	65	60	62	70	70	60	72	72	73	20
79	74	70	105	97	91	114	95	95	99	98	94	115	114	117	125	122	118	21
92	87	86	142	135	133	134	123	123	122	119	116	141	140	142	135	130	127	22
88	88	82	97	85	83	94	86	86	98	95	93	68	63	64	74	74	74	23
—	—	—	51	50	50	80	60	60	70	68	69	—	—	—	63	63	63	24
215	205	200	189	187	187	250	250	250	176	154	170	239	239	239	170	165	165	25
98	95	83	93	87	89	123	117	117	110	101	85	120	119	120	—	—	—	26
115	105	100	113	103	103	110	108	108	175	133	133	131	128	130	100	84	84	27
319	316	299	262	240	230	318	297	258	283	255	237	290	259	214	233	226	217	28
253	236	220	229	197	192	278	254	217	221	204	188	245	211	162	194	193	189	29
351	337	322	343	319	318	368	334	300	284	255	257	300	281	269	266	263	257	30
134	127	111	—	—	—	207	192	179	139	123	167	156	159	158	149	146	149	31
305	250	225	257	229	235	297	275	262	228	206	203	275	246	226	215	184	178	32
—	—	—	208	189	189	250	217	217	173	150	177	—	—	—	—	125	113	33
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	34
345	322	292	314	281	268	343	329	300	310	275	248	300	300	275	280	237	234	35
350	325	294	313	292	281	357	350	308	305	265	250	300	300	250	300	247	250	36
—	—	—	—	—	—	—	—	—	242	—	180	—	—	—	—	—	—	37
145	148	133	178	183	179	200	176	190	200	210	164	150	150	157	150	150	132	38
253	250	180	248	252	200	250	225	213	270	278	230	250	250	227	200	200	191	39
94	90	78	92	102	74	88	93	83	104	90	97	90	95	88	94	85	70	40
100	98	69	81	83	59	93	67	55	86	82	70	101	100	88	88	88	83	41
175	178	148	155	159	133	136	125	100	150	100	175	130	150	111	—	105	107	42
206	203	189	171	219	194	220	238	195	180	198	180	163	195	178	172	192	188	43
133	156	128	146	148	142	124	136	138	164	142	128	133	111	100	123	127	116	44
68	68	60	70	60	61	75	65	73	69	69	68	70	70	70	75	72	70	45
—	—	—	75	—	—	75	70	50	50	—	30	—	—	—	—	—	—	46
95	95	95	105	98	97	100	100	89	97	97	100	100	100	100	—	—	100	47
217	213	201	179	177	179	195	183	192	175	175	175	175	175	175	200	200	192	48
169	169	169	163	163	163	161	161	161	167	166	166	167	167	167	165	165	165	49
25	25	24	25	25	21	25	25	25	24	24	24	20	20	20	23	23	22	50
18	19	19	—	—	—	18	17	17	20	19	20	15	14	15	20	15	15	51
43	42	42	40	35	35	40	38	37	41	38	38	42	40	40	45	40	40	52
5340	5340	5340	6080	6080	5920	5970	5730	5730	5250	5230	4720	5650	5630	5600	5360	4730	4120	53
4630	4630	4630	5320	5320	5200	4670	4370	4370	4070	4250	3650	4150	3650	3670	4100	3780	3280	54
469	469	413	917	917	750	700	700	600	—	500	450	—	—	—	325	300	288	55
900	900	950	1000	1000	950	990	940	940	1000	900	1000	900	900	900	—	—	—	56
—	—	—	—	—	—	490	490	490	400	438	350	—	—	—	—	—	—	57
315	315	310	358	358	298	340	340	340	—	—	—	325	320	310	—	—	—	58
—	—	—	342	342	325	340	340	340	325	350	350	325	320	375	—	—	—	59

24·90 kr. per famn. Värnamo: avfallsved okt. och nov. 32·80 kr. pr famn. — ˣ Maximipris.

	Varuslag (Jfr sid. 160)	Kvantitet	Växjö			Kalmar			Västervik			Visby		
			Okt.	Nov.	Dec.	Okt.	Nov.	Dec.	Okt.	Nov.	Dec.	Okt.	Nov.	Dec.
1	Mjölk: oskummad	l.	30	30	26	30	30	30	32	30	30	30	30	30
2	handskummad	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
3	separerad	»	12	12	12	12	12	12	12	10	10	10	10	10
4	Smör: bords- (mejeri-)	kg.	442	465	433	475	431	375	480	450	408	429	432	394
5	mat- (lands-)	»	441	443	366	474	431	366	455	428	392	445	446	408
6	Ost: helfet	»	324	331	334	389	382	388	417	400	400	402	400	400
7	halvfet	»	200	200	200	300	300	—	—	—	—	250	250	250
8	Margarin, växt-	»	260	260	243	260	260	240	265	265	243	260	260	249
9	Ägg: färska	tjog	435	469	471	423	537	539	362	495	533	391	544	576
10	konserverade	»	—	—	—	358	420	420	—	—	—	—	—	445
11	Potatis: gammal	5 l.	49	48	43	60	60	60	49	41	41	75	75	75
12	»	hl.	875	850	725	970	990	983	—	—	—	930	936	930
13	färsk	5 l.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
14	Ärter, gula	kg.	55	60	60	59	50	49	60	50	53	55	52	51
15	Bruna bönor	»	80	80	80	86	86	90	79	86	100	92	90	91
16	Mjöl: vete-	»	62	60	60	62	56	56	66	59	59	62	60	60
17	råg-	»	42	40	38	35	30	30	—	37	32	40	38	38
18	rågsikt-	»	55	52	52	55	45	45	57	49	49	57	54	54
19	Gryn: havre-	»	65	60	60	65	50	50	75	60	55	62	55	50
20	ris-	»	66	66	65	75	74	69	75	75	75	70	65	60
21	Rågbröd: grovt spisbröd	»	100	100	100	125	120	120	125	120	120	75	75	70
22	knäckebröd	»	129	129	129	130	129	130	130	125	125	148	148	145
23	limpa, söt	»	64	63	63	68	65	64	82	82	82	75	75	70
24	» sur	»	46	46	46	44	44	42	54	54	54	45	45	40
25	Vetebröd: skorpor	»	154	153	151	168	162	161	200	200	160	180	180	175
26	mjukt, bakat med vatten	»	75	75	74	84	82	82	75	75	75	75	75	69
27	mjukt, » » mjölk	»	91	91	91	91	87	86	118	118	118	100	100	95
28	Nötkött, färskt: stek	»	222	193	190	239	232	216	226	200	200	207	184	150
29	soppkött	»	193	158	157	194	191	163	188	163	162	171	145	128
30	Kalvkött: gödkalv	»	301	300	283	332	315	299	283	283	283	255	227	215
31	spädkalv	»	164	146	144	185	182	165	150	150	150	—	—	—
32	Fårkött: färskt	»	227	178	173	209	196	190	197	179	183	149	156	154
33	salt	»	175	153	150	200	200	200	150	150	150	150	150	151
34	Renkött, färskt	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
35	Fläsk: färskt	»	271	249	228	304	283	222	300	266	244	284	254	206
36	salt, svenskt	»	250	250	220	329	294	239	300	275	275	300	255	209
37	» amerikanskt	»	—	—	—	—	—	—	—	—	250	—	—	—
38	Fisk, färsk: abborre	»	199	160	152	200	200	200	82	76	67	200	—	125
39	gädda	»	233	236	171	238	209	174	203	188	158	204	164	138
40	sill	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	60
41	strömming	»	51	50	75	73	61	69	62	46	33	42	35	27
42	torsk	»	92	68	60	60	88	81	53	63	59	91	76	67
43	rödspotta	»	165	169	158	182	—	200	—	—	—	213	200	250
44	kolja	»	126	75	88	125	—	135	—	—	—	—	—	—
45	salt: sill	»	83	85	84	105	96	99	80	70	70	72	65	65
46	strömming	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
47	Kabeljo	»	—	125	—	—	—	—	—	—	—	97	100	100
48	Kaffe	»	182	180	180	200	200	200	194	200	195	218	218	218
49	Socker ×	»	164	164	164	165	165	165	165	165	165	165	165	165
50	Salt	»	23	23	21	20	20	20	25	25	25	25	25	25
51	Svagdricka	l.	20	20	20	18	18	18	13	13	13	12	12	12
52	Fotogen	»	45	45	45	40	40	40	40	40	38	35	35	35
53	[1]) Ved: björk-	famn	4360	4360	4100	4030	3990	3570	4630	4090	3830	6140	6050	6050
54	barr-	»	2820	2850	2650	3100	3100	2790	3470	3290	2940	4980	5340	4270
55	Bränntorv	100 kg.	300	400	400	—	—	—	—	—	—	—	—	—
56	Kol: antracit-	hl.	800	1000	1000	950	950	950	1000	1000	1000	1050	1050	1050
57	eng. hushålls-	»	—	—	—	—	—	—	450	450	400	—	—	—
58	Koks: gasverks-	»	—	—	—	300	300	285	300	300	350	—	335	335
59	eng. kamin-	»	400	400	400	275	275	275	325	325	325	350	350	350

[1]) Visby: alved under hela kvartalet 53·40 kr. per famn. — × Maximipris.

Karlskrona			Kristianstad			Malmö			Lund			Landskrona			Hälsingborg			
Okt.	Nov.	Dec.	Okt.	Nov.	Dec.	Okt.	Nov.	Dec.	Okt.	Nov.	Dec.	Okt.	Nov.	Dec.	Okt.	Nov.	Dec.	
35	32	28	28	28	25	28	28	25	26	26	24	28	28	25	28	28	25	1
25	23	20	12	12	10	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2
15	13	12	10	10	8	10	10	9	7	7	7	10	10	8	10	10	8	3
450	455	378	410	420	338	420	424	355	426	428	368	436	433	355	430	440	360	4
428	433	364	410	420	338	—	—	—	418	410	360	—	—	—	—	—	—	5
420	410	400	480	440	430	460	455	450	350	350	336	378	375	375	430	420	396	6
313	300	275	330	300	280	315	315	315	257	252	243	—	—	—	316	311	296	7
260	260	250	260	260	240	263	260	254	259	259	241	268	260	251	260	260	244	8
477	513	576	444	580	610	464	595	571	507	597	650	459	560	622	466	560	570	9
—	400	—	—	—	420	380	398	398	—	—	400	—	320	444	—	400	408	10
75	53	53	55	50	44	51	49	47	50	47	40	50	44	44	52	50	50	11
1125	900	967	750	600	640	732	605	590	583	542	500	767	633	558	750	690	670	12
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	13
55	55	50	55	50	50	57	55	53	60	60	59	59	50	50	57	50	50	14
79	85	90	70	75	75	—	81	81	84	87	82	71	85	85	76	75	78	15
62	60	60	58	54	52	62	55	55	63	60	57	59	57	56	64	58	55	16
39	38	35	30	28	28	50	43	40	47	43	37	37	34	34	45	33	33	17
54	51	50	50	46	45	59	46	47	58	51	48	53	50	50	57	51	50	18
65	55	50	55	45	45	60	53	52	63	55	51	65	54	54	62	50	50	19
75	75	75	65	65	65	69	71	70	60	60	60	71	67	71	—	60	65	20
90	80	80	113	115	108	126	122	119	115	115	118	100	100	100	—	—	—	21
140	140	140	137	135	117	165	165	165	140	150	143	155	156	155	167	138	138	22
64	57	57	58	54	54	58	54	54	52	53	52	65	61	61	72	63	63	23
47	42	42	42	38	38	39	38	38	35	35	35	43	39	38	44	40	40	24
213	213	210	195	193	193	150	145	145	—	—	—	143	141	136	183	147	147	25
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	26
93	96	96	108	108	108	108	108	108	92	91	95	100	100	100	100	91	91	27
283	261	248	250	205	195	325	298	291	297	267	250	315	281	259	283	252	225	28
231	211	199	205	175	160	276	245	236	250	217	200	266	250	225	238	216	195	29
338	319	306	330	310	285	366	345	335	395	379	383	373	325	308	358	328	310	30
175	178	172	193	175	180	208	165	172	250	227	213	234	220	205	211	178	150	31
248	249	244	292	250	245	318	299	289	297	250	250	288	256	252	259	255	250	32
180	200	180	—	250	250	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	33
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	34
307	292	275	300	260	245	320	273	283	300	273	259	310	281	274	273	230	221	35
300	286	272	300	300	300	375	340	340	350	325	300	350	300	300	325	250	263	36
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	37
150	150	150	195	200	200	150	148	163	200	200	200	—	—	—	—	—	—	38
200	194	154	254	270	260	296	282	248	350	348	325	350	300	271	287	250	242	39
—	—	—	110	100	—	82	84	92	102	95	94	105	98	109	92	92	87	40
60	40	59	57	66	83	—	—	94	—	—	—	—	—	—	63	75	80	41
50	46	44	75	70	54	90	80	81	104	98	80	79	78	76	87	83	71	42
182	186	152	191	200	168	146	224	174	200	234	198	188	213	207	174	188	152	43
—	—	—	100	121	—	—	—	113	145	168	148	—	—	—	—	74	88	44
90	90	90	120	100	110	127	119	125	124	122	123	100	100	100	93	94	96	45
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	46
150	—	150	—	—	—	90	85	95	—	—	—	—	—	—	—	—	—	47
175	175	175	175	175	200	197	188	191	193	195	183	194	193	193	188	188	188	48
164	164	164	164	164	161	162	162	160	162	162	162	160	160	160	163	160	160	49
25	25	25	20	20	18	20	20	19	20	20	20	20	20	20	21	17	16	50
15	15	15	15	15	12	14	14	14	14	14	13	15	15	15	16	16	15	51
40	40	40	40	40	40	40	40	40	42	42	41	40	40	40	40	40	40	52
4980	4900	4900	5420	5420	5420	7800	7450	7260	6920	6920	6920	7650	7650	7500	7180	7180	6990	53
—	—	—	3780	3780	4100	7000	6700	6540	6920	6920	6920	6950	6950	6950	6620	6620	6050	54
—	—	—	450	450	450	640	667	667	667	667	667	—	—	—	525	510	510	55
1000	900	900	950	950	950	1000	1004	1002	1000	1100	1100	925	925	925	1000	1000	1000	56
425	383	367	600	575	550	493	485	489	600	600	600	406	405	415	500	500	500	57
325	300	300	320	320	320	355	355	355	325	325	325	305	305	305	345	345	345	58
325	308	308	350	350	350	400	400	400	350	400	400	325	325	325	415	415	415	59

	Varuslag (Jfr sid 160)	Kvantitet	Ystad			Halmstad			Varberg			Göteborg		
			Okt.	Nov.	Dec.	Okt.	Nov.	Dec.	Okt.	Nov.	Dec.	Okt.	Nov.	Dec.
1	Mjölk: oskummad	l.	28	28	20	28	27	25	29	29	25	35	33	33
2	handskummad	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	22	22	18
3	separerad	»	10	10	6	10	10	9	10	10	10	17	17	17
4	Smör: bords- (mejeri-)	kg.	436	420	358	457	460	376	439	438	392	474	475	400
5	mat- (lands-)	»	—	—	—	428	427	357	418	423	383	445	438	375
6	Ost: helfet	»	373	378	346	385	375	382	340	300	296	313	300	300
7	halvfet	»	273	230	235	275	256	247	217	198	183	190	170	160
8	Margarin, växt-	»	263	260	248	260	260	240	265	260	244	260	260	250
9	Ägg: färska	tjog	425	550	550	453	555	592	406	503	568	483	625	645
10	konserverade	»	—	—	—	—	431	441	—	—	370	400	425	438
11	Potatis: gammal	5 l.	45	45	45	63	52	48	50	40	40	42	49	49
12	»	hl.	500	500	500	1120	936	836	625	625	683	700	725	725
13	färsk	5 l.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
14	Ärter, gula	kg.	55	55	53	65	60	60	62	54	53	55	55	55
15	Bruna bönor	»	70	73	85	80	80	90	76	78	79	85	85	85
16	Mjöl: vete-	»	59	56	55	63	56	56	63	56	56	64	59	59
17	råg-	»	40	36	34	38	31	31	35	30	30	40	35	35
18	rågsikt-	»	55	51	46	54	47	47	55	48	47	58	52	52
19	Gryn: havre-	»	65	55	55	65	60	55	64	54	54	60	50	50
20	ris-	»	60	60	66	65	65	65	74	64	66	60	50	50
21	Rågbröd: grovt spisbröd	»	125	125	120	135	130	120	150	130	135	85	85	85
22	knäckebröd	»	145	137	137	155	150	140	155	138	142	101	101	101
23	limpa, söt	»	62	58	54	60	58	58	69	65	66	113	113	113
24	» sur	»	41	37	36	45	45	45	56	50	51	55	55	55
25	Vetebröd: skorpor	»	200	200	190	143	143	143	160	153	150	196	196	196
26	mjukt, bakat med vatten	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	115	115	115
27	mjukt, » » mjölk	»	118	123	115	117	117	117	—	—	—	136	136	136
28	Nötkött, färskt: stek	»	270	206	192	235	205	194	238	200	186	315	307	300
29	soppkött	»	220	173	167	188	159	155	195	164	157	223	213	225
30	Kalvkött: gödkalv	»	300	276	265	287	288	286	—	—	—	330	300	325
31	spädkalv	»	170	151	139	170	158	157	165	163	159	200	200	206
32	Fårkött: färskt	»	200	176	176	205	197	195	192	179	184	270	250	250
33	salt	»	—	—	—	222	188	204	—	—	—	—	—	—
34	Renkött, färskt	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	350
35	Fläsk: färskt	»	288	248	238	280	251	248	275	244	223	350	344	300
36	salt, svenskt	»	325	315	275	338	306	296	296	293	250	350	350	300
37	» amerikanskt	»	—	—	—	250	225	200	225	225	225	—	—	—
38	Fisk, färsk: abborre	»	200	200	200	—	—	—	—	—	—	256	250	250
39	gädda	»	250	269	238	317	294	275	—	—	—	320	300	294
40	sill	»	78	78	—	91	108	86	46	—	—	85	88	92
41	strömming	»	65	65	59	—	99	101	—	—	—	150	135	141
42	torsk	»	74	70	68	82	65	72	34	37	37	113	106	97
43	rödspotta	»	170	163	172	156	186	169	170	175	150	215	244	194
44	kolja	»	125	125	—	84	83	77	61	74	67	105	106	103
45	salt: sill	»	114	118	119	70	70	70	68	66	74	75	75	75
46	strömming	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
47	Kabeljo	»	—	—	—	125	126	120	80	80	74	80	80	75
48	Kaffe	»	197	191	191	189	188	192	196	182	185	175	175	175
49	Socker ×	»	164	164	161	164	164	164	165	161	161	162	160	160
50	Salt	»	20	20	20	20	20	20	23	21	22	25	20	20
51	Svagdricka	l.	10	10	10	15	15	15	14	13	13	20	20	20
52	Fotogen	»	40	40	40	40	40	40	35	35	35	38	38	38
53	[1]) Ved: björk-	famn	5910	5910	5910	6560	6090	5320	6410	6410	6410	7500	7500	7300
54	barr-	»	5210	5210	5210	4750	4490	4020	5700	5570	5340	6500	6200	5900
55	Bränntorv	100 kg.	400	400	400	388	400	380	317	317	300	633	633	633
56	Kol: antracit-	hl.	960	960	960	—	—	1000	950	950	950	825	875	875
57	eng. hushålls-	»	455	455	455	500	490	475	500	425	425	425	390	390
58	Koks: gasverks-	»	300	300	300	—	—	—	—	—	—	325	325	325
59	eng. kamin-	»	375	375	375	400	400	400	367	350	350	375	350	350

[1]) Halmstad: bokved okt. 63·90, nov. 65·70 samt dec. 57·10; ribbved okt. 42·70, nov. 38·60 samt dec.

Lysekil			Vänersborg			Borås			Lidköping			Tidaholm			Karlstad			
Okt.	Nov.	Dec.	Okt.	Nov.	Dec.	Okt.	Nov.	Dec.	Okt.	Nov.	Dec.	Okt.	Nov.	Dec.	Okt.	Nov.	Dec.	
30	30	30	30	27	27	33	33	30	23	23	22	25	25	25	30	30	30	1
20	20	20	15	15	15	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2
7	10	5	13	13	13	15	15	15	10	10	8	12	12	12	12	12	10	3
475	481	432	489	460	428	451	476	403	420	435	383	454	443	413	441	453	381	4
468	471	421	452	464	421	406	439	330	399	410	359	450	438	413	449	450	390	5
325	338	300	333	340	310	318	316	295	325	317	300	375	365	350	341	341	337	6
—	200	—	200	200	200	213	214	183	208	208	200	260	250	250	226	220	217	7
270	260	250	268	263	251	280	268	260	263	260	260	292	260	250	270	262	250	8
428	556	622	379	496	556	456	598	573	483	597	556	344	446	500	462	572	537	9
—	465	440	—	450	470	410	435	436	—	—	—	—	—	—	400	475	442	10
53	57	53	60	50	50	50	49	47	50	50	47	50	45	45	57	60	58	11
1000	1050	1000	1200	1000	1000	764	632	571	767	717	633	800	730	700	807	765	689	12
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	13
60	60	60	60	58	55	60	60	60	41	38	38	60	55	53	58	50	50	14
80	85	90	77	80	85	80	80	94	75	88	97	75	85	98	70	90	115	15
62	57	57	65	60	60	63	57	57	65	60	58	66	60	60	63	58	58	16
37	32	32	40	36	30	38	33	33	37	30	30	40	35	30	39	33	33	17
57	50	50	58	50	48	56	49	49	55	46	46	60	50	50	55	48	48	18
65	60	60	63	54	49	60	54	55	65	60	52	75	60	60	69	50	50	19
70	65	65	71	68	63	63	65	66	75	75	70	75	80	80	73	69	70	20
120	120	100	90	80	80	114	117	113	100	100	100	125	125	125	110	103	103	21
145	140	130	125	120	120	146	148	144	123	123	123	138	135	135	128	115	111	22
80	80	88	105	90	90	92	92	92	88	81	68	100	98	98	103	100	96	23
60	60	65	65	70	70	53	53	53	—	—	—	80	80	80	80	79	78	24
165	165	179	250	223	223	202	202	202	133	133	133	200	198	198	188	188	178	25
95	95	97	107	85	85	95	95	95	75	63	63	—	—	—	102	102	102	26
115	115	99	110	100	100	112	112	112	100	100	86	153	150	148	154	154	150	27
300	250	250	316	291	267	287	277	265	290	275	250	328	266	250	262	247	224	28
250	220	220	270	242	208	216	207	200	230	225	213	230	181	155	215	195	184	29
300	250	—	325	275	225	310	311	294	300	275	275	327	269	250	324	308	300	30
175	158	150	148	144	136	142	136	135	138	138	138	156	153	150	191	171	183	31
300	250	250	300	259	217	255	246	234	250	225	225	302	248	206	256	229	232	32
—	—	—	—	—	—	—	—	—	308	308	308	—	—	—	—	—	—	33
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	34
308	260	250	280	250	210	308	270	256	310	282	240	310	266	250	332	299	294	35
350	300	300	330	225	225	316	300	284	342	333	325	320	250	250	330	300	294	36
250	250	250	—	—	—	—	—	—	292	292	283	—	—	—	—	—	200	37
—	—	—	150	150	—	175	161	175	122	134	123	200	—	—	197	175	163	38
—	—	—	245	238	250	265	259	215	187	190	206	275	—	275	262	245	208	39
73	56	62	100	88	100	93	111	87	85	94	83	109	113	100	97	110	89	40
—	—	—	—	150	117	107	105	100	99	99	96	125	125	106	135	105	91	41
65	49	52	88	68	85	86	82	79	—	114	109	125	125	125	150	148	136	42
152	153	164	175	156	181	183	203	177	140	176	179	225	225	225	200	205	198	43
65	49	52	98	94	100	94	98	101	91	109	109	143	150	111	133	137	120	44
70	80	75	70	70	68	66	68	70	63	60	65	80	80	77	81	76	75	45
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	46
73	78	78	73	70	77	84	87	89	62	68	83	100	100	100	100	103	103	47
200	200	200	197	195	197	200	200	195	187	193	193	200	200	200	201	197	197	48
166	165	165	167	167	164	164	164	163	160	160	160	165	165	165	163	164	164	49
23	23	25	21	20	20	25	20	20	23	23	23	27	25	25	22	20	20	50
15	15	15	15	15	15	—	—	—	13	13	13	17	17	17	20	20	20	51
40	40	40	44	42	42	42	42	42	40	40	40	45	45	45	41	38	38	52
8000	7500	7000	6300	6300	6300	7230	7260	6760	5460	5460	5460	4910	4220	3970	5920	5700	5530	53
6250	5250	5100	4500	4500	4500	4890	4710	4740	3990	3990	3990	3780	3150	2840	5030	4980	4800	54
767	767	767	—	—	—	—	—	—	508	458	458	—	—	—	—	—	—	55
825	850	825	—	1000	1000	1000	983	983	903	892	892	900	900	900	850	850	825	56
500	388	383	—	—	—	—	—	—	567	567	567	600	600	600	425	425	400	57
—	—	—	350	300	300	292	292	325	300	300	325	350	363	375	325	275	295	58
375	350	350	350	350	350	338	350	358	333	317	325	—	—	—	325	300	303	59

35·00 kr. per famn. Varberg: bokved okt. och nov. 71·20 samt dec. 67·60 kr. per famn. — × Maximipris.

	Varuslag (Jfr sid. 160)	Kvantitet	Arvika			Örebro			Kopparberg			Västerås		
			Okt.	Nov.	Dec.	Okt.	Nov.	Dec.	Okt.	Nov.	Dec.	Okt.	Nov.	Dec.
1	Mjölk: oskummad	l.	35	35	30	33	30	30	29	29	28	30	30	28
2	handskummad	»	—	—	—	—	—	—	16	16	15	—	—	—
3	separerad	»	12	12	10	10	10	10	13	—	11	10	10	8
4	Smör: bords- (mejeri-)	kg.	452	463	465	450	441	365	444	450	420	445	440	387
5	mat- (lands-)	»	448	450	429	446	445	377	435	450	420	443	440	386
6	Ost: helfet	»	360	325	300	350	350	300	319	330	330	325	325	325
7	halvfet	»	240	240	230	243	243	200	200	208	225	225	220	225
8	Margarin, växt-	»	280	260	239	260	260	243	260	263	250	260	257	244
9	Ägg: färska	tjog	453	514	501	477	566	525	421	531	519	461	578	563
10	konserverade	»	—	—	380	—	440	420	—	—	400	—	409	384
11	Potatis: gammal	5 l.	63	60	50	43	38	40	39	35	39	39	38	38
12	»	hl.	781	797	656	660	600	555	—	—	750	694	706	663
13	färsk	5 l.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
14	Ärter, gula	kg.	65	60	56	48	40	40	48	42	42	38	37	38
15	Bruna bönor	»	75	75	88	60	67	90	73	74	85	75	75	98
16	Mjöl: vete-	»	63	60	57	61	55	55	62	57	55	61	57	56
17	råg-	»	42	35	31	40	30	30	32	30	30	43	33	34
18	rågsikt-	»	56	50	46	51	45	44	53	47	46	54	45	46
19	Gryn: havre-	»	75	65	55	60	45	45	60	50	50	63	50	50
20	ris-	»	60	60	64	70	50	50	71	68	65	70	70	70
21	Rågbröd: grovt spisbröd	»	115	115	95	80	71	71	74	70	70	88	78	73
22	knäckebröd	»	125	120	115	94	86	86	100	94	95	108	100	99
23	limpa, söt	»	72	72	72	100	88	88	110	95	95	92	92	92
24	» sur	»	55	55	55	—	—	—	—	—	—	—	—	—
25	Vetebröd: skorpor	»	200	200	200	200	163	163	204	200	200	190	195	195
26	mjukt, bakat med vatten	»	93	93	93	125	102	98	114	90	90	108	108	108
27	mjukt, » » mjölk	»	102	102	102	130	107	106	105	105	105	105	105	105
28	Nötkött, färskt: stek	»	271	223	226	250	240	240	272	240	245	265	248	242
29	soppkött	»	216	166	161	179	175	175	229	205	191	219	208	190
30	Kalvkött: gödkalv	»	318	296	300	310	325	329	320	300	306	325	299	292
31	spädkalv	»	177	133	150	183	175	194	190	200	194	178	170	165
32	Fårkött: färskt	»	249	169	189	235	243	234	243	225	235	245	205	202
33	salt	»	—	—	—	—	—	—	—	275	—	—	—	—
34	Renkött, färskt	»	—	—	—	—	—	300	—	—	—	—	—	—
35	Fläsk: färskt	»	324	278	246	310	307	277	320	285	269	344	322	300
36	salt, svenskt	»	325	300	250	300	300	277	330	300	294	350	300	300
37	» amerikanskt	»	250	240	232	—	—	—	275	190	190	—	—	200
38	Fisk, färsk: abborre	»	150	150	148	107	105	110	225	180	145	—	—	—
39	gädda	»	250	250	231	247	221	216	299	265	246	242	217	178
40	sill	»	120	108	79	83	89	80	106	75	67	89	81	64
41	strömming	»	—	135	114	90	82	66	—	85	58	88	62	53
42	torsk	»	113	106	103	125	111	119	149	140	105	161	131	129
43	rödspotta	»	191	165	151	175	179	156	225	206	150	168	157	156
44	kolja	»	119	104	96	120	119	125	150	130	93	139	122	111
45	salt: sill	»	80	80	88	75	60	60	72	78	83	50	51	58
46	strömming	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
47	Kabeljo	»	90	90	102	—	—	—	98	97	97	90	90	90
48	Kaffe	»	188	188	180	180	178	170	200	195	200	182	182	186
49	Socker×	»	164	164	164	164	164	164	172	169	167	167	166	165
50	Salt	»	20	20	20	25	20	20	23	22	21	25	25	25
51	Svagdricka	l.	15	15	12	—	—	—	—	—	—	18	18	18
52	Fotogen	»	45	40	40	38	38	35	45	40	40	38	35	35
53	[1]) Ved: björk-	famn	6000	6000	6000	6020	6080	5920	4630	4630	4270	5340	5460	5280
54	barr-	»	5050	4900	4400	4790	4990	4490	3200	3200	3200	4510	4630	3560
55	Bränntorv	100 kg.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
56	Kol: antracit-	hl.	1000	825	900	1000	1000	1200	925	925	1050	933	1000	1000
57	eng. hushålls-	»	—	—	—	—	—	500	—	—	—	—	—	—
58	Koks: gasverks-	»	300	300	280	275	275	275	—	—	—	300	300	300
59	eng. kamin-	»	—	—	350	350	367	367	350	—	300	—	331	350

[1]) Söderhamn: ribbved okt. 24·90 samt nov. 30·30 kr. per famn. — × Maximipris

Falun			Ludvika			Avesta			Mora			Gävle			Söderhamn			
Okt.	Nov.	Dec.	Okt.	Nov.	Dec	Okt.	Nov.	Dec.	Okt.	Nov.	Dec.	Okt.	Nov.	Dec.	Okt.	Nov.	Dec.	
32	32	32	30	27	26	28	25	25	35	35	30	37	37	35	35	30	30	1
16	16	16	—	—	—	—	—	—	—	—	—	19	19	18	—	—	—	2
15	15	15	—	—	—	10	8	7	—	—	—	15	15	15	15	15	15	3
484	480	409	453	450	413	434	440	420	494	485	444	479	471	446	467	461	449	4
481	472	405	453	450	413	430	434	418	460	478	442	479	465	448	490	475	456	5
323	318	306	308	300	295	319	325	313	358	358	350	341	332	330	338	325	325	6
247	225	203	200	197	200	250	258	213	250	—	200	207	208	200	231	200	188	7
266	260	235	270	260	253	270	260	245	273	260	260	267	260	244	263	260	239	8
461	572	616	461	557	624	433	491	505	446	649	669	448	542	594	460	581	620	9
—	425	462	468	474	480	—	467	498	—	480	480	—	457	463	—	467	468	10
63	54	55	43	46	46	53	48	48	88	70	70	47	48	46	39	50	57	11
1194	964	1051	786	786	786	—	—	—	929	929	1000	639	649	645	—	846	793	12
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	13
56	47	48	40	43	40	49	41	40	48	47	42	47	45	45	46	45	40	14
84	82	86	73	80	80	80	82	83	79	79	84	82	83	86	80	74	79	15
62	59	57	61	58	57	67	61	57	63	60	56	63	57	57	62	58	58	16
39	35	35	35	34	30	32	30	30	41	40	37	41	37	36	38	35	35	17
54	50	47	53	49	49	57	53	48	57	54	50	57	50	48	56	50	50	18
63	60	52	50	50	46	65	58	50	75	71	64	65	51	50	70	58	55	19
78	76	73	65	68	70	73	70	60	76	76	76	73	68	69	73	68	70	20
83	83	76	79	79	74	77	71	65	95	87	85	93	82	83	90	82	80	21
114	114	107	108	105	98	103	103	90	130	123	115	108	97	97	115	105	104	22
99	98	95	81	84	84	87	77	70	100	100	91	107	105	91	103	104	108	23
—	—	—	80	82	82	—	—	75	—	—	—	64	59	64	—	—	—	24
198	195	191	250	250	200	180	180	180	200	200	200	178	183	185	208	217	211	25
105	103	97	108	108	108	100	100	100	92	92	92	117	112	108	109	110	109	26
105	103	99	123	123	123	—	—	—	—	—	—	139	132	133	129	126	127	27
332	306	301	253	221	210	295	256	239	265	225	220	232	201	194	304	273	255	28
265	256	241	209	190	184	231	206	190	212	170	165	184	160	155	215	193	188	29
422	368	322	285	263	250	331	287	289	455	413	400	321	318	303	404	393	400	30
226	202	192	—	175	150	180	158	164	245	195	179	180	178	181	222	207	229	31
380	352	310	258	228	250	271	247	232	250	223	220	227	215	209	260	244	250	32
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	169	150	150	200	—	167	33
—	300	300	—	—	350	—	—	—	—	—	—	—	350	316	—	—	—	34
344	338	300	327	282	257	302	264	250	330	325	325	313	293	277	344	311	280	35
338	314	300	314	300	300	333	325	277	325	325	325	338	304	296	350	324	290	36
263	250	250	250	223	225	260	220	220	250	219	200	225	—	—	250	233	225	37
222	202	200	225	200	200	—	126	165	194	194	174	137	140	127	113	113	119	38
305	291	274	281	283	265	273	247	201	300	300	263	259	262	223	205	200	200	39
100	100	81	—	80	65	83	79	64	104	100	100	83	61	68	—	—	67	40
100	100	80	96	86	70	82	85	59	100	92	86	85	75	67	54	68	71	41
161	150	151	180	153	133	151	143	125	150	—	150	110	144	148	121	153	150	42
228	212	205	213	228	213	169	—	185	170	—	—	188	188	150	163	150	—	43
143	118	105	143	147	129	137	128	113	150	125	125	158	169	150	118	146	133	44
98	96	92	80	82	75	70	68	63	100	98	95	68	66	68	108	83	80	45
50	50	48	—	—	—	57	55	57	63	63	63	29	36	36	—	—	50	46
103	118	105	87	85	85	—	100	100	—	—	—	—	—	—	—	—	—	47
181	184	176	178	178	182	175	183	175	175	175	173	203	210	219	160	173	173	48
170	166	166	172	172	172	168	168	166	168	168	168	165	165	165	170	170	170	49
26	26	26	23	23	23	25	25	25	30	26	25	21	20	19	26	24	24	50
—	—	—	—	—	—	16	15	15	—	—	—	14	14	15	—	—	—	51
45	45	40	43	45	45	45	45	40	50	50	50	39	38	37	45	45	45	52
5750	5340	4980	5450	5120	4790	6000	4490	3780	5670	5040	4540	5870	5730	5520	4510	4330	3930	53
5100	4810	4180	4410	4030	3910	4230	3250	3000	3780	3020	2770	4540	4470	4210	3470	3380	3010	54
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	55
825	1000	1000	850	950	950	1000	1100	1100	900	950	950	975	975	975	1050	1025	1050	56
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	600	650	600	550	575	625	57
333	375	375	350	350	350	375	400	400	—	—	—	265	280	280	350	400	400	58
350	375	375	—	—	—	—	—	—	500	375	375	290	300	300	450	400	375	59

	Varuslag (Jfr sid. 160)	Kvantitet	Sundsvall: staden			Sundsvall: sågverksdistriktet			Kramfors			Östersund		
			Okt.	Nov.	Dec.	Okt.	Nov.	Dec.	Okt.	Nov.	Dec.	Okt.	Nov.	Dec.
1	**Mjölk:** oskummad	l.	35	35	35	38	36	36	40	40	35	38	38	38
2	handskummad	»	25	25	25	25	25	25	—	—	—	22	22	22
3	separerad	»	18	18	18	20	20	19	20	20	15	17	17	17
4	**Smör:** bords- (mejeri-)	kg.	495	480	438	496	485	445	504	503	495	524	500	467
5	mat- (lands-)	»	503	498	469	501	496	471	520	498	500	516	501	482
6	**Ost:** helfet	»	325	330	325	331	328	322	350	350	350	345	350	342
7	halvfet	»	225	219	225	230	214	210	220	225	200	250	250	225
8	**Margarin,** växt-	»	279	273	251	275	271	240	270	264	235	270	264	243
9	**Ägg:** färska	tjog	456	570	634	448	562	621	441	625	765	506	654	780
10	konserverade	»	—	470	458	—	476	488	—	460	588	420	474	490
11	**Potatis:** gammal	5 l.	48	45	35	46	46	35	49	49	49	81	68	63
12	»	hl.	857	857	—	809	839	—	—	667	667	981	1017	1017
13	färsk	5 l.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
14	**Ärter,** gula	kg.	49	46	45	46	46	48	58	54	49	55	50	50
15	**Bruna bönor**	»	76	73	75	67	72	72	78	79	73	75	89	90
16	**Mjöl:** vete-	»	65	58	57	65	58	57	65	58	57	67	61	61
17	råg-	»	41	35	35	40	33	34	40	—	33	46	37	37
18	rågsikt-	»	57	50	48	57	49	49	55	49	49	59	52	52
19	**Gryn:** havre-	»	65	60	54	62	54	50	64	51	45	65	55	55
20	ris-	»	74	74	71	68	71	69	85	67	58	75	75	57
21	**Rågbröd:** grovt spisbröd	»	97	91	90	94	89	89	117	100	100	110	103	88
22	knäckebröd	»	107	101	101	105	102	101	128	113	117	124	117	98
23	limpa, söt	»	83	80	81	85	81	78	100	86	91	97	98	98
24	» sur	»	70	69	69	80	69	69	—	—	—	90	90	90
25	**Vetebröd:** skorpor	»	189	156	160	184	156	160	250	225	220	230	210	210
26	mjukt, bakat med vatten	»	110	114	114	113	113	113	104	100	96	122	106	106
27	» » mjölk	»	171	171	171	171	171	171	—	—	—	147	139	139
28	**Nötkött,** färskt: stek	»	265	239	229	259	223	213	205	193	183	317	287	267
29	soppkött	»	202	178	171	188	162	153	162	156	140	251	228	211
30	**Kalvkött:** gödkalv	»	395	381	342	362	338	321	—	—	—	475	442	434
31	spädkalv	»	221	208	234	190	170	181	173	157	147	230	224	211
32	**Fårkött:** färskt	»	258	229	256	235	208	197	195	169	172	281	260	253
33	salt	»	213	183	209	213	163	200	—	—	—	290	267	275
34	**Renkött,** färskt	»	—	—	350	—	—	—	—	—	—	350	300	263
35	**Fläsk:** färskt	»	337	323	287	332	307	268	300	299	262	350	332	303
36	salt, svenskt	»	350	344	294	325	297	267	400	300	—	375	377	333
37	» amerikanskt	»	250	242	192	243	214	184	240	229	198	250	224	204
38	**Fisk,** färsk: abborre	»	150	163	117	100	—	—	—	—	—	171	169	182
39	gädda	»	241	241	200	213	213	183	—	—	200	292	265	245
40	sill	»	—	100	85	—	—	80	—	—	83	94	97	77
41	strömming	»	63	79	78	57	73	74	77	—	—	100	100	90
42	torsk	»	—	150	148	—	—	—	—	100	100	150	148	135
43	rödspotta	»	188	191	193	—	—	—	—	—	—	161	164	150
44	kolja	»	150	150	150	—	—	—	—	100	100	150	148	130
45	salt: sill	»	95	98	93	90	93	89	90	81	79	99	99	102
46	strömming	»	—	45	—	—	40	43	39	33	31	—	—	—
47	**Kabeljo**	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
48	**Kaffe**	»	181	185	185	186	182	180	225	225	217	181	200	194
49	**Socker**[×]	»	166	165	165	168	167	165	175	175	175	170	168	168
50	**Salt**	»	22	23	23	24	24	25	24	27	27	25	25	25
51	**Svagdricka**	l.	18	18	17	13	14	13	15	—	15	19	19	19
52	**Fotogen**	»	44	44	44	44	44	43	57	52	52	60	60	60
53	[1])**Ved:** björk-	famn	6140	5800	5610	5310	5670	4490	7000	4500	4500	5970	5230	5190
54	barr-	»	5040	5040	3930	4470	3780	3130	5500	3250	3250	4850	4240	4140
55	**Brändtorv**	100 kg.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
56	**Kol:** antracit-	hl.	950	950	950	—	—	—	—	—	—	1325	1325	1325
57	eng. hushålls-	»	500	525	550	—	—	—	—	—	—	—	—	—
58	**Koks:** gasverks-	»	275	275	275	—	—	—	—	—	—	350	350	350
59	eng. kamin-	»	300	325	300	—	—	—	—	—	—	—	—	—

[1]) **Sundsvall:** staden: bräd-, bak- och ribbved (medelpris) okt. 36·70, nov. 35·90 samt dec. 37·50; plankpris) okt. 26·90, nov. 32·40 samt dec. 25·50; plankved okt. 37·80, nov. 44·10 samt dec 35·00 kr. per famn. blandad björk- och barrved 45·40 kr. samt i Kiruna björkved 66·00 och barrved 58·80 kr. — [×] Maximipris

Umeå			Vilhelmina			Luleå			Malmberget o. Gällivare			Kiruna			Samtliga orter			
Okt.	Nov.	Dec.	Okt.	Nov.	Dec.	Okt.	Nov.	Dec.	Okt.	Nov.	Dec.	Okt.	Nov.	Dec.	Okt.	Nov.	Dec.	
30	30	30	48	46	39	40	35	35	50	45	45	55	50	50	33	32	30	1
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	18	18	17	2
15	15	15	—	—	—	20	15	15	—	—	—	—	—	—	12	12	11	3
488	492	449	478	460	442	508	525	474	503	489	483	501	491	492	463	460	411	4
494	483	445	474	489	437	455	475	448	416	420	445	432	424	445	451	449	406	5
390	370	300	354	350	300	375	390	390	300	300	314	361	350	350	360	354	342	6
300	—	—	250	250	225	—	—	—	—	—	—	—	—	—	247	238	227	7
270	260	250	283	278	250	268	260	240	260	268	248	277	273	246	268	262	247	8
436	549	625	506	567	720	535	641	679	397	532	627	466	523	588	452	560	591	9
—	493	500	—	510	600	500	500	500	—	480	501	—	—	500	407	445	453	10
50	50	50	—	53	—	60	53	53	70	68	70	74	70	69	53	51	49	11
800	800	750	714	714	714	—	—	833	1286	—	—	—	—	—	816	763	742	12
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	13
58	50	50	63	60	60	60	60	55	64	60	56	70	64	54	53	50	48	14
100	100	100	100	98	95	80	78	79	79	82	93	99	95	90	79	82	88	15
65	60	60	65	60	58	67	64	63	70	63	61	69	61	60	63	58	57	16
42	38	37	45	36	35	48	40	40	42	35	35	40	40	—	40	35	34	17
60	50	52	55	50	48	57	54	54	65	57	54	60	53	52	56	49	49	18
79	65	60	65	63	60	78	60	55	66	66	66	74	69	61	66	56	53	19
75	75	75	100	100	85	77	75	67	76	75	75	80	79	75	72	69	68	20
110	100	100	110	110	110	90	95	95	103	105	107	117	109	106	103	99	96	21
130	120	120	128	128	128	110	115	115	120	115	123	129	122	119	128	123	120	22
90	90	90	100	112	112	98	100	100	87	87	82	86	86	90	86	83	82	23
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	59	57	58	24
235	243	237	—	165	165	250	250	250	300	250	250	208	208	177	199	192	189	25
100	100	100	—	75	75	120	113	113	—	—	100	—	—	—	105	99	98	26
—	—	—	—	150	150	123	115	115	—	—	167	—	—	—	120	117	117	27
245	221	215	178	165	150	223	190	182	181	160	160	247	212	196	271	244	230	28
178	160	156	150	145	130	169	146	137	140	127	128	175	142	131	215	193	181	29
—	—	—	—	—	—	—	—	—	375	325	350	—	—	—	337	314	305	30
176	174	171	—	100	—	176	142	141	115	106	136	159	141	142	182	168	169	31
206	200	254	174	183	158	223	193	191	180	160	160	205	173	174	252	225	221	32
—	—	—	—	—	—	188	163	175	—	150	200	150	—	—	205	192	195	33
—	—	238	—	—	—	—	—	266	—	—	232	238	243	229	322	312	296	34
300	300	300	300	300	300	322	319	279	303	280	255	307	288	263	313	288	266	35
300	300	300	300	300	—	350	300	250	300	317	304	338	325	285	329	303	283	36
250	250	220	248	200	160	271	263	188	243	234	206	288	255	237	251	232	213	37
—	150	125	—	—	—	106	100	100	125	75	125	—	106	144	169	160	157	38
204	266	221	—	—	—	219	196	178	200	250	190	200	198	189	254	246	220	39
—	75	81	—	—	—	—	100	100	90	78	67	—	86	72	94	92	82	40
75	125	100	—	—	—	88	113	100	90	60	70	100	98	91	86	86	78	41
—	—	120	—	—	—	—	100	100	—	80	82	100	100	96	117	112	107	42
—	—	—	—	—	—	—	—	150	—	167	125	150	156	175	184	195	181	43
—	—	—	—	—	—	—	100	100	—	80	—	—	90	90	128	123	116	44
80	80	80	74	73	70	83	83	88	86	90	85	90	88	85	83	80	80	45
75	75	73	55	50	—	70	63	63	63	50	64	62	64	61	58	54	53	46
—	—	—	—	—	—	—	—	—	75	—	—	—	—	—	94	95	96	47
182	200	200	200	200	194	192	200	188	183	178	190	219	203	194	191	191	190	48
170	170	175	180	180	170	175	165	175	170	170	173	171	171	171	166	166	165	49
23	25	25	33	30	30	20	20	22	27	29	29	26	26	26	24	23	23	50
18	18	18	—	—	—	25	15	15	—	—	—	18	18	18	17	16	16	51
45	45	45	60	60	55	—	60	60	60	60	60	69	63	63	43	43	42	52
5640	5320	5320	3470	3170	3170	4090	4090	4450	5340	5340	5340	6770	5930	5930	5810	5550	5360	53
4280	3750	3330	—	2200	2200	3380	3380	3380	4270	4270	4270	6350	5450	4980	4710	4420	4150	54
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	548	530	502	55
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1500	1425	1500	976	985	1004	56
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	499	491	484	57
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	600	—	317	327	322	58
400	400	400	—	—	—	350	350	350	—	—	—	650	650	650	366	360	360	59

ved okt. 49·10, nov. 48·30 samt dec. 49·10 kr. per famn. Sundsvall: distr: bräd-, bak- och ribbved (medel-

L. K. A. B. har under kvartalet tillhandahållit sin personal ved till följande priser per famn: i Malmberget

Av ombuden meddelade minutpriser (öre pr kg.) å vissa slag av färsk fisk.

	1921		
	Okt.	Nov.	Dec.
Uppsala:			
Braxen	190	—	—
Gös	300	295	290
Lake	225	—	—
Makrill	150	—	—
Nyköping:			
Gös	240	—	210
Sjötunga	150	—	—
Vitling	80	—	90
Eskilstuna:			
Gös	285	280	230
Linköping:			
Braxen	—	100	—
Gös	305	330	300
Hälleflundra	315	350	300
Id	—	120	—
Lake	—	200	180
Makrill	145	—	—
Sik	245	245	185
Sjötunga	195	235	230
Vitling	85	90	75
Ål	355	360	355
Norrköping:			
Vitling	90	90	85
Motala:			
Sjötunga	190	220	200
Värnamo:			
Lake	—	—	125
Rödtunga	180	190	190
Kalmar:			
Id	150	150	135
Sjötunga	—	—	200
Visby:			
Flundra	110	110	100
Sik	200	145	135
Sjötunga	215	—	250
Malmö:			
Ål	305	340	330
Ystad:			
Ål	270	300	—
Halmstad:			
Flundra	80	70	65
Sjötunga	—	125	—
Vitling	60	60	50
Göteborg:			
Makrill	105	—	—
Vänersborg:			
Tunga	175	—	—
Vitling	75	60	—
Tidaholm:			
Sik	300	—	—
Arvika.			
Lake	200	195	190
Västerås:			
Gös	275	250	235
Lake	—	150	150
Falun:			
Vitling	110	100	100
Avesta:			
Braxen	150	—	—
Gös	350	300	315
Sik	260	270	—
Sjötunga	150	—	—
Vitling	90	75	75
Söderhamn:			
Id	150	—	—
Lake	—	195	155
Sik	210	220	215
Kramfors:			
Lake	—	250	—
Sik	300	300	240
Umeå:			
Lake	150	150	—
Sik	180	210	150
Luleå:			
Sik	230	200	—
Malmberget:			
Flundra	—	—	250
Lake	—	—	150
Sik	—	—	140
Kiruna:			
Röding	230	215	235
Sik	210	200	170

Fiskpriser i Göteborg.

Medelpriser i parti i fiskhamnen (öre per kg.) okt. 1920—dec. 1921.

Slag	Okt. 1920	Nov. 1920	Dec. 1920	Jan. 1921	Febr. 1921	Mars 1921	Apr. 1921	Maj 1921	Juni 1921	Juli 1921	Aug. 1921	Sept. 1921	Okt. 1921	Nov. 1921	Dec. 1921
Sill, stor	61	77	54	48	17	25	34	30	—	89	96	63	45	55	43
» blandad	38	54	39	22	13	13	13	—	—	—	56	42	29	48	25
» liten	26	31	25	36	7	7	4	—	—	32	43	19	—	39	17
Kolja, stor	75	100	86	102	72	141	85	62	72	71	50	60	74	62	74
» halvstor	69	93	79	107	65	122	71	53	64	56	40	46	58	51	68
» liten	40	48	39	50	16	37	26	20	25	22	18	18	34	28	41
Vitling	34	52	35	54	24	41	34	21	21	16	14	13	22	23	27
Torsk, stor	79	82	58	79	45	65	33	29	39	54	40	49	50	35	40
» liten	37	50	29	49	22	37	24	13	19	15	13	18	25	24	25
Långa	118	115	130	127	99	122	92	73	101	91	79	75	79	86	84
Gråsik	63	71	55	54	35	56	30	31	37	43	33	33	27	30	23
Tunga, röd	141	193	245	279	243	248	108	74	117	121	105	125	133	182	206
» äkta	720	268	248	462	339	552	307	178	316	565	585	559	440	274	320
Piggvar	291	251	213	378	263	313	176	169	317	298	243	295	241	226	228
Slätvar	207	193	148	240	183	276	165	132	212	236	185	214	195	154	182
Rödspotta	145	171	123	187	169	180	107	125	156	117	98	93	101	133	129
Hälleflundra	200	203	220	295	265	281	223	157	206	161	158	163	176	170	143
Makrill	134	122	—	—	—	—	168	80	64	58	37	56	87	—	—
Tillförsel:															
Antal båtar	1 272	792	838	694	1 037	643	976	1 850	1 772	1 172	941	2 094	1 379	1 059	613
» lådor	26 479	23 214	23 044	58 256	132160	33 798	18 596	19 261	18 198	19 402	19 850	27 294	17 950	17 698	10 344

Medelpriser i parti (öre) okt. 1920—dec. 1921.[1]

Slag	Kvantitet	Okt. 1920	Nov. 1920	Dec. 1920	Jan. 1921	Febr. 1921	Mars 1921	Apr. 1921	Maj 1921	Juni 1921	Juli 1921	Aug. 1921	Sept. 1921	Okt. 1921	Nov. 1921	Dec. 1921
Abborre, stor. .	kg.	184	190	119	161	189	231	134	89	111	167	155	165	167	125	109
liten .	»	121	133	75	75	165	170	70	55	58	101	105	98	79	74	71
Braxen	»	150	150	—	100	105	200	100	91	120	117	150	138	73	25	80
Gråsej	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Gädda, levande.	»	249	237	206	233	288	313	300	161	140	250	225	225	206	175	164
slaktad.	»	237	236	180	235	243	274	203	134	213	235	189	195	166	163	131
Gös	»	330	338	313	324	284	329	251	217	254	253	244	267	270	251	247
Hälleflundra, stor	»	232	225	244	262	238	235	206	153	174	156	169	143	161	168	135
liten	»	175	—	—	—	—	200	150	100	170	100	133	95	108	120	88
Id	»	139	133	125	140	—	150	90	85	105	75	108	90	65	—	85
Kolja, svensk .	»	121	125	106	120	91	144	108	95	101	104	95	93	99	91	103
Kungsflundra .	»	117	100	—	115	—	105	40	40	—	—	—	70	—	100	100
Lake, stor . .	»	—	200	133	177	195	181	110	—	—	125	—	—	—	138	115
insjö- liten . .	»	—	—	—	—	110	130	—	—	—	—	—	—	—	—	83
Lax, färsk . .	»	920	675	667	750	—	691	594	537	309	405	444	403	461	394	406
Piggvar	»	251	258	175	200	273	—	158	156	125	113	—	—	—	240	125
Röding	»	363	316	283	445	454	459	413	363	250	242	175	225	272	236	225
Rödspotta, stor.	»	148	178	155	170	168	164	128	115	168	127	116	108	126	138	131
liten	»	119	165	—	135	—	—	120	—	175	100	—	85	89	—	90
Sik, stor . . .	»	255	231	200	204	200	235	178	151	208	200	163	156	160	154	139
liten . . .	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	200	—	140	127	125	110
Siklöja	»	230	—	—	—	—	—	—	—	—	170	167	150	—	—	—
Sill, färsk . . .	låda[2]	—	—	—	—	2200	2250	—	—	—	—	—	—	—	—	—
» » . . .	kg.	90	85	70	59	—	—	43	40	—	—	110	76	56	60	55
Sjötunga, stor .	»	173	220	—	290	—	320	171	127	158	162	144	175	176	195	200
liten	»	127	—	—	—	—	238	131	77	109	111	103	103	107	110	135
Slätvar	»	230	219	178	208	199	298	192	133	140	70	138	—	250	167	133
Strömming . .	»	65	83	65	77	63	54	36	49	78	54	46	39	63	43	35
Torsk, m. huvud	»	67	85	63	75	55	70	55	45	—	60	—	48	57	55	51
svensk huvudlös	»	154	156	124	147	81	130	92	74	89	96	88	110	100	89	90
Vitling, stor. .	»	56	78	65	71	35	43	30	—	60	36	46	34	38	47	58
liten .	»	36	50	—	—	—	20	—	—	—	—	—	—	—	33	—
Ål, levande, stor	»	—	—	—	—	—	—	—	517	—	350	—	280	380	350	375
liten	»	—	—	—	—	—	—	—	385	—	190	—	252	263	275	275

Marknadens läge i fråga om fisk och fiskvaror:

	Tillgång	*Efterfrågan*	*Tendens*		*Tillgång*	*Efterfrågan*	*Tendens*
29/9 — 5/10	god	medelmåttig	svävande	10/11—16/11	god	medelmåttig	svävande
6/10—12/10	»	»	»	17/11—23/11	riklig	»	»
13/10—19/10	»	»	»	24/11—30/11	»	»	»
20/10—26/10	knapp	livlig	»	1/12— 7/12	god	»	fallande
27/10— 2/11	»	»	»	8/12—14/12	»	»	svävande
3/11— 9/11	god	»	fallande	15/12—21/12	knapp	»	»
				22/12—28/12	»	»	»

Anm. Ovanstående noteringar avse de priser, som av partihandlare i fisk betingats vid försäljning till minuthandlare i Stockholm. Ifrågavarande noteringar avse sålunda vara, som oftast passerat en eller flera mellanhänder.

De från Göteborg erhållna noteringarna åter avse de priser, som av fiskeriidkarna erhållits vid fiskhamnsauktionerna i Göteborgs stads fiskhamn, och äro sålunda att betrakta såsom förstahandspriser utan inräknande av några transport- eller distributionskostnader.

[1]) Prisuppgifterna avse slaktad fisk av ordinär storlek, där ej annat uppgives.
[2]) Vikt omkring 85 kg.

Kreatursslag	Stockholm			Eskilstuna			Linköping		
	Okt.	Nov.	Dec.	Okt.	Nov.	Dec.	Okt.	Nov.	Dec.
Kreatурspriser. (Öre per kg. levande vikt.)									
Kor:									
Extra prima	96	84	83	90	86	75	78	69	68
Kl. 1. Yngre, fullt feta, köttiga	84	74	73	75	73	65	68	59	58
» 2. Äldre, fullt feta, köttiga	73	64	63	65	61	50	56	48	48
» 3. Mindre feta	55	48	48	45	44	40	41	36	36
» 4. Magra, simpla	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Kvigor (och stutar):									
Extra prima	102	89	88	100	96	85	91	82	81
Kl. 1. Fullt feta, köttiga	92	79	78	85	81	70	73	64	63
» 2. Mindre feta	59	53	53	60	56	45	51	42	41
» 3. Magra, simpla	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Tjurar:									
Extra prima	98	93	93	—	—	—	98	91	87
Kl. 1. Fullt köttiga (minst 700 kg.)	87	83	83	—	—	—	82	74	71
» 2. Fullt köttiga (500—700 »)	77	73	73	79	73	65	66	55	53
» 3. Mindre köttiga	57	53	53	60	58	50	53	54	42
» 4. Magra, simpla	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Oxar:									
Extra prima	97	84	83	95	—	—	86	74	71
Kl. 1. Fullt feta, köttiga	82	69	68	85	81	70	63	54	53
» 2. Mindre feta	57	49	48	67	60	45	48	39	38
» 3. Magra, simpla	—	—	—	—	—	—	39	32	28
Kalvar:									
Sötmjölkskalvar (90—100 kg.)	160	160	175	128	129	138	154	144	163
» (70—90 »)				120	119	133	118	111	130
Skummjölkskalvar	110	110	125	100	99	108	72	69	84
Får:									
Yngre, feta	85	74	85	77	73	70	69	57	66
Äldre, »	75	64	75	69	63	60	49	37	44
Lamm	—	—	—	80	—	—	—	—	—
Svin:									
Slakterisvin (75—100 kg.)	164	158	161	167	145	150	154	136	136
Rena, större svin (100—170 kg.)	154	144	146	153	135	140	154	136	136
Suggor	119	109	111	122	85	108	113	106	95
Tillförseln till offentliga slakthus.[1]	st.	st.	st.	st.	st.	st.	st.	st.	st
Tjurar	239	144	99	16	9	10			
Kor	2 589	2 488	1 967	147	210	171	1 325	1 129	1 390
Övriga nötkreatur				45	38	20			
Gödkalvar	671	591	565	271	266	315	184	141	276
Spädkalvar	158	165	120	253	278	264	330	374	475
Får och lamm	516	308	216	277	275	121	380	190	177
Svin	1 772	1 547	1 185	320	334	416	291	404	416
Spädgrisar	40	18	141	1	—	19	—	—	—
Hästar och föl	181	170	130	47	—	22	68	78	59
Beräknad konsumtion av kött- och fläskvaror.									
Nötkreatur	5 551	4 311	3 912	222	269	221	—	—	—
Gödkalvar	7 075	5 314	5 952	241	257	315	—	—	—
Spädkalvar	3 786	4 205	3 642	327	376	405	—	—	—
Får och lamm	20 894	15 170	8 195	312	329	187	—	—	—
Svin[4]	13 171	11 856	14 451	346	376	490	—	—	—
Spädgrisar	87	81	348	2	4	28	—	—	—
Hästar och föl	339	333	229	50	8	25	—	—	—

[1]) I Göteborg tillförseln till kreatursmarknaden och slakthuset. — [3]) Större kalvar. — [3]) Mindre

Norrköping			Karlskrona			Malmö			Hälsingborg			Göteborg		
Okt.	Nov.	Dec.	Okt.	Nov.	Dec.	Okt.	Nov.	Dec.	Okt.	Nov.	Dec.	Okt.	Nov.	Dec.
82	75	70	—	—	—	100	88	85	—	—	78	—	—	—
72	65	60	—	—	—	81	71	65	76	73	65	86	78	75
67	65	65	—	—	—	71	61	55	64	61	53	66	58	55
53	50	50	—	—	—	51	45	45	55	49	45	49	43	40
30	30	30	—	—	—	35	33	33	—	—	—	—	—	—
92	85	80	—	—	—	124	108	105	120	105	100	—	—	—
82	75	70	—	—	—	109	92	85	109	94	85	94	88	85
55	55	55	—	—	—	75	68	65	94	82	75	74	68	65
40	40	40	—	—	—	57	53	53	71	66	58	—	—	—
97	90	85	—	—	—	106	105	92	—	—	90	—	—	—
87	80	75	—	—	—	95	90	84	98	87	79	89	84	85
82	75	70	—	—	—	95	90	84	87	81	73	89	84	85
60	60	60	—	—	—	69	68	65	77	68	63	64	58	55
45	45	45	—	—	—	59	55	55	—	—	45	—	—	—
85	85	85	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
70	70	70	—	—	—	—	—	—	—	—	—	86	78	75
55	55	55	—	—	—	—	—	—	—	—	—	69	60	55
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
125	115	125	—	—	—	—	—	—	100	100	100	143	143	143
125	115	125	—	—	—	97	99	100	84	80	80	110	110	110
80	70	80	—	—	—	76	70	70	69	70	63	85	85	85
63	60	60	—	—	—	68	—	—	74	79	75	70	68	65
54	50	50	—	—	—	58	—	—	68	70	70	65	63	60
65	61	65	—	—	—	95	88	85	82	90	90	95	93	90
155	135	135	—	—	—	148	135	131	194	169	175	148	135	135
153	135	135	—	—	—	146	135	128	196	171	175	140	129	125
95	84	85	—	—	—	96	91	90	131	114	121	90	85	85
st.	st.	st.	st.	st.	st.	st.	st.	st.	st.	st.	st.	st.	st.	st.
			23	21	12	103	241	198	9	20	23	437	389	434
424	498	376	146	186	112	494	862	591	375	420	329	2 250	1 927	1 781
			167	120	90	611	654	539				1 136	1 034	720
[2])537	[2])410	[2])470	20	21	10	523	522	487	222	230	263	913	598	557
[3])294	[3])357	[3])310	108	126	110	179	152	150	451	509	420	436	477	366
360	218	154	166	131	31	797	639	325	643	655	460	1 658	983	672
219	258	256	291	395	279	2 959	3 150	3 149	1 125	1 281	1 522	3 637	3 552	2 890
—	—	14	—	—	13	4	28	186	—	3	44	484	507	508
58	60	45	31	66	41	83	77	70	43	45	36	315	235	199
438	510	393	354	395	293	830	859	688	344	390	322	—	—	—
[2])620	[2])502	[2])604	135	152	157	562	588	567	222	230	263	—	—	—
[3])460	[3])589	[3])511	351	387	413	556	689	627	451	509	420	—	—	—
697	628	336	1 349	1 208	485	1 021	851	491	643	655	460	—	—	—
267	364	422	461	619	659	2 800	2 750	2 856	968	975	1 173	—	—	—
1	7	26	—	1	24	4	28	189	—	3	44	—	—	—
71	148	96	19	53	35	86	83	69	43	45	36	—	—	—

kalvar. — [4]) Ej amerikanskt fläsk.

Kreatурspriser för Stockholm, Malmö och Göteborg 1913—dec. 1921.

Medelpris (öre) för kg. levande vikt per år (1913—1921) och per månad (okt. 1920—dec. 1921) för alla tre orterna.

Kreatursslag (Jfr sid. 174)	1913	1914	1915	1916	1917	1918	1919	1920	1921	Okt. 1920	Nov. 1920	Dec. 1920	Jan. 1921	Febr. 1921	Mars 1921	Apr. 1921	Maj 1921	Juni 1921	Juli 1921	Aug. 1921	Sept. 1921	Okt. 1921	Nov. 1921	Dec. 1921
Kor:																								
Extra prima [1] . .	61	61	94	—	119	309	282	167	112	163	146	139	139	124	122	121	121	113	109	112	111	98	86	84
Kl. 1.	55	53	77	100	106	262	236	148	99	144	132	126	124	113	111	112	108	101	97	98	98	84	74	71
» 2.	50	48	71	91	95	233	203	127	86	120	107	103	116	98	95	95	94	87	85	85	82	70	61	58
» 3. [2])	41	36	53	76	76	184	141	96	64	88	70	67	71	70	73	73	73	69	67	65	63	52	45	44
Kvigor (och stutar):																								
Extra prima [3]) . .	66	66	93	115	129	339	301	185	125	186	169	164	158	134	133	133	131	126	124	126	125	113	99	97
Kl. 1.	60	58	80	105	117	289	257	163	1.2	160	146	141	141	125	121	123	121	114	112	111	110	98	86	83
» 2.	50	47	65	87	91	231	198	126	85	120	108	102	104	98	97	97	96	88	86	85	81	69	63	61
Tjurar:																								
Extra prima [4]) . .	65	63	90	—	122	315	267	166	121	163	147	145	153	130	130	128	129	124	122	121	117	102	99	93
Kl. 1.	62	58	82	105	112	278	234	152	108	149	134	131	137	120	116	117	118	112	109	107	103	90	86	84
» 2.	58	54	76	100	103	259	215	139	102	135	120	119	125	110	106	108	112	108	106	104	100	87	82	81
» 3. [5])	50	44	60	89	86	218	175	120	81	114	97	95	104	95	90	91	90	84	81	78	73	63	60	58
Oxar:																								
Extra prima [6]) . .	63	61	92	—	126	342	295	186	120	185	169	160	154	135	131	134	132	123	124	124	114	97	84	83
Kl. 1. [7])	57	54	78	104	115	293	258	159	105	157	144	138	132	121	118	120	116	111	108	107	102	84	74	72
» 2. [8])	48	45	66	89	92	230	200	123	89	118	105	105	109	94	96	96	94	86	90	85	82	63	55	52
Kalvar:																								
Sötmjölkskalvar:																								
(90—100 kg.) [9]) .	73	67	87	105	104	299	285	241	182	230	224	229	241	222	206	204	203	183	155	142	159	152	152	159
(70—90 ») [10])	67	62	79	99	96	281			157	207	203	207	210	193	182	178	175	162	137	127	143	122	123	128
Skummjölkskalvar.	57	49	69	85	83	243	226	173	121	164	161	165	168	154	146	142	139	129	105	95	102	90	88	93
Får:																								
Yngre [11])	58	55	70	92	113	299	257	178	113	138	133	127	128	138	146	151	149	133	109	95	89	74	71	75
Äldre [11])	53	47	62	88	101	278	236	157	96	123	118	113	111	117	119	120	120	112	94	83	77	66	64	68
Svin:																								
Slakterisvin . . .	82	74	129	163	167	220	359	242	172	246	231	225	206	185	182	182	170	166	183	186	171	153	143	142
Rena, större svin .	81	71	131	164	157	172	348	236	164	242	224	216	197	176	172	174	160	156	174	176	161	147	136	133
Suggor	68	58	122	151	160	221	279	165	109	171	157	145	133	116	115	113	102	98	111	113	111	102	95	95

[1]) Uppgifterna för år 1913 avse Stockholm och Malmö, för 1914 och 1915 endast M., för 1917—juni 1918 endast M. samt därefter St. och M. — [2]) Uppgifterna för åren 1913—1917 avse St. och M. — [3]) Uppgifterna för år 1913 avse St. och M., för 1914—april 1918 endast M. samt därefter St. och M. — [4]) Uppgifterna avse för okt. 1914—dec. 1915 St. och M., för april 1917—april 1918 endast M. samt därefter St. och M. — [5]) Uppgifterna för åren 1913—1917 avse St. och M. — [6]) Uppgifterna avse för år 1913 St. och M., 1914 M. och Göteborg, 1915 endast M., maj 1918—juli 1919 St. och M. samt därefter endast St. — [7]) Uppgifterna avse för okt.—dec. 1920 samt aug.—dec. 1921 endast St. och G.— [8]) Uppgifterna avse för jan.—mars samt okt.—dec. 1921 St. och G. — [9]) Uppgifterna avse 1913—mars 1919 endast M. samt fr. o. m. okt. 1921 endast St. och G. — [10]) Uppgifterna avse 1913—mars 1919 endast M. — [11]) Uppgifterna avse nov.—dec. 1921 endast St. och G.

Arbetsmarknaden under januari månad 1922.

Arbetsförmedlingsanstalternas rapporter för januari månad utvisade en fortgående ökning av antalet arbetssökande i förhållande till antalet lediga platser. Förskjutningen var dock icke tillnärmelsevis så stor som föregående månad, då relationstalet med ett slag ökades från 384 till 473. Januarisiffran steg, såsom tablån å nästa sida visar, till 482.

Att märka är emellertid, att dessa siffror under nu rådande förhållanden icke ha samma värde som under normala tider för bedömande av den verkliga situationen å arbetsmarknaden. I antalet tillsatta platser ingå nämligen — för vissa landsdelar med mycket höga procenttal — bl. a. sådana platser, som anskaffats vid de offentliga nödhjälpsarbetena, vilka ju varken ur nationalekonomisk synpunkt eller för de arbetssökande äro likvärdiga med platser inom vanligt produktivt arbete. Å andra sidan medför det samband, som förefinnes mellan den offentliga arbetsförmedlingen och understödsverksamheten för arbetslösa, att också antalet anmälningar av arbetssökande blir större, än som eljest skulle vara fallet. För statistikens korrekthet är detta förhållande dock ingalunda till skada, utan snarare tvärtom, enär man på detta sätt får med en mängd arbetslösa, som på grund av de ringa utsikterna att finna sysselsättning annars kanske icke skulle giva sig tillkänna.

Inom industrien hade till den förut rådande depressionen nu kommit även den ökade osäkerhet, som följde därav, att kollektivavtalen inom åtskilliga näringsgrenar upphört att gälla från och med årsskiftet. Den ökade frihet, som arbetsgivarna härigenom erhållit att medelst lönenedsättningar minska produktionskostnaderna, har måhända i en del fall kunnat förebygga driftsinskränkningar, men har å andra sidan också medfört en mängd mer eller mindre öppna konflikter med därav följande driftsinställelser. Särskilt synes detta ha varit fallet inom metallindustrien, där bl. a. de mekaniska verkstäderna arbeta utan avtal, samt inom textilindustrien, där de efter riksavtalets utlöpande vidtagna lönenedsättningarna förorsakat partiella strejker bland färgeriarbetare m. fl., vilket i sin tur givit arbetsgivarna anledning att även inom övriga avdelningar förkorta arbetstiden till fyra dagar i veckan. Inom sågverks- och pappersindustrierna, vilkas avtal utgingo först den 1 februari, synes läget ha varit gynnsammare; vid ett flertal företag, där arbetet förut helt eller delvis legat nere, uppgives förarbeten ha pågått för driftens igångsättande i större skala, så snart avtalsförhållandena ordnats. För övriga industrier torde ställningen ha varit i stort sett oförändrad.

Inom byggnadsverksamheten hade, efter vad meddelanden från de större städerna ge vid handen, en försämring av arbetstillgången ganska allmänt gjort sig gällande under månaden. Detsamma var fallet inom

transportarbetet och sjöfarten, frånsett en och annan hamn, där förut upplagda fartyg börjat utrustas och därigenom en tillfällig ökning av arbetstillgången uppstått.

Inom jordbruket uppgives i Stockholmstrakten ha förekommit ökad efterfrågan å statdrängar och skogsarbetare, men var eljest även här knappt om arbetstillfällen, åtminstone för manlig personal. I fråga om kvinnliga tjänare var däremot i åtskilliga landsdelar antalet lediga platser alltjämt större än antalet platssökande.

Antalet ansökningar om arbete *på 100 lediga platser* vid de offentliga arbetsförmedlingsanstalterna under januari samt under föregående månader och år framgår av efterföljande sammanställning:

	Jan.	Febr.	Mars	April	Maj	Juni	Juli	Aug.	Sept.	Okt.	Nov.	Dec.
1902—1912	182	150	119	104	106	119	118	101	93	104	141	134
1913	153	133	110	97	99	112	107	96	89	98	129	117
1914	125	127	107	91	93	104	99	133	121	128	192	182
1915	202	181	147	125	118	135	134	122	110	110	141	113
1916	138	124	109	90	85	92	82	88	79	87	106	97
1917	110	124	118	108	93	94	88	83	81	100	115	105
1918	137	167	158	143	136	156	147	131	115	109	125	139
1919	179	162	141	111	99	100	101	97	92	92	113	110
1920	125	112	91	80	84	92	94	95	98	110	155	153
1921	246	301	240	203	213	258	261	235	223	263	384	473
1922	*482*	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Därav inom jord- och skogsbruk:												
1918	70	87	91	77	74	80	88	106	95	85	99	116
1919	122	95	90	69	67	64	74	104	94	83	110	95
1920	95	85	77	64	71	63	68	87	85	84	111	123
1921	120	102	100	81	80	98	108	124	136	166	242	362
1922	*341*	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Övriga näringsgrupper:												
1918	160	196	184	168	153	175	168	145	124	119	133	143
1919	192	181	157	126	109	110	109	94	91	97	114	113
1920	133	121	96	86	88	101	102	98	104	127	174	159
1921	276	354	288	249	249	294	302	275	256	304	415	488
1922	*502*	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

Växlingarna på arbetsmarknaden under de senaste åren framgå även av efterföljande tablå, avseende antalet *arbetslösa inom fackföreningarna* i procent av hela det redovisade medlemsantalet:

	31/1	28/2	31/3	30/4	31/5	30/6	31/7	31/8	30/9	31/10	30/11	31/12
1911	—	12·0	10·4	6·7	3·5	3·2	2·9	3·1	2·3	4·3	4·4	8·5
1912	11·1	8·4	6·5	5·2	3·7	3·3	2·8	2·7	2·9	3·6	5·7	8·4
1913	8·9	7·1	5·7	4·0	2·6	2·7	2·5	2·3	2·2	2·6	4·4	7·5
1914	10·4	7·5	6·5	5·1	3·2	3·1	3·0	8·1	7·7	8·1	10·3	15·0
1915	14·8	12·0	11·2	8·5	6·7	6·3	4·0	3·6	3·5	3·8	4·5	7·7
1916	8·0	6·7	5·2	4·7	3·3	2·7	2·7	2·2	2·2	2·3	2·2	5·4
1917	5·9	5·5	7·0	4·4	2·8	3·1	3·3	2·8	2·4	2·8	2·4	5·8
1918	6·0	5·0	4·9	5·0	4·0	4·6	4·2	3·5	3·7	3·2	3·4	7·3
1919	7·5	7·6	8·1	7·5	6·1	4·6	3·8	3·2	3·1	3·2	3·8	7·2
1920	7·6	7·5	4·5	3·5	2·9	3·4	2·8	3·0	2·9	4·3	7·0	15·8
1921	*20·2*	*20·8*	*24·6*	*24·2*	*25·5*	*27·9*	*27·9*	*27·4*	*27·5*	*27·1*	*28·8*	*33·2*

Arbetslöshetens utbredning inom olika fack framgår närmare av tabellen å sid. 268.

Arbetstillgången under fjärde kvartalet 1921
enligt uppgifter från industriidkare m. fl.

Följande översikt över arbetstillgång m. m. inom olika yrken och näringar under fjärde kvartalet av år 1921 är, liksom föregående redogörelser av samma slag, till huvudsaklig del grundad på uppgifter, som å särskilda frågeformulär insamlats från arbetsgivare inom olika näringsgrenar. Frågeformulären ha fortfarande till största delen infordrats genom socialstyrelsens ombud i orterna, vilka för närvarande uppgå till ett antal av 47, varav 21 äro föreståndare för arbetsförmedlingskontor, tillhörande Sveriges offentliga arbetsförmedling. Direkt av socialstyrelsen ha emellertid dylika uppgifter insamlats från arbetsgivare i Stockholm med närmaste omnejd ävensom från sådana arbetsgivare i landsorten, som i regel sysselsätta minst 200 arbetare.

För ifrågavarande kvartal ha besvarade formulär återkommit från 2 136 arbetsgivare med 211 740 arbetare inom industri och hantverk samt transportarbete, vartill kommer ett mindre antal uppgiftslämnare från jordbruk och andra näringsgrenar. En bearbetning av de inkomna svaren har givit vid handen, att arbetstillgången under fjärde kvartalet 1921, i jämförelse med samma kvartal föregående år, ansågs såsom *bättre* av 212 arbetsgivare med 30 913 arbetare (15 %), såsom *oförändrad* av 460 arbetsgivare med 41 173 arbetare (19 %) och såsom *sämre* av 1 464 arbetsgivare med 139 654 arbetare (66 %).

Följande sammanställning möjliggör ett närmare bedömande av *arbetstillgången inom industri och hantverk under fjärde kvartalet 1921* i jämförelse med motsvarande förhållande under föregående år:

	Antal redovisade arbetare (medeltal)	Arbetare (i %) anställda hos arbetsgivare, vilka angivit arbetstillgången såsom: A. mer än medelgod, B. medelgod, C. mindre än medelgod.[1]											
		1:a kvartalet			2:a kvartalet			3:e kvartalet			4:e kvartalet		
		A.	B.	C.	A.	B.	C.	A.	B.	C.	A.	B.	C.
1911	178 648	51	36	13	58	29	13	57	28	15	58	31	11
1912	197 904	62	26	12	70	25	5	73	22	5	73	21	6
1913	252 047	71	23	6	77	20	3	76	19	5	74	21	5
1914	253 115	71	21	8	75	19	6	39	29	32	52	25	23
1915	264 540	63	22	15	67	21	12	77	15	8	77	16	7
1916	281 793	79	15	6	86	9	5	85	9	6	85	10	5
1917	273 888	74	12	14	69	13	18	66	14	20	61	18	21
1918	258 230	49	23	28	55	22	23	56	22	22	47	22	31
1919	256 612	30	22	48	45	19	36	50	22	28	57	25	18
1920	301 335	71	18	11	73	19	8	53	19	28	21	19	60
1921	219 683	10	12	78	12	11	77	16	16	68	15	21	64

[1] Den i tablån tillämpade grupperingen är densamma, som använts i motsvarande statistik för åren 1911—1915. Från och med 1916 tillämpades en något ändrad uppställning, i det att de arbetare, för vilka arbetstillgången betecknats som *mycket god* — under då rådande högkonjunktur uppgående till 1/3 av hela antalet eller däröver — redovisades som en särskild grupp. Sedan denna grupp under de senaste kvartalen nedgått till en bråkdel av hela antalet, har det ansetts lämpligare att återgå till den tidigare grupperingen, och ha siffrorna för de föregående åren omräknats i överensstämmelse därmed.

Då läget på arbetsmarknaden givetvis inverkar på och återspeglas i den offentliga arbetsförmedlingens verksamhet, meddelas ur de månatliga redogörelserna för nämnda verksamhet till ytterligare jämförelse efterföljande sammanställning, utvisande tillgång och efterfrågan på arbetskraft.

På 100 *lediga platser* kommo följande antal *ansökningar om arbete:*

	4:e kvartalet 1921			3:e kvartalet 1921			4:e kvartalet 1920		
	dec.	nov.	okt.	sept.	aug.	juli	dec.	nov.	okt.
Jordbruk	344	235	156	134	123	119	123	109	84
Skogsbruk	431	284	533	219	142	56	121	137	86
Övriga näringsgrenar	488	415	304	256	275	302	159	174	127
Samtliga »	473	384	263	223	235	261	153	155	110

Av de anförda siffrorna framgår, att konjunkturläget under fjärde kvartalet alltjämt var synnerligen ogynnsamt. Antalet i rapporteringen deltagande arbetsgivare har visat en fortgående minskning, liksom antalet redovisade arbetare. Av dessa senare voro endast 15 % anställda hos arbetsgivare, vilka angivit arbetstillgången såsom mer än medelgod, medan icke mindre än 64 % tillhörde företag, från vilka arbetstillgången uppgivits vara sämre än medelgod. Sistnämnda siffra utvisar en obetydlig förbättring gentemot närmast föregående kvartal, men däremot någon försämring i förhållande till motsvarande kvartal 1920.

Med ledning av tabellen å sid. 182—183, som utgör en sammanfattning av de lämnade uppgifterna från arbetsgivare inom industri och hantverk, har utarbetats efterföljande allmänna översikt över *arbetstillgången inom vissa större näringsgrupper:*

	Arbetare (i %) anställda hos arbetsgivare, vilka angivit arbetstillgången såsom: A. mer än medelgod, B. medelgod, C. mindre än medelgod								
	4:e kvart. 1921			3:e kvart. 1921			4:e kvart. 1920		
	A.	B.	C.	A.	B.	C.	A.	B.	C.
Malmbrytning och metallindustri	6	7	87	9	4	87	20	16	64
Jord- och stenindustri	—	9	91	7	8	85	22	8	70
Trävaruindustri	13	26	61	6	22	72	28	33	39
Pappers- och grafisk industri	7	31	62	12	9	79	27	21	52
Livsmedelsindustri	29	31	40	34	29	37	40	36	24
Textil- och beklädnadsindustri	35	33	32	29	35	36	5	7	88
Läder-, hår- och gummivaruindustri	15	49	36	16	29	55	6	17	77
Kemisk-teknisk industri	8	10	82	11	5	84	7	9	84

Av de särskilda näringsgrupperna ha trä- och pappersindustrierna samt läder-, hår- och gummivaruindustrien haft att uppvisa en ganska tydlig förskjutning i gynnsam riktning. Jämväl textil- och beklädnadsindustrien företer något förbättrade relationssiffror, om ock uppgången här ej är lika markerad som förra kvartalet. För kemisk-tekniska industrien synes läget ha varit oförändrat, och ungefär detsamma gäller metall- och livsmedelsindustrierna; dock kan inom de båda sistnämnda grupperna spåras en förskjutning i ogynnsam riktning. Mest utpräglad har försämringen varit inom jord- och sten-

industrien, såsom naturligt är med hänsyn till hithörande näringsgrenars beroende av årstiden.

Inom gruppen *malmbrytning och metallindustri* företedde de flesta branscher samma bild av djup depression som under årets tidigare månader. Möjligen kunde en förbättring av arbetstillgången förspörjas inom en del hithörande smärre specialindustrier, såsom guldsmeds- och hästskofabrikerna, men detta motvägdes av ytterligare driftsinskränkningar å andra områden. Att arbetstillgången för ett par tusen arbetare inom gruppen kunnat betecknas som mycket god är så gott som uteslutande att tillskriva de speciellt gynnsamma konjunkturerna vid de med utlandsbeställningar sysselsatta lokomotivverkstäderna.

Inom *jord- och stenindustrien* synes en förbättring i jämförelse med förra kvartalet ha gjort sig gällande vid en del porslinsfabriker ävensom vid fönsterglasbruken, där — såsom omförmäldes redan i föregående kvartalsberättelse — driften i viss omfattning återupptogs under hösten efter att förut under en längre tid ha helt legat nere. En ytterligare försämring av arbetstillgången har å andra sidan gjort sig gällande inom samtliga hithörande säsongindustrier, torvfabriker, tegelbruk, cement- och andra byggnadsämnesfabriker, liksom också vid de av utländsk konkurrens starkt besvärade buteljglasbruken.

Vad *trävaruindustrien* beträffar, synes den konjunkturförbättring, som under hösten kunnat förmärkas, närmast ha haft sin grund däri, att en del sågverk i de norrländska kustdistrikten på grund av frakternas nedgång kunnat åter sätta i gång utskeppningen. Isbeläggningen av Bottniska viken började emellertid redan mot slutet av kvartalet lägga hinder i vägen för denna trafik, varmed följde nya driftsinskränkningar för den därav berörda industrien. Vid de längre in i landet belägna träförädlingsverken synes någon lättnad i depressionen knappast ha kunnat förmärkas, och för trävarubolagens skogsarbetare betecknades utsikterna för vintern såsom synnerligen bekymmersamma.

Inom gruppen *pappers- och grafisk industri* har en omisskännlig förbättring kunnat konstateras vid trämassefabrikerna, varest ungefär hälften av de redovisade arbetarna tillhört företag, vilka betecknat arbetstillgången såsom åtminstone medelgod. Mera osäkra synas konjunkturerna ha varit vid pappersbruken, som ömsom inrapporterat igångsättande och inskränkningar av driften. Att grafiska industrien i stort sett uppvisat gynnsammare siffror än föregående kvartal torde till stor del bero på den ökade arbetstillgången under tiden före jul och kan därför knappast betraktas såsom tecken till någon bestående förbättring.

För *livsmedelsindustrien* har allmänhetens nedsatta köpkraft gjort sig kännbar genom minskad efterfrågan ej blott å de till njutningsämnen hänförliga produkterna utan ock å en sådan nödvändighetsartikel som bröd. Från en del bagerier har dock uppgivits, att den minskade arbetstillgången skulle bero i främsta rummet på de höga lönerna, som hindrat en eljest skälig nedsättning av brödprisen och därigenom föranlett ökad hembakning.

	Näringsgrenar	Hela antalet		Tillgång å arbete							
				Mycket god		God		Medelgod		Mindre god	
		A-g.	Arb.	A-g.	Arb.	A-g.	Arb.	A-g.	Arb.	A-g.	Arb.
	Malmbrytning och metallindustri:										
1	Malmgruvor	51	7 583	—	—	4	230	2	207	6	1 519
2	Malmförädlingsverk	66	15 867	—	—	1	50	2	346	5	434
3	Järn- och stålmanufaktur	75	5 800	1	100	4	209	3	443	17	1 882
4	Mekaniska verkstäder	235	22 247	2	2 138	10	862	18	2 698	33	3 415
5	Skeppsvarv	15	4 647	—	—	—	—	—	—	4	2 204
6	Elektromekanisk industri	24	5 103	—	—	1	28	5	84	3	1 537
7	Annan metallindustri	46	2 418	—	—	6	370	8	613	6	516
	Jord- och stenindustri:										
8	Kolgruvor	6	2 465	—	—	—	—	1	36	—	—
9	Torvindustri	23	447	—	—	—	—	1	52	4	77
10	Stenbrott och stenhuggerier	36	2 831	—	—	3	68	2	89	8	502
11	Kakel-, porslins- och lerkärlsindustri	15	2 379	—	—	—	—	4	488	7	1 802
12	Tegelbruk	68	1 411	—	—	—	—	—	—	13	244
13	Glasbruk	19	1 919	—	—	—	—	5	461	3	231
14	Cementfabriker, kalkbruk m. m.	41	3 328	—	—	—	—	3	168	7	512
	Trävaruindustri:										
15	Sågverk	206	16 464	2	495	13	1 901	29	4 784	47	3 909
16	Snickeri- och möbelfabriker	129	4 856	—	—	12	507	27	726	33	1 641
17	Annan trävarufabrikation	16	416	—	—	—	—	5	154	4	191
	Pappers- och grafisk industri:										
18	Trämassefabriker	67	11 196	—	—	3	418	18	5 016	20	2 617
19	Pappersbruk	30	7 177	—	—	—	—	4	1 507	8	1 777
20	Bokbinderier och annan pappersind.	44	2 710	—	—	6	399	11	463	16	1 013
21	Boktryckerier och grafiska anstalter	90	4 928	2	59	15	799	29	1 156	24	1 764
	Livsmedelsindustri:										
22	Kvarnindustri	20	1 021	—	—	5	388	4	195	10	393
23	Bagerier	43	1 913	1	82	5	173	11	610	19	867
24	Sockerindustri	24	5 419	5	843	11	2 853	5	1 366	2	200
25	Choklad- och konfektfabriker	25	2 451	—	—	3	244	12	1 433	7	584
26	Bryggerier och bränn erier	55	3 484	—	—	8	537	17	1 427	24	1 236
27	Tobaksfabriker	10	3 296	—	—	—	—	5	560	3	1 816
28	Annan livsmedelsindustri	39	1 545	1	38	15	472	8	274	13	669
	Textil- och beklädnadsindustri:										
29	Bomullsindustri	40	10 066	2	296	11	2 031	20	5 177	5	1 962
30	Jute- och linneindustri	10	2 552	—	—	1	401	2	484	4	728
31	Ylleindustri	54	6 832	5	375	19	3 708	14	1 693	9	648
32	Trikåfabriker	24	2 664	3	147	10	1 687	5	659	4	138
33	Skrädderi- och sömnadsyrket	70	6 103	1	92	11	1 326	22	1 550	25	2 438
34	Annan hithörande industri	64	3 425	2	66	17	854	19	1 015	17	1 175
	Läder-, hår- o. gummivaruindustri:										
35	Garverier och läderfabriker	19	1 172	—	—	7	422	6	353	3	330
36	Skofabriker	55	5 968	1	32	8	908	31	2 923	10	1 145
37	Gummivarufabriker	6	1 824	—	—	—	—	2	1 342	2	449
38	Annan läder-, hår- och gummivaruind.	33	1 333	—	—	2	126	8	463	11	478
	Kemisk-teknisk industri:										
39	Ljus-, tvål-, olje- och färgfabriker	22	1 019	—	—	4	299	6	183	6	393
40	Konstgödningsfabriker	7	606	—	—	—	—	1	123	2	203
41	Tändsticksfabriker	9	5 605	—	—	—	—	—	—	—	—
42	Annan kemisk-teknisk industri	31	1 964	1	95	2	320	7	648	7	320
43	**Byggnadsverksamhet**	74	2 337	1	95	8	224	6	443	26	804
44	**Kraft-, belysnings- och vattenverk**	39	5 478	1	900	12	980	8	1 613	15	1 853
45	**Handel och varulager**	39	2 077	1	401	12	265	8	687	15	678
46	**Land- och sjötransport**	22	5 394	3	624	3	269	5	663	4	3 441
47	Summa	**2 136**	**211 740**	**35**	**6 878**	**252**	**24 328**	**409**	**45 373**	**511**	**50 735**
48	*Summa* 3:dje kv. 1921	2 191	214 827	35	6 682	288	28 395	412	34 582	575	56 997
49	» 2:dra » »	2 275	219 181	29	4 715	232	20 855	349	24 373	559	60 439
50	» 1:sta » »	2 311	232 982	22	2 874	191	19 246	285	28 007	589	61 596
51	» 4:de » 1920	2 376	276 846	41	8 435	380	50 071	456	53 410	682	78 852

Dålig		Arbetstillgången i jämförelse med samma kvartal föregående år						Tillgång å arbetskraft						
		Bättre		Oförändrad		Sämre		Brist		Normal tillgång		Överflöd		
A-g.	Arb.	A-g.	Arb.	A-g.	Arb.	A-g.	Arb.	A-g.	Arb.	A-g.	Arb.	A-g.	Arb.	
39	5 627	3	1 303	5	588	43	5 692	—	—	4	1 262	47	6 321	1
58	15 037	—	—	4	441	62	15 426	—	—	5	303	61	15 564	2
50	3 166	5	297	11	1 076	59	4 427	—	—	8	451	67	5 349	3
172	13 134	5	2 526	28	2 105	202	17 616	—	—	37	3 318	198	18 929	4
11	2 443	—	—	—	—	15	4 647	—	—	2	387	13	4 260	5
15	3 454	—	—	5	318	19	4 785	—	—	4	224	20	4 879	6
26	919	2	88	10	848	34	1 482	—	—	5	548	41	1 870	7
5	2 429	—	—	—	—	6	2 465	—	—	—	—	6	2 465	8
18	318	—	—	3	94	20	353	—	—	2	19	21	428	9
23	2 172	5	141	7	673	24	2 017	—	—	3	53	33	2 778	10
4	89	1	168	4	523	10	1 688	—	—	6	1 001	9	1 378	11
55	1 167	2	17	9	122	57	1 272	—	—	13	142	55	1 269	12
11	1 227	1	110	2	138	16	1 671	—	—	5	333	14	1 586	13
31	2 648	2	108	5	590	34	2 630	—	—	3	498	38	2 830	14
115	5 375	8	1 842	24	2 286	174	12 336	—	—	29	2 311	177	14 153	15
57	1 982	10	670	31	1 060	88	3 126	—	—	26	831	103	4 025	16
7	71	—	—	4	80	12	336	—	—	4	128	12	288	17
26	3 145	3	695	16	2 963	48	7 538	—	—	4	492	63	10 704	18
18	3 893	2	912	4	695	24	5 570	—	—	—	—	30	7 177	19
11	835	2	48	8	544	34	2 118	—	—	19	1 054	25	1 656	20
20	1 150	3	192	23	1 158	64	3 578	—	—	33	2 136	57	2 792	21
1	45	3	304	7	280	10	437	—	—	5	270	15	751	22
7	181	2	43	7	240	34	1 630	—	—	13	346	30	1 567	23
1	157	3	965	20	4 390	1	64	—	—	5	1 263	19	4 156	24
3	190	2	180	5	442	18	1 829	—	—	7	766	18	1 685	25
6	284	1	370	19	949	35	2 165	—	—	17	903	38	2 581	26
2	920	—	—	3	420	7	2 876	—	—	3	420	7	2 876	27
2	92	8	319	19	606	12	620	—	—	15	464	24	1 081	28
2	600	27	7 399	8	1 395	5	1 272	3	306	24	7 244	13	2 516	29
3	939	1	432	5	1 267	4	853	—	—	4	824	6	1 728	30
7	408	32	5 217	10	731	12	884	2	254	29	4 911	23	1 667	31
2	33	16	2 424	6	207	2	33	2	1 086	18	1 444	4	134	32
11	697	11	1 012	15	1 506	44	3 585	1	74	33	3 313	36	2 716	33
9	317	15	1 027	27	1 410	22	988	—	—	37	1 777	27	1 648	34
3	67	6	432	6	222	7	518	—	—	7	350	12	822	35
5	960	5	435	19	2 538	31	2 995	—	—	32	2 848	23	3 120	36
2	33	—	—	2	908	4	916	—	—	2	472	4	1 352	37
12	266	5	181	6	212	22	940	—	—	11	446	22	887	38
6	144	1	9	16	641	5	369	—	—	2	222	20	797	39
4	280	—	—	1	86	6	520	—	—	1	9	6	597	40
9	5 605	—	—	1	1 429	8	4 176	—	—	1	1 443	8	4 162	41
14	581	2	350	3	450	26	1 164	—	—	5	479	26	1 485	42
33	771	4	159	16	645	54	1 533	1	51	16	663	57	1 623	43
3	132	4	124	21	2 464	14	2 890	—	—	9	332	30	5 146	44
3	46	7	186	11	769	21	1 122	—	—	12	515	27	1 562	45
7	397	3	228	4	664	15	4 502	—	—	2	1 733	20	3 661	46
929	**84 426**	**212**	**30 913**	**460**	**41 173**	**1 464**	**139 654**	**9**	**1 771**	**522**	**48 948**	**1 605**	**161 021**	47
881	88 171	182	24 336	456	43 708	1 553	146 783	13	1 492	631	48 693	1 547	164 642	48
1 106	108 799	99	10 969	389	31 131	1 787	177 081	18	1 092	599	43 407	1 658	174 682	49
1 224	121 259	75	7 404	366	37 393	1 870	188 185	10	268	593	52 210	1 708	180 504	50
817	86 078	167	25 451	665	71 743	1 544	179 652	30	2 825	1 079	120 774	1 267	153 247	51

Vid bryggerier och tobaksfabriker fortgick depressionen liksom förra kvartalet; däremot synes läget inom choklad- och konfektfabrikationen icke varit fullt så ogynnsamt, möjligen beroende på ökad efterfrågan vid julen. Vid sockerfabrikerna betecknades kampanjen i allmänhet som tillfredsställande, i några fall bättre än föregående år.

Textilindustrien arbetade under relativt gynnsamma konjunkturer, åtminstone vad bomulls- och yllebranscherna beträffar; både i Norrköpings- och Boråsdistrikten betecknades arbetstillgången såsom bättre än föregående kvartal. Inom linneindustrien synes ställningen ha varit något sämre, och detsamma gäller i ännu högre grad jutefabrikerna, som klagade över tysk konkurrens. — *Beklädnadsindustrien* företedde en ganska växlande konjunkturbild. Inom beställningsskrädderiet och den finare konfektionsindustrien gjorde sig depressionen tydligen ganska starkt gällande, varemot god arbetstillgång rapporterades särskilt från en del i billigare landsorter belägna sömnadsfabriker.

Läder-, hår- och gummivaruindustrien undergick under kvartalet en ganska tydlig förbättring. Både garverier och skofabriker hade, trots de depressionssvårigheter, som även här gjorde sig gällande, i det stora hela jämförelsevis god arbetstillgång, och även gummifabrikerna företedde en utpräglad förskjutning i gynnsam riktning. Däremot synes pälsvaruindustrien, som nu eljest bort ha högsäsong, genomgående lidit brist på arbete, sannolikt till följd av konkurrerande import från valutasvaga länder. Vid handskfabrikerna pågick strejk under större delen av kvartalet.

Inom *kemisk-tekniska industrien* arbetade tändsticksfabrikerna fortfarande med starkt reducerad arbetstid — tre dagar i veckan — och även konstgödningsfabrikerna, som förra kvartalet sågo sin ställning något förbättrad, synas ånyo fått hårdare känning av depressionen. Inom övriga hithörande näringsgrenar var läget ungefär oförändrat.

Inom *byggnadsverksamheten* synes i synnerhet i landets södra delar ha förekommit stor arbetslöshet, varemot å en del orter i mellersta Sverige läget betecknats såsom icke fullt så ogynnsamt; särskilt ha vissa förhoppningar uttalats med avseende å en livligare bostadsproduktion under nästkommande säsong.

Inom gruppen *land- och sjötransport* rådde fortfarande arbetslöshet bland sjöfolket, varemot hamnarbetarna hade tämligen god sysselsättning i flertalet Öresunds-, Östersjö- och Norrlandshamnar. I Göteborg betecknades arbetstillgången såsom mindre god, men dock bättre än föregående kvartal.

För *jordbrukets* arbetare ha de gångna månaderna tydligen varit synnerligen bekymmersamma. Såsom under ekonomiskt tryckta tider är vanligt, ha arbetsgivarna efter höstarbetets avslutande sökt inskränka arbetsstyrkan till det minsta möjliga för att kunna nedpressa driftskostnaderna under vintern, och då den allmänna arbetsbristen inom industrien väl ansetts utgöra en garanti för att man vid vårarbetets början utan svårighet skall kunna få ny arbetskraft, ha avskedanden tydligen kunnat företagas ännu hänsynslösare än förut under liknande tidslägen. Härtill kom att, sedan förhand-

lingarna om nya kollektivavtal under oktober strandat, det givetvis legat i arbetsgivarnas intresse att genom minskad efterfrågan å arbetskraft påskynda den enligt deras uppfattning nödvändiga sänkningen av arbetslönerna. Jämvikten mellan tillgång och efterfrågan å arbete inom jordbruket har genom dessa omständigheter under senare delen av år 1921 förskjutits på ett sätt som — i förhållande till vad normalt brukar vara fallet — måste betecknas såsom ännu mera exceptionellt än den samtidiga, i och för sig ännu större disproportionen inom industrien.

Arbetslöshetsfrågan vid 1922 års riksdag.

I.

I en den 7 januari 1922 avlåten proposition (n:r 11) hade Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att för bekämpande av arbetslösheten anvisa dels på tilläggsstat för år 1922 ett förslagsanslag å högst 85 miljoner kronor och dels på extra stat för förra halvåret 1923 ett förslagsanslag å högst 5 miljoner kronor. Av anslaget för 1922 beräknades i överensstämmelse med en av arbetslöshetskommissionen den 23 december 1921 avgiven framställning — in extenso avtryckt i propositionen — 70 miljoner vara erforderliga för statsbidrag till arbetslöshetsunderstöd och för nödhjälpsarbeten, medan 10 miljoner avsågos till vissa för arbetslöshetens bekämpande företagna beställningar och arbeten vid kommunikationsverken och 5 miljoner till liknande beställningar vid andra statens verk.

Av det propositionen bilagda statsrådsprotokollet inhämtas, att regeringen före propositionens avlämnande redan anvisat tillhopa 400 000 kronor av det på extra stat för år 1922 beviljade förslagsanslaget för arbetslöshetens bekämpande (högst 3 miljoner kronor). På grund av framställningar från arbetslöshetskommissionen, som beräknade ett medelbehov för januari månad 1922 av inalles 5 575 000 kronor för hjälpverksamhetens fortsättande enligt gällande grunder, hade regeringen vidare den 7 januari från anslaget till oförutsedda utgifter anvisat såsom förskott i avräkning å de anslag för arbetslöshetens bekämpande, som riksdagen kunde komma att bevilja på årets tilläggsstat, ett belopp av 2 950 000 kronor, motsvarande vad som för ändamålet ansågs erforderligt utöver den odisponerade tillgången å förutnämnda anslag för 1922 ävensom beräknad reservation å 1921 års anslag.

Vid sådant förhållande och då regeringen snarast möjligt behövt få nödiga medel till sitt förfogande till arbetslöshetshjälpens fortsatta bedrivande, hade statsutskottet, till vilket propositionen överlämnats, funnit nödvändigt, att riksdagen omedelbart beviljade ett visst belopp såsom förskott å det definitiva arbetslöshetsanslaget. I sådant syfte föreslog utskottet i utlåtande den 3 februari ett belopp av 20 miljoner kronor, vilket ansågs vara tillräckligt för ifrågavarande verksamhets uppehållande i dess nuvarande omfattning

under så lång tid framåt, att därunder den grundliga prövning, som de föreliggande frågornas vikt och de äskade beloppens storlek betingade, skulle kunna medhinnas från riksdagens sida. Utskottet förutsatte därvid, att den fortsatta arbetslöshetshjälpen alltjämt skulle bedrivas med noggrant iakttagande av statsmakternas förut meddelade bestämmelser och givna direktiv samt med beaktande av nödvändigheten av att särskilt under nuvarande förhållanden öppna arbetsmarknadens arbetstillfällen bleve vederbörligen utnyttjade.

Vidkommande lönerna vid de statliga nödhjälpsarbetena syntes det utskottet, som om dessa löner på de särskilda orterna borde mera smidigt anpassas efter nu rådande lönenivå, än som på sina håll hittills torde ha varit fallet, samt höll utskottet vidare före, att kommissionen för varje särskilt fall borde fastställa, med huru mycket en nödhjälpsarbetares löneförmåner skulle understiga de löner, som äro gällande för grovarbetare på den öppna arbetsmarknaden, med skälig hänsyn därvid tagen till vederbörandes möjligheter att bereda sig uppehälle på den sålunda fastställda nödhjälpslönen.

På ännu en punkt ansåg utskottet ett förtydligande uttalande vara påkallat. Arbetslöshetskommissionen hade nämligen i sin förutnämnda skrivelse den 23 december 1921 hemställt, att det stadgande i 1921 års understödskungörelse, enligt vilket kommissionen äger besluta, huruvida och i vilken omfattning bidrag till kommun skall utgå för understöd till arbetslösa, måtte givas den tolkningen, att kommissionen måtte kunna bestämma lägre understödssatser för understöd än de i författningen angivna. Chefen för socialdepartementet hade tillstyrkt kommissionens förslag och ansett, att bestämmelserna ifråga borde erhålla en sådan avfattning, att deras tillämpning under alla förhållanden skulle kunna av kommissionen riktigt avpassas efter rådande konjunkturer. Någon ändring av nu gällande författning fann utskottet härvid icke behövlig, utan ansågs en anslutning från riksdagens sida till det sålunda uttalade önskemålet vara tillräckligt, för att arbetslöshetskommissionen skall kunna anses äga bemyndigande att vid fattande av beslut rörande understödsverksamhetens igångsättande eller fortsatta bedrivande uppställa erforderliga villkor beträffande understödsbeloppens storlek. Med avseende å dessa belopp borde därvid det av fjolårets riksdag uttalade önskemålet iakttagas, att på grund av det inre samband, som inom den nu tillämpade arbetslöshetspolitiken förefinnes mellan nödhjälpslöner och gällande understödssatser, de förra böra ställa sig fördelaktigare än de senare och ett lämpligt avstånd dem emellan städse bibehållas.

Statsutskottets förslag behandlades i kamrarna den 8 februari och bifölls därvid i första kammaren utan omröstning och i andra kammaren med 165 röster mot 24. Minoriteten röstade för ett från kommunistiskt håll framfört yrkande, vari uttalades ogillande av utskottets motivering, särskilt vad beträffar lönerna vid nödhjälpsarbetena.

Kollektivavtalens lönesatser under fjärde kvartalet 1921.[1]

De under sista kvartalet av år 1921 företagna uppsägningarna av kollektivavtalen inom flertalet större industrier i landet föranledde omfattande förhandlingar under november och december månader, vilka emellertid i regel icke ledde till nya överenskommelser före årsskiftet. Det svävande läge, i vilket avtalsfrågorna och särskilt löneförhållandena med hänsyn härtill befunno sig under denna tid, återverkade givetvis även på avtalsförhandlingarna för de mindre näringsgrupper, vilkas avtal hade upphört att gälla, så att dessa i avvaktan på de större uppgörelserna icke kunde slutföras. Nya kollektivavtal hava sålunda under sista kvartalet 1921 icke träffats i någon större omfattning.

Här nedan lämnas en översikt över tidlöner (öre per timme eller kr. per vecka) för vissa arbetargrupper i en del kollektivavtal, som inkommit till socialstyrelsen under fjärde kvartalet 1921. Förut gällande lönesatser äro, där de medgiva direkt jämförelse, angivna inom parentes.

Gjuterier.

Bofors (1/8 1921—31/12 1921). Gjutare och kärnmakare, 24 år och 7 år i yrket, 101 öre; 20 år och 4 år i yrket, 91 öre; lärling, som fyllt 18 år, 81 öre.

Guld- och silvervarufabriker.

Stockholm (1/8 1921—1/8 1922). Manlig arbetare, som arbetat 8 år i yrket, 156 öre (195); 5 år i yrket, 140 öre (175); försilvringsarbetare, som ej är yrkesarbetare, och hjälpare, fyllda 21 år, 132 öre (165); hand- och svarvpolererskor i silver och nysilver, vilka arbetat 4 år i yrket, 92 öre (115); kvinnliga försilvringsarbetare, som ej äro yrkesarbetare och som arbetat 1 år i yrket, 84 öre (105).

Kristianstad (9/9 1921—1/8 1922). Arbetare, 8 år i yrket, 152 öre (190); 6 år i yrket, 132 öre (165); 5 år i yrket, 108 öre (135); 4 år i yrket, 96 öre (120); 3 år i yrket, 84 öre (105). Lönerna kunna uppsägas till 1 april 1922.

Stenhuggerier.

Norra Bohuslän (1/8 1921—1/6 1922). Arbetare inom gatstens- och kantstensindustrierna, 90 öre (129 1/2).

Spegelfabrik.

Johansfors (1/10 1921—1/10 1922). Då överenskommelser om ackordspris för nytt arbete ej kunna träffas, utgör timlönen för glasslipare 90—100 öre; glasskärare och ramsnickare, 90 öre. Dessutom erhålles fria husrum eller hyresersättning med 200 kr. per år för gift arbetare över 30 år, 130 kr. för gift arbetare under 30 år, 80 kr. för ogift arbetare över 25 år och 60 kr. för ogift arbetare under 25 år.

Snickeri- och möbelfabriker. Timlönerna avse, där ej annat angives, snickare och maskinträarbetare.

Lindesberg (1/8 1921—1/8 1922) 110 öre (130). Brädgårdsarbetare, 20 år, 90 öre (105); övriga arbetare över 18 år, 70 öre (85).

Uddevalla (4/10 1921—14/3 1922) 111 öre. Hantlangare och brädgårdsarbetare, 20 år, 102 öre; arbetare, 19—20 år, 85 öre; 18—19 år, 72 öre.

[1] Jfr Soc. Medd., årg. 1921, sid. 923.

Tranemo (3/10 1921—31/12 1921). Yrkesduglig arbetare, 20 år, 100 öre; 19 år, 92 öre; 18 år, 83 öre; 17 år, 75 öre.

Vid ett företag i Vålberg (21/11 1921—21/11 1922) reduceras förutvarande avtals tim- och ackordslöner med 45 % i sammanlagt 100 arbetsdagar och därefter med ytterligare 5 %.

Tidningskemigrafiska yrket.

Stockholm och Göteborg (1/10 1921—30/9 1922). Minimilönerna för utlärda arbetare (fotografer, kopister och etsare) äro under första anställningsåret 55 kr., andra året 64 kr., tredje året 73 kr. och fjärde året 84 kr. Den 1 januari 1922 sänkas dessa lönesatser med 5 kr. för de tre första lönegrupperna och 6 kr. för den sista.

Choklad- och konfektfabriker.

Ringstorp (1/10 1921—1/4 1922). Manlig arbetare, 18 år, under första anställningsåret 95 öre och under andra året 110 öre. Manlig arbetare, 17 år, 80 öre; 16 år, 70 öre. Kvinnlig arbetare, 18 år, under första anställningsåret 57 öre, andra året 65 öre; 17 år, 52 öre; 16 år, 47 öre.

Margarinfabriker.

Stockholm (1/8 1921—1/8 1922). Manlig arbetare under de 3 första månaderna 76 kr. (83) och därefter 86 kr. (93). Kvinnlig arbetare vid saltningen 58 kr. (65), övriga kvinnliga arbetare under de 3 första månaderna 43 kr. (50) och därefter 53 kr. (60). Lönerna sänkas den 1 januari 1922 för manliga arbetare till resp. 74·50 och 84·50 kr. samt för kvinnliga arbetare till resp. 57, 42 och 52 kr.

Malmö (1/12 1921—30/11 1922). Manlig arbetare, 19 år, 70 kr. (85); kvinnlig arbetare, 18 år, 43 kr. (52). Den 1 april 1922 sänkas lönerna till resp. 65 och 39 kr.

Arboga (1/10 1921—1/10 1922). Manlig arbetare, 19 år, 69 kr. (75); kvinnlig arbetare, 18 år, 43·25 kr. (47). Den 1 januari 1922 sänkas lönerna till resp. 67·50 och 42·30 kr.

Bryggerier.

Eskilstuna (1/9 1921—31/8 1922). Manlig ordinarie arbetare 145 öre (165), extra 135 öre (160); kvinnlig ordinarie arbetare 98 öre (112), extra 88 öre (107).

Slakterier.

Göteborg (1/10 1921—1/10 1922). Manlig arbetare, 4 år i yrket, 90 kr. (100); kvinnlig arbetare, 2 år i yrket, 63 kr. (70).

Norrköping (1/11 1921—1/11 1922). Manlig arbetare med 4 års vana i yrket, 85·50 kr. (95); förste man 94·50 kr. (105); chaufför 81 kr. (90); kusk 76·50 kr. (85); kvinnlig arbetare 65·50 kr. (75).

Karlstad (1/10 1921—1/10 1922). Ansvarsarbetare 64 kr. (80); manlig arbetare med 4 års vana i yrket 56 kr. (70).

Konservfabriker.

Göteborg (1/10 1921—1/10 1922). Manlig arbetare, efter 2 år, 72·25 kr. (85); nybörjare i yrket, 21 år, under första anställningsåret 63·75 (75), andra året 68 kr. (80). Kvinnlig specialarbetare 42·50 kr. (50). Övriga kvinnliga arbetare över 18 år, 34 kr. (40).

Lysekil (1/8 1921—1/3 1923). Manlig arbetare i ålder 20—65 år, 130 öre (130); ynglingar 18—20 år, 100 öre (100); kvinnliga arbetare över 18 år, 100 öre (100). Lönerna sänkas den 1 januari 1922 med 10 % och den 1 augusti med ytterligare 5 %.

Läderfabriker.

Nättraby (20/11 1921 tills vidare, med 1 månads uppsägningstid). Fullgod manlig arbetare, 19 år, 112 öre.

Skomakeriverkstäder.

Göteborg (1/10 1921—1/10 1922). Veckoarbetare 88 kr. (110). Veckolönen sänkes den 1 maj 1922 till 82·50. Ackordslönerna hava reducerats med 20—30 %.

Sadelmakare och tapetserare.
Stockholm (29/7 1921—15/7 1922). Tapetserare, 5 år i yrket, 144 öre (180), efter 1 års anställning 152 öre (190), efter 2 års anställning 160 öre (200).
Göteborg (1/9 1921—1/9 1922). Tapetserare, 5 år i yrket, 144 öre (180), efter 1 års anställning 152 öre (190), efter 2 års anställning 160 öre (200).
Falun (1/9 1921—1/8 1922). Sadelmakare och tapetserare vid arbete inom verkstaden 145 öre (180), vid utearbete 160 öre (195).

Gummifabriker.
Malmö (1/7 1921—1/7 1922). Manlig arbetare, 20 år, nybörjare 134 öre, efter 3 månader 140 öre; specialarbetare 142—155 öre. Kvinnlig arbetare, 18 år, nybörjare 76 öre, efter 3 månader 81 öre; städerskor 67 öre.
Hälsingborg och Trälleborg (1/7 1921—1/7 1922). Manlig arbetare, 19 år, 140 öre (158). Metallarbetare, 24 år och 7 år i yrket, 151 öre (170); 21 år och 4 år i yrket, 146 öre (165); 21 år, men ej 4 år i yrket, 140 öre (158).

Kemisk-teknisk industri.
Göteborg (1/8 1921—1/8 1922). Manlig fabriksarbetare, 19 år, 140 öre.
Trälleborg (1/10 1921—1/10 1922). Manlig arbetare, 19 år, 60 kr. (75); kvinnlig arbetare, 19 år, 35 kr. (46).
Hälsingborg (1/9 1921—31/8 1922). Manlig arbetare, 18 år, 64 kr. (75); kvinnlig arbetare, 18 år, 37 kr. (46).

Väg- och vattenbyggnader.
Skogsby (1/8 1921—31/1 1922). Arbetare, över 21 år, 135 öre.

Kommunala verk och arbeten. Timlönerna avse grovarbetare.
Falun (1/9 1921—30/6 1922) 125 öre (152).
Halmstad (1/10 1921—31/3 1922) 125 öre (150).
Örebro (1/10 1921—1/4 1922) 133 öre (165).

Handel och varulager.
Göteborg (1/10 1921—1/7 1922). Avdelningsföreståndarska, första anställningsåret 144 kr. i månaden (160), andra—fjärde året 157·50 kr. (175), femte året och därefter 180 kr. (200). Första avdelningshjälp, första anställningsåret 130·50 kr. (145), andra året och därefter 139·50 kr. (155). Andra avdelningshjälp 99 kr. (110), efter 3 månader 130·50 kr. (145). Biträde i lagret 112·50 kr. (125), efter 3 månader 130·50 kr. (145).
Visby (1/8 1921 tills vidare, med 1 månads uppsägningstid). Manlig lagerarbetare 60 kr. (72·50).
Malmö (26/9 1921—1/4 1922). Fullgod kol- och vedarbetare, 18 år, 67 kr. (79). Tillfällig arbetare 140 öre (170).
Svalöv (1/8 1921—31/7 1922). Manlig lagerarbetare, 18 år, 112 öre (140).

Speditionsarbete.
Göteborg (12/10 1921—31/10 1922). Timpenning, gällande till den 1 maj 1922, 180 öre (180).

Expressarbete.
Göteborg (1/8 1921—1/8 1922). Nyanställd arbetare, 20 år, 59 kr. (75), efter 6 månaders anställning 64 kr. (80), efter 1 års anställning 72 kr. (86); chaufför 76 kr. (90).

Restauranger.
Göteborg (1/8 1921—1/8 1922). Lönerna utgå per månad. Utöver lönen erhålles fri kost och fri bostad eller hyresersättning med 32 kr. i månaden. Förste kock eller kokerska 170 kr., andre 135 kr., tredje 95 kr.; första kallskänka 170 kr., andra 135 kr., tredje 95 kr.; konditor 185 kr.; månadskarl 110 kr. Ordningsman 80 kr. i veckan samt fri kost. Lönerna växla med socialstyrelsens levnadskostnadsindex.

Tidningsbud.
Stockholm ($^{1}/_{10}$ 1921—$^{30}/_{9}$ 1922). Fraktbud vid daglig morgontidning 65 kr. i månaden och vid daglig aftontidning 50 kr. i månaden. Buntbud vid daglig morgontidning 53 kr. i månaden, vid daglig aftontidning med två utbärningar per dag 54 kr. och vid sådan med en utbärning per dag 43 kr. i månaden.

Såsom ovan nämnts blevo de till den 1 januari 1922 uppsagda kollektivavtalen i allmänhet icke till årsskiftet ersatta med nya avtal. Förhandlingarna hava ännu vid mitten av februari månad icke lett till resultat i fråga om de flesta storindustrierna, särskilt exportindustrierna. Intill den 15 februari hava dock ett tiotal mera omfattande uppgörelser skett, varjämte en del lokala avtal kommit till stånd inom vissa näringsgrenar. Tillsammans torde de nu träffade avtalen omfatta omkring 70 000 arbetare.

De nya avtalen hava samtliga medfört lönereduktioner å förut gällande avtal.

Vid stenkolsgruvorna i Skåne innebär avtalet, som gäller hela år 1922, men beträffande lönesatserna kan uppsägas till den 1 april, en nedsättning av 1920—21 års löner med 39 % under de två första månaderna och med ytterligare 4 % eller tillsammans 43 % fr. o. m. mars månad.

Inom småglasindustrien, där lönerna år 1921 nedsattes med 20 %, har nu en ytterligare reduktion vidtagits, så att sänkningen från 1920 års topplöner uppgår till i genomsnitt omkring 45 %.

Riksavtalet för bokbinderierna upptager timlöner, som med 25 % understiga förutvarande avtal. Dessa löner gälla emellertid endast till den 1 april. varefter nedsättningen utgör 30 % intill den 1 juli och därefter 35 % under årets två sista kvartal. För litografiska och kemigrafiska facken har träffats uppgörelse efter i huvudsak samma grunder som vid bokbinderierna.

Inom textilindustrien, där genom successivt vidtagna reduktioner lönerna under sista kvartalet 1921 hade nedsatts med 25 %, har för år 1922 överenskommits om ytterligare sänkningar; 1920 års topplöner skola sålunda till den 1 april reduceras med 30 % och därefter till årets slut med 40 %.

Garveri- och skoindustrierna, vilka under föregående år behöllo 1920 års avtal i stort sett oförändrade, hava nu reducerat timlönerna med, garverierna 20 à 30 %, skofabrikerna 33—34 % intill den 1 juli. Efter den 1 juli sker nedsättning med omkring 10 % av då utgående löner.

Inom handskindustrien i Skåne, där strejk pågått sedan 1 oktober 1921, träffades de sista dagarna av januari månad uppgörelse, innebärande en lönereduktion av 25 % intill den 1 maj, 30 % därefter till den 1 oktober samt 35 % under återstoden av avtalstiden eller till den 1 februari 1923.

I tändsticksindustriens nya avtal, gällande för år 1922, hava förutvarande grundlöner bibehållits i huvudsak oförändrade, medan dyrtidstillägget, som uppgick till 50 %, nedsatts till 15 % intill den 1 april och 7·5 från den 1 april till den 1 juli, varefter det helt bortfaller. I medeltal för året betecknar denna uppgörelse en reduktion av omkring 30 %.

Inom sjöfarten hava avtal för år 1922 upprättats för styrmän, stewartar samt maskin- och däckspersonal. Dessa grupper, vilkas löner förra året

minskades med omkring 20 %, hava nu fått vidkännas ytterligare nedsättning. I genomsnitt torde reduktionen belöpa sig till omkring 35 % på 1921 års löner för den yngre och 30 % för den äldre personalen.

Vid Stockholms spårvägar innebär det i januari månad ingångna avtalet en nedsättning av 1921 års topplöner med 11—16 % till den 1 april, 15—18 % till den 1 juli och 17—20 % under sista halvåret, olika för olika personalgrupper.

Lönerna för kommunalarbetare, vilka vid årsskiftet reglerades bl. a. i Stockholm, Göteborg, Norrköping och Gävle, hava i de nämnda städerna reducerats, så att de med 20—30 % understiga de vid toppunkten av löneutvecklingen gällande lönesatserna.

Inom handelsarbetaryrket i Stockholm hava enligt nytt avtal veckolönerna reducerats med c:a 25 % intill den 1 maj, därefter med omkring 32 % till den 1 september och därefter med omkring 38 % på 1920 års löner.

Slutligen må nämnas, att vid de enskilda järnvägarna, där löneavtalen prolongerats att gälla för år 1922, överenskommelse om dyrtidstilläggsavtal för trafik- och verkstadspersonalen icke ernåtts och att förhandlingarna härom ajournerats till juni månad. Intill dess utgår för nämnda personalgrupper dyrtidstillägg efter de grunder, som vid förhandlingarna av järnvägsförvaltningarna föreslagits. Enligt dessa skall vid ett levnadskostnadsindex av 213—222 utgå ett dyrtidstillägg av 50 % vid bangrupp I, till vilken höra våra viktigare enskilda järnvägar, och 45 % vid bangrupperna II och III, omfattande flertalet medelstora och mindre järnvägar. Vid fallande index minskas det procentuella dyrtidstillägget enligt vissa angivna regler och bortfaller helt, då indextalet understiger 150.

Närmare uppgifter om de i dessa avtal fastställda lönesatserna komma att lämnas i ett följande häfte av denna tidskrift, i samband med den fullständiga översikten över kollektivavtalen under innevarande års första kvartal.

Arbetsförmedlingen av sjömän under år 1921.[1]

Förhyrningsverksamheten vid den offentliga arbetsförmedlingens avdelningar för sjömän i Stockholm, Göteborg, Malmö och Hälsingborg samt vid Sveriges redarförenings kontor i övriga hamnplatser har under år 1921 omfattat 7 166 platser, vilkas fördelning på årets olika månader framgår av nedanstående uppställning:

Januari	478	April	474	Juli	405	Oktober	717
Februari	514	Maj	716	Augusti	842	November	787
Mars	525	Juni	253	September	687	December	768
	1 kv. **1517**		2 kv. **1443**		3 kv. **1934**		4 kv. **2272**

[1] Jfr Soc. Medd., årg. 1918, sid. 63, årg. 1919, sid. 46, årg. 1920, sid. 157 och årg. 1921, sid. 214.

Om alltså antalet av de under fjärde kvartalet förmedlade platserna uppvisar någon stegring från närmast föregående kvartal — c:a 17 % — överstiger å andra sidan antalet ansökningar om arbete på 100 lediga platser under årets tre sista månader ganska avsevärt motsvarande antal för tredje kvartalet, en omständighet som utgör ett tydligt bevis på att arbetslösheten inom sjömansyrket fortfarande är mycket omfattande.

Antalet förhyrningar, fördelade på olika huvudgrupper av bemanningen, angives i nedanstående tabell, därvid för jämförelse även medtagits motsvarande siffror för 1919 och 1920:

Bemanningsgrupper	Antal förhyrda sjömän						Därav utlänningar					
	Hela året			Okt.—dec.			Hela året			Okt.—dec.		
	1919	1920	1921	1919	1920	1921	1919	1920	1921	1919	1920	1921
Befälhavare	9	9	4	1	1	1	—	—	—	—	—	—
Styrmän	51	152	83	9	40	21	—	—	—	—	—	—
Maskinister	21	177	94	8	35	28	—	—	1	—	—	—
Däcksmanskap	5 896	6 494	3 242	1 558	1 433	1 148	65	110	29	35	33	5
Maskinmanskap	4 267	5 862	2 471	1 033	1 255	835	17	66	6	8	25	1
Kökspersonal	1 768	2 529	1 272	415	557	239	10	27	3	5	2	1
Summa	**12 012**	**15 223**	**7 166**	**3 024**	**3 321**	**2 272**	**92**	**203**	**39**	**48**	**60**	**7**

Inom gruppen kökspersonal ha med kvinnor under år 1921 besatts 274 platser.

Den närmare fördelningen på de skilda bemanningsspecialiteterna var följande:

	1919	1920	1921		1919	1920	1921
Befälhavare	9	9	4	Annan däckspersonal	37	43	232
Styrmän	51	152	83	Donkeymän	164	231	91
Maskinister	21	177	94	Smörjare	50	416	131
Bästemän	92	120	51	Motormän	124	187	118
Konstaplar	36	39	12	Eldare	3 041	3 813	1 592
Båtsmän	226	190	62	Kollämpare	876	1 179	450
Timmermän	238	252	87	Annan maskinpers.	12	36	89
Segelmakare	6	7	1	Stuertar	299	352	154
Matroser	1 791	2 120	1 142	Kockar	582	738	281
Lättmatroser	1 828	1 963	794	Annan kökspersonal	887	1 439	837
Jungmän	1 642	1 760	861	Summa	**12 012**	**15 223**	**7 166**

Förhyrningsverksamhetens omfattning vid de olika kontoren under vart och ett av åren 1919, 1920 och 1921 ställer sig sålunda:

	1919	1920	1921		1919	1920	1921
Gävle	284	561	73	Oxelösund . .	116	210	47
Göteborg . . .	6 174	6 840	3 339	Stockholm . .	1 276	2 046	1 006
Halmstad . . .	266	327	91	Sundsvall . . .	236	420	158
Hudiksvall . .	9	25	7	Söderhamn . .	79	134	23
Hälsingborg . .	775	1 562	772	Sölvesborg . .	69	88	68
Härnösand . .	134	219	77	Trälleborg . .	90	142	47
Kalmar	367	414	149	Uddevalla . . .	76	—	—
Karlshamn . .	260	183	123	Visby	1	9	—
Karlskrona . .	64	104	19	Västervik . . .	50	66	10
Landskrona . .	343	416	207	Ystad	61	74	54
Luleå	7	5	—	Åhus	92	63	47
Malmö	764	808	548	Örnsköldsvik .	11	15	15
Norrköping . .	142	214	94	Summa	**12 012**	**15 223**	**7 166**
Oskarshamn . .	266	278	192				

Relationen mellan antalet platssökande och antalet lediga platser vid de kontor, som under år 1921 insänt fullständiga uppgifter, framgår av efterföljande tabell.

Kontor	Ansökningar om arbete				Lediga platser				Ansökningar per 100 lediga platser			
	1 kv.	2 kv.	3 kv.	4 kv.	1 kv.	2 kv.	3 kv.	4 kv.	1 kv.	2 kv.	3 kv.	4 kv.
Gävle	125	88	67	56	16	7	20	32	.	.	.	.
Göteborg . . .	1 918	1 947	3 581	3 926	896	1 160	1 083	1 231	*214*	*168*	*331*	*319*
Halmstad . . .	229	232	173	168	23	13	37	14	.	.	.	.
Hudiksvall . .	12	22	27	53	—	3	8	6	.	.	.	.
Hälsingborg .	1 026	888	970	774	126	216	315	175	*814*	*411*	*308*	*442*
Härnösand . .	29	34	105	31	1	16	16	—	.	.	.	.
Kalmar . . .	510	480	356	235	12	26	79	45	.	.	.	.
Karlshamn . .	165	126	135	136	22	75	75	48	.	.	.	.
Karlskrona . .	120	105	108	105	—	—	6	6	.	.	.	.
Landskrona . .	104	97	41	76	30	34	86	86	.	.	.	.
Malmö	931	856	664	521	203	106	168	126	*459*	*808*	*395*	*413*
Oskarshamn .	122	75	85	41	30	67	70	25	.	.	.	.
Stockholm . .	1 471	1 585	1 516	1 614	321	169	271	368	*458*	*938*	*559*	*439*
Söderhamn . .	4	36	64	23	2	—	17	10	.	.	.	.
Trälleborg . .	45	—	42	18	6	11	32	9	.	.	.	.
Västervik . .	46	11	13	26	—	1	5	1	.	.	.	.
Ystad	16	11	32	44	1	30	22	11	.	.	.	.
Summa	**6 873**	**6 593**	**7 979**	**7 847**	**1 689**	**1 934**	**2 310**	**2 193**	*407*	*341*	*345*	*358*

Det gångna året har för sjöfartens vidkommande kännetecknats av hittills osedd depression och osäkerhet, som tydligt avspeglat sig på arbetsmarknaden.

Icke nog därmed, att sjöfartsnäringen till följd av en mycket omfattande tonnageuppläggning ej kunnat ens tillnärmelsevis bereda arbetstillfällen åt alla platssökande sjömän, utan upprepade under årets lopp av olika sjöfolkssammanslutningar igångsatta strejker och blockader ha därjämte i hög grad bidragit till att förvärra arbetssituationen inom sjömansyrket. Sålunda har antalet förmedlade platser, från att under år 1920 hava utgjort 15 223, under 1921 nedgått till 7 166, en minskning med nära 53 %. Att arbetslösheten under sådana förhållanden varit högst avsevärd är tydligt och framgår av relationen mellan antalet ansökningar om arbete och antalet lediga platser, i det att antalet ansökningar om arbete per 100 lediga platser, som under 1920 höll sig nere i 149, under 1921 steg till 360.

Med utgången av år 1921 har Sveriges redarförenings förhyrningsverksamhet upphört, och kommer rörelsen, så snart nödiga mått och steg hunnit vidtagas, att med anlitande av särskilda med sjöfarten förtrogna ombud övergå till den offentliga arbetsförmedlingen i alla de hamnplatser, där dylik förmedlingsverksamhet är av behovet påkallad.

Arbetstillgången inom sjömansyrket under år 1921.[1]

Enligt till socialstyrelsen från rikets samtliga sjömanshus inkomna uppgifter uppgick hela antalet under år 1921 påmönstrade sjömän till 28 692 och antalet avmönstrade till 30 831 mot resp. 44 515 och 44 392 år 1920. Av påmönstringarna utgjorde de i inrikes fart 2 699 och av avmönstringarna 2 628 eller resp. 9·4 och 8·5 % (mot 7·2 och 6·9 % år 1920).

Fördelningen på de olika månaderna framgår av efterföljande översikt:

	Påmönstrade			Avmönstrade			Antal påmönstrade per 100 avmönstrade		
	1919	1920	1921	1919	1920	1921	1919	1920	1921
Januari	5 994	7 504	2 669	7 173	7 464	5 171	84	101	52
Februari	1 995	3 419	1 912	1 578	3 338	2 585	126	102	74
Mars	3 406	4 342	2 156	2 227	2 468	1 870	153	176	115
April	4 869	4 142	2 212	2 178	2 236	1 709	224	185	129
Maj	4 080	4 180	2 630	2 201	2 892	1 725	185	145	152
Juni	3 405	3 804	2 814	2 473	3 191	2 696	138	119	104
Juli	3 167	3 519	2 666	2 738	3 045	1 850	116	116	144
Augusti	2 868	3 709	2 954	2 731	3 464	2 068	105	107	143
September	2 682	3 254	2 508	2 881	3 678	2 039	93	88	123
Oktober	2 976	2 543	1 891	3 512	3 395	2 308	85	75	82
November	2 593	2 383	2 056	3 565	3 706	2 652	73	64	78
December	2 824	1 716	2 224	6 025	5 515	4 158	47	31	53
Summa	**40 859**	**44 515**	**28 692**	**39 282**	**44 392**	**30 831**	**104**	**100**	**93**

[1] Jfr Soc. Medd., årg. 1921, sid. 216.

Antalet avmönstringar har under år 1921 liksom de föregående åren varit störst i januari månad. Vad påmönstringarna åter beträffar, uppvisar augusti detta år den högsta siffran, vilket sammanhänger med arbetets återupptagande efter den då bilagda arbetskonflikten.

Antalet på- och avmönstrade sjömän vid rikets olika sjömanshus under år 1921 framgår av följande tablå:

Sjömanshus	Påmönstrade	Avmönstrade	Sjömanshus	Påmönstrade	Avmönstrade
Luleå	300	172	Karlshamn	299	268
Örnsköldsvik	130	102	Sölvesborg	322	272
Härnösand	411	298	Kristianstad	250	230
Sundsvall	584	433	Ystad	319	336
Hudiksvall	38	36	Trälleborg	168	179
Söderhamn	122	82	Malmö	1 539	1 775
Gävle	513	596	Landskrona	550	626
Stockholm	5 016	5 630	Hälsingborg	1 253	1 224
Nyköping	201	249	Halmstad	352	330
Norrköping	592	756	Göteborg	10 223	10 612
Västervik	195	199	Uddevalla	176	155
Oskarshamn	509	496	Lysekil	931	1 295
Kalmar	592	531	Strömstad	452	409
Visby	227	203	Karlstad	375	170
Karlskrona	171	183	Övriga	1 073	1 012
Ronneby	809	1 972	Summa	**28 692**	**30 831**

Av påmönstringarna under året kommo icke mindre än 35·6 % av samtliga på sjömanshuset i Göteborg, varefter följde Stockholm med 17·5 %, Malmö med 5·4 %, Hälsingborg med 4·4 % och Lysekil med 3·2 %. Dessa fem sjömanshus räknade tillsammans 18 962 påmönstringar eller 66·1 % av hela antalet under år 1921. Beträffande avmönstringarna blev ordningsföljden mellan sjömanshusen något olika eller i främsta rummet Göteborg med 34·4 % samt därefter Stockholm med 18·3 %, Ronneby med 6·4 %, Malmö med 5·7 %, Lysekil med 4·2 % och Hälsingborg med 4·0 %, tillsammans för de nämnda sex sjömanshusen 22 508 avmönstringar, vilket utgör 73·0 % av samtliga under året.

Av de under året påmönstrade utgjordes 1 976 av fartygsbefälhavare, 4 565 av styrmän och maskinister, 10 829 av däcksmanskap, 6 854 av eldarmanskap och 4 468 av kökspersonal. Bland de avmönstrade voro 1 872 fartygsbefälhavare, 4 561 styrmän och maskinister, 12 410 däcksmanskap, 7 325 eldarmanskap och 4 663 kökspersonal.

Till nationaliteten voro av de under året påmönstrade 28 692 sjömännen 28 037 eller 97·7 % svenskar, 181 danskar, 164 finnar, 121 norrmän, 102 tyskar, 73 övriga vita samt 14 av andra raser. Bland de under samma tid avmönstrade 30 831 sjömännen voro 29 950 eller 97·1 % svenskar, 240 finnar, 187 norrmän, 184 danskar, 155 tyskar, 101 av övriga vita raser samt 14 av annan ras.

Emigrationen under år 1921.[1]

Uppgifter rörande utvandringen från Sverige till främmande världsdelar ha nu inkommit även för fjärde kvartalet 1921, varigenom en överblick kan erhållas av emigrationen i dess helhet under nämnda år.

Vad då först beträffar emigrationen under 1921 års *fjärde kvartal*, uppgick densamma till 862 personer mot 2 064 personer samma tid år 1920. Av ifrågavarande utvandrare ha 812 emigrerat till främmande världsdelar över Stockholm, Malmö, Hälsingborg och Göteborg, 39 över Kristiania, Trondhjem och Bergen samt 11 över Köpenhamn. Dessutom ha 31 personer från annat land utvandrat över svenska hamnar.

I vilket antal de i Sverige hemmahörande emigranterna utvandrat över svenska, norska och danska hamnar under såväl *fjärde kvartalet 1921 som under hela år 1921* framgår av efterföljande tablå:

1921	Stockholm	Malmö	Hälsingborg	Göteborg	Kristiania	Trondhjem	Bergen	Köpenhamn	Summa
oktober	70	42	18	308	17	1	1	6	**463**
november . . .	39	26	4	181	5	4	1	—	**260**
december	4	16	9	95	6	4	—	5	**139**
okt.—dec. . .	**113**	**84**	**31**	**584**	**28**	**9**	**2**	11	**862**
jan.—sept. . .	**407**	**555**	**137**	**2 833**	**127**	**88**	**3**	**50**	**4 200**
Hela året	**520**	**639**	**168**	**3 417**	**155**	**97**	**5**	**61**	**5 062**
År 1920	663	822	202	4 090	164	41	10	86	**6 078**

Utvandringen under fjärde kvartalet 1921 över svenska hamnar företer vid jämförelse med samma tid år 1920 en minskning av 1 144 personer (från 1 956 till 812) eller med 58·5 %. Utvandringen över norska hamnar har samtidigt minskats med 48 personer (från 87 till 39) och över danska hamnar med 10 personer (från 21 till 11). Av de 862 svenska emigranter, som under fjärde kvartalet 1921 utvandrat över ovannämnda svenska, norska och danska hamnar, voro 391 män och 471 kvinnor.

Under hela år 1921 utvandrade över förutnämnda svenska och utländska hamnar sammanlagt 5 062 svenska emigranter (2 488 män och 2 574 kvinnor). Motsvarande siffror för de närmast föregående åren framgå av följande översikt, som jämväl utvisar emigrationens fördelning å olika månader.[2]

[1] Jfr Soc. Medd., årg. 1921, sid. 335.

[2] Jfr Soc. Medd., årg. 1913, sid. 670. — Enligt befolkningsstatistikens uppgifter, vari jämväl ingår utflyttningen till europeiska länder, uppgick totalantalet emigranter under år 1920 till 10 242, därav 7 093 till främmande världsdelar, samt antalet immigranter samtidigt till 10 841 resp. 5 601.

	Jan.	Febr.	Mars	April	Maj	Juni	Juli	Aug.	Sept.	Okt.	Nov.	Dec.	Summa
1917 . . .	246	23	51	223	289	355	369	365	245	143	58	170	**2 537**
1918 . . .	32	103	34	47	136	38	129	—	326	99	128	39	**1 111**
1919 . . .	134	82	265	137	288	207	399	442	515	313	531	186	**3 499**
1920 . . .	219	128	353	234	973	208	554	801	544	1 018	593	453	**6 078**
1921 . . .	254	531	389	531	600	285	447	447	716	463	260	139	**5 062**

Till jämförelse kan anföras, att utvandringen från Danmark under åren 1918—21 omfattade resp. 793, 3 341, 6 300 och 5 309 personer.

Emigrationen under år 1921 fördelade sig på rikets olika delar på följande sätt:

Län	Utvandringshamnar			Summa utvandrare	Län	Utvandringshamnar			Summa utvandrare
	svenska	norska	danska			svenska	norska	danska	
Stockholms stad .	258	12	1	271	Älvsborgs län	271	10	—	281
» län	76	4	8	88	Skaraborgs »	141	5	—	146
Uppsala »	23	6	2	31	Värmlands »	298	31	—	329
Södermanlands »	44	7	—	51	Örebro »	95	5	4	104
Östergötlands »	188	1	—	189	Västmanlands »	58	2	—	60
Jönköpings »	231	—	1	232	Kopparbergs »	198	12	—	210
Kronobergs »	204	2	1	207	Gävleborgs »	200	6	—	206
Kalmar »	430	2	1	433	Västernorrlands »	224	31	—	255
Gottlands »	23	—	4	27	Jämtlands »	112	46	—	158
Blekinge »	263	2	—	265	Västerbottens »	117	33	—	150
Kristianstads »	213	3	16	232	Norrbottens »	162	9	—	171
Malmöhus »	329	2	18	349	Ej angivet »	—	—	2	2
Hallands »	231	8	2	241	Hela riket	**4 744**	**257**	**61**	**5 062**
Göteb. o. Boh. »	355	18	1	374					

Härtill komma de 225 emigranter, vilka från annat land utvandrat över svenska hamnar. Inalles ha sålunda på denna väg befordrats 4 969 utvandrare.

Utvandrarnas fördelning på vissa åldersgrupper under år 1921 framgår av nedanstående översikt:

	Män		Kvinnor		Summa	
	Absoluta tal	%	Absoluta tal	%	Absoluta tal	%
Under 15 år	251	10·1	260	10·1	511	10·1
15—19 »	771	31·0	601	23·4	1 372	27·1
20—29 »	914	36·7	971	37·7	1 885	37·2
30—39 »	314	12·6	413	16·0	727	14·4
40—49 »	123	5·0	146	5·7	269	5·3
50 år och däröver	115	4·6	183	7·1	298	5·9
Summa	**2 488**	**100·0**	**2 574**	**100·0**	**5 062**	**100·0**

I fråga om utvandrarnas fördelning efter kön inom olika åldersgrupper förefunnos, som härav synes, vissa skiljaktigheter. Inom åldersgruppen 15 till 20 år — d. v. s. åren närmast före värnpliktsåldern — äro männen i avgjord majoritet, medan inom de högre åldersklasserna motsvarande övertalighet framträder för kvinnorna. I jämförelse med närmast föregående år har emellertid antalet utvandrande ynglingar i 15 à 20-årsåldern även relativt taget minskats, nämligen från 40 till 31 % av hela antalet manliga utvandrare.

Arbetsförhållandena för hotell- och restaurangpersonalen i Sverige.

Undersökningens planläggning och utförande. Av socialstyrelsen har nyligen offentliggjorts en statistisk specialundersökning rörande arbetsförhållandena för hotell- och restaurangpersonalen i Sverige.[1] Materialet till densamma har i huvudsak insamlats redan under åren 1914—1915, men sedermera, särskilt vad beträffar arbetstids- och avlöningsförhållanden, i görligaste mån kompletterats med uppgifter för år 1920.

Planen för undersökningen ävensom de härför nödiga frågeformulären hava utarbetats efter ingående överläggningar med inom restaurangnäringen sakkunniga personer, representerande så väl arbetsgivarna som personalen. I överensstämmelse med ifrågavarande plan utsändes formulär till samtliga kända hotell, restauranger, kaféer o. d., å vilka formulär vissa allmänna uppgifter begärdes rörande företaget, varjämte företagens innehavare anmodades att å särskilda frågekort avlämna individuella uppgifter för personalen. För att emellertid få hithörande spörsmål så allsidigt och opartiskt belysta som möjligt insamlades vid sidan av arbetsgivarnas uppgifter genom särskilt utsända s. k. agenter detaljerade uppgifter jämväl från vederbörande personal.

Ett kortfattat sammandrag av vissa viktigare, i redogörelsen behandlade spörsmål lämnas här nedan.

De undersökta företagen. Enligt uppgifter från länsstyrelserna skulle år 1914 hava funnits c:a 10 000 hotell, restauranger, kaféer eller liknande företag i Sverige. Denna siffra torde emellertid till följd av vissa brister i handelsregistren vara något för hög. Uppgifter från arbetsgivarna erhöllos från ungefär 5 500 företag, varav emellertid c:a 2 000 berörde sådana företag, som bedrevos utan särskilt anställd personal. Det antal företag, som legat till grund för undersökningen, uppgick till 3 446, varav 3 159 bedrevo rörelse hela året, medan 287 voro säsongföretag. Huru de förstnämnda fördelade sig mellan olika kategorier av företag, framgår av efterföljande sam-

[1] Arbetsförhållandena för hotell- och restaurangpersonalen i Sverige (Sveriges officiella statistik: Socialstatistik).

manställning, vari även uppdelning skett med hänsyn till storleken av den vid resp. företag sysselsatta personalen:

Företagsgrupp	Antal företag	Därav (i %) med en personal av						Genomsnittl. antal personer per företag
		1—2	3—4	5—9	10—24	25—49	50 och däröver	
Första klass restauranger	80	2·5	2·5	17·5	53·8	15·0	8·7	23·3
Första klass hotell	150	3·3	2·0	16·7	38·7	25·3	14·0	29·0
Andra hotell, pensionat m. m. .	833	53·5	23·9	17·3	4·8	0·5	—	3·4
Systembolagens restauranger . .	141	17·7	23·4	22·7	34·1	2·1	—	8·3
Automater	74	4·1	5·4	44·6	45·9	—	—	9·8
Ölkaféer	632	51·3	26·3	19·0	3·0	0·4	—	3·4
Nykterhetskaféer	1 249	81·7	13·4	3·8	1·1	—	—	1·9
Samtliga	3 159	57·8	18·1	13·2	8·1	1·9	0·9	4·9

Som synes, voro praktiskt taget samtliga större företag att finna inom de två första grupperna. Företag tillhörande den fjärde gruppen voro i många fall av medelstorlek, varemot åter övriga grupper så gott som uteslutande bestodo av företag, sysselsättande endast ett fåtal anställda.

Beträffande arbetslokalernas beskaffenhet meddelas i den tryckta redogörelsen sammanställningar, baserade på de uppgifter, som införskaffats genom de ovan omtalade agenterna rörande kökens, kallskänkarnas och diskrummens luftrymd, belysnings- och uppvärmningsförhållanden samt hygieniska förhållanden över huvud m. m.

Personalens antal och fördelning. Personalen vid de företag, varifrån uppgifter erhållits genom arbetsgivarna, uppgick till sammanlagt 18 180 personer, varav 15 480 voro anställda vid årsföretag och 2 700 vid säsongföretag. Av de anställda utgjordes 82·8 % av kvinnor och endast 17·2 % av män. Särskilt starkt var den kvinnliga personalen representerad vid småföretagen, medan åter vid de större, där åtminstone för vissa yrkesgrupper en viss grad av yrkesutbildning erfordras, manlig personal förekom i större utsträckning. I stort sett har undersökningen bekräftat, att arbetsförhållandena över huvud för den kvinnliga personalen vid småhotell och kaféer endast i oväsentlig grad skilja sig från dem, som råda för anställda i huslig tjänst.

De anställdas åldersfördelning belyses av nedanstående siffror, vilka angiva, huru stor procentuell andel av personalen befann sig i resp. åldersgrupper:

	under 14 år	14—18 år	18—21 år	21—25 år	25—30 år	30—35 år	35—40 år	40—45 år	45—50 år	50—55 år	55—60 år	60—65 år	65 år o. däröver
Manlig personal .	1·0	12·2	14·1	18·9	19·9	12·6	7·9	4·7	3·4	2·1	1·8	0·6	0·8
Kvinnlig personal	0·1	9·1	18·3	23·4	21·1	11·2	6·8	3·7	2·4	1·8	1·1	0·6	0·4

Endast 16·8 % av kvinnorna skulle sålunda hava uppnått en ålder av mer än 35 år. Mellan 18 och 35 år befunno sig däremot ej mindre än 74·0 % av hela kåren. Framräknas den genomsnittliga åldern, befinnes denna för manlig personal uppgå till 28·4 och för kvinnlig personal till 27·4 år.

För belysande av frågan om personalens platsbyten och omsättning meddelas följande siffror, vilka åskådliggöra, huru stor procentuell del av personalen varit i vederbörande arbetsgivares tjänst nedanstående tid:

	Mindre än 1 år	1 år	2 år	3—4 år	5—9 år	10—14 år	15 år o. däröver
Manlig personal	28·8	12·1	10·8	11·6	21·6	7·8	7·3
Kvinnlig personal	46·9	17·2	10·6	11·9	8·7	2·4	2·3

Ovan angivna siffror vittna om en betydande omsättning bland personalen. Särskilt vad beträffar kvinnorna, bland vilka inemot hälften av hela kåren synes ha bytt plats under loppet av ett år, torde en omflyttning, sådan som den här konstaterade, få anses väsentligt bidraga till att göra arbetsförhållandena inom yrket osäkra.

Personalens arbetstidsförhållanden. En utförlig redogörelse för arbetstidsförhållandena under år 1915 inom hotell- och restaurangnäringen, grundad på här ifrågavarande undersökning, har tidigare publicerats i denna tidskrift, och hänvisas därför till denna (årg. 1920, sid. 257). Som ovan omnämnts, har emellertid, i avsikt att härigenom kunna belysa de förändringar, som inträffat sedan dess, ävensom den inverkan, som 1920 års arbetstidslag utövat på arbetsförhållandena, en kompletterande undersökning företagits, vilken av praktiska skäl dock endast kunnat omfatta hithörande företag i Stockholm.

Nedanstående sammanställning lämnar en sammanfattande bild av arbetstidsförhållandena i Stockholm åren 1915 och 1920, varför alltså de förändringar, som inträffat under den mellanliggande tiden, kunna avläsas härur.

Företagsgrupper	Nettoarbetstid per vecka i timmar		minskning i %	Effektiv arbetstid per vecka i timmar 1920	Yrkesspecialiteter	Nettoarbetstid per vecka i timmar		minskning i %	Effektiv arbetstid per vecka i timmar 1920
	1915	1920				1915	1920		
Första klass restauranger	77·4	60·6	*21·7*	51·7	Kontors- o. kontrollpersonal . .	80·5	61·5	*23·6*	56·0
Första klass hotell	80·1	65·2	*18·6*	57·6	Serveringspersonal	80·8	64·8	*19·9*	58·5
Andra hotell, pensionat m. m. . .	92·9	86·9	*6·5*	82·5	Yrkesutbildad kökspersonal	86·6	60·0	*30·7*	53·1
Systembolagens restauranger . . .	35·1	56·9	*33·1*	48·8	Icke yrkesutbildad kökspersonal . .	87·5	60·5	*30·9*	53·6
Automater	84·1	64·1	*23·8*	58·2	Portierer och vaktmästare	81·1	73·1	*9·9*	67·0
Ölkaféer	85·1	60·5	*28·9*	55·7	Städerskor	88·3	81·4	*7·8*	75·9
Nykterhetskaféer .	90·1	68·0	*24·5*	64·4	Övrig personal . .	81·3	56·9	*30·0*	49·1
Samtliga	83·8	64·1	23·5	57·7	Samtliga	83·8	64·1	23·5	57·7

Observeras må, att såsom nettoarbetstid räknats den tidrymd, som förflutit mellan arbetets början och slut, sedan därifrån dragits de regelbundet åter-

kommande raster, då vederbörande varit i tillfälle att lämna arbetsplatsen. Vid uträknande av den effektiva nettoarbetstiden har åter avdrag gjorts för alla raster, även måltidsraster, som intagits inom arbetslokalen. Fördelning har i förestående sammanställning verkställts dels med hänsyn till resp. företagsgrupper, dels med uppdelning av personalen efter yrkesspecialiteter i sju viktigare huvudgrupper.

Det är uppenbart, att en avsevärd förkortning av arbetstiden för personalen ägt rum. Den största förändringen har inträffat vid systembolagens restauranger, medan minsta förändringen har skett vid småhotellen.

Vad beträffar olika yrkesspecialiteter, är minskningen kraftigast för de av 8-timmarslagen berörda grupperna yrkesutbildad och icke yrkesutbildad kökspersonal samt övrig personal. Minsta förändringen hade inträffat för portierer och städerskor, vilka grupper allt fortfarande — till väsentlig del till följd av s. k. passningsarbete — synas vara bundna vid arbetsplatsen under en avsevärt lång tid. Anmärkningsvärd är emellertid den betydande förbättring, som kan iakttagas för serveringspersonalen, vilken som bekant ej är berörd av bestämmelserna i 1920 års lag om arbetstidens begränsning.

Personalens löneförhållanden. Till följd av de säregna avlöningsförhållanden, som råda inom hotell- och restaurangfacket, har det varit förenat med avsevärda svårigheter att statistiskt klarlägga hithörande spörsmål. Till den osäkerhet, som måste vidlåda alla försök att uppskatta värdet av de för denna bransch så betydelsefulla naturaförmånerna av skilda slag (98·7 % av de anställda uppgivas nämligen hava åtnjutit fri kost och fri bostad eller endera av dessa förmåner), eller att exakt beräkna de utgifter, som personalen i vissa fall måste erlägga till arbetsgivarna, kommer ytterligare den omständigheten, att en betydande del av de anställda uteslutande eller huvudsakligen åtnjutit inkomster i form av formellt frivilliga gåvor från allmänheten, »dricks pengar». Då några anteckningar av personalen endast i undantagsfall gjorts rörande de belopp, som sålunda influtit, äro de uppgifter, vilka kunnat erhållas från personalen i detta fall, i regel baserade på en ungefärlig uppskattning av dricks pengarnas storlek.

I utredningen framhålles emellertid, att från ett antal företag uppgifter erhållits rörande vederbörande personals dagskassor och har härigenom kunnat konstateras, att uppgifterna om dricks pengarnas storlek sannolikt i regel varit i det närmaste korrekta.

I den publicerade redogörelsen finnes i detalj redogjort för naturaförmånernas andel i totalavlöningen inom skilda grupper av anställda och vid olika grupper av företag år 1915. Ävenså lämnas där en uttömmande redogörelse för dricks penningssystemets utbredning och betydelse för de anställda. Som en sammanfattande översikt över personalens kontanta nettoinkomst 1915 och 1920 och de förändringar, som i avlöningshänseende inträffat under mellanliggande tid, må anföras följande siffror, vilka emellertid endast avse huvudstaden.

	Kontant nettoinkomst per månad i kronor 1915	1920	Ökning i %
Föreståndare-, kontors- och kontrollpersonal			
med fri kost och fast lön	56·50	128·00	126·5
Manlig serveringspersonal			
med fri kost och dickspengar (i vissa fall dessutom fast lön)	148·40	314·60	112·0
Kvinnlig serveringspersonal			
vid automater och kaféer med fri kost, fri bostad, fast lön och dickspengar	34·34	90·30	163·0
vid automater och kaféer med fri kost, fast lön och dickspengar	43·08	133·92	210·9
vid systembolagens restauranger med fri kost, fast lön och dickspengar	85·79	261·40	204·7
vid första klass restauranger och hotell med fri kost och dickspengar	127·28	278·38	118·7
vid ölkaféer med fri kost och dickspengar	152·90	225·60	47·5
Yrkesutbildad kökspersonal			
första kokerska	110·95	275·30	148·1
andra »	56·20	118·90	111·5
första kallskänka	74·00	181·00	144·6
andra »	45·50	128·00	181·3
Icke yrkesutbildad kökspersonal	23·30	65·80	182·4

Sammanställningen utvisar tydligt, att inkomstökningen i allmänhet varit störst i de grupper, som helt eller delvis åtnjutit fast lön. Vid ett närmare studium av materialet har man även kunnat konstatera, att för personal med inkomst i form så väl av dickspengar som fast lön ökningen huvudsakligen fallit på lönen, under det dickspenninginkomsterna stegrats väsentligt mindre. Särskilt lågt är ökningstalet för ölkaféernas servitriser, för vilka det uppgår till endast 47·5 %. Kunderna vid dessa företag skulle sålunda mindre än de vid första klass restauranger och hotell hava visat sig benägna att låta dickspengarna stiga i proportion till penningvärdets förändringar, vilket även bekräftats vid förfrågan hos med förhållandena förtrogna personer.

De insamlade uppgifterna över kökspersonalens löner år 1920 äro även så till vida av intresse, som härigenom kan undersökas, huruvida de genom det på hösten 1920 träffade kollektivavtalet fastställda lönebeloppen avsevärt avveko från den vid ifrågavarande tidpunkt gällande lönenivån i Stockholm. De framräknade siffrorna utvisa, att kollektivavtalet för flera av de viktigare, men i lönehänseende i regel lägst stående grupperna, såsom tredje kokerskor, andra och tredje kallskänkor, konditorsbiträden, biträden och köksor, praktiskt taget betydde ett fastställande av den år 1920 rådande allmänna lönenivån, medan åter för sådana speciellt utbildade anställda, som första kockar eller kokerskor och konditorer, kollektivavtalets lönesatser voro att anse såsom utpräglade minimilöner.

I utredningen har slutligen på grundval av särskilda utredningar behandlats frågan om hotell- och restaurangpersonalens bostadsförhållanden, enkannerligen med avseende på de rum arbetsgivaren tillhandahållit.

Fylleriförseelserna och deras orsaker under fjärde kvartalet 1921

jämte några sammanfattningssiffror för åren 1917—1921.[1]

Antal fylleriförseelser. Antalet under fjärde kvartalet 1921 inträffade fylleriförseelser, om vilka socialstyrelsen före den 1 februari erhållit uppgifter från åklagar- och polismyndigheterna, utgjorde, som av efterföljande huvudtabell framgår, tillhopa 7 113. Av dessa hade 6 913 begåtts av män och 200 av kvinnor.

Sammanlagda antalet fylleriförseelser under varje kvartal fr. o. m. år 1920 samt dessa tals storlek i förhållande till medeltalet förseelser per kvartal år 1917 har utgjort som följer:

	Medeltal per kvartal			År 1920				År 1921			
	1917	1918	1919	1 kv.	2 kv.	3 kv.	4 kv.	1 kv.	2 kv.	3 kv.	4 kv.
Antal	4 630	4 714	8 798[2]	11 973	12 036	11 473	10 308[3]	7 154[3]	7 496[3]	7 853[3]	7 113[4]
Indextal . . .	100	102	190	259	260	248	223	155	162	170	154
Förseelser per 100 000 inv.	80	81	151	205	206	196	176	121	127	133	120

Den visserligen svaga stegring, som ägt rum under 1921 års andra och tredje kvartal synes sålunda ha upphört under årets sista kvartal och förbytts i en viss nedgång. Anmärkas må dock, att den nu föreliggande preliminära siffran torde komma att något höjas genom senare inkommande uppgifter.

Fylleriförseelsernas fördelning på månader framgår av nedanstående översikt, som, i likhet med vad fallet var föregående år, visar en ganska stark minskning av fyllerifrekvensen i november och december:

	Antal fylleriförseelser inträffade under												
	jan.	febr.	mars	april	maj	juni	juli	aug.	sept.	okt.	nov.	dec.	ej uppg.
År 1920 . .	4 031	4 045	3 897	4 219	4 178	3 632	3 607	4 084	3 773	4 190	3 265	2 852	17
År 1921 . .	2 085	2 457	2 612	2 664	2 388	2 444	2 364	2 569	2 920	2 905	2 224	1 984	—

Hur redovisningskvartalets samtliga fylleriförseelser fördelade sig på vissa ortsgrupper och olika delar av landet åskådliggöres av följande tablå:

Antal fylleriförseelser	Stockholms stad	Östra Sverige	Småland och öarna	Södra Sverige	Västra Sverige	Norra Sverige	Hela riket	Per 100 000 inv.
i städer med mer än 10 000 inv.	1 885	475	106	857	1 857	474	**5 654**	403
i övriga städer	—	221	173	126	422	113	**1 055**	308
å landsbygden	—	39	41	55	112	157	**404**	10
tillhopa	1 885	735	320	1 038	2 391	744	**7 113**	120

[1] Föregående kvartalsrapporter återfinnas i Soc. Medd., årg. 1917, sid. 731 ff., 1069 ff. och 1430 ff., årg. 1918, sid. 475 ff., 799 ff., 888 ff., och 1174 ff., årg. 1919, sid. 120 ff., 582 ff. och 901 ff., årg. 1920, sid. 287 ff., 609 ff. och 905 ff. samt årg. 1921, sid. 14 ff., 325 ff., 497 ff., 768 ff. och 1009 ff.

[2] Kompletterad siffra. Se sid. 210, not 3.

[3] De tidigare meddelade siffrorna för 4 kvartalet 1920 samt 1, 2 och 3 kvartalet 1921 hava här som på övriga ställen i redogörelsen ökats med resp. 1, 67, 51 och 234 senare rapporterade förseelser.

[4] Preliminär siffra.

En jämförelse med motsvarande siffror för föregående kvartal visar, att fyllerifrekvensens nedgång varit starkast i de orter, som under tredje kvartalet utmärktes av den kraftigaste ökningen, nämligen de smärre städerna. Relativt sett har minskningen varit betydligt svagare i de större städerna, av vilka bl. a. huvudstaden t. o. m. företer en höjning av fyllerisiffran. Vad landsbygden beträffar, torde nedgången ha varit så gott som ingen, om nämligen hänsyn tages till ovannämnda resterande rapporter, som i främsta rummet införväntas från vissa landsfiskalsdistrikt.

Fylleriförseelserna under olika kvartal 1920 och 1921, fördelade efter berusningsmedel.

Tidsperiod och område	Samtliga fylleriförseelser		Förseelser med känt berusningsmedel	Förseelser (i %), vid vilka huvudsakliga berusningsmedlet uppgivits vara										
	antal	per 100 000 inv.		spritdrycker	vin	öl (andra maltdrycker)	spritdrycker och vin	spritdrycker och öl	spritdrycker, vin och öl	vin och öl	rusdrycker, tillhopa	denaturerad sprit	tekniska preparat	surrogat, tillhopa
1920: 4 kvartalet	10 308	176	10 069	56·3	1·2	3·6	2·1	29·3	2·7	1·5	96·7	2·6	0·7	3·3
1921: 1 »	7 154	121	6 998	56·3	0·6	4·7	1·3	29·4	2·0	0·7	95·0	4·0	1·0	5·0
» 2 »	7 496	127	7 305	51·0	0·5	6·5	1·1	33·3	1·8	0·9	95·1	3·9	1·0	4·9
» 3 »	7 853	133	7 635	49·8	0·3	7·0	1·1	34·5	1·5	1·1	95·3	4·1	0·6	4·7
» 4 »	**7 113**	**120**	**6 964**	**53·5**	1·1	**6·0**	**1·2**	**32·6**	**1·3**	**0·6**	**96·3**	**3·0**	**0·7**	**3·7**
Därav i														
Stockholm . . .	1 885	449	1 757	70·8	1·5	7·1	2·2	16·1	0·7	0·4	98·8	1·0	0·2	1·2
Göteborg . . .	1 334	659	1 326	50·0	0·2	9·9	0·5	31·5	0·4	0·7	93·2	6·6	0·2	6·8
övriga städer .	3 490	311	3 478	46·7	1·3	3·6	0·9	41·2	1·8	0·6	96·1	2·7	1·2	3·9
landsbygden . .	404	10	403	48·1	—	9·4	0·8	34·0	3·2	1·0	96·5	2·0	1·5	3·5
Indextal														
1917, medelt. pr kv.	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
1920: 1 kvartalet	259	256	257	1 153	59	42	256	217	107	25	285	116	12	68
» 2 »	260	258	258	1 074	52	55	298	237	126	29	284	128	18	77
» 3 »	248	245	246	951	50	66	241	270	97	29	273	81	22	54
» 4 »	223	220	220	900	48	48	174	225	88	24	243	85	25	57
1921: 1 »	155	151	153	625	17	43	76	157	45	8	166	91	26	61
» 2 »	162	159	160	592	17	62	63	185	42	11	174	91	27	62
» 3 »	170	166	167	603	11	70	68	200	36	13	182	101	16	62
» 4 »	**154**	**150**	**152**	**591**	**31**	**55**	**65**	**173**	**30**	**6**	**168**	**67**	**20**	**45**
Därav i[1]														
Stockholm . . .	204	200	195	1 728	37	47	131	147	30	5	221	27	6	18
Göteborg . . .	163	157	163	684	8	56	58	219	13	6	166	140	30	125
övriga städer .	144	132	144	455	35	60	44	171	32	7	157	57	33	47
landsbygden . .	87	91	90	187	—	61	33	151	50	9	111	50	7	14

[1] Medeltal per kvartal år 1917 för resp. orter = 100.

Inom de olika landsdelarna har fyllerifrekvensen i genomsnitt avtagit mest i östra Sverige samt Småland och öarna.

Av samtliga fylleriförseelser i riket begingos, som ovan nämnts, 200 eller 2·8 % av kvinnor, varav 132 i Stockholm, 37 i Göteborg, 6 i Malmö, 24 i övriga städer samt 1 å landsbygden.

Fylleriförseelsernas *fördelning efter orsaker.* I kol. 3 av huvudtabellen angives antalet fylleriförseelser, beträffande vilka berusningsmedlet uppgivits, och i kol. 4—12 dessa förseelsers fördelning efter de olika slag av rusdrycker, som huvudsakligen använts. I tablån å sid. 204 ha dessa uppgifter omräknats i relativa tal, varjämte meddelas vissa jämförelsesiffror för tidigare kvartal.

Fylleriförseelsernas gruppering efter berusningsmedlets art, vilken under årets tidigare kvartal föga förändrats, visade icke heller under sista kvartalet några nämnvärda förskjutningar. Spritdryckernas betydelse som fylleriorsak synes dock ha ytterligare något ökats, i det att procenttalet för gruppen »spritdrycker» (enbart eller i förening med öl) stigit från 84·3 % till 86·1 %. Ökningen synes mest ha skett på bekostnad av rusdryckssurrogaten, på vilkas konto nu kommit 260 fyllerifall (3·7 %) mot 358 eller 4·7 % föregående kvartal.

Vad beträffar åtkomstsättet för berusningsmedlen i de fall, då dessa uppgivits vara rusdrycker, lämnas uppgifter härom i huvudtabellens kol. 13—18 samt i nedanstående tablå:

Område och *tidsperiod*	Antal fylleriförseelser med känt berusningsmedel	Förseelser (i %) genom rusdrycker, som huvudsakligen erhållits					
		från utminuteringsställe	från bolagsutskänkningsställe	från restaurang, ölstuga o. d.	genom förmedling av andra, vid priv. samkväm o. d.	genom olaglig rusdrycks-hantering	på flera av nu angivna (eller obekant) sätt
1921: 4 kvartalet: Stockholm .	1 757	5·9	4·6	11·8	55·6	13·6	7·3
Göteborg . .	1 326	8·8	11·5	16·5	53·2	0·1	3·1
övriga städer	3 478	11·0	15·6	13·2	50·1	1·1	5·1
landsbygden	403	14·6	6·4	11·7	46·4	4·7	12·7
Summa	**6 964**	**9·5**	**11·5**	**13·4**	**51·9**	**4·3**	**5·7**
» 3 »	7 635	9·6	10·8	13·9	38·4	6·7	15·9
» 2 »	7 305	10·8	10·8	13·5	39·4	8·6	12·0
» 1 »	6 998	10·8	9·5	13·1	41·8	7·7	12·1
1920: 4 »	10 069	9·2	14·0	15·7	31·8	9·2	16·8
År 1921[1]	**28 902**	**10·2**	**10·6**	**13·5**	**42·7**	**6·8**	**11·6**
» 1920	44 914	11·3	13·5	16·2	23·8	11·4	15·5
» 1919	34 704	11·1	6·0	16·9	20·3	10·3	12·1
» 1918	18 638	13·5	4·8	18·8	13·4	3·1	9·7
» 1917	18 310	22·9	47·3		[2]—	0·1	17·1

[1] Preliminära siffror.

[2] Ingår under rubriken »från utminuteringsställe».

Anmärkningsvärd är den olagliga rusdryckshanteringens alltjämt avtagande betydelse, vilket nedgången från 509 densamma tillskrivna fyllerifall (6·7 %) till 298 (4·3 %) synes utvisa. Minskningen faller väsentligen på huvudstaden, vars procenttal sjunkit från 27·5 till blott 13·6. Utan tvivel torde hembränningen och smyghandeln med alkoholvaror fortfarande vara på retur, ett förhållande som även vitsordats av polismyndigheterna i Stockholm. Påpekas må emellertid den samtidigt starkt växande siffran för de fyllerifall, varvid berusningsmedlet enligt uppgift skulle erhållits av andra personer, vid privata samkväm etc. Icke mindre än 3 613 eller drygt hälften av samtliga förseelser ha hänförts till denna grupp mot blott c:a två femtedelar under tredje kvartalet, varvid dock är att märka, att det huvudsakligen är den i tablåns sista kolumn redovisade, mindre betydelsefulla restgruppen, som fått

Fylleriförseelserna under åren 1917—1921, fördelade efter berusningsmedel.

Tidsperiod och område	Samtliga fylleriförseelser		Därav förseelser med känt berusningsmedel	Förseelser (i %), vid vilka huvudsakliga berusningsmedlet uppgivits vara										
	antal	per 100 000 inv.		sprit-drycker	vin	öl (andra malt-drycker)	sprit-drycker och vin	sprit-drycker och öl	sprit-drycker, vin och öl	vin och öl	rus-drycker, tillhopa	denaturerad sprit	tekniska preparat	surrogat, tillhopa
År 1917 . .	18 521	320	18 310	13·8	5·2	16·7	2·7	28·7	6·8	13·5	87·4	6·8	5·8	12·6
» 1918 . .	18 854	325	18 638	23·5	12·6	1·2	10·0	7·1	3·8	5·1	63·3	27·9	8·8	36·7
» 1919 . .	35 191	605	34 704	39·7	4·5	4·0	7·3	13·9	4·1	3·2	76·7	22·5	0·8	23·3
» 1920 . .	45 790	783	44 914	57·2	1·1	3·6	2·6	27·8	2·9	1·5	96·7	2·8	0·5	3·3
» 1921 . .	**29 616**	**502**	**28 902**	**52·6**	**0·6**	**6·1**	**1·1**	**32·5**	**1·7**	**0·8**	**95·4**	**3·8**	**0·8**	**4·6**
Därav i														
Stockholm .	6 814	1 625	6 299	69·4	1·6	7·8	2·0	16·7	0·8	0·6	98·9	1·0	0·1	1·1
Göteborg .	5 562	2 748	5 530	50·5	0·1	10·7	0·5	27·6	1·2	0·6	91·2	8·5	0·3	8·8
övriga städer	15 277	1 360	15 141	46·5	0·5	3·4	1·1	41·2	2·1	0·9	95·7	3·3	1·0	4·3
landsbygden	1 963	47	1 932	51·5	0·1	8·4	0·2	29·8	2·2	1·1	93·3	3·2	3·5	6·7
Indextal														
År 1917 . .	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
» 1918 . .	102	102	102	174	244	7	381	25	57	38	74	420	155	297
» 1919 . .	190	189	190	547	162	45	521	92	114	45	166	631	26	351
» 1920 . .	247	245	245	1 020	52	53	243	237	105	27	271	103	19	64
» 1921 . .	**160**	**157**	**158**	**608**	**19**	**57**	**68**	**179**	**38**	**10**	**172**	**88**	**22**	**57**
Därav i[1]														
Stockholm .	184	179	175	1 519	34	47	109	137	29	8	199	23	2	14
Göteborg .	170	161	170	719	7	64	63	199	34	6	170	189	46	169
övriga städer	158	144	157	492	14	61	60	186	41	11	171	75	30	55
landsbygden	106	107	107	240	2	66	8	158	40	12	128	95	20	33

[1] Antal förseelser år 1917 för resp. orter = 100.

vidkännas motsvarande minskning. Av allt att döma ha spritdryckerna i åtskilliga av ifrågavarande fall åtkommits på olaglig väg, ehuru förhållandet ej kunnat ledas i bevis. Till sagda kategori har vidare även hänförts ett betydande antal (c:a 400) fall, företrädesvis i Stockholm, som uppgivits härröra av »exportsprit», sålunda sannolikt till övervägande del insmugglade varor.[1]

Översikt över fylleriförseelserna under åren 1917—1921. På grundval av de tidigare meddelade kvartalssiffrorna har i tablån å sid. 206 utarbetats en översikt över fylleriförseelsernas antal och de olika berusningsmedlens relativa betydelse åren 1917—1921. Enligt denna sammanställning uppgick hela antalet förseelser under år 1921 till 29 616, vilken siffra emellertid, såsom förut antytts, torde komma att ökas med ett eller annat hundratal fall (för fjärde kvartalet), varom uppgifter ännu ej föreligga.

Det sista redovisningsårets fyllerital är sålunda avsevärt högre än de siffror, som noterades under restriktionsåren 1917 och 1918 men innebär å andra sidan en betydande förbättring jämfört med de båda närmast följande åren, i det att totalantalet förseelser 1921 understeg 1919 och 1920 års fyllerisiffror med c:a en sjättedel resp. en tredjedel. Det må lämnas därhän, i vad mån nedgången under år 1921 beror på eftertryckligare handhavande av det individuella kontrollsystemet och i vad mån den är ett uttryck för den under året rådande starka ekonomiska depressionen, vilken för alla samhällsklasser och speciellt för de inom fylleristatistiken talrikast företrädda nödvändiggjort betydande inskränkningar jämväl i alkoholkonsumtionen. I detta sammanhang bör erinras om, att minskningen inträffade redan under årets första kvartal samt att de följande kvartalssiffrorna delvis visat stigande tendens.

Utvecklingen under åren 1917—1921 å större och mindre orter belyses närmare av nedanstående tablå:

	1917		1918		1919		1920		1921	
	antal fylleriförseelser	indextal	antal fylleriförseelser	indextal	antal fylleriförseelser	indextal	antal fylleriförseelser	indextal	antal fylleriförseelser	indextal
Stockholm . . .	3 705	100	6 264	169	11 115	300	10 120	273	**6 814**	**184**
Göteborg . . .	3 270	100	3 879	119	6 750	206	9 165	280	**5 562**	**170**
övriga städer .	9 696	100	7 518	78	14 546	150	23 086	238	**15 277**	**158**
landsbygden . .	1 850	100	1 175	64	2 780	150	3 419	185	**1 963**	**106**

Tablån ger belägg för det kända förhållandet, att särskilt 1918 och 1919 utmärktes av en stark koncentration av gatufylleriet till de största städerna, men att de båda följande åren därvidlag medförde en viss utjämning. År 1921 var dock totalantalet fylleriförseelser i Stockholm och Göteborg alltjämt resp. 84 och 70 % högre än år 1917, medan de smärre städernas fyllerital stigit med 58 % och landsbygdens med blott c:a 6 %.

Beträffande de olika berusningsmedlen och deras betydelse som fylleriorsaker torde få hänvisas till kvartalsrapporterna, där vissa utvecklingslinjer

[1] I de fall, då spritdryckerna uttryckligen angivits vara insmugglade (25 st.), har förseelsen redovisats under rubriken »olaglig rusdrycks hantering».

påvisats. Nämnas må, att det åren 1918 och 1919 florerande surrogatmissbruket, som år 1920 konstaterades ha gått mycket starkt tillbaka, även under redovisningsåret synes ha hållits inom skäligen måttliga gränser. Den procentuella andelen av dylika fyllerifall har visserligen stigit något (till 4·6 % mot 3·3 % år 1920), men de absoluta talen förete nedgång från 1 476 till 1 323 fall. Vad slutligen hembränningen angår, må såsom belysande framhållas, att i huvudstaden, som är den enda större ort, där denna hantering fortfarande torde spela någon nämnvärd roll, antalet fylleriförseelser tillskrivna »olaglig rusdryckshantering» sista året uppgivits vara 1 759 (27·9 %) mot 4 667 eller 48·8 % under det närmast föregående.

Jämförelse mellan fylleriförseelserna i Sverige och dess grannländer. Liksom i föregående kvartalsredogörelser må slutligen i jämförelsesyfte en sammanställning göras mellan den svenska fylleristatistiken och motsvarande uppgifter för Norge i »Meddelelser fra det Statistiske Centralbyrå»:

Fylleriförseelser:		Medeltal per kvartal 1917	1918	1919	År 1920 1 kv.	2 kv.	3 kv.	4 kv.	År 1921 1 kv.	2 kv.	3 kv.	4 kv.
Sverige	antal	4 630	4 714	8 798	11 973	12 036	11 473	10 308	7 154	7 496	7 853	7 113
	indextal	100	102	190	259	260	248	223	155	162	170	154
Norge	antal	7 777	5 729	9 353	8 106	8 805	8 651	8 983	8 447	7 908	8 626	·
	indextal	100	74	120	104	113	111	116	109	102	111	·

Även i Norge steg fylleritalet under tredje kvartalet och understeg endast obetydligt siffran för motsvarande kvartal föregående år. För städerna uppgives ökningen ha varit stor särskilt under augusti månad.

Under förutsättning att fyllerifrekvensen under årets sista kvartal icke undergått alltför stora förändringar, torde hela antalet förseelser i Norge år 1921 kunna beräknas till närmare 34 000. Nedgången från föregående år, då antalet var 34 550, synes sålunda ha varit jämförelsevis obetydlig och väsentligt mindre än i Sverige, varvid emellertid är att märka, att fylleriförseelserna i Norge nådde sin kulmen 1919 och 1920 visade tydlig nedgång.

Av intresse är jämväl att sammanställa fylleriförseelserna i de fyra nordiska huvudstäderna, som skett i nedanstående tablå:

Antal fylleriförseelser i	År 1917	År 1918	År 1919	År 1920	År 1921
Stockholm (419 788 inv.)	3 705	6 264	11 115	10 120	6 814
Kristiania (258 341 inv.)	13 672	12 217	16 938	13 624	13 750
Köpenhamn[1] (699 706 inv.)	4 865	2 269	4 225	5 047	·
Helsingfors (160 860 inv.)	5 133	(2 928)	5 488	12 307	13 550

Enär av gatufylleriet blott en viss, efter ortens praxis växlande del blir föremål för polisingripande och sålunda redovisad i statistiken, kunna dessa siffror knappast göra anspråk på att åskådliggöra nykterhetstillståndet i resp. städer, men de belysa däremot ganska väl dettas förändringar å samma ort under de fem åren.

[1] Med Frederiksberg och Gentofte.

Fylleriförseelserna och deras orsaker under fjärde kvartalet 1921.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18
Område	Hela antalet fylleriförseelser	Därav sådana, rörande vilka berusningsmedlet uppgivits	Antal fylleriförseelser, där huvudsakliga berusningsmedlet utgjordes av									Antal förseelser genom rusdrycker (kol. 4—10), som erhållits					
			spritdrycker (bränvin, konjak, punsch o. d.)	vin	öl (andra maltdrycker)	spritdrycker och vin	spritdrycker och öl	spritdrycker, vin och öl	vin och öl	rusdrycksurrogat		från utminuteringsställe	från bolagsutskänkningsställe	från restaurang, cafeér o. d.	genom förmedling av sandra, vid privat sammanträffande o. d.	genom olaglig rusdrycksförsäljning	på flera av nu angivna (eller obekant) sätt
										den. sprit	tekn. prep.						
Stockholms stad	**1 885**	**1 757**	**1 244**	**27**	**125**	**38**	**283**	**13**	**6**	**18**	**3**	**103**	**81**	**207**	**978**	**239**	**128**
Östra Sverige	**735**	**733**	**313**	**—**	**23**	**9**	**339**	**27**	**—**	**17**	**5**	**72**	**164**	**79**	**380**	**14**	**2**
Södertälje . .	30	30	9	—	2	—	19	—	—	—	—	—	2	8	20	—	—
Uppsala . . .	94	94	38	—	3	2	48	2	—	1	—	11	12	15	52	3	—
Västerås . . .	51	49	21	—	1	—	25	—	—	2	—	2	2	5	37	1	—
Nyköping . .	35	35	8	—	1	—	25	1	—	—	—	6	5	4	20	—	—
Eskilstuna . .	69	69	61	—	—	—	6	—	—	2	—	5	13	8	40	—	1
Linköping . .	63	63	19	—	4	1	37	—	—	2	—	3	19	6	33	—	—
Norrköping . .	133	133	40	—	2	1	77	2	—	8	3	9	41	15	56	1	—
Övriga städer .	221	221	95	—	10	5	92	15	—	2	2	33	66	14	99	4	1
Landsbygden .	39	39	22	—	—	—	10	7	—	—	—	3	4	4	23	5	—
Småland och öarna . .	**320**	**320**	**159**	**—**	**5**	**1**	**143**	**5**	**1**	**3**	**3**	**32**	**70**	**23**	**179**	**5**	**5**
Jönköping . .	54	54	29	—	—	—	23	—	—	1	1	6	14	3	29	—	—
Kalmar . . .	33	33	12	—	—	—	19	1	—	1	—	3	4	6	19	—	—
Västervik . .	19	19	14	—	—	—	4	—	—	—	1	1	3	—	14	—	—
Övriga städer .	173	173	79	—	3	1	83	4	1	1	1	15	46	14	91	2	3
Landsbygden .	41	41	25	—	2	—	14	—	—	—	—	7	3	—	26	3	2
Södra Sverige	**1 038**	**1 033**	**656**	**40**	**13**	**6**	**275**	**15**	**3**	**25**	**—**	**170**	**125**	**158**	**539**	**1**	**15**
Karlskrona . .	63	63	25	36	—	—	—	—	—	2	—	9	15	3	34	—	—
Kristianstad .	116	116	84	—	4	—	26	1	—	1	—	17	19	11	68	—	—
Malmö	414	409	336	—	4	4	48	2	—	15	—	111	37	52	182	—	12
Lund	14	14	12	—	—	—	2	—	—	—	—	2	1	8	3	—	—
Landskrona .	94	94	49	—	—	—	42	3	—	—	—	12	1	24	57	—	—
Hälsingborg .	126	126	68	—	4	—	44	1	2	7	—	1	18	25	72	—	3
Ystad	15	15	8	—	—	—	6	1	—	—	—	3	1	5	6	—	—
Trälleborg . .	15	15	3	—	—	—	11	1	—	—	—	—	4	—	11	—	—
Övriga städer .	126	126	47	4	—	—	74	—	1	—	—	10	24	19	72	1	—
Landsbygden .	55	55	24	—	1	2	22	6	—	—	—	5	5	11	34	—	—

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18
Område	Hela antalet fylleri-förseelser	Därav sådana, rörande vilka berus-nings-medlet uppgivits	Antal fylleriförseelser, där huvudsakliga berusningsmedlet utgjordes av									Antal förseelser genom rusdrycker (kol. 4—10), som erhållits					
			sprit-drycker (bränn-vin, konjak, punsch o. d.)	vin	öl (andra malt-drycker)	sprit-drycker och vin	sprit-drycker och öl	sprit-drycker, vin och öl	vin och öl	rusdrycks-surrogat		från utminuteringsställe	från bolagsutskänk-ningsställe	från restaurang, ölstuga o. d.	genom förmedling av andra, vid priv. samkväm o. d.	genom olaglig rus-drycksförsäljning	på flera av nu angivna (eller obekant) sätt
										den. sprit	tekn. prep.						
Västra Sverige	**2 391**	**2 379**	**1 055**	**4**	**190**	**19**	**915**	**25**	**21**	**136**	**14**	**204**	**315**	**345**	**1 212**	**6**	**147**
Halmstad . . .	56	56	36	—	1	—	15	1	—	3	—	4	3	7	38	—	1
Göteborg . . .	1 334	1 326	663	2	131	7	418	6	9	87	3	117	153	219	705	1	41
Uddevalla . .	19	19	9	—	—	1	6	—	—	3	—	1	4	2	9	—	—
Trollhättan . .	113	113	20	—	16	—	73	1	1	1	1	19	33	1	34	—	24
Borås	69	69	30	1	—	1	34	2	1	—	—	5	8	2	38	—	16
Karlstad . . .	91	91	52	1	3	2	26	—	1	5	1	7	15	16	35	1	11
Kristinehamn .	35	33	12	—	6	—	7	—	—	6	2	4	—	8	11	—	2
Örebro	140	140	49	—	4	—	84	2	—	1	—	7	39	27	41	—	25
Övriga städer .	422	421	137	—	26	8	203	13	8	22	4	28	49	57	254	4	3
Landsbygden .	112	111	47	—	3	—	49	—	1	8	3	12	11	6	47	—	24
Norra Sverige	**744**	**742**	**299**	**3**	**62**	**7**	**317**	**9**	**9**	**8**	**28**	**80**	**47**	**121**	**325**	**33**	**100**
Falun	45	45	24	—	1	—	15	—	—	1	4	3	1	5	19	7	5
Gävle	161	161	20	—	14	—	121	—	1	4	1	5	16	26	64	7	38
Söderhamn . .	35	34	6	—	5	—	21	2	—	—	—	3	11	8	9	—	3
Härnösand . .	43	42	2	—	5	—	32	2	—	—	1	4	7	11	11	—	8
Sundsvall . .	97	97	34	—	—	1	59	1	—	—	2	7	1	23	47	—	17
Östersund . .	64	64	58	—	—	—	4	1	1	—	—	4	2	5	50	—	3
Luleå	29	29	20	1	1	—	3	1	—	—	3	6	—	1	16	3	—
Övriga städer .	113	113	59	2	4	5	20	2	4	3	14	16	6	16	52	5	1
Landsbygden .	157	157	76	—	32	1	42	—	3	—	3	32	3	26	57	11	25
Hela riket { städerna	**6 709**	**6 561**	**3 532**	**74**	**380**	**77**	**2 135**	**81**	**36**	**199**	**47**	**602**	**776**	**886**	**3 426**	**279**	**346**
Hela riket { landsb. .	**404**	**403**	**194**	—	**38**	**3**	**137**	**13**	**4**	**8**	**6**	**59**	**26**	**47**	**187**	**19**	**51**
Summa för 4 kv.	**7 113**	**6 964**	**3 726**	**74**	**418**	**80**	**2 272**	**94**	**40**	**207**	**53**	**661**	**802**	**933**	**3 613**	**298**	**397**
1921: 3 kvart.	7 853	7 635	3 802	26	538	84	2 631	113	83	314	44	735	824	1 060	2 932	509	1 217
» 2 »	7 496	7 305	3 727	40	473	77	2 436	131	66	283	72	789	786	986	2 879	630	880
» 1 »	7 154	6 998	3 940	41	328	93	2 058	139	49	281	69	755	665	916	2 925	537	850
1920: 4 »	10 308	10 069	5 669	115	365	214	2 954	275	146	265	66	923	1 414	1 582	3 200	929	1 690
År 1921 . . .	**29 616**[1]	**28 902**	**15 195**	**181**	**1 757**	**334**	**9 397**	**477**	**238**	**1 085**	**238**	**2 940**	**3 077**	**3 895**	**12349**	**1 974**	**3 344**
» *1920* . . .	**45 790**[2]	**44 914**	**25 694**	**501**	**1 610**	**1 193**	**12478**	**1 306**	**656**	**1 271**	**205**	**5 094**	**6 046**	**7 299**	**12921**	**5 114**	**6 964**
» *1919* . . .	**35 191**[3]	**34 704**	**13 788**	**1557**	**1 371**	**2 551**	**4 812**	**1 426**	**1108**	**7 815**	**276**	**3 854**	**2 068**	**5 854**	**7 027**	**3 593**	**4 217**
» *1918* . . .	**18 854**	**18 638**	**4 379**	**2340**	**218**	**1 865**	**1 326**	**712**	**948**	**5 199**	**1 651**	**2 510**	**892**	**3 503**	**2 504**	**582**	**1 797**
» *1917* . . .	**18 521**	**18 310**	**2 519**	**960**	**3 066**	**490**	**5 259**	**1 248**	**2464**	**1 238**	**1 066**	**4 196**	**8 650**		·	**16**	**3 144**

[1] Preliminär siffra.
[2] Siffran ökad med 1 senare rapporterad förseelse (i Stockholm).
[3] » » » 88 » rapporterade förseelser.

Levnadskostnaderna på landsbygden.

Preliminär redogörelse för statavlönade lantarbetares levnadskostnader och livsmedelsförbrukning.

Sedan numera bearbetningen inom socialstyrelsen av det vid 1920 års budgetsundersökning inkomna hushållsboksmaterialet i huvudsak slutförts beträffande de statavlönade lantarbetarna, har det på grund av resultatets aktuella intresse ansetts lämpligt att framlägga några huvuddata för vid undersökningen vunna uppgifter om levnadskostnaderna och livsmedelsförbrukningen på landsbygden. Primärmaterialet för denna del av undersökningen utgöres av 200 under loppet av ett helt år förda hushållsböcker, vilka i regel hänföra sig till kalenderåret 1920.[1] Antalet familjemedlemmar inom samtliga 200 hushåll utgjorde tillsammans 952 eller i medeltal 4·76 medlemmar per familj. Hushållen bestodo i flertalet fall endast av man, hustru och barn, men funnos inneboende, inackorderade eller spisande gäster i 63 hushåll. Tiden för dessa främmande elements deltagande i familjernas hushållning översteg endast i undantagsfall tvenne månader. Familjernas storlek och fördelning på olika landsdelar och socialgrupper framgår av nedanstående tablå:

Landsdelar:	För- och yrkesmän		Övriga statavlönade arbetare		Samtliga arbetare	
	Antal hus-håll	Antal medl. i medeltal per hushåll	Antal hus-håll	Antal medl. i medeltal per hushåll	Antal hus-håll	Antal medl. i medeltal per hushåll
Södra Sverige (Skåne) .	—	—	34	4·76	34	4·76
Mellersta Sverige[2] . . .	78	4·45	88	5·03	166	4·76
Hela riket	**78**	**4·45**	**122**	**4·96**	**200**	**4·76**

För de i undersökningen deltagande familjerna begärdes uppgift om kontanta inkomster samt om storlek och värde av hushållet tillkommande »stat» av olika livsförnödenheter ävensom av övriga naturainkomster (gåvor o. d.) jämte detaljerad redovisning för samtliga dessa inkomsters fördelning på 1) hushållets egen förbrukning, 2) utfodring av djur och 3) försålda produkter. De genom sammanställning av hushållsböckernas siffror erhållna uppgifterna kunna beteck-

[1] Jfr Soc. Medd., årg. 1920, sid. 188 och årg. 1921, sid. 571.
[2] Huvudsakligen Uppland, Södermanland, Östergötland, Småland, Västergötland, Värmland och Västmanland.

Tab. A. Inkomster och utgifter i medeltal per år och hushåll.

	Södra Sverige			Mellersta Sverige						Hela riket		
	Samtliga hushåll			För- och yrkesmän			Övriga statavlönade lantarbetare			Samtliga hushåll		
	Kontant	In[1] natura	Summa	Kontant	In[1] natura	Summa	Kontant	In[1] natura	Summa	Kontant	In[1] natura	Summa
Inkomster.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr
Mannens huvudinkomst	1 171·9	1 655·5	2 827·4	1 418·6	1 479·6	2 898·2	1 225·7	1 484·9	2 710·6	1 291·8	1 511·8	2 803·6
Därav: försålda produkter	328·4	—	328·4	334·o	—	334·o	282·5	—	282·5	310·4	—	310·4
» självproduc. produkter	—	514·9	514·9	—	321·6	321·6	—	322·9	322·9	—	355·o	355·o
Mannens biinkomster	102·8	—	102·8	83·6	—	83·6	76·8	—	76·8	83·9	—	83·9
Hustruns inkomster	388·0	—	388·0	65·9	—	65·9	118·2	3·0	121·2	143·7	1·3	145·0
Barnens »	62·2	—	62·2	160·0	—	160·0	158·5	—	158·5	142·7	—	142·7
Inackorderingsavg.	37·4	—	37·4	45·1	7·1	52·2	66·7	8·4	75·1	53·3	6·5	59·8
Sjukhjälp	6·5	—	6·5	7·0	—	7·0	3·6	—	3·6	5·4	—	5·4
Gåvor	2·0	5·6	7·6	1·6	13·2	14·8	5·0	5·8	10·8	3·2	8·6	11·8
Övriga inkomster	16·6	71·0	87·6	7·5	42·2	49·7	10·8	39·7	50·5	10·5	46·0	56·5
Bruttoinkomster	**1 787·4**	**1 732·1**	**3 519·5**	**1 789·3**	**1 542·1**	**3 331·4**	**1 665·3**	**1 541·8**	**3 207·1**	**1 734·5**	**1 574·2**	**3 308·7**
Avgår driftskostnad	232·4	20·8	253·2	170·3	18·7	189·0	173·9	17·8	191·7	182·4	18·7	201·1
Nettoinkomster	**1 555·0**	**1 711·3**	**3 266·3**	**1 619·0**	**1 523·4**	**3 142·4**	**1 491·4**	**1 524·0**	**3 015·4**	**1 552·1**	**1 555·5**	**3 107·6**
Utgifter. (Förbrukning.)												
Födo- och njutningsämnen	831·7	1 204·7	2 036·4	726·3	1 179·1	1 905·4	690·2	1 186·4	1 876·6	728·3	1 186·7	1 915·0
Färskt nötkött	24·8	1·1	25·9	34·4	1·2	35·6	23·7	0·6	24·3	28·1	0·9	29·0
» kalvkött	3·1	—	3·1	5·5	0·6	6·1	4·0	0·4	4·4	4·5	0·4	4·9
» fårkött	4·6	—	4·6	1·4	—	1·4	0·3	—	0·3	1·4	—	1·4
» fläsk och svinkött	17·3	418·7	436·0	16·5	242·0	258·5	10·9	247·0	257·9	14·2	274·2	288·4
» annat kött	3·4	10·3	13·7	1·7	5·6	7·3	2·0	6·2	8·2	2·1	6·7	8·8
Salt nötkött	0·4	—	0·4	0·8	0·1	0·9	0·5	—	0·5	0·5	0·1	0·6
» fläsk	14·7	48·1	62·8	16·4	30·9	47·3	19·5	26·4	45·9	17·5	31·8	49·3
Charkuterivaror	6·1	—	6·1	13·1	—	13·1	11·9	—	11·9	11·4	—	11·4
Färsk sill, strömming	34·6	—	34·6	11·8	—	11·8	10·0	—	10·0	14·9	—	14·9
» annan fisk	9·4	—	9·4	5·5	0·5	6·0	4·8	—	4·8	5·9	0·2	6·1
Salt sill	12·3	5·2	17·5	31·5	1·2	32·7	33·2	1·3	34·5	29·0	1·9	30·9
» annan fisk	2·2	1·0	3·2	3·6	0·3	3·9	3·6	—	3·6	3·3	0·3	3·6
Konserver	1·0	—	1·0	2·7	—	2·7	1·3	—	1·3	1·8	—	1·8
Grädde	(0·5)	(2·1)	(2·6)	(0·9)	(2·5)	(3·4)	(2·2)	(4·4)	(6·6)	(1·4)	(3·3)	(4·7)
Mjölk: oskummad	20·4	290·7	311·1	19·6	327·6	347·2	26·5	327·8	354·3	22·8	321·4	344·2
» skummad	0·0	16·7	16·7	3·5	69·1	72·6	5·5	64·6	70·1	3·8	58·2	62·0
Smör	97·4	28·6	126·0	76·5	67·2	143·7	67·6	63·0	130·6	76·2	58·8	135·0
Margarin	51·0	—	51·0	26·6	—	26·6	31·1	—	31·1	32·7	—	32·7
Ost	16·8	—	16·8	20·9	0·1	21·0	12·7	0·3	13·0	16·5	0·2	16·7
Ägg	0·4	77·4	77·8	7·4	57·6	65·0	4·5	59·7	64·2	4·9	61·9	66·8
Fett o. flott	12·7	0·9	13·6	3·1	—	3·1	3·3	—	3·3	4·9	0·1	5·0
Övriga animaliska matvaror	—	—	—	0·4	—	0·4	—	—	—	0·2	—	0·2
Rågbröd: hårt	0·5	—	0·5	3·0	0·1	3·1	2·4	0·2	2·6	2·3	0·1	2·4
» mjukt	10·9	0·1	11·0	1·0	—	1·0	2·0	—	2·0	3·1	0·0	3·1
Vetebröd, skorpor, småbröd o. d.	10·1	—	10·1	3·4	—	3·4	3·7	—	3·7	4·7	—	4·7

[1] Denna kolumn avser för tabellens senare del värdet av inom hushållet förbrukade naturainkomster.

Tab. A (forts.). Inkomster och utgifter i medeltal per år och hushåll.

	Södra Sverige			Mellersta Sverige						Hela riket		
	Samtliga hushåll			För- och yrkesmän			Övriga statavlönade lantarbetare			Samtliga hushåll		
	Kontant	In natura	Summa	Kontant	In natura	Summa	Kontant	In natura	Summa	Kontant	In natura	Summa
	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.
Mjöl: vete-	60·0	43·8	103·8	30·7	98·2	128·9	31·5	98·8	130·3	36·1	89·2	125·3
» råg-	19·9	199·5	219·4	6·8	185·8	192·6	12·6	196·4	209·0	11·6	192·8	204·4
» annat	3·6	—	3·6	2·8	0·4	3·2	2·7	0·8	3·5	2·8	0·5	3·3
Gryn: havre-	3·8	—	3·8	13·2	0·6	13·8	10·8	0·6	11·4	10·5	0·5	11·0
» ris-	8·4	0·1	8·5	9·5	—	9·5	7·9	—	7·9	8·7	—	8·7
» andra	4·2	0·1	4·3	3·7	1·3	5·0	4·5	1·0	5·5	4·1	1·0	5·1
Ärter	1·8	0·1	1·9	0·6	13·2	13·8	0·6	12·6	13·2	0·8	10·7	11·5
Bönor	1·8	7·1	8·9	2·1	0·6	2·7	2·3	0·1	2·4	2·1	1·5	3·6
Grönsaker, frukt	19·0	7·7	26·7	11·0	17·1	28·1	9·7	10·9	20·6	11·8	12·8	24·6
Potatis	6·2	45·0	51·2	4·4	53·5	57·9	2·9	61·7	64·6	4·1	55·6	59·7
Andra rotfrukter	0·2	—	0·2	0·7	1·6	2·3	0·5	0·8	1·3	0·5	1·0	1·5
Socker	116·7	0·1	116·8	131·8	—	131·8	139·1	0·1	139·2	132·5	0·0	132·5
Sirap	9·1	—	9·1	12·5	—	12·5	10·6	—	10·6	11·1	—	11·1
Kaffe	78·5	0·2	78·7	76·6	—	76·6	72·8	—	72·8	75·1	0·1	75·2
Te, choklad	6·2	—	6·2	2·8	—	2·8	2·2	—	2·2	3·2	—	3·2
Kryddor	31·9	0·1	32·0	35·7	0·1	35·8	30·9	0·1	31·0	32·9	0·1	33·0
Övr. vegetabiliska matvaror	3·6	—	3·6	4·4	0·1	4·5	5·2	0·2	5·4	4·6	0·2	4·8
Spritdrycker	52·6	—	52·6	27·9	—	27·9	19·2	—	19·2	28·3	—	28·3
Öl o. d.	2·3	—	2·3	0·5	—	0·5	0·7	—	0·7	0·9	—	0·9
Vin	0·2	—	0·2	0·2	—	0·2	0·1	—	0·1	0·1	—	0·1
Svagdricka	11·8	—	11·8	2·0	—	2·0	1·7	—	1·7	3·6	—	3·6
Tobak, snus	29·4	—	29·4	28·2	—	28·2	28·9	—	28·9	28·7	—	28·7
Förtäring utom hemmet	5·9	—	5·9	7·0	—	7·0	5·6	0·4	6·0	6·1	0·2	6·3
Övriga utgifter.	703·8	506·6	1210·4	882·4	344·3	1226·7	782·7	337·6	1120·3	808·4	368·8	1177·2
Bostad (inkl. reparationer)	—	157·2	157·2	—	130·2	130·2	—	129·4	129·4	—	134·4	134·4
Bränsle och lyse	39·9	301·8	341·7	21·8	161·2	183·0	23·9	154·3	178·2	25·8	182·1	207·9
Inventarier	67·4	—	67·4	89·8	0·1	89·9	96·1	—	96·1	88·8	—	88·8
Beklädnad	377·9	3·4	381·3	500·6	5·4	506·0	436·3	3·9	440·2	451·5	4·4	455·9
Tvätt och renhållning	36·3	—	36·3	41·6	—	41·6	36·1	—	36·1	38·3	—	38·3
Hygien	9·8	27·5	37·3	22·8	30·7	53·5	16·4	32·5	48·9	17·8	30·9	48·7
Intellektuella ändamål	22·0	—	22·0	27·0	—	27·0	21·4	—	21·4	23·7	—	23·7
Förenings- och försäkringsavgifter	49·8	—	49·8	41·5	—	41·5	40·4	—	40·4	42·5	—	42·5
Gåvor	10·1	—	10·1	19·0	0·5	19·5	13·7	—	13·7	15·1	0·2	15·3
Skatter	53·4	—	53·4	68·3	—	68·3	54·6	—	54·6	59·5	—	59·5
Nöjen och förströelser	7·7	—	7·7	8·0	—	8·0	10·1	—	10·1	9·1	—	9·1
Resor	15·9	16·7	32·6	27·9	16·2	44·1	20·5	17·5	38·0	22·7	16·8	39·5
Telefon, post- och skrivutensilier	2·7	—	2·7	5·0	—	5·0	3·9	—	3·9	4·1	—	4·1
Lottsedlar	5·0	—	5·0	1·0	—	1·0	1·3	—	1·3	1·8	—	1·8
Utgifter för tjänare	—	—	—	2·8	—	2·8	4·1	—	4·1	2·9	—	2·9
Diverse utgifter	5·9	—	5·9	5·3	—	5·3	3·9	—	3·9	4·8	—	4·8
Summa	**1 535·5**	**1 711·3**	**3 246·8**	**1 608·7**	**1 523·4**	**3 132·1**	**1 472·9**	**1 524·0**	**2 996·9**	**1 536·7**	**1 555·5**	**3 092·2**
Överskott	19·5		19·5	10·3		10·3	18·5		18·5	15·4		15·4

nas såsom synnerligen tillfredsställande i betraktande av de särskilda svårigheter, som — särskilt då en verklig driftsbokföring av praktiska skäl ej kunde ifrågasättas — måste möta en budgetsundersökning bland samhällslager med endast delvis genomförd penninghushållning. Genom kompletterande förfrågningar hos vederbörande bokförare och kontrollanter samt med utnyttjande av inom styrelsen i samband med den årliga lantarbetarstatistiken insamlat prismaterial har det även varit möjligt att med tillräcklig noggrannhet beräkna i penningar de i undersökningen representerade lantarbetarnas totala inkomster och utgifter. Därvid har till norm för de prisuppgifter, som kommit till användning vid naturaomsättningens evalvering till penningar, tagits arbetsgivarens salupris (partipris) och icke det detta stundom understigande värde, vartill statpersedlarna varit upptagna i gårdarnas räkenskaper. De kontanta utgifterna däremot hänföra sig givetvis i regel till de å orten gängse minuthandelspriserna.

Den på ovan antytt sätt beräknade *årsinkomsten* uppgick i medeltal för samtliga familjer till 3 309 kronor eller, om direkta driftskostnader för kreatursh åll, trädgårdstäppa etc. frånräknas, till 3 108 kr., vilken summa sålunda betecknar det belopp, som stod till buds för hushållets förbrukning. Av nettoinkomsten hade hälften (49·9 %) erhållits kontant och återstoden in natura, huvudsakligen i form av fri bostad och vedbrand samt av i hushållet förbrukade statvaror och självproducerade produkter. Fördelningen på olika inkomstkällor i medeltal för samtliga hushåll och för olika socialgrupper och landsdelar framgår av förestående tab. A.

Av de olika inkomsttitlarna är givetvis *mannens huvudinkomst* den viktigaste, i det att icke mindre än 2 804 kr. eller 84·7 % av bruttoinkomsten kommit på denna inkomstkälla. Hit hava hänförts 1) mannens penningavlöning, 2) genom försäljning av statvaror och produkter från egen odling eller kreatursh åll erhållna kontanta inkomster, 3) värdet av mannen tillkommande förmåner såsom fri bostad, vedbrand etc., 4) i hushållet förbrukade statvaror och självproducerade produkter. Vid dessa budgetsposters avgränsning sinsemellan har det, i avsaknad av driftsstatistik, för undvikande av dubbelräkningar befunnits lämpligt att redovisa en hushållet tillkommande naturaintäkt i möjligast nära anslutning till dess slutliga användning från förbrukningshushållningens synpunkt sett. Som exempel må nämnas, att värdet av i staten ingående fodersäd, som väsentligen användes till kreatursföda, kommer till synes i inkomstbeloppen antingen vid redovisning av värdet av i hushållet förbrukade, självproducerade matvaror eller i under rubriken »försålda produkter» uppförda inkomster.

I tabellens senare avdelning ha de mot inkomsterna svarande *utgifterna* (*förbrukningen*) beräknats med ledning av i hushållsböckerna gjorda anteckningar om de kontanta förbrukningsutläggens storlek och fördelning samt av den speciella redovisningen av naturahushållningens omfattning och sammansättning. Ett sammandrag av i tabellen meddelade uppgifter återfinnes i efterföljande översikt över förbrukningens relativa fördelning på sju huvudtitlar (Kont. = kontant, Nat. = in natura, S:a = summa).

	Södra Sverige			Mellersta Sverige						Hela riket		
				För- o. yrkesmän			Övriga arbetare					
	Kont.	Nat.	S:a	Kont.	Nat.	S:a	Kont.	Nat.	S:a	Kont.	Nat.	S:a
	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%
Föda- o. njutningsämnen	54·1	70·4	62·7	45·2	77·4	60·8	46·9	77·8	62·6	47·4	76·3	61·9
Bostad	—	9·2	4·8	—	8·5	4·2	—	8·5	4·3	—	8·6	4·3
Bränsle o. lyse	2·6	17·6	10·5	1·4	10·6	5·8	1·6	10·1	6·0	1·7	11·7	6·7
Inventarier	4·5	—	2·1	5·6	—	2·9	6·5	—	3·2	5·8	—	2·9
Beklädnad	24·6	0·2	11·7	31·1	0·4	16·1	29·6	0·3	14·7	29·4	0·3	14·8
Skatter	3·5	—	1·6	4·2	—	2·2	3·7	—	1·8	3·8	—	1·9
Övriga utgifter	10·7	2·6	6·6	12·5	3·1	8·0	11·7	3·3	7·4	11·9	3·1	7·5
Samtliga utgifter	100·0	100·0	100·0	100·0	100·0	100·0	100·0	100·0	100·0	100·0	100·0	100·0

De för undersökningen grundläggande uppgifterna om hushållets kvantitativa förbrukning återfinnas i nedanstående tab. B., vari meddelas en översikt av de under räkenskapsåret *konsumerade kvantiteterna* av viktigare varuslag.

Tab. B. Konsumerade kvantiteter av viktigare varuslag i medeltal per år och hushåll.

Varuslag	Södra Sverige			Mellersta Sverige						Hela riket		
	Samtliga hushåll			För- och yrkesmän			Övriga statavlönade lantarbetare			Samtliga hushåll		
	Kontant	In natura	Summa	Kontant	In natura	Summa	Kontant	In natura	Summa	Kontant	In natura	Summa
Färskt nötkött . kg.	6·3	0·4	6·7	8·6	0·3	8·9	5·9	0·2	6·1	7·1	0·2	7·3
» kalvkött »	0·8	—	0·8	1·7	0·2	1·9	1·4	0·1	1·5	1·4	0·2	1·6
» fårkött »	1·2	—	1·2	0·4	—	0·4	0·1	—	0·1	0·4	—	0·4
» fläsk o. svinkött »	4·0	104·7	108·7	3·1	68·9	72·0	2·7	70·5	73·2	3·5	75·7	79·2
Salt nötkött . »	0·1	—	0·1	0·2	0·0	0·2	0·1	—	0·1	0·1	0·0	0·1
» fläsk . »	3·1	10·9	14·0	5·0	8·1	13·1	4·8	6·7	11·5	4·1	8·0	12·1
Charkuterivaror »	1·6	—	1·6	3·4	—	3·4	3·5	—	3·5	3·1	—	3·1
Färsk sill . . »	38·5	—	38·5	16·9	—	16·9	14·8	—	14·8	19·7	—	19·7
» annan fisk »	8·4	—	8·4	5·0	0·4	5·4	5·0	—	5·0	5·6	0·1	5·7
Salt sill . . . »	9·6	4·4	14·0	29·9	1·1	31·0	31·1	1·2	32·3	27·0	1·7	28·7
Kabeljo . . . »	0·4	—	0·4	0·7	0·1	0·8	1·3	—	1·3	0·9	0·0	0·9
Grädde . . . . l.	(0·2)	(1·1)	(1·3)	(0·4)	(1·3)	(1·7)	(1·0)	(2·2)	(3·2)	(0·7)	(1·6)	(2·3)
Mjölk: oskum. »	76·1	1 007·6	1 083·7	57·4	969·0	1 026·4	75·5	956·4	1 031·9	68·6	970·0	1 038·6
» skum. . »	0·1	154·9	155·0	35·4	477·1	512·5	38·1	441·9	480·0	32·2	406·9	439·1
Smör . . . . kg.	15·8	4·9	20·7	12·5	11·4	23·9	11·2	10·7	21·9	12·5	10·0	22·5
Margarin . . . »	13·5	—	13·5	6·3	—	6·3	7·5	—	7·5	8·1	—	8·1
Ost . . . . . »	3·7	—	3·7	5·5	0·0	5·5	3·5	0·1	3·6	4·4	0·0	4·4
Ägg . . . . . st.	2·0	360·0	362·0	32·0	274·0	306·0	22·0	301·0	323·0	22·0	301·0	323·0
Fett o. flott . kg.	3·4	0·2	3·6	0·8	—	0·8	0·9	—	0·9	1·3	0·0	1·3
Rågbröd: hårt »	0·4	—	0·4	2·4	0·1	2·5	1·9	0·1	2·0	1·8	0·1	1·9
» mjukt »	15·3	0·1	15·4	0·9	—	0·9	1·7	—	1·7	3·7	0·0	3·7
Vetebröd o. d. »	5·9	—	5·9	1·1	—	1·1	1·5	—	1·5	2·1	—	2·1
Mjöl: vete- . . »	70·8	67·7	138·5	38·6	150·2	188·8	39·6	151·9	191·5	44·5	136·9	181·4
» råg- . . »	31·7	402·6	434·3	12·9	383·0	395·9	23·4	406·1	429·5	20·7	396·5	417·2
» annat . »	3·2	—	3·2	2·7	0·6	3·3	2·3	1·3	3·6	2·7	0·8	3·5
Gryn: havre- . »	3·8	—	3·8	12·9	0·7	13·6	10·7	0·7	11·4	10·3	0·6	10·9
» ris- . . »	4·4	0·1	4·5	5·0	—	5·0	4·2	—	4·2	4·6	—	4·6
» andra . »	3·5	0·1	3·6	4·5	1·9	6·4	5·3	1·5	6·8	4·6	1·5	6·1
Ärter . . . . »	2·6	0·1	2·7	1·1	31·2	32·3	1·0	30·1	31·1	1·4	25·4	26·8
Bönor . . . . »	1·2	6·3	7·5	1·4	0·5	1·9	1·6	0·1	1·7	1·5	1·3	2·8
Potatis . . . . »	83·9	549·9	633·8	54·9	574·9	629·8	36·5	651·3	687·8	51·7	604·3	656·0
Socker . . . . »	79·8	0·1	79·9	86·9	—	86·9	90·5	0·0	90·5	87·3	0·0	87·3
Sirap . . . . »	6·9	—	6·9	9·3	—	9·3	8·2	—	8·2	8·4	—	8·4
Kaffe . . . . »	16·7	0·0	16·7	18·3	—	18·3	18·0	—	18·0	17·9	0·0	17·9
Spritdrycker . l.	14·1	—	14·1	7·1	—	7·1	4·9	—	4·9	7·3	—	7·3
Öl o. d. . . . »	2·4	—	2·4	0·6	—	0·6	0·7	—	0·7	0·9	—	0·9
Vin . . . . . »	0·0	—	0·0	0·0	—	0·0	0·0	—	0·0	0·0	—	0·0
Fotogen . . . »	36·4	—	36·4	16·7	—	16·7	19·8	1·6	21·4	21·4	0·7	22·1

Härvid faller särskilt i ögonen den i förhållande till konsumtionen i stadsarbetarhushåll mycket stora förbrukningen av potatis, mjöl (spec. rågmjöl) och mjölk, medan däremot de förbrukade kvantiteterna av margarin, ost och bröd äro anmärkningsvärt små. Tabellen visar dessutom, att lantarbetarnas kött- och fiskkonsumtion nästan uteslutande utgöres av fläsk (och svinkött) samt sill.

Socialstyrelsens förslag rörande en allmän levnadskostnadsundersökning.

I underdånig skrivelse den 10 oktober 1919 hemställde socialstyrelsen, att Kungl. Maj:t måtte hos riksdagen äska ett anslag å högst 80 000 kronor att vid lämplig tidpunkt ställas till styrelsens förfogande i och för bestridande av kostnaderna för införskaffande av material för en allmän levnadskostnadsundersökning. Denna hemställan bifölls av regeringen, och framlades proposition i ämnet till 1920 års riksdag. Sedan även riksdagen bifallit förslaget, uppdrogs genom kungl. brev den 9 juli 1920 åt styrelsen att efter vederbörlig utredning, i huvudsaklig överensstämmelse med de i propositionen angivna grunderna och med iakttagande av vad riksdagen i sin skrivelse den 21 juni 1920 anfört, uppgöra och till regeringen inkomma med förslag till de närmare föreskrifter rörande ifrågavarande undersökning, som kunde finnas erforderliga. På grund av omständigheter, för vilka redogöres här nedan, har styrelsen först i december 1921 ansett sig böra till regeringen avgiva förslag i ämnet; och har styrelsen härvid anfört i huvudsak följande.

I ovannämnda skrivelse den 10 oktober 1919 framhölls, att det givetvis vore omöjligt att med full säkerhet bedöma, när marknads- och prisförhållandena komme att uppnå den grad av stadga, att de ur en levnadskostnadsundersökning framkomna resultaten kunde beräknas få giltighet för ett antal år framåt. I allt fall borde den tidpunkt avvaktas, då de av staten garanterade minimipriserna på brödsäd försättes ur kraft och således hithörande varor komme att intaga den av marknadsläget betingade prisnivån. Dessa priser upphörde att gälla från och med den 1 juni 1920, vadan den planerade levnadskostnadsundersökningen tidigast kunde ha tagit sin början påföljande höst. Vid denna tid började emellertid att på allvar göra sig gällande den alltjämt rådande depressionen på arbetsmarknaden, på grund varav styrelsen ansåg sig tillsvidare böra uppskjuta undersökningens igångsättande. Vid sammanträde med sociala rådets statistiska sektion den 8 april 1921 var bland annat frågan om tidpunkten för undersökningens igångsättande föremål för ingående behandling. Rådet uttalade såsom sin mening, att socialstyrelsen under alla omständigheter borde fullfölja förberedelserna för undersökningen, men att denna ej skulle igångsättas, förrän styrelsen funne tidpunkten härför tillräckligt lämplig för vinnande av det med undersökningen avsedda resultatet.

Då emellertid styrelsen av flera skäl ej ansåg sig böra alltför länge uppskjuta undersökningen, beslöt styrelsen att ännu en gång rådföra sig med statistiska sektionen av sociala rådet. Vid detta sammanträde, som avhölls den 13 oktober 1921, uttalade

rådet efter en förnyad behandling av frågan enhälligt som sin mening, att då man icke kunde förutse, huruvida inom överskådlig tid bättre betingelser skulle erbjudas, styrelsen borde fortsätta sina förarbeten för undersökningen och ingå till Kungl. Maj:t med plan för densamma i så god tid, att den kunde igångsättas i början av år 1922.

Enär nyss anförda, av såväl socialstyrelsen som sociala rådet omfattade mening i främsta rummet är motiverad av syftemålet med undersökningen och den praktiska användning, som den kan förväntas erhålla, torde det vara lämpligt att här först något utförligare erinra om ändamålet med undersökningen. Styrelsen får därvid till en början hänvisa till sin underdåniga skrivelse den 26 september 1912, vari framlades en utförlig plan för den sedermera under åren 1913—1914 utförda allmänna levnadskostnadsundersökningen. Av de synpunkter, som där framhöllos med avseende å betydelsen av en dylik utredning och som äga giltighet även för den nu förestående, må anföras följande.

Genom undersökningen erhölles dels ett grundläggande material till belysande av den ekonomiska politikens verkningar direkt på det levande folket, dels en vägledning till de åtgärder, som vore ägnade att förbättra dess livsvillkor. För sociallagstiftningens successiva påbyggande vore det tillika ytterst värdefullt att äga tillförlitlig kännedom om rådande levnadsförhållanden hos de mindre bemedlade klasserna. Genom kunskapen om huru utgifterna för uppehället fördelade sig på olika poster, vunnes otvivelaktigt för menige man många goda erfarenheter, vilka helt visst verkade i den riktningen, att levnadssättet i allmänhet bleve mera ändamålsenligt och hushållen bättre skötta, varigenom det allmänna välståndet höjdes. Härtill komme den uppfostrande betydelse, som en ordnad hushållsbokföring medförde för den enskildes ekonomi. Undersökningens uppgifter angående konsumtionens gestaltning å olika orter borde även kunna bilda utgångspunkten för bedömandet av orternas tillförselförhållanden och de åtgärder, som härutinnan kunde befinnas vara för kommunerna av behovet påkallade.

På grund av de av världskriget framkallade hastiga förändringarna i konsumtions- och prisförhållandena har 1913—1914 års undersökning ej kommit att utnyttjas för lösningen av alla de spörsmål, beträffande vilkas klargörande man vid undersökningens planerande hyste förväntningar. Enbart på grund härav måste det anses önskvärt, att en förnyad undersökning utan onödigt dröjsmål kommer till stånd.

Sin största praktiska betydelse har emellertid såsom allmänt bekant den föregående levnadskostnadsundersökningen fått på andra områden. Sålunda har den kommit till stort gagn därigenom, att den lagts till grund för styrelsens beräkningar rörande levnadskostnadernas förändringar och deras höjd å olika orter, vilka beräkningar i sin tur kommit att få mångsidig och betydelsefull användning såväl beträffande bestämmandet av dyrtids- och dyrortstillägg åt statens befattningshavare som ock med avseende på avlöningsförhållandena inom kommunal och enskild verksamhet o. s. v. Det är undersökningens användning såsom grundval för styrelsens indexberäkningar och dyrortsgrupperingar, som är huvudorsaken till att en ny levnadskostnadsundersökning synes böra verkställas inom den närmaste framtiden.

Med hänsyn till styrelsens indexberäkningar rörande levnadskostnadernas förändringar framstår allt mer önskvärdheten av en ny allmän levnadskostnadsundersökning. Givetvis böra snarast möjligt de vid indexberäkningarna använda uppgifterna från år 1913—1914 angående förbrukningens storlek ersättas av mera tidsenliga sådana. Även under normala förhållanden bliva dylika kvantitetstal efter hand föråldrade. Så mycket mera måste behovet av nya uppgifter i bemälda avseende göra sig gällande under den närvarande tiden efter de omvälvningar i fråga om priser och levnadsvanor, som utmärkt åren sedan världskrigets utbrott.

Beträffande styrelsens dyrortsgrupperingar torde böra erinras om, att den år 1919 företagna revisionen av inkomst- och förmögenhetsskatten utgick från den principen, att de skattefria avdragen skulle motsvara storleken av existensminimum; de utred-

ningar, som föranstaltades för bestämmande av dels den genomsnittliga storleken av existensminimum, dels dettas avpassande efter levnadskostnadernas storlek å olika orter, baserade sig i det förra fallet väsentligen på 1913—1914 års undersökning, i det senare på den dyrortsgruppering, som styrelsen med utgångspunkt från nämnda undersökning verkställde år 1919 (Soc. Medd. årg. 1920, sid. 857). Det åligger nu styrelsen att till den 1 mars 1925 utarbeta en ny dyrortsgruppering för bestämmandet av det skattefria avdraget å olika orter. Det synes påtagligt att sedan en ny dyrortsgruppering i detta syfte trätt i kraft, den ävenledes år 1919 utförda grupperingen av orterna, som är normerande för vissa statens befattningshavares avlöningsförmåner, icke kan i sitt nuvarande skick äga bestånd, utan samtidigt måste underkastas en modernisering.

Styrelsen finner det synnerligen betänkligt, om man bleve nödsakad att utföra dessa dyrortsgrupperingar med utgångspunkt från det gamla budgetsmaterialet. De för 1919 års dyrortsgruppering använda kvantitetstalen från 1913—1914 års allmänna levnadskostnadsundersökning äro nämligen dels i vissa avseenden i och för sig ej fullt tillfredsställande vid jämförelser orterna emellan och dels numera att anse såsom föråldrade. För att medhinnas i rätt tid måste emellertid arbetet med de nya grupperingarna börja senast på våren 1924. Om härvid den nya levnadskostnadsundersökningens resultat skola komma till användning, erfordras, att bearbetningen av materialet från denna undersökning fortskridit åtminstone så långt, att uppgifter om förbrukade kvantiteter av olika varuslag föreligga färdiga kort efter det att arbetet med dyrortsgrupperingen börjat eller allra senast vid midsommar 1924. Framräkningen av kvantitetstalen beräknas taga inemot $1^1/_2$ år från den tidpunkt, då hushållsböckerna äro slutförda. Då bokföringsperioden är ett år, måste sålunda levnadskostnadsundersökningen igångsättas under de första månaderna av år 1922, om densamma skall kunna komma till användning för den nya dyrortsgruppering, som är avsedd att träda i kraft år 1925. Å andra sidan torde det ej vara lämpligt, att ifrågavarande nya dyrortsgruppering uppskjutes och alltså den nuvarande grupperingen, som utförts på grundval av prisstatistiskt material, insamlat under år 1919, då prisförhållandena ännu rönte starkt inflytande från de föregående oroliga åren, kommer att äga bestånd längre tid än vad från början varit avsett.

Socialstyrelsen anser sig emellertid ej böra undandölja, att den föreslagna tidpunkten för undersökningens igångsättande ur vissa andra synpunkter torde vara mindre lämplig, även om styrelsen ej vill tillmäta dessa synpunkter någon avgörande betydelse. Det kan sålunda befaras, att under bokföringsåret prisfluktuationer komma att inträffa, som kunna i större eller mindre grad inverka på konsumtionens sammansättning. Styrelsen vill dock framhålla, att en tendens till stabilisering av prisnivån kunnat iakttagas, åtminstone så till vida, att numera konstaterats en större enhetlighet i prisrörelsen. Vid kvartalsskiftet den 1 oktober 1921 kunde alltså fyra av de sex huvudposter, i vilka den vid socialstyrelsens indexberäkningar använda budgeten är fördelad, uppvisa stegringstal, som varierade mellan 150 och 120 %, mot att för ett år sedan stegringstalen för dessa fyra poster lågo mellan 300 och 145 %. De enda poster, som ännu ej uppnått det nyssnämnda enhetliga prisläget, äro hyra med en väsentligt lägre och skatter med en avsevärt högre stegring. Summan av dessa tvenne poster, vilka med all sannolikhet komma att under nästa år förskjuta sig i riktning mot varandra, torde emellertid då liksom nu komma att upptaga nästan precis samma andel av totalbudgeten som före kriget, vilket har till följd, att fluktuationerna i hyror och skatter ej inverka på den övriga konsumtionen, tagen i sin helhet. Beträffande livsmedelskonsumtionen har det från den största existerande firman i branschen, Kooperativa förbundet, meddelats, att förbrukningen av flertalet viktigare varuslag åter börjat stadga sig.

Förhållandena på arbetsmarknaden äro jämväl av natur att medföra betänkligheter mot ett igångsättande under den närmaste tiden av undersökningen; genom ett lämpligt urval av hushåll torde man dock kunna vinna en viss trygghet för att icke ar-

betslösheten kommer att alltför starkt påverka undersökningens resultat. Vid utdelandet av hushållsböckerna kan man nämligen dels se till att helt eller partiellt arbetslösa ej utväljas, dels söka placera böckerna i första hand bland sådana yrkesgrupper, där risken för arbetslöshet är relativt obetydlig (lägre tjänstemän och arbetare i statens och kommunernas tjänst, arbetare i yrken med avsättning inom den egna orten, skomakare, skräddare, snickare m. fl.). Därjämte torde det med hänsyn till ifrågavarande förhållanden vara lämpligt att åtminstone för vissa orter i Norrland, där arbetslösheten under innevarande vinter är särskilt stor, uppskjuta igångsättandet av undersökningen till längre fram på våren eller försommaren. Detta synes ej behöva medföra någon försening med avseende på slutförandet av undersökningen i dess helhet.

Urvalet av hushållsbokförare. För att bevara kontinuiteten i de av styrelsen hittills på grundval av 1913—1914 års undersökning företagna beräkningarna över levnadskostnadernas förändringar och höjd å olika orter måste givetvis den planerade undersökningen verkställas efter i huvudsak samma riktlinjer som den nyssnämnda. Detta gäller till en början frågan om vilka *familjetyper*, som böra medtagas. Beträffande hushållsformen upptog instruktionen för föregående undersökning följande bestämmelser: »I främsta rummet böra utväljas sådana hushåll, vilka bestå av man, hustru samt *minderåriga*, icke till hushållets uppehälle bidragande barn; dock böra även andra hushåll, fastän i mindre antal, kunna medtagas, såsom hushåll, där barnen åtminstone i viss utsträckning bidraga till familjens uppehälle, eller där endera av man eller hustru äro döda, eller där inneboende eller inackorderingar finnas; hushåll, där inga barn finnas; hushåll, som bestå allenast av en person, man eller kvinna, antingen inneboende, inackorderad eller med eget fullständigt hushåll.»

Det skulle helt naturligt vara av stort intresse att få räkenskaper från alla dessa hushållstyper, men det har visat sig stöta på oöverstigliga svårigheter. Man torde därför få nöja sig med i främsta rummet familjer med minderåriga barn. Att denna kategori under alla omständigheter måste vara talrikast företrädd betingas bl. a. av den praktiska användningen av undersökningen för styrelsens indexberäkningar och dyrortsgrupperingar.

Beträffande de *sociala klasser*, vilkas levnadskostnader böra bliva föremål för undersökning, må erinras, att 1913—1914 års undersökning uteslutande omfattade arbetar- och lägre tjänstemannafamiljer med en årsinkomst av mellan 1 000 och 4 000 kr. enligt dåtida penningvärde, boende i städer och stadsliknande samhällen. Givetvis böra motsvarande socialgrupper utgöra huvudparten av bokförarna jämväl vid den nya undersökningen. Hur önskvärt det än vore att få med även hushåll med mycket låga inkomster, torde det finnas små utsikter för att detta önskemål skall kunna realiseras genom förevarande undersökning. Erfarenheten från ett flertal levnadskostnadsundersökningar i andra länder har ådagalagt svårigheterna att få de sämst situerade familjerna att deltaga, utan har man måst nöja sig med räkenskaper från relativt välbärgade hushåll. Arbetargruppen var år 1913—1914 ungefär dubbelt så talrikt representerad som den lägre tjänstemannaklassen; denna proportion synes böra i stort sett bibehållas. Med avseende å olika yrkesgrupper torde i instruktionen för hushållsböckernas fördelning endast behöva framhållas, att sådana yrkeskategorier företrädesvis böra utväljas, som äro för orten typiska.

Såsom i styrelsens skrivelse den 10 oktober 1919 meddelades, framhölls vid sammanträde med sociala rådet önskvärdheten av att vid undersökningen medtaga arbetare även vid industriföretag, belägna å landsbygden. Till denna fråga återkommer styrelsen här nedan vid behandlingen av urvalet av orter. Styrelsen vill i detta sammanhang även erinra om att styrelsen jämlikt kungl. brev den 10 oktober 1919 fått i uppdrag att verkställa en undersökning rörande livsmedelsförbrukningen och levnadskostnaderna bland de mindre bemedlade klasserna av landsbygdens befolkning. Material för denna undersökning, omfattande c:a 400 under år 1920 förda hushållsböcker,

har redan införskaffats och är för närvarande under bearbetning. Det synes sålunda ej föreligga något skäl att vid den förestående levnadskostnadsundersökningen insamla uppgifter, belysande levnadsförhållandena inom lantarbetarklassen och därmed jämställda socialgrupper.

I nyssnämnda skrivelse framhölls slutligen, att levnadskostnadsundersökningen borde utsträckas till att omfatta även hushåll med högre inkomst än arbetarklassen, för att därigenom siffror till belysning av de olika utgiftsposternas betydelse för sådana hushåll skulle kunna erhållas. Dessa medelklassfamiljer böra utväljas på sådant sätt, att såväl hushåll, inom vilka familjeförsörjarna erhållit akademisk eller annan högre utbildning, som sådana, där detta icke är fallet, bliva i lämplig grad representerade. Med avseende på inkomstförhållanden torde hushåll böra medtagas med årsinkomster av olika storlek, dock högst ungefär vad som motsvaras av en andragradstjänstemans avlöningsförmåner vid tiden för undersökningens verkställande. Hushållen torde bland annat kunna utväljas bland följande grupper, nämligen tjänstemän i centrala ämbetsverk och landsstaten, kommunikationsverkstjänstemän, officerare och underofficerare, läroverks- och folkskollärare, bank- och försäkringstjänstemän, ingenjörer, kontors- och affärsanställda m. fl.

Urvalet av orter. Styrelsen övergår nu till att behandla frågan om urvalet av orter. Levnadskostnadsundersökningen bör vara representativ även i det hänseendet, att de orter, som utväljas, representera såväl skilda ortstyper som landsdelar. Beträffande olika ortstyper är det klart, att förnämligast städer och stadsliknande samhällen böra ifrågakomma; dels är det nämligen å sådana orter lättare än å landsbygden att få till stånd samarbete med de kommunala myndigheterna, vilkas medverkan är en viktig förutsättning för undersökningens genomförande, dels har, såsom förut nämnts, material belysande konsumtionsförhållandena bland lantarbetare redan införskaffats, dels slutligen komma de beräkningar över levnadskostnadernas förändringar, vilka skola grunda sig på förestående undersökning, att tillämpas vid lönernas fastställande för huvudsakligen löntagare boende i städer och stadsliknande samhällen. Såväl större som mindre orter böra bliva representerade, liksom även samtliga större områden, som särskilja sig genom klimatiska förhållanden, konsumtionsvanor m. m. Dessa synpunkter ha även varit bestämmande för valet av de orter, beträffande vilka styrelsen vidtagit åtgärder för att få till stånd ett samarbete med de kommunala myndigheterna. Rörande dessa åtgärder får styrelsen meddela följande.

I slutet av oktober månad 1920 utsändes en cirkulärskrivelse till 61 städer, 9 köpingar och 18 municipalsamhällen. För att få största möjliga överensstämmelse mellan materialet för levnadskostnadsundersökningen och styrelsens fortlöpande prisstatistik tillskrevos bl. a. så gott som samtliga styrelsens ombudsorter. I skrivelsen framhölls, att erfarenheten från föregående undersökningar givit vid handen, att intresserad medverkan från respektive kommuners sida är en av de viktigaste förutsättningarna för att ett gott resultat skall ernås, varför styrelsen vid urvalet av orter komme att i främsta rummet taga hänsyn till om vederbörande ort förklarat sig villig att ombesörja materialinsamlingen och bidraga till bestridandet av de därmed förknippade kostnaderna. Tills dato ha svar på styrelsens förfrågan ingått från 75 orter, av vilka 37, däribland flertalet av landets större städer, bifallit styrelsens hemställan. Med dessa 37 orter har styrelsen träffat avtal om utdelandet av så många hushållsböcker, att man kan beräkna antalet slutförda böcker till c:a 1 200 stycken. Styrelsen hyser förhoppning om att få till stånd samarbete å ytterligare några orter med högst 100 slutförda böcker. Av de 37 orter, som förklarat sig villiga deltaga i undersökningen, äro 24 ombudsorter.

Fördelas hushållsböckerna från ovannämnda 37 orter på olika landsdelar, finner man, att södra och västra Sverige äro väl representerade; därnäst komma Bergslagen och östra Sverige, medan nedre och övre Norrland äro betydligt underrepresenterade.

Styrelsen anser, att man särskilt vid verkställandet av dyrortsgrupperingar måste äga tillgång till möjligast tillförlitliga landsdelsbudgeter, vadan den ovan angivna fördelningen av hushållsböckerna ej kan anses fullt tillfredsställande. Det torde därför vara nödvändigt att för några områden söka få med ytterligare några orter, även om samtliga kostnader för dessa orter måste betalas av statsmedel. Det torde vara tillräckligt att på detta sätt utsträcka undersökningen till ett tiotal orter (med c:a 200 slutförda böcker), därav flertalet belägna i Norrland. För att få till stånd ett samarbete med dessa orter, har styrelsen för avsikt att hänvända sig till de kommunala myndigheterna.

Förut har framhållits önskvärdheten av att vid denna levnadskostnadsundersökning även få med arbetare vid industriföretag belägna på landsbygden (järnbruk, sågverk, glas- och pappersbruk m. fl.) samt tjänstemän vid järnväg, post, telegraf o. d. Antalet sådana bruks- och sågverksorter har förslagsvis satts till 20 med c:a 225 slutförda böcker, huvudsakligen från Bergslagen och nedre Norrland eller de landsdelar, där dylika orter företrädesvis äro belägna. Hela antalet slutförda böcker för arbetare och lägre tjänstemän skulle på så sätt komma att uppgå till 1 600 à 1 700. Då ett antal av dessa böcker av en eller annan orsak få beräknas vara mindre lämpliga för bearbetning och för vinnande av ökad homogenitet böra utgallras, torde antalet bearbetningsbara böcker kunna antagas bliva 1 200 à 1 400 stycken.

I nyssnämnda antal äro ej inräknade hushållsböckerna från medelklassfamiljer. För att erhålla ett ur statistisk synpunkt tillfredsställande material för bedömandet av de avvikelser i hushållningen, vilka äro typiska för denna samhällsgrupp i jämförelse med arbetarklassen, anser sig socialstyrelsen behöva fullständiga årsräkenskaper från sammanlagt c:a 300 hushåll. Detta antal torde vara fullt tillräckligt, i betraktande av att styrelsen ej för denna del av materialet anser sig behöva uträkna några landsdelsbudgeter, enär de lokala olikheterna i konsumtionen torde vara mindre inom medelklass- än inom arbetarhushållen. För erhållande av så god jämförelse som möjligt med resultaten av undersökningen av de mindre bemedlades levnadsförhållanden anser styrelsen det önskvärt, att medelklassfamiljerna utväljas endast på sådana orter, som bliva representerade vid nämnda undersökning.

Kostnader för orterna och bokföringsarbetets organisation. Det villkor, som i styrelsens skrivelse till de kommunala myndigheterna ställdes för deltagande i undersökningen, var, att de särskilda orterna skulle åtaga sig uppdraget med primärmaterialets införskaffande samt bestrida en del av de därmed förknippade kostnaderna. Dessa kostnader utgöras av ersättning åt bokförarna, premier för de bäst förda hushållsböckerna och arvoden åt de lokala kommittéer, som skola ha överinseendet av bokföringen å de skilda orterna. För vinnande av ett fullgott material har det nämligen visat sig nödvändigt att utbetala en mindre ersättning för varje under ett helt år ordentligt förd bok; denna ersättning har av styrelsen förslagsvis satts till 30, 40 eller 50 kronor, allt efter ortens storlek och dyrhetsförhållanden. Av detta belopp skulle styrelsen betala hälften, dock lägst 20 kr. per bok. Vidare har det befunnits lämpligt att för de bäst förda böckerna utbetala några få extrabelöningar (exempelvis i de större orterna tre premier å 100, 75 och 50 kronor), som helt skulle bestridas av kommunerna. Dessutom torde man i de flesta orterna ha anslagit ett visst belopp till arvode åt de instruktörer och kontrollanter, som skola handhava utdelningen och insamlingen av hushållsböckerna och övervaka bokföringen. Då utgifterna till premier och kontrollkommittéer skola bestridas av kommunerna, blir deras andel av totalkostnaderna för materialets insamlande något mer än hälften. För Stockholms och Göteborgs vidkommande har icke förutsatts något bidrag av statsmedel.

Såsom ovan anförts, torde kostnaderna för materialets införskaffande från de förut nämnda 10 kompletteringsorterna helt och hållet få bestridas av styrelsen. Genom samarbete med de kommunala myndigheterna i dessa orter ämnar styrelsen söka utan särskild kostnad för staten få till stånd erforderliga kontrollkommittéer.

Beträffande organisationen av bokföringsarbetet vid de å landsbygden belägna industriorterna torde man däremot ej lämpligen kunna vända sig till de kommunala myndigheterna utan har styrelsen för avsikt att söka åstadkomma samarbete med arbetsgivar- och arbetarsammanslutningar, för att genom deras förmedling få till stånd kontrollkommittéer i de skilda orterna. Möjligen kan man för bestridandet av kostnaderna påräkna något understöd från intresserade arbetsgivarföreningar.

Styrelsen har likaledes tänkt sig, att urvalet av hushåll från medelklassen skall kunna ske genom medverkan av de organisationer, som finnas inom olika medelklassgrupper, varför styrelsen ämnar hemställa om deras deltagande i arbetet genom hänvändelse till lokala sammanslutningar eller intresserade enskilda medlemmar å de särskilda orterna. Då det länge och med styrka från olika medelklassorganisationer uttalats såsom ett önskemål, att även medelklasshushåll måtte bliva föremål för socialstyrelsens levnadskostnadsundersökningar, anser styrelsen sig berättigad antaga, att det ej skall visa sig omöjligt att inom denna klass erhålla ett tillräckligt antal familjer, som med förståelse för sakens innebörd skola befinnas villiga att underkasta sig bokföringens besvär. För varje slutförd hushållsbok ämnar styrelsen lämna samma ersättning, som från styrelsens sida utgår för dylika inom arbetarklassen, alltså högst 25 kr.

Hushållsboken. Inom styrelsen pågår för närvarande arbetet med den nya hushållsbokens uppställning, som väsentligen kommer att ansluta sig till den vid föregående undersökning använda. I huvudsak avser sålunda styrelsen att tillämpa principen med så kallad »normaliserad bokföring», d. v. s. boken förses med fasta rubriker, under vilka varje särskild inkomst eller utgift skall införas. Detta system har kommit till användning vid såväl 1913—1914 års undersökning som 1920 års levnadskostnadsundersökning bland lantarbetare och givit mycket goda resultat, ej minst med hänsyn till att bearbetningen i hög grad underlättats. Då undersökningens resultat i första rummet skola ligga till grund för styrelsens indexberäkningar, kommer man att söka realisera en del önskemål, som framkommit i detta hänseende, på samma gång som man beaktar vikten av jämförbarhet med den föregående undersökningens resultat.

Materialets bearbetning. Med avseende å bearbetningen av det insamlade materialet får styrelsen anmäla, att styrelsen redan beträffande en punkt vidtagit åtgärder för ernående av större exakthet i bearbetningsmetoden. Inom levnadskostnadsstatistiken har man redan länge använt s. k. konsumtionsenhetsskalor, vilka uttrycka relationen mellan olika individers förbrukning. Med tillhjälp av dessa enhetstal har det varit möjligt att beräkna konsumtionsbehovet inom familjer av olika sammansättning och sedan undersöka, hur detta behov täckes genom förbrukningen inom dessa familjer. Valet av konsumtionsenhetsskala blir i viss mån avgörande för de resultat, som man vid en dylik bearbetning av levnadskostnadsundersökningens material erhåller. Frågan om den för svenska förhållanden lämpligaste konsumtionsenhetsskalan är dock ännu ej slutgiltigt löst. På grund av de stora skiljaktigheterna i levnadssättet i olika länder kan man ej utan vidare tillämpa de resultat, som på detta område vunnits genom utländska undersökningar. Under senaste år har emellertid ett tillfälle yppats för styrelsen att med biträde av representanter för den näringsfysiologiska sakkunskapen verkställa en utredning av den för vårt lands vidkommande lämpligaste enhetsskalan. I skrivelse den 9 februari 1921 anhöll nämligen medicine kandidat Ernst Abramson att för styrelsens räkning få anordna en undersökning av livsmedelskonsumtionens storlek och fördelning på olika familjemedlemmar inom vissa hushåll i Västerås. Verkställandet av denna undersökning förordades av professorn vid Karolinska institutet J. E. Johansson. I betraktande av den stora praktiska nytta, som styrelsen vid den planerade levnadskostnadsundersökningen skulle ha av en dylik utredning, beslöt styrelsen att uppdraga åt Abramson att verkställa nämnda undersökning för en kostnad av högst 1 000 kronor att utgå av anslaget till den allmänna levnadskostnads-

undersökningen. Materialet till den näringsfysiologiska utredningen har redan insamlats, men ännu ej slutbearbetats; att döma av de preliminära resultat, som nu föreligga, synes utredningen komma att bliva till nytta för lösningen av ovan berörda problem.

Förutsättningen för att den nu planerade levnadskostnadsundersökningen skall kunna användas för de i det föregående angivna, utomordentligt betydelsefulla syftemålen, är uppenbarligen, att det material, som skall insamlas för undersökningen, blir så allsidigt och tillförlitligt som möjligt. Riksdagen har även i sin rörande denna fråga avlåtna skrivelse den 21 juni 1920 betonat nödvändigheten av att vid insamlingen användas personer, vilkas omdöme, såvitt möjligt är, icke påverkas av egna, med prisbildningen förbundna intressen. I anledning härav vill styrelsen framhålla, att ovan angivna åtgärder beträffande såväl urvalet av bokförare och orter som införskaffande i övrigt av primärmaterialet synas innebära tillräckligt betryggande garantier för att ett fullgott undersökningsmaterial skall erhållas. Å flertalet orter torde medlemmarna i de lokala kommittéerna äga personlig kännedom om de enskilda bokförarnas vederhäftighet. Styrelsen vill ytterligare påpeka, att det avses, att den hushållsbok, som skall användas, liksom den vid 1913—1914 års undersökning begagnade, får en sådan uppställning med kassaavslutning för varje vecka, att oegentligheter i räkenskaperna i hög grad försvåras. Vid den ingående granskning av böckerna, som måste föregå bearbetningen av materialet, komma dessutom givetvis de räkenskaper, som ej förefalla tillförlitliga, att kasseras.

Erfarenheten från 1913—1914 års undersökning giver vid handen, att det är för vinnande av goda resultat betydelsefullt, att de tjänstemän inom styrelsen, som äro avsedda att leda bearbetningen av bokföringsmaterialet, bliva satta i tillfälle att under loppet av bokföringsåret besöka de orter, där hushållsböcker finnas placerade, och öva uppsikt över att arbetet bedrives på föreskrivet sätt. Det torde därvid kunna visa sig önskvärt att låta verkställa vissa kontrollundersökningar, för vilkas utförande betald arbetskraft kan bliva behövlig. Härigenom försäkrar man sig om ett mera tillförlitligt och fullständigt material.

Sedan de slutförda hushållsböckerna inkommit till styrelsen, är det, såsom redan är framhållet, nödvändigt att desamma, innan bearbetningen vidtager, underkastas kontroll och granskning i syfte dels att utröna, att böckerna äro förda på sådant sätt, att de utfästa arvodena böra utbetalas, dels att möjliggöra bedömning med avseende på vilka böcker, som skola belönas med de utfästa premierna, dels ock att bestämma, vilka böcker skola medtagas vid den följande bearbetningen.

I anslutning till vad sålunda anförts, framlade socialstyrelsen en beräkning av kostnaderna för undersökningen och hemställde, att Kungl. Maj:t ville uppdraga åt styrelsen att omedelbart gå i författning om verkställande av en allmän levnadskostnadsundersökning i huvudsaklig överensstämmelse med ovan angivna grunder. Denna hemställan har av Kungl. Maj:t den 31 december 1921 bifallits, och kommer den föreslagna undersökningen sålunda att utföras enligt den i socialstyrelsens skrivelse angivna planen.

Socialstyrelsens utlåtande rörande hyresstegringslagen.

Genom ämbetsskrivelse den 29 oktober 1921 hade statsrådet och chefen för socialdepartementet anmodat socialstyrelsen att inkomma med utlåtande, huruvida de regler, som innefattas i lagen den 17 juni 1921 med vissa ändrade bestämmelser mot oskälig hyresstegring m. m., vilken lag gäller till och med den 30 september 1923, borde erhålla förlängd giltighet. Tillika hade departementschefen den 21 december 1921 överlämnat dels av samtliga länsstyrelser, efter vederbörande hyresnämnders hörande, avgivna utlåtanden i förevarande ämne och dels från vissa enskilda personer och korporationer inkomna skrivelser rörande samma spörsmål att tagas under övervägande vid avgivande av det från styrelsen infordrade utlåtandet. Med anledning härav har styrelsen i skrivelse den 9 januari 1922 anfört följande:

Lagstiftningen mot oskälig hyresstegring m. m. daterar sig från den 25 maj 1917, då den första lagen i ämnet utfärdades. Redan från början betonades, att en dylik lagstiftning vore att anse såsom tillfällig, och såsom ett uttryck härför infördes i lagen bestämmelse om en till kort tid begränsad giltighet. Härvid lärer emellertid hava underförstått, att lagstiftningen möjligen kunde behöva ytterligare utsträckas, men att frågan härom skulle göras till föremål för ny prövning. Så har också skett och för vart och ett av åren 1918—1921 hava Kungl. Maj:t och riksdagen, med upphävande av tidigare gällande lag, antagit en ny lag, som medfört vissa ändringar i de tidigare gällande föreskrifterna.

År 1921 kom emellertid frågan om fortsatt utsträckning av lagstiftningens giltighet i ett i viss mån nytt läge.

I ett den 18 februari 1921 avgivet utlåtande i ämnet förordade socialstyrelsen jämte tillkallade sakkunniga, att reglerna i 1920 års hyresstegringslag, vilken skulle upphöra att gälla den 30 september 1922, måtte, med vissa ändringar, förlängas att gälla ytterligare ett år, men betonade samtidigt, att den 30 september 1923 borde uttryckligen fastställas såsom den yttersta gränsen för ifrågavarande lagstiftnings giltighetstid. Sistnämnda tanke fastslogs särskilt genom en bestämmelse i övergångsstadgandet, enligt vilken föreskrifterna i 8 § angående vissa inskränkningar i hyresvärds rätt att uppsäga hyresavtal ej i något fall skulle äga tillämpning, där hyresvärd uppsade hyresavtal att upphöra den 1 oktober 1923 eller senare.

I sin proposition (n:r 352) till riksdagen intog Kungl. Maj:t en ståndpunkt, i någon mån avvikande från den av styrelsen förordade. Enligt det till propositionen fogade utdraget av statsrådsprotokollet fann föredragande departementschefen det å ena sidan önskligt, att redan då en fast avsikt om avveckling av hyresstegringslagen komme till uttryck i så bestämd form som möjligt, men ansåg å andra sidan att ett dylikt uttalande icke borde ovillkorligt utgöra det sista ordet i frågan. Dessa båda synpunkter syntes kunna på så sätt förenas, att hyresvärd medgåves rätt att efter den 1 juli 1922 uppsäga hyresavtal till upphörande den 1 oktober 1923 eller senare dag. En dylik bestämmelse skulle enligt departementschefens mening klart utmärka, att såvida icke förhållandena under det närmast följande året utvecklades i en då oförutsedd riktning, allmänheten hade att inrätta sig med hänsyn till hyresregleringens upphörande den 1 oktober 1923. Den av socialstyrelsen förordade bestämmelsen i övergångsstadgandet modifierades i propositionen i överensstämmelse härmed.

Första lagutskottet, till vilket propositionen hänvisades, angav sig i sitt utlåtande (n:r 41) finna tiden vara inne att söka åstadkomma en varsam övergång till fri hyresmarknad, och ansåg utskottet den i propositionen föreslagna slutterminen för lagens giltighet vara väl avvägd. I fråga om uppsägningsrättens frigivande och den lämpliga tidpunkten härför delade utskottet departementschefens härom uttalade mening. Riksdagen antog därefter utan ändring det i propositionen framlagda lagförslaget.

Av vad nu anförts framgår, att Kungl. Maj:t och riksdagen år 1921 principiellt uttalat sig för att hyresstegringslagen skall upphöra att gälla med utgången av hyresåret 1922/23, för så vitt ej före den 1 juli innevarande år skulle inträda sådana tidigare oförutsedda förhållanden på hyresmarknaden, som vore ägnade att rubba berörda ståndpunkt. För besvarande av det styrelsen nu förelagda spörsmålet synes det sålunda ankomma på styrelsen förnämligast att söka utreda, huruvida sådana oförutsedda omständigheter äro för handen eller kunna förväntas inträda inom den närmaste tiden.

Hyresstegringslagstiftningens verkningar.

Innan styrelsen övergår till att framlägga de resultat, som verkställd utredning i sådant hänseende givit vid handen, vill styrelsen emellertid först något uppehålla sig vid verkningarna av hyresstegringslagstiftningen, särskilt i den mån dessa kunna belysas med delvis nytt, tidigare icke tillgängligt uppgiftsmaterial, samt vid några av de viktigare sakskäl, som legat till grund för styrelsens tidigare hävdade uppfattning med avseende å denna lagstiftnings giltighetstid.

Vill man bilda sig en uppfattning om den inverkan hyresmarknaden rönt av den kontroll, som det allmänna sålunda utövat under snart fem år, föreligger visst material härtill i den statistik socialstyrelsen årligen sammanställt och publicerat över hyresnämndernas verksamhet, ävensom i den nu i det närmaste slutförda bearbetningen av uppgifterna från 1920 års allmänna bostadsräkning. Förstnämnda källa ger vid handen, att i de cirka 150 samhällen, där lagen äger tillämpning, densamma kommit till användning i mycket varierande utsträckning, och synes man i detta hänseende kunna uppdela orterna i två huvudgrupper. Den ena gruppen representeras av flertalet mindre samhällen, och karakteristiskt för orterna inom denna grupp är, att lagen kommit till användning i relativt få fall, men då, av de stora hyresnedsättningarna att döma, oftast såsom en mot vissa flagranta hyresuppskörtningsfall riktad ockerlagstiftning. I orter inom den andra gruppen, till vilken man har att hänföra flertalet större städer och deras förstadssamhällen, har däremot en väsentlig del (från 20 à 30 upp till 50 % och däröver) av lägenhetsbeståndet varit föremål för hyresnämndernas hyresreglerande verksamhet. Nämnderna hava här sålunda utövat ett avgörande inflytande på den allmänna hyresprisbildningen, vilket synes hava resulterat i en utjämning av de betydande prisdifferenser, som förefunnits även mellan olika bostadslägenheter av samma storleksgrupp och kvalitetsklass. Uppgifterna från den i slutet av 1920 å 89 orter förrättade bostadsräkningen, vilken visserligen till övervägande del omfattat större orter och alltså merendels sådana med hyresnämnd, synas giva vid handen, att — i stort sett — orter med hyresnämnd företett mindre relativ hyresökning än samhällen utan sådan.

Man kan emellertid på samma gång konstatera, att hyresnämnderna i stort sett hava handhaft sin hyresreglerande uppgift med varsamhet. Hyrorna enligt av dem fastställda eller godkända hyresavtal ligga nästan genomgående 10—20 % över medelhyrorna för icke hyresreglerade, under hyresstegringslagen fallande lägenheter av motsvarande storlekstyp. Den allmänna hyresnivån torde i vårt land för närvarande vara cirka 63 % högre än den, som rådde omedelbart före världskrigets utbrott.

Till jämförelse härmed kan meddelas några motsvarande uppgifter med avseende å vissa andra länder, där lagstiftning av förevarande slag tillämpats. Den genomsnittliga hyresstegringen har sålunda uppgått i Norge till 60 procent, i Danmark till 40

procent, i England till 55 procent, i Frankrike till 10 procent och i Tyskland till mellan 50 och 100 procent, allt i ungefärliga tal. Emellertid må erinras, att åtskilliga faktorer mana till synnerlig försiktighet, då det gäller att draga några slutsatser av jämförelser mellan de för de olika länderna återgivna siffrorna. Valuta- och prisförhållanden samt, med avseende å de nyss krigförande länderna, antalet stupade och krigsinvalider med flera faktorer spela härvidlag in på ett mycket varierande sätt.

Det ligger i öppen dag, att en så djupt ingripande skyddslagstiftning som den förevarande ej kan genomföras utan att utöva vissa betänkliga sidoinflytelser. Särskilt har i sådant hänseende från skilda håll pekats på lagstiftningens starka ingrepp i den naturliga prisbildningens funktioner på hyresmarknaden. Blott detta ingrepp upphörde att verka, framhölls det, skulle jämvikten mellan tillgång och efterfrågan på bostadsmarknaden återställas. Styrelsen åter har för sin del ansett, att så länge ett utomordentligt läge rådde på hyresmarknaden, ett i motsvarande grad utomordentligt ingripande från lagstiftarens sida också vore av sociala skäl motiverat.

Med nyss återgivna siffra för den genomsnittliga hyresstegringen för ögonen synes man våga hoppas, att prisnivån nu utan några häftiga kastningar skall kunna flyta tillsammans med den allmänna prisnivån.

Det är sålunda ej på detta område, som styrelsen ansett sig finna en fara i lagstiftningens, givetvis under alla förhållanden temporära, tillämpning. Vad som framför allt föranlett styrelsen att förorda, att lagstiftningen borde upphävas under den närmaste framtiden ($^{30}/_{9}$ 1923) har varit dess för varje år allt mera framträdande menliga inflytande på bostadsbeståndets ändamålsenliga fördelning.

Det är ju en känd följdverkan av lagstiftningen, att all omflyttning praktiskt taget upphört, och i detta hänseende motarbetar lagstiftningen på ett ödesdigert sätt de boendes intressen. Styrelsen får härvid särskilt betona, att en omflyttning varken framkallas allenast av ett ekonomiskt tvång eller åsyftar att allenast inskränka bostadens storlek. Det oupphörligen fortgående bildandet av nya familjeenheter, växlingarna i deras sammansättning samt deras upplösning åstadkomma nämligen, att den enskildes behov av bostadsutrymme är underkastat ständiga förskjutningar såväl uppåt som nedåt.

Lagens verkningar framträda å ena sidan i den praktiskt taget fullständiga frånvaron av lediga familjebostäder och å andra sidan i ett allt mera framträdande överskott av enstaka möblerade rum. Det är just det ofullständiga utnyttjandet av sådana rum, som gör, att bostadsbristen till viss del kan anses vara endast konstlad.

Det är visserligen självfallet riktigt, att enkelrummet såsom sådant ej lämpar sig såsom familjebostad och att familjerna ej kunna godtyckligt uppdelas och sammansättas för att taga dylika utrymmen i anspråk. Men det lärer å andra sidan ej råda något tvivel om, att dessa outnyttjade rum skulle tagas i anspråk på ett långt mera nyttigt och rationellt sätt än nu är fallet, om omflyttningen vore fri. Den fria anpassningsförmågan torde härvid komma till uttryck på snart sagt otaliga sätt, och det kan lätt konstrueras en mängd olika exempel härpå. Styrelsen kan ej underlåta att framlägga ett sådant, som synes fullt antagligt. En familj bestående av endast man och hustru — barnen äro vuxna och hava bildat nya familjer — innehar en lägenhet om ett rum och kök. Vid den enas frånfälle skulle den efterlevande med sannolikhet önska flytta över till ett av barnens familj. Denna skulle då behöva en lägenhet om ytterligare ett rum. En sådan står emellertid ej att uppbringa. Den önskade sammanflyttningen kan ej äga rum och följden blir, att dessa personer fortfara att taga i anspråk tvenne smärre familjebostäder i stället för allenast en något större, och att måhända ett möblerat enkelrum utbjudes till uthyrning, ofta utan framgång.

Ett dylikt exempel, som med lätthet torde kunna mångfaldigas, får enligt styrelsens mening ej betraktas allenast såsom en lös konstruktion, utan torde motsvaras av en i verkligheten högst vanlig företeelse. Det antal familjer, som genom dödsfall eller andra orsaker upplösts under en så pass lång tidsperiod som den, under vilken

hyresstegringslagstiftningen varit tillämplig, lärer ej vara så obetydligt. Då man lärer kunna antaga, att ungefär 6 500 äktenskap upplösas i genomsnitt per år, bör under lagens giltighetstid (1917—1923) ungefär 40 000 äktenskap hava upplösts. Under normala förhållanden torde detta ofta föranleda de efterlevande att lämna den gamla bostaden. Men det torde under nuvarande förhållanden snarast höra till sällsyntheterna, att icke någon av familjens överlevande medlemmar, även om dessa skingras, söker att få behålla hyresrätten till den gamla lägenheten.

Styrelsen håller före, att nu påvisade högst betänkliga missförhållanden, vilka ej torde kunna motverkas med tvångsåtgärder, komma att hastigt försvinna av sig själva, så snart en fri omflyttning får äga rum, och att denna härigenom kommer att medföra en väsentlig lättnad i bostadsbristen. Sannolikt kommer möjligheten att flytta att hälsas med tillfredsställelse av dem, som nu nödgas förhyra bostäder, vilka ej svara mot deras verkliga behov.

Det göres ofta gällande, att vid en fri omflyttning efterfrågan på lägenheter skulle helt och hållet inriktas på de minsta lägenhetskategorierna. Visserligen är det sannolikt, att efterfrågan på mycket stora lägenheter kommer att minskas, men såsom nyss anförda exempel utvisar, är det sannolikt, att en betydande flyttningsström kommer att uppstå även i riktning från mindre till närmast större lägenhetskategorier. Denna uppflyttning torde komma att väsentligt neutralisera verkningarna av det nu allmänna behovet av inskränkningar på alla områden. Det innebär i själva verket en verklig inskränkning, att tvenne trerumslägenheter utbytas mot en enda femrumslägenhet.

Förutsättningar för lagstiftningens förlängning.

Styrelsen övergår nu till det i frågans nuvarande läge huvudsakliga spörsmålet, huruvida med avseende å de förutsättningar, som lågo till grund för statsmakternas och styrelsens förra året intagna ståndpunkt, inträtt eller kunna väntas inträda sådana förändringar, att sagda ståndpunkt bör uppgivas.

Det framhölls förra året av styrelsen, att depressionen inom näringslivet jämte den därigenom framkallade arbetslösheten var en ny, i viss mån avgörande faktor att räkna med vid bedömandet av frågan om lagstiftningens giltighet. Särskilt om den ekonomiska krisen, såsom man kunde befara, bleve djupgående och långvarig, måste arbetslösheten förr eller senare framkalla en utflyttning från städerna till landsbygden, vilket i sin tur skulle minska bostadsbehovet i städerna.

Det torde vara överflödigt att närmare utveckla, hurusom då uttalade farhågor med avseende å krisen hittills besannats. Man torde till och med kunna påstå, att densamma i verkligheten fått en ännu allvarligare karaktär, än man för ett år sedan fruktade.

Ännu hava några avsevärda verkningar i den antydda riktningen ej hunnit framträda. Såvitt man av uppgifter om städernas kyrkobokförda folkmängd kan döma, har deras befolkningssiffror vid det senaste årsskiftet snarare ökats än minskats sedan näst föregående årsskifte. Oavsett att de preliminära kyrkobokföringssiffrorna endast kunna tillmätas en relativ giltighet och i allmänhet visat sig för höga, föreligger ett särskilt skäl att beteckna den av dem angivna folkmängdsökningen såsom mera skenbar än verklig. Ett av villkoren för att komma i åtnjutande av arbetslöshetsunderstöd och hyresbidrag inom ett samhälle är nämligen, att vederbörande skola vara mantalsskrivna därstädes, och denna föreskrift torde hava föranlett många, som mer eller mindre tillfälligt uppehållit sig i städerna, att vidtaga åtgärder för att genom mantalsskrivning undanrödja ett hinder för åtnjutande av dylika förmåner.

Vidare torde de arbetslösa, såsom redan förra året framhölls, i det längsta söka att hålla hemmet orubbat — i viss mån har även det allmänna genom hyresbidrag främjat denna strävan. Om också den arbetslöse skulle söka sin utkomst utom städerna, komme han dock, antog man, att så länge det vore möjligt bibehålla familjen kvar i den gamla bostaden i avsikt att själv dit återvända, så snart han trodde sig kunna

återigen erhålla sin utkomst inom sitt gamla fack. Den enskilde, som har hyresrätt till en bostad för en viss tid, bemödar sig i regel och synnerligast under rådande bostadsbrist att bibehålla sin bostad under den tid avtalet avser och förlägger en planerad flyttning från orten till den tidpunkt, då avtalet utlöper.

Denna naturliga och ur social synpunkt mycket lovvärda strävan har även under den nuvarande långvariga depressionen gjort sig kraftigt gällande, så länge några utsikter synts förefinnas för de arbetslösa att återfå förutvarande eller jämförliga anställningar. Emellertid lärer den uppfattningen mer och mer stadga sig, att de arbetsområden — industri, handel och kommunikationsväsende — som bereda utkomst åt flertalet av stadssamhällenas invånare, icke kunna i fortsättningen taga i anspråk så många personer, som tidigare varit fallet. Till en början må sålunda erinras, att en stor del av de under åren 1915—1919 nybildade handels- och industriföretagen numera torde hava upphört att existera. Vidare lärer all sannolikhet tala för att många äldre företag skola för längre tid framåt nödgas begränsa sin verksamhet till eller kanske under den omfattning, den ägde före världskrigets utbrott. Vad särskilt angår den i stadssamhällen till övervägande del befintliga mekaniska verkstadsindustrien, torde kunna förutses, att några tiotusental av dess förutvarande personal icke under de närmaste åren kunna återtagas i sina anställningar. Då inom åtskilliga andra yrkesgrenar förhållandena synas vara likartade, nödgas man otvivelaktigt för längre tid framåt räkna med väsentligt minskade utkomstmöjligheter inom stadssamhällena. Även om bättre tider kunna förväntas snart inträda, så lära dessa till en början väsentligen komma att med avseende å personalens ställning medföra den förbättringen, att korttidsarbetet successivt förlänges. I varje fall måste man räkna med att ett mycket stort antal arbetsföretag inom olika yrkesgrenar nödgas konstatera, att de icke under beräknelig tid framåt kunna återtaga mer än en del av sin förutvarande arbetsstyrka. Några ökade utsikter till anställning vid offentliga arbetsföretag inom städerna lära näppeligen heller erbjuda sig med hänsyn till statens och stadskommunernas ansträngda finansiella läge. I den mån uppfattningen om dessa beklagliga fakta klarnar och vinner utbredning, lärer utflyttningen från städerna icke utebliva.

Även i ett annat avseende synes den nuvarande depressionen vara ägnad att begränsa bostadsbehovet inom städerna. Bostadsknappheten uppstod icke huvudsakligen såsom en direkt följd av befolkningsökningen i och för sig, vilket också belyses av det förhållandet, att någon avsevärdare ökning av antalet boende per rum icke kunnat konstateras. Det var fastmera ökningen av antalet familjer, som gjorde, att antalet familjelägenheter blev för ringa, och denna starka familjebildning var i sin tur väsentligt beroende av de under åren 1915—1919 rådande ekonomiska konjunkturerna. Med dessas starka nedgång under de senaste åren måste otvivelaktigt följa en minskning i familjebildningen och nedgång i behovet av nya familjebostäder.

Styrelsen hyser alltså fortfarande den uppfattningen, att depressionen vid utgången av nästa hyresår, då hyresstegringslagen upphör att gälla, skall hava medfört en betydande minskning av bostadsbristen i städerna och liknande samhällen.

Även en avsevärd utflyttning ur städerna i förening med minskning i familjebildningen torde dock icke vara tillfyllest för att återställa en naturlig balans mellan tillgång och efterfrågan på hyresmarknaden. Jämväl nyproduktion av bostäder lärer för nämnda ändamål vara oundgängligen nödvändig.

I fråga om betingelserna för en sådan må erinras, att byggnadsmaterialkostnaderna under år 1921 nedgått väsentligt under våren och sommaren för att under hösten visa en tydlig tendens till stabilisering. För närvarande torde indextalen för priserna å byggnadsmaterialier, om man bortser från den tillfälliga stegring, som här alltid äger rum under vintern, ungefärligen ansluta sig till indextalen för partipriserna å andra varor. Då tillika arbetslönerna inom de industrier, som tillhandahålla byggnadsmaterialier, med all sannolikhet komma att under innevarande år bliva lägre än under det föregående, hava förutsättningarna för produktion av bostäder, vad materialpriserna angår, sålunda avsevärt förbättrats under det senaste året. Arbetslönerna

inom byggnadsfacket åter äro till den 1 april i år bundna vid samma nivå som under fjolåret. Det torde emellertid numera stå klart, att denna lönenivå ej kan bibehållas och att en revision av gällande lönelistor måste genomföras.

Man har sålunda grundade skäl för det antagandet, att den breda klyfta mellan byggnadskostnader och hyrespriser, som under de föregående åren varit det starkaste hindret för bostadsproduktionen, i fortsättningen skall åtminstone i huvudsak bliva utfylld, och att därmed väsentligt ökade möjligheter skola öppnas för enskild företagarverksamhet på detta område. Ett stöd för denna uppfattning utgör det förhållandet, att även i trots av den hittillsvarande disproportionen i berörda avseende byggnadsverksamheten ingalunda varit så ringa, som allmänt antagits.

Den inom styrelsen förda statistiken över byggnadsverksamheten i rikets stadssamhällen har sålunda ådagalagt, att under år 1920 tillkommo sammanlagt 4 524 lägenheter med 14 412 rum och kök, vilka siffror — oaktat en över hela byggnadssäsongen, från april till november, utsträckt allmän konflikt inom byggnadsfacket — nära sammanfalla med motsvarande för år 1919 (4 915 lägenheter och 14 360 rum). Denna årsproduktion motsvarar ungefärligen två tredjedelar av den, som före kriget kunde anses såsom normal. De spridda uppgifter i förevarande hänseende för år 1921, som hittills inkommit, synas häntyda på att nämnda års bostadsbyggnadsverksamhet i varje fall ej understigit de närmast föregående årens.

Vidare torde man kunna räkna med tillkomsten även under innevarande och nästa år av ett icke obetydligt antal smärre bostadshus i städernas utkanter, byggda av enskilda för eget bruk. I varje fall lära de gynnsammare prisförhållandena bliva till kraftig uppmuntran åt den bostadsproduktion, som kan påräkna stöd från det allmännas sida.

Det allmännas åtgärder till främjande av bostadsproduktionen måste därför i förevarande sammanhang tillmätas synnerlig betydelse. Med avseende å de resultat, som därigenom vunnits under det gångna året, må nämnas, att statens byggnadsbyrå i skrivelse till Kungl. Maj:t den 5 november 1921 meddelat uppgifter, som giva vid handen, att man med tillhjälp av 1920 års understödsmedel torde kunna åstadkomma cirka 10 000 nya eldstäder. Detta resultat torde få betecknas såsom anmärkningsvärt gott och lärer fullt ut motsvara de förhoppningar, som man i början av år 1921 vågade hysa.

Betingelser torde vara för handen för att man med tillhjälp av 1921 års numera fördelade understödsmedel skall uppnå ett lika gott resultat. Vid ställningstagande i förevarande spörsmål bör jämväl beaktas, att Kungl. Maj:t i årets statsverksproposition förebådat ett äskande av 15 miljoner kronor för ökning av statens bostadslånefond. Om förslag härom vinner riksdagens bifall, torde utsikterna till att bostadsmarknaden under nästkommande år kommer att tillföras betydande tillskott av nya bostäder ytterligare förbättrats.

Styrelsen gav förra året uttryck åt den uppfattning, att den avveckling av lagens tillämplighet med avseende å andra lokaler än bostadslägenheter, som skulle genomföras den 1 oktober 1921, skulle kunna ske utan allvarliga olägenheter. Även om hyrorna för enstaka butiker måhända höjts på oskäligt sätt — något som torde inträffa även under normala tider — synes dock utvecklingen i stort sett hava bekräftat styrelsens tidigare antaganden. Det må erkännas, att förutsättningarna att snabbt anpassa lokalbehovet efter rådande förhållanden äro större på näringslivets område, än då det gäller behovet av bostad. Icke desto mindre motsågs dock denna utveckling tidigare med stor oro. Detta torde utgöra ett exempel på allmänhetens visserligen ganska naturliga men dock ej sakligt grundade benägenhet att å ena sidan underskatta den fria anpassningsförmågans betydelse och att å andra sidan överskatta hyresstegringslagens verkningar såsom det enda botemedlet mot osunda företeelser på hyresmarknaden.

Särskilt i de större städerna förmärktes under de tidigare krigsåren en markerad tendens till att för kontorsändamål taga i anspråk lägenheter, som ursprungligen in-

retts till bostadslägenheter. Den nu rådande lågkonjunkturen har kanske framför allt i detta avseende omkastat förhållandena, i det att numera många agentur- och andra handelsfirmor upphört eller inskränkt sin verksamhet. Även för industrifirmor har lokalbehovet begränsats. Sannolikt kommer bostadsmarknaden att härigenom tillföras ett tillskott, som i någon mån kommer att inverka lättande på densamma.

Styrelsen hyste under förra året vissa förhoppningar, att man genom uppdelning av stora lägenheter, på vilka tillgången syntes jämförligtvis riklig, skulle kunna tillföra hyresmarknaden ett ökat antal smärre bostadslägenheter. Lånemedel av statens bostadslånefond ställdes också med riksdagens medgivande till förfogande för främjande av dylik s. k. lägenhetsklyvning. Såvitt styrelsen har sig bekant, hava dessa medel icke tagits i anspråk för nämnda ändamål.

Emellertid håller styrelsen före, att även om dylika uppdelningar i det längsta undvikas — åtskilliga moment spela här in i återhållande riktning — torde dock depressionen och de därigenom allmänt försämrade förmögenhetsvillkoren så småningom framkalla en sådan minskning i efterfrågan på stora bostadslägenheter, att uppdelningar av sådana bliva ekonomiskt framtvingade. Tillsvidare hava innehavarna av dylika stora lägenheter gemenligen saknat möjlighet att utbyta dem mot mindre. Först i och med det, att lagen upphör att gälla och rörligheten på hyresmarknaden återinträder, torde ett överskott på stora lägenheter komma att uppstå. Sannolikt komma hyresvärdarna då att, där så lämpligen låter sig göra, i eget ekonomiskt intresse vidtaga uppdelningar. Dessa lära ofta kunna verkställas så snabbt, att de uppdelade lägenheterna endast kort tid efter det förra hyresavtalets upphävande kunna tagas i bruk.

Vad i det föregående anförts, synes giva vid handen, att förhållandena å bostadsmarknaden icke komma att utveckla sig i annan riktning än som förutsattes av statsmakterna, när de senast fattade ståndpunkt till frågan om hyresstegringslagstiftningens upphörande den 30 september 1923. Såsom styrelsen framhöll i sitt utlåtande i ämnet den 18 februari 1921, kunna icke desto mindre sociala svårigheter på sina håll befaras uppkomma vid denna lagstiftnings avveckling. Olägenheter kunna emellertid näppeligen undvikas på detta område, när helst under tider av bostadsknapphet övergång sker från statligt reglerad till fri prisbildning. Att uppskjuta en avveckling till den fullkomligt oberäkneliga tidpunkt, då bostadsknapphet icke längre skulle föreligga, lärer icke gärna kunna ifrågakomma, allra helst som bostadsknappheten otvivelaktigt förlänges genom lagstiftningens fortvaro. Särskilt bör med avseende härå beaktas, att en ändring av statsmakternas nyss intagna ståndpunkt i denna fråga säkerligen skulle på ett beklagligt sätt öka det osäkerhetstillstånd, som varit en väsentlig orsak till inskränkningen i den spekulativa byggnadsverksamheten.

Utgår man ifrån att i varje fall en avveckling av ifrågavarande lagstiftning måste ske inom de närmaste åren, synes det vara påtagligt, att vid valet av tidpunkt härför man måste giva företräde åt en sådan, då av allmänt ekonomiska skäl folkströmmen måste vända sig från stadssamhällena. Fördröjes däremot avvecklingen av hyresregleringen, så att den infaller först under en av goda affärskonjunkturer föranledd återströmning till städerna, lärer allvarlig risk föreligga för att de med densamma förknippade komplikationerna få större räckvidd.

Med sammanfattning av det nu anförda uttalar styrelsen såsom sin uppfattning, att här omförmälda faktorer, särskilt den fria omflyttningens betydelse för bostadsbeståndets rationella utnyttjande, byggnadsindustriens förbättrade ekonomiska produktionsbetingelser, hyresnivåns närmande till den allmänna prisnivån och relativa anpassning efter byggnadsindustriens produktionskostnader samt tidslägets allmänna tendens till prisfall, tillsammans skola verka därhän, att en ur social synpunkt vådlig höjning av den allmänna hyresnivån under hyresåret 1923/24 ej behöver befaras inträda, om hyresmarknaden då lämnas fri.

Då lagens upphävande ändock i viss mån är ett steg ut i det ovissa, bör man vid fattande av det avgörande beslutet härom söka att framgå med största möjliga för-

siktighet. Styrelsen har därför ej ansett sig böra underlåta att taga under noggrant övervägande en tanke, som framförts i några av de utav länsstyrelserna avgivna utlåtandena, nämligen att låta avgörandet i frågan anstå till 1923 års riksdag. En första förutsättning för genomförandet av en sådan anordning vore, att i lagen infördes en ändring i stadgandet om hyresvärds rätt att redan efter den 1 juli i år kunna uppsäga hyresavtal till den 1 oktober 1923. Givetvis borde statsmakternas definitiva beslut i ämnet fattas i god tid före den 1 mars 1923.

Styrelsen bortser från de komplicerade rättsliga förhållanden, som, därest lagen ej prolongerades, skulle uppstå med avseende å giltigheten efter den 30 september 1923 av sådana hyresavtal, som löpa med lång, exempelvis ett års uppsägningstid. Det väsentliga skälet för styrelsen att ställa sig avvisande mot tanken på ett dylikt uppskov är, att det torde vara synnerligen angeläget, att allmänheten i god tid före lagens upphävande erhåller besked härom. Såsom styrelsen redan i fjolårets utlåtande närmare utvecklat, är ett sådant besked lång tid i förväg nödvändigt för förebyggande av en ytterst beklaglig panikstämning. Om en hyresvärd redan under innevarande år verkställer uppsägning, ställes icke vederbörande inför den omedelbara situationen att stå utan bostad. Han har i allt fall lång tids rådrum att överväga sina dispositioner. Det torde då snart visa sig, att efter hand, som hyresavtalen uppsägas, komma också lägenheterna att utbjudas. Sådana utbud komma självfallet att verka i lugnande riktning i och med att den enskilde bibringas känslan av att verkligen kunna *överväga och välja. Om däremot uppsägningarna skulle få verkställas exempelvis först* efter den 1 april 1923, skulle den hyressökande med all sannolikhet gripa första tillfälle att förhyra en bostad, som yppade sig. Det ligger i öppen dag, att en sådan panikstämning i betänkligaste grad skulle gynna uppkomsten av allehanda osunda företeelser. Styrelsen tillskriver det lugn, varunder lagen avvecklats med avseende å affärslokaler, i icke ringa mån den omständigheten, att tillräckligt rådrum härvid bereddes innehavarna av sådana lokaler.

Då fördelarna av ett sådant uppskov, som nu ifrågasatts, icke tillnärmelsevis torde uppväga dylika därmed förenade risker, får styrelsen bestämt avstyrka, att frågans avgörande uppskjutes till år 1923.

Tillfälliga bestämmelser under övergångstiden m. m.

Man torde knappast våga hoppas, att lagen vare sig år 1923 eller vid någon annan senare tidpunkt skall låta sig avveckla, utan att en viss friktion i enskilda fall skall uppkomma mellan parternas intressen. Men farhågor i sådan riktning synas ej böra få tagas till intäkt för lagstiftningens bibehållande. Lagens bud innebära ett så tydligt avsteg från eljest gängse rättsregler, att de ej kunna motiveras med allenast vad som för den ene eller andre kan te sig mer eller mindre fördelaktigt. Lagstiftningen måste tvärtom uppbäras av medvetandet, att ett allmänt nödläge gör den nödvändig. I annat fall torde man kunna befara, att den snart nog komme att menligt återverka på grundläggande rättsåskådningar om ingångna avtals helgd.

Däremot skulle det obestridligen vara tilltalande för rättskänslan, om i framtiden eventuella försök att på otillbörligt sätt utnyttja den återinträdande friheten på hyresmarknaden till vinning kunde stävjas genom ockerbestämmelser. Styrelsen är fullt medveten om de stora svårigheter, som torde vara förenade med åstadkommandet av en ockerlagstiftning, som å ena sidan medgåve, att verkligt illojala företeelser på hyresmarknaden kunde på ett effektivt sätt beivras, men som å andra sidan icke framkallade en känsla hos den enskilde fastighetsägaren, att han genom att företaga även ekonomiskt naturliga hyresförhöjningar äventyrade att tangera gränserna av en strafflagstiftning. Det har nämligen redan förut i samband med hyresstegringslagstiftningen betonats, att man ej får gå fram med en sådan hårdhet, att man inom fastighetsägarkåren skapar en allmän olust, som kan skrämma bort de hovsamma och önskvärda elementen inom kåren, men i stället bereda plats för mindre nogräknade jobbare.

Frågan om bibehållandet och utvecklandet av hyresstegringslagens straffbestämmelser mot hyresocker synes utan olägenhet kunna och lämpligen böra anstå till år 1923. Styrelsen vill emellertid redan nu antyda en anordning, som härvid kunde tagas under övervägande. Svårigheterna för en allmän domstol att ådöma straff för ocker bottnar väl djupast däri, att straffbarheten härvidlag helt och hållet måste bestämmas enligt en skälighetsprövning. Att erhålla ett auktoritativt omdöme, huruvida ett hyresanspråk kan anses innefatta ocker, är i vanliga fall förenat med stor svårighet.

Nu hava emellertid inom hyresnämnderna utbildats en hel stab av personer, med synnerlig erfarenhet på området. Särskilt må härvid erinras om nämndernas i regel lagfarna ordförande. Dessa kunde, måhända endast för viss tid efter lagens upphörande, erhålla särskild officiell skyldighet och befogenhet att tillhandagå allmän domstol med utlåtande i ockermål av hithörande slag. Sannolikt skulle det härigenom bliva möjligt att avhjälpa den brist på effektivitet vid tillämpningen av ockerbestämmelser, varöver nu ofta klagas, och på samma gång undgå faran av alltför rigorös stränghet.

Tillika vill styrelsen erinra, hurusom det tidigare ifrågasatts, att hyresstegringslagens bestämmelser om bostadsförmedling skulle bibehållas i en eller annan form, medan lagen i övrigt upphört. Även bibehållandet av vissa andra föreskrifter jämte meddelandet av nya sådana synes kunna tagas under övervägande. Erinras må i sådant hänseende om den hyresstegringslagens föreskrift, som medgiver, att hyra för vissa mindre bostadslägenheter må kunna erläggas månadsvis.

Styrelsen får hemställa, att åt dylika frågor, vilkas lösning kunna bidraga till hemmens skyddande, ägnas skyndsam prövning, så att eventuella förslag till regler härom måtte kunna föreläggas nästa års riksdag.

Slutligen må tilläggas, att styrelsen ej finner anledning att för den återstående tiden av lagens giltighet förorda några ändringar eller tillägg i däri meddelade regler.

I detta ärendes slutliga handläggning hava inom styrelsen deltagit generaldirektören Huss, byråcheferna Bergsten, Molin och Järte samt tillförordnade byråchefen Nyström, varjämte extra föredraganden i socialdepartementet K. Bergström på styrelsens anmodan deltagit i överläggningarna. Mot styrelsens beslut har byråchefen Nyström anmält följande *reservation:*

I likhet med socialstyrelsens majoritet anser jag, att hyresstegringslagstiftningen bör avvecklas, så snart detta kan ske utan sociala vådor. När socialstyrelsen i sitt i ärendet den 18 februari 1921 avgivna utlåtande ansåg sig kunna förorda den 30 september 1923 såsom den yttersta gränsen för lagens giltighetstid, skedde det i förhoppning om, att bostadstillgången vid sistnämnda tidpunkt skulle ställa sig väsentligt bättre än vid tiden för utlåtandets avgivande. Förutsättningarna härför voro å ena sidan, att nyproduktionen av bostäder skulle taga fart efter den då omsider ernådda uppgörelsen i den långvariga byggnadskonflikten, å den andra att en stark inskränkning i bostadskonsumtionen skulle ske såsom följdföreteelse av den depression, som då började på allvar göra sig gällande inom allt större delar av näringslivet.

Ett år har nu i det närmaste förflutit sedan avgivandet av detta yttrande, och det synes lämpligt undersöka, i vad mån utvecklingen på bostadsmarknaden hitintills motsvarat de gjorda förväntningarna. I socialstyrelsens nu föreliggande utlåtande konstateras, att den ekonomiska krisen och arbetslösheten, oaktat dessa företeelsers långvariga och svårartade natur, ännu ej visat nämnvärda tecken att framkalla den utflyttning från städerna, som antagits skola medföra en väsentlig minskning av bostadsbehovet. De spridda uppgifter, som ännu föreligga om 1921 års bostadsproduktion, tyda ej heller på, att denna i stort sett skulle avsevärt överstigit 1920 och 1919 års bostadsbyggnadsverksamhet, vilken i sin tur hållit sig på ett väsentligt lägre plan än det före krigs- och kristiden normala. Vad det nuvarande läget på bostadsmarknaden beträffar, är särskilt i fråga om den största och mest betydelsefulla kategorien av lägenheter, nämligen smärre familjebostäder om 1—5 rum och kök, disproportionen mellan till-

gång och efterfrågan av alla tecken att döma mycket betydande i så gott som alla större städer och orter i vårt land.

Den brist på lägenheter särskilt av berörda slag, som ännu otvivelaktigt förefinnes och som, av den senaste tidens erfarenheter att döma, lärer komma att räcka en avsevärd tid framåt, torde kunna befaras bliva väsentligt skärpt under inflytande av de redan med den 1 juli 1922 inträdande verkningarna av hyresstegringslagens eventuella hävande från och med den 30 september 1923. Otvivelaktigt skulle en dylik åtgärd framkalla en stark utvandring från de stora lägenheterna till de mindre, medan, vid de nu och sannolikt för en längre framtid rådande ekonomiska konjunkturerna, strömmen i motsatt led finge väsentligt mindre omfattning. Så föga elastisk som bostadsmarknaden är, kan det förmodas, att ett sådant incitament till ökad brist på mindre bostäder skulle möjliggöra och föranleda en för bostadsinnehavarna mycket kännbar hyresstegring, vilken — med hänsyn till bostadens natur under våra klimatiska förhållanden av en första rangens nödvändighet — säkerligen även under rådande penningbrist kan drivas mycket långt. Att denna prisstegring på de lägenhetskategorier, som utgöra bostadsbeståndets huvudmassa, snabbt skulle begränsas och utjämnas genom en samtidig prissänkning på de stora lägenheterna synes mindre sannolikt, då bostadsräkningar ofta vittna om, att hyran per rum och ledighetsprocenten kunna ställa sig synnerligen olika inom olika lägenhetskategorier, och då fastighetsägarna genom hyresledighetsförsäkring o. d. numera äga möjlighet att i stor utsträckning hålla sig skadeslösa för eventuella hyresförluster. Uppdelning av större lägenheter i mindre självständiga familjebostäder är ju tekniskt genomförbar blott i begränsad utsträckning och ekonomiskt fördelaktig endast under särskilda förutsättningar.

Inför möjligheten av ett dylikt sakernas tillstånd, vars återverkningar särskilt under sociala nöd- och orostider lätt kunna bliva synnerligen beklagliga och svårartade, synes man böra taga under allvarlig omprövning, om det ej vore fördelaktigare att förlänga gällande hyresstegringslagstiftning på ytterligare ett år eller intill den 30 september 1924.

För en dylik avvaktande ståndpunkt synes tala, att det icke är osannolikt, att man vid sistnämnda tidpunkt har att räkna med en väsentligt bättre tillgång än nu särskilt på smålägenheter. Av skäl, som i styrelsens utlåtande anföras, kan den närmaste framtiden tänkas erbjuda vissa möjligheter för den konstellation av låg penningränta samt relativt billiga material- och arbetspris, som utgör förutsättningen för en bostadsproduktion i stort, vilken ej blott tillgodoser dagens oundgängliga behov utan även kan i någon mån bidraga att fylla krisårens kumulerade underskott. Betonas bör i detta sammanhang, att man även efter ett fullständigt upphävande av hyresstegringslagen knappast skulle kunna räkna på, att den enskilda spekulativa bostadsproduktionen skall kunna tillgodose bostadsbehovet särskilt vad smålägenheter beträffar, ty jämväl före kristiden visade den privata byggnadsverksamheten, i vårt land som i andra, en växande obenägenhet mot dylika husbyggnadsföretag.

Jämväl de, efter all sannolikhet långvariga och vanskliga, utredningar, vilka i styrelsens utlåtande påkallas i syfte att möjliggöra överflyttning till en permanent hyreslagstiftning av vad som kan finnas av socialt värdefullt i kristidens »bostadsrätt», synas förutsätta, att under deras fortgång inga nämnvärda rubbningar vidtagas i nu gällande bestämmelser på bostadsområdet. Framhållas må ock, att man i intet annat av de talrika länder, där hyresbegränsningslagstiftning införts, veterligen ännu är på allvar betänkt på att upphäva densamma vid en så näraliggande tidpunkt som den för Sveriges del ifrågasatta.

För min del vill jag alltså förorda, att hyresstegringslagstiftningen nu prolongeras till den 30 september 1924. Skulle detta anses olämpligt, synes det i varje fall kunna ifrågasättas, om icke med hänsyn till det synnerligen ovissa läget det slutliga avgörandet torde böra uppskjutas till 1923 års riksdag. Det har uttalats farhågor för, att övergångstiden då skulle bliva alltför kort, men kan jag för min del icke fullt dela dessa betänkligheter, åtminstone vad de breda lagren beträffar, ty — särskilt med hänsyn till de här merendels ovissa och växlande inkomsterna — kan näppeligen förtänksamheten i fråga om anskaffande av bostad härvidlag utsträckas till en så lång tidrymd som ett år och däröver.

Allmänna bostadsräkningen år 1920.

Preliminär översikt över byggnads- och bostadsförhållandena å de berörda orterna.

Bearbetningen av det primärmaterial, vilket insamlats vid 1920 års allmänna bostadsräkning och varom vissa uppgifter förut lämnats i denna tidskrift,[1] har nu fortskridit så långt, att man ansett sig kunna för samtliga av räkningen berörda orter offentliggöra vissa huvudresultat, som emellertid närmast äro att anse som preliminära.[2] Ifrågavarande huvudsiffror hava sammanställts i efterföljande tabeller 1—3, varuti i jämförelsesyfte tillika inryckts vissa tal från de bostadsräkningar, som anordnades i slutet av åren 1912 och 1913.

I *tab. 1* lämnas en allmän översikt över antalet invånare, hus, lägenheter och rum å var och en av de 89, merendels större orter, som berörts av 1920 års bostadsräkning.

Jämföras de härvid erhållna uppgifterna rörande bostadsfolkmängden med de vid 1920 års folkräkning framkomna talen, framträda ett flertal avvikelser så väl uppåt som nedåt, vilka emellertid merendels kunna förklaras ur resp. orters särskilda befolkningsförhållanden — exempelvis den faktiska bostadsfolkmängdens övertalighet över den kyrkoskrivna i städer med högre undervisningsanstalter och det motsatta förhållandet beträffande en sjö- och militärstad som Karlskrona — och blott i några få fall torde bero på vissa ofullständigheter hos själva bostadsräkningsmaterialet.

De av undersökningen berörda orternas storlek och geografiska belägenhet framgår av följande översikt, varvid är att märka, att de vid undersökningen i deras helhet medtagna förstadskommunerna Solna, Fässberg, Örgryte och Skön nu redovisas exklusive inom desamma belägna municipalsamhällen, vilka räknats som särskilda orter:

Antalet orter med	Östra Sverige	Småland och öarna	Södra Sverige	Västra Sverige	Norra Sverige	Hela riket
10 000 inv. och däröver	7	3	8	7	6	**31**
5 000—10 000 inv.	9	6	3	13	6	**37**
under 5 000 inv.	4	2	—	6	9	**21**

Bland dessa orter, vilka tillhopa hade en folkmängd av mer än 1 miljon, ingå ej Stockholm och Göteborg, varest samtidigt anordnats särskilda kommunala bostadsräkningar efter liknande plan.

Uppgifter om antalet å de särskilda orterna förefintliga *hus* med bostadslägenheter återfinnas även i tab. 1. Av de redovisade 81 941 byggnadernas betydelse i bostadshänseende ävensom om byggnadssättet å olika orter erhålles en föreställning genom den i tabellen meddelade procentuella fördelningen

[1] Soc. Medd. årg. 1920, sid. 832 ff., 975 ff.

[2] Tidigare hava i Soc. Medd. offentliggjorts bostadsräkningens resultat för vissa orter, nämligen Malmö (årg. 1921, sid. 626) samt Stockholms och Göteborgs förstadssamhällen (årg. 1921, sid. 538).

av husen på storleksgrupper, varvid som mått på husens storlek använts antalet däri befintliga lägenheter, helt eller delvis avsedda till bostad.

Uträknas det genomsnittliga antalet lägenheter per hus, befinnes detta medeltal för samtliga orter bliva 3·4, medan det beträffande de olika ortsgrupperna ställer sig avsevärt högre i de större än i de mindre orterna, såsom framgår av följande sammanställning:

Orter med	40 000 inv. och däröver	20 000— 40 000 inv.	10 000— 20 000 inv.	5 000— 10 000 inv.	under 5 000 inv.
Medeltal lägenheter per hus . .	4·9	3·9	2·9	2·8	2·7

Även inom dessa grupper kunna avsevärda olikheter förekomma, exempelvis mellan de tre största i undersökningen medtagna städerna, av vilka Malmö hade 6·1, Norrköping 4·9 och Hälsingborg endast 3·4 lägenheter per hus.

En mera konkret bild av byggnadssättet på de olika orterna lämna talen angående hustypernas relativa betydelse inom husbeståndet. En sammanfattande översikt härav lämnar nedanstående tablå över husbeståndets sammansättning inom olika storleksgrupper av orter:

Orter med	40 000 inv. och däröver	20 000— 40 000 inv.	10 000— 20 000 inv.	5 000— 10 000 inv.	under 5 000 inv.	Samtliga orter
Samtliga hus med bostadslägenheter	11 231	20 951	20 612	23 834	5 313	**81 941**
därav (i %)						
hus med 1 läg. egentl. enfamiljshus . .	29·4	23·1	33·0	33·9	34·0	**30·3**
hus med 1 läg. övr. enlägenhetshus . . .	6·4	5·8	6·3	5·8	6·8	**6·1**
hus med 2 lägenheter	17·2	22·2	23·7	24·2	25·4	**22·7**
» » 3—9 lägenheter	31·9	40·3	33·5	33·2	31·1	**34·8**
» » 10 o. fl. lägenheter . . .	15·1	8·6	3·5	2·9	2·7	**6·1**

Belysande för byggnadssättet är härvid å ena sidan enfamiljshusens, å den andra hyreskasernernas förekomst och betydelse å resp. orter. Den förra gruppen har uppdelats i »egentliga enfamiljshus» (»egna hem» o. d.) och »övriga enlägenhetshus», såsom fabriksbyggnader, offentliga byggnader o. d., i vilka inretts någon enstaka bostadslägenhet. Orternas fördelning efter enfamiljshusens relativa antal var följande:

Egentl. enfamiljshus i % av samtl. hus . .	under 10·0 %	10·0— 19·9 %	20·0— 29·9 %	30·0— 39·9 %	40·0— 49·9 %	50·0— 59·9 %	60·0 % o. däröv.
Antal orter	2	15	31	25	10	4	2

De orter, där enfamiljshusen icke uppgingo till en tiondel av husbeståndet, voro de båda trångbodda förstadssamhällena Hagalund och Lunden, näst efter vilka följa de likartat bebyggda samhällena Nya Huvudsta (12·0 %) och Oxelösund (13·4 %). I städerna är hustypen i fråga relativt fåtaligast företrädd i Uppsala (13·8 %) och Växjö (15·1 %). Talrikast (över 50 %) äro enfamiljshusen däremot i de till stor del landsbygdsartat bebyggda samhällena Lidingö, Höganäs, Fässberg och Lilla Edet, och ej långt därefter komma de glestbyggda städerna Trälleborg och Sala.

I motsats härtill framträda såsom orter, på vilka hyreskasernerna i större eller mindre grad tryckt sin prägel, åtskilliga av Stockholms och Göteborgs förstäder samt vidare Uppsala, Eskilstuna, Oxelösund, Norrköping, Kristianstad, Malmö, Landskrona och Örebro, i vilka förekommo hus med 10 lägenheter och däröver till ett antal av minst 10 %.

Tab. 1. Översikt över antalet invånare, hus, lägenheter och rum.

Orter	Folkmängd enligt		Antal hus med bostadslägenheter	Därav (i %) med följande antal lägenheter					Till bostad använda eller avsedda lägenheter	Därav egentliga bostadslägenheter	Antal bostadslägenheter (i %), som utgjordes av				Hela antalet rum (boningsrum och kök)
				1											
	folkräkningen den 31/12 1920	bostadsräkningen		egentliga bostadshus	övriga hus	2	3–9	10 o. fl.			enkelkök, enkelrum m. m.	1 rum och kök	2 rum och kök	3 o. fl. rum och kök	
Södertälje	14 964	14 756	1 196	29·9	6·8	23·1	34·1	6·1	3 946	3 782	12·9	48·1	19·2	19·8	11 194
Lidingö	9 437	9 195	1 199	62·5	4·6	15·8	15·2	1·9	2 355	2 183	8·6	33·8	17·4	40·2	9 451
Sundbyberg	6 920	6 778	341	19·4	6·7	19·1	42·8	12·0	1 737	1 687	12·1	45·4	29·2	13·3	4 497
Solna[1]	8 096	7 964	602	36·2	7·1	19·6	31·1	6·0	1 943	1 852	10·5	45·3	26·8	17·4	5 629
Hagalund	5 170	5 056	294	8·2	9·1	13·6	60·9	8·2	1 313	1 255	16·2	62·3	17·6	3·9	2 833
Nya Huvudsta	3 342	3 345	175	12·0	4·0	14·9	56·0	13·1	904	874	14·0	63·1	17·9	5·0	1 974
Lilla Alby	1 051	1 009	77	15·6	6·5	22·1	50·6	5·2	277	265	11·7	39·2	27·2	21·9	887
Råsunda	4 212	4 472	85	18·8	2·4	8·2	17·7	52·9	1 137	1 107	8·7	29·6	22·0	39·7	3 734
Uppsala	28 897	29 885	1 797	13·8	8·3	19·8	47·6	10·5	8 275	7 777	20·0	36·5	17·3	26·2	25 252
Nyköping	11 710	11 294	962	26·3	9·1	20·3	39·4	4·9	3 181	2 961	16·2	46·7	19·6	17·5	8 578
Eskilstuna	30 253	29 151	2 047	31·2	7·7	20·3	29·7	11·1	7 792	7 448	17·4	56·8	15·7	10·1	18 423
Katrineholm	7 946	8 071	631	22·4	3·8	30·4	41·2	2·2	2 004	1 864	5·5	45·7	32·2	16·6	5 742
Oxelösund	3 204	3 149	194	13·4	6·2	22·1	45·9	12·4	890	839	16·1	63·0	15·3	5·6	1 978
Linköping	26 920	26 194	1 930	20·0	8·1	23·1	42·3	6·5	7 208	6 897	14·8	40·7	22·7	21·8	20 581
Norrköping	58 101	56 517	3 253	23·0	7·3	17·7	37·6	14·4	15 905	15 032	23·9	47·6	15·8	12·7	38 273
Motala	5 807	5 632	680	31·0	8·1	28·1	31·5	1·3	1 655	1 507	12·7	35·0	27·3	25·0	5 047
Mjölby	5 846	5 611	740	49·3	3·0	28·7	18·2	0·8	1 473	1 383	6·1	38·4	35·0	20·5	4 382
Jönköping	29 284	28 253	1 969	21·3	4·7	27·0	39·7	7·3	7 432	7 010	13·8	45·8	21·6	18·8	20 860
Huskvarna	7 986	7 935	673	16·4	5·9	42·2	33·1	2·4	1 899	1 797	6·6	46·2	37·1	10·1	5 089
Nässjö	8 539	8 100	584	19·0	2·7	33·6	40·9	3·8	1 925	1 804	3·9	31·0	42·6	22·5	5 934
Eksjö	5 908	5 711	454	21·6	2·9	27·5	44·9	3·1	1 485	1 335	12·9	28·2	28·5	30·4	4 865
Värnamo	3 664	3 573	417	38·1	6·7	27·1	27·8	0·3	862	749	6·1	21·6	39·8	32·5	2 990
Växjö	9 336	9 634	694	15·1	6·8	22·5	52·3	3·3	2 515	2 274	12·9	23·6	30·7	32·8	8 575
Kalmar	17 087	16 642	1 425	26·3	7·4	24·6	38·0	3·7	4 370	4 090	9·6	18·5	42·1	29·8	14 679
Oskarshamn	9 231	9 107	799	26·7	5·9	25·1	39·3	3·0	2 337	2 216	16·9	27·9	31·2	24·0	7 039
Västervik	11 889	11 677	1 236	25·8	4·8	33·9	34·7	0·8	3 165	2 986	12·6	44·6	25·7	17·1	8 739
Nybro	2 638	2 698	356	26·7	10·9	27·0	35·4	—	796	692	14·0	13·3	41·2	31·5	2 668
Visby	9 324	9 053	1 278	44·8	5·0	24·7	25·0	0·5	2 642	2 405	10·3	20·5	36·2	33·0	9 199
Karlskrona	27 055	23 748	1 523	17·0	4·1	21·3	49·0	8·6	6 445	6 117	16·0	18·6	35·0	30·4	20 666
Karlshamn	7 605	7 507	620	17·7	3·1	25·2	51·9	2·1	2 107	1 906	13·0	11·8	38·7	36·5	7 719
Kristianstad	12 740	11 501	606	33·2	4·8	13·5	29·9	18·6	3 157	2 914	12·2	14·5	32·4	40·9	11 324
Malmö	113 558	108 000	4 633	27·7	7·3	16·9	27·2	20·9	28 172	26 322	5·1	41·3	30·8	22·8	85 446
Lund	23 211	24 535	1 624	19·3	8·2	16·7	47·4	8·4	6 956	6 529	17·5	19·3	34·4	28·8	23 100
Landskrona	20 173	19 037	1 172	27·1	5·1	17·5	39·9	10·4	4 972	4 663	6·4	30·6	38·3	24·7	15 575
Hälsingborg	47 074	43 494	3 345	38·1	4·4	17·0	32·8	7·7	11 485	10 730	6·3	18·4	41·6	33·7	39 639
Eslöv	5 964	5 609	636	35·8	5·7	24·1	32·7	1·7	1 618	1 455	11·1	15·1	45·5	28·3	5 407
Ystad	11 336	11 034	1 039	37·1	5·5	21·3	31·1	5·0	3 116	2 826	6·0	27·2	39·8	27·0	10 268
Trälleborg	11 385	10 611	1 605	54·9	7·9	24·5	12·0	0·7	2 758	2 522	5·7	14·2	50·0	30·1	9 226
Höganäs	6 008	5 702	914	54·5	8·9	21·4	14·8	0·4	1 578	1 450	6·7	19·6	44·3	29·4	5 134
Halmstad	18 409	17 773	1 477	28·0	8·6	18·6	40·4	4·4	4 744	4 485	8·9	32·7	32·1	26·3	15 103
Varberg	7 934	7 746	737	28·2	6·9	22·4	41·5	1·0	1 994	1 830	7·8	27·0	39·1	26·1	6 557
Uddevalla	13 753	13 495	1 285	30·4	4·7	25·1	38·2	1·6	3 472	3 259	11·0	45·8	22·3	21·4	10 254
Lysekil	4 219	4 216	511	39·9	5·7	29·5	24·1	0·8	1 044	947	6·1	35·9	25·1	32·9	3 548
Fässberg[1]	6 001	5 509	558	62·5	2·2	20·1	11·8	3·4	1 287	1 259	19·0	46·1	21·0	13·9	3 259
Mölndal	6 210	6 433	622	36·8	3·9	25·7	32·3	1·3	1 536	1 479	11·0	48·3	28·2	12·5	4 008

[1] Avser landskommunen med frånräknande av inom densamma belägna municipalsamhällen, vilka redovisas för sig.

Tab. 1 (forts.). **Översikt över antalet invånare, hus, lägenheter och rum.**

Orter	Folkmängd enligt		Antal hus med bostads-lägenheter	Därav (i %) med följande antal lägenheter					Till bostad använda eller avsedda lägenheter	Därav egentliga bostads-lägenheter	Antal bostadslägenheter (i %), som utgjordes av				Hela antalet rum (bonings-rum och kök)
				1		2	3—9	10 o. fl.			nkel-kök, enkel-rum m. m.	1 rum och kök	2 rum och kök	3 o. fl. rum och kök	
	folkräkningen den 31/12 1920	bostadsräkningen		egentliga bostadshus	övriga hus										
Örgryte [1]	2 946	2 937	281	47·3	7·1	27·8	13·5	4·3	636	617	6·3	43·1	21·2	29·4	2 165
Krokslätt	5 946	5 789	295	26·1	3·7	17·9	41·1	11·2	1 373	1 341	15·1	61·3	15·1	8·5	3 092
Gårda	7 186	7 061	151	17·9	9·3	9·3	11·2	52·3	1 662	1 605	9·8	74·1	10·7	5·4	3 680
Lunden	6 046	5 707	153	9·8	—	11·8	44·4	34·0	1 273	1 246	10·5	72·5	12·0	5·0	2 733
Vänersborg	8 793	8 619	652	20·1	5·8	21·9	48·5	3·7	2 243	2 098	15·7	39·5	23·7	21·1	6 545
Trollhättan	14 763	14 113	1 502	43·1	3·4	27·1	24·2	2·2	3 566	3 420	8·9	53·0	23·8	14·3	9 552
Borås	28 223	27 738	2 381	30·9	4·4	29·7	30·8	4·2	7 055	6 770	9·0	44·3	26·6	20·1	20 537
Åmål	5 655	5 536	644	36·2	9·8	25·5	28·2	0·3	1 410	1 323	10·9	44·6	25·8	18·7	3 929
Lilla Edet	1 317	1 281	231	56·7	3·9	28·6	10·4	0·4	364	326	13·2	41·8	26·6	18·4	1 069
Mariestad	5 311	5 514	555	41·1	4·9	20·7	30·1	3·2	1 464	1 356	12·8	37·6	27·9	21·7	4 493
Lidköping	8 365	8 146	679	26·2	5·5	22·5	42·1	3·7	2 185	2 007	10·8	42·2	27·1	19·9	6 425
Skövde	9 884	9 349	881	44·1	4·8	17·6	28·5	5·0	2 498	2 312	12·1	30·1	30·1	27·7	8 121
Falköping	6 235	6 099	517	21·5	6·6	26·3	43·3	2·3	1 562	1 420	7·8	31·9	33·9	26·4	4 950
Tidaholm	4 616	4 587	532	30·1	7·5	25·2	36·5	0·7	1 249	1 187	13·0	46·2	27·8	13·0	3 285
Vara	1 054	1 092	118	26·3	8·5	25·4	39·0	0·8	306	242	18·2	25·6	24·0	32·2	1 056
Karlstad	19 246	18 824	1 306	23·3	7·2	21·0	41·9	6·6	4 824	4 628	16·4	41·4	20·9	21·3	13 592
Kristinehamn	11 514	11 160	1 297	32·8	6·5	33·4	26·4	0·9	2 950	2 833	12·0	44·6	22·8	20·6	8 213
Arvika	5 343	5 398	493	15·4	8·9	28·4	46·1	1·2	1 432	1 308	11·8	40·6	22·6	25·0	4 330
Örebro	36 033	35 390	1 816	22·1	3·4	17·7	40·9	15·9	8 977	8 507	12·2	43·1	24·9	19·8	25 372
Kopparberg	1 556	1 600	182	34·1	7·7	23·1	33·5	1·6	465	417	20·4	42·7	18·9	18·0	1 356
Västerås	30 633	29 502	2 093	25·5	3·8	26·9	36·6	7·2	7 742	7 420	11·8	53·9	18·3	16·0	20 518
Sala	7 853	7 534	1 016	51·2	3·8	22·3	21·4	1·3	2 146	1 934	12·6	50·7	19·6	17·1	5 975
Köping	6 610	6 505	826	46·6	3·8	19·2	29·2	1·2	1 885	1 766	13·5	50·7	19·4	16·4	5 064
Falun	12 719	12 936	1 334	38·4	5·2	23·1	31·7	1·6	3 335	3 042	13·0	41·4	20·7	24·9	10 299
Avesta	5 537	5 363	578	24·9	7·6	28·0	38·4	1·1	1 524	1 428	17·4	59·7	13·7	9·2	3 604
Ludvika	4 313	4 237	366	28·1	7·9	22·7	39·1	2·2	1 091	992	22·1	44·6	16·9	16·4	2 976
Morastrand	1 446	1 504	164	35·4	15·8	22·6	25·0	1·2	368	300	11·0	33·7	22·6	32·7	1 286
Gävle	37 746	36 753	2 599	22·5	6·1	19·4	44·8	7·2	9 747	9 176	19·4	51·5	15·0	14·1	24 463
Söderhamn	11 262	11 193	1 145	38·3	4·5	22·6	31·9	2·7	2 989	2 769	23·3	47·4	15·7	13·6	7 452
Härnösand	9 740	9 252	912	20·2	9·0	26·9	43·0	0·9	2 480	2 325	21·8	35·8	18·2	24·2	7 118
Sundsvall	16 776	15 406	1 243	22·8	4·7	20·5	48·9	3·1	4 072	3 825	24·0	36·5	17·3	22·2	11 150
Skön [1]	5 549	5 581	612	44·1	5·1	22·5	25·0	3·3	1 499	1 439	26·0	47·6	14·5	11·9	3 564
Skönsmon	3 021	2 956	343	38·8	6·1	25·3	28·6	1·2	805	766	32·9	51·3	9·7	6·1	1 673
Skönsberg	2 908	2 486	315	32·1	5·7	35·2	26·0	1·0	674	655	38·9	47·3	10·6	3·2	1 233
Gångviken	568	545	77	32·5	3·9	31·1	32·5	—	169	147	33·3	41·5	19·1	6·1	352
Kramfors	1 090	1 068	158	48·1	2·5	34·2	15·2	—	279	237	20·7	38·0	25·3	16·0	738
Östersund	13 405	12 896	925	18·9	7·7	22·9	47·1	3·4	3 100	2 807	15·9	34·8	22·5	26·8	9 340
Hornsberg	1 365	1 416	158	30·4	6·9	28·5	34·2	—	368	338	22·8	39·0	17·5	20·7	969
Umeå	6 976	6 733	762	25·5	11·3	40·1	22·6	0·5	1 606	1 435	19·7	29·5	26·1	24·7	4 932
Vilhelmina	729	565	102	28·4	10·8	17·7	43·1	—	270	154	40·3	37·0	14·9	7·8	510
Luleå	10 545	10 567	1 029	41·9	7·9	20·7	27·7	1·8	2 496	2 298	20·2	38·4	22·0	19·4	6 978
Boden	6 220	5 460	459	34·0	6·5	19·4	36·4	3·7	1 363	1 246	21·3	32·7	25·6	20·4	3 952
Malmberget	4 795	4 425	471	39·5	5·5	18·3	36·3	0·4	1 127	1 073	32·6	52·8	9·6	5·0	2 244
Kiruna	7 054	6 684	593	25·1	6·7	21·1	46·9	0·2	1 665	1 568	28·2	56·1	10·3	5·4	3 497
Samtliga orter	**1 088 289**	**1 053 919**	**81 941**	**30·3**	**6·1**	**22·7**	**34·8**	**6·1**	**278 158**	**260 867**	**13·4**	**39·4**	**25·8**	**21·4**	**809 707**

[1] Avser landskommunen med frånräknande av inom densamma belägna municipalsamhällen, vilka redovisas för sig.

Antalet till bostad använda eller avsedda *lägenheter* samt bland dessa de uteslutande till bostad använda »egentliga bostadslägenheternas» antal och fördelningar efter rumsantalet angives jämväl i tab. 1. Skillnaden mellan nämnda båda grupper, tillhopa 17 291 lägenheter eller 6·2 % av samtliga, utgöres i första hand av de »blandade» lägenheter, som användas så väl till bostad som till affärs- eller annan yrkesverksamhet, men dessutom av ett mindre antal med anstaltslokaler o. d. förbundna bostäder samt ett fåtal såsom sommarbostäder betecknade lägenheter.

Av de 260 867 egentliga bostadslägenheterna bestodo 13·4 % av enkelrum. enkelkök, 2 eller flera rum utan kök, 1 eller flera rum med del i kök o. d. såsom familjebostäder betraktade mer eller mindre ofullständiga lägenheter, medan 39·4 % utgjordes av 1 rum och kök, 25·8 % av 2 rum och kök samt 21·4 % av större lägenheter om 3 eller flera rum och kök. Vid föregående bostadsräkningar voro motsvarande tal för då medtagna orter respektive 14·1, 38·8, 25·1 och 22·0 %, vilket antyder, att dessa lägenhetstypers relativa betydelse kvarstått tämligen oförändrad under de senast förflutna sju à åtta åren. Dock kan man konstatera en viss tendens till minskning av å ena sidan de allra minsta, å den andra de större lägenheterna till förmån för bostäderna om 1 och 2 rum och kök.

För de tre största i undersökningen deltagande städerna belyses lägenheternas kategorifördelning de angivna åren av följande procenttal:

	Antal bostadslägenheter		Därav i procent: enkelkök, enkelrum m. m.		1 rum och kök		2 rum och kök		3 o. fl. rum och kök	
	1913 (12)	1920	1913 (12)	1920	1913 (12)	1920	1913 (12)	1920	1913 (12)	1920
Malmö	22 558	*26 322*	4·8	*5·1*	42·7	*41·3*	30·4	*30·8*	22·1	*22·8*
Norrköping . .	11 323	*15 032*	26·2	*23·9*	46·3	*47·6*	13·5	*15·8*	14·0	*12·7*
Hälsingborg . .	7 986	*10 730*	6·7	*6·5*	20·0	*18·4*	41·5	*41·6*	31·8	*33·7*

Ehuru dessa tre städer under tiden mellan de angivna räkningsåren avsevärt utvidgat sina stadsområden genom inkorporering, äro förändringarna i lägenhetsbeståndets kategorifördelning i regel obetydliga. I Norrköping synas dock 1- och 2-rumslägenheterna med kök vunnit något i betydelse på bekostnad av särskilt de därstädes så talrika enkelrummen o. d. Ser man på de egentliga familjebostäderna, kunna Norrköping och Hälsingborg uppställas som typiska för å ena sidan Mellan- och Nordsverige, där lägenheten om 1 rum och kök utgör typen för en vanlig arbetarbostad, å den andra Sydsverige, som särskilt karakteriseras därav, att lägenheten om 2 rum och kök där tenderar att spela motsvarande roll.

Riktas därefter uppmärksamheten på bostadslägenheternas fördelning med hänsyn till upplåtelseformen, belyses denna beträffande samtliga orter och lägenheter av följande tablå:

		Uthyrda	Av ägaren begagnade	Fritt upplåtna (inkl. uppl. mot löneavdrag)	Outhyrda
År 1920	antal	195 660	44 100	19 803	1 304
	%	75·0	16·9	7·6	0·5
» 1912—13,	%	75·3	16·5	5·8	2·4

Den mest anmärkningsvärda förändringen sedan 1912—1913 års bostadsräkningar är den starka nedgången av den bostadsreserv, som betecknas av antalet outhyrda lägenheter. Fördelningen av orterna efter det procentuella antalet outhyrda lägenheter var följande:

	mindre än 0·1 %	0·1—0·3 %	0·4—0·6 %	0·7—0·9 %	1·0—1·9 %	2·0—3·9 %	4·0 % och däröver
Antal orter	7	31	23	13	6	6	3

Dessa siffror vittna alltså om, att så gott som fullständig bostadsbrist rådde å det övervägande flertalet orter. Undantag från denna regel bildade dock de nio samhällena Vilhelmina, Kiruna, Lilla Edet, Avesta, Luleå, Skön, Kopparberg, Söderhamn och Hornsberg, vilka ej synas lida av den allmänna bostadsnöden, enär därifrån redovisats 6—2 % lediga bostadslägenheter.

Redan den i tab. 1 lämnade översikten ger en viss föreställning om *bostadsstandarden* å de olika orterna. Ett siffermässigt uttryck för denna erhålles genom att ställa i inbördes relation antalet rum i bostadslägenheterna och antalet däruti boende och sålunda beräkna boendetätheten, uttryckt i antalet boende per rum eller, om man vill undvika decimaler, per 100 rum. Resultaten av denna beräkning meddelas i *tab. 2*, varest återfinnas sådana genomsnittstal dels för samtliga begagnade bostadslägenheter, dels särskilt för smålägenheter (om högst 2 rum och kök) och större lägenheter. För de orter, som deltogo i 1912—1913 års bostadsräkningar, meddelas därjämte motsvarande relationstal för sagda år.

Av jämförelsen framgår, att medeltalet för orterna — tagna under ett — vid båda tillfällena uppgick till ungefär det samma, nämligen 133 år 1920 emot 132 vid föregående räkningstillfälle. Fördelas lägenheterna på olika grupper, befinnes emellertid denna överensstämmelse i viss mån vara ett resultat av inbördes rätt motstridiga utvecklingsförlopp. Göres en uppdelning med hänsyn till upplåtelseformen, erhållas följande tal för resp. bostadsräkningsorter tillsammantagna:

Lägenhetsgrupp:	Av ägaren begagnade		Fritt upplåtna		Uthyrda		Samtliga	
	1913 (1912)	1920	1913 (1912)	1920	1913 (1912)	1920	1913 (1912)	1920
Antal boende per 100 rum	112	*115*	136	*135*	139	*138*	132	*133*

I ögonen fallande är härvid boendetäthetsökningen beträffande de av ägaren begagnade lägenheterna, men torde denna standardförskjutning ej enbart bero på sociala förändringar inom den gamla husägargruppen, utan i någon mån vara en följd av det betydliga tillskott av mindre bemedlade egnahemsägare, som ett flertal bostadsräkningsorter under mellantiden fått mottaga i samband med inkorporeringar av kringliggande förstadsområden.

Mera anmärkningsvärd är den av tab. 2 åskådliggjorda tendens till utjämning av bostadsstandarden mellan småbostäder och större lägenheter, som ger sig tillkänna genom nedgången i medeltalet för smålägenheterna från 163 till 160 och den motsvarande ökningen för de större lägenheterna från 87 till 89. Förstnämnda tendens har allmänt gjort sig gällande å de olika orterna,

Tab. 2. Boendetätheten i olika lägenhetsgrupper åren 1913 (1912) och 1920.

Orter	Boende per 100 rum i småläg.		lägenheter om 3 o. fl. rum och kök		samtliga bostadslägenheter		Orter	Boende per 100 rum i småläg.		lägenheter om 3 o. fl. rum och kök		samtliga bostadslägenheter	
	1913 (1912)	1920	1913 (1912)	1920	1913 (1912)	1920		1913 (1912)	1920	1913 (1912)	1920	1913 (1912)	1920
Södertälje	172	165	77	85	131	134	Krokslätt	210	206	99	108	190	189
Lidingö	156	153	66	78	82	104	Gårda	210	208	95	105	195	195
Sundbyberg	167	169	94	93	146	150	Lunden	220	220	129	125	211	210
Solna	176	174	76	90	135	147	Vänersborg	162	159	81	86	127	130
Hagalund	200	190	105	114	190	184	Trollhättan	176	173	98	94	153	151
Nya Huvudsta	193	180	94	97	181	172	Borås	169	163	93	96	143	138
Lilla Alby	143	148	82	86	120	123	Åmål	160	165	92	105	135	145
Råsunda	148	162	84	90	111	120	Lilla Edet	170	149	96	87	140	129
Uppsala	151	149	86	87	119	118	Mariestad	155	146	81	81	124	120
Nyköping	165	161	87	86	136	134	Lidköping	156	154	84	90	127	131
Eskilstuna	192	182	92	92	167	162	Skövde	·	143	·	88	·	117
Katrineholm	160	160	87	104	139	144	Falköping	·	153	·	92	·	127
Oxelösund	200	176	101	78	185	163	Tidaholm	168	156	102	99	150	142
Linköping	160	156	85	90	129	129	Vara	144	122	92	90	111	105
Norrköping	181	175	87	90	151	151	Karlstad	179	172	90	93	141	140
Motala	129	139	76	83	101	115	Kristinehamn	169	163	86	95	135	137
Mjölby	152	150	89	96	128	131	Arvika	159	155	91	91	125	126
Jönköping	177	169	83	86	142	138	Örebro	168	169	93	94	139	141
Huskvarna	182	176	86	90	164	159	Kopparberg	168	153	80	79	131	124
Nässjö	154	156	96	108	129	139	Västerås	176	172	90	91	146	146
Eksjö	·	150	·	86	·	118	Sala	157	151	84	90	131	131
Värnamo	123	147	78	98	95	124	Köping	·	150	·	90	·	130
Växjö	146	138	79	86	109	111	Falun	164	158	87	91	129	128
Kalmar	134	136	87	90	111	115	Avesta	185	177	94	88	163	158
Oskarshamn	162	157	91	94	134	132	Ludvika	·	176	·	101	·	150
Västervik	164	158	89	88	139	135	Morastrand	166	159	84	94	118	123
Nybro	120	118	81	85	103	102	Gävle	190	179	94	94	159	154
Visby	128	122	79	81	104	101	Söderhamn	204	185	94	91	170	157
Karlskrona	140	140	92	91	117	117	Härnösand	161	161	92	92	129	129
Karlshamn	119	117	78	79	97	96	Sundsvall	190	174	91	95	145	140
Kristianstad	121	125	84	86	99	102	Skön	210	194	89	94	174	168
Malmö	151	155	85	86	127	128	Skönsmon	229	202	88	100	208	185
Lund	130	130	78	81	104	106	Skönsberg	219	213	115	107	209	204
Landskrona	142	148	80	88	116	124	Gångviken	195	161	134	132	182	157
Hälsingborg	135	136	85	86	111	111	Kramfors	183	155	101	109	153	141
Eslöv	124	121	86	85	107	105	Östersund	156	170	97	104	124	139
Ystad	135	128	82	78	111	106	Hornsberg	·	184	·	99	·	149
Trälleborg	135	135	90	93	115	117	Umeå	170	170	100	104	136	141
Höganäs	133	128	90	90	113	112	Vilhelmina	·	166	·	115	·	156
Halmstad	147	145	87	88	121	120	Luleå	198	194	104	103	160	159
Varberg	·	146	·	85	·	120	Boden	·	165	·	99	·	139
Uddevalla	170	162	89	92	139	135	Malmberget	249	215	137	119	243	204
Lysekil	175	159	93	88	138	122	Kiruna	241	222	128	112	231	207
Fässberg	204	198	107	109	165	172	**Samtliga**	**163**	**160**	**87**	**89**	**132**	**133**
Mölndal	183	179	101	113	166	163							
Örgryte	203	199	91	87	142	141							

och de enda samhällen, där bostadsstandarden under de senaste sju å åtta åren försämrats i fråga om smålägenheterna, synas hava varit Sundbybergs köping, municipalsamhällena Lilla Alby och Råsunda, vidare städerna Motala, Kalmar, Kristianstad och Hälsingborg (vilka dock trots ökningen fortfarande förete relativt låg boendetäthet), ävensom Nässjö, Värnamo, Malmö, Landskrona, Åmål, Örebro och Östersund. Beträffande de större lägenheterna har utvecklingen varit något mera olikformig, i det ett tjugutal orter förete ökad bostadsrymlighet, medan för de återstående gör sig märkbar en delvis rätt ansenlig ökning av boendetätheten inom de större lägenheterna.

Under de senast förflutna åren har ju *hyresfrågan* varit i hög grad brännande, och i syfte att närmare belysa denna har utarbetats efterföljande *tab. 3*. Denna tabell redovisar i första hand absoluta och relativa antalet uthyrda bostadslägenheter å de särskilda orterna, varvid motpolerna betecknas av å ena sidan Råsunda med 97·5 %, å den andra Skön med endast 16·3 % hyreslägenheter. Därnäst angivas de genomsnittliga hyresbelopp, som bostadslägenheter av olika storlek betingade för hyresåret 1920/21 (oberäknat ev. ersättning för centralvärme). I tabellens sista kolumn meddelas slutligen den stegring, som medelhyran per rum undergått sedan föregående bostadsräkning, och gives alltså ett siffermässigt mått på hyresstegringens storlek på olika orter under krisåren.

Framhållas må, att en summarisk översikt över hyresnivån å de särskilda orterna i huvudsak måste inskränka sig till beräkningar av genomsnittshyrorna för olika lägenhetskategorier, medan de avvikelser uppåt och nedåt från dessa allmänna genomsnitt, som de faktiska hyresprisen förete med hänsyn till de särskilda lägenheternas beskaffenhet, läge i olika stadsdelar m. m., måste tillsvidare lämnas å sido. Likaså må till den slutliga berättelsen över bostadsräkningen uppskjutas behandlingen av det betydelsefulla men invecklade spörsmålet om hyrans förhållande till bostadsinnehavarens inkomst.

Övergår man till en närmare granskning av de hyresuppgifter, som meddelas i tab. 3, må till en början, såsom belysande för de särskilda bostadsräkningsorternas fördelning med hänsyn till hyresnivån, anföras nedanstående tablå, varuti resp. orter fördelats efter medelhyran för den talrikaste lägenhetsgruppen, nämligen 1 rum och kök. För orterna tillsammantagna uppgick genomsnittliga hyrespriset till 246 kr., och omkring detta medeltal gruppera sig samhällena på följande sätt:

Årlig medelhyra i kr. för 1 rum och kök:	100— 149	150— 199	200— 249	250— 299	300— 349	350— 399	400 och däröver
Antal orter	6	31	22	14	9	5	2

De 6 orter, där ifrågavarande bostäder stodo lägst i pris (medelhyra under 150 kr.), voro Tidaholm, Gångviken, Växjö, Karlshamn, Lilla Edet och Mariestad, medan den motsatta ytterligheten företrädde av Råsunda och Boden (över 400 kr.), följda av Lidingö, Östersund, Hornsberg, Sundbyberg och Umeå (350—399 kr.).

Tab. 3. Årlig medelhyra per lägenhet och rum för hyresåret 1920/21 samt genomsnittlig hyresstegring sedan 1913 (1912).

Orter (* = ort utan hyresnämnd)	Uthyrda bostadslägenheter		Medelhyra (1920/21) per år (ev. centralvärmeers. oberäknad) i kr. för uthyrda bostadslägenheter om									Årlig medelhyra i kr. per		Hyresstegring per rum från 1913 (1912) %
	Antal	%	1 kök utan rum	1 rum utan kök	1 rum och kök	2 rum och kök	3 rum och kök	4 rum och kök	5 rum och kök	6 rum och kök	7 o. fl. rum och kök	lägenhet	rum (bostadsrum och kök)	
Södertälje	2 988	79·0	160	170	278	441	770	1 070	1 399	1 714	2 168	429	168	56
Lidingö	1 264	57·9	205	258	387	606	914	1 304	1 820	1 930	3 207	679	234	53
Sundbyberg	1 455	86·2	217	221	361	546	754	1 068	1 001	1 275	1 900	448	186	52
Solna	1 398	75·5	192	207	314	478	669	927	1 425	1 242	1 469	426	167	·
Hagalund	1 114	88·8	208	239	326	483	653	700	—	—	—	337	168	53
Nya Huvudsta	782	89·5	206	221	319	473	600	864	525	—	—	334	163	46
Lilla Alby	214	80·8	218	257	338	515	769	1 034	1 650	1 900	2 750	507	188	68
Råsunda	1 079	97·5	272	262	421	698	952	1 392	1 615	2 035	—	803	247	58
Uppsala	6 543	84·1	137	164	261	463	746	998	1 330	1 641	2 012	498	177	45
Nyköping	2 369	80·0	138	137	278	438	684	900	1 147	1 421	1 771	369	153	53
Eskilstuna	5 969	80·1	128	136	257	444	720	969	1 143	1 658	2 103	313	145	48
Katrineholm	1 370	73·5	150	171	316	531	861	1 195	1 140	1 733	2 926	438	177	97
Oxelösund*	689	82·1	145	140	261	403	691	793	1 183	1 350	1 475	288	138	50
Linköping	5 481	79·5	106	120	224	436	721	958	1 374	1 670	2 067	421	157	51
Norrköping	13 050	86·8	146	152	265	474	739	960	1 273	1 588	2 050	349	157	40
Motala	1 061	70·4	78	112	213	391	579	918	923	1 180	1 419	356	132	78
Mjölby	688	49·7	106	121	196	354	488	741	1 026	1 254	1 192	309	117	44
Jönköping	5 361	76·5	102	105	187	349	554	789	1 043	1 317	1 792	311	123	48
Huskvarna	1 225	68·2	64	87	164	270	407	535	529	575	750	206	86	46
Nässjö	1 308	72·5	141	119	223	392	552	776	918	1 236	1 300	372	130	78
Eksjö	943	70·6	105	83	163	262	433	579	827	1 049	1 486	298	103	·
Värnamo	450	60·1	55	137	163	248	379	593	1 002	756	800	279	94	59
Växjö	1 812	79·7	65	79	144	264	464	679	840	1 088	1 347	335	108	40
Kalmar	3 215	78·6	104	114	189	314	508	737	933	1 147	1 560	377	120	56
Oskarshamn	1 696	76·5	93	98	196	295	469	615	878	918	1 290	289	106	68
Västervik	1 988	66·6	82	86	175	301	474	737	979	1 345	1 120	254	105	59
Nybro*	437	63·2	120	86	160	246	397	561	822	850	1 400	263	90	120
Visby	1 432	59·5	74	101	156	252	416	626	792	1 067	1 372	306	100	37
Karlskrona	4 886	79·9	129	129	226	345	497	689	968	1 313	1 674	384	127	31
Karlshamn	1 469	77·1	78	107	146	254	405	518	751	895	1 217	320	97	59
Kristianstad	2 368	81·3	123	117	193	307	481	648	913	1 050	1 342	410	121	38
Malmö	22 632	86·0	157	165	257	405	632	902	1 241	1 670	2 339	439	154	43
Lund	5 208	79·8	100	118	186	303	556	797	1 030	1 342	1 705	401	132	50
Landskrona	3 792	81·8	132	116	223	321	549	792	1 130	1 335	1 769	364	126	75
Hälsingborg	8 153	76·0	137	136	216	345	573	890	1 220	1 507	2 048	443	140	52
Eslöv	974	66·9	107	110	201	285	482	664	987	1 164	1 393	321	110	55
Ystad	1 935	68·5	128	116	155	259	421	658	861	1 261	1 534	323	105	35
Trälleborg	1 250	49·6	120	129	187	294	501	838	968	1 214	1 691	351	116	47
Höganäs	352	24·3	—	131	153	233	374	540	500	1 142	—	249	88	80
Halmstad	3 512	78·3	104	106	184	301	506	774	1 006	1 300	1 613	348	119	49
Varberg	1 328	72·6	103	126	184	301	474	745	956	1 114	1 617	325	113	·
Uddevalla	2 162	66·3	100	115	186	359	545	742	1 127	1 327	1 643	320	121	53
Lysekil*	561	59·2	93	122	233	365	595	854	1 093	1 013	1 338	389	135	50
Fässberg	669	53·1	97	189	222	367	499	675	—	1 533	700	224	115	·
Mölndal	955	64·6	119	96	172	356	461	898	1 117	1 300	500	238	104	96

Tab. 3 (forts.). **Årlig medelhyra per lägenhet och rum för hyresåret 1920/21 samt genomsnittlig hyresstegring sedan 1913 (1912).**

Orter (* = ort utan hyresnämnd)	Uthyrda bostadslägenheter		Medelhyra (1920/21) per år (ev. centralvärmeers. oberäknad) i kr. för uthyrda bostadslägenheter om									Årlig medelhyra i kr. per		Hyresstegring per rum från 1913 (1912) %
	Antal	%	1 kök utan rum	1 rum utan kök	1 rum och kök	2 rum och kök	3 rum och kök	4 rum och kök	5 rum och kök	6 rum och kök	7 o. fl. rum och kök	lägenhet	rum (boningsrum och kök)	
Örgryte* . .	350	56·7	107	135	201	383	465	918	819	2 613	4 450	425	155	·
Krokslätt . .	1 087	81·1	133	131	244	421	628	747	1 102	—	1 195	273	130	67
Gårda . . .	1 510	94·1	155	182	276	435	563	846	1 243	2 000	2 775	301	144	60
Lunden . . .	1 102	88·4	155	145	275	400	627	798	1 170	—	—	284	139	67
Vänersborg .	1 686	80·4	104	107	188	329	506	729	930	1 157	1 691	312	118	55
Trollhättan .	2 069	60·5	95	123	191	329	543	823	1 024	1 409	1 580	272	112	40
Borås	4 902	72·4	128	133	205	382	665	936	1 293	1 621	2 425	350	137	71
Åmål	832	62·9	92	143	206	356	541	712	914	1 175	1 700	298	120	60
Lilla Edet* .	126	38·7	144	84	147	222	482	450	600	725	—	196	84	75
Mariestad . .	914	67·4	73	89	148	262	427	660	892	1 105	1 453	258	98	44
Lidköping . .	1 525	76·0	94	108	201	312	465	606	763	915	1 183	282	108	50
Skövde . . .	1 526	66·0	94	104	185	311	528	731	929	1 326	1 687	380	126	·
Falköping . .	977	68·8	93	97	217	397	623	815	976	1 150	1 640	378	135	·
Tidaholm . .	794	66·9	61	61	113	197	350	471	588	475	1 044	150	66	47
Vara* . . .	171	70·7	100	154	231	423	564	798	640	800	900	389	140	89
Karlstad . .	3 571	77·2	131	146	272	487	774	1 025	1 322	1 681	2 037	436	170	62
Kristinehamn	1 775	62·7	110	112	250	459	667	893	1 177	1 353	1 510	353	145	82
Arvika . . .	1 020	78·0	108	117	222	338	483	686	871	1 023	1 491	318	120	45
Örebro . . .	7 295	85·8	141	156	292	490	762	1 091	1 424	1 747	2 283	464	176	56
Kopparberg .	252	60·4	88	104	201	329	538	685	1 180	867	1 298	294	117	89
Västerås . .	5 909	79·6	150	167	314	548	856	1 148	1 474	1 819	2 267	443	183	71
Sala	1 035	53·5	99	120	194	356	630	850	1 208	1 450	1 871	300	126	68
Köping . . .	1 081	61·2	86	91	182	332	561	806	984	1 100	1 530	259	111	·
Falun	2 026	66·6	124	145	237	426	685	968	1 241	1 447	1 816	429	156	59
Avesta . . .	908	63·6	102	95	180	299	562	658	—	—	2 200	198	96	50
Ludvika . .	696	70·2	178	232	287	570	867	1 106	1 203	1 579	1 980	404	180	·
Morastrand .	175	58·3	135	154	238	365	542	780	1 622	1 533	1 572	473	153	116
Gävle	6 716	73·2	130	148	249	483	755	1 057	1 369	1 709	2 206	350	155	53
Söderhamn .	1 304	47·1	89	121	187	354	648	830	1 004	1 257	1 550	265	118	53
Härnösand .	1 702	73·2	119	126	222	397	631	843	1 214	1 390	1 835	382	146	45
Sundsvall . .	2 661	69·6	136	162	305	625	944	1 282	1 465	1 643	2 187	491	199	62
Skön*	235	16·3	74	73	151	323	669	638	—	600	—	154	89	·
Skönsmon* .	238	31·1	81	87	181	317	563	—	—	—	1 950	166	98	66
Skönsberg* .	306	46·7	97	106	193	327	—	—	—	—	—	156	98	58
Gångviken* .	61	41·5	72	90	123	223	—	—	—	—	—	104	68	66
Kramfors* .	115	48·5	112	160	173	371	590	1 133	1 033	—	—	255	120	90
Östersund . .	2 157	76·8	184	216	386	632	923	1 234	1 507	1 879	2 196	618	222	52
Hornsberg* .	221	65·4	196	238	377	697	1 148	1 735	1 600	—	—	456	220	·
Umeå	880	61·3	180	214	355	650	951	1 214	1 668	1 748	1 966	626	223	97
Vilhelmina* .	71	46·1	105	196	193	531	600	800	—	—	—	214	123	·
Luleå	1 533	66·7	173	179	302	552	858	1 101	1 527	1 687	2 090	454	187	66
Boden	616	49·4	211	220	403	698	1 080	1 452	1 619	1 650	1 230	538	229	·
Malmberget* .	769	71·7	175	172	285	474	747	988	—	—	—	266	154	19
Kiruna . . .	1 174	74·9	187	198	346	596	786	885	737	—	1 720	327	179	17
Samtliga orter	**195 660**	**75·0**	**135**	**140**	**246**	**388**	**625**	**894**	**1 186**	**1 479**	**1 915**	**385**	**145**	**54**

Vill man erhålla ett sammanfattande uttryck för hyresnivån å en viss ort, ligger det nära till hands att beräkna medelhyran per lägenhet. Dylika genomsnittstal meddelas jämväl i tabellen, men påverkas deras värde såsom jämförelsesiffror i hög grad av lägenhetsbeståndets å olika orter varierande sammansättning av små och stora lägenheter. Denna faktor bortelimineras i viss mån, om man uträknar medelhyran per rum (d. v. s. boningsrum eller kök, »eldstad»). De i sista kolumnen anförda talen för hyresstegringen sedan år 1913 (resp. 1912) hava också beräknats på sistnämnda medeltal, varvid som genomsnitt för de 76 orter, för vilka uppgifter föreligga beträffande båda tidpunkterna, erhållits en hyresökning av 54 %, från vilket medeltal dock de särskilda orterna ofta förete betydande avvikelser. De högsta redovisade stegringstalen uppvisa Nybro och Morastrand med respektive 120 och 116 %, Katrineholm och Umeå med 97 %, Mölndal med 96 % samt Vara och Kopparberg med 89 %. Lindrigast har däremot hyresökningen varit i Kiruna och Malmberget (resp. 17 och 19 %), Karlskrona (31 %), Ystad (35 %) och Visby (37 %).

Såsom förklaringsgrunder till nu angivna skiljaktiga hyresutveckling å olika orter — förutom de i samband med kristidens egenartade konjunkturförhållanden stående skiljaktigheterna beträffande folkökning och hushållsnybildning å olika orter — må erinras om, att i vissa fall en relativt låg stegring av medelhyrorna åtminstone till en del kunnat tillskrivas inkorporering av förstadssamhällen med billigare hyror. I motsatt riktning har däremot verkat å vissa orter företagna omvärderingar av arbetarbostäder, vilka resp. arbetsgivare förut upplåtit åt sina arbetare mot synnerligen låg hyra, men nu ansett sig böra uppskatta i enlighet med ortens pris.

För hyresprisets gestaltning är det emellertid under nuvarande förhållanden jämväl av stor betydelse, huruvida resp. lägenheter innefattas av den sedan år 1917 gällande hyresbegränsningslagstiftningen eller ej. Det skall nu här göras ett försök att närmare belysa graden och arten av den inverkan på hyresprisen, som föranletts av nämnda statliga ingripande å bostadsmarknaden. Vid tiden för bostadsräkningen förefunnos hyresnämnder å 75 av de i räkningen deltagande orterna, medan hyresregleringslagstiftningen icke ägde tillämpning beträffande 14 orter (Oxelösund, Nybro, Lysekil, Örgryte, Lilla Edet, Vara, Skön, Skönsmon, Skönsberg, Gångviken, Kramfors, Hornsberg, Vilhelmina och Malmberget). Av samtliga uthyrda bostadslägenheter å övriga orter voro vid nämnda tidpunkt enligt lägenhetsinnehavarnas uppgifter hyresbeloppen för 21·1 % fastställda av hyresnämnd. För olika ortsgrupper befinnes detta procenttal variera mellan c:a 15 % i städer med 5 000—20 000 invånare upp till omkring 30 % i de största städerna och i de till stor del av förstadssamhällen bestående orterna med mindre än 5 000 invånare. I allmänhet synas hyrorna för större lägenheter i relativt större utsträckning än för smålägenheter ha varit underkastade hyresnämndernas prövning.

I efterföljande tablå meddelas nu de genomsnittliga hyresbeloppen för vissa viktigare lägenhetskategorier, med fördelning på hyresreglerade och på icke hyresreglerade äldre bostäder samt på den i stort sett utom hyresbegräns-

ningslagstiftningen ställda gruppen av »nya» lägenheter, i betydelsen av bostäder i hus, som första gången tagits i bruk efter den 25 maj 1917.

Orter med	Äldre hyresreglerade lägenheter					Äldre icke hyresreglerade lägenheter					Nya lägenheter (i hus tagna i bruk efter d. 25 maj 1917)				
	Antal	Medelhyra i kr. för				Antal	Medelhyra i kr. för				Antal	Medelhyra i kr. för			
		1 kök utan rum	1 rum och kök	2 rum och kök	3 rum och kök		1 kök utan rum	1 rum och kök	2 rum och kök	3 rum och kök		1 kök utan rum	1 rum och kök	2 rum och kök	3 rum och kök
40 000 inv. och däröver	13 098	169	284	432	662	30 017	143	241	374	614	720	158	319	592	1 116
20 000—40 000 inv. . .	13 911	144	273	422	661	45 985	125	230	385	647	2 166	237	396	626	1 113
10 000—20 000 » . .	5 832	151	259	385	641	31 326	131	225	361	612	1 725	222	375	610	977
5 000—10 000 » . .	6 150	134	281	420	601	34 271	132	222	339	516	1 902	178	334	608	1 114
under 5 000 » . .	1 311	172	349	613	909	6 809	138	239	351	566	437	134	260	482	736
Samtliga orter	**40 302**	**148**	**278**	**425**	**663**	**148 408**	**132**	**230**	**365**	**590**	**6 950**	**205**	**360**	**604**	**1 046**

För samtliga orter under ett utvisa genomsnittstalen, att hyrorna för hyresreglerade lägenheter ligga 10—20 % över motsvarande hyror för icke hyresreglerade äldre lägenheter, och denna iakttagelse bestyrkes även så gott som undantagslöst vid en undersökning beträffande de särskilda orterna. Även om siffrorna i någon mån rönt inflytande av vissa kvalitetsåtskillnader mellan de båda lägenhetsgrupperna, synes statistiken likväl giva vid handen, att hyresregleringsverksamheten i vårt land handhafts med mycken varsamhet. För lägenheter i nya hus ligga hyrorna, med hänsyn till de så väsentligt fördyrade byggnadskostnaderna, på ett betydligt högre plan än för lägenheter i äldre hus, och för orterna tillsammantagna synas de med c:a två tredjedelar överskjuta hyresbeloppen för motsvarande icke hyresreglerade lägenheter i äldre hus.

Industriell demokrati inom Chicagos slakthusindustri.

(Berättelse från svenska konsulatet i Chicago.)

I anslutning till konsulatets föregående skrivelse rörande industriell demokrati i Förenta staterna[1] har jag äran härmed lämna en kort redogörelse för de åtgärder i berörda syfte, som under år 1921 vidtagits vid flera av de större slakteribolagen härstädes.

Visserligen äro såväl arbetsgivar- som arbetarförhållandena väsentligt olika i Förenta staterna och Sverige, varför ett system, som arbetar framgångsrikt i detta land, icke kan beräknas komma att i allt passa för de svenska förhållandena, men torde ändock en beskrivning över de sätt, varpå ovannämnda industri sökt lösa hithörande problem, vara av intresse för den utredning angående industriell demokrati, som för närvarande pågår i Sverige.

Under kriget överlämnades i slutet av år 1917, efter överenskommelse med den då existerande »President's Mediation Commission», avgörandet av alla arbetar- och lönekonflikter inom slakteriindustrien till en särskild skiljedomare. Detta avtal, som var avsett att gälla under de speciella krigstidsförhållandena, upphörde dock ej förrän den 15 sistlidne september. I februari 1921 bestämdes emellertid, att arbetsgivarna skulle

[1] Soc. Medd. årg. 1920, sid. 160.

äga rättighet att förbereda en ny ordning för avgörande av tvistigheter av ovannämnda natur, vilken skulle avlösa skiljedomsöverenskommelsen, när denna utgick. Fyra av »the five big packers», nämligen Armour & Co., Swift & Co., Wilson & Co. och Cudahy & Co., införde sålunda under förliden vår en särskild representation, i vilken såväl arbetare som arbetsgivare hade säte och vilken skulle undersöka och handlägga frågor av gemensamt intresse.

Då skiljedomarens förordnande upphörde den 15 september 1921, förklarade arbetsgivarna, att de komme att återgå till systemet »the open shop», d. v. s. att såväl organiserade som oorganiserade arbetare finge antagas vid fabrikerna[1], och att underhandlingar i arbetar- och lönefrågor ej komme att ske med fackföreningarna, utan direkt med arbetarna — i detta fall genom den nya representationen.

Då det givetvis skulle föra för långt att i detalj ingå på en beskrivning av representationsplanen i vart och ett av de nämnda företagen, inskränker jag mig härmed till att i korta drag redogöra för, huru Swift & Co., Chicago, ordnat denna organisation.

Hos Swift & Co. har inrättats ett särskilt »Industrial relations department», vars chef, mr John Calder, är en av de mest kända och uppskattade auktoriteterna i Förenta staterna ifråga om till fabriksorganisation hörande problem. Vid sidan av denna avdelning och i nära anslutning till densamma funktionerar den särskilda arbetsgivar- och arbetarrepresentationen. Denna består av valda arbetarrepresentanter och särskilt utsedda delegerade för företagsledningen till lika antal.

Vid valet av arbetarrepresentanter har varje man, som är upptagen å företagets lönelistor, rösträtt, förutsatt att han ej innehar någon plats i ansvarsfull ställning, såsom förman, polis eller brandkårstjänsteman. Valbara äro arbetare, som varit anställda i företaget minst ett år och tjänstgjort i den avdelning i fabriken, de komma att representera, under minst fyra månader. Dessutom erfordras, att de äro amerikanska medborgare eller innehava »första papper». Någon särskild hänsyn till religion, ras, politisk övertygelse eller medlemskap i fackförening får ej tagas av vare sig arbetsgivare eller arbetare.

Var och en av företagets olika avdelningar, såsom »beef division», »pork division» etc., uppdelas i valhänseende i ett efter deras storlek växlande antal valkretsar, vilka välja var sin representant. I enlighet med gängse amerikansk valprocedur äger först nominering av kandidater rum. De två personer, som sålunda vid den förberedande röstningen erhållit de högsta röstetalen, bli uppsatta som kandidater för den slutliga röstningen. För tillvägagångssättet vid röstningen, som sker hemligt, finnas detaljerade bestämmelser utfärdade.

Representanterna utses för ett år. Nya val äga emellertid rum för hälften av arbetarrepresentanterna varje halvår.

Företagets representanter utses bland personer i chefs- eller förmansställning.

De olika frågor, vilka hänskjutas till denna representation, behandlas i detalj av särskilda ständiga kommittéer. Planen upptager trenne sådana permanenta kommittéer med följande funktioner:

1. Frågor rörande sammanträden, val m. m.
2. Frågor rörande tolkning och ändringar av från arbetsgivaren utfärdade regler och förordningar.
3. Frågor rörande förändringar i arbetsförhållandena, såsom löner, arbetstid etc.

Övriga kommittéer kunna sedan vid behov utses.

När beslut fattats av den gemensamma representationen med $^2/_3$ majoritet, har denna för båda parterna bindande kraft, för såvitt ej bolagsstyrelsen eller representationen inom fjorton dagar fordrat, att frågan återupptages till förnyad diskussion.

Arbetarrepresentanterna bibehålla givetvis sin fulla lön, medan de under arbetstid bevista sammanträdena.

[1] Att i själva verket ej heller den förutvarande ordningen inneburit något föreningstvång framgår av vad i det följande upplyses om det relativt ringa antalet organiserade arbetare vid slakterierna.

Att detta representationssystem, med dess intima kontakt mellan arbetsgivare och arbetare, ej är utan värde torde bland annat visas av de resultat, som åstadkommits under den relativt korta tid, representationen varit i arbete, och det intresse, varmed de anställda omfatta planen.

Sedan dess inrättande förliden vår har sålunda vid Swift & Co. behandlats mera än hundra olika ärenden, omfattande såväl sanitets- som arbetsförhållanden, lönefrågor, frågor rörande säkerhetsanordningar, ändring av arbetstimmar, restaurangrörelse, skolutbildning, rekreation etc.

Vid Armour & Co., vilkens representation i huvudsak är av samma karaktär som den vid Swift & Co., hade under de sex första månaderna följande frågor behandlats: 46 frågor rörande avskedande etc. av arbetare, 23 frågor rörande sanitets- och arbetsförhållanden, 45 frågor rörande särskilda välfärdsanordningar för arbetarna, såsom omklädningsrum, restauranger etc., 17 frågor rörande löner, 13 frågor rörande säkerhetsanordningar samt 1 fråga rörande pension.

Det hittills mest anmärkningsvärda resultat, som uppnåtts, torde emellertid vara den allmänna lönesänkning, som just i dagarna beslutats av arbetar- och arbetsgivarrepresentationerna i ovannämnda företag.

Som i konsulatets rapport av den 24 sistlidne augusti inberättades, beviljade ej skiljedomaren den sänkning i lönerna, som arbetsgivarna hade påyrkat.[1] När sedermera skiljedomarens förordnande upphörde, hänsköt företagsledningen lönefrågan till den gemensamma representationen. Särskilda kommittéer tillsattes för ändamålet, och undersökte dessa löneförhållandena hos alla större företag i Chicago med omnejd, varjämte de fingo fri tillgång till de egna företagens böcker för att förvissa sig om, att de krav, som arbetsgivarna framkommit med beträffande lönernas reducering, voro fullt berättigade ur företagens rent finansiella ståndpunkt. Såväl vid Armour & Co. som vid Swift & Co., Wilson & Co. och Cudahy & Co. beslöto arbetarnas representanter att frivilligt gå med på den av arbetsgivarna föreslagna löneminskningen, vilken i medeltal uppgår till 10 %. Ej mindre än 125 000 arbetare komma att beröras därav.

Visserligen ha fackföreningarna opponerat sig mot beslutet ifråga, men då blott cirka 20 % av slakteriindustriens arbetare beräknas vara organiserade, torde motståndet därifrån ej få någon avgörande betydelse.

Om ock den industriella demokratiens betydelse som fredsstiftare på arbetsmarknaden ej får alltför mycket överskattas, torde dock å andra sidan dess värde och nytta vara i många avseenden beaktansvärda.

Det otvungna och fria umgänget mellan över- och underordnade i Förenta staterna torde till en icke ringa grad underlätta ett samarbete mellan chefer och arbetare i en demokratisk anda.

Förenta staterna ha såsom framgår av denna såväl som av föregående rapporter rörande industriell demokrati, tagit ett stort steg i riktning mot förverkligandet av den industriella demokratien, och som ett exempel på vilken betydelse de amerikanska industrimännen tillmäta denna, ber jag få anföra, vad den förut omnämnde mr Calder vid Swift & Co. yttrade till mig under ett samtal med honom om dessa frågor: »Förenta staterna ha nu tid på sig att uppfostra och utbilda sina arbetare, de ha tillfälle att ta lärdom av Europas misstag, varför, när en gång immigrationen av europeiska arbetare avstannat och en rent amerikansk arbetarstam utvecklats och stabiliserats, fackföreningarna som kamporganisationer ej komma att här få samma raison d'être som i Europa. Vi hoppas nämligen, att konflikter och svåra slitningar mellan arbetar- och företagarintressen böra kunna undvikas eller lösas på fredlig väg, tack vare den samförståndsanda, den corps d'esprit och det ömsesidiga förtroende, som den industriella demokratien söker utveckla».

Chicago den 19 november 1921.

Carlo v. Dardel.

[1] Jfr Soc. Medd. årg. 1921, sid. 957.

Meddelanden från socialattachéerna.

Fattigvården i England under år 1921.

Den rådande svåra arbetslösheten har satt den engelska fattigvården på synnerligen hårt prov. Under det gångna året nådde understödstagarnas antal upp till en högre siffra än som någonsin antecknats under de 72 år, för vilka fullständig statistik finnes. Höjdpunkten nåddes under sistlidna oktober, varefter en återgång ägde rum.

Vid slutet av år 1920 utgjorde *understödstagarnas antal* 567 909, varvid bortses från de av fattigvården omhändertagna sinnessvaga, lösdrivare och sådana, som endast åtnjöto läkarhjälp i hemmet. Av nämnda antal voro c:a 200 000 intagna på fattigvårdsanstalt, medan 368 000 erhöllo fattigunderstöd i hemmet. Antalet understödstagare under var och en av det nästförflutna årets månader t. o. m. november framgår av följande tablå:

Månad	Antal på anstalt intagna	Antal understödstagare i hemmen	Hela antalet	Antal understödstagare per 1 000 inv.
December 1920	199 300	368 100	567 900	15·2
Januari 1921	203 800	402 800	606 600	16·1
Februari »	205 300	424 900	630 200	16·8
Mars »	203 900	449 600	653 500	17·4
April »	203 900	732 600	936 500	24·9
Maj »	203 400	942 900	1 146 300	30·5
Juni »	202 000	1 097 100	1 299 100	34·5
Juli »	202 600	760 700	963 300	25·4
Augusti »	204 300	740 600	944 900	24·9
September »	207 400	1 035 600	1 243 000	32·8
Oktober »	211 170	1 264 830	1 476 000	39·0
November »	213 855	1 177 348	1 391 183	36·7

Den starka stegringen under andra kvartalet är att hänföra till kolgruvekonflikten, som framkallade ett vida utbrett nödtillstånd. Med tredje kvartalet inträdde en lättnad, men under september sprang understödstagarnas antal på nytt i höjden, såsom en följd av att den lagstadgade understödsperioden började utlöpa för en mängd mot arbetslöshet försäkrade. Oaktat en ny understödsperiod tog sin början den 3 november, var alltjämt antalet understödstagare utomordentligt stort under sistnämnda månad.

Vad de i ovan anförda siffror icke inräknade kategorierna beträffar, utgjorde under september 1921 antalet sinnessvaga fattighjon 84 333, antalet lösdrivare 8 858 samt sådana understödstagare, som endast åtnjöto läkarhjälp i hemmet, 12 550. Gentemot föregående år hade särskilt antalet lösdrivare betydligt ökats.

London intager så till vida en särställning, som pauperismen är mycket starkt framträdande i vissa kommuner, medan i andra råder ett relativt välstånd. Antalet understödstagare i huvudstaden uppgick vid slutet av november 1921 till 227 858, en ökning till betydligt mer än det dubbla från föregående år. De på anstalt intagna räknade 51 714, medan 176 144 erhöllo understöd i hemmet. Det betryckta läget i

de sämst ställda kommunerna framtvang en utjämning av fattigvårdsbördan genom att på den förut bestående gemensamma fattigvårdsfonden överfördes utgifterna för fattighjälp i hemmet samt en ökad andel av kostnaderna för anstaltsvård.[1]

Villkoret för att kommunernas utgifter för fattighjälp i hemmet skola ersättas av den för London gemensamma fonden är, att hjälpen icke överstiger det belopp eller eljest strider mot de bestämmelser, som uppställas av hälsovårdsministeriet. Uti förevarande avseende har nyligen stadguts, att hjälpen icke får ensam eller i förening med understödstagarens och hans familjs inkomst överstiga nedan angivna belopp i veckan samt ej heller får uppgå till mer än den av Londons grevskapsråd tillämpade standardlönesatsen, minskad med 10 s. i veckan.

	s.	d.
Man och hustru	25.	0.
Barn under 16 år:		
Första barnet	6.	0.
Andra och tredje barnet	5.	0.
Fjärde och följande barn	4.	0.
Vuxen person boende hos föräldrar eller släktingar	10.	0.
Andra vuxna personer	15.	0.

Dessutom får utdelas bränsle med 1 cwt. (c:a 50 kg.) per vecka under vintern och 1/2 cwt. under sommaren eller däremot svarande 3 s. per vecka respektive 1 s. 6 d.

I fråga om den stegring i understödstagarnas antal, som framkallats av såväl kolgruvekonflikten som den lagstadgade understödsperiodens utlöpande, finner man, att efterverkningarna i fattigvårdshänseende fortfara länge, efter det den direkta orsaken upphört att finnas till. All erfarenhet talar också för att en mängd personer, som nu nödgats taga sin tillflykt till fattigvården, för lång tid framåt skola förbliva i samma läge.

Det kan också ifrågasättas, om icke det ökade antalet understödstagare i någon mån är att tillskriva bristande urskillning från fattigvårdsmyndigheternas sida vid utdelande av understöd i hemmet. En närmare granskning av frekvensen i olika distrikt och kvarter häntyder på att så kan vara fallet. I varje fall är det anmärkningsvärt, att så gott som hela ökningen faller på sådan fattighjälp, som lämnas i hemmen. Speciellt framträder detta i London, där dylikt understöd för ett år sedan utgjorde endast 32 % av allt fattigvårdsunderstöd, men nu stigit till 60 %. I vissa fall nödgades under det gångna året statsmyndigheterna inskrida mot fattigvårdsstyrelsernas hjälpverksamhet, och som nämnt har nu som villkor för bidrag från den centrala fattigvårdsfonden i London uppställts, att lämnat understöd icke överstiger visst belopp.

Också kan ifrågasättas det principiellt riktiga uti att, såsom särskilt fattigvårdsstyrelserna i London gjort, bevilja understöd i hemmet efter en fix skala. Understödet förlorar därigenom sin egentliga karaktär av fattighjälp och blir i själva verket ett komplement till det lagstadgade understöd, som den obligatoriska försäkringen avser att lämna. Syftet med den nyligen antagna lagen om tilläggsförsäkring för arbetslösas familjer var också att ersätta den fixa fattighjälpen i hemmet med ett efter behovets storlek avpassat understöd, baserat på bidrag från de försäkrade och från staten. Att döma av hittillsvarande erfarenhet synes emellertid icke denna tilläggsförsäkring lett till någon större minskning av antalet understödstagare i hemmen, om också givetvis beloppet av sådant understöd nedgått.

På officiellt håll har man ännu icke bildat sig någon fullt bestämd uppfattning om sambandet mellan arbetslösheten å viss ort och pauperismen. Å en del

[1] Se Soc. Medd. årg. 1922, sid. 131.

orter visar det sig, att en jämförelsevis ringa arbetslöshetsfrekvens framkallar ett mycket stort antal ansökningar om fattighjälp, medan å andra orter akut arbetslöshet kan bestå en längre tid, utan att någon extra tillströmning till fattigvården äger rum. I någon mån äro emellertid myndigheterna böjda att tillskriva skillnaden det sätt, varpå fattigvården administreras, och det inflytande i ena eller andra riktningen, som vederbörande styrelse kunnat utöva. Hälsovårdsministeriet har också låtit sig angeläget vara att hos fattigvårdsmyndigheterna inprägla nödvändigheten av att hjälp i hemmet icke lämnas åt fullt arbetsföra personer, som sakna sysselsättning, utan undersökning av varje särskilt fall. Även har framhållits, att understödet måste beräknas efter en lägre skala än löneinkomsten för arbetande.

Såsom nyss angavs, har också *lösdrivarnas* antal betydligt ökats under året. Den traditionella typen av dylika, som höll på att försvinna tack vare de goda arbetstillfällena under kriget, har åter börjat att uppträda. En stor del av lösdrivarna utgöres av demobiliserade, som få antagas ha förvärvat en viss smak för livet i det fria. Andra äro sådana, som endast av nödtvång övergått till vagabondlivet.

Sedan flera år ha fattigvårdsmyndigheterna ägnat lösdrivarfrågan uppmärksamhet och också lyckats åvägabringa en betydlig minskning i lösdrivarantalet. Äldre och invalida lösdrivare har man intagit på fattigvårdsanstalterna och fått dem att avstå från kringvandrande. I London har man träffat anstalter för lösdrivarnas överflyttande från fattigvården till välgörenhetsinrättningar. Den existerande sammanslutningen av lösdrivarnämnder i landet företräder den uppfattningen, att de oförbätterliga vagabonderna skulle underkastas tvång till arbete i kolonier. Denna fråga torde erhålla sin lösning i samband med hela fattigvårdens omorganisation.

Under kriget ställdes många av fattigvårdens *invalidhem* till förfogande för militära ändamål, men dessa ha nu återställts och därvid undergått renovering. I några fall erhöllo hemmen en värdefull tillökning till sin utrustning under den militära förvaltningen, och särskilt träffades anstalter för läkarvårdens specialisering.

Enligt hälsovårdsministeriets uppfattning skulle flertalet bestående invalidhem kunna utvecklas till verkliga sjukhem. Då åtskilliga invalidhem i städerna erbjuda gott utrymme, skulle härmed öppna sig en möjlighet att bringa lättnad i tillströmningen till de överfyllda frivilliga sjukhusen. I flera fall har också redan överflyttning av patienter till invalidhemmen ägt rum. En del fattigvårdsmyndigheter ha velat mottaga betalande patienter, men detta har på vissa håll väckt opposition. De svårigheter, som kunna uppstå genom invalidhemmens förvandling till sjukhus, söker man nu övervinna genom en rationell uppdelning av patienterna på de olika institutionerna. I samband med denna utveckling av invalidhemmen har man i London med framgång anställt vid hemmen specialister på läkarområdet i konsulterande egenskap. Jämväl söker man att vid hemmen anordna praktiska kurser för läkarkandidater.

Under det räkenskapsår, som slutade sistlidna mars, belöpte sig *utgifterna för fattigvård* i England och Wales till 23·5 milj. £, en ökning med 5 miljoner gentemot 1919 och 8·5 miljoner mot år 1911. Medan för femton år sedan fattigvårdsutgifterna i genomsnitt belöpte sig till 8 s. $2^3/_4$ d. per individ av landets befolkning, utgjorde motsvarande belopp för redovisningsåret 12 s. $6^1/_2$ d. Av kostnaderna föllo inemot nio tiondelar på kommunerna och en tiondel på staten.

London den 14 januari 1922.

Erik Sjöstrand.

Författningar rörande sociala frågor.

I Svensk författningssamling ha under tiden 21 januari—20 februari 1922 publicerats följande författningar rörande sociala frågor.

N:r	Årg. 1921.	Daterad
788.	K. brev med vissa bestämmelser i fråga om uppbörd av avgifter för försäkringar i riksförsäkringsanstalten	22 dec.
794.	K. kung. ang. sättet och tiden för utbetalning av pension och understöd jämlikt lagen om allmän pensionsförsäkring	22 »
845.	K. kung. ang. handläggningen av frågor om statsbidrag åt sjukkassor	31 »

Kortare meddelanden.

— Arbetslöner. —

Arbetslönerna i Danmark under september 1921. Enligt den av statistiska departementet på grundval av arbetsgivarföreningens uppgifter utarbetade statistiken ha arbetarnas genomsnittliga timförtjänster från 1914 till september 1921 förskjutit sig, som följande tablå utvisar:

Öre per timme	Köpenhamn			Övriga orter			Hela landet		
	1914	1921 2 kv.	1921 sept.	1914	1921 2 kv.	1921 sept.	1914	1921 2 kv.	1921 sept.
Manliga arbetare:									
Yrkesarbetare	67·1	239	229	54·8	196	180	61·3	218	205
Icke yrkesarbetare .	47·5	202	185	40·8	170	158	45·5	184	168
Tillsammans	61·0	222	209	48·2	182	167	55·0	200	185
Kvinnliga arbetare . .	32·3	127	111	25·7	113	97	29·6	122	106
Samtliga arbetare . . .	**54·4**	**200**	**184**	**44·9**	**172**	**157**	**50·2**	**186**	**170**

Sänkningen av löneuivån under tredje kvartalet, vilken, såsom av tablån synes, i genomsnitt belöpt sig till 16 öre per timme, är i huvudsak beroende på den s. k. augustiregleringen, vilken medfört en allmän nedsättning av lönerna inom de flesta industrigrenar. Undantag härifrån bilda bl. a. bageriarbetarna samt typograferna i Köpenhamn, vilka bibehållit sina löner i huvudsak oförändrade. (Statistiske Efterretninger.)

Lönestegringen i Förenta staterna 1907—1921. Den av arbetsstatistiska byrån i Washington utarbetade fortlöpande statistiken över i Förenta staterna gällande arbetslöner har nu fullföljts även för 1921.[1] Undersökningens huvudresultat ha framlagts i följande tablå, där såväl löneökningen som den samtidigt pågående förkortningen av arbetstiden uttryckts genom indextal med utgångspunkt från år 1913, vars siffror satts = 100.

Indextal	1907	*1913*	1914	1915	1916	1917	1918	1919	1920	1921
Genomsnittlig timlön . .	90	*100*	102	103	107	114	133	155	199	205
Arbetstid per vecka . . .	103	*100*	100	99	99	98	97	95	94	94
Arbetslön per vecka . .	92	*100*	102	102	106	112	130	148	189	193

I motsats mot vad man kanske haft anledning förvänta, uppvisar som synes även år 1921 en fortgående höjning av lönenivån. Det är med avseende härå att märka, dels att uppgifterna avse icke årsmedeltal, utan en viss tidpunkt — maj månad — varje år, dels också att statistiken omfattar icke de faktiska arbetsförtjänsterna, utan gällande normallöner, vilka under

[1] Jfr Soc. Medd. årg. 1921, sid. 568.

krigsåren ökats långsammare än arbetarnas verkliga löneinkomster och följaktligen också senare torde rönt inverkan av nedgången. (Monthly Labor Review.)

Lönenedsättningar i England under år 1921. Enligt de av engelska arbetsdepartementet sammanställda uppgifterna över inom industrien genomförda löneförhöjningar och lönesänkningar — bl. a. återgivna i månadsrapporterna rörande arbetsmarknaden — har som resultat av 1921 års lönerörelser uppkommit en löneminskning för över 7 milj. arbetare med sammanlagt c:a 6 milj. £ per vecka vid normal arbetstid. Motsvarande siffror för åren 1920 och 1919 voro resp. 4·8 och 2·4 miljoners ökning i veckan för resp. 7·7 och 6·2 milj. arbetare. Slutresultatet blir alltså, att hela 1920 års lönevinst och därutöver ungefär hälften av behållningen från 1919 års lönerörelser under det senaste året åter gått förlorad. Vad arbetarnas faktiska löneinkomster beträffar, torde dessa i många fall till och med sjunkit under 1919 års nivå på grund av att man i stor utsträckning arbetat på förkortad arbetstid.

Hur lönenedsättningarna verkat inom olika näringsgrupper belyses av följande tablå:

	Antal av löneförändringarna berörda arbetare		Nettobelopp (£ per vecka) varmed sammanlagda veckoinkomsten	
			ökats	minskats
	1920	1921	1920	1921
Byggnadsverksamhet	400 000	450 000	361 000	304 000
Gruvdrift	1 280 000	1 290 000	1 329 000	2 588 000
Järn- och stålindustri	240 000	240 000	304 000	475 000
Mekaniska verkstäder och annan metallindustri	1 620 000	1 730 000	637 000	1 054 000
Textilindustri	1 060 000	1 010 000	646 000	651 000
Beklädnadsindustri	730 000	230 000	230 000	48 000
Samfärdsel	900 000	910 000	574 000	388 000
Pappers- och grafisk industri	200 000	200 000	122 000	54 000
Kemisk, glas- och lervaruindustri	270 000	280 000	122 000	139 000
Andra industrier	640 000	420 000	301 000	171 000
Allmänna arbeten	380 000	340 000	171 000	134 000
Summa	7 720 000	7 100 000	4 797 000	6 006 000

Lönenedsättningen synes ganska ojämnt ha träffat olika näringsgrenar. Inom en del industrier, t. ex. tobaks-, sko- och skjortfabriker samt tidningstryckerierna i London, förspordes ingen allmän lönenedsättning under året. Motsatta ytterligheten representeras av kolgruve- och järnverksarbetarna i vissa landsdelar, som fått sina löner reducerade med ända till 40—50 %. Inom de flesta näringsgrenar höll sig minskningen mellan 10 och 30 %, och som ett genomsnitt torde man kunna räkna med en nedsättning av 20 % å 1920 års löner, allt under förutsättning av normal arbetstid.

Vad beträffar de näringsgrenar, som icke ingå i förevarande statistik, — bl. a. jordbruket — må hänvisas till de i denna tidskrift förut intagna uppgifterna om sänkningen av minimilönerna inom jordbruket (årg. 1921, sid. 957 och 1074). Till följd av dessa minimilönsregleringar och de ytterligare lönenedsättningar, som på hösten 1921 medgåvos av de efter spannmålslagstiftningens upphörande tillsatta förlikningsnämnderna, hade den allmänna lönenivån i slutet av år 1921 sjunkit så, att veckolönerna för jordbruksarbetare i vissa distrikt voro ända till 12 s. lägre än ett år tidigare. (Labour Gazette.)

— Arbetsmarknad och arbetslöshet. —

Statens arbetslöshetskommissions verksamhet under december 1921. Antalet arbetslösa, som åtnjöto kontant understöd, uppgick den 31 december till i runt tal 44 500, vilken siffra avspeglar den alltjämt fortgående stegringen av understödsverksamhetens omfattning. Till jämförelse må nämnas, att septembersiffran utgjorde 15 000 personer, oktobersiffran i runt tal 23 000 personer och novembersiffran c:a 35 000 personer. Antalet kommuner, som utövade av arbetslös-

hetskommissionen kontrollerad understödsverksamhet, uppgick under december månad till 171 mot 85 kommuner under september, 103 under oktober och 126 under november månad.

Sammanställas förefintliga uppgifter, erhålles det resultatet, att hela antalet arbetslösa den 31 december 1921 uppgick till 132 000 personer, därav i städerna 42 000 personer och på landsbygden 90 000. Tyngdpunkten av ökningen faller på landskommunerna. Av samtliga rapporterade arbetslösa voro cirka 71 500 försörjningspliktiga och cirka 60 500 icke försörjningspliktiga. Med den kännedom, arbetslöshetskommissionen äger om förhållandenas utveckling under januari månad, torde det kunna göras gällande, att den av kommissionen tidigare gjorda uppskattningen av de arbetslösas antal till 140 000 under loppet av januari månad måste anses såsom ganska tillförlitlig.

Vid kommunala nödhjälpsarbeten sysselsatte städerna 2 900 arbetare och landskommunerna 7 300, vilket både för städerna och landskommunerna innebär en ökning av de anställdas antal. Tillhopa voro alltså vid årsskiftet ungefär 10 200 personer hänvisade till dylika arbeten mot 8 700 vid november månads slut.

Vid de statliga nödhjälpsarbetena sysselsattes den 31 december 1921 tillhopa 21 163 arbetare mot 19 154 den sista november. De vid december månads slut anställda arbetslösa fördelade sig sålunda:

Vid södra Sveriges statsarbeten	13 295
» Norrlands statsarbeten	7 618
» statens järnvägars automobilvägar	77
» statens diknings- och torvtäktsarbeten	38
» arbetena å Malmslätt	135
Summa	**21 163**

Vid december månads ingång voro 338 nödhjälpsföretag i gång mot 283 vid ingången av november månad. Under december månads lopp hade 125 företag igångsatts, därav 33 genom södra Sveriges statsarbeten och 92 genom Norrlands statsarbeten. Då 17 företag under denna tid avslutats, utgjorde följaktligen antalet i gång varande företag vid månadens slut 446.

Beträffande kostnaderna för kommissionens verksamhet under år 1921 har framlagts följande sammanställning:

Södra Sveriges statsarbeten	24·6	miljoner	kronor
Norrlands statsarbeten	4·7	»	»
Statens järnvägars automobilvägar	0·6	»	»
Statens diknings- och torvtäktsarbeten	0·2	»	»
Arbetena å Malmslätt	0·4	»	»
Tillsammans	**30·5**	miljoner	kronor
Understödsverksamhet	4·3	»	»
Hyreshjälp	0·1	»	»
Summa	**34·9**	miljoner	kronor

Beträffande utgifterna för understödsverksamhet och hyreshjälp gäller emellertid, att beloppen ange de intill årets utgång faktiskt gjorda utbetalningarna, men ej de på hela året fallande utgifterna.

Arbetsmarknaden i England under december 1921. Arbetstillgången var under december fortfarande dålig, och särskilt förekommo i samband med julhelgen i stor utsträckning längre eller kortare avbrott i arbetet. Vid kolgruvorna liksom inom trikå- och garverïindustrierna gjorde sig dock någon förbättring märkbar. Bland näringsgrenar, där depressionen gjorde sig i särskilt hög grad gällande, märktes å andra sidan malmförädlings- och skoindustrierna.

Arbetslösheten inom fackföreningarna undergick under månaden en ökning från 15·9 till 16·5 %. Bland de enligt arbetslöshetslagen försäkrade voro den 31 december 16·2 % arbetslösa mot 15·7 % vid månadens början. Antalet arbetare, som fått vidkännas sådan förkortning av arbetstiden, som berättigar till offentligt understöd, ökades samtidigt från 268 000 till 315 000, antalet arbetssökande vid arbetsförmedlingsanstalterna från 1·8 till 1·9 miljon och antalet lediga platser från 18 100 till 19 200.

Antalet arbetsinställelser, som påbörjats under december, var 35 och antalet från föregående månad pågående 50. Antalet av samtliga arbetsinställelser berörda arbetare uppgick till 15 000 mot 36 000 föregående månad och 77 000 i december 1920. Lönesänkningar rapporterades under december 1921 för nära 3·6 miljoner arbetare. (Labour Gazette.)

Arbetsmarknaden i Tyskland under december 1921. Arbetsmarknadens allmänna läge undergick under sista månaden av år 1921 en tydlig försämring, som tagit sig uttryck i en förskjutning i ogynnsam riktning av samtliga statistiska siffror från hithörande områden. Sålunda ökades under månaden arbetslösheten inom fackorganisationerna från 1·4 till 1·6 % och antalet av offentliga medel understödda arbetslösa från 149 000 till 164 000, d. v. s. med c:a 10 %. Arbetsförmedlingsstatistiken företedde en ökning av antalet arbetssökande per 100 lediga platser från 136 till 148. Inom sjukkassorna hade å andra sidan antalet försäkringspliktiga minskats med ej mindre än 2·6 %, vilket visserligen till en del tillskrives den under månaden pågående influensaepidemien, men i minst lika hög grad säkerligen är en följd av minskad arbetstillgång.
(Reichsarbeitsblatt.)

— Arbetstid. —

Frågan om lagstadgad arbetarsemester i Norge. I norska stortinget har från högersocialistiskt håll framställts en interpellation, huruvida regeringen hade för avsikt att framlägga förslag om lagstadgad semester åt arbetare så tidigt, att det kunde behandlas före utgången av februari månad innevarande år. Interpellanten förklarade, att det vore fara värt, att arbetsgivarorganisationerna vid de kommande stora avtalsförhandlingarna skulle söka fråntaga arbetarna den semesterförmån, som de åtnjutit under de senaste två åren. Han önskade därför, att denna fråga, som vore ägnad att försvåra en uppgörelse, löstes i lagstiftningsväg, innan avtalsförhandlingarna började.

Socialministern svarade vid interpellationens behandling den 3 februari helt kort, att regeringen icke hade för avsikt att framlägga ett sådant förslag inom angiven tid. Detta spörsmål finge anstå, tills regeringens proposition om obligatorisk skiljedom i arbetstvister behandlats. Fölle detta förslag, kunde frågan om lagstadgad semester upptagas till särskild behandling. Svaret tillfredsställde icke vare sig interpellanten eller de representanter för vänstersocialisterna, som därefter yttrade sig. Det framhölls, att svaret, sådant det avfattats, innebure ett tillbakasteg, enär det ställde hela frågan om arbetarnas rätt till semester under debatt — en rätt, som vore principiellt erkänd till och med på visst arbetsgivarhåll. Det vore olämpligt att binda denna fråga samman med den blivande behandlingen av obligatorisk skiljedom.

Sedan interpellanten framlagt förslag till ett uttalande, vari regeringen anmodades framlägga proposition om lagstadgad semester, hänvisades saken till socialutskottets behandling.

— Levnadskostnader. —

Parti- och minutprisernas växlingar under de senaste åren.[1] Efterföljande diagram åskådliggör prisväxlingarna i Sverige, England och Nordamerikas förenta stater sedan början av år 1919. För varje land ha medtagits tvenne indexserier, avseende partipriser resp. levnadskostnader, nämligen för Sverige Svensk Handelstidnings partiprisindex och socialstyrelsens levnadskostnadsindex, för England Economist's partiprisindex och arbetsministeriets levnadskostnadsindex samt för Förenta staterna arbetsdepartementets parti- och levnadskostnadsindices. Ifrågavarande partiprisindices finnas publicerade bl. a. i konjunkturöversikterna i Kommersiella Meddelanden; beträffande levnadskostnadsindextalen hänvisas till efterföljande uppsatser rörande England och Amerika samt för Sveriges vidkommande till redogörelsen i föregående häfte. Den omständigheten, att basperioden för de utländska partiprisindexserierna samt för den amerikanska levnadskostnadsindexen är år 1913, för Svensk Handelstidnings index året 1913/14 och för den svenska och engelska levnadskostnadsindexen juli 1914, torde vara av relativt ringa betydelse.

[1] Jfr Soc. Medd., årg. 1921, sid. 450.

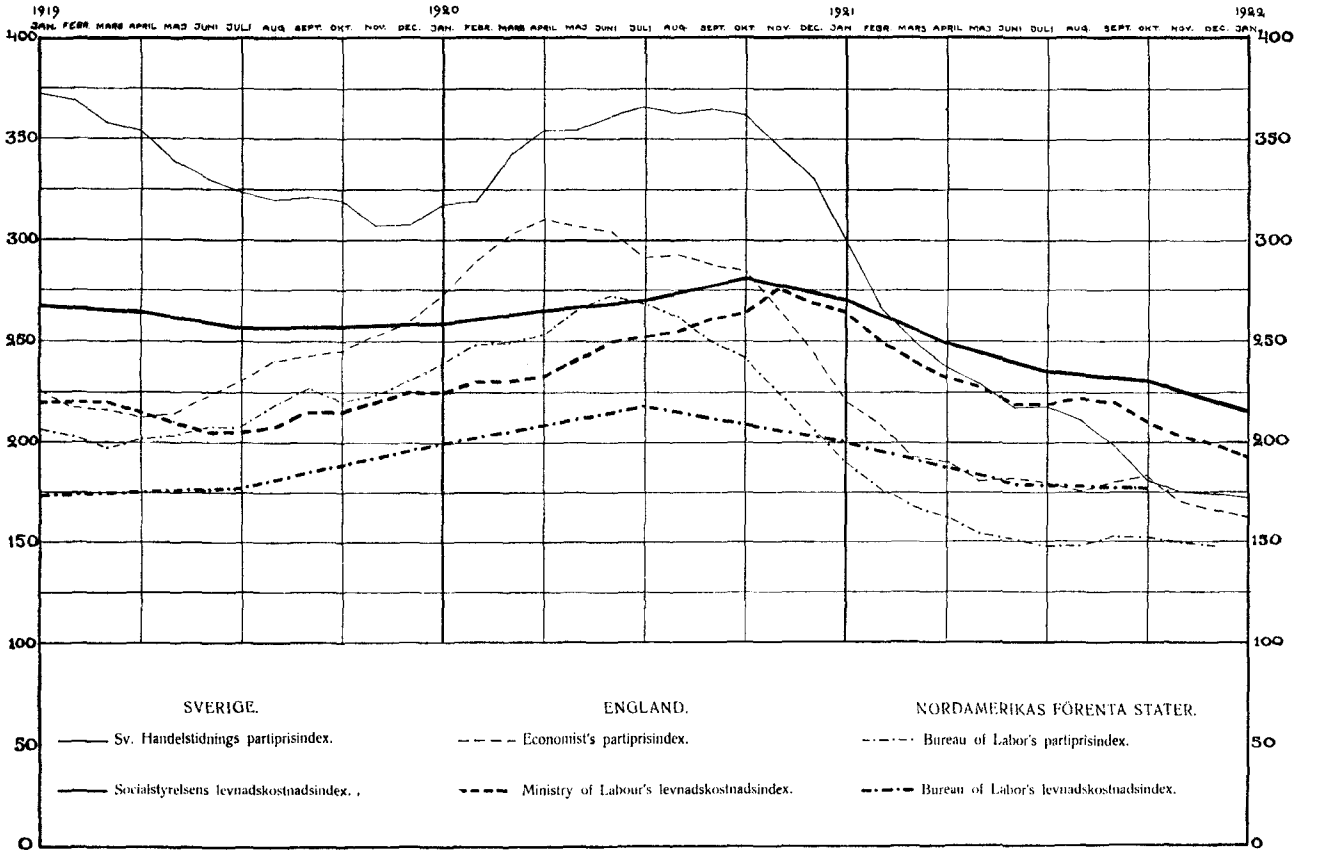
1919
1920
1921
1922
JAN. FEBR. MARS APRIL MAJ JUNI JULI AUG. SEPT. OKT. NOV. DEC. JAN. FEBR. MARS APRIL MAJ JUNI JULI AUG. SEPT. OKT. NOV. DEC. JAN. FEBR. MARS APRIL MAJ JUNI JULI AUG. SEPT. OKT. NOV. DEC. JAN.
400
350
300
250
200
150
100
50
0
SVERIGE.
Sv. Handelstidnings partiprisindex.
Socialstyrelsens levnadskostnadsindex. ,
ENGLAND.
Economist's partiprisindex.
Ministry of Labour's levnadskostnadsindex.
NORDAMERIKAS FÖRENTA STATER.
Bureau of Labor's partiprisindex.
Bureau of Labor's levnadskostnadsindex.

Av en jämförelse mellan såväl de tre ländernas partiprisindices som deras levnadskostnadsindextal framgår, att prisstegringen sedan tiden före krigsutbrottet under de senaste åren nästan alltid varit störst i Sverige och minst i Förenta staterna.[1] Vid årsskiftet 1921—1922 var dock skillnaden mellan länderna mindre än tre år tidigare.

Beträffande särskilt utvecklingen under tiden från mitten av år 1920, då prisfallet började, må följande för de olika länderna gemensamma drag framhållas:

1) Prisfallet träffade tidigast partipriserna och först någon månad efteråt detaljpriserna.

2) Partipriserna stegring sedan krigsutbrottet var vid prisfallets början starkare än detaljprisernas, men partipriserna föllo så mycket hastigare än detaljpriserna, att indextalen för de förra kommo att ligga under de senares. Under förutsättning, att här upptagna indexserier riktigt återgiva verkligheten, skulle skärningspunkten mellan parti- och detaljpriskurvorna angiva den tidpunkt, då ett för den nuvarande depressionen karakteristiskt förhållande inträdde, nämligen att detaljpriserna kommo att förete högre stegringsprocent än partipriserna för råvaror, hel- och halvfabrikat.

3) Under de sista månaderna av år 1921 uppvisade partipriserna en tendens till stabilisering; beträffande detaljpriserna kunde, åtminstone i Sverige och England, någon dylik tendens ej spåras vid slutet av år 1921.

Beräknas den procentuella nedgången av partipriserna sedan maximum under år 1920 till den 1 december 1921, som är den sista tidpunkt, för vilken man har jämförbara tal för alla länderna, finner man, att prisfallet utgjort 52 % i Sverige, 46 % i England och 45 % i Förenta staterna; någon nämnvärd skillnad i prisfallets intensitet förefinnes sålunda ej. Verkställes motsvarande beräkning även för levnadskostnadernas vidkommande, erhåller man till resultat, att nedgången från resp. toppunkter till den 1 oktober 1921 uppgick till 18 % i Sverige och Förenta staterna samt 24 % i England. Vid årsskiftet 1921—1922 utgjorde motsvarande procenttal för Sverige och England, för vilka länder levnadskostnadsberäkningarna framförts till sistnämnda tidpunkt, 23 % resp. 30 %.

Levnadskostnadernas stegring i Tyskland. De förut i dessa Meddelanden omnämnda, av Statistisches Reichsamt verkställda beräkningarna angående levnadskostnadernas växlingar i Tyskland ha numera offentliggjorts för tiden till och med utgången av år 1921.

Vid dessa beräkningar utgår man från en månads förbrukning av livsmedel, bränsle och lyse samt bostad (två rum och kök) inom en normalfamilj, bestående av man, hustru och tre barn. Rörande denna normalbudgets sammansättning liksom ock beträffande de för år 1920 verkställda indexberäkningarna hänvisas till Soc. Medd., årg. 1921, sid. 806 ff.

Under de senaste månaderna ha såsom förut uppgifter inhämtats från c:a 600 orter, väsentligen städer med över 10 000 invånare. I beräkningen av den för hela riket gällande levnadskostnadsindexen ingå uppgifter från endast 47 större städer (f. o. m. oktober 71); medeltal tages av resp. städers indextal, vilka vägas med hänsyn till folkmängden i de enskilda orterna. Resultatet av sistförflutna års beräkningar framgår av efterföljande tablå.

Indextal (1913—1914 = 100).

År 1921	jan.	febr.	mars	april	maj	juni	juli	aug.	sept.	okt.	nov.	dec.
Livsmedel . .	1 265	1 191	1 188	1 171	1 152	1 175	1 274	1 399	1 418	1 532	1 914	2 088
Levnadskostnader . .	944	901	901	894	880	896	963	1 045	1 062	1 146	1 397	1 550

Levnadskostnaderna voro i början av år 1921 9 à 10 gånger så höga som före kriget. På grund av de relativt lugna förhållandena inom det tyska näringslivet blev under de fem första månaderna av året valutans läge någorlunda stabilt, en omständighet som i förening med prisutvecklingen på världsmarknaden hade till följd, att en märkbar sänkning av levnadskostnaderna inträffade. I juni månad ägde emellertid ett hastigt omslag rum, och sedan dess har månad för månad en ovanligt kraftig prisuppgång kunnat noteras. Vid årsskiftet 1921—1922 voro levnadskostnaderna 15½ gånger så höga som före kriget, och från årets början belöper sig stegringen till cirka 65 %.

[1] Denna ordning mellan ländernas förryckes ej, om man utgår från andra indexserier än de i diagrammet upptagna (exempelvis från kommerskollegii och Skandinaviska kreditaktiebolagets svenska, Board of Trade's eller Statist's engelska och Bradstreet's eller Federal Reserve Board's amerikanska partiprisindices).

Indextalens starka höjningar ha i huvudsak betingats av livsmedelskostnadernas stegring. Bränsle och lyse samt hyror höllo sig i stort sett oförändrade till fram i oktober; från denna månad har bränslekontot ökats betydligt, mest beroende på stegrade kolpriser i förening med höjda fraktsatser. Den under de senaste månaderna inträffade höjningen av bostadshyrorna har varit av mindre betydelse.

Livsmedelspriserna ha i stort sett utvisat samma fluktuationer som de allmänna levnadskostnaderna; prisnivån har dock hela tiden legat avsevärt mycket högre för de förra än för de senare. Särskilt i ögonen fallande är den starka uppgången från oktober till november, 382 enheter eller cirka 25 %. Januari månad 1922 uppvisar ytterligare stegring beträffande såväl livsmedel som levnadskostnader; indextalen äro resp. 2 219 och 1 640.

Vid levnadskostnadsindextalens beräkning har hänsyn icke tagits till utgifter för bland annat beklädnadsartiklar. Man har dock genom enskilda undersökningar utrönt, att prisstegringen å kläder, skodon och tvätt varit något högre än den ovan redovisade genomsnittliga ökningen för livsmedel, bränsle och lyse samt bostad.

Utvecklingen i skilda delar av landet framgår i någon mån av efterföljande sammanställning över levnadskostnadsindextalen i några större städer.

Indextal (1913—1914 = 100).

	Berlin	Hamburg	Dresden	Aachen	Frankfurt a. M.	Augsburg	München
1920 febr.	625	720	607	692	758	475	526
1921 jan.	926	923	922	1 160	973	922	866
april	866	867	882	944	974	872	829
juli	964	878	933	1 103	960	973	.
okt.	1 099	1 090	1 135	1 276	1 144	1 144	1 086
nov.	1 367	1 373	1 323	1 580	1 397	1 402	1 398
dec.	1 501	1 517	1 577	1 740	1 526	1 590	1 563
1922 jan.	1 563	1 597	1 675	1 937	1 565	1 706	1 585

En jämförelse mellan prisnivån i de olika städerna vid början av år 1920 och prisläget vid slutet av år 1921 giver vid handen, att prisnivåskillnaden mer och mer utjämnats, så att indextalen vid årsskiftet stämma tämligen väl överens, med undantag dock för Aachen, som uppvisar avsevärt högre indexsiffra än de övriga städerna. Under sistlidna januari har emellertid utvecklingen varit mindre enhetlig. (Wirtschaft und Statistik.)

Levnadskostnadernas stegring i England. I Sociala Meddelanden ha förut regelbundet lämnats uppgifter om levnadskostnadernas förändringar i England[1]; här nedan meddelas resultaten av de senast verkställda beräkningarna. Beträffande tillvägagångssättet vid dessa undersökningar hänvisas till årg. 1919, sid. 737, samt årg. 1920, sid. 836.

	Utgiftsökning i % sedan juli 1914:													
	1920					1921							1922	
	jan.	juli	okt.	jan.	apr.	juli	aug.	sept.	okt.	nov.	dec.	jan.	febr.
Livsmedel	136	158	170	178	138	120	126	125	110	100	95	85	79
Samtliga levnadskostnader	125	152	164	165	133	119	122	120	110	103	99	92	88

Den nedgång i livsmedelspriserna, som tog sin början i november 1920, fortsatte under hela år 1921 med undantag för sommarmånaderna och synes ännu ej vara avslutad: under de sista månaderna av föregående år föllo priserna på nästan alla viktigare slag av livsmedel, speciellt på bröd och mjöl.

Hyresökningen utgjorde vid årsskiftet 1921—1922 ca 55 %; häri ingå även förhöjningar av reparationskostnader, fastighetsskatter och avgifter för vattenförbrukning. Prisfallet på beklädnadsartiklar, vilket varit synnerligen markerat under den första hälften av år 1921, fortsatte i långsamt tempo under senare delen av året, och beräknades vid årsskiftet stegringen sedan 1914 utgöra 150 %. Även beträffande nedgången i bränsle- och lysepriserna förmärktes en tendens till stagnation; vid januari månads ingång uppskattades stegringen för denna post till 120 à 125 %.

[1] Jfr Soc. Medd. årg. 1922, sid. 60.

Under uttrycket »samtliga levnadskostnader» innefattas utgifterna för livsmedel, bostad, beklädnad, bränsle och lyse, tvättmedel, husgeråd, resor m. m. För samtliga dessa poster uppgick ökningen till 92 % den 1 januari 1922. (Labour Gazette.)

Levnadskostnadernas förändringar i Förenta staterna. I anslutning till förut i Sociala Meddelanden publicerade uppgifter (årg. 1921, sid. 450) angående levnadskostnadernas förändringar i Förenta staterna lämnas här nedan en sammanställning av arbetsdepartementets statistiska byrås undersökningar över levnadskostnaderna i 32 städer i skilda delar av landet.

Utgiftsposter	Utgiftsökning i % från år 1913 till								
	dec. 1915	dec. 1916	dec. 1917	dec. 1918	dec. 1919	juni 1920	dec. 1920	maj 1921	sept. 1921
Livsmedel	5·0	26·0	57·0	87·0	97·0	119·0	78·0	44·7	53·1
Kläder	4·7	20·0	49·1	105·3	168·7	187·5	158·5	122·6	92·1
Bostad	1·5	2·3	0·1	9·2	25·3	34·9	51·1	59·0	60·0
Bränsle och lyse	1·0	8·4	24·1	47·9	56·8	71·9	94·9	81·6	80·7
Möbler och husgeråd	10·6	27·8	50·6	113·6	163·5	192·7	185·4	147·7	124·7
Diverse	7·4	13·3	40·5	65·8	90·2	101·4	108·2	108·8	107·8
Samtliga levnadskostnader:	**5·1**	**18·3**	**42·4**	**74·4**	**99·3**	**116·5**	**100·4**	**80·4**	**77·3**

Av tabellen framgår, att levnadskostnaderna sedan sommaren 1920 varit i oavbrutet sjunkande; särskilt markerad var den nedåtgående tendensen under de första månaderna av år 1921, vartill i främsta rummet prisfallet på livsmedel bidrog. Under år 1921 ha samtliga budgetposter utom bostad utvisat i stort sett sjunkande indextal. Livsmedelspriserna synas dock ha stabiliserats: sedan februari 1921 har stegringen varierat mellan 58 % och 44 %, och för september—november månader utgjorde den resp. 53 %, 53 % och 52 % av 1913 års prisnivå.

Ovanstående beräkningar gälla ej för Förenta staterna i deras helhet. Sedan något år tillbaka företager emellertid »The National Industrial Conference Board» regelbundna undersökningar häröver, vilka till en del bygga på officiellt material. De senast verkställda beräkningarna visa för mars 1921 en ökning av de totala levnadskostnaderna sedan juli 1914 med 68·7 % och för juli 1921 med 63·1 %. (Monthly Labor Review.)

— Strejker och lockouter. —

Arbetsinställelser i England år 1921. Den officiella engelska statistiken för de två senaste åren redovisar följande antal arbetsinställelser:

	År 1920			År 1921		
	Antal arbetsinställelser	Antal berörda arbetare	Antal förlorade arbetsdagar	Antal arbetsinställelser	Antal berörda arbetare	Antal förlorade arbetsdagar
Byggnadsverksamhet	247	48 000	896 000	134	26 000	537 000
Kolgruvor	210	1 414 000	17 424 000	115	1 230 000	72 638 000
Annan gruvdrift	32	5 000	108 000	24	5 000	256 000
Maskin- o. skeppsbyggnadsindustri	230	156 000	2 640 000	90	77 000	4 164 000
Annan metallindustri	114	75 000	843 000	61	12 000	289 000
Textilindustri	127	79 000	1 441 000	30	380 000	6 942 000
Beklädnadsindustri	74	38 000	749 000	35	5 000	82 000
Land- och sjötransport	149	72 000	578 000	56	32 000	350 000
Träindustri	100	31 000	978 000	43	6 500	139 000
Övriga näringsgrupper	306	78 000	1 205 000	167	42 000	588 000
Allmänna arbeten	126	28 000	249 000	45	8 500	69 000
Summa	**1 715**	[1] **2 024 000**	[1] **27 111 000**	**800**	**1 824 000**	**86 054 000**

[1] Innebär en ökning med 5 000 arbetare och 100 000 förlorade arbetsdagar mot i Soc. Medd. förut återgivna preliminära uppgifter (årg. 1921, sid. 652).

Ehuru antalet arbetsinställelser under år 1921 var icke fullt hälften så stort som 1920 och jämväl antalet berörda arbetare var mindre än föregående år, blev förlusten av arbetsdagar den största, som någonsin varit att anteckna; närmast kommer år 1912 med c:a 41 miljoner förlorade arbetsdagar. 1921 års höga siffra beror i främsta rummet på den omfattande och långvariga arbetsinställelsen vid kolgruvorna, vilken förut närmare refererats i denna tidskrift (årg. 1921, sid. 554 och 870). Den därnäst mest betydande arbetsinställelsen under 1921 var den i juni månad utbrutna bomullsarbetarkonflikten, som varade tre veckor och berörde c:a 375 000 arbetare. Tvisten gällde här, liksom vid ungefär hälften av årets samtliga konflikter, arbetsgivarnas fordran på lönenedsättning.

(Labour Gazette.)

Rätten till strejkposteringar i Amerika. Den 5 december 1921 avkunnades av Förenta staternas högsta domstol ett med mycket intresse emotsett utslag rörande frågan om lagligheten av det vid arbetskonflikter tillämpade tillvägagångssättet att genom utställande av strejkvakter avhålla arbetsvilliga från de blockerade arbetsplatserna. Saken hade underställts högsta domstolen av en gjuterifirma i Illinois, vilken av vederbörande distriktsdomstol utverkat förbud mot dylika posteringar under en vid gjuteriet pågående lönestrid, men sedermera fått detta utslag upphävt av appellationsdomstolen.

Högsta domstolens utslag gick ut därpå, att utställande av strejkposteringar i och för sig vore fullt lagligt, för så vitt därmed avsåges enbart att delgiva förbipasserande personer upplysningar rörande strejksituationen. »Vi äro ett folk med samhällskänsla (a social people)», förklarade domstolen, och det låge följaktligen intet straffbart i att inleda samtal med en person för att meddela honom upplysningar eller råd i en eller annan sak, under förutsättning att detta skedde på ett försynt och fredligt sätt, så att det ej innebure något hot eller annan olaglig påtryckning. I det fall, varom här särskilt var fråga, vore det emellertid enligt domstolens mening ofrånkomligt, att sådant hot förelegat, enär posterna stått i grupper på 4—12 personer, vilka bildat en formlig bevakningslinje och därigenom faktiskt avspärrat de till arbetsplatsen ledande gatorna, i stället för att, om fråga endast varit om fredlig upplysningsverksamhet, en enda person på varje »strategisk punkt» borde varit tillräcklig. Den omständigheten, att arbetarna själva använt den militäriska benämningen posteringar (pickets), framhölls också som ett bevis för dessas icke fullt fredliga syften. Med hänsyn till alla dessa omständigheter förklarade högsta domstolen, att de strejkande i föreliggande fall måste anses ha överskridit lagligheten råmärken och att domstolen alltså, med upphävande av appellationsdomstolens utslag, funnit det av distriktsdomstolen utfärdade förbudet ha varit lagligen grundat.

Några dagar efter det ovannämnda utslag avkunnats, förekom ett liknande mål vid en av Kanadas högre domstolar, i Quebec. Kärande var här en damkonfektionsfirma i Montreal, vilken — ehuru huvudsakligen sysselsättande oorganiserade arbetare — blivit förklarad i blockad vid en den 9 november 1921 utbruten strejk inom facket. Den 16 november hade firman av de lokala myndigheterna utverkat förbud mot de av arbetarnas fackorganisation — International Ladies' Garment Workers' Union — anordnade strejkvakterna, och den 16 december stadfästes detta förbud av domstolen, dit målet hänskjutits. I utslaget åberopades, jämte en del engelska prejudikat i liknande mål, jämväl den av Förenta staternas högsta domstol strax förut fällda domen och särskilt det däruti gjorda uttalandet om innebörden av benämningen »picket» samt om posteringarnas för fredliga förhållanden onödigt stora numerär. Från svarandens sida hade under rättegången anförts, att, därest några olagligheter blivit begångna, domstolen borde inskränka sig till att ådöma straff härför, men icke utfärda något för framtiden gällande förbud. Denna invändning lämnades emellertid av domstolen utan avseende, under åberopande av att kärandens krav på rättsskydd icke kunde anses tillgodosett enbart därmed, att han tillerkändes skadestånd för de redan lidna oförrätterna, så mycket mer som det — då fackorganisationen saknade utmätningsbar egendom inom landet — vore osäkert, huruvida ett sådant skadestånd ens skulle kunna utkrävas.

(Industrial and Labour Information.[1] The Labour Gazette of Canada.)

[1] F. d. Daily Intelligence, vilken från och med år 1922 lagts om till veckotidning.

Sveriges offentliga arbetsförmedling.

Januari månad år 1922.

Under hänvisning till de efterföljande tabeller, som närmare redogöra för den offentliga arbetsförmedlingen i olika delar av landet,[1] lämnas här en sammanfattande framställning av dess viktigaste resultat under januari månad.

Översikt av verksamheten under *januari* månad 1922.

	Manliga avdeln.			*Kvinnliga avdeln.*			*Tillsammans*		
	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser
Stockholms stad	12 748	1 482	1 426	3 136	2 966	1 824	15 884	4 448	3 250
Stockholms län	5 755	907	883	348	328	152	6 103	1 235	1 035
Uppsala stad och län	1 854	563	515	175	193	105	2 029	756	620
Södermanlands län	3 164	189	175	190	151	85	3 354	340	260
Östergötlands län	5 027	654	611	458	314	193	5 485	968	804
Norrköping	1 711	67	65	173	116	94	1 884	183	159
Jönköpings län	2 845	547	544	196	105	71	3 041	652	615
Kronobergs län	2 340	163	162	129	84	47	2 469	247	209
Norra Kalmar län	877	177	176	52	43	28	929	220	204
Södra Kalmar län	2 533	332	330	90	75	48	2 623	407	378
Gottlands län	522	86	80	37	34	19	559	120	99
Blekinge län	2 820	437	428	230	165	93	3 050	602	521
Kristianstads län	1 285	365	318	265	348	162	1 550	713	480
Malmöhus län: Malmö	4 148	191	188	1 012	682	481	5 160	873	669
Malmöhus län: Lund	642	58	55	113	71	46	755	129	101
Malmöhus län: Landskrona	1 160	76	73	36	37	19	1 196	113	92
Malmöhus län: Hälsingborg	2 051	193	189	242	179	122	2 293	372	311
Malmöhus län: Ystad	449	40	38	124	50	38	573	90	76
Malmöhus län: Trälleborg	582	228	210	34	33	29	616	261	239
Malmöhus län: Eslöv	205	87	78	31	35	23	236	122	101
Malmöhus län: Skurup	62	16	15	13	30	12	75	46	27
Hallands län	1 095	130	125	109	104	54	1 204	234	179
Göteb. o. Bohus län	4 096	262	253	142	90	55	4 238	352	308
Göteborg	9 195	1 062	1 009	877	809	583	10 072	1 871	1 592
Älvsborgs län	1 355	344	324	74	98	45	1 429	442	369
Skaraborgs län	1 237	252	218	224	269	128	1 461	521	346
Värmlands län	1 862	467	464	145	162	103	2 007	629	567
Örebro län	2 526	517	495	328	334	201	2 854	851	696
Västmanlands län	6 033	857	832	272	204	143	6 305	1 061	975
Kopparbergs län	1 490	168	168	200	120	92	1 690	288	260
Gävle stad och län	3 538	261	261	153	107	77	3 691	368	338
Västernorrlands län	3 400	285	283	58	45	31	3 458	330	314
Jämtlands län	1 303	371	371	149	92	85	1 452	463	456
Västerbottens län	604	230	229	124	103	88	728	333	317
Norrbottens län	1 260	393	393	110	87	74	1 370	480	467
Tillsammans jan. 1922	**91 774**	**12 457**	**11 984**	**10 049**	**8 663**	**5 450**	**101 823**	**21 120**	**17 434**
» ec. 1921	*74 255*	*9 961*	*9 623*	*7 592*	*7 344*	*5 191*	*81 847*	*17 305*	*14 814*
» jan. 1921	30 169	6 944	5 943	10 592	9 652	5 432	40 761	16 596	11 375
» » 1920	15 566	8 446	6 848	7 808	10 213	5 108	23 374	18 659	11 956
» » 1919	18 516	7 538	6 173	13 406	10 323	5 853	31 922	17 861	12 026

[1] De särskilda anstalterna uppräknas i tablån här ovan; med avseende å anstalternas olika kontor hänvisas till förteckningen å omslagets 3:e sida.

Översikt av verksamheten för huvudgrupper av arbete.

Yrkesgrupper[1]	Arbetssökande personer	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar per 100 led. pl.			Tillsatta platser per 100 lediga		
					jan. 1922	dec. 1921	jan. 1921	jan. 1922	dec. 1921	jan. 1921
Manliga avdelningen										
Jordbruk och skogshushållning	7 688	8 200	1 703	1 452	482	507	164	85	93	65
Industri och hantverk	51 105	53 060	5 460	5 372	972	1196	757	98	98	95
Sjöfart och fiske	4 514	4 649	786	757	591	—	—	96	—	—
Handel och samfärdsel	6 792	7 024	674	620	1042	652	954	92	93	86
Husligt arbete	10	10	1	1	·	·	·	·	·	·
Annat arbete	18 022	18 831	3 833	3 782	491	445	360	99	98	97
Summa	**88 131**	**91 774**	**12 457**	**11 984**	**737**	**745**	**434**	**96**	**97**	**86**
Kvinnliga avdelningen										
Jordbruk och skogshushållning	535	545	858	290	64	56	38	34	36	24
Industri och hantverk	1 421	1 646	281	190	586	422	737	68	61	72
Sjöfart och fiske	94	100	30	26	·	—	—	·	—	—
Handel och samfärdsel	1 479	1 613	1 118	797	144	167	141	71	71	68
Husligt arbete	4 675	6 046	6 373	4 145	95	83	86	65	75	59
Annat arbete	98	99	3	2	·	·	·	·	·	·
Summa	**8 302**	**10 049**	**8 663**	**5 450**	**116**	**103**	**110**	**63**	**71**	**56**
Tillsammans										
Jordbruk och skogshushållning	8 223	8 745	2 561	1 742	341	362	120	68	75	51
Jordbruk	*5 796*	*6 268*	*1 884*	*1 070*	*333*	*344*	*122*	*57*	*68*	*46*
Skogshushållning	2 427	2 477	677	672	366	431	110	99	100	86
Industri och hantverk	52 526	54 706	5 741	5 562	953	1136	754	97	95	92
Gruvdrift och malmförädling	3 358	3 393	196	196	1731	·	·	100	·	·
Jord-, sten- och glasindustri	3 851	4 022	184	184	2186	1859	598	100	100	99
Metall- och maskinindustri	17 861	18 297	279	260	6558	9179	3010	93	90	74
Trävaruindustri	6 886	7 118	496	486	1435	1553	·	98	98	·
Byggnadsverksamhet	11 233	11 793	3 728	3 711	316	354	319	100	98	99
Läder-, hår- och gummiindustri	483	550	22	15	·	·	·	·	·	·
Textilindustri	509	522	40	31	·	·	·	·	·	·
Beklädnadsindustri	1 410	1 499	147	94	1020	829	749	64	64	76
Närings- och njutningsmedelsindustri	1 194	1 536	411	369	374	404	371	90	88	83
Kemisk-teknisk och belysningsindustri	612	714	60	58	·	·	·	·	·	·
Trämasse- och pappersindustri	883	895	82	74	·	·	·	·	·	·
Grafisk industri	715	727	15	13	·	·	·	·	·	·
Ej särskilt specificerade	3 531	3 640	81	71	·	·	·	·	·	·
Sjöfart och fiske	4 608	4 749	816	783	582	—	—	96	—	—
Handel och samfärdsel	8 271	8 637	1 792	1 417	482	479	358	79	85	77
Kontors-, bank- o. d. personal	1 038	1 053	83	66	·	·	·	·	·	·
Butiks- och magasinspersonal	1 635	1 673	156	121	1072	585	544	78	89	74
Hotell- och restaurangpersonal	983	1 103	701	530	157	213	105	76	70	66
Transportarbetare	4 328	4 456	595	534	749	611	369	90	85	84
Allmän eller litterär verksamhet	210	275	221	138	124	·	123	62	·	52
Ej särskilt specificerade	77	77	36	28	·	·	·	·	·	·
Husligt arbete	4 685	6 056	6 374	4 146	95	83	86	65	75	59
Annat arbete	18 120	18 930	3 836	3 784	493	446	363	99	98	97
Summa	**96 433**	**101 823**	**21 120**	**17 434**	**482**	**473**	**246**	**83**	**86**	**69**

Utanför de orter, där anstalterna äro belägna, tillsattes under månaden 757 platser, varav 560 manliga och 197 kvinnliga; motsvarande tal under samma månad föregående år voro resp. 918, 683 och 235 samt under nästlidna månad resp. 619, 454 och 165.

[1] *Gruppindelningen är från och med innevarande år ändrad i överensstämmelse med den överenskommelse, som träffades vid den nordiska socialstatistiska konferensen i maj 1920 (jfr Soc. Medd. årg. 1920, sid. 791). Jämförelsetal från föregående år, som på grund av den ändrade grupperingen icke äro fullt adekvata, hava i tabellen utmärkts med mediæval stil.*

	Arbetsförmedlings-anstalter	Jordbruk m. m.			Skogshus-hållning			Gruvdrift o. malmförädling			Jord-, sten- o. glasindustri			Metall- o. maskin-industri		
		Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.
	Manliga avdelningen	**5 723**	**1 026**	**780**	**2 477**	**677**	**672**	**3 393**	**196**	**196**	**4010**	**183**	**183**	**18 068**	**269**	**253**
1	Stockholms stad	80	—	—	5	—	—	—	—	—	92	—	—	3 701	115	110
2	Stockholms län	1 238	189	173	155	44	41	249	—	—	114	31	31	1 334	10	10
3	Uppsala stad och län	190	41	27	19	—	—	1	—	—	84	—	—	394	1	1
4	Södermanlands län	72	37	24	12	8	8	13	—	—	25	—	—	1 370	3	3
5	Östergötlands län	695	88	56	70	96	94	300	3	3	303	5	5	945	30	29
6	Norrköping	120	5	5	9	—	—	—	—	—	12	—	—	299	1	1
7	Jönköpings län	131	20	17	11	—	—	1	—	—	15	—	—	939	13	13
8	Kronobergs län	121	4	3	31	6	6	1	—	—	208	25	25	171	27	27
9	Kalmar län	293	40	37	89	2	2	—	—	—	314	—	—	454	1	1
10	Gottlands län	56	5	4	—	—	—	—	—	—	105	—	—	6	—	—
11	Blekinge län	293	17	10	7	—	—	26	—	—	375	—	—	333	—	—
12	Kristianstads län	280	117	77	14	2	2	10	—	—	117	1	1	133	6	5
13	Malmöhus län: Malmö	59	9	9	—	—	—	—	—	—	82	—	—	946	1	1
14	Hälsingborg	70	10	10	—	—	—	131	18	18	17	—	—	374	3	2
15	Övriga anstalter	292	98	82	—	—	—	—	—	—	20	15	15	773	6	5
16	Hallands län	87	20	17	6	24	24	—	—	—	71	—	—	292	2	1
17	Göteborgs och Bohus län	63	21	12	1	1	1	—	—	—	1681	35	35	298	—	—
18	Göteborgs stad	57	19	17	1	111	111	1	—	—	59	—	—	2 551	4	2
19	Älvsborgs län	70	19	16	12	57	57	13	—	—	34	—	—	116	21	17
20	Skaraborgs län	218	70	36	14	—	—	20	—	—	109	—	—	260	3	3
21	Värmlands län	63	4	3	95	—	—	79	20	20	52	55	55	342	—	—
22	Örebro län	240	69	48	284	156	156	500	7	7	23	—	—	239	—	—
23	Västmanlands län	395	72	47	133	29	29	1 919	148	148	51	16	16	1 203	5	5
24	Kopparbergs län	23	3	3	35	—	—	43	—	—	18	—	—	193	16	16
25	Gävle stad och län	318	—	—	649	18	18	72	—	—	15	—	—	259	—	—
26	Västernorrlands län	36	3	1	18	6	6	—	—	—	2	—	—	92	—	—
27	Jämtlands län	22	4	4	352	72	72	1	—	—	8	—	—	18	—	—
28	Västerbottens län	127	42	42	17	10	10	—	—	—	—	—	—	7	1	1
29	Norrbottens län	14	—	—	438	35	35	13	—	—	4	—	—	26	—	—
	Kvinnliga avdelningen	**545**	**858**	**290**	—	—	—	—	—	—	**12**	**1**	**1**	**229**	**10**	**7**
1	Stockholms stad	13	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—	—	175	10	7
2	Stockholms län	44	75	32	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
3	Uppsala stad och län	28	35	14	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
4	Södermanlands län	17	34	8	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
5	Östergötlands län	31	57	23	—	—	—	—	—	—	6	—	—	—	—	—
6	Norrköping	8	4	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	—	—
7	Jönköpings län	15	24	11	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—	—
8	Kronobergs län	10	16	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
9	Kalmar län	20	28	8	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
10	Gottlands län	4	10	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
11	Blekinge län	20	30	7	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
12	Kristianstads län	45	135	28	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
13	Malmöhus län: Malmö	10	18	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	24	—	—
14	Hälsingborg	16	8	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
15	Övriga anstalter	35	62	24	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—
16	Hallands län	17	36	15	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
17	Göteborgs och Bohus län	53	25	12	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
18	Göteborgs stad	7	8	4	—	—	—	—	—	—	1	1	1	15	—	—
19	Älvsborgs län	2	8	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
20	Skaraborgs län	22	65	15	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—
21	Värmlands län	8	16	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
22	Örebro län	44	73	21	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
23	Västmanlands län	43	54	24	—	—	—	—	—	—	—	—	—	8	—	—
24	Kopparbergs län	7	6	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
25	Gävle stad och län	8	6	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
26	Västernorrlands län	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
27	Jämtlands län	4	9	7	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
28	Västerbottens län	11	14	11	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
29	Norrbottens län	2	2	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

Trävaruindustri			Byggnadsverksamhet			Läder-, hår- o. gummiindustri			Textilindustri			Beklädnadsindustri			Närings- o. njutningsmedelsindustri			Kem.-tekn. o. belysningsindustri			
Ans.	L.p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L.p	T.p.	Ans.	L. p.	T.p.	Ans.	L.p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L.p.	T.p.	
7 104	**494**	**485**	**11 793**	**3 726**	**3 709**	**492**	**20**	**14**	**403**	**7**	**7**	**1 033**	**20**	**18**	**1 200**	**345**	**323**	**626**	**47**	**46**	
384	13	9	2 041	102	95	71	6	—	11	—	—	232	5	4	481	287	287	48	1	—	1
161	17	17	990	478	473	24	—	—	—	—	—	78	—	—	28	—	—	11	—	—	2
78	1	1	184	43	43	5	—	—	—	—	—	25	4	3	45	1	1	1	—	—	3
266	3	2	294	—	—	3	—	—	3	—	—	17	—	—	11	—	—	1	—	—	4
648	135	134	895	131	131	8	—	—	29	—	—	17	1	—	21	2	2	12	1	1	5
165	—	—	399	22	22	9	—	—	82	1	1	41	—	—	29	—	—	5	—	—	6
287	72	72	326	286	286	25	4	4	8	—	—	32	1	1	15	—	—	88	—	—	7
105	3	3	296	11	11	2	1	1	—	—	—	5	—	—	4	—	—	41	—	—	8
331	76	76	479	328	328	2	—	—	6	—	—	14	1	1	21	—	—	100	—	—	9
—	—	—	78	—	—	16	—	—	—	—	—	1	—	—	2	—	—	—	—	—	10
48	—	—	259	341	341	7	—	—	2	—	—	5	—	—	19	—	—	13	—	—	11
67	—	—	96	7	7	19	6	6	3	—	—	3	—	—	29	25	19	—	—	—	12
182	1	1	896	72	72	46	—	—	19	—	—	136	2	2	59	—	—	132	—	—	13
32	—	—	417	2	2	59	—	—	4	—	—	38	—	—	25	—	—	34	45	45	14
96	—	—	454	70	70	90	1	1	7	—	—	26	1	1	132	29	14	2	—	—	15
97	—	—	190	72	72	14	—	—	68	—	—	13	—	—	21	—	—	1	—	—	16
165	—	—	132	145	145	—	—	—	72	—	—	14	—	—	20	—	—	44	—	—	17
658	13	10	983	13	11	35	1	1	63	1	1	120	2	1	99	1	—	34	—	—	18
41	3	3	166	97	95	4	—	—	18	1	1	5	—	—	6	—	—	16	—	—	19
43	—	—	113	20	20	17	1	1	3	—	—	21	—	—	11	—	—	25	—	—	20
253	—	—	143	304	304	13	—	—	—	—	—	8	—	—	13	—	—	—	—	—	21
65	1	1	214	11	10	1	—	—	—	—	—	97	—	—	13	—	—	—	—	—	22
285	11	11	554	482	482	10	—	—	4	4	4	28	—	—	29	—	—	3	—	—	23
67	4	4	163	25	25	—	—	—	—	—	—	3	1	1	8	—	—	—	—	—	24
745	—	—	341	182	182	8	—	—	1	—	—	32	—	—	37	—	—	9	—	—	25
1 553	9	9	151	28	28	4	—	—	—	—	—	6	—	—	14	—	—	6	—	—	26
210	—	—	214	227	227	—	—	—	—	—	—	8	2	2	2	—	—	—	—	—	27
16	4	4	142	89	89	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	28
56	128	128	183	138	138	—	—	—	—	—	—	8	—	—	4	—	—	—	—	—	29
14	**2**	**1**	—	**2**	**2**	**58**	**2**	**1**	**119**	**33**	**24**	**466**	**127**	**78**	**336**	**66**	**46**	**88**	**13**	**12**	
12	—	—	—	—	—	8	1	—	19	6	4	260	88	56	124	32	23	46	10	10	1
—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	3	—	—	16	3	2	—	—	—	2
1	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	2	3	1	9	—	—	—	—	—	3
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—	4
—	—	—	—	2	2	—	—	—	8	—	—	10	2	1	7	4	4	—	—	—	5
—	1	1	—	—	—	1	—	—	25	—	—	9	1	1	12	—	—	—	—	—	6
—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	4	—	—	1	2	2	6	—	—	7
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	1	1	1	—	—	3	—	—	8
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	1	1	—	—	—	9
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	10
—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	11
—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	2	—	5	5	4	1	1	1	—	—	—	12
1	1	—	—	—	—	11	—	—	15	—	—	87	18	9	73	3	2	20	—	—	13
—	—	—	—	—	—	8	—	—	9	5	5	4	—	—	4	—	—	3	—	—	14
—	—	—	—	—	—	3	—	—	4	—	—	10	1	—	8	1	1	—	—	—	15
—	—	—	—	—	—	—	—	—	8	5	—	1	1	1	1	—	—	—	—	—	16
—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	4	1	1	—	—	—	1	—	—	17
—	—	—	—	—	—	21	1	1	22	15	15	32	3	1	48	8	4	6	2	1	18
—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	19
—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	1	—	—	4	5	1	—	—	—	20
—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	1	2	1	—	—	—	—	—	—	21
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	19	—	—	3	—	—	—	—	—	22
—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	2	—	—	2	1	1	—	1	1	23
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	7	—	—	2	—	—	24
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	1	1	6	1	1	1	—	—	25
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	26
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—	—	1	2	2	—	—	—	27
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	1	1	—	—	—	28
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	2	—	—	—	—	—	29

	Arbetsförmedlings-anstalter	Trämasse- o. pappersindustri			Grafisk industri			Industri o. hantverk, ej specific.			Sjöfart och fiske			Kontors-, bank- o. d. personal		
		Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.
	Manliga avdelningen	**750**	**66**	**65**	**694**	**15**	**13**	**3494**	**72**	**62**	**4649**	**786**	**757**	**842**	**51**	**37**
1	Stockholms stad	69	3	2	292	9	6	715	3	3	667	59	55	406	20	12
2	Stockholms län	30	35	35	35	—	—	195	1	1	128	2	2	57	—	—
3	Uppsala stad och län	1	—	—	15	—	—	45	4	4	12	—	—	—	6	2
4	Södermanlands län	11	—	—	23	—	—	296	—	—	18	—	—	8	—	—
5	Östergötlands län	19	17	17	22	—	—	189	4	4	61	23	23	23	2	2
6	Norrköping	33	—	—	14	—	—	57	1	1	80	—	—	6	—	—
7	Jönköpings län	34	—	—	15	—	—	122	7	7	23	1	1	17	—	—
8	Kronobergs län	114	10	10	2	—	—	29	1	1	—	—	—	9	—	—
9	Kalmar län	6	—	—	3	—	—	179	—	—	262	—	—	10	—	—
10	Gottlands län	—	—	—	—	—	—	10	—	—	51	—	—	—	—	—
11	Blekinge län	4	—	—	2	—	—	159	1	1	214	18	18	—	—	—
12	Kristianstads län	1	—	—	1	—	—	14	—	—	9	—	—	—	—	—
13	Malmöhus län: Malmö	5	—	—	68	—	1	216	2	2	273	41	38	48	8	8
14	Hälsingborg	5	—	—	18	—	—	62	—	—	395	83	83	6	—	—
15	Övriga anstalter	5	—	—	38	—	—	101	3	3	213	55	55	4	—	—
16	Hallands län	23	—	—	2	—	—	6	—	—	79	—	—	2	1	—
17	Göteborgs och Bohus län	65	—	—	1	—	—	29	—	—	125	16	16	5	—	—
18	Göteborgs stad	65	—	—	88	5	5	148	6	6	1835	488	466	160	11	10
19	Älvsborgs län	8	—	—	—	—	—	223	24	14	12	—	—	5	1	1
20	Skaraborgs län	2	—	—	7	—	—	67	12	12	13	—	—	2	—	—
21	Värmlands län	—	—	—	1	—	—	59	—	—	7	—	—	12	—	—
22	Örebro län	11	—	—	2	—	—	93	1	1	—	—	—	3	—	—
23	Västmanlands län	3	—	—	29	—	—	297	—	—	38	—	—	27	1	1
24	Kopparbergs län	6	—	—	3	—	—	16	—	—	—	—	—	9	—	—
25	Gävle stad och län	22	—	—	3	—	—	42	1	1	65	—	—	12	1	1
26	Västernorrlands län	122	—	—	3	—	—	112	—	—	61	—	—	3	—	—
27	Jämtlands län	85	1	1	2	1	1	7	—	—	7	—	—	2	—	—
28	Västerbottens län	—	—	—	—	—	—	3	1	1	—	—	—	2	—	—
29	Norrbottens län	1	—	—	5	—	—	3	—	—	1	—	—	4	—	—
	Kvinnliga avdelningen	**145**	**16**	**9**	**33**	**—**	**—**	**146**	**9**	**9**	**100**	**30**	**26**	**211**	**32**	**29**
1	Stockholms stad	89	7	4	20	—	—	11	—	—	15	3	3	114	20	18
2	Stockholms län	—	—	—	1	—	—	38	1	1	—	—	—	6	—	—
3	Uppsala stad och län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
4	Södermanlands län	1	—	—	1	—	—	15	—	—	—	—	—	1	—	—
5	Östergötlands län	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	1	—
6	Norrköping	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
7	Jönköpings län	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	1
8	Kronobergs län	15	—	—	—	—	—	1	1	1	—	—	—	—	—	—
9	Kalmar län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
10	Gottlands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
11	Blekinge län	—	—	—	—	—	—	3	—	—	—	—	—	—	—	—
12	Kristianstads län	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—
13	Malmöhus län: Malmö	18	—	—	4	—	—	41	2	2	2	2	2	49	5	5
14	Hälsingborg	4	—	—	1	—	—	14	2	2	6	2	2	—	—	—
15	Övriga anstalter	1	—	—	—	—	—	20	1	1	—	—	—	1	—	—
16	Hallands län	—	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
17	Göteborgs och Bohus län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
18	Göteborgs stad	13	4	4	4	—	—	—	1	1	77	23	19	18	4	4
19	Älvsborgs län	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—
20	Skaraborgs län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
21	Värmlands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
22	Örebro län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
23	Västmanlands län	—	—	—	—	—	—	1	1	1	—	—	—	16	1	1
24	Kopparbergs län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—
25	Gävle stad och län	1	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
26	Västernorrlands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
27	Jämtlands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
28	Västerbottens län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
29	Norrbottens län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—

Butiks- o. magasins-personal			Hotell- o. restaurang-personal			Transport-arbetare			Allmän el. litterär verksamhet			Handel och samfärdsel, ej specific.			Husligt arbete			Annat arbete			
Ans.	L. p.	T.p.	Ans.	L. p.	T.p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L.p.	T.p.	Ans.	L.p.	T.p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	
1375	**94**	**84**	**269**	**13**	**13**	**4 306**	**472**	**446**	**156**	**35**	**31**	**76**	**9**	**9**	**10**	**1**	**1**	**1883**	**3 833**	**3 782**	
609	56	52	119	5	5	830	174	168	54	17	15	13	—	—	5	1	1	1 823	606	602	1
29	2	2	1	—	—	130	3	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	768	95	95	2
32	1	1	2	—	—	90	3	3	2	—	—	—	—	—	—	—	—	629	458	429	3
67	—	—	1	—	—	100	2	2	—	—	—	1	—	—	—	—	—	552	136	136	4
30	4	4	6	3	3	159	9	7	4	5	5	—	1	1	—	—	—	571	94	90	5
28	2	—	5	1	1	130	4	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	188	30	30	6
10	—	—	9	—	—	79	1	1	—	1	1	—	—	—	—	—	—	658	141	141	7
2	—	—	5	—	—	26	—	—	1	—	—	—	—	—	3	—	—	1 164	75	75	8
11	—	—	5	—	—	152	10	10	3	5	5	—	—	—	—	—	—	676	46	46	9
4	—	—	4	—	—	32	—	—	4	—	—	—	—	—	—	—	—	153	81	76	10
5	—	—	19	—	—	1	—	—	53	7	5	—	—	—	—	—	—	976	53	53	11
1	—	—	1	—	—	19	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	467	201	201	12
128	4	4	25	—	—	243	21	20	—	—	—	22	1	1	—	—	—	563	29	29	13
25	—	—	6	—	—	66	8	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	267	24	24	14
17	15	12	2	—	—	54	113	113	—	—	—	—	—	—	—	—	—	774	99	98	15
12	—	—	2	—	—	70	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	39	11	11	16
5	1	1	2	2	2	118	17	17	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1 256	24	24	17
238	7	6	32	1	1	723	90	77	32	—	—	39	7	7	—	—	—	1 174	282	277	18
9	—	—	1	—	—	34	2	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	562	119	119	19
1	—	—	2	1	1	22	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	267	145	145	20
20	—	—	3	—	—	200	2	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	499	82	80	21
19	—	—	4	—	—	37	2	2	2	—	—	—	—	—	—	—	—	679	270	270	22
28	—	—	5	—	—	98	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	892	89	89	23
13	—	—	7	—	—	42	4	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	841	115	115	24
16	1	1	1	—	—	342	2	2	1	—	—	—	—	—	—	—	—	548	56	56	25
9	1	1	—	—	—	473	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	735	238	238	26
3	—	—	—	—	—	21	2	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	341	62	62	27
3	—	—	—	—	—	5	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	280	82	81	28
1	—	—	—	—	—	10	2	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	489	90	90	29
298	**62**	**37**	**834**	**688**	**517**	**150**	**123**	**88**	**119**	**186**	**107**	**1**	**27**	**19**	**6046**	**6 373**	**4 145**	**99**	**3**	**2**	
143	25	13	327	281	204	42	17	11	79	106	61	1	27	19	1616	2 331	1 390	19	2	1	1
4	—	—	19	8	8	—	—	—	—	—	—	—	—	—	215	241	109	—	—	—	2
—	—	—	12	10	9	—	—	—	2	—	—	—	—	—	120	145	81	—	—	—	3
5	2	2	12	12	10	2	—	—	—	2	2	—	—	—	134	101	63	—	—	—	4
11	6	6	28	18	15	3	3	3	4	10	7	—	—	—	334	210	131	11	1	1	5
2	2	2	5	4	3	1	3	3	2	1	1	—	—	—	93	100	81	6	—	—	6
2	—	—	18	8	8	—	—	—	—	3	3	—	—	—	142	67	46	2	—	—	7
—	—	—	7	6	6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	89	60	35	—	—	—	8
1	—	—	5	7	6	1	—	—	1	5	4	—	—	—	112	77	57	—	—	—	9
—	1	—	2	3	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	31	20	14	—	—	—	10
—	—	—	3	—	—	12	6	4	—	—	—	—	—	—	191	129	82	—	—	—	11
6	1	1	26	31	21	—	—	—	1	1	1	—	—	—	178	172	106	—	—	—	12
76	9	6	50	55	37	57	64	49	2	5	2	—	—	—	472	500	366	—	—	—	13
1	—	—	28	17	12	2	1	1	2	4	2	—	—	—	134	140	95	6	—	—	14
1	2	2	20	17	15	5	3	3	—	—	—	—	—	—	240	169	121	2	—	—	15
3	—	—	6	4	4	—	—	—	3	2	1	—	—	—	69	52	33	1	—	—	16
1	—	—	13	11	9	—	1	1	1	2	1	—	—	—	66	50	31	2	—	—	17
19	12	4	51	27	16	11	6	3	10	16	1	—	—	—	473	678	504	49	—	—	18
3	—	—	3	13	10	—	1	—	4	2	1	—	—	—	59	73	33	1	—	—	19
2	—	—	15	16	10	—	—	—	—	—	—	—	—	—	178	183	102	—	—	—	20
—	—	—	6	9	6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	129	135	91	—	—	—	21
2	1	1	31	25	17	11	18	10	1	3	3	—	—	—	217	214	149	—	—	—	22
2	1	—	12	18	16	1	—	—	—	6	3	—	—	—	184	121	96	—	—	—	23
3	—	—	44	19	16	2	—	—	2	3	3	—	—	—	132	92	71	—	—	—	24
2	—	—	13	10	7	—	—	—	2	6	3	—	—	—	116	82	62	—	—	—	25
1	—	—	11	9	7	—	—	—	—	4	3	—	—	—	44	32	21	—	—	—	26
2	—	—	29	18	16	—	—	—	—	4	4	—	—	—	110	59	56	—	—	—	27
4	—	—	18	17	15	—	—	—	2	1	1	—	—	—	87	70	60	—	—	—	28
2	—	—	20	15	13	—	—	—	1	—	—	—	—	—	81	70	59	—	—	—	29

Yrkesinspektionens verksamhet under fjärde kvartalet 1921.

	Inspekterade arbetsställen	Sammanlagt arbetarantal	Sammanlagt kraftbelopp	Inspektions- och resedagar	Lämnade skriftliga meddelanden	Ink. protokoll över besiktning av ång-pannor	Ink. protokoll över besiktning av kokare e. d.	Ink. intyg över besiktning av hissar och kranar	Inkomna anmäln. om olycksfall	Därav olycksfall med dödlig utgång	Framställningar till länsstyrelserna	Anmälningar till åtal	Lämnade eftergifter
			eff. hkr.										
Yrkesinspektörerna													
I distriktet	78	5 680	3 319	90	11	126	—	41	725	9	13	—	2
II »	117	4 342	53 115	62	43	190	—	200	862	9	—	—	—
III »	101	4 119	15 714	45	46	96	—	19	530	4	1	1	—
IV »	73	2 549	3 144	53	12	52	—	—	398	6	5	1	3
V »	119	4 631	12 830	102	54	226	4	202	1 128	7	1	1	—
VI »	79	2 764	30 176	53	84	159	35	91	1 281	23	10	47	7
VII »	41	2 303	9 217	34	14	53	6	70	818	2	—	—	—
VIII »	93	4 130	47 892	55	53	97	—	74	995	9	[2]	—	—
IX »	52	3 294	14 704	54	40	69	1	18	852	13	—	2	1
Yrkesinspektrisen	175	11 075	—	93	102	—	—	—	—	—	—	1	—
Sprängämnesinspektören	4	—	—	10	11	—	—	—	[2]	—	—	—	—
Summa	**932**	**44 887**	**190 111**	[4] **651**	**470**	[6] **1 068**	[8] **46**	**715**	**7 591**	**82**	**32**	**53**	**13**
Underinspektörerna													
I distriktet	297	1 602	869	114	23	65	—	—	—	—	—	—	—
II »	438	440	5 329	144	13	82	—	—	—	—	—	—	—
III »	273	297	4 249	97	29	182	—	—	—	—	—	—	—
IV »	153	438	1 717	66	14	150	—	—	—	—	—	—	—
V »	341	1 163	2 911	131	14	248	—	—	—	—	—	—	—
VI »	354	2 148	1 795	178	30	66	—	—	—	—	—	—	—
VII »	250	331	3 565	128	12	42	—	—	—	—	—	—	—
VIII »	299	1 440	3 460	88	14	102	—	—	—	—	—	—	—
IX »	29	189	121	50	9	37	—	—	—	—	—	—	—
Summa	[1] **2 434**	[2] **8 048**	[3] **24 016**	**996**	**158**	[7] **974**	—	—	—	—	—	—	—
Bergmästarna													
Norra distriktet	6	2 716	19 950	11	5	—	—	—	82	3	—	—	—
Gävle—Dala distrikt	4	125	900	3	—	—	—	—	68	1	—	—	—
Östra distriktet	14	609	4 510	6	—	—	—	—	26	[2]	—	—	—
Mellersta distriktet	10	445	1 765	14	—	—	—	—	78	—	—	—	—
Västra »	1	35	130	2	—	—	—	139	56	—	—	—	—
Södra »	9	1 658	1 889	10	2	—	—	10	158	1	—	—	—
Summa	**44**	**5 588**	**29 144**	[5] **46**	**7**	—	—	**149**	**468**	**7**	—	—	—
Specialinspektörerna													
vid statens järnvägar													
för säkerhetstjänsten	30	500	—	4	18	—	—	—	617	1	—	—	—
» trafiktjänsten					9	—	—	—					
» rullande materiel	15	—	—	25	31	—	—	—	—	—	—	—	—
vid enskilda järnvägar	297	3 020	—	35	406	—	—	—	107	—	—	—	—
Summa	**342**	**3 520**	—	**64**	**464**	—	—	—	**724**	**1**	—	—	—
vid elektr. anläggningar			*kilowatt*										
Norra distriktet	61	103	14 660	—	44	—	—	—	3	1	—	—	—
Östra »	7	14	1 500	—	7	—	—	—	7	1	—	—	—
Västra »	22	55	3 900	—	22	—	—	—	6	2	—	—	—
Södra »	16	100	3 500	—	—	—	—	—	8	4	—	—	—
Summa	**106**	**272**	**23 560**	—	**73**	—	—	—	**24**	**8**	—	—	—

[1] Härav 759 inom jordbruk 597 inom hantverk och 1 078 inom annan verksamhet. — [2] Härav 1 285 inom hantverk och 6 763 inom annan verksamhet. — [3] Härav 11 573 inom jordbruk, 1 665 inom hantverk och 10 778 inom annan verksamhet. — [4] Härav 389 för inspektörerna och 262 för assistenterna. — [5] Härav 28 för bergmästarna och 18 för gruvingenjörerna. — [6] Härav större besiktning i 353 fall och mindre i 715 fall. — [7] Härav större besiktning i 403 fall och mindre i 571 fall. — [8] Härav större besiktning i 12 fall och mindre besiktning i 34 fall.

Arbetslösheten inom arbetarorganisationerna.

Den 31 december 1921.

December månad medförde åter en stegring av arbetslöshetssiffran. Av de 143 649 medlemmar, som de rapporterande fackföreningarna tillsammans redovisat, voro 47 668 eller 33·2 % arbetslösa den 31 december mot 28·8 % den 30 november.[1]

Sammanfattning för år 1921.

Antalet arbetslösa, i procent av det redovisade medlemsantalet inom olika fackförbund, har under år 1921 utgjort som följer:

Fackförbund	31/1	28/2	31/3	30/4	31/5	30/6	31/7	31/8	30/9	31/10	30/11	31/12	Årsmedeltal
Bageri- o. konditoriindustriarbetareförbundet	14·1	12·9	8·0	9·6	7·9	4·8	4·3	5·7	6·5	8·3	10·5	40·9	11·8
Bleck- och plåtslagareförbundet	22·4	28·9	29·0	19·8	15·7	11·1	8·4	8·4	8·8	17·0	23·2	34·3	19·2
Bokbindareförbundet	9·6	11·6	12·7	18·4	29·3	—	28·0	38·6	—	6·5	12·3	4·5	16·4
Bryggeriindustriarbetareförbundet	2·6	3·0	10·9	4·3	5·0	3·8	5·0	4·5	5·3	7·9	7·9	8·2	5·8
De förenade förbunden	30·7	25·9	31·4	22·1	20·1	17·5	20·4	18·3	14·8	14·4	16·6	15·2	20·1
Elektriska arbetareförbundet	15·4	21·0	24·4	23·7	22·6	25·3	23·0	19·9	15·1	17·4	15·4	22·7	20·9
Gjutareförbundet	18·4	20·2	30·3	30·6	30·7	46·0	37·4	45·8	42·1	43·9	41·7	44·8	35·0
Grov- o. fabriksarbetareförbundet	32·6	30·1	36·2	33·7	39·6	39·7	31·8	33·0	34·6	35·3	34·2	45·3	35·4
Gruvindustriarbetareförbundet	11·3	6·6	10·7	12·3	21·5	12·5	29·6	29·5	55·5	40·3	35·1	55·6	26·8
Handelsarbetareförbundet	6·1	6·4	9·3	8·7	9·3	9·1	10·4	13·1	10·4	8·9	10·9	12·3	9·5
Hattarbetareförbundet	1·5	4·7	7·8	0·0	0·0	0·0	18·0	14·3	13·6	12·5	19·6	19·6	10·6
Litografiska förbundet	9·4	9·6	12·2	8·8	9·3	7·6	8·8	7·5	8·2	8·3	7·8	7·2	8·8
Kommunalarbetareförbundet	3·3	3·0	3·0	1·5	1·7	1·3	2·7	2·1	3·0	2·6	3·7	4·8	2·7
Metallindustriarbetareförbundet	17·7	23·3	24·9	26·4	25·1	32·2	34·0	34·1	34·8	34·8	34·2	35·6	29·1
Därav: Järnbruksarbetare	22·7	25·1	26·6	26·6	21·8	34·1	33·7	32·9	36·1	32·8	32·3	41·5	27·2
Mek. verkstadsarbetare	16·5	22·6	24·3	26·4	26·9	31·6	34·1	34·4	34·4	35·3	34·8	33·8	29·6
Murareförbundet	39·6	39·3	36·2	21·9	12·5	10·8	10·3	17·5	25·5	42·1	60·9	65·0	31·6
Måleriarbetareförbundet	49·2	40·5	35·1	14·4	5·5	2·2	2·2	3·0	7·0	20·9	41·0	57·3	23·3
Pappersindustriarbetareförbundet	6·1	6·9	7·8	27·3	33·6	56·2	60·1	48·6	44·4	35·0	26·3	34·7	33·0
Pälsvaruarbetareförbundet	22·0	25·9	44·6	37·1	34·6	27·5	40·5	31·3	18·8	24·3	14·4	11·0	28·4
Sadelmakare- o. tapetserareförbundet	10·0	30·1	20·2	18·1	19·1	21·2	20·8	15·8	16·4	9·1	10·1	16·1	18·0
Sko- o. läderindustriarbetareförbundet	10·9	12·6	19·1	31·4	25·6	29·8	22·3	13·4	10·2	10·9	9·4	13·1	17·7
Skrädderiarbetareförbundet	37·8	29·5	21·5	20·0	12·2	11·8	14·9	13·2	9·8	9·0	8·0	16·7	17·4
Slakteri- o. charkuteriarbetareförbundet	7·0	5·6	5·2	5·3	9·1	6·5	5·9	6·3	4·9	9·9	14·2	13·0	7·2
Stenindustriarbetareförbundet	18·0	14·7	20·8	12·9	19·9	13·9	17·8	33·1	30·5	38·6	28·2	36·8	25·5
Stuckatörförbundet	57·5	76·9	62·5	28·6	31·4	—	—	37·9	34·5	—	—	—	49·0
Sågverksindustriarbetareförbundet	26·5	21·5	35·9	41·4	43·4	43·0	50·2	51·2	47·3	43·5	47·1	63·0	43·6
Textilarbetareförbundet	19·2	12·7	22·9	17·3	29·8	28·3	32·0	26·4	14·8	15·7	9·8	6·5	20·2
Tobaksindustriarbetareförbundet	0·4	0·6	0·6	7·6	7·7	3·9	3·0	4·1	6·7	10·4	11·9	7·9	5·2
Transportarbetareförbundet	19·9	13·2	33·8	18·5	22·2	28·6	32·8	34·3	15·2	14·3	19·4	10·9	21·0
Träarbetareförbundet	33·5	34·7	34·8	33·7	30·6	31·1	31·8	29·8	30·7	34·9	38·1	42·1	33·7
Tunnbinderiarbetareförbundet	29·0	21·2	33·2	34·4	28·0	28·3	23·0	21·7	36·8	43·8	43·4	39·1	31·4
Typografförbundet	6·8	10·9	8·0	7·7	10·4	11·6	10·1	13·6	12·4	13·2	13·8	12·6	12·1
Väg- o. vattenbyggnadsarbetareförbundet	28·0	15·8	25·8	19·9	20·0	9·4	12·1	10·6	8·5	11·3	9·1	5·7	14·6
Summa	20·1	20·7	24·5	24·2	25·1	27·7	27·9	27·4	27·3	27·1	28·8	33·2	26·6

[1] Till följd av det skydd, som dessa uppgifter åtnjuta enligt 2 § 4 mom. tryckfrihetsförordningen, kan icke meddelas, i vad mån siffrorna avse hela antalet medlemmar inom fackförbunden. På grundval av dessa siffror kunna alltså inga slutsatser dragas beträffande fackförbundens verkliga medlemsantal eller rörande förändringar i detta hänseende.

Antalet arbetslösa inom arbetarorganisationerna den 31 december 1921.

Fackförbund	Redovisade avdelningar	Redovisade medlemmar[1]				Arbetslösa					Orsak		Arbetslediga på grund av					Arbetslöshetsdagar		
		Män				Män			Tillsammans									Antal redovisade		Antal dagar under dec. 1921
		Helt betalande	Halvt betalande	Kvinnor	Tillsammans	Helt betalande	Halvt betalande	Kvinnor	Antal	%	arbetsbrist	tillfällig orsak	sjukdom	arbetskonflikt	värnplikt	annan orsak	Tillsammans	avdeln.	medlemmar	
Bageri- o. konditoriindustriarb.-förb.	31	2 751	531	1 173	4 455	1 055	486	282	1 823	40·9	1 807	16	51	4	11	15	81	28	2 983	13 690
Bleck- och plåtslagareförbundet	47	1 330	160	—	1 490	490	21	—	511	34·3	497	14	61	1	19	4	85	35	1 353	10 212
Bokbindareförbundet	12	180	25	464	669	8	—	22	30	4·5	24	6	7	—	2	89	98	6	490	600
Bryggeriindustriarbetareförbundet	27	2 512	47	825	3 384	144	3	132	279	8·2	262	17	114	—	27	—	141	14	2 767	6 577
De förenade förbunden	52	2 210	122	372	2 704	331	32	49	412	15·2	408	4	57	203	12	52	324	35	1 976	8 230
Elektriska arbetareförbundet	87	2 612	216	—	2 828	591	51	—	642	22·7	611	31	52	6	52	19	129	63	2 343	12 357
Gjutareförbundet	85	2 800	278	7	3 085	1 257	121	5	1 383	44·8	1 383	—	105	—	27	27	159	67	2 195	23 023
Grov- o. fabriksarbetareförbundet	200	15 923	982	1 528	18 433	7 296	486	561	8 343	45·3	6 473	1870	618	218	208	1 337	2 381	145	13 269	162 898
Gruvindustriarbetareförbundet	16	1 239	76	18	1 333	675	63	3	741	55·6	705	36	24	—	4	33	61	10	886	6 800
Handelsarbetareförbundet	80	4 327	615	1 318	6 260	545	168	54	767	12·3	767	—	155	2	49	—	206	55	5 458	22 189
Hattarbetareförbundet	2	56	—	—	56	11	—	—	11	19·6	11	—	1	—	1	—	2	1	11	9
Litografiska förbundet	15	707	60	—	767	48	7	—	55	7·2	55	—	10	—	10	—	20	—	—	—
Kommunalarbetareförbundet	72	5 833	199	71	6 103	272	13	10	295	4·8	268	27	290	1	12	—	303	25	2 097	7 083
Metallindustriarbetareförbundet	111	—	—	—	42 146	—	—	—	15 006	35·6	—	—	—	—	—	—	—	98	38 692	342 261
Därav: Järnbruksarbetare	45	—	—	—	9 804	—	—	—	4 072	41·5	—	—	—	—	—	—	—	40	8 454	95 856
Mek. verkstadsarbetare	66	—	—	—	32 342	—	—	—	10 934	33·8	—	—	—	—	—	—	—	58	30 238	246 405
Murareförbundet	32	1 394	145	—	1 539	930	71	—	1 001	65·0	1 001	—	23	—	4	12	39	20	808	14 270
Måleriarbetareförbundet	41	2 266	67	1	2 334	1 318	19	—	1 337	57·3	1 337	—	14	1	19	—	34	34	2 118	25 717
Pappersindustriarbetareförbundet	29	3 687	149	79	3 915	1 266	60	31	1 357	34·7	1 231	126	105	46	46	149	346	19	3 066	22 104
Pälsvaruindustriarbetareförbundet	7	190	44	301	535	20	7	32	59	11·0	54	5	3	—	11	3	17	4	388	1 242
Sadelmakare- o. tapetserareförb.	39	862	71	112	1 045	165	1	2	168	16·1	166	2	19	—	17	—	36	16	833	3 111
Sko- och läderindustriarbetareförb.	29	3 562	442	1 463	5 467	606	85	26	717	13·1	669	48	103	16	83	—	202	23	2 792	10 433
Skrädderiarbetareförbundet	29	544	49	835	1 428	43	1	194	238	16·7	234	4	32	32	3	—	67	16	1 112	5 932
Slakteri- o. charkuteriarbetareförb.	20	423	29	42	494	58	1	5	64	13·0	64	—	11	3	3	4	21	8	216	1 160
Stenindustriarbetareförbundet	42	1 490	147	—	1 637	555	48	—	603	36·8	603	—	38	18	6	1	63	28	1 329	13 605
Stuckatörförbundet	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Sågverksindustriarbetareförbundet	145	9 986	1 687	5	11 678	6 220	1 138	4	7 362	63·0	6 712	650	307	492	137	46	982	100	8 466	117 224
Textilarbetareförbundet	36	1 936	150	2 502	4 588	178	17	102	297	6·5	294	3	168	—	30	13	211	13	1 411	2 225
Tobaksindustriarbetareförbundet	10	617	48	2 672	3 337	238	1	24	263	7·9	190	73	92	—	2	122	216	4	2 027	6 588
Transportarbetareförbundet	25	2 331	72	—	2 403	235	27	—	262	10·9	262	—	104	—	9	127	240	16	1 498	5 597
Träarbetareförbundet	135	7 201	823	22	8 046	3 057	318	9	3 384	42·1	3 347	37	198	280	68	35	581	124	7 618	64 154
Tunnbinderiarbetareförbundet	8	269	10	—	279	109	—	—	109	39·1	109	—	7	2	—	—	9	7	274	2 406
Typografförbundet	29	851	273	34	1 158	104	38	4	146	12·6	145	1	13	—	14	7	34	25	1 110	4 179
Väg- o. vattenbyggnadsarbetareförb.	1	53	—	—	53	3	—	—	3	5·7	3	—	1	—	—	—	1	1	53	78
Summa	1 494	[2] —	[2] —	[2] —	143 649	[2] —	[2] —	[2] —	47 668	33·2	[2] —	[2] —	[2] —	[2] —	[2] —	[2] —	[2] —	1 040	109 639	915 954

[1] Jfr noten å sid. 267. — [2] Enär uppgifter icke kunnat erhållas från samtliga organisationer, ha slutsummor icke nedräknats.

Den i Sociala Meddelanden förut för varje månad publicerade statistiken är i tablån å sid. 267 kompletterad med uppgifter även från sådana fackförbund, vilkas rapporter inkommit för sent för att kunna medtagas i den vanliga månadsöversikten. Genom dessa kompletteringar har i vissa fall även riksmedeltalet undergått någon förskjutning.

Av de fackförbund, från vilka statistik föreligger för hela året, uppvisar sågverksindustriarbetareförbundet den högsta genomsnittliga arbetslöshetssiffran, 43·6. Därnäst komma grov- och fabriksarbetareförbundet med 35·4 %, gjutareförbundet med 35·0 %, träarbetareförbundet med 33·7 och pappersindustriarbetareförbundet med 33·0 %. Lägst ligger, som av tablån synes, kommunalarbetareförbundet med en genomsnittssiffra av endast 2·7 %. Jämförelsevis gynnsamma siffror förete även tobaks- och bryggeriindustriarbetareförbunden med resp. 5·2 och 5·8 % arbetslösa i medeltal.

En sammanställning av tillgänglig arbetslöshetsstatistik från Sverige och vissa andra länder visar följande procenttal för månaderna dec. 1920—dec. 1921.

	Dec.	Jan.	Febr.	Mars	April	Maj	Juni	Juli	Aug.	Sept.	Okt.	Nov.	Dec.
Sverige	15·6	20·1	20·7	24·5	24·2	25·1	27·7	27·9	27·4	27·3	27·1	28·8	33·2
Norge	6·5	10·5	13·1	14·9	14·7	16·1	18·4	15·9	14·7	14·7	15·1	16·9	18·3
Danmark	15·5	19·7	23·2	23·6	21·7	18·6	16·8	16·7	17·7	16·6	18·3	20·8	25·2
England	6·1	6·9	8·5	10·0	17·6	22·2	23·1	16·7	16·5	14·8	15·6	15·9	16·5
Tyskland	4·1	4·5	4·7	3·7	3·9	3·7	3·0	2·6	2·2	1·4	1·2	1·4	1·6
Nederländerna	13·4	16·5	16·4	13·9	11·9	9·4	8·1	7·6	7·3	6·8	6·9	—	—
Belgien	17·4	19·3	22·7	31·5	31·2	32·3	22·9	21·4	21·7	17·7	13·6	13·9	—
Kanada	13·1	13·1	16·1	16·5	16·3	15·5	13·1	9·1	8·7	8·5	7·4	11·1	—
Massachusetts	29·2	—	—	22·1	—	—	20·1	—	—	19·1	21·2	—	—
Nya Syd-Wales	7·1	10·3	13·6	8·7	6·5	13·9	7·9	8·4	15·0	12·2	10·5	—	—

Beträffande den inbördes jämförbarheten mellan dessa siffror hänvisas till vad därom anfördes i andra häftet av Sociala Meddelanden, sid. 148.

Livsmedelspriser och levnadskostnader.

Livsmedelspriser under januari månad 1922.[1] De noteringar av minuthandelspriser å livsmedel, som meddelas i efterföljande sammandragstabell för socialstyrelsens 49 ombudsorter, ha inhämtats och bearbetats på samma sätt, som tidigare varit fallet. Under hänvisning till denna tabell må följande anföras rörande de under de senaste månaderna inträffade prisförändringarna å de olika varuslagen.

Under föregående månad konstaterades ett tämligen utpräglat prisfall beträffande flertalet i budgeten ingående varuslag. *Prisnedgången* har fortsatt under januari och omfattar denna månad 38 varuslag av de 58, å vilka

[1] Preliminära siffror.

[2] För de förändringar i fråga om inhämtandet av det prisstatistiska primärmaterialet, som företagits vid ingången av år 1920, har redogörelse lämnats i häfte n:r 5, årg. 1920.

Medelpris per år (1913—1921) och per månad (jan. 1921—jan. 1922)

	Varuslag	Kvantitet	1913	1914	1915	1916	1917	1918	1919	1920	1921
			öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre
1	Mjölk: oskummad	l.	14	15	16	19	25	× 38	47	44	35
2	handskummad	»	8	8	9	10	15	× 24	—	26	20
3	separerad	»	6	6	7	8	12	× 19	23	19	13
4	Smör: bords- (mejeri-)	kg.	236	239	292	××310	× 401	× 587	729	657	496
5	mat- (lands-)	»	213	218	260	295	× 358	× 546	727	651	486
6	Ost: helfet, okryddad	»	164	162	197	257	× 305	× 372	624	524	389
7	halvfet, »	»	121	119	149	191	× 234	× 332	500	374	267
8	Margarin: växt-, bästa sort	»	135	144	170	216	—	—	433	376	293
9	Ägg: svenska, färska	tjog	159	171	198	237	343	725	681	578	428
10	» konserverade	»	137	151	169	204	307	615	716	533	393
11	Potatis: gammal	hl.	—	—	—	526	× 955	× 1200	1271	963	947
12	»	5 l.	28	30	36	33	× 58	× 68	71	60	60
13	färsk	»	46	80	87	76	146	237	102	191	124
14	Ärter, gula	kg.	51	55	57	55	× 63	× 66	78	69	58
15	Bruna bönor	»	48	49	75	111	199	× 173	214	130	83
16	Mjöl: vete-, svenskt, bästa sort [2]	»	31	33	40	××38	× 42	× 50	× 75	91	71
17	råg-, » » »	»	22	23	32	××29	× 36	× 41	× 56	56	46
18	rågsikt-, » » »	»	27	29	39	××34	—	—	× 73	73	63
19	Gryn: havre- (ångpreparerade)	»	36	42	52	50	× 68	× 82	99	101	72
20	ris-, bästa sort svenska (»R. T.»)	»	41	41	46	52	× 75	× 73	111	176	85
21	Rågbröd: hårt, grovt spisbröd	»	41	43	54	53	× 62	× 78	96	111	108
22	hårt, knäckebröd	»	—	—	—	—	—	—	—	139	132
23	mjukt, limpa, söt	»	38	40	48	49	× 60	× 75	96	105	93
24	» » sur (»grovbröd»)	»	30	31	38	38	× 45	× 49	64	71	65
25	Vetebröd: skorpor, ordinära [3]	»	76	78	88	90	× 117	× 180	230	254	217
26	mjukt, bil- bakat med vatten [3]	»	43	46	53	54	× 68	× 88	116	128	113
27	ligaste sort » » mjölk [3]	»	60	61	67	66	× 83	× 144	167	145	129
28	Nötkött, färskt: stek	»	122	116	140	193	219	567	563	398	301
29	soppkött	»	100	95	119	169	190	507	490	333	243
30	Kalvkött, stek: gödkalv	»	131	130	154	203	× 215	546	512	493	377
31	spädkalv	»	72	70	87	122	× 148	357	312	274	204
32	Fårkött: färskt, stek	»	133	130	158	215	258	626	600	431	310
33	salt, svenskt	»	114	118	139	194	241	546	547	385	264
34	Renkött, färskt, stek	»	119	121	140	184	261	509	557	442	348
35	Fläsk: färskt	»	133	129	191	233	× 270	× 388	605	449	321
36	salt, svenskt (sidfläsk)	»	140	137	198	246	× 287	× 404	619	470	338
37	» amerikanskt »	»	—	—	—	—	—	—	—	364	275
38	Fisk, färsk: abborre	»	75	76	80	99	122	211	202	191	166
39	gädda	»	108	110	117	149	188	317	333	312	260
40	sill	»	34	35	45	68	91	149	110	102	92
41	strömming	»	38	39	43	56	65	123	114	106	91
42	torsk	»	55	57	62	82	111	196	160	139	119
43	rödspotta (»spätta»)	»	79	81	89	123	167	295	244	219	199
44	kolja	»	—	—	—	—	—	—	—	152	134
45	salt: sill, prima	»	[1] 45	45	57	97	105	145	148	120	87
46	strömming	»	30	31	36	61	73	100	105	74	65
47	Kabeljo av långa med fenor o. stjärt	»	56	58	72	111	152	293	223	156	113
48	Kaffe (obränt), prima Santos	»	170	159	161	209	× 315	× 307	316	331	210
49	Socker, bit-	»	67	65	66	× 68	× 70	× 92	× 133	× 168	× 170
50	Salt (matsalt)	»	—	10	10	13	19	31	32	31	26
51	Svagdricka	l.	6	6	7	8	10	14	16	16	17
52	Fotogen, Water White	»	20	21	23	27	37	—	71	60	53
53	Ved: björk- osågad, hemkörd (per	famn	2560	2630	2890	3810	5520	7850	8220	10310	7090
54	barr- »storfamn»: 3·56 kbm)	»	2040	2110	2310	3060	4500	6620	6740	8230	5620
55	Bränntorv	100 kg.	196	220	290	385	670	1035	896	964	659
56	Kol: antracit- (»valnöt») hemkörd	hl.	401	411	531	717	803	—	—	2069	1286
57	eng. hushålls- (fyrkol) hemkörd	»	234	242	367	543	707	—	—	1664	703
58	Koks: gasverks- (krossad) [4] hemkörd	»	165	157	211	292	413	—	—	1177	452
59	eng. kamin- » hemkörd	»	189	190	248	339	521	—	—	1249	481

[1]) Uppgifterna för år 1913 avse sill av märket »K. K. K.». — [2]) Uppgifterna avse 1917—aug. vetebrödstyper, vadan de meddelade priserna avse kvaliteter närmast motsvarande de i varulistan an- — ×× Eljest fastställda pris. (Beträffande maximiprisbestämmelser å olika varuslag hänvisas till Soc.

för samtliga orter (44 orter åren 1913—1919 samt 49 orter fr. o. m. år 1920).

Jan. 1921	Febr. 1921	Mars 1921	April 1921	Maj 1921	Juni 1921	Juli 1921	Aug. 1921	Sept. 1921	Okt. 1921	Nov. 1921	Dec. 1921	Jan.[5] 1922	Höjning (+) eller sänkning (−) i %		
öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	jan. 1914—jan. 1922	jan. 1921—jan. 1922	
42	39	38	37	36	35	34	34	33	33	32	30	26	+ 85·7	− 38·1	1
25	22	22	21	20	19	19	19	18	18	18	17	15	+ 87·5	− 40·0	2
17	15	14	14	13	13	13	13	12	12	12	11	10	+ 66·7	− 41·2	3
594	521	528	550	470	461	463	536	500	463	460	411	342	+ 43·1	− 42·4	4
590	515	517	543	472	453	444	510	486	451	449	406	330	+ 53·5	− 44·1	5
480	448	423	398	383	376	371	371	366	360	354	342	327	+ 99·4	− 31·9	6
343	315	288	274	257	257	250	256	252	247	238	227	218	+ 80·2	− 36·4	7
365	335	331	322	281	278	276	275	274	268	262	247	199	+ 44·2	− 45·5	8
648	531	403	301	285	306	334	359	370	452	560	591	431	+ 105·2	− 33·5	9
578	470	331	—	—	275	295	283	—	407	445	453	370	+ 143·4	− 36·0	10
1127	1114	1084	1013	951	922	939	898	1000	816	763	742	758	—	− 32·7	11
69	70	68	66	63	61	60	51	63	53	51	49	50	+ 85·2	− 27·5	12
—	—	—	—	—	—	164	84	—	—	—	—	—	—	—	13
68	66	63	61	59	59	58	58	57	53	50	48	47	+ 56·7	− 30·9	14
102	92	85	81	79	77	77	77	77	79	82	88	90	+ 95·7	− 11·8	15
87	76	72	69	71	76	74	75	70	63	58	57	57	+ 83·9	− 34·5	16
50	49	48	48	49	51	51	48	44	40	35	34	33	+ 57·1	− 34·0	17
68	66	65	66	68	71	70	68	63	56	49	49	48	+ 84·6	− 29·4	18
92	80	76	75	74	74	74	74	71	66	56	53	52	+ 44·4	− 43·5	19
134	111	94	86	79	78	77	75	74	72	69	68	67	+ 67·5	− 50·0	20
113	113	111	110	110	110	111	110	107	103	99	96	94	+ 129·3	− 16·8	21
139	137	135	135	133	134	134	134	131	128	123	120	118	—	− 15·1	22
104	99	95	95	94	95	95	94	93	86	83	82	80	+ 110·5	− 23·1	23
70	66	65	67	67	67	67	66	65	59	57	58	57	+ 83·9	− 18·6	24
250	230	224	222	220	221	220	218	214	199	192	189	188	+ 150·7	− 24·8	25
128	120	117	116	116	116	116	116	112	105	99	98	99	+ 125·0	− 22·7	26
143	134	132	130	130	131	131	130	128	120	117	117	114	+ 90·0	− 20·3	27
355	334	326	319	314	309	308	306	298	271	244	230	223	+ 84·3	− 37·2	28
291	272	263	259	256	251	250	246	238	215	193	181	175	+ 75·0	− 39·9	29
449	424	411	404	395	389	375	366	355	337	314	305	303	+ 129·5	− 32·5	30
251	232	230	217	209	203	201	197	192	182	168	169	166	+ 127·4	− 33·9	31
347	336	343	352	350	342	335	318	294	252	225	221	224	+ 71·0	− 35·4	32
300	299	296	290	283	286	282	276	260	205	192	195	186	+ 59·0	− 38·0	33
425	390	380	371	369	—	—	292	321	322	312	296	280	+ 125·8	− 34·1	34
388	345	331	324	313	308	314	327	330	313	288	266	256	+ 93·9	− 34·0	35
411	365	348	338	331	327	334	343	343	329	303	283	273	+ 96·4	− 33·6	36
350	324	302	286	267	265	260	275	273	251	232	213	203	—	− 42·0	37
189	193	190	167	140	143	161	160	161	169	160	157	163	+ 109·0	− 13·8	38
300	301	288	252	226	238	267	270	263	254	246	220	224	+ 94·8	− 25·3	39
90	64	67	83	87	105	117	113	113	94	92	82	78	+ 122·9	− 13·3	40
112	102	98	94	91	97	91	79	80	86	86	78	84	+ 104·9	− 25·0	41
135	127	130	119	114	115	118	116	116	117	112	107	109	+ 87·9	− 19·3	42
226	226	218	191	176	195	207	201	189	184	195	181	213	+ 159·8	− 5·8	43
153	139	151	137	129	133	139	129	131	128	123	116	121	—	− 20·9	44
98	98	95	92	85	81	81	86	86	83	80	80	82	+ 82·2	− 16·3	45
77	73	66	66	60	63	71	68	68	58	54	53	52	+ 57·6	− 32·5	46
146	135	131	122	116	110	111	102	97	94	95	96	100	+ 75·4	− 31·5	47
253	246	231	216	205	202	202	197	196	191	191	190	189	+ 17·4	− 25·3	48
×178	×178	×178	×178	×167	×167	×167	×167	×167	×166	×166	×165	×165	+ 157·8	− 7·3	49
29	28	28	27	26	26	26	25	24	24	23	23	22	—	− 24·1	50
17	17	17	17	17	17	17	17	17	17	16	16	16	+ 166·7	− 5·9	51
67	68	63	61	57	50	47	46	45	43	43	42	42	+ 110·0	− 37·3	52
9830	8880	8260	7850	7460	7040	6630	6290	6070	5810	5550	5360	5160	+ 98·5	− 47·5	53
7660	6970	6480	6180	5900	5610	5370	5080	4890	4710	4420	4150	4020	+ 94·2	− 47·5	54
861	807	747	743	700	678	648	599	548	548	530	502	482	+ 137·4	− 44·0	55
1785	1563	1477	1452	1384	1389	1312	1102	999	976	985	1004	1015	+ 157·6	− 43·1	56
1181	907	792	757	732	726	727	603	537	499	491	484	480	+ 110·5	− 59·4	57
746	595	524	511	470	441	424	390	353	317	327	322	325	+ 108·3	− 56·4	58
788	601	526	534	526	492	475	396	353	366	360	360	364	+ 98·9	− 53·8	59

1919 75 % utmalning. — [3]) Under tiden för den statliga regleringen av brödsäd salufördes ej rena givna. — [4]) T. o. m. år 1919 avse uppgifterna okrossad koks. — [5]) Preliminära siffror. — × Maximipris. Medd., årg. 1920, noten å sid. 680.)

noteringar inhämtats. Bland dessa torde särskilt böra nämnas mjölk och mejeriprodukter, margarin samt ägg. Fullt *oförändrade* äro medelpriserna å 4 varuslag, däribland vetemjöl och socker. Under redovisningsmånaden har *prisstegring* ägt rum beträffande 16 varuslag, bland vilka märkas flertalet sorter färsk fisk.

Sammanfattning av livsmedelsprisernas förändringar juli 1914—jan. 1922. Till belysande av de allmänna förändringar, som med avseende å livsmedelspriserna ägt rum i detaljhandeln från tiden före världskrigets utbrott till och med januari 1922, meddelas efterföljande indexserier, vilka utarbetats på sätt förut beskrivits i Sociala Meddelanden (årg. 1920, sid. 752 ff.).

	År 1914				År 1915				År 1916				År 1917			
	Juli 1914	3:e kv.	4:e kv.		1:a kv.	2:a kv.	3:e kv.	4:e kv.	1:a kv.	2:a kv.	3:e kv.	4:e kv.	1:a kv.	2:a kv.	3:e kv.	4:e kv.
A. Aritmetiska (»ovägda») medeltal	100	103	108		114	121	129	138	143	148	162	175	190	197	208	235
B. »Vägda» medeltal . .	100	103	107		113	121	124	128	130	134	142	152	166	175	181	201

	År 1918				År 1919				År 1920				År 1921				År 1922
	1:a kv.	2:a kv.	3:e kv.	4:e kv.	1:a kv.	2:a kv.	3:e kv.	4:e kv.	1:a kv.	2:a kv.	3:e kv.	4:e kv.	1:a kv.	2:a kv.	3:e kv.	4:e kv.	Jan.
A.	268	305	330	372	364	352	343	332	316	316	331	323	283	250	237	210	198
B.	227	255	277	320	335	328	311	308	293	295	304	301	266	240	231	210	190

Enligt vad såväl den »ovägda» som den »vägda» indexserien giver vid handen, har den allmänna prisnivån i fråga om livsmedel, lyse och bränsle under januari månad visat en kraftig nedgång, och den »vägda» indexsiffran är nu 12 enheter lägre än i december.

Levnadskostnadernas allmänna förskjutningar sedan juli 1914. Det må noga observeras, att samtliga ovan angivna stegringssiffror endast avse den förhöjning, som drabbat priserna å livsmedel, lyse och bränsle. För att däremot få en fullständig bild av prisstegringens inverkan å en familjs hela utgiftsstat måste tydligen undersökningen utsträckas till att omfatta även övriga i budgeten ingående poster, såsom hyra, kläder, skatter m. m., vilka utgiftsposter förete delvis väsentligt andra prisrörelser. En dylik beräkning finnes publicerad i häfte 2 av Sociala Meddelanden 1922 (sid. 157), och enligt denna uppgick den allmänna stegringen av levnadskostnaderna från juli 1914 till tiden omkring den 1 januari 1922 till c:a 116 % mot 131 % vid närmast föregående undersökningstillfälle, den 1 oktober 1921.

[1] Preliminära siffror.

Arbetsmarknaden under februari månad 1922.

Arbetsförmedlingsanstalternas rapporter för februari månad visade i det närmaste samma antal arbetssökande i förhållande till antalet lediga platser som under januari. Relationssiffran var nämligen 479, mot 482 föregående månad. Såsom förut framhållits, få emellertid dessa siffror under nuvarande förhållanden ej tillmätas alltför stor betydelse, enär de i hög grad influeras av samarbetet mellan arbetsförmedlingen och den offentliga hjälpverksamheten för arbetslösa. Om hänsyn tages endast till förhållandena på den öppna arbetsmarknaden, betecknas arbetstillgången av de flesta anstalter såsom i stort sett lika dålig eller i vissa fall ännu sämre än under januari. Från en del håll har dock såsom ett gynnsamt tecken framhållits, att åtminstone nya eller utvidgade driftsinställelser icke inrapporterats i samma omfattning som tidigare varit fallet. I själva verket torde nog också på åtskilliga områden en ej obetydlig ökning av arbetstillgången ha inträtt genom att industrier, som förut längre eller kortare tid legat nere, nu återupptagit driften. Då det emellertid härvid i regel endast torde ha varit respektive verks förutvarande fasta arbetarstam, som kunnat beredas sysselsättning, ha dessa ökade arbetstillfällen sannolikt icke alltid kunnat komma till synes i arbetsförmedlingsanstalternas statistik.

Det är i främsta rummet sågverksindustrien, som sålunda satt i gång i större utsträckning, sedan genom kollektivavtalens utlöpande den 1 februari möjlighet beretts till lönernas anpassning efter det nya prisläget. Ehuru förhandlingarna om nya avtal icke lett till resultat, kunde lönenedsättningarna i allmänhet genomföras utan öppen konflikt, åtminstone vid de norrländska sågverken; i Göteborg utbröt däremot strejk hos en del arbetsgivare. Inom pappers- och småglasindustrierna, vars avtal likaledes utgingo den 1 februari, har den förut nerlagda driften också i en del fall åter kommit i gång. Vid åtskilliga pappersbruk ledde de av arbetsgivarna genomdrivna lönenedsättningarna emellertid till arbetsinställelse. Inom textilindustrien hade arbetet åter kommit i normal gång, sedan de i föregående månadsöversikt omnämnda konflikterna bilagts. Inom metallindustrien arbetade såväl järnbruk som mekaniska verkstäder fortfarande under tryckta konjunkturer och utan ordnade avtalsförhållanden.

Inom byggnadsverksamheten synes arbetet överallt ha legat nere i avvaktan på de minskade arbetskostnader, som förväntas efter den 1 april, då avtalen även inom detta fack upphöra att gälla.

Inom sjöfarten ha de under månaden rådande, osedvanligt svåra isförhållandena bidragit att ytterligare minska arbetstillgången. Särskilt i Stockholm uppgives tillgången å hyror ha varit sämre än förut på många år. I Göteborg och i ännu högre grad i de skånska hamnarna gjorde sig däremot

vid slutet av månaden vårens annalkande märkbart genom en tydlig ökning av arbetstillgången. Även inom stuveribranschen yppades i samband härmed ökade arbetstillfällen.

Inom jordbruket började likaledes en tydlig ökning förmärkas i efterfrågan å arbetskraft. Den under de senaste månaderna rådande disproportionen mellan platstillgång och arbetsansökningar har också, såsom nedanstående siffror utvisa, på detta område i någon mån börjat förbättras.

Antalet ansökningar om arbete *på 100 lediga platser* vid de offentliga arbetsförmedlingsanstalterna under februari samt under föregående månader och år framgår av efterföljande sammanställning:

	Jan.	Febr.	Mars	April	Maj	Juni	Juli	Aug.	Sept.	Okt.	Nov.	Dec.
1902—1912	182	150	119	104	106	119	118	101	93	104	141	134
1913	153	153	110	97	99	112	107	96	89	98	129	117
1914	125	127	107	91	93	104	99	133	121	128	192	182
1915	202	181	147	125	118	135	134	122	110	110	141	113
1916	138	124	109	90	85	92	82	89	79	87	106	97
1917	110	124	118	108	93	94	88	83	81	100	115	105
1918	137	167	158	143	136	156	147	131	115	109	125	139
1919	179	162	141	111	99	100	101	97	92	92	113	110
1920	125	112	91	80	84	92	94	95	98	110	155	153
1921	246	301	240	203	213	258	261	235	223	263	384	473
1922	*482*	*479*	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Därav inom jord- och skogsbruk:												
1918	70	87	91	77	74	80	88	106	95	85	99	116
1919	122	95	90	69	67	64	74	104	94	83	110	95
1920	95	85	77	64	71	63	68	87	85	84	111	123
1921	120	102	100	81	80	98	108	124	136	166	242	362
1922	*341*	*282*	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Övriga näringsgrupper:												
1918	160	196	184	168	153	175	168	145	124	119	133	143
1919	192	181	157	126	109	110	109	94	91	97	114	113
1920	133	121	96	86	88	101	102	98	104	127	174	159
1921	276	354	288	249	249	294	302	275	256	304	415	488
1922	*502*	*514*	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

Växlingarna på arbetsmarknaden under de senaste åren framgå även av efterföljande tabell, avseende antalet *arbetslösa inom fackföreningarna* i procent av hela det redovisade medlemsantalet:

	31/1	28/2	31/3	30/4	31/5	30/6	31/7	31/8	30/9	31/10	30/11	31/12
1911	—	12·6	10·4	6·7	5·5	3·2	2·9	3·1	2·8	4·3	4·4	8·5
1912	11·1	8·4	6·5	5·2	3·7	3·3	2·8	2·7	2·9	3·6	5·7	8·4
1913	8·9	7·1	5·7	4·0	2·6	2·7	2·5	2·3	2·2	2·6	4·4	7·5
1914	10·4	7·5	6·5	5·1	3·2	3·1	3·0	8·1	7·7	8·1	10·3	15·0
1915	14·8	12·0	11·2	8·5	6·7	6·3	4·0	3·6	3·5	3·8	4·5	7·7
1916	8·0	6·7	5·2	4·7	3·3	2·7	2·7	2·2	2·2	2·3	2·2	5·4
1917	5·9	5·5	7·0	4·4	2·8	3·1	3·3	2·8	2·4	2·8	2·4	5·8
1918	6·0	5·0	4·9	5·0	4·0	4·6	4·2	3·5	3·7	3·2	3·4	7·3
1919	7·5	7·6	8·1	7·5	6·1	4·6	3·8	3·2	3·1	3·2	3·8	7·2
1920	7·6	7·5	4·5	3·5	2·9	3·4	2·8	3·0	2·9	4·3	7·0	15·8
1921	20·1	20·7	24·5	24·2	25·1	27·7	27·9	27·4	27·3	27·1	28·8	33·2
1922	*34·8*	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

Arbetslöshetens utbredning inom olika fack framgår närmare av tabellen å sid. 364.

Arbetslöshetsunderstöd vid arbetskonflikter.

I. Regeringens beslut den 10 mars 1922.

Vid handhavandet av den offentliga understödsverksamheten för arbetslösa hava på den senaste tiden de svårigheter, som vållats av inträdande arbetskonflikter, alltmera gjort sig gällande. Kungörelsen angående statsbidrag till understöd åt medellösa arbetslösa den 22 juni 1921 (sv. förf.-saml. n:r 366) stadgar i § 2 punkt 4 såsom villkor för att statsbidrag skall kunna utgå till understöd åt arbetslös, att denne skall hava hos organ för offentlig arbetsförmedling sökt, men ej erhållit arbete, samt i § 9, att då ansökan om arbetslöshetsunderstöd inkommit, vederbörande understödsorgan skall i första hand söka bereda sökanden lämpligt tillfälle till utkomst genom eget arbete. Rörande tillämpningen av dessa bestämmelser vid fall av arbetskonflikter lämnar emellertid kungörelsen icke någon direkt ledning.

I de av statens arbetslöshetskommission utarbetade råd och anvisningar rörande hjälpverksamheten för arbetslösa anföres under kap. 7 bl. a. följande:

Vid allmän *arbetskonflikt* inom visst yrke eller näringsgren sker icke anvisning till nödhjälpsarbete eller utbetalning av understöd till arbetare, tillhörande ifrågavarande yrke eller näringsgren. Är arbetsinställelsen begränsad till viss eller vissa orter, sker avstängningen av ifrågavarande kategori arbetare endast å den eller de orter konflikten omfattar, eventuellt närliggande orter, om arbetare från konfliktorten äro där bosatta. Vid konflikt hos enskilt företag avstängas de i konflikten indragna. Härvid kunna dock understundom invecklade situationer uppstå, som måste bedömas från fall till fall, för vilken händelse arbetslöshetskommissionens uppfattning torde böra inhämtas.

Med hänsyn till de svårigheter vid tillämpningen av arbetslöshetsförfattningarna, som sålunda yppats, föreskrev Kungl. Maj:t den 10 mars 1922, att där vid prövning inom arbetslöshetskommissionens arbetsutskott av fråga om avstängande från understöd i förutberörda fall enighet icke uppnåddes, frågan skulle av utskottet underställas Kungl. Maj:ts prövning. För att på anmodan av chefen för socialdepartementet avgiva utlåtande i omförmälda frågor tillsattes samtidigt en tremannanämnd, bestående av direktören Allan Cederborg, vilken tillika skulle vara nämndens ordförande, professorn Östen Undén och ordföranden i arbetsrådet, byråchefen Sigurd Ribbing.

Vid föredragningen av detta ärende anfördes av chefen för socialdepartementet bl. a. följande:

I de fall, då hithörande frågor hittills kommit under arbetslöshetskommissionens prövning, hava kommissionens samtliga ledamöter enat sig om den allmänna principen, att understöd icke må utgå till de i konflikt direkt deltagande eller i händelse av allmän konflikt till arbetare inom de fack, som befinna sig i konflikt. Till denna princip kan jag obetingat ansluta mig. Men härutöver är det, efter vad erfarenheten enligt min mening oförtydbart giver vid handen, icke möjligt att uppställa några allmänna regler, vilkas tillämpning i varje fall giver en tillfredsställande lösning.

Vad särskilt angår frågan, om ett i anledning av arbetskonflikt blockerat arbete skall hänföras till lämpligt arbetstillfälle, anser jag, att sådana fall förvisso kunna förekomma, då samhällsintresset kräver, att hänsyn icke tages till en arbetargrupps blockadpåbud. Men samhällsintresset kräver ock ofrånkomligt, att understödspolitiken icke genom sin allmänna riktning blir ett medel att nedbryta den solidaritetsgrund och faktiska rättsordning, på vilken det kollektiva avtalssystemet byggts upp. På grund av de växlande förhållandena kräves det ofta en ingående prövning av de i det särskilda fallet föreliggande omständigheterna för att kunna bedöma lämpligheten av en ifrågasatt arbetsanvisning. Det har emellertid vid sådant förhållande synts mig erforderligt, för undvikande av onödiga slitningar och vinnande av den i varje fall bästa lösningen, att närmare anvisningar meddelas om den ordning, vari frågor av nu omförmälda art böra behandlas.

I detta hänseende torde följande regler böra tjäna till ledning:

Uppkommande fråga om arbetslösas avstängande från understöd, emedan de underlåtit att efterkomma med anledning av stadgandet i § 2 punkt 4 av ovannämnda kungörelse given hänvisning till arbete på den grund, att detta av vederbörande fackorganisation förklarats i blockad, bör icke prövas av det lokala understödsorganet, utan av detta hänskjutas till arbetslöshetskommissionens arbetsutskott. Intill dess arbetsutskottet eller, i visst fall, Kungl. Maj:t fattat beslut i frågan, bör avstängning från understöd icke äga rum.

Anvisning av denna innebörd torde böra av arbetslöshetskommissionen lika som tidigare anvisningar meddelas samtliga understödsorgan och organ för offentlig arbetsförmedling. Med den av mig sålunda ifrågasatta anordningen synes mig böra följa, att intill dess ovanberörda beslut meddelats, vederbörande arbetsförmedlingsorgan icke behöver anse sig vara genom stadgandena angående understödsverksamheten förpliktat att hänvisa arbetslösa till blockerat arbete.

Därest vid behandling inom arbetslöshetskommissionens arbetsutskott av fråga, som förut nämnts, enighet icke uppnås, skall frågan av utskottet underställas Kungl. Maj:ts prövning.

För att dylika frågor, då de av Kungl. Maj:t upptagas till behandling, skola vara i största möjliga mån allsidigt utredda och belysta, torde böra tillsättas en nämnd, bestående av tre å hithörande områden förfarna personer, vilken nämnd skall hava att på anmodan av chefen för socialdepartementet avgiva utlåtande i berörda frågor. Innan Kungl. Maj:t fattar sitt beslut, lärer ock tillfälle böra beredas landsorganisationen och svenska arbetsgivarföreningen att yttra sig.

För belysande av regeringens uppfattning rörande arbetslöshetspolitiken och därmed sammanhängande spörsmål offentliggjordes samtidigt med ovannämnda regeringsbeslut följande kommuniké:

Regeringen har ansett sig böra bringa till allmän kännedom sin uppfattning i vissa arbetslöshetspolitiken berörande spörsmål.

Läget på arbetsmarknaden är nedslående. Antalet arbetslösa uppskattas till över 160 000. Av dessa åtnjuta c:a 90 000 statens hjälp genom understöd eller nödhjälpsarbeten.

Samtidigt med att arbetslösheten nått denna stora omfattning, befinna sig arbetsavtalsförhållandena i upplösning. För den långt övervägande delen av landets arbetare hava nya avtal ännu ej slutits. I öppna arbetskonflikter torde för närvarande vara indragna c:a 10 000 arbetare.

Förekomsten under dessa brydsamma förhållanden av strejker eller lockouter förvärrar givetvis det svåra läget. Utöver den direkta skadan, att till buds stående arbetstillfällen lämnas obegagnade, medföra konflikterna indirekta verkningar, som hota att ödesdigert komplicera understödspolitikens handhavande.

Enligt gällande kungörelse är möjligheten att erhålla statens understöd begränsad

till sådan arbetslös, som icke kunnat beredas »lämpligt tillfälle till utkomst genom eget arbete». Allt sedan 1915 hava, för bedömande av arbetstillfällenas lämplighet, gällande avtalsvillkor varit på det sätt normerande, att såsom oförvållat arbetslös skolat betraktas arbetare, som vägrat mottaga arbete till lägre lön, än vad för arbetsstället gällande avtal stadgar. Nu har emellertid genom frånvaron av kollektivavtal bragts i förgrunden en subsidiär princip, enligt vilken såsom oförvållat arbetslös betraktas arbetare, som vägrar mottaga arbete till oskäligt nedsatt lön.

Att de kollektiva avtalen i så stor utsträckning satts ur kraft vid en tidpunkt, då samhällsingripandet i följd av arbetslösheten tagit större omfattning än någonsin, ställer härmed det allmännas organ i en helt annan omfattning än tidigare inför uppgiften att verkställa en direkt skälighetsprövning av arbetsförhållandena. Vanskligheten i denna uppgift är uppenbar, om den som nu måste utföras nästan helt utan de hållpunkter, som förut funnits i avtalsmässigt reglerade förhållanden inom jämförliga företag, och mitt under det ett annat samhällets organ söker att förlika de förhandlande parterna.

Regeringen vill i detta läge, ej minst med hänsyn till arbetslöshetspolitiken, kraftigt understryka angelägenheten av det kollektiva avtalssystemets snabba återuppbyggande. Svårigheten må vara stor för parterna att finna den nya, till tidsläget anpassade lönenivån. Denna måste dock enligt sakens natur uppnås, och enligt regeringens uppfattning böra med god och allvarlig vilja å ömse håll nya avtal nu kunna komma till stånd.

Innan så skett, komma föreliggande konfliktfall att bereda betydande svårigheter i arbetslöshetspolitiken. Någon schematisk, de olika möjligheterna verkligen uttömmande regel synes icke kunna utformas, utöver den av arbetslöshetskommissionen samfällt hävdade allmänna principen, att understöd icke må utgå till de i konflikt *direkt* deltagande eller i händelse av *allmän* konflikt till arbetare inom det fack, som befinner sig i konflikt. Varje förekommande fall måste därför bedömas efter sin art.

Vad särskilt angår frågan om hänförande av blockerat arbete till de »lämpliga» arbetstillfällena, anser sig regeringen böra så klart som möjligt framlägga den åskådning, från vilken den vid handläggning av hithörande ärenden kommer att utgå. Sådana fall kunna för visso förekomma, då samhällsintresset kräver, att hänsyn icke tages till en arbetargrupps blockadpåbud. Men samhällsintresset kräver ock ofrånkomligt, att understödspolitiken icke genom sin allmänna riktning blir ett medel att nedbryta hela den solidaritetsgrund och faktiska rättsordning, på vilken avtalsväsendet byggts upp och även framdeles skall vila.

Tillämpandet av en regel i fråga om arbetsanvisning, som skulle innebära påbjudande, vid risk av arbetslöshetsunderstödets indragande, av klart dokumenterat strejkbryteri, vore enligt regeringens mening till sina verkningar ödesdigert för de framtida förhållandena på arbetsmarknaden och därmed också för hela samhället. Regeringen kommer icke att lämna sin medverkan till en sådan arbetslöshetspolitik.

För att bereda tillfälle till sorgfällig prövning av förekommande fall hava i dagens konselj direktiv meddelats, enligt vilka frågor om avstängning från understöd av arbetslösa, som icke mottaga i vederbörlig ordning av den fackliga organisationen blockadförklarat arbete, böra underställas arbetslöshetskommissionen, vars arbetsutskott har att handlägga dylikt ärende. Om enighet ej inom utskottet uppnås, skall saken hänskjutas till regeringen. Regeringen kommer därvid att inhämta yttrande om den ifrågasatta arbetsanvisningens lämplighet av en särskild tremannanämnd, över vars offentliga utlåtande landsorganisationen och svenska arbetsgivarföreningen skola beredas tillfälle att yttra sig.

Då här berörda svårigheter i arbetslöshetspolitiken väsentligen äro att tillskriva förekomsten av öppna konflikter och frånvaron i så övervägande stor utsträckning av kollektivavtal, vädjar regeringen, som för sin del vill söka föra en utjämnande politik, till arbetare och arbetsgivare att ömsesidigt medverka till en avspänning genom att avveckla nu pågående öppna arbetskonflikter, genom att föra en lönepolitik, som möj-

liggör arbetets ostörda fortgång, och genom att snabbast möjligt slutföra sina avtalsförhandlingar. Regeringen förväntar att denna maning med allvar beaktas, förbehållande sig att, allt efter den hållning parterna intaga, vidtaga de ändrade dispositioner, som den finner arbetslöshetsfrågans allmänna läge påkalla.

II. Arbetslöshetskommissionens utlåtande den 9 mars 1922.

Redan före ovannämnda regeringsbeslut hade vissa av arbetslöshetskommissionen träffade avgöranden rörande tvister av den art, varom här varit fråga, genom vederbörande arbetarorganisationer underställts regeringens prövning. Arbetslöshetskommissionen avgav i anledning av dessa framställningar den 9 mars utlåtande av följande lydelse:

Genom särskilda remisser den 28 februari och 3 mars 1922 har statens arbetslöshetskommission anbefallts avgiva utlåtande över dels en av sv. träarbetarförbundet gjord framställning om undanröjande av kommissionens beslut med anledning av vissa arbetskonflikter i Malmö och å Malmslätt m. m., dels en av sv. metallindustriarbetarförbundet gjord framställning av enahanda innebörd med avseende å kommissionens beslut i anledning av vissa arbetskonflikter i Stockholm.

Till åtlydnad härav får kommissionen anföra följande.

Ifrågavarande ärenden hänföra sig samtliga till frågan om arbetskonflikters inverkan på den offentliga hjälpverksamheten för arbetslösa, och har det därför synts lämpligt att behandla dem i ett sammanhang. Ett särskilt skäl härtill utgör den omständigheten, att de framförda särskilda klagomålen mot kommissionens åtgöranden basera sig på samma principiella uppfattning i ämnet. Med hänsyn till att under den offentliga diskussionen rörande konflikters inverkan på hjälpverksamheten framförts vitt skilda meningar, vilka åtminstone delvis torde vara att tillskriva bristande kännedom om faktiska förhållanden och meddelade bestämmelser, har det synts påkallat att här inledningsvis lämna en mera allmän redogörelse för den föreliggande principfrågans innebörd och utgångspunkterna för densammas bedömande.

Försäkring eller understöd. I vissa främmande länder förekommer *offentlig arbetslöshetsförsäkring*, organiserad efter olika grunder. Gemensamt för de olika systemen är att de försäkrade, arbetstagarna, bära en avsevärd del av kostnaderna samt att bidrag lämnas av det allmänna. Grunddragen för denna försäkringsverksamhet äro fixerade i särskild lagstiftning, som ger de försäkrade *rätt* till arbetslöshetshjälp enligt vissa i lagstiftningen angivna normer och under vissa i densamma fastställda villkor. Bland dessa villkor och bestämmelser finnas även sådana, som reglera rätten till hjälp vid konflikter. Hithörande stadganden variera något, men överensstämma däri att i arbetskonflikt direkt invecklade arbetare förlora sin understödsrätt. Tillämpningen av dessa och andra bestämmelser medföra ofta tvistigheter, för vilkas slitande olika anordningar vidtagits.

I Sverige förekommer, som bekant, icke offentlig arbetslöshetsförsäkring, men däremot en (icke statskontrollerad och icke statsunderstödd) arbetslöshetsförsäkring inom flertalet fackförbund, vilka för sina medlemmar upprättat arbetslöshetskassor. Gemensamt för dessa är bl. a. att de försäkrades understödsrätt bortfaller, när de direkt beröras av arbetskonflikt. I sådana fall inträder understödsrätt från strejkkassan; för vissa fackförbund gälla bestämmelser, som ålägga strejkkassan skyldighet understödja jämväl kategorier av medlemmar, som indirekt beröras av arbetskonflikt. De senaste årens krisförhållanden hava så påverkat åtskilliga fackförbunds ekonomi, att vissa bestämmelser för såväl arbetslöshets- som strejkkassan torde hava suspenderats och understödsrätten begränsats eller helt indragits.

När vid krigskrisens början hösten 1914 man kunde befara allmännare arbetslöshet

och arbetslöshetskommissionen fick i uppdrag att föreslå åtgärder till dennas bekämpande, ansågs det icke möjligt att improvisera en offentlig arbetslöshetsförsäkring. Kommissionen föreslog därför och statsmakterna beslöto att — oberoende av å ena sidan den offentliga fattigvården, å andra sidan fackförbundens arbetslöshetskassor — organisera en *offentlig understödsverksamhet*, inom vilken ansökningar om det allmännas hjälp skulle prövas ur behovssynpunkt och sålunda någon rätt till understöd icke skulle föreligga.

Arbetslösas arbetsplikt. Arbetslöshetskommissionens framställning i ämnet innehöll bl. a. följande uttalande:

»Av synnerlig vikt är enligt kommissionens mening att vinna garantier för denna understödsverksamhets begränsande till de utan egen förskyllan arbetslösa. Endast härigenom kan vinnas den skarpa åtskillnad från fattigvårdsunderstödet, som det allmänna för individernas liksom för sin egen skull måste strängt upprätthålla. Arbetslöshetsunderstödet bör sålunda allenast kunna utgå till sådana välfrejdade och arbetsföra svenska medborgare, som före krisens utbrott verkligen försörjt sig och de sina men vilka, ehuru arbetsvilliga, icke kunna genom egen försorg eller det allmännas medverkan förtjäna sitt uppehälle. — — — Garantier måste ock skapas för att de arbetslösas villighet att taga lämpligt arbete regelbundet kontrolleras av offentlig arbetsförmedlingsanstalt eller provisoriskt organ för offentlig platsförmedling. Därutöver måste emellertid i varje fall den sökandes behov särskilt prövas samt undersökning verkställas, huruvida icke utkomst genom eget arbete kan beredas den arbetslöse.»

I överensstämmelse med dessa principer, som av föredragande departementschefen och riksdagen gillades, infördes i kungl. kungörelsen den $^{28}/_{9}$ 1914 rörande denna understödsverksamhet bestämmelser om

att statens understöd finge utgå allenast till oförvållat arbetslös, som hos organ för offentlig arbetsförmedling sökt, men ej erhållit arbete,

att vederbörande hjälporgan är förpliktat att i första hand söka bereda understödssökande lämpligt tillfälle till utkomst genom eget arbete,

att understödstagare har att regelbundet anmäla sig hos organ för den offentliga arbetsförmedlingen i orten samt är pliktig mottaga arbete, som genom denna anvisas honom,

samt att understödstagare, som icke iakttager sistberörda bestämmelser, må bliva förlustig understöd, helt eller delvis, för viss tid eller för alltid.

Frågan om dessa bestämmelsers tillämpning vid arbetskonflikt blev till en början icke aktuell, då arbetskonflikter knappast förekommo under de första krigsmånaderna på grund av dels det allmänna läget, dels den mellan organisationernas ledningar överenskomna s. k. borgfreden.

Redan i januari 1915 fann emellertid arbetslöshetskommissionen i anledning av inträffade fall nödigt att klargöra sin uppfattning i bl. a. vissa hithörande frågor, vilket skedde genom enhälligt fattat beslut, som i cirkulär delgavs länshjälpkommittéerna och de kommunala arbetslöshetskommittéerna.

Kommissionen uttalade sålunda bl. a.

att arbetare, som vägrar mottaga arbete till lägre lön än vad för arbetsstället gällande kollektivavtal (eller genom vederbörlig överenskommelse mellan parterna eventuellt modifierat avtal) stadgar, må betraktas såsom oförvållat arbetslös, samt

att arbetare, som vid arbetsställe, där kollektivavtal ej gäller, vägrar mottaga arbete till oskäligt nedsatt lön, må betraktas som oförvållat arbetslös.

Utgångspunkten för dessa uttalanden var uppenbarligen, att den understödde, vid risk av understödets förlust, icke finge vägra taga avtalsenligt lönat arbete eller, vid arbetsställe utan kollektivavtal eller liknande överenskommelse, skäligt lönat arbete.

I överensstämmelse med dessa principer har kommissionen alltid tillämpat de i understödsförfattningen meddelade bestämmelserna. Någon erinran häremot har först under de senaste åren framkommit från parters sida. Varken från Kungl. Maj:t

eller riksdagen hava meddelats direktiver om ändring härutinnan. De ovan återgivna stadgandena i k. kungörelsen den 28/9 1914 hava följaktligen i oförändrat skick influtit i motsvarande senare författningar och återfinnas jämväl i nu gällande kungörelse den 22/6 1921.

Konsekvenserna av ifrågavarande bestämmelser och av kommissionens uppfattning om deras innebörd framträdde emellertid mindre tydligt under krisåren fram till år 1920 på grund närmast av vissa faktiska omständigheter, nämligen *dels* att kollektivavtal i allmänhet förelågo i orubbad kontinuitet, *dels* att lönerna befunno sig i oavbruten stegring, så att konflikter, till följd av lönesänkningar icke förekommo, *dels* slutligen att arbetarorganisationernas ekonomi befann sig i sådant skick, att några svårigheter för dem icke yppades att vid arbetskonflikter av egna kassor lämna understöd och sålunda medlemmarna icke voro så beroende av det allmännas hjälp.

Med konjunkturförändringen hösten 1920 och under år 1921 inträdde det ändrade läge, som aktualiserat frågan om arbetspliktens fullgörande vid fall av arbetskonflikt. Löneutvecklingen gick nu nedåt, slutandet av kollektivavtal försvårades och arbetarorganisationernas understödsförmåga började minskas.

Kommissionen ställdes inför avgörandet av vissa särskilda fall, av vilka tvenne — rörande arbete vid blockerat byggnadsföretag i Stockholm och vid det blockerade betarbetet i Skåne — genom framställning från landssekretariatet bragtes under Kungl. Maj:ts prövning. I anledning av remiss avgav kommissionen utlåtande, varefter Kungl. Maj:t lämnade framställningen utan avseende.

Efter det kommissionen i berörda utlåtande yttrat sig rörande de överklagade åtgärderna, gjorde kommissionen slutligen följande uttalande:

»Ehuru kommissionen med det ovan anförda trott sig hava förebragt giltiga skäl för sitt bedömande av de båda fall, som närmast åsyftats i landssekretariatets föreliggande skrivelse, vill kommissionen gärna medgiva, att såväl i dessa som i andra fall delade meningar kunna uppkomma allt efter de olika synpunkter, som anläggas på desamma. I själva verket har också den anmärkningen riktats mot kommissionens politik på detta område icke blott från arbetarsidan utan även från arbetsgivarorganisationer. Orsaken härtill är uppenbarligen den, att man i brist på uttömmande principiella riktlinjer från statsmakternas sida nödgas väsentligen grunda kommissionens avgöranden på den oskrivna rättsordning, som efter hand utbildat sig och där ännu icke begreppen så klarlagts och fixerats, att icke de egna intressesynpunkterna i de särskilda fallen bliva väsentligen vägledande för parternas uppfattning. Det är under sådana förhållanden klart, att det också för kommissionen ofta ter sig mycket vanskligt att träffa avgöranden. Inom kommissionen har därför upprepade gånger diskuterats frågan om en lämplig form för utredning och bedömande av tvistiga konfliktfall och deras inverkan på statens hjälpverksamhet mot arbetslösheten. Kommissionen har därvid beaktat, att man på sina håll i utlandet träffat anordningar för opartiskt avgörande till ledning för det centrala arbetslöshetsorganet. För kommissionen skulle vidtagandet av likartad anordning i vårt land te sig som en stor fördel, likaväl som en sådan sannolikt från de intresserade parternas sida skulle anses giva ytterligare garantier för att den offentliga hjälpverksamheten bedreves med tillbörligt beaktande av deras synpunkter och av den rättsordning, som kan anses gälla mellan parterna å arbetsmarknaden. I sådant avseende tillåter sig kommissionen frambära den tanken, att till kommissionens förfogande av Kungl. Maj:t ställdes en person med särskild uppgift att på kommissionens uppdrag utreda och till kommissionen avgiva utlåtande rörande frågan, huruvida och i vad mån viss arbetskonflikt kan anses vara av karaktär att inverka på hjälpverksamheten för de arbetare, som äro direkt eller indirekt berörda av densamma. Med hänsyn till de svårigheter, som äro förenade med ett sådant bedömande, ligger det i sakens natur att för uppdraget kan ifrågakomma endast en person med synnerlig sakkunskap och erfarenhet på arbetsrättens område samt med stor auktoritet och erkänt opartisk ställning.»

Denna kommissionens framställning bifölls av Kungl. Maj:t, som den 4 oktober

1921 förordnade f. d. rådmannen Allan Cederborg att fungera såsom särskild sakkunnig hos kommissionen för utredning av frågor om arbetskonflikters inverkan på den offentliga hjälpverksamheten för de arbetslösa.

Parternas ståndpunkter. I denna fråga hava parterna å arbetsmarknaden, arbetsgivare och arbetare, intagit principiellt och praktiskt långt skilda ståndpunkter.

Den vanliga uppfattningen å *arbetarsidan* — såsom den framgått ur fackorganisationernas framställningar och i den speciella arbetarpressen — synes utgå ifrån att de arbetslösa i regel ha rätt till understöd och att sådant må förvägras allenast dem, vilkas arbetslöshet kan anses direkt självförvållad. Arbetskonflikter få till följd härav icke medföra avstängning från arbetslöshetshjälp för andra än dem, som vid konfliktens utbrott voro i arbete vid ifrågakommande arbetsställen. Såväl vid allmän konflikt (för viss ort eller hela landet) som vid partiell konflikt (vid ett av flere arbetsställen på samma plats), bör sålunda understöd utgå till dem, som före konflikten voro arbetslösa, även om de senast varit anställda vid (permitterade från) arbetsställe, där konflikt råder.

Till sådant arbetsställe må ej heller arbetslösa — vare sig organiserade eller oorganiserade — vid risk av understödets förlust anvisas till arbete. Sådan åtgärd är oberättigad såsom stridande mot den arbetarnas solidaritet, på vilken organisations- och kollektivavtalsväsendet är grundat. Till arbetsställen, där blockad utan öppen arbetskonflikt råder, torde icke heller anvisning anses befogad, för såvitt blockaden förklarats av fackorganisation. Till frågan, huru s. k. syndikalistblockader i detta sammanhang böra betraktas, torde fackorganisationerna icke hava tagit ställning.

Vid ett fall av »ca' canny» har i viss del av arbetarpressen gjorts gällande, att de med anledning härav avskedade skulle betraktas såsom oförskyllt arbetslösa.

De nu refererade uppfattningarna hava emellertid icke helt omfattats av kommissionens arbetarrepresentanter.

Från *arbetsgivarhåll* har i framställningar till kommissionen den uppfattningen hävdats, att den offentliga understödsverksamheten för arbetslösa icke på något sätt finge givas en sådan gestaltning, att därigenom arbetarnas fackliga aktion bleve mer starkt uppmuntrad än vad som oundgängligen redan sker i och med samhällets ingripande till de arbetslösas bispringande. Om sålunda ett fackförbund blockerade en arbetsplats, borde samtliga till detta fackförbund hörande medlemmar på alla orter i landet avstängas från understöd. Denna ståndpunkt motiverades därmed att, eftersom solidariteten mellan de organiserade arbetarna i ett fack sträckte sig över hela landet, så fordrar konsekvensen att samtliga medlemmar av den blockerade organisationen också finge påtaga sig följderna.

Arbetsgivarrepresentanterna inom kommissionen hava företrätt den uppfattningen att under nu rådande förhållanden inga arbetskonflikter skulle respekteras, för så vitt icke avtalsbrott förelåge från arbetsgivarhåll, utan skulle, oberoende av strejk, lockout och blockad, varje arbetsgivare, som rekvirerar arbetskraft från den offentliga arbetsförmedlingen, erhålla sådan i mån av dess lämplighet samt vägran att antaga sådan arbetsanställning medföra understödets indragande.

Statsmakternas ståndpunkt. De ovan återgivna, av statsmakterna allt från 1914 vidhållna författningsbestämmelserna innebära i huvudsak, *att* någon subjektiv rätt till arbetslöshetshjälp icke förefinnes, *att* arbetslösheten skall hava inträtt utan vederbörandes eget förvållande, samt *att* understöd får ifrågakomma, endast för såvitt lämpligt arbetstillfälle icke står till buds. Såsom redan anförts föreligger icke heller från statsmakternas sida något uttalande, som tyder på att undantag från dessa regler skulle göras vid arbetskonflikter.

Denna statsmakternas ståndpunkt har, så vitt dömas kan, förestavats huvudsakligen av följande motiver.

Understödsverksamheten är framkallad av ett nödläge, som krävt utomordentliga

åtgärder för individers nödtorftiga försörjning. För detta ändamål ansågs icke fattigvården lämplig (nya fattigsvårdslagen tillkom efter denna hjälpverksamhet) med hänsyn dels till dess rättsverkningar, dels till den sociala deklassering den ansågs medföra, dels slutligen dess karaktär av fast kommunal anordning, till vilken statsbidrag ej borde ifrågakomma. I ett nödläge finge eljest beaktansvärda hänsyn till parternas åskådningar och särintressen lämnas å sido.

Då svårigheterna ansågos i främsta rummet drabba arbetstagare, begränsades hjälpverksamheten[1] till sådana. Denna förmånsställning för arbetarna borde dock ej utsträckas till att motverka deras ansvar för självhjälp, d. v. s. deras skyldighet att inom eller utom eget yrke själva söka förskaffa sig arbete och utkomst. Understödsverksamheten finge sålunda ej minska yrkesrörligheten eller bli ett arbetarnas stöd i lönetvister, så att de av missnöje med erbjudna löner kunde avhålla sig från att ta arbete genom att falla tillbaka på det allmännas understöd. I understödsbestämmelserna gjordes endast det undantaget, att erbjudet arbete skulle vara lämpligt, varmed uppenbarligen förståtts sådant arbete, som lämpat sig för vederbörande arbetares personliga förutsättningar.

Statsmakternas hållning synes vidare ha bestämts av stats- och kommunalfinansiella hänsyn. Man har hela tiden haft klart för sig att — såsom anföres i departementschefens yttrande i ämnet till statsrådsprotokollet den 7 januari 1922 (prop. nr 11) — »det nuvarande statsfinansiella läget tyvärr icke medgiver arbetslöshetshjälpens utsträckning till att omfatta samtliga oförvållat arbetslösa och utblottade medborgare i landet». Under sådana förhållanden har det ansetts orättvist att tilldela hjälp åt personer, om vilka delade meningar kunna föreligga, huruvida deras arbetslöshet är fullt oförvållad eller tilläventyrs framkallad av åtgärder, för vilka de själva (eller deras organisationer) äro medansvariga, detta samtidigt med att hjälpen ej räcker till för många andra, vilkas arbetslöshet obestritt är oförvållad

Särskilt inom riksdagen torde slutligen stor vikt ha fästs vid att arbetslöshetshjälpen ej kommer att meddelas på sådant sätt, att man därigenom motverkar den fria prisbildningen å arbetsmarknaden, d. v. s. den rörelse mot lägre priser (högre penningvärde), som ansetts på alla områden vara önskvärd för åstadkommande av sundare ekonomiska förhållanden.

Hjälpverksamheten och arbetsmarknaden. Denna sistnämnda synpunkt torde i själva verket vara avgörande för frågans bedömande. Under diskussionen inom pressen och från de olika organisationernas sida har densamma allt mer trätt i förgrunden.

Båda *parterna* angiva sig principiellt hylla satsen om att staten skall förhålla sig neutral gent emot deras strider på arbetsmarknaden, d. v. s. icke vidtaga åtgärder av beskaffenhet att stödja eller motverka den ena eller andra parten.

Arbetsgivarna betrakta varje understöds lämnande till personer, för vilka något lönat arbete står till buds, såsom en åtgärd ägnad att motverka deras intressen. Det allmänna har icke rätt att därvid använda någon skälighetsprövning av den erbjudna lönen. Denna måste rätta sig efter vederbörande industris eller företags förmåga att bära lönekostnaden. Hålles denna för högt, kan industrien icke drivas, och arbetslösheten förlänges till men för de arbetslösa själva. Ju förr lönerna komma ner till det efter konjunkturläget inom olika yrken avpassade läget, desto fortare återvinner industrien sin konkurrenskraft, desto fortare upphör arbetslösheten och desto förr uppkommer åter den ökade efterfrågan på arbetskraft, som kan motivera en begynnande stegring av lönerna. Om också omsorgen om de arbetslösas och deras familjers existens och bevarande såsom produktionsdugliga medborgare anses berättiga en särskild hjälpverksamhet, så får den icke medverka att försvåra och förlänga det nuvarande ekonomiska läget och därigenom i längden skada näringslivets, landets och de arbetslösas egna rättförstådda intressen.

[1] Den längre fram under kristiden upptagna offentliga verksamheten till »lindrande av nöd» (det s. k. dyrtidsanslaget) gällde även andra än arbetstagare.

Det framhålles också, att de penningmedel, som användas för hjälpverksamheten, måste uttagas på skattevägen och genom ökning av näringslivets skattebörda ytterligare försvåra dess återhämtning samt att denna penninganvändning — som till stor del är improduktiv — på ett för näringslivet skadligt sätt försvårar dettas finansiering.

På *arbetarsidan* synes man — med utgångspunkt från principen om rätt till arbete eller understöd — anse arbetarna (eller deras organisationer) äga pröva lämpligheten av erbjudet arbete och i fall, då detta befinnes för lågt lönat, hava rättsanspråk på understöd. Förvägrandet av understöd — då erbjudet arbete anses underbetalt — betraktas från denna utgångspunkt såsom obehörigt avhändande av en rättslig förmån, såsom ett »partitagande för arbetsgivarna».

Vid nyssberörda prövning av arbetes lämplighet (särskilt lönen) skulle man utgå ifrån att, där organisationerna enats om lönen (kollektivavtal), denna är normgivande. Där så ej är förhållandet och arbetarnas fackorganisationer genom blockad (eller annan stridsåtgärd) betecknat arbetsvillkoren såsom ej acceptabla, skulle detta deras bedömande respekteras och villkoret om de arbetslösas skyldighet att i första hand antaga arbete ej vidhållas. Man medger, att de arbetare, som direkt invecklas i konflikt, enligt gällande rättsuppfattning inom organisationerna få anses ha ställt sig utanför samhällshjälpens räckvidd, men inga andra.

Numera torde de mera insiktsfulla inom arbetarnas fackorganisationer icke vilja förneka, att hjälpverksamheten stödjer arbetarintresset mot arbetsgivarna. Men man anser sig vara befogad påkalla det allmännas partitagande därför, att arbetsgivarna skulle på ett obefogat sätt begagna konjunkturen för att nedpressa lönerna och på ett samhällsskadligt sätt utsvälta en stor medborgargrupp.

Frågan om hjälpverksamhetens direkta inverkan på arbetsmarknaden synes förtjäna belysning ur mera *objektiva* synpunkter.

Det torde vara obestridligt, att ju mer individen är hänvisad till eget initiativ och egen duglighet för att förskaffa sig utkomst, desto mera sporras han till ansträngningar i detta syfte. Varje åtgärd att förminska risken för arbetslöshet, minskar givetvis tvånget för den enskilde att skydda sig själv, minskar konkurrensen samt orts- och yrkesrörligheten. Med full insikt härom har man i olika länder icke desto mindre efter hand gått in på olika system för arbetares skyddande mot arbetslösheten. Härtill har man föranletts av kännedomen om att arbetslöshet kan, särskilt när den är stor, komma att gå hårt ut över individerna och deras familjer och rent av skada folkstocken samt därigenom även skada allmänna intressen (förutom arbetsgivarnas). Arbetarorganisationerna ha allmänt först tagit upp arbetslöshetsskyddet till förverkligande och därtill närmast drivits av omtanke om sina enskilda medlemmar. Emellertid hava de snart funnit, att de därmed även gagna de kollektiva intressena, särskilt i lönekampen på arbetsmarknaden. Arbetslösa utan understöd tvingas lätt av nöden att konkurrera med och underbjuda sina i arbete stående yrkeskamrater eller andra arbetare; genom att tillförsäkra dem visst understöd underlättar man för dem att avhålla sig från sådan oläglig konkurrens. På detta sätt utgör arbetarnas arbetslöshetsförsäkring ett viktigt led i deras strävan att till sin fördel reglera förhållandena å arbetsmarknaden. När det allmänna stödjande träder in för arbetslöshetsförsäkringen, har det därför överallt varit ett huvudspörsmål att göra detta på ett sätt, som icke blir ett alltför starkt partitagande för arbetarsidan. Man har sålunda genom lagbestämmelser sökt begränsa försäkringens mot arbetsgivarna riktade verkningar, men man har därvid icke kunnat gå långt, så länge arbetarna själva fått bära den huvudsakliga bördan för denna försäkring.

Såsom nämnts existera i vårt land vid sidan av varandra tvenne system för skydd mot arbetslöshetsrisken, nämligen dels en fackorganisationernas permanenta arbetslöshetsförsäkring, dels det allmännas tillfälliga hjälpverksamhet. Den förra bedrives ur medlemmarnas och organisationernas intressesynpunkt och utövar, när den är i full verksamhet, ett starkt reglerande inflytande på arbetsmarknaden. Sedan nu arbetslöshets-

kassorna i allmänhet blivit hårt anlitade, har deras inflytande härutinnan minskats. I stället har det allmännas hjälpverksamhet kommit att framstå såsom en replipunkt av stor betydelse.

Enligt senaste uppgifter torde omkring 150 000 arbetslösa arbetstagare få anses vara i större eller mindre behov av hjälp. Minst 100 000 av dessa åtnjuta offentlig arbetslöshetshjälp (vid kommunala eller statliga nödhjälpsarbeten eller genom offentligt understöd). Skulle denna hjälp icke finnas, vore dessa hänvisade till att ta det arbete, som stode att få, till löner som kunde bjudas dem. Inför den oerhörda konkurrens om arbetstillfällena, som då skulle uppkomma, kunde organisationssolidariteten icke hålla stånd. Arbetsgivarna skulle få arbetskraft till även de lägsta löner och arbetskonflikter skulle från arbetarsidan icke gärna uppehållas, då de arbetslösa ej kunde få hjälp från organisationernas arbetslöshetskassor. Särskilt gäller detta de egentliga industriarbetarna, som nästan helt äro hänvisade till hushållning med kontanta medel. Det är också dessa arbetargrupper, som i den största utsträckningen få det allmännas hjälp, enär de äro koncentrerade till städer och stadsliknande samhällen, som mer än de rena landsbygdskommunerna ha organiserad hjälpverksamhet. Denna förmånsställning för industriarbetarna har också tagit sig uttryck däri, att lönesänkningarna för dessa i allmänhet äro mindre än för lant- och skogsarbetare, vilkas löner nu i genomsnitt föga torde överstiga 1914 års löner.

Något tvivel lärer sålunda icke föreligga om att *den nuvarande hjälpverksamheten för de arbetslösa faktiskt verkat skyddande för arbetarnas lönestandard och sålunda varit ett stöd för arbetarna gent emot arbetsgivarna.* Som redan nämnts ligger detta redan i verksamhetens natur. Statsmakterna hava således i detta hänseende lämnat sin vanliga ståndpunkt av neutralitet gent emot parternas intressen till förmån för arbetarsidan. Och de hava gjort detta av sociala skäl, av hänsyn till individernas lidanden, till folkstammens skyddande för landet och produktionen. Men statsmakterna ha också uppsatt vissa förut angivna villkor, som avse att inskränka verkningarna av detta deras positionstagande för den ena parten på arbetsmarknaden.

Ser man på formuleringen av dessa villkor, synas desamma närmast giva stöd för arbetsgivarnas ovan refererade ståndpunkt, som icke begränsar arbetsvilligheten ådagaläggande till viss ort eller med hänsyn till konflikter eller avtalslöner. Denna strängare ståndpunkt synes hava fått visst stöd av innevarande års riksdags skrivelse i ämnet, däri uttalas »att den fortsatta arbetslöshetshjälpen skall bedrivas med noggrant iakttagande av statsmakternas förut meddelade bestämmelser och givna direktiv samt med beaktande av nödvändigheten av att särskilt under nuvarande förhållanden öppna arbetsmarknadens arbetstillfällen bliva vederbörligen utnyttjade». Detta understrykande av »särskilt under nuvarande förhållanden» tyder på, att riksdagen snarast ansett att det ökade finansiella nödläget kräver skarpare restriktioner än förut.

Kommissionens ståndpunkt. Arbetslöshetskommissionen har emellertid under hela sin verksamhetstid ansett sig kunna intaga en väsentligt mindre sträng ståndpunkt än den, vartill de anförda bestämmelserna och direktiven kunnat ge anledning. Kommissionens majoritet har sålunda icke kunnat godkänna å ena sidan arbetsgivarorganisationernas eller arbetsgivarrepresentanternas inom kommissionen uppfattning, å andra sidan arbetarorganisationernas eller arbetarrepresentanternas inom kommissionen ståndpunkt, och denna från början vidtagna hållning har vidhållits i fullt samförstånd med den av Kungl. Maj:t under nästförflutna höst förordnade experten.

Även med erkännande av att hjälpverksamheten i och för sig innebär ett stödjande av arbetarsidan samt att de i understödsförfattningen meddelade bestämmelserna peka på ett utnyttjande av alla lämpliga arbetstillfällen har kommissionen ansett sig kunna avvisa de från arbetsgivarhåll framförda kraven. Det har sålunda icke ansetts lämpligt att låta konflikt på en ort automatiskt återverka på understödsverksamheten å annan ort. Ej heller har det ansetts skäligt att uppehålla arbetstvånget utan varje

hänsyn till erbjuden lön eller andra arbetsvillkor. Det kan nämligen tänkas ifrågakomma fall av sådan lön, som måste anses oskälig, och såsom sådan har man ej tvekat beteckna lön, som understiger vad som stadgas i kollektivavtal, gällande för ifrågakommande arbetsställe, detta även i fall då det allmänna löneläget kunde göra undantag befogat. Slutligen har man velat undvika konsekvensen av arbetsgivarnas ståndpunkt, nämligen att hela hjälpverksamheten skulle kunna sättas ur funktion och sålunda dess hela syfte förfelas. Om en organisations samtliga medlemmar skulle diskvalificeras, därest allenast några av dem invecklades i arbetskonflikt, så vore en väg anvisad, som visserligen skulle försvåra strejker men däremot kunde uppmuntra till lockouter.

Å andra sidan har arbetarorganisationernas krav på respekterande av deras stridsåtgärder mot arbetsplatser ansetts innebära ett direkt åsidosättande av bestämmelserna och direktiven om de förefintliga arbetstillfällenas utnyttjande. Kravet på understöd för alla, som icke direkt beröras av konflikt, skulle vidare innebära, att organisationerna helt befriades från omtanken om sina arbetslösa medlemmar och finge koncentrera sin egen understödsverksamhet på de i konflikten invecklade. Det måste anses påvila organisationerna skyldighet att vid övervägande av fråga om arbetskonflikt taga i betraktande det spörsmål, som — för det fall denna understödsverksamhet icke förefunnits — alltid måst beaktas, nämligen om organisationen själv har ekonomiska resurser att omhändertaga icke blott de i arbetsstriden deltagande utan även de arbetslösa, som, därest de lämnades utan understöd, kunde bliva nödsakade intaga de av kamraterna lämnade anställningarna.

Slutligen har man alltid haft att taga hänsyn till hjälpverksamhetens karaktär av nödfallsutväg, artskild från arbetslöshetsförsäkringen, till nödtvånget att begränsa dess omfattning och att, då icke alla få hjälp, från denna avstänga grupper av arbetare, som anse sig kunna under nuvarande förhållanden deltaga i eller bliva medansvariga för arbetsinställelser.

Kommissionen har sålunda av principiella, praktiska och lämplighetshänsyn funnit sig föranlåten intaga en från båda parterna avvikande ståndpunkt av huvudsakligen följande innebörd.

Vid *allmän* konflikt, inom hela landet eller å viss ort, avstängas fackets samtliga arbetare inom hela landet, resp. den särskilda orten.

Såsom allmän konflikt betraktas fall, då det alldeles övervägande antalet arbetare inom yrkesgrenen i hela landet, resp. på den särskilda orten äro invecklade i striden.

Vid *partiell* konflikt sker icke avstängning utan vidare (ehuru naturligen de i konflikten deltagande anses diskvalificerade), men, i den mån vederbörande företag rekvirerar arbetskraft, anvisas sådana arbetslösa — inom eller utanför den i striden invecklade organisationen — som befinnas *lämpliga* för arbetet. (Se härom Cederborgs i det följande återgivna yttrande angående verkstadskonflikten i Stockholm.)

Anvisning av arbetskraft. Beträffande den anvisning av arbetslösa, som sålunda vid konflikt kan förekomma, gäller, att densamma verkställes av den offentliga arbetsförmedlingen, för vilken sedan 20 år tillbaka — allt från institutionens tillkomst — den principen varit gällande, att den bedriver sin verksamhet oberoende av arbetsinställelser. Den fungerar som en objektiv förmedlare och överlåter åt vederbörande arbetsgivare och arbetare att själva taga ställning till frågan om arbetsinställelsens konsekvenser. Arbetsgivare får sålunda själv avgöra, om han vill antaga exempelvis arbetare som lockoutats av annan arbetsgivare, arbetare får själv pröva om han vill ta plats hos blockerad arbetsgivare.

Enligt understödsbestämmelserna är understödd arbetslös skyldig anmäla sig hos den offentliga arbetsförmedlingen samt att antaga arbete, som genom denna anvisas honom. Vägrar den arbetslöse följa anvisningen, är arbetsförmedlingsanstalten skyldig därom

göra anteckning å den arbetslöses inskrivningskort samt göra anmälan till ortens arbetslöshetskommitté.

Denna övertager sedan ärendet och har att pröva, vilka verkningar en arbetsvägran har på understödsfrågan, därvid kommittén har att följa understödsförfattningens bestämmelser samt arbetslöshetskommissionens direktiver för bedömandet. Från kommissionens sida har utgått en anmaning till kommittéerna att i tveksamma fall, särskilt vid partiella konflikter, inhämta kommissionens mening.

Vid det kommunala hjälporganets prövning av de individuella fallen tillgår vanligen så, att den arbetsvägrande utan vidare avstänges, så vida han ej själv förebringar särskilda skäl för sin vägran, exempelvis att han visserligen själv uppgivit sig och antecknats hos arbetsförmedlingen såsom tillhörande visst fack, men att han endast tillhört en avgränsad specialitet, om vilken nu ej varit fråga, och att han sålunda ej motsvarat arbetsgivarens anspråk, ej varit lämplig för anställningen. I sådant fall kan kommittén bedöma hans arbetsvägran såsom giltig och avstängning sålunda ej behöva ske.

Det bör måhända i detta sammanhang konstateras, att hjälpverksamheten principiellt organiserats såsom kommunal och att staten såsom villkor för sitt understöd endast uppställt vissa reglerande villkor. Det är sålunda de kommunala hjälporganen obetaget att uppställa strängare grunder för sin verksamhet än de av staten angivna. Arbetslöshetskommissionen kan ej ålägga de lokala organen en mot de arbetslösa mera tillmötesgående hållning än de själva besluta sig för, men väl uttala sin uppfattning i frågan. Någon ändring härutinnan kan ej gärna vidtagas, med hänsyn till dels verksamhetens principiella läggning, dels kommunernas rätt att beakta konsekvenserna för deras egen ekonomi.

Skälig lön. Såsom redan anförts, bör emellertid anvisning av understödda, enligt kommissionens uppfattning, icke ovillkorligen äga rum, utan bör en prövning ske, huruvida lönen, eventuellt andra arbetsvillkor äro skäliga. Denna ståndpunkt intog kommissionen redan i det ovan åberopade cirkuläret av januari 1915. Prövningen av lönens skälighet kan givetvis möta synnerliga svårigheter, särskilt när — såsom nu är fallet — några fasta lönenivåer knappast kunna anses föreligga på grund av att kollektivavtalen på en mängd områden utlöpt utan förnyelse. Så vitt möjligt följer kommissionen vid detta bedömande de objektiva fakta, som framgå vid jämförelser med företag, där arbetet *fortgår*. I fråga om arbete vid företag, där kollektivavtal gäller, anses dess löneförhållanden normerande; vid företag utan kollektivavtal tages hänsyn till existerande avtal vid jämförliga företag såväl som till lönerna vid andra företag, där arbete utan kollektivavtal pågår. När en lönenedsättning från arbetsgivarorganisation drabbar en mängd företag, men framkallar konflikt endast vid en del, medan arbetet fortsättes vid andra, anses den vid dessa senare företag gällande lönen normerande. Inom sådant yrke som grovarbetarfacket, där det övervägande antalet sysselsättes med diverse arbeten inom olika områden, anses den för dylika arbeten faktiskt konstituerade lönenivån normerande, oavsett att vissa speciella grupper av grovarbetare — exempelvis inom byggnadsindustrien — hava högre lön o. s. v. Dessa exempel visa, att kommissionen med hänsyn till hela pris- och löneutvecklingen samt understödsverksamhetens allmänna läggning icke anser sig kunna såsom oskäligt låg lön beteckna sådan lön som faktiskt accepterats för jämförligt arbete. Det torde kunna ifrågasättas, huruvida man ej som skälig lön — i detta sammanhang — måste godtaga den lön, som arbetsgivare anser vara den högsta som möjliggör företagets drift, under förutsättning naturligen att den möjliggör för arbetaren att försörja sig. Här kan sålunda en av sociala hänsyn motiverad skälighetsprövning icke underlåtas. Vid denna prövning kan emellertid ej lämnas obeaktat, dels att även en mycket låg lön i regel blir större än det understöd, som kan lämnas, dels att många tiotusental arbetare visserligen äro anställda mot jämförelsevis höga lönevillkor, men att deras faktiska inkomst

på grund av begränsad arbetstid blir mycket låg, ofta icke större än ett regelbundet utgående understöd.

Till belysande av frågan om kommissionens befogenhet att ingå på skälighetsprövning av arbetslöner torde slutligen böra erinras, att statsmakterna under nästlidet år ålagt kommissionen tillse, att lönerna vid de statliga nödhjälpsarbetena på varje ort och vid varje särskild tidpunkt understiga de på den öppna arbetsmarknaden gällande. Innevarande års riksdag har ytterligare betonat vikten av detta direktiv och framhållit, att kommissionen för varje särskilt fall bör »fastställa, med huru mycket en nödhjälpsarbetares löneförmåner skola understiga de löner, som äro gällande för grovarbetare på den öppna arbetsmarknaden, med skälig hänsyn därvid tagen till vederbörandes möjligheter att bereda sig uppehälle på den sålunda fastställda nödhjälpslönen». Då detta fastställande av nödhjälpslönerna med nödvändighet förutsätter ett konstaterande av de på särskilda orter gällande grovarbetarlönerna, lärer kommissionen icke vara befogad undandraga sig viss prövning av arbetslöner på öppna arbetsmarknaden.

Efter denna allmänna översikt över de bestämmelser och synpunkter, som synts kräva beaktande vid det principiella bedömandet av frågor om arbetskonflikters inverkan på den offentliga hjälpverksamheten för de arbetslösa, övergår kommissionen till att behandla de i föreliggande remisser avhandlade särskilda fallen. Kommissionen begränsar sig därvid till att angiva de huvudsakliga fakta, på vilka kommissionen baserat sitt ståndpunkttagande.

Verkstadskonflikten i Stockholm. Stockholms stads arbetslöshetskommitté anhöll i skrivelse av den 13 februari 1922 hos arbetslöshetskommissionen om direktiv beträffande understöds lämnande till sådana arbetslösa, som anvisats arbete hos blockerade firmor inom verkstadsindustrien. De av ifrågavarande konflikt närmast berörda företagen voro A. W. Öhrström & Son, A.B. Bröderna Hedlund och värmeledningsaktiebolaget Calor.

Samtidigt meddelade kommittén, att densamma beslutat i avvaktan på kommissionens svar från understöd avstänga sådana arbetslösa, som vägrat antaga dem av arbetsförmedlingen anvisat arbete hos nämnda firmor.

I anledning av denna framställning företogs från arbetslöshetskommissionens sida en utredning, därvid närmast inhämtades upplysningar från vederbörande arbetsgivar- och arbetarorganisationer.

Sveriges verkstadsförening, till vilken de av konflikten berörda tre firmorna äro anslutna, angav i skrivelser den 15, 16 och 20 februari arbetsgivarsidans ståndpunkt. Verkstadsföreningen hade i samband med kollektivavtalets utlöpande den 1 januari d. å. fattat beslut att företaga reduktion av timpenningar och ackord. Dessa löne-reduktioner skulle företagas med halva beloppet från och med den avlöningsperiod, som innesluter den 1 februari 1922, och med återstående hälften från och med den avlöningsperiod, som innesluter den 1 april 1922. De närmare bestämmelserna fixerades av verkstadsföreningen i dess cirkulärskrivelse n:r 3/1922 av den 5 januari.

Då dessa löne-reduktioner skulle träda i kraft, utbröt vid ovan nämnda tre företag strejk, omfattande 112 arbetare. Konflikterna togo sin början:

Vid värmeledningsaktiebolaget Calor den 23 januari,
» A. W. Öhrström & Son » 2 februari,
» A.B. Bröderna Hedlund » 6 » 1922.

Däremot fortgick arbetet med de reducerade lönerna vid de övriga 57 till verkstadsföreningen anslutna firmorna i Stockholm med omnejd.

I stort sett skulle efter den 1 april 1922, då den av verkstadsföreningen påbjudna sänkningen i sin helhet trätt i kraft, metallarbetarnas löner bliva reducerade med ca 33 % i förhållande till de före verkstadsföreningens ovannämnda beslut gällande lönesatserna. Emellertid komme arbetarna vid de tre av strejken träffade firmorna genom dessa reduktioner i intet avseende att bliva sämre ställda än arbetarna vid de

övriga till verkstadsföreningen hörande företagen, och anser därför verkstadsföreningen arbetsnedläggelsen vara oberättigad. Med hänsyn till dessa omständigheter finner verkstadsföreningen för sin del det vara stridande mot det allmännas intressen, om arbetslöshetsunderstöd från stat och kommun till metallarbetarna inom Stockholm icke indroges tills dessa tre konflikter blivit lösta.

Arbetarsidans synpunkter framföras i ett av svenska metallindustriarbetarförbundet avgivet yttrande den 23 februari 1922 ävensom i en skrivelse den 13 februari till Stockholms stads arbetslöshetskommitté. Strejkerna skulle hava tillkommit väsentligen av två orsaker, nämligen dels på grund av de av arbetsgivarna företagna, enligt arbetarnas mening orimliga, lönereduktionerna, och dels emedan arbetsgivarna bestämt vägrat ingå på förhandlingar i lönefrågan.

I metallindustriarbetarförbundets yttrande lämnas dessutom vissa meddelanden angående lönereduktionernas storlek, vilka uppgifter väsentligen skilja sig från de meddelanden, som lämnats av verkstadsföreningen. Bland annat skulle enligt förbundets mening lönereduktionerna uppgå till mellan 35 och 44 %.

Under påpekande av att firmorna A. W. Öhrström & Son och A.B. Bröderna Hedlund icke vore att betrakta som mekaniska verkstäder utan som smidesverkstäder, anser förbundet de företagna lönereduktionerna vid dessa firmor oskäliga i anseende till att de minimilöner, som gälla enligt avtal mellan Stockholms smides- & mek. verkstadsidkarförening och förbundet, väsentligt överstiga verkstadsföreningens reducerade löner. (Ifrågavarande firmors karaktär av smidesverkstäder bestrides emellertid av verkstadsföreningen i dess yttrande.)

De arbetslösas vägran att antaga dem anvisat arbete vid de tre blockerade företagen anser förbundet fullt förklarlig och berättigad, bland annat emedan det vore samhällets och de samhälleliga institutionernas oavvisliga plikt, att då strid på grund av intressekonflikt uppstått, intaga en neutral ställning. Därför vore det en enkel åtgärd av rättvisa, om de personer, som icke deltaga i konflikten eller haft något inflytande på densammas uppkomst, icke genom samhällets åtgärder bleve indragna däri. Alldenstund dessa lönereduktioner komme att avsevärt sänka metallarbetarnas levnadsstandard, anser förbundet ett ställningstagande från samhällets sida genom anvisande av arbetslösa till de blockerade arbetena vara direkt riktat mot arbetarnas rättvisa kamp för upprätthållandet av drägliga levnadsförhållanden. På grund härav hemställer förbundet, att ingen avstängning från understöd må äga rum av den anledningen att den arbetslöse nekar utföra av fackorganisationerna blockerat arbete.

Rådman Allan Cederborgs utlåtande. Arbetslöshetskommissionens sakkunnige, A. Cederborg, anför i sitt utlåtande till arbetslöshetskommissionen den 24 februari 1922 följande:

»De ifrågavarande arbetsnedläggelserna ha beslutats av arbetspersonalen hos resp. firmor men grundas däremot icke å något beslut, fattat av någon för hela staden gemensam sammanslutning av metallindustriarbetarförbundets medlemmar. Klart är utan vidare, att de strejkande icke kunna komma i åtnjutande av understöd. Men vid ovan angivna förhållande torde strejkbeslutet i och för sig icke böra verka avstängande av andra förbundsmedlemmar. Och jag anser detta böra gälla även om, såsom för mig uppgivits, två av de tre strejkerna skulle ha skett med godkännande av förbundsledningen.

Tvistefrågan är den, huruvida till firmornas blockerade arbeten skola anvisas arbetslösa metall- och andra arbetare, medlemmar av metallarbetarförbundet inbegripna. Då nu samtliga de tre firmorna äro medlemmar av Sveriges verkstadsförening, vars avtal med resp. fackförbund upphört att gälla med årsskiftet, blir frågans besvarande väsentligen beroende därav, huruvida det kan anses, att de arbetarna erbjudna löneförmåner varit oskäligt låga.

Det lärer vara förhållandet, att arbeten av liknande art som nämnda firmors betalas åtskilligt högre av vissa firmor, hörande till en annan lokal arbetsgivarsamman-

slutning. Men detta beror därpå att mellan denna sammanslutning och metallarbetarförbundet är för tiden till 1/4 1922 gällande ett kollektivavtal, som emellertid i behörig tid uppsagts från arbetsgivarsidan.

Då emellertid för de tre i konflikt varande firmorna och deras arbetare verkstadsföreningens numera utlöpta avtal varit det normerande,

då de nedsättningar i löner, som av de tre firmorna vidtagits, äro i stort sett lika med dem, som enligt verkstadsföreningens beslut vidtagits av samtliga dess medlemmar och således de tre firmornas arbetare icke blivit sämre lottade än deras kamrater hos alla övriga till verkstadsföreningen anslutna Stockholmsfirmor, hos vilka arbetet fortgår även från metallarbetarförbundets medlemmars sida,

och då de löneförmåner, som åtminstone tillsvidare erbjudits de tre firmornas arbetare, *överstiga*, och till det mesta ganska avsevärt, de minimilöner, om vilka metallarbetarförbundet och övriga fackförbund på sin tid överenskommit med verkstadsföreningen enligt det numera tilländalupna avtalet,

lärer det enligt min mening icke vara möjligt att beteckna de erbjudna lönerna såsom oskäligt låga med hänsyn till nu rådande förhållanden.

Anvisning av arbetslösa till de blockerade arbetena bör således ske. Emellertid är att märka, att dessa arbeten torde åtminstone till det mesta vara av ganska speciell natur. Det är således nödvändigt att, där arbetsgivaren rekvirerar arbetskraft, få full klarhet, om och i vad mån arbetet förutsätter viss specialutbildning, och att, i den mån så befinnes vara fallet, anvisa endast fullt lämplig arbetskraft; likasom ock anvisningen måste bli beroende därav, huruvida arbetsgivaren visar sig villig intaga anvisad lämplig arbetskraft.

På grundval av den verkställda utredningen och i anslutning till Cederborgs ovan refererade utlåtande beslöt arbetslöshetskommissionen vid sammanträde den 27 sistlidne februari

dels uttala sitt gillande av den av Stockholms arbetslöshetskommitté vidtagna åtgärden att till de tre av strejk och blockad träffade företagen på rekvisition anvisa understödda och vid statliga nödhjälpsarbeten anställda arbetslösa, som vore att anse som lämpliga för de ifrågavarande arbetena,

dels förklara att, därest sålunda anvisad person vägrade mottaga anvisad anställning, för vilken han befunnits lämplig, statsbidrag tillsvidare icke kunde utgå till understöd åt honom eller anställning tillsvidare beredas honom vid statliga nödhjälpsarbeten.

Mot detta kommissionens beslut anmäldes reservation av ledamöterna, riksdagsmännen O. Hagman och K. V. Holmström.

Kommissionens beslut meddelades Stockholms arbetslöshetskommitté i skrivelse av den 28 sistlidne februari, till vilken skrivelse fogades dels utdrag av protokollet från kommissionens ovannämnda sammanträde, dels en avskrift av Cederborgs i ämnet avgivna utlåtande.

På anmodan av arbetslöshetskommissionen har Stockholms arbetslöshetskommitté i skrivelse av den 7 ds lämnat vissa meddelanden angående verkningarna av kommissionens beslut. Kommittén hade i sin skrivelse till kommissionen den 13 februari anhållit om svar å sin framställning före den 18 i samma månad, alldenstund sistnämnda dag ny utbetalningsperiod begynte och det därefter skulle bliva tekniskt omöjligt att genomföra avstängning för tiden från och med den 11 till och med den 22 februari.

Då emellertid kommittén icke till den begärda tidpunkten erhöll nödiga direktiv från kommissionen och då dessutom en noggrannare prövning i de arbetslösas yrkeskunskaper visat sig nödvändig, beslöt kommittén uppskjuta understödsindragningen till den period, som tog sin början den 23 februari.

Efter att den 1 mars hava erhållit kännedom om kommissionens beslut, beslöt kommittén att från understöd från och med den 23 februari avstänga de arbetslösa, vilka icke kunnat förebringa giltiga skäl för vägran att antaga erbjudet arbete hos de ifrågavarande firmorna. Vid genomförandet av detta beslut säger sig kommittén hava för avsikt hos vederbörande arbetsgivare inhämta alla nödiga upplysningar, dels

angående den yrkesutbildning, som erfordras, dels angående vissa andra förhållanden av betydelse vid anvisningen av arbetskraft, innan anvisning äger rum till något av de blockerade arbetena. Enligt kommitténs uppgift skulle de intill den 7 mars av arbetsförmedlingen anvisade personernas antal uppgå till 1 190. Av dessa voro 65 personer kvalificerade för understöd på grund av att arbetsgivaren inhiberat rekvisition av viss arbetskraft och 127 personer på grund av lämnat intyg från arbetsgivare om olämplighet för det erbjudna arbetet, eller sammanlagt 192 personer. Frågan om understöd till övriga 998 personer ävensom till dem, som efter nämnda dag kunde komma att anvisas, skulle bliva föremål för prövning av en särskild nämnd.

Konflikten vid möbelverkstäder i Malmö. Sedan kollektivavtalet mellan Sveriges träindustriförbund och svenska träarbetarförbundet i somras utlupit och nytt avtal icke kommit till stånd, då arbetarna vid de förda förhandlingarna vägrat godkänna arbetsgivarnas förslag till lönenedsättning, utbröt under sistlidne augusti månad strejk vid två av de tre ifrågakommande fabriksföretagen i Malmö, det tredje nedlade självmant driften. Då den sålunda uppkomna konflikten för Malmö vidkommande måste betecknas såsom allmän, avstängdes de organiserade möbelsnickare, som före konfliktens utbrott åtnjutit understöd. Träarbetarförbundet klagade häröver hos arbetslöshetskommissionen, som hänsköt frågan till sin särskilde sakkunniges, A. Cederborg, prövning. Denne fann därvid, att vad från träarbetarförbundets sida anförts icke var av beskaffenhet att föranleda ändring i kommissionens tidigare meddelade beslut, vilket också kommissionen vidhöll.

Konflikten å Malmslätt. Vad beträffar det av träarbetarförbundet överklagade beslutet att från understöd avstänga arbetslösa byggnadssnickare i Norrköping, vilka vägrat antaga anvisat arbete till flygskolan å Malmslätt, berör detta en av arbetslöshetskommissionen städse hävdad princip, som hittills obestritt tillämpats vid den offentliga understödsverksamheten, att understödd arbetslös, oberoende av yrke, icke äger att vägra emottaga för honom lämpligt nödhjälpsarbete. Då ifrågavarande arbete å Malmslätt varit sådant statligt nödhjälpsarbete, för vilket, enligt gällande föreskrifter, nödhjälpslöner skulle utbetalas, har kommissionen icke ansett sig kunna göra något undantag för sagda byggnadssnickare.

Under hänvisning till vad sålunda anförts får arbetslöshetskommissionen hemställa, att förevarande framställningar icke måtte föranleda någon Kungl. Maj:ts åtgärd.

Slutanmärkningar. Det torde framgå av den nu lämnade redogörelsen för de särskilda förevarande konfliktfallen, att kommissionen till dem intagit sin ståndpunkt i anslutning till de i det föregående angivna allmänna riktlinjer, som synts bäst förenliga med gällande föreskrifter, eljes meddelade direktiver samt skälig hänsyn till parternas å arbetsmarknaden olika åskådningar och intressen. Dessa åskådningar och intressen äro emellertid så stridiga, att det lätt låter sig förklara, att kommissionens hållning väckt missnöje hos företrädare av arbetarnas såväl som arbetsgivarnas intressen.

För att klargöra konsekvenserna i ett särskilt fall av parternas olika uppfattningar kan det måhända vara lämpligt att undersöka, huru en tillämpning av deras yrkanden skulle hava verkat med avseende å den i det föregående behandlade verkstadskonflikten i Stockholm.

Metallindustriarbetarförbundets yrkande skulle innebära, att visserligen de i konflikten direkt indragna 100 arbetarna icke skulle ha rätt till understöd, men att samtliga övriga till förbundet hörande understödda arbetare skulle bibehålla sitt understöd och hjälpverksamheten sålunda icke alls påverkas av konflikten.

Enligt *arbetsgivarsidans* uppfattning skulle denna konflikt motivera avstängning från hjälpverksamheten av samtliga till metallindustriarbetarförbundet hörande medlemmar, vilkas antal i hela landet torde kunna uppskattas till minst 20 000. Med hänsyn till

att en stor del av dessa (särskilt i Bergslagen) är anställd vid nödhjälpsarbeten, vid vilka kostnaden för varje anställd blir väsentligt högre än vid understödsverksamheten, lärer det allmännas (statens och kommunernas) kostnad för dessa tillsammanlagt knappast understiga 100 000 kronor om dagen. Genom den av arbetsgivarsidan förordade tillämpningen skulle omkring 100 000 kronor per dag inbesparas för det allmänna, samtidigt med att 20 000 arbetare hänvisades till att för egen och familjens utkomst anlita närmast metallarbetarförbundets understöd.

Arbetslöshetskommissionens nu överklagade beslut har hittills lett till att, såsom i det föregående visats, frågan om understödets indragning för omkring 1 000 arbetare kommer att undersökas av arbetslöshetskommittén, som därvid ingår på prövning av befogenheten av de olika arbetarnas arbetsvägran.

Kommissionen tror sig med detta exempel hava i viss mån belyst, huru svårt det är att på ett så omstritt område fastställa riktlinjer, ägnade att i tillämpningen tillfredsställa parterna på arbetsmarknaden. Kommissionen erkänner också gärna, att densamma icke gör anspråk på att hava funnit för alla fall giltiga, principiella normer för sin prövning. Det har också förut erinrats, att varken meddelade författningsbestämmelser eller statsmakternas direktiver giva klar vägledning för det föreliggande fråge-komplexets bedömande samt att ej heller andra länders arbetslöshetsförsäkringsprinciper eller den existerande industriella rättsordningens grundsatser kunna här fullt tillämpas. Arbetslöshetskommissionen har därför sett sig nödsakad att med hänsynstagande till nu berörda faktorer samt med beaktande av praktiska och skälighetssynpunkter finna riktlinjer, som medge ett förverkligande av hjälpverksamhetens syfte, utan att låta densamma allt för starkt ingripa på arbetsmarknadens anpassning efter konjunkturerna.

Även om sålunda vissa allmänna riktlinjer fixerats, ligger det i sakens natur, att i de särskilda fallen modifikationer kunna bli påkallade. Bland det antal sådana fall, varmed kommissionen haft att taga befattning, hava nämligen endast få varit av beskaffenhet att utan vidare kunna inordnas under vissa på förhand angivna kategorier. De olika moment, till vilka man haft att taga hänsyn, framträda med varierande styrka och måste därför leda till i viss mån olika slutsatser. I samma mån statsmakternas avsikter mera tydligt klargöras, minskas givetvis svårigheterna för bedömandet och undanröjas anledningarna till friktioner i det löpande arbetet. Å andra sidan torde det vara klart, att direktiver icke böra göras så bindande, att ej visst spelrum lämnas för skälighetsprövning och hänsynstagande till de särskilda omständigheter, som aldrig på förhand kunna beräknas. Erfarenheten från länder med långvarig arbetslöshetsförsäkring ger också vid handen, att även synnerligen genomtänkta och detaljerade författningsbestämmelser ej kunnat helt undanröja meningsskiljaktigheter.

I själva verket gives det enligt kommissionens uppfattning ingen annan väg för undanröjande av sådana meningsskiljaktigheter och därav följande slitningar än att parterna söka förebygga arbetskonflikter. Kommissionen är fullt medveten om att i en tid med så starka prisförskjutningar och med andra starkt verkande krismoment synnerliga svårigheter måste uppstå även på arbetsmarknaden att förlika deras intressen, som tillhandahålla arbetskraft, med deras intressen som använda sådan. Det torde också med fullt fog kunna sägas, att organisationernas ledningar å ömse sidor i allmänhet allvarligt bemöda sig om att mildra de oundvikliga friktionerna och att låta anpassningen efter den obevekligt verkande ekonomiska utvecklingen såvitt möjligt försiggå utan öppna konflikter. Icke desto mindre torde det vara en allmän mening i vida kretsar, att i ett så utomordentligt nödläge som det nuvarande arbetsinställelser måste betraktas såsom principiellt otillåtliga och att ett synnerligt ansvar påvilar den, som utan alldeles tvingande skäl tillgriper eller framkallar sådana. Vid världskrigets utbrott togo parterna på arbetsmarknaden på ett erkännansvärt sätt hänsyn till landets farliga läge, i det att de vid ett på kommissionens initiativ anordnat möte principiellt enades om samverkan för arbetets ostörda fortgång. Den sålunda etablerade s. k. *borgfreden*, som under de första krigsåren i stort sett kunde upprätthållas, bidrog utan

allt tvivel kraftigt till att den första krigskrisen 1914—1915 så snabbt kunde avvecklas, till att arbetsmarknaden jämförelsevis hastigt återvann jämvikt samt till att arbetslösheten snart nästan helt upphörde. Då det ekonomiska läget nu säkerligen är långt svårare än vid berörda tidpunkt, vill det synas, som om arbetsgivare och arbetare borde känna sig uppfordrade till att även nu avhålla sig från stridsåtgärder, som icke blott öka svårigheterna för de arbetslösas hjälpande utan ock måste skada deras egna och det allmännas intressen.

I detta ärendes behandling hava deltagit kommissionens ordförande Pegelow samt ledamöterna fru Broomé, herrar Hagman, Holmström, Huss och Järte, av vilka Hagman och Holmström anfört särskild mening, som här nedan återgives.

Reservation av herrar *Hagman* och *Holmström:*

Med anledning av föreliggande remisser, vari Kungl. Maj:t infordrat arbetslöshetskommissionens yttrande över tvenne framställningar, innefattande ett överklagande av kommissionens beslut beträffande rätten till arbetslöshetsunderstöd för dels metallarbetare i Stockholm och dels träarbetare i Malmö, Linköping och Norrköping under pågående arbetskonflikter inom respektive yrken, få undertecknade, som icke kunna godkänna av kommissionens majoritet i dessa frågor fattade beslut, härmed anföra följande:

Ett av den moderna socialpolitikens mest svårlösta problem, är frågan om offentligt understöd till medborgare, som under kriser på arbetsmarknaden drabbas av ofrivillig arbetslöshet. Dessa svårigheter föreligga antingen detta problem behandlas rent försäkringstekniskt eller, som fallet är hos oss för närvarande, att en provisorisk organisation tillskapats, som har till uppgift att efter vissa allmänna riktlinjer handhava en understödsverksamhet av detta slag. Då förutsättningen för all hjälpverksamhet på hithörande områden är, att arbetslösheten skall vara ofrivillig, måste det alltid uppstå fall, där delade meningar göra sig gällande huruvida denna förutsättning med säkerhet föreligger.

Svårigheter av nu antydd natur göra sig helt naturligt i mycket hög grad gällande, då det uppstår konflikter mellan arbetare och arbetsgivare på den öppna arbetsmarknaden. Alla äro eniga därom, att den offentliga understödsverksamheten skall vara neutral beträffande dessa strider, det vill närmast säga, att inga åtgärder skola vidtagas, som kunna anses ägnade att skada eller gynna någondera av parterna i dessa arbetsmarknadens vid olika tillfällen och av växlande anledningar uppblossande strider. Då under de senaste månaderna hithörande förhållanden även i vårt land, med anledning av arbetslöshetskommissionens intagna ståndpunkter i förekommande konflikter, givit anledning till en omfattande diskussion, där mycket olika meningar göra sig gällande, gives vid besvarande av dessa remisser ett lämpligt tillfälle för kommissionens ledamöter, att få klargöra sina uppfattningar i dessa frågor.

Det har under diskussionen om understödsverksamhetens förhållande till arbetskonflikterna gjorts gällande, att det största ingrepp, som sker i den öppna arbetsmarknadens förhållanden, det är att understöd utbetalas och nödhjälpsarbeten anordnas. Med den oerhörda arbetslöshet, som nu är rådande, skulle löner och arbetsvillkor snabbt försämras, därest ingen hjälp erhölles av de arbetslösa från samhällets sida. Ingen möjlighet skulle föreligga för den svagare parten, härvidlag arbetarna, att på längden förhindra detta.

Naturligtvis äro vi villiga att medgiva, att det är en fördel för arbetarklassen, att samhället äntligen erkänt sin skyldighet att under depressionstider som den nuvarande, lämna sin hjälp och medverkan till svårigheternas lindrande. Detta ligger ju för övrigt i samhällets eget intresse. Det måste ju nämligen anses vara en samhällsangelägenhet av yttersta vikt, att de svårigheter vari vi nu befinna oss, kunna genomkämpas på ett sådant sätt, att det viktigaste kapitalet för vår framtida produktion, den levande arbetskraften, icke tillintetgöres och bringas att gå under. Så länge ett samhälle äger några möjligheter att hjälpa, måste dessa även komma till användning.

Just därför att så är fallet, har det även blivit nödvändigt att från det allmännas sida taga ståndpunkt till stridigheterna på arbetsmarknaden och fastställa, var gränsen går för den ofrivilliga arbetslösheten.

Vi vilja till en början framhålla, att i gällande författningar och givna direktiv dessa komplicerade förhållanden på intet sätt ha blivit tillfredsställande klarlagda. I gällande kungörelse angående statsbidrag till understöd åt medellösa arbetslösa av den 22 juni 1921 (sv. förf.-saml., nr 366), stadgas i 9 § att, »då ansökan om arbetslöshetsunderstöd inkommit, skall vederbörande understödsorgan i första hand söka bereda sökanden lämpligt tillfälle till utkomst genom eget arbete», samt i 12 §, att understödstagare skall vara pliktig »att mottaga arbete, som genom arbetsförmedlingen anvisas honom». Men ingen lär väl kunna med utsikt till framgång göra gällande, att arbetstillfällen, som uppstått genom strejk eller lockout, kunna betecknas som »lämpligt tillfälle till utkomst». I den engelska arbetslöshetsförsäkringens principer ingår visserligen, att arbetare, som uppbär understöd, är skyldig att emottaga anvisat arbete, men däremot icke »erbjuden anställning, som blivit ledig på grund av arbetskonflikt,» eller »erbjuden anställning i sitt distrikt till lägre lön eller på mindre förmånliga villkor än han där förut erhållit eller kunde hava erhållit, om han haft arbete i sin vanliga sysselsättning.»

Då det gäller att fatta ståndpunkt till frågan om var gränsen går mellan rätten till offentligt arbetslöshetsunderstöd och skyldigheten att antaga arbete, där arbetskonflikt råder, är det enligt vår mening absolut nödvändigt att taga hänsyn till den rättsordning på arbetsmarknaden, som utvecklats under de senaste 40 åren i vårt land.

I allt större omfattning regleras arbetsvillkoren genom kollektivavtal. Dessa förutsätta starka organisationer bland såväl arbetare som arbetsgivare. Denna utveckling, som tidigare bekämpades av arbetsgivarna, torde numera ingen varken vilja eller kunna förändra. Vid bedömande av konflikter måste därför alla dessa här i korthet påpekade förhållanden få tillfälle att behörigen göra sig gällande, och då organisationernas verksamhet i sista hand fotas på en solidaritetskänsla, som ej bör kännа någon begränsning, så måste varje ståndpunktstagande i dessa frågor ske på ett sådant sätt, att arbetsmarknadens hävdvunna rättsordning icke äventyras.

För att emellertid kunna bedöma och avgöra de olikartade fall, där den öppna arbetsmarknadens konflikter och den nu pågående allmänna hjälpverksamheten förmenas kollidera, är det nödvändigt, — som även skett i länder, där arbetslöshetsförsäkringen ordnats genom det allmännas medverkan i en eller annan form — att lägga vissa principiella synpunkter till grund för dessa ömtåliga frågors bedömande. Den principiella ståndpunkt, som vi för vår del inom kommissionen intagit, överensstämmer i stort sett med de riktlinjer, som på hithörande område tillämpas i vårt grannland Danmark, där arbetarnas arbetslöshetskassor sedan 1907 erhållit bidrag av allmänna medel.

Beträffande det sätt, varpå dessa frågor ordnats i Danmark, där just nu omfattande arbetstvister pågå, utan att några stridigheter avhörts av det slag, som föreligga i vårt land, anföra vi följande ur ett cirkulär av den 16 februari 1922 från »Indenrigsministeriet» till »Hjälpekassebestyrelserne», offentliggjort i danska tidningen Socialdemokraten för den 18 februari 1922, däri det anföres bland annat, att understöd icke kan utbetalas under strejk och lockout till personer, som »omfattes av samme».

a. Den fortsatte Hjælp efter den vedtægtsmæssige Understøttelses Ophør og Tillægshjælpen til denne fortsatte Hjælp samt Hjælpen til Medlemmer, der endnu ikke er berettigede til Understøttelse, vil kun kunne ydes til saadanne Medlemmer af anerkendte Arbejdsløshedskasser, som vilde være berettigede til uanset den foreliggende Konfliktsituation at oppebære vedtægtsmæssig Understøttelse, saafremt denne ikke var opbrugt eller Retten til den var indtraadt

b. Tillægshjælpen til vedtægtsmæssig Understøttelse kan kun udbetales til saadanne Medlemmer af anerkendte Arbejdsløshedskasser, der med Rette oppebære Understøttelse fra vedkommende Kasse.

c. Til Arbejdsløse, der ikke er Medlemmer af anerkendte Arbejdsløshedskasser, kan Understøttelsen kun udbetales i Tilfælde af, at de paagældende, saafremt de havde været Medlemmer af vedkommende Fags anerkendte Arbejdsløshedskasse, ikke som Følge af den foreliggende Konfliktsituation vilde have været udelukkede fra at faa Understøttelser.

Med Hensyn til, efter hvilke Regler Arbejdsløshedskasserne er berettigede til at udbetale Understøttelse under Strejke eller Lockout, er der af Arbejdsløshedsnævnet under 23. Marts 1920 fastsat

og af Indenrigsministeriet under 28. April s. A. godkendt bl. a. følgende Regler som vejledende for Kasserne:

I Fag, hvor samtlige Arbejdspladser omspændes af Strejke eller Lockout, standses Udbetaling af Understøttelse for hele Kassens Vedkommende.

I Afdelinger, inden for hvis Omraade samtlige Arbejdspladser berøres af Strejke eller Lockout, standser Arbejdsløshedskassen ligeledes Understøttelsesudbetalingen ved Konfliktens Udbrud.

I Fag og Afdelinger, inden for hvis Omraade kun en Del af Arbejdspladserne omfattes af Strejke eller Lockout, fortsætter Kassen sin Udbetalingsvirksomhed, men kun til saadanne Medlemmer, der uforskyldt var ledige og understøttelsesberettigede før Konfliktens Udbrud, eller som bliver ledige fra Virksomheder eller Arbejdspladser, der ikke er Deltagere i Konflikten.

Har en Arbejdsstandsning inden for et Fag eller en Afdeling et saadant Omfang, at den maa erkendes at være af afgørende hindrende Betydning i Henseende til de lediges Arbejdsmuligheder, vil dog al Udbetaling af Understøttelse i Faget eller Afdelingen være at standse.

Medlemmer, der ikke omfattes af Strejke eller Lockout, men som grundet paa Forhold, affødt af Konflikten (Mangel paa Materiale, Medhjælp, o. lign.), bliver arbejdsløse, har Krav paa vedtægtsmæssig Understøttelse.

I de Afdelinger, inden for hvis Omraade der ingen Arbejdsstandsning er, fortsættes Arbejdsløshedskassens Virksomhed uden anden Begrænsning end den, at der ikke udbetales Understøttelse til tilrejsende Medlemmer, der er Deltagere i en Arbejdsstandsning.

Medlemmer, som efter en Konflikts Ophør ikke erholder Arbejde, er berettigede til vedtægtsmæssig Understøttelse umiddelbart efter Konfliktens Ophør.

Enligt uppgifter i dagspressen har sedermera den förändringen genomförts, att även de personer, som tillhöra fack, där allmän konflikt råder, skola erhålla arbetslöshetsunderstöd, därest de kunna styrka sig ha varit arbetslösa i 60 dagar före de nuvarande konflikternas utbrott.

De olika fall av konflikter, som förekomma, torde i allmänhet tekniskt kunna inpassas under någon av följande rubriker: *Allmän konflikt* = omfattande praktiskt taget samtliga arbetsgivare och arbetare inom visst yrke eller industri, antingen på viss plats eller över hela landet, *partiell konflikt* = omfattande en eller flera arbetsgivare och hos dem sysselsatta arbetare på viss plats, samt *blockad för ny arbetskraft* = hinder att utöka en eller flera företagares arbetarstam. Till dessa öppna konflikter komma sedermera beskyllningar för *ca' canny*, *obstruktion*, *sabotage* = åtgärder vidtagna under arbetets gång, beskyllningar som kunna medföra lockout, och där det sedermera kan gälla att bedöma, huruvida ofrivillig arbetslöshet föreligger eller icke. I regel torde emellertid svårigheterna begränsa sig till de *allmänna* och *partiella* öppna konflikterna, och inom kommissionen är det understödsrättens bedömande i de *partiella* konflikterna, som medfört en mycket stark meningsskiljaktighet bland kommissionens medlemmar.

Inom kommissionen råder enighet därom, att vid en *allmän konflikt*, bestående uti strejk från arbetarnas sida eller lockout från arbetsgivarens sida, som omfattar praktiskt taget alla företag inom en industri eller ett yrke, på en plats eller över hela landet, skall hjälpverksamheten *inom detta yrke eller denna industri helt inställas*. Skälen härför ligga däruti, att en dylik konflikt förhindrar eller i varje fall försvårar möjligheten för alla dem, som voro arbetslösa vid konflikternas utbrott, att erhålla arbete inom sitt gamla verksamhetsområde. Alla de, vilka tillhöra ett sådant yrke eller sådan industri, få sålunda, när man bestämmer sig för en fredlig uppgörelse eller öppen konflikt, alltid räkna med den faktiska ställningen på arbetsmarknaden. Rekvireras arbetskraft från arbetsförmedlingen, medför detta inga komplikationer beträffande understödsrätten, då hjälpverksamheten upphört för alla dem, som lämpligen kunnat hänvisas till dylikt arbete.

Vid partiella konflikter, som endast omfatta en del av ett yrkes eller en industris arbetare på en plats, hävdar kommissionens majoritet, att därest arbetsgivare, hos vilken konflikt råder, från den offentliga arbetsförmedlingen rekvirerar arbetskraft, så skola understödda och för arbetet lämpliga anvisas arbetet, under förutsättning att arbetsvillkoren äro skäliga.

Detta innebär, att om ett yrke på en viss ort räknar tusen man, av vilka femhundra äro arbetslösa och uppbära understöd eller äro anställda vid nödhjälpsarbete, och strejk utbryter av en eller annan anledning hos en firma med tio arbetare, då

skall, under förutsättning att arbetsgivaren icke gjort avtalsbrott eller villkoren beteknas som oskäliga, därest arbetsgivaren rekvirerat tio nya arbetare, sådana anvisas bland de femhundra understödda, till dess att de tio platserna blivit besatta. Med den starka solidaritetskänsla, som arbetarsidan representerar, innebär ett dylikt tillvägagångssätt, att alla femhundra berövas sitt understöd och de tio platserna stå fortfarande obesatta, till dess att en organisationsmässig överenskommelse kan träffas.

För vår del kunna vi varken beteckna ett dylikt system som ändamålsenligt, billigt eller rättvist. Därest det lyckades, skulle det innebära arbetsmarknadens desorganisering, till föga gagn för arbetsgivarna. Dessa partiella konflikter äro ej heller av den omfattning och betydelse, att man kan göra gällande, att frågan om vilken princip, som skall användas, har någon ekonomisk betydelse. Däremot måste ett försök att genomföra en sådan princip, medföra ett irritationsmoment, som endast leder till upprivande strider i en tid, då svårigheterna äro tillräckligt stora förut. Vid en partiell konflikt böra enligt vår uppfattning inga som helst anvisningar ske av arbetskraft, utan de konflikter av partiell natur, som här och var uppstå, böra lösas genom organisationsmässiga förhandlingar mellan parterna och icke genom att de arbetslösa tvångshänvisas, med hot om att få sitt understöd indraget. Vad skälighetsprövningen av arbetsvillkor och löner i övrigt beträffar, så är det icke möjligt att slå in på denna väg. I den öppna arbetsmarknaden må parterna själva reglera dessa förhållanden, då det ej torde vara möjligt för kommissionen, att göra sig till domare i dessa intressekonflikter.

Med hänsyn till de kraftiga förskjutningar nedåt, som nu överallt krävas särskilt i fråga om lönerna, måste det här anföras, att den öppna arbetsmarknadens konflikter äro relativt få.

Övriga angivna konfliktsorsaker böra enligt vår mening prövas från fall till fall, och torde i regel beträffande dessa inga oöverstigliga hinder möta, för att här få till stånd tillfredsställande lösningar.

Vad beträffar de konflikter som kommissionens yttrande avser, nämligen strejkerna hos aktiebolaget Calor, Bröderna Hedlund samt Öhrström & Son inom metallindustrien i Stockholm, så äro dessa typiska *partiella* konflikter. Samma är förhållandet med de konflikter, som pågå vid två möbelfabriker och en pianofabrik i Malmö. Enligt vår tidigare utförligt motiverade principiella uppfattning borde här inga arbetslösa avstängts från rätten till understöd därför, att inom ifrågavarande arbetsområden pågingo några smärre konflikter.

Vad åter angår den konflikt, som pågår på Malmslätt, där svenska träarbetarförbundet proklamerat blockad mot allt »underbetalt träarbete», så hävdar arbetsledaren vid omskrivna arbete, att detsamma är nödhjälpsarbete och måste betalas som sådant, under det att träarbetarförbundet gör gällande, att avtal föreligger mellan förbundets avdelning i Linköping och flygskolan av den $^{25}/_{10}$ 1921, vari flygskolan förbinder sig att följa för platsen gällande kollektivavtal. Att ett dylikt avtal föreligger, torde ej kunna bestridas, men meningsskiljaktigheterna ligga däruti, att vederbörande på Malmslätt göra gällande att, så snart ett arbete utföres av Södra Sveriges statsarbeten, då är detta härigenom ett »nödhjälpsarbete», för vilket intet avtal är gällande Härtill få vi som vår mening framhålla, att vi under inga omständigheter kunna biträda en tolkning, som möjliggör, att allt arbete i landet förvandlas till nödhjälpsarbete. Då härtill kommer, att förhållandena på Malmslätt måste betecknas vara av den art, att en närmare undersökning egentligen vore befogad med hänsyn till det sätt, varpå beviljade medel ur arbetslöshetsanslagen använts alltsedan den 22 november 1918, då första beloppet erhölls, samt avtalsenliga löner tidigare utbetalats till såväl murare som träarbetare, och avtalet av den 25 oktober inrymmer alla flygskolans arbeten, tala alla skäl för att avtalsenliga arbetsvillkor böra åvägabringas.

Med stöd av ovan anförda synpunkter få vi därför hemställa, att Kungl. Maj:t måtte, med undanröjande av inom arbetslöshetskommissionen fattade beslut, bifalla de framställningar, som ingivits av svenska metallindustriarbetarförbundet och svenska träarbetarförbundet.

III. Regeringens beslut den 14 mars 1922.

Rörande de i arbetslöshetskommissionens utlåtande berörda tvistefrågorna har regeringen den 14 mars 1922 fattat följande beslut:

1) angående konflikten vid de mekaniska verkstäderna i Stockholm.

Enär sådana omständigheter icke visats vara för handen, att vägran att mottaga anvisat arbete vid förenämnda i blockad förklarade arbetsplatser skäligen bort föranleda till avstängning från arbetslöshetsunderstöd, finner Kungl. Maj:t hinder icke hava mött för utbetalande av arbetslöshetsunderstöd till de arbetslösa metallarbetare, vilka icke direkt deltaga i arbetsinställelserna.

2) angående konflikten vid möbelverkstäderna i Malmö.

Då i ärendet icke förekommit sådana omständigheter, att ifrågavarande konflikt kan, i vad Malmö vidkommer, anses såsom allmän, finner Kungl. Maj:t anledning hava saknats att från arbetslöshetsunderstöd avstänga andra arbetare i facket än de i konflikten direkt inblandade.

3) angående konflikten å Malmslätt.

Då de arbetslösa, som hänvisats att i Malmslätt utföra träarbeten, bjudits en lön, som understeg vad av dem med fog kunnat anses ha blivit genom överenskommelsen den 25 oktober 1921 avtalat, finner Kungl. Maj:t, att ifrågavarande personer icke i anledning av sin vägran att utföra sålunda anvisat arbete skäligen bort avstängas från erhållande av understöd och nödhjälpsarbete.

Samtidigt med dessa beslut träffades av regeringen avgörande även i en annan likartad tvistefråga, vid Svenska ackumulatoraktiebolaget Jungner i Oskarshamn, varöver arbetslöshetskommissionen den 1 februari 1922 avgivit infordrat utlåtande. I detta fall hade arbetsinställelse icke ägt rum, men arbetspersonalen vid fabriken förklarat densamma i »blockad för ny arbetskraft» och ett antal arbetslösa av denna orsak vägrat mottaga där anvisat arbete. Kungl. Maj:t ansåg i detta fall något giltigt skäl till vägran icke ha förelegat och fann med hänsyn därtill den gjorda framställningen rörande understödsindragningen icke föranleda någon regeringens åtgärd.

Sveriges offentliga arbetsförmedling under år 1921.

I. Arbetsförmedlingens organisation.

Den offentliga arbetsförmedlingen hade under år 1921 huvud- eller avdelningskontor i verksamhet å följande orter:

Landsdelar	*Kontor i verksamhet*
Stockholms stad	*Stockholm*,[1] med avdelningskontor å Södermalm.
Stockholms län	*Stockholm*, Södertälje, Norrtälje.
Uppsala län	*Uppsala*, Enköping, Skutskär, Tierp.
Södermanlands län	*Eskilstuna*, Nyköping, Strängnäs, Flen, Katrineholm, Gnesta.
Östergötlands län	*Norrköping; Linköping*, Söderköping, Skänninge, Vadstena, Motala, Valdemarsvik, Mjölby, Ödeshög, Åtvidaberg, Kisa, Finspång, Borensberg.
Jönköpings län	*Jönköping*, Eksjö, Tranås, Vetlanda, Värnamo, Gislaved, Nässjö.
Kronobergs län	*Växjö*, Ljungby, Älmhult.
Kalmar län	*Västervik*, Vimmerby; *Kalmar*, Oskarshamn, Nybro, Torsås.
Gottlands län	*Visby*.
Blekinge län	*Karlskrona*, Ronneby, Karlshamn, Sölvesborg.
Kristianstads län	*Kristianstad*, Hässleholm, Ängelholm, Tomelilla, Åstorp.
Malmöhus län	*Malmö; Lund; Landskrona; Hälsingborg; Ystad; Trälleborg; Eslöv; Skurup*.
Hallands län	*Halmstad*, Laholm, Falkenberg, Varberg, Kungsbacka, Oskarström.
Göteborgs och Bohus län	*Göteborg*;[2] *Uddevalla*, Strömstad, Lysekil, Kungälv, Marstrand.
Älvsborgs län	*Borås*, Vänersborg, Trollhättan, Ulricehamn, Mellerud.
Skaraborgs län	*Skövde*, Skara, Mariestad, Tidaholm, Falköping, Lidköping, Hjo, Töreboda, Grästorp.
Värmlands län	*Karlstad*, Kristinehamn, Filipstad, Arvika, Säffle.
Örebro län	*Örebro*, Askersund, Lindesberg, Karlskoga, Kopparberg, Laxå, Nora, Odensbacken.
Västmanlands län	*Västerås*, Köping, Arboga, Sala, Västanfors, Norberg.
Kopparbergs län	*Falun*, Avesta, Mora, Leksand, Ludvika, Borlänge.
Gävleborgs län	*Gävle*, Hudiksvall, Söderhamn, Storvik, Ljusdal, Bollnäs.
Västernorrlands län	*Sundsvall*, Härnösand, Sollefteå, Ånge.
Jämtlands län	*Östersund*, Strömsund, Sveg.
Västerbottens län	*Umeå*, Skellefteå.
Norrbottens län	*Luleå*, Piteå, Kiruna, Boden.

Specialkontor för sjömansförmedlingen funnos i 4 av de i tablån upptagna städerna, nämligen Stockholm, Malmö, Hälsingborg och Göteborg.

[1] Vid kontoret finnes fackarbetsförmedling för måleri-, bleck- och plåtslageri- samt bageriyrkena.
[2] Vid kontoret finnes fackarbetsförmedling för måleriyrket.

Antalet arbetsförmedlingsanstalter (huvudkontor) utgjorde liksom föregående år 35, av vilka 24 voro länsanstalter och de återstående 11 fristående kommunala anstalter. Bland de sistnämnda äro emellertid inräknade Malmöhus läns anstalter, 8 till antalet, vilka från länets landsting åtnjuta årligt anslag. Endast 3 anstalter, Stockholms, Norrköpings och Göteborgs, kunna alltså anses vara uteslutande kommunala. Erinras bör dessutom, att åtskilliga till länsanstalterna hörande avdelningskontor även uppbära kommunala anslag, varjämte samtliga anstalter åtnjuta statsanslag.

De sedan föregående år befintliga 92 avdelningskontoren ha samtliga fortsatt sin verksamhet även under 1921, och tillkommo under året dessutom 5 nya sådana, i Oskarström, Ulricehamn, Mellerud, Västanfors och Norberg, vadan antalet vid årets slut uppgick till 97. Vad de kommunala anstalterna beträffar, är det alltjämt endast Stockholmsanstalten, som upprättat avdelningskontor.

Hela antalet offentliga arbetsförmedlingskontor — inberäknat de förutnämnda specialkontoren för sjömansförmedlingen — utgjorde således vid 1921 års utgång 136. Förutom dessa ordinarie kontor ha under året arbetsförmedlingsombud varit anställda under länsanstalternas ledning å alla de orter, där offentlig understödsverksamhet för arbetslösa bedrivits, för att där tjänstgöra som kommunens platsförmedlings- och kontrollorgan.

II. Arbetsförmedlingsverksamheten under år 1921.

Antalet ansökningar om arbete och, ehuru ej i lika hög grad, jämväl antalet lediga och tillsatta platser vid de offentliga arbetsförmedlingsanstalterna företedde under år 1921 en ökning i jämförelse med de närmast föregående åren. Arbetsansökningarna voro, såsom *tab. A.* utvisar, mer än dubbelt så många, å manliga avdelningen till och med tre gånger så många som 1918, det år som hittintills haft den högsta siffran att uppvisa.[1] Antalet lediga platser var likaså större än något av åren 1918—1920, men mindre än 1916 och 1917. Siffran för tillsatta platser är den högsta, som någonsin uppnåtts, åtminstone vad manliga avdelningen beträffar; för kvinnorna var 1918 års siffra något högre.

Den procentuella ökningen (minskningen) av frekvensen vid arbetsförmedlingsanstalterna under åren 1919—1921 framträder i följande siffersammanställning:

Ökning (minskning) från föregående år av antalet	Manliga avdelningen			Kvinnliga avdelningen			Tillsammans		
	1919	1920	1921	1919	1920	1921	1919	1920	1921
Arbetsansökningar .	— 4·1	— 6·2	+234·1	— 29·9	— 15·4	+ 37·6	— 15·9	— 9·7	+163·4
Lediga platser . . .	— 12·2	+ 2·0	+ 14·4	+ 12·0	— 7·0	— 1·9	— 0·7	— 2·8	+ 6·0
Tillsatta platser . .	— 9·9	— 1·0	+ 29·9	— 4·7	— 5·0	+ 7·9	— 7·7	— 2·8	+ 20·5

[1] I fråga om antalet *arbetssökande personer* har ökningen säkerligen icke varit lika stor, enär de, som anmält sig upprepade gånger under året, torde varit avsevärt flera än under normala år. En sammanräkning av månadsrapporternas uppgifter om antalet arbetssökande ger slutsumman 680 915, men måste härifrån ytterligare dragas de dubbelräkningar, som uppstått genom att samma personer medtagits i flera månadsuppgifter.

Tab. A. Antalet arbetsansökningar, lediga och tillsatta platser under olika månader.[1]

Månad	*Manliga avdeln.*			*Kvinnliga avdeln.*			*Tillsammans*		
	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser
Januari	30 169	6 944	5 943	10 592	9 652	5 432	**40 761**	**16 596**	**11 375**
Februari	47 937	10 546	9 364	12 275	9 465	5 378	**60 212**	**20 011**	**14 742**
Mars	46 288	12 044	10 496	12 440	12 379	6 594	**58 728**	**24 423**	**17 090**
April	45 867	14 032	12 563	13 442	15 235	7 870	**59 309**	**29 267**	**20 433**
Maj	43 489	12 379	11 477	10 843	13 138	6 996	**54 332**	**25 517**	**18 473**
Juni	39 288	9 000	7 934	9 262	9 838	5 448	**48 550**	**18 838**	**13 382**
Juli	40 822	10 560	9 474	9 515	8 736	4 842	**50 337**	**19 296**	**14 316**
Augusti	44 597	12 104	10 605	11 665	11 849	6 454	**56 262**	**23 953**	**17 059**
September	48 888	13 884	12 448	14 216	14 452	8 599	**63 104**	**28 336**	**21 047**
Oktober	62 206	15 114	14 168	15 197	14 279	9 401	**77 403**	**29 393**	**23 569**
November	72 457	12 990	12 608	11 069	8 777	6 223	**83 526**	**21 767**	**18 831**
December	74 255	9 961	9 623	7 592	7 344	5 191	**81 847**	**17 305**	**14 814**
Hela året 1921	**596 263**	**136 883**	**126 703**	**138 108**	**123 937**	**78 428**	**734 371**	**260 820**	**205 131**
» » 1920	178 445	119 689	97 512	100 381	126 316	72 673	**278 826**	**246 005**	**170 185**
» » 1919	190 228	117 391	98 546	118 688	135 818	76 484	**308 916**	**253 209**	**175 030**
» » 1918	198 277	133 750	109 327	169 245	121 253	80 236	**367 522**	**255 003**	**189 563**
» » 1917	173 440	162 504	113 950	117 494	106 929	70 560	**290 934**	**269 433**	**184 510**

Att trots den allmänna ekonomiska depressionen icke blott tillströmningen av arbetssökande utan även platsfrekvensen ökats är i främsta rummet att tillskriva det samband, som råder mellan den offentliga arbetsförmedlingen och hjälpverksamheten för arbetslösa. I de redovisade lediga och tillsatta platserna ingå nämligen, till ett icke ringa antal, platser vid de av staten och kommunerna anordnade nödhjälpsarbetena. Även antalet arbetsansökningar har högst avsevärt influerats av den för understödssökande föreskrivna anmälningsskyldigheten vid den offentliga arbetsförmedlingen.

Huru antalet arbetsansökningar samt lediga och tillsatta platser fördela sig på årets olika månader framgår jämväl av tab. A. I fråga om platstillgången framträder å såväl manliga som kvinnliga avdelningen ett tydligt maximum under förra halvåret i april och under senare halvåret i september och oktober. Antalet ansökningar om arbete har också, vad kvinnorna beträffar, varit störst under dessa månader, medan för männens vidkommande den avgjort starkaste tillströmningen faller på november och december.

Ännu tydligare belyses arbetsmarknadens läge under årets olika månader av de tal, som angiva proportionen mellan å ena sidan antalet lediga platser samt å andra sidan antalet arbetsansökningar och antalet tillsatta platser. Dessa proportionstal återfinnas i efterföljande tablå, som upptager motsvarande siffror jämväl för 1920.

[1] Talen för varje särskild månad angiva hela det under månaden disponibla antalet lediga platser, således med inräknande även av dem, som kvarstått aktuella från föregående månad. Dessa sistnämnda platser ha däremot i siffrorna för hela året inräknats endast en gång, varav förklaras, att dessa äro mindre än de enskilda månadernas siffror tillsammantagna. Dessa dubbelräkningar förklara även, att antalet lediga platser i tabellbilagan är större än i texttabellerna.

På 100 *lediga platser* kommo:

	Ansökningar om arbete						*Tillsatta platser*					
	Män		Kvinnor		Tillsammans		Manliga		Kvinnliga		Tillsammans	
	1920	1921	1920	1921	1920	1921	1920	1921	1920	1921	1920	1921
Januari . . .	184	434	76	110	**125**	**246**	81	86	50	56	**64**	**69**
Februari . . .	164	455	73	130	**112**	**301**	76	89	51	57	**62**	**74**
Mars	131	384	60	100	**91**	**240**	71	87	47	53	**58**	**70**
April	119	327	51	88	**80**	**203**	72	90	43	52	**55**	**70**
Maj	115	351	57	83	**84**	**213**	75	93	46	53	**59**	**72**
Juni	118	437	64	94	**92**	**258**	75	88	52	55	**64**	**71**
Juli	115	387	67	109	**94**	**261**	79	90	48	55	**66**	**74**
Augusti . . .	122	368	65	98	**95**	**235**	72	88	47	54	**60**	**71**
September . .	120	352	76	98	**98**	**223**	76	90	54	60	**65**	**74**
Oktober . . .	136	412	85	106	**110**	**263**	80	94	60	66	**70**	**80**
November . .	217	558	105	126	**155**	**384**	86	97	62	71	**73**	**87**
December . .	254	745	84	103	**153**	**473**	89	97	63	71	**74**	**86**
Hela året	**149**	**436**	**79**	**111**	**113**	**282**	**81**	**93**	**58**	**63**	**69**	**79**

Under årets samtliga månader förekom ett överskott av manlig arbetskraft, vilket icke någon gång understeg proportionen 3 : 1. Den högsta siffran redovisades under december, den lägsta under april. Å kvinnliga avdelningen var disproportionen icke på långt när så stor; flera månader uppvisade till och med ett överskott av lediga platser. Vid jämförelse med föregående år visar sig dock även här en tydlig minskning av efterfrågan å arbetskraft.

I fråga om tillsättningsresultatet företer redogörelseåret, såsom naturligt är, mycket höga siffror. Särskilt anmärkningsvärda äro manliga avdelningens relationstal för årets två sista månader, 97 tillsatta platser per 100 lediga.

III. Verksamheten vid de särskilda anstalterna.

Upplysningar rörande verksamhetens omfattning vid de olika anstalterna inhämtas av *tab. B.* En jämförelse med 1920 års siffror visar, att 28 anstalter (däribland samtliga länsanstalterna) under år 1921 nått högre slutresultat, d. v. s. större antal tillsatta platser än föregående år, under det en tillbakagång — i allmänhet dock helt obetydlig — är att anteckna för 7 av de kommunala anstalterna (Norrköping, Malmö, Hälsingborg, Ystad, Eslöv, Skurup och Göteborg). Den starkaste ökningen framträder i Västernorrlands län, där antalet tillsatta platser stigit från c:a 1 500 till över 7 000.

Beträffande förhållandet mellan tillgång och efterfrågan å arbete utvisar tabellen, att relativa antalet arbetsansökningar varit störst vid de kommunala anstalterna i Norrköping och Hälsingborg, minst i Skurup samt vid länsanstalten i Kristianstad.

Utanför de orter, där anstalterna äro belägna, tillsattes under år 1921 inalles 22 939 platser, varav 17 656 manliga och 5 283 kvinnliga, mot 16 316 resp. 3 758 år 1920. Dessa siffror giva dock endast ett svagt uttryck för de offentliga anstalternas verkliga betydelse för omgivande trakt, enär vid länsanstalterna alla platser, som tillsatts inom respektive län, redovisas såsom förefintliga inom orten.

Tab. B. Verksamheten vid de särskilda anstalterna under år 1921.

Anstalter	*Manliga avdeln.*			*Kvinnliga avdeln.*			*Tillsammans*			*På 100 lediga platser*						*Jordbruksförmedlingen, i % av*		
										Ansökningar om arbete			Tillsatta platser					
	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Män	Kvinnor	Tillsammans	Män	Kvinnor	Tillsammans	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser
Stockholms stad . .	95 790	15 859	14 807	38 698	34 114	24 419	134 488	49 973	39 226	604	113	269	93	72	78	0·3	0·1	0·1
Stockholms län . . .	52 441	11 471	10 792	4 969	6 338	2 507	57 410	17 809	13 299	457	78	322	94	40	75	30·2	41·2	42·0
Uppsala stad och län	*11 597*	*3 627*	*3 266*	*2 022*	*2 220*	*1 590*	*13 619*	*5 847*	*4 856*	*320*	*91*	*233*	*90*	*72*	*83*	*34·0*	*43·2*	*43·0*
Södermanlands län .	20 565	3 358	2 935	2 762	3 122	1 584	23 327	6 480	4 519	612	88	360	87	51	70	11·2	36·8	33·5
Östergötlands län . .	26 591	6 970	6 291	6 007	5 439	3 329	32 598	12 409	9 620	382	110	263	90	61	78	23·8	37·6	36·5
Norrköping	15 149	1 779	1 698	5 782	2 387	1 821	20 931	4 166	3 519	852	242	502	95	76	84	9·3	20·9	23·0
Jönköpings län . . .	17 007	4 474	4 266	2 133	1 542	936	19 140	6 016	5 202	380	138	318	95	61	86	8·4	18·3	12·4
Kronobergs län . . .	8 345	1 402	1 325	1 049	1 293	636	9 394	2 695	1 961	595	81	349	95	49	73	7·6	15·6	9·8
Norra Kalmar län .	5 281	1 268	1 226	459	519	299	5 740	1 787	1 525	416	88	321	97	58	85	6·4	18·6	14·1
Södra Kalmar län .	9 269	2 021	1 914	1 230	1 230	640	10 499	3 251	2 554	459	100	323	95	52	79	13·8	29·9	25·2
Gottlands län . . .	3 414	782	678	439	642	215	3 853	1 424	893	437	68	271	87	33	63	17·8	35·4	27·9
Blekinge län	15 001	4 459	4 164	3 467	2 961	1 813	18 468	7 420	5 977	336	117	249	93	61	81	14·1	24·5	18·2
Kristianstads län . .	9 089	4 514	3 829	3 470	5 494	2 420	12 559	10 008	6 249	201	63	125	85	44	62	33·1	51·4	45·2
Malmöhus län: Malmö	29 843	4 353	4 105	14 242	9 395	6 201	44 085	13 748	10 306	686	152	321	94	66	75	1·8	10·0	7·6
Malmöhus län: Lund	4 477	1 365	1 276	1 626	1 022	765	6 103	2 387	2 041	328	159	256	93	75	86	17·5	40·4	38·8
Malmöhus län: Landskrona . . .	6 572	1 659	1 579	850	500	293	7 422	2 159	1 872	396	170	344	95	59	87	5·7	20·2	17·3
Malmöhus län: Hälsingborg . . .	15 908	2 416	2 257	3 885	2 347	1 745	19 793	4 763	4 002	658	166	416	93	74	84	5·1	15·2	14·0
Malmöhus län: Ystad	3 048	631	622	1 408	610	523	4 456	1 241	1 145	483	231	359	99	86	92	20·1	35·2	33·1
Malmöhus län: Trälleborg	4 659	2 422	2 309	480	432	336	5 139	2 854	2 645	192	111	180	95	78	93	11·0	27·3	23·8
Malmöhus län: *Eslöv*	2 388	1 310	1 252	*540*	473	354	2 928	1 783	1 606	182	114	164	96	75	90	42·4	64·4	65·5
Malmöhus län: Skurup	879	645	543	283	385	199	1 162	1 030	742	136	74	113	84	52	72	79·9	77·3	77·5
Hallands län	7 022	2 734	2 390	1 849	1 783	899	8 871	4 517	3 289	257	104	196	87	50	73	14·5	32·3	23·1
Göteb. och Bohus län	17 355	3 865	3 727	1 550	1 493	685	18 905	5 358	4 412	449	104	353	96	46	82	5·7	18·6	14·1
Göteborg	71 867	14 633	13 124	14 393	12 293	8 337	86 260	26 926	21 461	491	117	320	90	68	80	0·9	4·0	3·7
Älvsborgs län . . .	12 936	4 037	3 911	3 023	1 323	787	15 959	5 360	4 698	320	228	298	97	59	88	3·5	8·2	5·9
Skaraborgs län . . .	10 227	4 406	3 456	2 969	4 467	1 930	13 196	8 873	5 386	232	66	149	78	43	61	37·7	46·3	44·3
Värmlands län . . .	8 568	2 813	2 631	1 753	2 373	1 360	10 321	5 186	3 991	305	74	199	94	57	77	7·2	17·6	12·6
Örebro län	13 893	3 838	3 556	3 624	4 174	2 626	17 517	8 012	6 182	362	87	219	93	63	77	19·6	33·0	29·5
Västmanlands län .	36 499	6 953	6 363	*3 313*	*3 594*	*2 144*	*39 812*	*10 547*	8 507	525	*92*	*377*	*92*	*60*	*81*	*11·3*	*32·3*	*24·9*
Kopparbergs län . .	12 476	2 492	2 451	2 441	2 463	1 592	14 917	4 955	4 043	501	99	301	98	65	82	4·6	10·6	8·1
Gävle stad och län .	12 287	2 203	2 169	1 722	1 631	1 197	14 009	3 834	3 366	558	106	365	98	73	88	4·6	6·3	4·5
Västernorrlands län .	22 059	6 881	6 658	816	942	456	22 875	7 823	7 114	321	87	292	97	48	91	2·6	3·4	2·6
Jämtlands län . . .	4 325	1 462	1 445	1 895	1 923	1 386	6 220	3 385	2 831	296	99	184	99	72	84	5·6	10·4	8·3
Västerbottens län . .	3 627	1 336	1 278	1 585	1 545	1 232	5 212	2 881	2 510	271	103	181	96	80	87	20·7	20·9	19·8
Norrbottens län . .	5 809	2 445	2 410	1 374	1 468	1 172	7 183	3 913	3 582	238	94	184	99	80	92	8·4	7·1	7·5
Tillsammans år 1921	**596 263**	**136 883**	**126 703**	**138 108**	**123 937**	**78 428**	**734 371**	**260 820**	**205 131**	**436**	**111**	**282**	**93**	**63**	**79**	**10·2**	**20·0**	**17·3**

Tab. C. Verksamheten inom olika yrkesgrupper under år 1921.

Yrkesgrupper	*Manliga avdeln.*			*Kvinnliga avdeln.*			*Tillsammans*			*På 100 lediga platser*					
										Ansökningar om arbete			Tillsatta platser		
	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Män	Kvinnor	Tillsammans	Män	Kvinnor	Tillsammans
Jordbruk och skogshushållning m. m.															
Jordbruk m. m.	66 817	35 354	29 142	7 826	16 743	6 296	74 643	52 097	35 438	189	47	143	82	38	68
Skogshushållning	8 765	5 729	5 601	—	820	766	8 765	6 549	6 367	153	—	134	98	93	97
Gruvdrift och malmförädling	20 197	1 207	1 203	10	—	—	20 207	1 207	1 203	1 673	—	1 674	100	—	100
Industri och hantverk m. m.															
Jord-, sten- och glasindustri	19 264	2 513	2 482	211	24	14	19 475	2 537	2 496	767	·	768	99	·	98
Metall- och maskinindustri	118 436	2 543	2 252	2 903	79	53	121 339	2 622	2 305	4 657	·	4 628	89	·	88
Trävaruindustri	40 015	3 266	3 148	122	6	13	40 137	3 272	3 161	1 225	·	1 227	96	·	97
Byggnadsverksamhet	55 421	31 519	30 878	11	—	—	55 432	31 519	30 878	176	—	176	98	—	98
Läder-, hår-, gummi- o. d. industri	4 319	179	129	1 048	101	48	5 367	280	177	2 413	1 038	1 917	72	48	63
Textilindustri	6 619	196	186	9 117	351	313	15 736	547	499	3 377	2 597	2 877	95	89	91
Beklädnadsindustri	7 381	201	153	9 334	1 800	1 314	16 715	2 001	1 467	3 672	519	835	76	73	73
Närings- och njutningsämnesindustri	8 620	2 914	2 803	3 434	1 072	598	12 054	3 986	3 401	296	320	302	96	56	85
Kemisk-teknisk och belysningsindustri	3 360	258	249	837	124	95	4 197	382	344	1 302	675	1 099	97	77	90
Trämasse- o. pappersindustri	6 558	815	791	1 773	255	173	8 331	1 070	964	805	695	779	97	68	90
Grafisk industri	4 316	205	159	313	37	20	4 629	242	179	2 105	·	1 913	78	·	74
Industri o. hantverk, ej särskilt specif.	22 734	550	509	1 598	232	201	24 332	782	710	4 133	689	3 112	93	87	91
Handel och samfärdsel.															
Kontors-, bank- och försäkringspersonal	5 951	738	578	2 136	347	248	8 087	1 085	826	806	616	745	78	71	76
Butiks- o. magasinspersonal	10 059	1 282	1 196	3 291	1 103	786	13 350	2 385	1 982	785	298	560	93	71	83
Hotell-, kafé- och restaurangrörelse	1 659	463	394	11 218	10 249	6 894	12 877	10 712	7 288	358	109	120	85	67	68
Landtransport	19 488	3 517	3 226	1 699	1 325	985	21 187	4 872	4 211	549	128	435	91	74	86
Vattentransport	46 214	8 334	7 081	1 673	415	340	47 887	8 749	7 421	555	403	547	85	82	85
Handel o. samfärdsel, ej särskilt specif.	642	190	185	22	246	224	664	436	409	338	9	152	97	91	94
Husligt arbete	32	23	14	76 115	86 993	58 067	76 147	87 016	58 081	·	87	88	·	67	67
Allmän och litterär verksamhet	664	327	320	1 718	1 576	950	2 382	1 903	1 270	203	109	125	98	60	67
Arbete, ej hänförligt till annan grupp	118 732	34 530	34 024	1 699	39	30	120 431	34 569	34 054	344	·	348	99	·	99
Tillsammans år 1921	596 263	136 883	126 703	138 108	123 937	78 428	734 371	260 820	205 131	436	111	282	93	63	79

IV. Verksamheten inom olika yrkesgrupper.

Verksamhetens fördelning på olika yrkesgrenar framgår av *tab. C.* I vad mån förskjutningar i fråga om de olika huvudgrupperna under de senaste åren ägt rum, utvisas av nedanstående sammanställning.

Relativa antalet tillsatta platser inom olika yrkesgrupper:

	1902—12	1913	1914	1915	1916	1917	1918	1919	1920	1921
	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%
Jordbruk och skogshushållning	19·5	23·9	23·1	22·5	25·0	27·4	26·4	25·1	25·6	20·4
Gruvdrift och malmförädling .	0·1	0·2	0·3	0·6	0·4	0·6	0·3	0·1	0·2	0·6
Industri och hantverk	16·5	15·0	15·3	15·6	16·0	12·9	13·8	14·6	12·2	22·7
Handel och samfärdsel	14·4	14·1	14·3	13·2	12·3	11·0	10·4	10·7	15·7	10·8
Husligt arbete	33·6	33·9	32·7	28·7	27·0	26·8	27·8	31·0	31·5	28·3
Allmän och litterär verksamhet	0·3	0·6	0·8	0·4	0·5	0·4	0·6	0·5	0·6	0·6
Annat arbete	15·6	12·3	13·5	19·0	18·8	20·9	20·7	18·0	14·2	16·6
Summa	100·0	100·0	100·0	100·0	100·0	100·0	100·0	100·0	100·0	100·0

Tablån utvisar ganska stora förskjutningar de olika grupperna emellan i förhållande till föregående år. Det är särskilt gruppen industri och hantverk, som vuxit på de övriga yrkenas bekostnad. Ökningen faller helt och hållet på underavdelningen byggnadsverksamhet, som även omfattar jord-, beton- och schaktningsarbete, vars andel av hela antalet under 1921 tillsatta platser uppgått till 15 %, mot endast 4 % år 1920. Huvudparten av dessa platser avser tydligen de offentliga nödhjälpsarbetena.

Vad särskilt *jordbruksförmedlingen* beträffar, framgår densammas växlande omfattning vid de olika anstalterna av de sista kolumnerna i *tab. B.* Mer än hälften av de tillsatta platserna kommo på jordbruket vid två anstalter, nämligen Skurup (77 %) och Eslöv (65 %). Relativt höga siffror (40 % och däröver) företedde i övrigt anstalterna i Kristianstads, Skaraborgs, Uppsala och Stockholms län.

Antalet ansökningar om arbete i förhållande till antalet lediga platser var avgjort störst inom metall- och maskinindustrien (4 628 ansökningar per 100 platser). Anmärkningsvärt höga relationstal uppvisade även grupperna textilindustri (2 877) samt industri och hantverk, ej särskilt specificerade (3 112). Det lägsta relationstalet förekom inom gruppen husligt arbete (88). Förhållandet mellan antalet lediga och tillsatta platser var gynnsammast inom grupperna gruvdrift och malmförädling samt arbete, ej hänförligt till annan grupp, vilka uppvisade resp. 100 och 99 tillsatta platser på 100 lediga. Lägst i förevarande avseende kom åter läder-, hår- och gummivaruindustrien med 63 tillsatta platser på 100 lediga.

	Arbetsförmedlingsanstalter	Jordbruk m. m.			Skogshushållning			Gruvdrift o. malmförädling			Jord-, sten- o. glasindustri			Metall- o. maskinindustri		
		Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.
	Manliga avdelningen															
1	Stockholms stad	391	23	20	51	—	—	5	—	—	501	20	15	27 672	549	419
2	Stockholms län	16 597	5 520	4 974	1 137	240	223	582	1	1	1 181	437	437	10 868	311	308
3	Uppsala stad och län	4 187	2 225	1 748	155	91	60	36	—	—	454	—	—	1 755	26	24
4	Södermanlands län	2 233	1 719	1 236	100	47	43	72	—	—	89	10	10	9 087	85	80
5	Östergötlands län	7 097	3 857	2 919	662	147	139	1 298	40	40	1 117	22	20	4 017	102	90
6	Norrköping	1 840	744	676	30	32	32	1	—	—	31	—	—	2 448	31	24
7	Jönköpings län	1 480	850	567	167	204	201	16	1	1	77	52	52	4 991	46	43
8	Kronobergs län	614	197	117	105	15	15	1	—	—	979	163	163	541	101	101
9	Kalmar län	1 622	825	664	192	259	254	4	1	1	1 125	15	14	2 359	21	15
10	Gottlands län	647	333	230	5	4	4	—	—	—	110	2	2	59	1	—
11	Blekinge län	2 083	1 044	745	99	77	77	503	—	—	2 123	60	58	1 842	26	23
12	Kristianstads län	3 505	3 028	2 337	133	19	18	5	—	—	511	5	4	730	60	41
13	Malmöhus län: Malmö	645	808	613	—	18	18	—	—	—	284	1	1	6 090	82	78
14	Hälsingborg	906	539	428	—	35	35	658	4	4	141	5	2	3 179	44	40
15	Övriga anstalter	4 648	3 942	3 353	5	4	4	—	—	—	133	22	21	4 265	153	127
16	Hallands län	1 087	992	626	43	708	701	2	—	—	530	13	13	1 229	32	11
17	Göteborgs och Bohus län	745	686	545	9	123	123	1	—	—	6 539	18	18	1 101	5	5
18	Göteborgs stad	722	787	672	6	2 244	2 243	3	—	—	315	1 179	1 177	20 712	254	200
19	Älvsborgs län	531	373	213	152	31	31	509	74	74	441	114	111	996	310	290
20	Skaraborgs län	4 440	3 242	1 926	62	24	18	35	—	—	450	120	107	1 452	21	18
21	Värmlands län	607	538	381	108	130	123	69	—	—	517	122	120	1 775	29	29
22	Örebro län	2 876	1 647	1 279	865	155	150	1 300	152	148	166	31	30	1 065	45	44
23	Västmanlands län	3 863	2 308	1 621	856	180	172	12 821	804	804	355	60	60	5 841	63	62
24	Kopparbergs län	492	203	188	355	65	64	1 835	22	22	159	8	8	1 774	48	48
25	Gävle stad och län	595	132	119	910	79	74	136	—	—	140	1	1	1 912	32	27
26	Västernorrlands län	571	197	171	503	353	343	—	—	—	761	38	38	355	89	79
27	Jämtlands län	268	152	144	1 444	123	117	6	—	—	6	—	—	158	16	15
28	Västerbottens län	948	449	387	77	20	18	1	—	—	—	—	—	40	9	7
29	Norrbottens län	577	246	243	534	307	301	298	108	108	29	—	—	123	4	4
	Kvinnliga avdelningen															
1	Stockholms stad	111	25	20	—	55	55	—	—	—	58	12	11	1 694	67	43
2	Stockholms län	750	1 820	607	—	—	—	—	—	—	—	—	—	18	—	—
3	Uppsala stad och län	438	524	341	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
4	Södermanlands län	391	796	276	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—
5	Östergötlands län	673	1 289	593	—	—	—	—	—	—	23	—	—	—	—	—
6	Norrköping	112	178	134	—	114	114	—	—	—	—	—	—	70	—	—
7	Jönköpings län	126	396	79	—	—	—	—	—	—	—	—	—	28	—	—
8	Kronobergs län	99	262	76	—	—	—	—	—	—	3	—	—	—	—	—
9	Kalmar län	193	514	195	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
10	Gottlands län	37	179	19	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
11	Blekinge län	515	1 135	342	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—
12	Kristianstads län	650	2 375	485	—	10	10	—	—	—	—	—	—	1	—	—
13	Malmöhus län: Malmö	159	898	166	—	231	231	—	—	—	—	—	—	343	9	5
14	Hälsingborg	109	248	132	—	32	32	—	—	—	—	—	—	—	—	—
15	Övriga anstalter	467	1 268	397	—	—	—	—	—	—	17	—	—	1	—	—
16	Hallands län	200	616	135	—	137	130	—	—	—	—	—	—	—	—	—
17	Göteborgs och Bohus län	330	376	77	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
18	Göteborgs stad	75	449	122	—	—	—	—	—	—	12	6	1	642	8	5
19	Älvsborgs län	20	217	62	—	181	134	—	—	—	—	—	—	—	—	—
20	Skaraborgs län	531	1 763	460	—	—	—	—	—	—	96	7	2	14	—	—
21	Värmlands län	137	477	123	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
22	Örebro län	552	1 577	546	—	60	60	—	—	—	—	—	—	—	—	—
23	Västmanlands län	646	1 267	494	—	—	—	10	—	—	—	—	—	90	—	—
24	Kopparbergs län	190	360	141	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
25	Gävle stad och län	54	111	32	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
26	Västernorrlands län	21	81	17	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
27	Jämtlands län	81	218	92	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
28	Västerbottens län	132	228	109	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
29	Norrbottens län	27	51	24	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

Trävaruindustri			Byggnadsverksamhet			Läder-, hår o. gummiindustri			Textilindustri			Beklädnadsindustri			Närings- o. njutningsämnesindustri			Kem.-tekn. o. belysningsindustri			
Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L.p.	T.p.	Ans.	L.p.	T.p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L.p.	T.p.	
2 559	149	114	13 819	2 440	2 141	473	66	35	198	1	—	1 097	46	27	3 646	2 545	2 511	296	13	5	1
1 339	147	142	5 070	1 992	1 932	110	7	7	65	3	3	369	3	3	353	46	42	61	6	6	2
263	34	28	641	176	171	20	1	1	—	—	—	149	—	—	133	11	8	2	—	—	3
1 213	36	33	1 071	80	75	37	1	1	10	—	—	47	—	—	67	4	4	8	—	—	4
2 937	182	172	2 697	1 886	1 861	58	4	3	218	3	3	57	13	9	178	34	26	47	2	2	5
1 511	11	10	1 873	437	427	138	5	4	2 165	80	78	158	4	3	295	8	6	28	47	46	6
1 769	36	36	1 319	1 542	1 541	151	5	5	63	—	—	203	—	—	81	2	1	605	7	7	7
360	45	45	559	59	59	1	—	—	—	—	—	3	—	—	11	1	—	210	29	29	8
1 682	101	101	1 620	1 825	1 822	6	—	—	16	—	—	27	4	2	119	2	2	469	—	—	9
16	—	—	116	4	4	1	—	—	—	—	—	4	—	—	10	2	1	—	—	—	10
198	2	1	868	2 379	2 359	74	1	—	8	2	—	75	—	—	98	10	9	27	—	—	11
216	10	4	494	66	53	120	11	8	37	—	—	77	—	—	169	38	25	1	—	—	12
1 434	19	21	4 476	1 333	1 319	581	19	18	390	1	1	1 274	21	18	553	14	10	764	—	—	13
224	3	3	1 904	573	571	682	1	1	187	11	11	344	2	2	214	14	8	335	50	50	14
535	34	30	1 780	1 827	1 801	816	12	12	125	4	4	161	5	4	944	56	52	39	83	83	15
541	4	4	896	878	861	70	3	2	558	15	15	80	—	—	137	11	5	9	—	—	16
593	1	—	800	2 275	2 236	—	—	—	346	10	10	28	—	—	187	3	1	152	—	—	17
6 041	81	61	4 955	732	639	400	24	14	313	25	17	689	58	41	609	31	21	87	8	8	18
353	24	21	1 306	1 637	1 615	130	9	9	1 828	42	42	157	7	5	61	1	1	84	7	7	19
216	34	32	503	156	156	153	6	6	7	1	1	28	1	—	104	34	20	47	—	—	20
1 016	59	59	693	932	926	188	—	—	14	—	—	13	—	—	46	—	—	2	4	4	21
319	16	14	990	408	391	19	—	—	19	1	1	2 062	27	27	86	14	13	4	—	—	22
1 503	88	87	2 802	2 412	2 410	30	1	1	23	—	—	59	1	1	170	8	7	16	—	—	23
820	23	22	914	882	880	—	—	—	2	—	—	6	1	1	41	7	7	2	—	—	24
1 520	32	32	885	1 339	1 335	45	1	1	20	—	—	171	7	7	210	11	11	44	—	—	25
8 725	1 979	1 940	765	1 280	1 267	9	2	1	—	—	—	18	—	—	49	2	1	16	2	2	26
546	2	2	213	748	747	6	—	—	7	—	—	11	1	1	21	2	1	—	—	—	27
649	80	80	763	449	437	1	—	—	—	—	—	2	3	2	21	12	10	—	—	—	28
917	56	54	629	847	842	—	—	—	—	—	—	12	—	—	7	—	—	5	—	—	29
52	9	6	1	—	—	70	34	27	275	4	4	2 569	1 009	689	1 051	318	184	237	78	59	1
—	—	—	—	—	—	7	—	—	121	5	5	225	26	17	37	17	7	5	—	—	2
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	10	13	7	8	14	4	—	6	4	3
—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	2	1	6	3	—	15	13	5	—	—	—	4
1	—	—	—	—	—	—	—	—	182	1	—	95	29	24	43	53	23	1	2	—	5
—	—	—	—	—	—	39	2	2	2 679	91	82	644	34	27	372	23	14	—	4	4	6
—	—	—	3	—	—	—	—	—	32	—	—	121	2	2	27	21	12	123	—	—	7
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	7	6	6	3	—	—	20	—	—	8
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	22	4	2	28	—	—	9
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	10
—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	49	8	5	7	7	3	—	—	—	11
5	—	—	—	—	—	—	—	—	82	—	—	100	124	97	29	30	12	—	—	—	12
12	1	1	—	—	—	377	39	4	1 457	20	17	2 178	295	173	674	99	34	253	4	2	13
—	—	—	—	—	—	194	2	2	659	57	57	112	2	—	31	7	3	—	—	—	14
2	—	—	—	—	—	153	17	8	416	18	14	321	22	16	124	27	20	7	—	—	15
—	—	—	—	—	—	10	—	—	640	13	13	43	3	1	12	27	10	—	—	—	16
—	—	—	—	—	—	—	—	—	149	52	52	17	3	1	5	18	4	43	—	—	17
20	7	6	2	—	—	95	4	1	548	67	39	1 812	154	87	686	198	144	108	28	21	18
25	—	—	—	—	—	91	4	4	1 844	20	20	315	38	37	23	17	5	10	—	—	19
—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	15	13	12	98	165	57	—	—	—	20
—	—	—	—	—	—	—	—	—	17	2	1	220	86	83	2	6	3	—	1	—	21
—	—	—	5	—	—	—	—	—	6	1	1	414	6	6	74	23	16	—	4	4	22
—	—	—	—	—	—	12	—	—	—	—	—	11	12	9	10	11	6	—	1	1	23
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	15	12	11	—	—	—	24
5	—	—	—	—	—	—	—	—	5	7	7	20	5	5	38	—	—	2	—	—	25
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	12	4	2	3	3	—	—	—	—	26
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	8	5	2	12	21	9	—	—	—	27
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	4	4	13	15	10	—	—	—	28
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5	2	2	—	—	—	—	—	—	29

	Arbetsförmedlings-anstalter	Trämasse- o. pappersindustri			Grafisk industri			Industri o. hantverk, ej specific.			Kontors-, bank- o. d. personal			Butiks- o. magasins-personal		
		Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.
	Manliga avdelningen															
1	Stockholms stad	475	11	5	1 715	147	105	5 136	79	57	3 044	419	276	4 494	894	823
2	Stockholms län	269	7	7	171	5	5	1 462	50	50	370	33	32	468	18	17
3	Uppsala stad och län	1	—	—	36	—	—	293	19	18	—	—	—	181	16	13
4	Södermanlands län	47	—	—	141	1	1	2 232	23	19	14	—	—	421	4	3
5	Östergötlands län	44	—	—	110	1	1	881	21	16	109	23	18	163	39	34
6	Norrköping	336	2	2	149	1	1	529	3	3	46	12	9	201	32	30
7	Jönköpings län	209	—	—	91	—	—	789	15	15	79	3	3	63	3	3
8	Kronobergs län	826	144	144	2	—	—	263	4	4	8	—	—	7	1	1
9	Kalmar län	50	—	—	17	1	1	916	14	14	30	1	1	69	—	—
10	Gottlands län	—	—	—	—	—	—	55	—	—	2	—	—	1	1	—
11	Blekinge län	43	—	—	12	—	—	762	12	12	37	—	—	84	16	12
12	Kristianstads län	13	—	—	26	1	1	52	4	2	6	1	—	16	5	3
13	Malmöhus län: Malmö	39	2	2	497	7	8	1 721	37	37	426	37	34	1 023	50	50
14	Hälsingborg	35	—	—	79	1	1	578	17	16	49	—	—	207	8	7
15	Övriga anstalter	20	—	—	106	—	—	926	14	14	39	7	7	180	44	44
16	Hallands län	242	10	10	11	—	—	34	2	1	18	—	—	57	4	2
17	Göteborgs och Bohus län	294	—	—	8	—	—	107	13	11	39	2	—	37	6	2
18	Göteborgs stad	438	6	5	921	38	31	1 093	16	11	1 242	203	171	1 658	110	99
19	Älvsborgs län	559	200	200	7	—	—	1 203	98	97	29	6	6	51	3	3
20	Skaraborgs län	12	2	—	26	3	—	298	9	8	18	9	3	45	12	9
21	Värmlands län	5	—	—	12	1	1	319	2	2	24	—	—	46	3	3
22	Örebro län	103	1	1	33	1	1	506	21	21	14	—	—	167	11	11
23	Västmanlands län	28	—	—	95	2	2	1 463	7	7	156	13	12	138	1	1
24	Kopparbergs län	150	5	5	—	—	—	77	1	1	72	—	—	49	3	3
25	Gävle stad och län	373	—	—	26	—	—	540	15	14	22	1	—	84	4	4
26	Västernorrlands län	1 442	383	368	15	—	—	401	47	46	12	2	2	34	5	4
27	Jämtlands län	461	42	42	8	—	—	27	—	—	14	—	—	42	3	3
28	Västerbottens län	35	—	—	—	—	—	39	10	10	16	6	3	46	10	9
29	Norrbottens län	9	—	—	2	—	—	32	3	3	16	1	1	24	3	3
	Kvinnliga avdelningen															
1	Stockholms stad	555	147	102	116	25	12	79	17	13	1 326	194	141	1 573	488	305
2	Stockholms län	2	2	—	2	1	1	303	17	15	27	5	5	33	3	2
3	Uppsala stad och län	1	3	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	9	6	4
4	Södermanlands län	23	—	—	19	—	—	151	8	6	—	—	—	95	4	4
5	Östergötlands län	1	—	—	1	1	1	18	4	4	24	8	8	69	48	41
6	Norrköpings län	72	5	3	107	1	—	8	—	—	3	1	1	31	26	22
7	Jönköpings län	59	—	—	—	—	—	—	—	—	5	1	—	21	6	5
8	Kronobergs län	40	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1	—
9	Kalmar län	14	—	—	3	—	—	—	—	—	2	1	1	16	2	1
10	Gottlands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	1	1	—	—
11	Blekinge län	—	—	—	—	—	—	12	2	2	13	1	—	64	11	6
12	Kristianstads län	23	1	1	—	—	—	1	—	—	1	—	—	69	21	18
13	Malmöhus län: Malmö	252	31	22	14	7	6	466	144	127	472	82	51	689	206	159
14	Hälsingborg	161	9	8	6	—	—	313	28	22	13	1	1	29	89	84
15	Övriga anstalter	30	2	1	11	—	—	161	7	6	8	1	1	68	22	22
16	Hallands län	—	8	—	—	—	—	—	—	—	3	—	—	20	17	16
17	Göteborgs och Bohus län	1	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	9	1	—
18	Göteborgs stad	455	47	26	33	3	—	16	2	1	143	31	16	289	111	41
19	Älvsborgs län	48	6	6	—	—	—	15	—	—	13	4	4	19	5	3
20	Skaraborgs län	—	—	—	—	1	—	12	3	3	5	1	1	17	10	8
21	Värmlands län	1	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	1	2	3	—
22	Örebro län	33	2	2	—	—	—	16	—	—	10	4	3	28	7	3
23	Västmanlands län	—	—	—	—	—	—	2	2	2	18	3	2	8	6	5
24	Kopparbergs län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	8	5	4	14	4	4
25	Gävle stad och län	2	—	—	1	—	—	25	—	—	13	2	2	4	4	2
26	Västernorrlands län	—	—	—	—	—	—	—	2	—	1	—	—	8	3	—
27	Jämtlands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	44	12	10
28	Västerbottens län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	7	2	1	38	12	12
29	Norrbottens län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	17	4	4	24	9	9

Hotell- o. restaurangpersonal			Landtransport			Sjötransport			Handel o. samfärdsel, ej specific.			Husligt arbete			Allmän o. litterär verksamhet			Annat arbete			
Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	
630	144	118	6 032	1 284	1 150	6 635	1 136	1006	97	9	6	20	9	7	229	216	213	16 575	5 819	5 754	1
128	15	13	1 198	69	65	998	18	18	26	6	6	3	—	—	18	3	3	9 598	2 534	2 498	2
10	1	1	419	39	35	38	4	4	—	—	—	—	—	—	8	4	4	2 816	1 210	1 151	3
7	5	5	424	22	19	111	52	52	1	—	—	—	—	—	2	3	3	3 131	1 375	1 351	4
40	17	13	1 120	186	175	283	23	20	30	11	10	1	1	—	5	31	31	3 422	705	689	5
18	18	14	779	120	101	686	6	6	—	4	4	—	—	—	2	6	6	1 885	226	216	6
54	2	2	404	49	49	155	1	1	—	—	—	—	—	—	7	2	2	4 234	1 739	1 737	7
1	—	—	66	7	7	4	—	—	5	—	—	—	—	—	1	—	—	3 778	643	640	8
29	6	6	269	4	4	1 091	16	16	—	—	—	—	—	—	5	2	2	2 833	221	221	9
37	25	21	59	7	5	91	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	2 200	411	411	10
40	9	9	516	93	70	1 066	119	116	—	—	—	—	—	—	10	7	5	4 033	698	668	11
29	5	3	154	18	11	93	—	—	6	—	—	—	—	—	—	3	3	2 69	1 336	1 316	12
71	11	11	2 035	250	240	3 288	600	546	197	12	12	2	1	1	1	1	1	4 052	1 066	1 066	13
45	5	4	435	71	60	3 960	834	774	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1 756	243	240	14
34	7	7	490	113	107	901	787	771	—	—	—	—	—	—	6	10	10	5 870	1 134	1 130	15
16	6	5	233	13	11	831	7	7	6	—	—	—	—	—	1	6	6	391	114	110	16
9	7	5	154	1	1	966	3	3	—	—	—	—	—	—	—	3	2	5 240	765	765	17
226	80	67	2 571	932	836	19 951	4 370	3 383	264	148	147	2	12	6	354	29	25	8 295	3 274	3 250	18
8	4	—	242	22	19	176	31	31	—	—	—	—	—	—	3	—	—	4 107	1 171	1 136	19
33	24	22	100	7	4	18	—	—	—	—	—	1	—	—	1	1	1	2 178	1 128	1 125	20
13	2	2	265	12	11	357	32	31	8	—	—	—	—	—	—	—	—	2 471	953	939	21
28	14	11	204	48	31	67	4	4	—	—	—	—	—	—	6	2	2	2 994	1 434	1 377	22
36	2	2	452	43	42	263	31	31	—	—	—	3	—	—	—	—	—	5 526	1 053	1 041	23
58	33	31	243	50	49	29	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5 398	1 141	1 122	24
17	1	1	401	40	37	1 460	—	—	—	—	—	—	—	—	4	—	—	2 772	508	506	25
8	9	3	150	19	11	2 544	242	242	—	—	—	—	—	—	—	1	1	5 681	2 239	2 139	26
18	16	14	114	11	9	36	1	1	1	—	—	—	—	—	1	—	—	917	350	349	27
7	3	3	70	34	34	26	6	6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	886	282	272	28
9	1	1	99	36	33	90	14	12	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2 397	860	805	29
4 289	3 213	2 149	252	130	89	301	105	82	16	240	222	22 719	28 839	19 743	998	716	434	356	37	29	1
527	295	169	—	—	—	1	—	—	2	1	1	2 846	4 096	1 649	63	50	29	—	—	—	2
138	117	90	2	2	2	—	—	—	—	—	—	1 412	1 564	1 131	4	11	6	—	—	—	3
116	151	86	29	8	6	—	—	—	—	—	—	1 902	2 265	1 190	10	13	10	1	—	—	4
366	380	275	63	24	20	—	—	—	—	—	—	4 230	3 977	2 248	89	135	92	128	—	—	5
116	166	100	25	31	25	—	—	—	—	—	—	1 215	1 897	1 277	23	31	16	266	—	—	6
162	137	103	10	—	—	—	—	—	—	—	—	1 354	1 197	717	35	30	18	27	—	—	7
84	96	66	—	—	—	—	—	—	—	—	—	771	974	475	21	21	13	—	—	—	8
101	142	81	14	6	4	—	—	—	—	—	—	1 277	1 124	651	7	7	4	12	—	—	9
50	66	34	1	—	—	—	—	—	—	—	—	340	385	156	9	11	5	—	—	—	10
302	306	243	19	22	12	—	—	—	—	—	—	2 481	2 125	1 199	2	1	1	—	—	—	11
420	508	315	18	9	8	—	—	—	—	—	—	2 065	2 596	1 471	6	4	3	—	—	—	12
613	723	349	884	842	580	14	6	5	—	—	—	5 296	6 932	4 246	63	73	23	26	1	—	13
314	306	194	13	17	13	95	44	44	—	—	—	1 639	1 599	1 135	10	27	18	187	—	—	14
195	224	198	102	48	46	2	2	2	1	—	—	2 953	2 483	1 711	33	44	28	115	—	—	15
103	110	78	18	10	7	—	—	—	—	—	—	748	975	490	17	30	19	35	—	—	16
157	165	99	1	3	2	2	5	2	—	—	—	806	871	420	12	54	27	18	—	—	17
559	522	235	133	130	79	1 249	243	196	—	4	—	6 855	11 000	7 298	138	128	19	523	—	—	18
57	115	56	—	1	—	—	—	—	—	—	—	550	1 002	427	8	62	29	5	—	—	19
182	361	139	—	1	—	—	—	—	1	1	1	1 991	3 523	1 245	5	9	2	—	—	—	20
105	177	116	—	—	—	—	1	—	1	—	—	1 257	1 898	1 026	10	10	6	—	2	1	21
292	290	189	74	93	77	—	—	—	1	—	—	2 100	2 964	1 702	19	31	17	—	—	—	22
229	286	202	14	8	4	—	—	—	—	—	—	2 245	2 115	1 387	18	43	32	—	—	—	23
484	461	320	7	4	4	—	—	—	—	—	—	1 694	1 826	1 094	28	27	14	—	—	—	24
135	129	78	15	4	3	—	—	—	—	—	—	1 368	1 339	1 038	35	62	30	—	—	—	25
92	192	79	—	3	1	2	3	2	—	1	—	669	787	341	8	34	14	—	—	—	26
548	609	447	5	5	3	—	—	—	—	—	—	1 185	1 159	811	11	16	12	—	—	—	27
206	193	153	—	—	—	3	4	2	—	—	—	1 147	1 282	912	35	36	29	—	—	—	28
276	386	251	—	—	—	4	9	5	—	—	—	1 020	1 368	877	1	—	—	—	—	—	29

Byggnadsverksamheten i rikets större städer år 1921.

Bostadsproduktionen åren 1913—1921. I denna tidskrift har förut lämnats en kortfattad översikt över byggnadsverksamheten i Sveriges större städer under år 1920, varvid även redogjorts för kristidens inverkan på bostadsproduktionens omfattning under åren 1914—1919.[1]

Huru förhållandena i detta avseende gestaltat sig under år 1921 i jämförelse med föregående år framgår av omstående, på uppgifter från byggnadsnämnderna grundade tabell, vilken avser Sveriges samtliga större städer (med över 10 000 invånare) vid 1921 års slut,[2] d. v. s. i huvudsak de orter i vårt land, där en verklig bostadsmarknad existerar och en kontinuerlig, på spekulation anlagd byggnadsverksamhet plägat äga rum.

I de 35 städer, som denna tabell omfattar, tillkommo år 1913 genom ny-, om- och tillbyggnad 5 955 bostäder. Betraktas byggnadsverksamheten under detta år som någorlunda typisk för bostadsproduktionens omfattning under tiden omedelbart före världskrigets utbrott och betecknas antalet då tillkomna bostadslägenheter med siffran 100, utgöra jämförelsetalen för åren 1914 – 1921 resp. 89, 58, 65, 81, 59, 51, 35 och 70. Denna talserie åskådliggör, hurusom efter de båda första krisårens snabba nedgång (till resp. 5 292 och 3 471 nytillkomna lägenheter) bostadsproduktionen, tack vare de då vidtagna statliga och kommunala åtgärderna till byggnadsverksamhetens upphjälpande, åter visade ökning, kulminerande i 1917 års jämförelsevis höga siffra (4 811 nya bostäder). Däremot företer 1918 års produktion (3 543 läg.) ånyo en kraftig tillbakagång, vilken sedan ytterligare fortskridit, framför allt under år 1920, då produktionen (2 072 läg.) i förhållande till närmast föregående år nedgick med c:a en tredjedel och med nära två tredjedelar understeg siffran för »normalåret» 1913. Huvudorsaken till denna starka nedgång var den under större delen av året rådande byggnadskonflikten, vilken åtminstone i vissa större städer hade en förlamande inverkan på byggnadsverksamheten. Efter byggnadsstridens avblåsning hösten 1920 tog emellertid bostadsproduktionen åter fart, och under år 1921 steg antalet tillkomna lägenheter å ifrågavarande orter till 4 168 eller mer än det dubbla mot föregående år. Därigenom uppnåddes en nyproduktion av bostäder, som i våra större städer ej förekommit sedan år 1917.

Bostadsproduktionen år 1921 å olika orter. Riktar man uppmärksamheten på utvecklingen å olika orter, visar emellertid bostadsproduktionen stora lokala skiljaktigheter. I Stockholm (inberäknat Brännkyrka och Bromma) färdig-

[1] Soc. Medd., årg. 1921, sid. 399 ff.

[2] För att vinna full jämförbarhet med föregående år ha även Visby och Härnösand medtagits i översikten, ehuru deras folkmängd den 31/12 1920 ej uppgick till fullt 10 000.

Antal tillkomna bostadslägenheter under åren 1913, 1920 och 1921 i Sveriges större städer.

Städer	År 1913						År 1920						År 1921 (prel. siffror)					
	Enkelrum m. m.	1 rum och kök	2 rum och kök	3 rum och kök	4 o. fl. rum och kök	Summa	Enkelrum m. m.	1 rum och kök	2 rum och kök	3 rum och kök	4 o. fl. rum och kök	Summa	Enkelrum m. m.	1 rum och kök	2 rum och kök	3 rum och kök	4 o. fl. rum och kök	Summa
Stockholm	593	916	680	221	410	**2 820**	65	216	57	43	124	**505**	181	390	430	96	229	**1 326**
Södertälje	6	7	10	10	9	**42**	1	—	—	—	2	**3**	3	5	3	4	1	**16**
Uppsala	14	23	33	18	26	**114**	13	10	21	4	8	**56**	14	19	18	22	7	**80**
Nyköping	1	9	13	1	2	**26**	1	—	3	—	3	**7**	7	—	10	—	—	**17**
Eskilstuna	9	47	9	4	9	**78**	6	3	14	1	3	**27**	5	31	20	4	6	**66**
Linköping	10	63	43	21	41	**178**	7	5	23	4	8	**47**	3	26	35	6	14	**84**
Norrköping	17	40	18	19	12	**106**	1	—	70	—	1	**72**	5	34	45	5	16	**105**
Jönköping	3	4	26	5	19	**57**	15	8	20	7	8	**58**	2	43	49	8	15	**117**
Kalmar	3	—	8	4	8	**23**	1	—	7	3	4	**15**	14	17	36	30	4	**101**
Västervik	2	3	5	2	8	**20**	—	—	1	—	—	**1**	1	1	6	1	1	**10**
Visby	—	—	3	3	—	**6**	—	—	—	—	—	**—**	1	—	1	1	—	**3**
Karlskrona	8	11	22	11	9	**61**	8	45	14	—	3	**70**	—	—	2	—	3	**5**
Kristianstad	4	5	38	31	5	**83**	4	15	21	7	2	**49**	1	3	12	3	—	**19**
Malmö	19	92	77	74	162	**424**	4	8	6	2	3	**23**	12	93	109	26	12	**252**
Lund	34	7	22	6	25	**94**	9	3	11	—	3	**26**	14	3	7	16	6	**46**
Landskrona	3	3	18	—	4	**28**	11	11	22	3	13	**60**	10	74	11	1	6	**102**
Hälsingborg	6	2	9	8	8	**33**	4	19	46	10	14	**93**	3	69	67	14	41	**194**
Ystad	9	12	33	8	29	**91**	2	—	6	—	1	**9**	—	1	2	1	6	**10**
Trälleborg	13	2	9	9	17	**50**	9	5	1	1	—	**16**	3	2	3	2	2	**12**
Halmstad	1	—	3	4	1	**9**	1	—	—	—	2	**3**	1	1	21	17	2	**42**
Göteborg	14	424	157	53	209	**857**	27	47	28	9	14	**125**	196	270	125	53	140	**784**
Uddevalla	2	10	4	7	6	**29**	3	12	35	12	11	**73**	—	5	14	10	2	**31**
Borås	12	44	34	13	14	**117**	79	66	31	4	4	**184**	40	40	17	19	10	**126**
Trollhättan	3	40	25	—	5	**73**	4	8	3	1	4	**20**	3	9	14	2	1	**29**
Karlstad	2	5	2	2	4	**15**	3	20	58	11	10	**102**	3	26	16	16	18	**79**
Kristinehamn	—	7	14	4	3	**28**	1	38	12	17	2	**70**	7	9	37	5	15	**73**
Örebro	15	44	53	21	51	**184**	13	3	2	1	1	**20**	28	27	68	7	6	**136**
Västerås	2	80	17	19	12	**130**	15	12	9	6	22	**64**	1	3	5	—	7	**16**
Falun	6	4	10	4	8	**32**	2	3	4	7	9	**25**	4	23	19	5	4	**55**
Gävle	5	8	2	2	2	**19**	11	41	7	1	1	**61**	4	10	8	6	6	**34**
Söderhamn	—	4	1	1	3	**9**	3	1	1	6	2	**13**	2	1	—	3	4	**10**
Härnösand	7	9	1	—	—	**17**	12	7	6	5	—	**30**	4	11	8	3	3	**29**
Sundsvall	2	4	8	6	2	**22**	1	19	28	8	7	**63**	—	24	35	9	2	**70**
Östersund	1	13	11	15	22	**62**	3	6	10	6	4	**29**	5	12	10	12	18	**57**
Luleå	3	9	4	2	—	**18**	5	3	27	6	12	**53**	2	2	19	5	4	**32**
Samtliga	**829**	**1 951**	**1 422**	**608**	**1 145**	**5 955**	**344**	**634**	**604**	**185**	**305**	**2 072**	**579**	**1 284**	**1 282**	**412**	**611**	**4 168**

byggdes under år 1921 tillhopa 1 326 lägenheter, och bliva för dess vidkommande jämförelsetalen för åren 1913—1921 resp. 100, 80, 51, 38, 61, 20, 29, 18 och 47. Huvudstadens bostadstillskott, som under de tre närmast föregående åren varit jämförelsevis obetydligt, uppgick alltså under fjolåret till inemot hälften av förkrigsårens, vilket kan betraktas som ett förhållandevis tillfredsställande resultat, i all synnerhet som detta bostadstillskott icke reduceras av husrivningar. Än mer i ögonen fallande var emellertid byggnadsverksamhetens ökade aktivitet i Göteborg och Malmö, varvid dock bör beaktas, att lägenhetstillskottet å dessa orter under år 1920 var särskilt lågt (resp. 125 och 23 lägenheter). För Göteborgs vidkommande åskådliggöres utvecklingen 1913—1921 genom följande talserie: 100, 102, 92, 134, 153, 104, 87, 15 och 91. Bostadstillskottet, som ännu under åren 1916—18 hållit sig över 1913 års nivå, men därefter nästan avstannade, utgjorde under fjolåret 784 lägenheter eller c:a 91 % av den normala årsproduktionen. Det siffermässiga uttrycket för bostadsproduktionens utveckling i Malmö, där sista redogörelseåret 252 lägenheter färdigbyggdes, blir indextalserien 100, 48, 9, 32, 36, 46, 29, 5 och 59, varvid dock är att märka, att utgångsaret för denna ort är mindre lämpligt, enär detsamma utvisar ett osedvanligt stort lägenhetstillskott på grund av förberedelsearbeten till 1914 års baltiska utställning.

I de tre storstäderna tillsammans utgjorde bostadstillskottet år 1920 blott 653 lägenheter, medan motsvarande siffra för redogörelseåret blir 2 362 eller inemot fyra gånger mera. Å övriga här redovisade större orter däremot, där verkningarna av 1920 års lockout merendels gjorde sig mindre gällande, har produktionen under året stigit till 1 806 lägenheter, mot 1 419 år 1920, sålunda innebärande en ökning med blott c:a en fjärdedel. De lokala olikheterna ha delvis varit betydande. Särskilt kraftig stegring visa bl. a. Eskilstuna, Linköping, Jönköping, Kalmar, Lund, Landskrona, Hälsingborg, Halmstad, Örebro, Falun och Östersund. I Karlskrona, Kristianstad, Uddevalla, Västerås m. fl. orter har bostadstillskottet däremot varit avsevärt lägre än förra året. I Södertälje, Nyköping, Västervik, Visby, Ystad, Trelleborg och Söderhamn låg bostadsbyggandet, i likhet med år 1920, nära nog nere, vilket även gäller om Karlskrona och Västerås.

De nya lägenheternas storlekstyper. Huvudtabellen ger även möjlighet att fastställa, på vilka olika slag av bostadslägenheter byggnadsverksamheten företrädesvis inriktat sig. Detta åskådliggöres närmare genom efterföljande tablå:

	Av 100 tillkomna lägenheter utgjordes följande antal av				
	enkelkök, enkelrum m. m.	1 rum och kök	2 rum och kök	3 rum och kök	4 o. fl. rum och kök
År 1913	13·9	32·8	23·9	10·2	19·2
» 1914	10·3	33·1	22·1	10·8	23·7
» 1915	15·7	29·0	23·6	10·0	21·7
» 1916	14·5	39·6	20·2	7·0	18·7
» 1917	13·7	52·9	19·3	4·5	9·6
» 1918	16·0	49·6	23·4	3·4	7·6
» 1919	11·8	48·8	23·7	6·1	9·6
» 1920	16·6	30·6	29·2	8·9	14·7
» 1921	13·9	30·8	30·7	9·9	14·7

Det framgår av denna översikt, att byggnadsverksamheten, som under de närmast föregående krisåren företrädesvis varit inriktad på de minsta bostadstyperna, i all synnerhet enrumslägenheter, under år 1920 i viss mån ändrade karaktär, i det att behovet av medelstora och större lägenheter åter blev något bättre tillgodosett än tidigare. Denna förskjutning mot större bostäder sätter i viss mån sin prägel även på redogörelseårets lägenhetstillskott, i det att enkelrummen, relativt sett, gått något tillbaka, medan antalet 2- och 3-rumsbostäder, som representerade resp. en tredjedel och en tiondel av det hela, stigit förhållandevis kraftigast. De större bostädernas (om 4 o. fl. rum och kök) betydelse var, procentuellt taget, oförändrad jämfört med föregående år.

Den ökade produktionen av medelstora lägenheter torde, som tidigare påpekats, stå i samband med de båda sista årens livliga egnahemsbyggande, som numera delvis ersatt den under kristiden bedrivna s. k. allmännyttiga byggnadsverksamheten, vilken i huvudsak inriktats på smålägenheter. En följd härav är även, att antalet tillkomna rum (boningsrum och kök, »eldstäder«), som särskilt under 1917—1919 i förhållande till den normala årsproduktionen visat avsevärt större tillbakagång än lägenheterna, de båda sista åren kommit nära nog i nivå med de senare i sagda hänseende, vilket torde framgå av indextalen i följande översikt:

		1913	1914	1915	1916	1917	1918	1919	1920	1921
Tillkomna bostadslägenheter	antal	5 955	5 292	3 471	3 887	4 811	3 543	3 043	2 072	4 168
	indextal	100	89	58	65	81	59	51	35	70
Tillkomna rum (boningsrum och kök)	antal	18 630	18 165	11 534	11 992	12 785	9 186	8 420	6 085	12 587
	indextal	100	98	62	64	69	49	45	33	68

Antalet rum per lägenhet har under år 1921 utgjort 3·0 (mot 2·9 år 1920, 2·8 år 1919 och 2·6 åren 1917—18), vilket dock är något lägre än genomsnittet för 1913—1916, nämligen 3·2.

Huru de tillkomna rummen åren 1919—1921 fördelade sig på olika lägenhetskategorier, framgår av nedanstående översikt:

		Rum (boningsrum och kök) i nytillkomna lägenheter om					Rum, tillbyggda äldre lägenheter
		enkelkök, enkelrum m.m.	1 rum och kök	2 rum och kök	3 rum och kök	4 o. fl. rum och kök	
År 1919	antal	411	2 968	2 163	740	2 024	114
	%	4·9	35·2	25·7	8·8	24·0	1·4
År 1920	antal	387	1 268	1 812	740	1 789	89
	%	6·3	20·8	29·8	12·2	29·4	1·5
År 1921	antal	651	2 568	3 846	1 648	3 788	86
	%	5·2	20·4	30·5	13·1	30·1	0·7

De minsta lägenhetstypernas avtagande betydelse kan även utläsas ur ovan angivna jämförelsetal. Detta belyses jämväl därav, att antalet rum per lägenhet inom bostadskategorien 4 rum och kök under redogörelseåret var något högre än år 1920 (6·2 resp. 5·9). Förskjutningen mot rymligare

lägenheter synes sålunda icke blott stanna vid 2- och 3-rumsbostäderna utan även göra sig gällande i fråga om de större.

Nettotillskottet av lägenheter. Samtliga i det föregående anförda siffror avse endast bostadsproduktionens bruttoresultat, och för att erhålla det *faktiska bostadstillskottet* böra talen reduceras med hänsyn till den avgång av äldre lägenheter, som ägt rum genom rivnings- och ombyggnadsarbeten. Verkställda beräkningar hava givit vid handen, att totalantalet tillkomna bostäder i normala fall bör nedskrivas med c:a 10 %, därest bruttotalen skola förvandlas till nettotal. Denna beräkningsgrund synes emellertid ej vara fullt tillämplig för perioder med mera abnorm byggnadsverksamhet. Åren 1915 och 1916 med deras ringa byggnadsverksamhet var nämligen avgången av bostadslägenheter genom rivningar m. m. förhållandevis stor, och detta medförde, att medan nettotillskottet av lägenheter åren 1913—14 utgjorde c:a 90 % av bruttotillskottet, utgjorde detsamma åren 1915 och 1916 endast resp. 84 % och 88 % därav. Åren 1917—1920 uppgick däremot nettotillskottet till 91 à 94 %, vilken avsevärda höjning torde stå i samband med den rätt att pröva och ev. förbjuda rivningar av bostadshus, vilken hyresnämnderna fått sig tillagd genom de nya hyresstegringslagarna. Än mindre roll spelade rivningarna under senaste redovisningsår, då nettoresultatet utgjorde 96 % av det totala. Tages hänsyn till nämnda avgång av bostadslägenheter, skulle årliga nettoantalet tillkomna bostadslägenheter utgöra 5 359 år 1913, 4 759 år 1914, 2 918 år 1915, 3 417 år 1916, 4 467 år 1917, 3 241 år 1918, 2 763 år 1919, 1 935 år 1920 samt 4 009 år 1921. Betecknas nettotillskottet år 1913 med 100, utgöra motsvarande indextal för åren 1914—1921 resp. 89, 55, 64, 83, 60, 52, 36 och 75. Om nettotillkomsten år 1913 anses någorlunda täcka det årliga normala bostadsbehovet, skulle i Sveriges större städer bostadsbyggnadsverksamhetens sammanlagda underskott under åren 1914—21 uppgå till inemot 15 500 lägenheter.

Den allmännyttiga byggnadsverksamheten. I det föregående har omnämnts den av staten, kommuner, bostadsaktiebolag, industriella företag o. s. v. bedrivna allmännyttiga byggnadsverksamheten, vilken till följd av kreditsvårigheternas, prisstegringens och hyresregleringens förlamande inverkan på det privata spekulativa bostadsbyggandet efter hand fick allt större betydelse under krisåren. Omfattningen av denna form av bostadsproduktion åren 1914—1921 i våra större städer utvisar följande tablå:

		1914	1915	1916	1917	1918	1919	1920	1921
Antal tillkomna bostadslägenheter		5 292	3 471	3 887	4 811	3 543	3 043	2 072	4 168
Därav genom allmännyttig byggnadsverksamhet . .	antal	564	458	969	2 844	2 386	2 105	1 146	2 481
	procent	10·7	13·2	24·9	59·1	67·3	69·2	55·3	59·5

Genom det allmännas initiativ har alltså sista året direkt eller indirekt tillkommit inalles 2 481 lägenheter, motsvarande c:a tre femtedelar av hela bostadsproduktionen. Absolut taget överträffas detta resultat endast av

Allmännyttig byggnadsverksamhet i vissa städer år 1921.

Städer	Antal tillkomna bostadslägenheter	Därav i hus uppförda av					Summa lägenheter tillkomna genom allmännyttig byggnadsverksamhet	
		staten	kommuner	bostadsföreningar	bostadsaktiebolag	industriella företag	antal	%
Stockholm	1 326	210	542	56	—	59	867	65·4
Uppsala	80	—	2	—	28	—	30	37·5
Eskilstuna	66	—	38	—	—	4	42	63·6
Linköping	84	6	3	—	24	—	33	39·3
Norrköping	105	27	20	—	—	4	51	48·6
Jönköping	117	—	—	37	25	—	62	53·0
Kalmar	101	—	18	—	18	—	36	35·6
Malmö	252	40	160	—	—	—	200	79·4
Landskrona	102	—	74	—	—	18	92	90·2
Hälsingborg	194	—	77	—	—	51	128	66·0
Halmstad	42	—	—	38	—	—	38	90·5
Göteborg	784	1	473	78	17	43	612	78·1
Borås	126	—	—	—	—	68	68	54·0
Trollhättan	29	25	—	—	—	—	25	86·2
Örebro	136	44	61	1	—	—	106	77·9
Sundsvall	70	22	—	—	—	—	22	31·4
Östersund	57	19	—	—	—	—	19	33·3

1917 års siffra, men relativt sett voro talen högre åren 1918 och 1919. Som ovan nämnts, har nämligen egnahemsbyggandet, på grund av arbetsförhållandena inom byggnadsfacket samt vissa bestämmelser i gällande reglemente för statssubvention vid uppförande av hus med smålägenheter, åren 1920 och 1921 blivit väsentligt mera framträdande än förut.

Beträffande de särskilda slagen av allmännyttig byggnadsverksamhet belyses deras relativa betydelse under åren 1914—1921 av nedanstående översikt:

Byggnadsverksamhetens utövare:	Genom allmännyttig byggnadsverksamhet tillkomna bostadslägenheter															
	år 1914		år 1915		år 1916		år 1917		år 1918		år 1919		år 1920		år 1921	
	antal	%	antal	%	antal	%	antal	%	antal	%	antal	%	antal	%	antal	%
staten	7	1·2	—	—	16	1·7	16	0·6	67	2·8	86	4·1	120	10·5	411	16·6
kommuner	120	21·3	164	35·8	368	38·0	1 124	39·5	758	31·8	761	36·1	470	41·0	1 492	60·1
bostadsfören.	343	60·8	274	59·8	444	45·8	395	13·9	172	7·2	154	7·3	158	13·8	214	8·6
bostadsaktieb.							1 062	37·3	693	29·0	486	23·1	89	7·8	114	4·6
industriföret. o. d.	94	16·7	20	4·4	141	14·5	247	8·7	696	29·2	618	29·4	309	26·9	250	10·1

Den statliga och kommunala bostadsproduktionen har alltså avgjort dominerat under fjolåret, i det att genom dylikt initiativ tillhopa färdigbyggdes 1 903 lägenheter eller över tre fjärdedelar av det hela. Såsom var att vänta med hänsyn till den rådande depressionen, var däremot särskilt industriföretagens bostadsbyggande av avsevärt mindre omfattning än tidigare.

Den allmännyttiga byggnadsverksamheten i rikets större städer var år 1921 huvudsakligen lokaliserad till de 17 städer, som redovisas i tabellen å sid. 313.

Utom i de tre största städerna har den allmännyttiga byggnadsverksamheten sålunda varit livlig bl. a. i Eskilstuna, Jönköping, Landskrona, Hälsingborg, Halmstad, Borås och Örebro.

Behovet av nya bostäder. Behovet av nya bostäder är i allmänhet icke konstant, utan företer ganska hastiga växlingar. Det plägar ju ofta anses, att de årliga ökningstalen för stadsbefolkningen giva en ungefärlig bild av förhållandena härvidlag, men må det framhållas, att det ingalunda är folkökningen i och för sig, som i främsta rummet framkallar och stegrar behovet av nya bostäder. Den nuvarande bostadsbristen i våra stadssamhällen torde i huvudsak vara betingad av faktorer av delvis annan art, nämligen i första hand det förhållande, i vilket de nybildade och genom inflyttning tillkomna hushållen stå till de upplösta eller bortflyttade. I föregående års redogörelse framhölls, hurusom den försvagade bostadsproduktionen icke förmått fylla det under krisaren småningom kumulerade bostadsunderskottet, utan att detta i stället på senaste tiden ytterligare ökats därigenom, att å ena sidan de ekonomiska konjunkturerna hos breda befolkningslager möjliggjort och framkallat ett behov av självständiga bostäder och större bostadsutrymmen, å den andra bostadsbristen och hyresregleringen i förening hos nuvarande lägenhetsinnehavare medfört en strävan att söka i det längsta bibehålla innehavda lägenheter och undvika alla bostadsflyttningar. Under den nu pågående, svårartade ekonomiska depressionen, som i främsta rummet drabbat de bredare befolkningslagren, har man emellertid ansett sig kunna hysa förhoppningar om en så småningom inträdande ljusning på bostadsmarknaden. Otvivelaktigt har även tillgången på vissa slag av bostäder under sista året något förbättrats, i den mån det betryckta ekonomiska läget nödvändiggjort inskränkningar i bostadsstandarden. Den ökade tillgången synes emellertid i huvudsak avse enkelrum o. d. samt större lägenheter, medan de för bostadsmarknaden vida mer betydelsefulla smärre familjebostäderna (om 1—5 rum och kök) fortfarande knappast torde vara mindre eftersökta än tidigare, åtminstone om man vågar döma av de offentliga bostadsförmedlingskontorens rapporter.

Uppskattning av den totala bostadsproduktionen i stadssamhällena 1921. Vill man med stöd av de nu lämnade uppgifterna angående lägenhetstillskottet i 35 större städer bilda sig en föreställning om bostadsproduktionens antagliga omfattning i samtliga rikets c:a 275 stadssamhällen, bör till utgångspunkt tagas relationen mellan å ena sidan bostadsproduktionen i samtliga dessa orter, å den andra de större städernas bostadstillskott. Under år 1920 utgjorde

det sistnämnda 46 % av det totala, men på grund av den då rådande arbetskonfliktens hämmande verkningar just inom denna ortsgrupp var emellertid detta års jämförelsetal abnormt lågt, och synes det därför vara riktigare att med avseende på fjolåret använda medeltalet för vissa tidigare år, exempelvis för femårsperioden 1915—1919, då det utgjorde 67 %. Med utgångspunkt från detta proportionstal, torde hela antalet i stadssamhällena under år 1921 tillkomna bostäder kunna uppskattas till c:a 6 200, vilken siffra skulle överstiga motsvarande för vart och ett av de föregående åren intill år 1917.

Jämförelse mellan byggnadsverksamheten i Sverige, Norge och Danmark. Bostadsfrågan utgör i våra dagar ett av de mest brännande sociala spörsmålen ej blott i vårt land utan i snart sagt alla länder, ej minst våra grannländer. I syfte att belysa hur man där sökt bemästra densamma, må anföras några siffror angående byggnadsverksamheten under år 1921 i 19 av Norges större stadskommuner, hämtade ur »Sociale Meddelelser» och »Statistisk Maanedsskrift», samt motsvarande uppgifter för 22 av Danmarks större städer (för hyresåret 1920—21), tagna ur »Statistiske Efterretninger» (n:r 30, årg. 1921). Desamma ha jämte motsvarande svenska sammanställts i följande tablå:

Tillkomna läg. år 1921:[1]	Stockholm	Göteborg	Malmö	Övriga städer	Kristiania	Aker	Bergen	Trondhjem	Övriga städer	Köpenhamn[4]	Aarhus	Odense	Övriga städer
Antal	1 326	784	252	1 806	404[2]	471[3]	339[3]	181[3]	529[3]	3 389	172	172	1 643
per 10 000 inv.	32	39	22	27	.	.	.	.	.	48	23	35	53

I genomsnitt torde i de större städerna under år 1921 tillkommit i Sverige 30, i Norge c:a 35 och i Danmark 48 lägenheter per 10 000 invånare. Lägenheterna voro i Norge och Danmark avsevärt större än i Sverige, vilket torde framgå av nedanstående översikt:

	Tillkomna lägenheter (i %) om			
	1 rum el. 1 rum o. kök	2 rum och kök	3 rum och kök	4 o. fl. rum och kök
Sverige	44·7	30·7	9·9	14·7
Norge[3]	6·8	46·9	26·5	19·8
Danmark	4·1	43·2	41·8	10·6

[1] Siffrorna för Sverige och Danmark avse bruttotillskottet av lägenheter, för Norge däremot nettotillskottet.
[2] Jan.—nov.
[3] 1—3 kvartalet
[4] Jämte Frederiksberg och Gentofte.

Levnadskostnadernas stegring i de nordiska länderna.

I anslutning till förut i Sociala Meddelanden publicerade översikter av samma slag (årg. 1921, sid. 1032 ff.) lämnas i det följande en sammanfattning av den statistik angående levnadskostnadernas förändringar, som publicerats i Norge, Danmark och Finland, varjämte framlägges en jämförelse mellan prisläget i de olika nordiska länderna, sådant detta framgår av föreliggande statistiska beräkningar med de jämkningar, som för att vinna full likformighet befunnits erforderliga. I samband härmed har slutligen också verkställts en sammanställning av minuthandelsprisen å livsmedel i Stockholm, Kristiania och Köpenhamn.

Norge. I häfte 1 av »Statistiske Meddelelser» för år 1922 har publicerats en beräkning av levnadskostnadernas stegring i Norge från krigsutbrottet till december 1921. Vid dessa beräkningar, som avse att belysa förhållandena för en arbetarfamilj med omkring 1 500 kronors inkomst år 1914, har man utgått från konsumtionen före kriget och antagit, att denna förbrukning kunnat i stort sett bibehållas oförändrad.

Utgiftsposter	Årsutgift enligt priserna under					Indextal (juli 1914 = 100)			
	juli 1914	dec. 1920	juni 1921	sept. 1921	dec. 1921	dec. 1920	juni 1921	sept. 1921	dec. 1921
Livsmedel . . .	733	2 509	2 127	2 123	1 964	342	290	290	268
Hyra	239	371	385	397	397	155	161	166	166
Bränsle och lyse	79	450	290	267	246	568	366	338	311
Beklädnad . . .	194	675	565	542	525	348	292	280	271
Skatter	20	344	344	362	362	—	—	—	—
Övriga utgifter .	263	777	a 905 b 772	829 717	833 708	295	a 344 b 293	315 272	316 269
Summa	**1 528**	**5 124**	**a 4 616** **b 4 483**	**4 520** **4 408**	**4 327** **4 202**	**335**	**a 302** **b 293**	**296** **288**	**283** **275**

Vid a räknar man med fackföreningsavgifter, vid b utan dessa.

Av ovanstående tabell framgår, att stegringen för samtliga levnadskostnader från mitten av 1914 till slutet av år 1921 uppgick till 183 %. Denna siffra innebär i jämförelse med december månad 1920, då levnadskostnaderna nådde sin kulmen, en sänkning med c:a 15 %. Av de särskilda posterna har gruppen bränsle och lyse under året sjunkit mest, med 45 %. Livsmedel och beklädnad utvisa båda en nedgång med 22 %. Om man bortser från fackföreningsavgifterna, har också gruppen övriga utgifter gått ned. Hyrorna ha under året stigit med i genomsnitt 7 %.

De norska undersökningarna hava sedan mars 1920 kompletterats med beräkningar över kostnadsstegringen för en familj bestående av sex personer med sammanlagt 3 000 kronors inkomst år 1914. Man har därvid funnit, att den totala ökningen sedan juli 1914 uppgick till 203 % i juni, 198 % i september och 185 % i december 1921, inkl. stegringen i fackföreningsavgifter. För de flesta av huvudposterna befanns stegringen vara några få enheter högre, när man räknade med den större budgeten än med den mindre.

Danmark. I »Statistiske Efterretninger», årg. 1922, h. 3, har publicerats resultatet av den senaste beräkningen av levnadskostnadernas stegring i Danmark från krigsutbrottet till januari 1922. Medan beräkningarna för åren 1914—1919 grundat sig på genomsnittspriser enbart för huvudstaden, ha senare inhämtade prisuppgifter avsett såväl Köpenhamn som provinsstäderna samt ett hundratal landskommuner med agglomererad bebyggelse. Ehuru undersökningarna fr. o. m. 1920 sålunda omfatta hela landet, ha resultaten dock ansetts kunna jämföras med de förut enbart för Köpenhamn företagna beräkningarna. Beräkningarna över levnadskostnadsstegringen företagas halvårsvis. För livsmedel, bränsle och lyse samt beklädnad insamlas dock prisuppgifter för varje kvartal; medeltalet av noteringarna för halvårsskiftena och närmast föregående kvartal användes sedan vid indexberäkningen.

Levnadskostnadsberäkningarna, som utgå från en sammanlagd årsutgift av 2 000 kr. enligt priserna i juli 1914, visa följande resultat:

Utgiftsposter	Årsutgift enligt priserna under							Indextal, om utgifterna för juli 1914 sättas = 100					
	juli 1914	juli 1918	juli 1919	juli 1920	jan. 1921	juli 1921	jan. 1922	juli 1918	juli 1919	juli 1920	jan. 1921	juli 1921	jan. 1922
Livsmedel . . .	950	1 777	2 015	2 408	2 625	2 242	1 876	187	212	253	276	236	197
Bostad	285	307	322	371	371	403	403	108	113	130	130	141	141
Bränsle och lyse	100	275	292	563	578	401	333	275	292	563	578	401	333
Kläder, skodon, tvätt	270	702	837	959	789	669	608	260	310	355	292	248	225
Skatter och försäkringsavgifter m. m.	210	210	340	476	512	632	632	100	162	227	244	301	301
Övriga utgifter .	185	364	415	457	414	396	381	197	224	247	224	214	206
Summa	**2 000**	**3 635**	**4 221**	**5 234**	**5 289**	**4 743**	**4 233**	**182**	**211**	**262**	**264**	**237**	**212**

Under förutsättning av i stort sett oförändrad sammansättning av budgeten skulle årsutgifterna hava stigit från 2 000 kronor före kriget till 4 233 kronor vid senaste beräkningstillfället (januari 1922), motsvarade en ökning av de totala levnadskostnaderna med 112 %. Denna siffra innebär en nedgång under det senaste året med 52 enheter eller c:a 20 %. Indextalet för enbart livsmedel ligger rätt mycket lägre än för samtliga levnadskostnader, och sänkningen sedan föregående årsskifte belöper sig till 28 %. Den starkaste stegringen visar alltjämt posten bränsle och lyse, ehuru prisfallet inom denna grupp under det gångna året varit mycket kraftigt, över 40 %.

Finland. I Finland verkställas utav socialstyrelsen från och med ingången av år 1920 månatligen beräkningar över levnadskostnadernas förändringar. De senaste resultaten framläggas i häfte 1 av »Social Tidskrift» för år 1922. Vid beräkningarna, som avse att belysa förhållandena för en normalfamilj med 1 600 à 2 000 marks inkomst under 1908—1909, har man ej tagit någon hänsyn till konsumtionens förändring under den följande tiden, utan räknat med att förbrukningen kunnat i stort sett bibehållas oförändrad. Rörande tillvägagångssättet vid indexberäkningarna hänvisas till Soc. Medd., årg. 1920, sid. 1159.

Förutom de från början offentliggjorda beräkningarna, vid vilka juli månad 1914 är basperiod och hänsyn ej tages till skatteposten, verkställes numera en annan beräkning enligt grunder, som av regeringen fastställts för uträknandet av den index, som ligger till grund för dyrtidstilläggen åt statens befattningshavare. Denna avviker

från den föregående främst därigenom, att även skatteposten medtagits och att som basperiod användes förra halvåret 1914.

Nedanstående indextal för levnadskostnadernas stegring i Finland under år 1921 i jämförelse med juli 1914 grunda sig på från 21 ombudsorter inhämtade uppgifter å minuthandelspriser. Tack vare särskilt erhållna upplysningar från den finska socialstyrelsen kunna här nedan meddelas indextal för samtliga levnadskostnader, inklusive skatter.

	År 1914	År 1921						År 1922
	Juli	Jan.	April	Juli	Okt.	Nov.	Dec.	Jan.
Livsmedel	100	1 174	1 107	1 278	1 357	1 286	1 198	1 123
Beklädnad	100	1 089	1 022	1 038	1 106	1 104	1 107	1 096
Hyra	100	407	419	553	602	603	603	603
Bränsle	100	1 414	1 291	1 278	1 308	1 302	1 262	1 263
Tobak	100	1 394	1 322	1 314	1 311	1 299	1 293	1 292
Tidningar	100	818	818	818	818	818	818	1 079
Tillsammans	*100*	*1 065*	*1 008*	*1 139*	*1 208*	*1 162*	*1 103*	*1 055*
Skatter	100	2 093	2 093	2 093	2 093	2 093	2 093	2 093
Samtliga levnadskostnader	**100**	**1 117**	**1 062**	**1 187**	**1 253**	**1 209**	**1 153**	**1 108**

Av ovanstående sammanställning framgår, att levnadskostnaderna i januari 1922 voro mer än 11 gånger så höga som i juli 1914. Bland de särskilda posterna visade skatterna den ojämförligt största stegringssiffran, c:a 2 000 %. Tobak och bränsle hava stigit med inemot 1 200 %, livsmedel och beklädnadsartiklar med cirka 1 000 %.

Levnadskostnadsnivån i början av år 1922 var i stort sett densamma som ett år tidigare — sänkningen utgjorde knappt 1 %. Under mellantiden hade emellertid först en avsevärd prisstegring och sedan ett ännu kraftigare prisfall ägt rum. Kulminationspunkten, i oktober månad, låg 12 à 13 % över prisnivån vid de bägge årsskiftena. Beträffande de särskilda huvudposterna voro under året de inbördes förskjutningarna betydande. Bränsle stod i januari 1922 avsevärt lägre än ett år tidigare, och även för livsmedel och tobak noterades någon nedgång, under det att tidningar stigit med 32 % och hyrorna med ej mindre än 48 %. — Inom livsmedelsposten utvisar varugruppen bröd, mjöl och gryn den starkaste stegringen sedan 1914, närmast följd av mejeriprodukter.

Jämförelse mellan de nordiska länderna. Vid den senaste prisstatistiska konferensen i Stockholm i september 1920, vid vilken representanter för den officiella socialstatistiken i samtliga nordiska länder voro närvarande, enades man bland annat om att de olika länderna borde, för att möjliggöra jämförelser av indexberäkningarnas resultat, meddela varandra uppgift angående såväl utgiftssummorna 1914 som ock stegringsprocenten för de smärre poster, som ej hänfördes till samma huvudgrupp i samtliga länder (tobak, dryckesvaror, förtäring utom hemmet, tvätt- och renhållningsmedel, förenings- och försäkringsavgifter). Sedan dylika uppgifter utbytts länderna emellan, har det blivit möjligt att anställa jämförelser mellan stegringssiffrorna ej blott för de totala levnadskostnaderna utan även för de särskilda huvudposterna.[1] I efterföljande tablå ha sålunda sammanställts indextalen över levnadskostnadernas stegring vid senaste årsskiftet för dessa poster, vilkas omfattning

[1] Skiljaktigheterna beträffande levnadskostnadsbudgetens sammansättning i de olika länderna framläggas i den i Soc. Medd., årg. 1920, sid. 1085 ff. lämnade redogörelsen för konferensen.

därvid fastställts i enlighet med vad som är fallet i Sverige. De svenska indextalen ingå alltså oförändrade i sammanställningen, men för de övriga länderna ha vissa omflyttningar av de nyssnämnda smärre posterna ägt rum, så att huvudposternas indextal ej alltid överensstämma med de ovan lämnade officiella indexsiffrorna.

Levnadskostnadernas stegring omkring den 1 jan. 1922.
(juli 1914 = 100)

	Sverige	Norge	Danmark	Finland
Födo- och njutningsämnen	202	266	202	1 126
Bostad	163	166	141	603
Bränsle och lyse	207	311	333	1 263
Beklädnad	240	271	222	1 096
Skatter	372	770	526	2 093
Övriga utgifter	210	328	195	—
Samtliga utgifter	**216**	**283**	**212**	**1 108**

Om än allt fortfarande en del skiljaktigheter kvarstå med avseende å i främsta rummet metoden för insamlandet av prismaterialet, torde dock följande slutsatser kunna dragas beträffande levnadskostnadsstegringen vid tiden omkring den 1 januari 1922. Prisökningen har för budgetens samtliga poster varit ojämförligt starkast i Finland, där den i genomsnitt är 8 à 9 gånger så stor som i Sverige och Danmark och 5 ½ gånger så stor som i Norge. Av de tre sistnämnda länderna uppvisar Norge den största ökningen; Sverige och Danmark synas stå i det närmaste lika. Då man, såsom förut framhållits, vid de danska indexberäkningarna utgått från priserna å de viktigaste varuslagen vid tvenne efter varandra följande kvartalsskiften, komma de danska indextalen att i jämförelse med övriga länders bliva något för höga, enär i Danmark pristendensen under året varit i stadigt fallande.

I samtliga länder utom Finland var stegringen å födo- och njutningsämnen mindre än den allmänna levnadskostnadsökningen. Frånsett Finland redovisar Norge den högsta stegringen; indexsiffran för Sverige och Danmark är lika. Av budgetens huvudposter uppvisar i alla länderna bostaden de lägsta indextalen; hyresstegringen uppgick i Danmark till 41 %, i Sverige till 63 %, i Norge till 66 % och i Finland till 503 %. Prisstegringen för bränsle- och lyseartiklar är, med undantag för Sverige, betydligt större än de totala levnadskostnadernas ökning. Vad beklädnadsartiklar beträffar, hava priserna härå stigit mest i Finland och minst i Danmark. Norge uppvisar högre indextal än Sverige. Skatteposten företer i alla länderna den ojämförligt största ökningen. Genomsnittsökningen för »övriga utgifter» har i Sverige och Danmark varit lägre än den allmänna levnadskostnadsstegringen; att ett motsatt förhållande varit rådande i Norge beror på den stora ökningen av fackföreningsavgifter.

Utvecklingen under år 1921 beträffande den totala levnadskostnadsstegringen i de nordiska länderna framgår av efterföljande sammanställning.

	Indextal (juli 1914 = 100)			Ökning el. minskn. i % under tiden		
	jan. 1921	juli 1921	jan. 1922	jan. 1921—juli 1921	juli 1921—jan. 1922	jan. 1921—jan. 1922
Sverige	271	236	216	— 12·9	— 8·5	— 20·3
Norge	335	302	283	— 9·9	— 6·3	— 15·5
Danmark	264	237	212	— 10·2	— 10·5	— 19·7
Finland	1 117	1 187	1 108	+ 6·3	— 6·7	— 0·8

År 1921 har kännetecknats av ett markerat, tämligen likartat prisfall i samtliga nordiska länder med undantag av Finland. Den procentuella sänkningen under året har varit störst i Sverige, i det närmaste lika stor i Danmark och helt obetydlig i Finland. Levnadskostnadernas stegring nådde sin kulmen i Sverige redan i oktober 1920 med en indexsiffra av 281, i Norge och Danmark vid årsskiftet 1920—1921 (indextal resp. 335 och 264) samt i Finland först i oktober 1921 (indextal 1 253). En jämförelse mellan indextalen i de särskilda länderna vid kulminationspunkten och vid senaste årsskiftet ger vid handen, att den procentuella nedgången utgjort i Sverige 23·1 %, i Danmark 19·7 %, i Norge 15·5 % samt i Finland 11·6 %.

Minuthandelspriser å livsmedel i Stockholm, Kristiania och Köpenhamn. I anslutning till den föregående redogörelsen för levnadskostnadernas stegring i de nordiska länderna lämnas i efterföljande tabell en jämförande översikt av priser och prisförändringar beträffande viktigare slag av livsförnödenheter, bränsle och lyse i detaljhandeln i Stockholm, Kristiania och Köpenhamn.[1] I tabellens första avdelning meddelas de beräknade medelpriserna i absoluta tal dels för den närmaste månaden före krigsutbrottet, nämligen juli 1914, dels för juli och oktober 1921 samt januari 1922. I den senare avdelningen åskådliggöres prisutvecklingen genom att priserna under juli 1914 satts lika med 100 samt prisuppgifterna för de följande tidpunkterna omräknats i förhållande därtill.

Beträffande *prisläget* under januari 1922 i Stockholm vid jämförelse med Kristiania och Köpenhamn framgår av tabellens första avdelning, att priserna å flertalet noterade varuslag voro lägre i Stockholm än i de båda andra huvudstäderna. Lägre priser än i Stockholm noterades i Kristiania för bröd samt i Köpenhamn för vetemjöl, bröd, vissa slag av kött, färskt fläsk, socker och kol. Jämföras Kristiania och Köpenhamn med varandra, visar det sig, att alla noteringar utom å gula ärter, havregryn, rågbröd och kaffe voro högre i den norska huvudstaden.

Tabellens senare del visar, att *prisstegringen* från juli 1914 till januari 1922 beträffande flertalet varuslag varit starkast i Kristiania; Sockholm kan icke för något varuslag uppvisa den högsta indexsiffran.

Emellertid är denna metod att jämföra prisökningen å olika orter i hög grad ofullkomlig, enär den ej tager hänsyn till de olika varuslagens betydelse för hushållet. Några dylika beräkningar över prisstegringen (»vägda indextal») hava icke publicerats för Köpenhamns vidkommande, men finnas för Stockholm och Kristiania. För sistlidna januari månad voro de vägda indexsiffrorna beträffande livsmedelskostnaderna (häri inbegripet bränsle och lyse) för Stockholm 193 och för Kristiania 259.

Det finnes dock skäl att antaga, att prisstegringen i de tre huvudstäderna i det stora hela sammanfallit med den förut påvisade ökningen för respektive länder.

[1] Beträffande tidpunkten för uppgifternas insamlande samt förekommande skiljaktigheter i kvalitetshänseende hänvisas till Soc. Medd. årg. 1921, sid 1036.

Minuthandelspriser å vissa viktigare varuslag i Stockholm, Kristiania och Köpenhamn.

Varuslag	Stockholm				Kristiania				Köpenhamn			
	1914	1921		1922	1914	1921		1922	1914	1921		1922
	Juli	Juli	Okt.	Jan.	Juli	Juli	Okt.	Jan.	Juli	Juli	Okt.	Jan.
	Medelpris (öre)											
Mjölk, oskummad . . l.	17	40	37	29	19	52	52	45	19	48	44	35
Smör, mejeri- . . . . kg.	246	474	463	347	256	716	825	549	235	495	510	369
Margarin, växt- . . . »	139	280	260	194	[1]140	[1]322	[1]350	[1]325	125	214	214	194
Ägg, färska . . . . . tj.	150	381	501	527	180	640	971	704	150	475	540	623
Potatis . . . . . 5 l.	35	58	53	53	52	85	82	79	25	70	70	56
Ärter, gula . . . . . kg.	26	56	47	41	40	114	106	105	40	104	104	109
Vetemjöl . . . . . »	32	81	61	58	[2]32	[2]101	[2]96	[2]77	26	95*	59	48
Rågsiktmjöl . . . . . »	28	71	51	46	20	74	66	61	—	—	—	—
Havregryn . . . . . »	34	78	54	45	36	97	90	88	39	114	108	94
Rågbröd, sötlimpa . . »	40	117	113	108	24	75	70	66	[3]24	[3]72*	[3]75	[3]68
Vetebröd, bak. m. mjölk »	66	177	161	149	—	120	116	106	40	140*	117	98
Nötkött, färskt: stek . »	125	365	318	260	132	500	408	343	—	[4]455	[4]372	[4]330
soppkött »	102	258	234	188	126	421	325	267	125	275	213	178
Kalvkött, stek: gödkalv »	145	435	391	384	141	495	500	520	[5]125	[5]285	[5]220	[5]183
spädkalv »	101	230	209	204	83	281	264	214	—	—	—	—
Fläsk: färskt . . . . »	149	397	368	318	145	522	506	444	[6]140	[7]334	[7]296	[7]249
salt . . . . . »	150	407	356	317	160	554	543	506		[8]472	[8]484	[8]336
Kaffe, Santos[10] . . . . »	166	199	192	195	214	317	392	359	210	[9]455	[9]424	[9]423
Socker, bit- . . . . . »	64	164*	164*	160*	57	176	176	163	43	74*	79	72
Fotogen, Water White l.	18	37	35	35	18	64	49	49	18	51	38	35
Kol . . . . . hl.	239	625	500	499	180	910	560	499	170	812	502	437
Koks, gasverks- . . . »	133	303	286	343	165	450	500	400	125	388	379	376
	Relativa tal (juli 1914 = 100)											
Mjölk, oskummad . . l.	100	235	218	171	100	274	274	237	100	253	232	184
Smör, mejeri- . . . . kg.	100	193	188	141	100	280	322	214	100	211	217	157
Margarin, växt- . . . »	100	201	187	140	100	230	250	232	100	171	171	155
Ägg, färska . . . . . tj.	100	254	334	351	100	356	539	391	100	317	360	415
Potatis . . . . . 5 l.	100	166	151	151	100	163	158	152	100	280	280	224
Ärter, gula . . . . . kg.	100	215	181	158	100	285	265	263	100	260	260	273
Vetemjöl . . . . . »	100	253	191	181	100	316	300	241	100	365	227	185
Rågsiktmjöl . . . . . »	100	254	182	164	100	370	330	305	—	—	—	—
Havregryn . . . . . »	100	229	159	132	100	269	250	244	100	292	277	241
Rågbröd, sötlimpa . . »	100	293	283	270	100	313	292	275	100	300	313	283
Vetebröd, bak. m. mjölk »	100	268	244	226	—	—	—	—	100	350	293	245
Nötkött, färskt: stek . »	100	292	254	208	100	379	309	260	—	—	—	—
soppkött »	100	253	229	184	100	334	258	212	100	220	170	142
Kalvkött, stek: gödkalv »	100	300	270	265	100	351	355	369	100	228	176	146
spädkalv »	100	228	207	202	100	339	318	258	—	—	—	—
Fläsk: färskt . . . . »	100	266	247	213	100	360	349	306	100	288	261	209
salt . . . . . »	100	271	237	211	100	346	339	316				
Kaffe, Santos[10] . . . . »	100	120	116	117	100	148	183	168	100	217	202	201
Socker, bit- . . . . . »	100	256	256	250	100	309	309	286	100	172	184	167
Fotogen, Water White l.	100	206	194	194	100	356	272	272	100	283	211	194
Kol . . . . . hl.	100	262	209	209	100	506	311	277	100	478	295	257
Koks, gasverks- . . . »	100	228	215	258	100	273	303	242	100	310	303	301

* Maximipris. — [1] Gräddmargarin — [2] Amerikanskt vetemjöl. — [3] »Sigtebrød.» — [4] »Oksekød, skært Kød.» — [5] »Kalvekød, Forkød». — [6] »Bov- og Brystflæsk.» — [7] »Fersk Svinebov». — [8] »Saltet Brystflæsk». — [9] Medelpris av olika kaffesorter. — [10] I Stockholm obränt, i Kristiania och Köpenhamn bränt kaffe.

Förslag rörande kommunal omröstning angående rusdrycks-handel.

Såsom i denna tidskrift förut omnämnts (årg. 1920, sid. 688), hade riksdagen i skrivelse den 28 april 1920 anhållit, att Kungl. Maj:t ville föranstalta om utredning av frågan, i vilken utsträckning den kommunerna författningsenligt tillkommande medverkan vid avgörandet av ärenden, som röra handeln med rusdrycker, måtte kunna utövas genom omröstning bland vederbörande kommuns i dess allmänna angelägenheter röstberättigade medlemmar eller eljest i annan ordning än genom de i kommunalförfattningarna omförmälda kommunala myndigheter eller representativa organ.

Jämlikt bemyndigande den 2 oktober 1920 överlämnades sagda utredning av dåvarande chefen för finansdepartementet åt borgmästaren Jakob Pettersson, vilken efter uppdragets slutförande den 30 november 1921 avgivit betänkande och förslag i frågan. Beträffande de principer, som ligga till grund för förslaget, anföres i betänkandet bl. a. följande:

Den under tidernas lopp steg för steg ökade befogenheten för kommunerna att genom sina representativa organ och sina primärförsamlingar bestämma över detaljhandeln med rusdrycker står i god överensstämmelse med den kommunala självbestämningsrätten. Säkerligen finns det för närvarande många, som anse det nästan lika självklart, att beslutanderätten på detta område i huvudsak skall ligga hos kommunerna själva, som att dessa skola äga besluta om sina utgifts- och inkomststater. Ju mer denna befogenhet utvidgas, desto mer kan man ock vänta, att ordnandet av frågan om rusdryckshandeln inom varje kommun skall anpassas efter den mening, som hyses av den ansvarsmedvetna majoriteten inom densamma. Och i samma mån så blir förhållandet, vinnes ökad garanti för att gällande lag på detta område behörigen respekteras.

Emellertid kan det ej förnekas, att den nuvarande ordningen för åstadkommande av kommunala beslut i detta ämne är förenad med vissa olägenheter. Med det i och för sig glädjande intresse, som nykterhetsfrågan under de sista årtiondena förmått väcka överallt i vårt land, händer det ej sällan, att denna fråga vid de kommunala valen får spela en alltför dominerande roll, så att hänsyn till kandidaternas allmänna kommunala duglighet och erfarenhet får stå tillbaka för hänsyn till deras ställning till frågan om ordnande av rusdryckshandeln inom samhället. Att ett sådant förhållande kan leda till att från kommunala förtroendeposter utestängas just de bästa männen, är uppenbart. Härigenom försvåras en god kommunalförvaltning, och detta kan i sin tur ofördelaktigt återverka även på den kommunala nykterhetspolitiken. Det nu anmärkta missförhållandet har givetvis blivit mera kännbart, sedan genom 1918 års reform den representativa kommunala styrelseformen fullständigare genomförts.

Om man vill avhjälpa ifrågavarande olägenhet, men på samma gång bevara kommunernas bestämmanderätt på området, synas åtminstone två utvägar vara tänkbara. Antingen kan man överlämna ifrågavarande befogenheter åt särskilda, av de kommunala primärförsamlingarna för detta ändamål valda förtroendemän, eller också kan man överflytta den direkta beslutanderätten i åtminstone de väsentligaste av dessa frågor till primärförsamlingarna själva. Med det förstnämnda alternativet skulle den

fördelen vara förenad, att de kommunala representationerna därigenom kunde fullständigt befrias från handläggning av hithörande frågor, vilket åter med antagande av det senare alternativet knappast låter sig göra. Mot det första alternativet talar däremot önskvärdheten att icke utan verkligt trängande behov tillskapa nya kommunala nämnder. Redan nu är det emellanåt i mindre samhällen vanskligt nog att tillfredsställande rekrytera alla de särskilda styrelser och nämnder, som påkallas av den mångfald skiftande uppgifter, vilka lagstiftningen efter hand pålagt kommunerna. Då härtill kommer, att här icke är fråga om någon fortsatt förvaltande eller granskande verksamhet utan endast om avgivande av yttranden och framställningar i vissa frågor å kommunens vägnar, synes det icke vara motiverat att för ifrågavarande ändamål inrätta ett nytt kommunalt organ.

Om man således torde kunna utgå ifrån att spörsmålets lösning bör sökas i riktning av en utvidgning av de kommunala primärförsamlingarnas befogenheter, så inses emellertid genast, att det ej kan bli tal om att på dessa församlingar överflytta *alla* de uppgifter i detta hänseende, som för närvarande tillkomma de valda kommunala representationerna. Uppgifter, som uteslutande eller huvudsakligen avse handläggning av praktiska lämplighetsfrågor, synas böra överlämnas åt stadsfullmäktige eller kommunalfullmäktige, medan däremot uttalanden i viktigare frågor av väsentligen principiell innebörd i regel lämpligen kunna avgivas av de kommunala primärförsamlingarna.

Under iakttagande av nu skisserade huvudregel föreslås en överflyttning till primärförsamlingarna av befogenheten att avgiva yttrande över frågan, *huruvida sökt rätt till detaljhandel med rusdrycker bör medgivas.* Beträffande denna rent principiella fråga är det, som de olika meningarna skarpast brytas mot varandra. Vid dess besvarande kommer det ej heller så mycket an på praktiska lämplighetshänsyn som vid ställningstagandet till övriga hithörande spörsmål. Enligt förslaget skall sålunda till allmän omröstning hänskjutas fråga om tillåtligheten ej blott av all slags detaljhandel med rusdrycker utan ock av endast utskänkning.

Beträffande övriga frågor, rörande vilka yttrande- eller beslutanderätt jämlikt rusdrycksförsäljningsförordningen tillkommer kommunerna, bör däremot avgörandet fortfarande förbehållas stads- eller kommunalfullmäktige. Bland dylika frågor anföras i betänkandet särskilt:

utlåtande, i vilken utsträckning sökt försäljningsrättighet bör medgivas;

yttrande rörande ifrågasatt rusdryckshandel i angränsande kommun;

yttrande i fråga om rätt till utskänkning av öl vid måltider åt spisande gäster;

yttrande i fråga om rätt att tillfälligtvis utskänka vin eller öl;

beslut om antalet försäljningsställen samt dessas förläggning m. m.;

avgivande av förord för visst bolag till erhållande av sökt rättighet;

utseende av ledamot i systembolagsstyrelse, yttrande till kontrollstyrelsen i fråga om ansvarsfrihet för bolagets styrelse m. m.;

framställning om utsträckning av de ordinarie utskänkningstiderna; samt

anmälan om indragning av försäljningsrättighet, som föranlett oordningar.

Såsom stöd för den ståndpunkten, att dessa och likartade ärenden fortfarande böra förbehållas kommunernas representativa organ, anföres, dels att det här i huvudsak gäller praktiska lämplighetsfrågor, dels ock att ett hänskjutande av sådana frågor till allmän omröstning skulle vålla valtekniska

svårigheter, med hänsyn till att i vissa fall ett flertal skilda alternativ skulle kunna ifrågasättas att komma under omröstning. Vad särskilt beträffar sådana fall, som gälla indragning av missbrukade rättigheter, framhålles, att snabbheten vid frågans avgörande, som härvidlag är av synnerligen stor betydelse, måste bliva större, om handläggning förbehålles stads- eller kommunalfullmäktige, än om särskild kommunal omröstning skall behöva anordnas.

Angående *verkan* av den kommunala primärförsamlingens uttalande har i anslutning till grundtanken i den nu gällande lagstiftningen uppställts följande regel: Om vid den kommunala omröstningen upplåtandet av rätt till rusdryckshandel tillstyrkts, skall länsstyrelsen vara berättigad att antingen meddela det sökta tillståndet eller ock att avslå ansökningen. Om åter upplåtandet av den sökta rättigheten vid den kommunala omröstningen avstyrkts, skall länsstyrelsen vara förpliktad att avslå ansökningen. Då denna regel endast utgör en tillämpning av den grundsats, som redan vunnit burskap i lagstiftningen, har särskild motivering därav ej ansetts vara erforderlig.

Då här ifrågavarande omröstning således skulle erhålla karaktär icke av en lagstiftningsakt, såsom nykterhetskommitténs förslag om lokalt veto[1] utan endast av ett yttrande — låt vara att detsamma i visst fall skulle bliva för den beslutande myndigheten bindande — har icke ansetts lämpligt stipulera någon kvalificerad majoritet vid dylik omröstning, utan förutsättes, att omröstningen alltid bör avgöras med *enkel röstövervikt.* Som stöd för denna ståndpunkt framhålles också, att det nu icke, såsom på sin tid var fallet med förslaget om lokalt veto, är fråga om att giva rösträtt åt personer, som eljest varit utestängda från dylik rätt, utan att valkorporationen förutsättes bliva densamma som vid stads- eller kommunalfullmäktigeval.

Beträffande *omröstningsförfarandet* anföres, att man härvid kan tänka sig tvenne anordningar, antingen omröstning å kommunalstämma (allmän rådstuga) eller ock särskild omröstning enligt bestämmelserna för allmänna val (inför magistrat eller valnämnd). Med avseende å det förra alternativet erinras, att detsamma skulle medföra vissa olägenheter på grund av kommunalförordningarnas föreskrifter om rätt till överläggning före omröstningen, fullmaktsröstning, bordläggningsrätt m. m. samt att åtminstone för Stockholm särskilda omröstningar i varje fall måste föreskrivas, då allmän rådstuga där icke förekommer. Med hänsyn till dessa omständigheter förordas det senare av de nämnda alternativen såsom det lämpligaste, och ha bestämmelserna om förfarandet vid den kommunala omröstningen sålunda utformats i anslutning till gällande stadganden om val av stads- och kommunalfullmäktige.

[1] Jfr. Soc. Medd. årg. 1914, sid. 3—5.

Skogsarbetarnas löneförhållanden vintern 1921—22.

Från och med år 1917 har socialstyrelsen årligen i december månad, sedan skogsavverkningen och timmerdrivningen efter vintersäsongens inträde kommit i gång, från jägmästarna i reviren inhämtat uppgifter rörande normala dagsförtjänster vid skogsarbete för huggare och körare (häst och karl), och hava på grundvalen av dessa uppgifter utarbetade översikter över löneförhållandena vid skogsbruket under resp. vintersäsonger publicerats i Soc. Meddelanden.[1]

Då det under nuvarande förhållanden på arbetsmarknaden ansetts önskvärt att så tidigt som möjligt erhålla kännedom om den allmänt rådande depressionens inverkan på arbetslönen inom skogsbruket, anmodade styrelsen redan i november månad 1921 jägmästarna att lämna upplysningar rörande då rådande löneförhållanden, och omkring den 20 i samma månad hade sådana upplysningar inkommit från 131 av tillskrivna 132 revir. Härav framgick bland annat, att arbetet i skogarna nu hade väsentligt mindre omfattning än föregående år och stundom ej förekom i annan form än som nödhjälpsarbete. De härav härflytande svårigheterna att erhålla tillförlitliga löneuppgifter ökades givetvis genom tillbakaflyttandet av tidpunkten för uppgifternas avgivande. Dock meddelade samtliga jägmästare utom 6 lönesiffror, men hava dessa i åtskilliga fall betecknats icke såsom faktiskt uppburna arbetslöner, utan som uppskattningsvis angivna, antagliga dagsförtjänster, om och när avverkningar kunde komma till stånd.

Med anledning av ifrågavarande uppgifters skiftande och osäkra beskaffenhet hänvände sig styrelsen i februari 1922 ånyo till jägmästarna med hemställan, att dessa måtte komplettera de under november 1921 lämnade uppgifterna med hänsyn till de förändringar, som sedan dess kunde hava inträtt. Svar inkommo även denna gång från 131 revir (av de tillskrivna 132), och hava samtliga meddelare nu kunnat uppgiva lönesiffror, baserade på faktiskt uppburna arbetsförtjänster under vintersäsongen 1921—22.

I tab. A lämnas en sammanfattning av de vid *båda* undersökningstillfällena inkomna löneuppgifterna (a = november 1921; b = februari 1922). Härvid har uträknats genomsnittlig dagsförtjänst för huggare och körare dels för vart och ett av de 13 överjägmästardistrikt, var på reviren äro uppdelade, och dels för samtliga revir, varjämte de för reviren uppskattade eller beräknade normallönerna fördelats å vissa lönegrupper.

Såsom härav framgår, kan den genomsnittliga dagsförtjänsten under februari 1922 för riket i dess helhet beräknas uppgå till 5·00 kr. för huggare och till 10·17 kr. för körare (häst och karl). Huggarlönerna växla inom de olika reviren mellan 2·50 och 8·00 kr. men hålla sig vanligen vid 4·00—5·00 kr. i södra och 5·00—6·00 kr. i norra Sverige, medan körlönen i regel synes vara c:a 8·00 à 9·00 kr. i södra och 10·00—12·00 kr. i norra Sverige; avvikel-

[1] Soc. Medd. årg. 1918, sid. 27, 1919, sid. 16, 1920, sid. 149 och 1921, sid. 210. Jfr ock årg. 1916, sid. 1 383.

Tab. A. Skogsarbetarnas avlöningsförhållanden

(a = november 1921;

I. *Huggare.*

Överjägmästardistrikt		Antal uppgiftslämnande revir	Antal revir, där normala dagsförtjänsten utgjorde i kronor: under 3·00	3·00–3·99	4·00–4·99	5·00–5·99	6·00–6·99	7·00–7·99	8·00–8·99	9·00 o. däröver	Medelförtjänst per dag, kr.
Södra	a	7	—	—	3	3	1	—	—	—	4·93
	b	*7*	—	*2*	*1*	*4*	—	—	—	—	*4·38*
Smålands	a	8	—	1	2	2	3	—	—	—	5·22
	b	*9*	—	*2*	*4*	*3*	—	—	—	—	*4·47*
Västra	a	9	—	—	1	4	2	1	1	—	5·88
	b	*9*	*1*	—	*5*	*2*	*1*	—	—	—	*4·56*
Östra	a	9	—	—	2	7	—	—	—	—	5·00
	b	*9*	—	*1*	*8*	—	—	—	—	—	*4·17*
Bergslags	a	9	—	—	5	4	—	—	—	—	4·79
	b	*10*	—	*1*	*7*	*2*	—	—	—	—	*4·38*
Stockholm—Gävle	a	5	—	—	—	1	4	—	—	—	6·00
	b	*6*	—	—	*5*	*1*	—	—	—	—	*4·38*
Dalarnes	a	9	—	—	1	2	3	2	1	—	6·25
	b	*11*	—	*1*	*2*	*1*	*4*	*2*	*1*	—	*5·68*
Mellersta Norrlands	a	11	—	—	—	1	6	4	—	—	6·32
	b	*11*	—	—	*1*	*3*	*7*	—	—	—	*5·64*
Härnösands	a	11	—	—	—	4	4	1	1	1	6·27
	b	*11*	—	—	*1*	*8*	*1*	—	*1*	—	*5·36*
Umeå	a	11	—	—	1	5	4	1	—	—	5·73
	b	*11*	—	—	*6*	*3*	*2*	—	—	—	*4·84*
Skellefteå	a	10	—	—	1	3	6	—	—	—	5·70
	b	*10*	—	*2*	*2*	*5*	*1*	—	—	—	*4·70*
Nedre Norrbottens	a	13	—	—	—	5	6	1	1	—	6·08
	b	*14*	—	—	*2*	*7*	*5*	—	—	—	*5·48*
Övre Norrbottens	a	13	—	—	1	—	6	4	1	1	6·81
	b	*13*	—	—	*1*	*6*	*4*	*1*	*1*	—	*5·77*
Samtliga	a	**125**	—	**1**	**17**	**41**	**45**	**14**	**5**	**2**	**5·84**
	b	*131*	*1*	*9*	*45*	*45*	*25*	*3*	*3*	—	*5·00*

serna uppåt och nedåt äro dock avsevärda, i det att körlönen i ett revir uppgivits uppgå till 20·00 kr. och i ett annat hålla sig omkring 4·00—7·00 kr.

Tabellen ger vidare vid handen, att, om man utgår från lönesiffrorna för november, arbetsprisen under den påföljande egentliga drivningssäsongen varit stadda i jämnt och oavbrutet sjunkande över hela landet. Nedgången belyses närmare genom efterföljande tablå, där löneförändringarna för riket i dess helhet åskådliggöras för tiden från och med 1918 (vintern 1918—19), då arbetslönerna inom skogsbruket nådde sin toppunkt.

	Huggare			Körare		
	Absoluta tal kr.	Indextal 1918 = 100	Indextal Närmast föregående år = 100	Absoluta tal kr.	Indextal 1918 = 100	Indextal Närmast föregående år = 100
1918	11·68	100	143	29·00	100	155
1919	9·99	86	86	23·73	82	82
1920	10·67	91	107	23·44	81	99
1921 (nov.)	5·84	50	55	11·94	41	51
1922 (febr.)	5·00	43	86	10·17	35	85

vintern 1921/22 enligt uppgifter från reviren.

b = februari 1922)

II. *Körare* (häst och karl).

Överjägmästardistrikt		Antal upp-giftslämnande revir	Antal revir, där normala dagsförtjänsten utgjorde i kronor: under 6·00	6·00–7·99	8·00–9·99	10·00–11·99	12·00–13·99	14·00–15·99	16·00–17·99	18·00 o. däröver	Medelförtjänst per dag, kr.
Södra	a	7	—	—	2	3	1	—	—	1	11·71
	b	*7*	—	*2*	*2*	*2*	—	—	—	*1*	*10·71*
Smålands	a	8	—	—	3	2	3	—	—	—	10·69
	b	*9*	—	*3*	*4*	*2*	—	—	—	—	*8·22*
Västra	a	9	—	1	2	2	3	1	—	—	11·08
	b	*9*	—	*2*	*5*	*2*	—	—	—	—	*8·85*
Östra	a	9	—	—	5	3	1	—	—	—	9·78
	b	*9*	—	*1*	*5*	*3*	—	—	—	—	*8·67*
Bergslags	a	9	—	—	4	4	1	—	—	—	9·72
	b	*10*	*1*	*3*	*5*	*1*	—	—	—	—	*8·00*
Stockholm—Gävle	a	5	—	—	1	1	3	—	—	—	11·40
	b	*6*	—	*2*	*4*	—	—	—	—	—	*7·82*
Dalarnes	a	9	—	—	2	1	2	3	1	—	12·83
	b	*11*	—	*3*	—	*1*	*3*	*4*	—	—	*11·27*
Mellersta Norrlands	a	11	—	—	—	1	7	2	—	1	13·36
	b	*11*	—	—	—	*6*	*4*	*1*	—	—	*11·50*
Härnösands	a	11	—	—	—	2	6	1	—	2	13·86
	b	*11*	—	—	—	*6*	*4*	—	—	*1*	*12·05*
Umeå	a	11	—	—	—	4	5	1	1	—	12·50
	b	*11*	—	—	*1*	*7*	*2*	*1*	—	—	*11·02*
Skellefteå	a	10	—	—	1	3	6	—	—	—	11·75
	b	*10*	*1*	*1*	*2*	*5*	*1*	—	—	—	*9·30*
Nedre Norrbottens	a	13	—	—	—	8	3	1	1	—	11·65
	b	*14*	—	—	*5*	*3*	*6*	—	—	—	*10·66*
Övre Norrbottens	a	13	—	—	2	2	1	7	—	1	13·15
	b	*13*	—	—	*3*	*3*	*5*	*2*	—	—	*11·50*
Samtliga	a	**125**	—	**1**	**22**	**36**	**42**	**16**	**3**	**5**	**11·94**
	b	*131*	*2*	*17*	*36*	*41*	*25*	*8*	—	*2*	*10·17*

Sin största betydelse har ju skogsbruket för rikets norra delar (Värmland, Dalarna och Norrland), där under normala förhållanden 100 à 150 tusen personer vintertid torde sysselsättas med skogsarbete. Den härstädes under tiden närmast före krigets början (år 1913) rådande lönenivån är känd genom den av socialstyrelsen år 1916 utgivna specialundersökningen »Skogsarbetarnas levnads- och arbetsförhållanden i Värmland, Dalarna och Norrland».[1] Med utgångspunkt härifrån lämnas i tab. B en översikt av löneförhållandenas utveckling inom detta område under åren 1913—1922.

År 1918 (vintern 1918—1919), då krigskonjunkturen i förening med de i hög grad försvårade provianteringsförhållandena bragte arbetsprisen inom skogshanteringen till toppunkten, voro, såsom av tab. B framgår, inom de egentliga skogsdistrikten huggarlönerna inemot fyra gånger och körlönerna nära fem gånger högre än före kristiden. Under vintern 1919—1920 medförde de förbättrade livsmedelsförhållandena en lönesänkning å omkring 20 %, men under den därpå följande säsongen (1920—21) förspordes ånyo någon

[1] Jfr Soc. Medd. årg. 1917, sid. 56.

Tab. B. Skogsarbetarnas löner i norra Sverige under åren 1913—1922.

Överjägmästardistrikt	Medelförtjänst per dag, kr.							Ökning (+) eller minskning (−) i %		
	1913	1917	1918	1919	1920	1921 (nov.)	1922 (febr.)	1913–1922	1920–1922	1921–1922
Huggare										
Bergslags	3·10	7·63	9·17	9·00	9·90	4·79	4·38	+41·3	−55·8	− 8·6
Stockholm—Gävle	4·31	11·14	18·23	9·80	10·70	6·00	4·38	+ 1·6	−59·1	−27·0
Dalarnes				12·25	14·31	6·25	5·68	+31·8	−60·3	− 9·1
Mell. Norrlands	3·88	9·30	13·10	10·60	12·18	6·32	5·64	+45·4	−53·7	−10·8
Härnösands	3·25	9·03	12·60	11·90	11·50	6·27	5·36	+64·9	−53·4	−14·5
Umeå		8·28	12·94	9·61	10·62	5·73	4·84	+48·9	−54·4	−15·5
Skellefteå	3·42	8·81	11·75	9·06	10·00	5·70	4·70	+37·4	−53·0	−17·5
N. Norrbottens	3·41	10·40	14·92	11·31	11·42	6·08	5·48	+60·7	−52·0	− 9·9
Ö. Norrbottens		8·08	12·96	11·14	11·92	6·81	5·77	+69·2	−51·6	−15·3
Samtliga	**3·57**	**9·06**	**13·26**	**10·65**	**11·54**	**6·04**	**5·21**	**+45·9**	**−54·9**	**−13·7**
Körare (häst och karl).										
Bergslags	8·40	15·79	23·17	18·58	20·05	9·72	8·00	− 4·8	−60·1	−17·7
Stockholm—Gävle	9·34	27·32	46·95	20·90	20·50	11·40	7·82	−16·3	−61·9	−31·4
Dalarnes				31·05	31·72	12·83	11·27	+20·7	−64·5	−12·2
Mell. Norrlands	8·06	23·95	35·90	26·25	27·95	13·36	11·50	+42·7	−58·9	−13·9
Härnösands	7·25	22·40	34·60	31·30	26·81	13·86	12·05	+66·2	−55·1	−13·1
Umeå		22·33	34·56	26·22	25·18	12·50	11·02	+52·0	−56·2	−11·8
Skellefteå	6·63	20·38	33·00	22·75	22·43	11·75	9·30	+40·3	−58·5	−20·9
N. Norrbottens	6·73	21·05	29·69	23·27	23·69	11·65	10·86	+61·4	−54·2	− 6·8
Ö. Norrbottens		18·29	29·21	24·96	25·88	13·15	11·50	+70·9	−55·6	−12·5
Samtliga	**7·56**	**21·34**	**32·52**	**25·30**	**25·33**	**12·38**	**10·57**	**+39·8**	**−58·3**	**−14·6**

stegring, särskilt med avseende på huggarlönerna. Innevarande vintersäsong har däremot en synnerligen häftig lönesänkning gjort sig gällande. Den genomsnittliga dagsförtjänsten under februari 1922 hade sålunda reducerats med inemot 60 % sedan närmast föregående vinter och med omkring 15 % sedan november 1921. Jämföras 1922 års februarilöner med lönenivån före krigstiden, finner man, att de förra innebära en total genomsnittlig lönehöjning av omkring 46 % för huggare och omkring 40 % för körare. De sistnämnda äro de egentliga ackordstagarna, och det är därför naturligt, att deras arbetsförtjänster skola visa de största fluktuationerna, vare sig det är fråga om upp- eller nedgång. Tab. B synes giva vid handen, att körlönerna inom de till Bergslagens och Stockholm—Gävle överjägmästardistrikt hörande reviren numera torde i stort sett vara t. o. m. lägre än år 1913, och i allmänhet synes körarnas genomsnittliga dagsförtjänst nu uppgå till endast omkring en tredjedel av topplönen under vintern 1918—1919. Det är under sådana förhållanden naturligt, att det ekonomiska läget för denna av småbönder, lägenhetsägare o. d. bildade grupp f. n. är mycket bekymmersamt. En jägmästare i övre Norrland anför, att hästägarna nu

mången gång nödgas åtaga sig körslor endast för att erhålla foder åt dragarna, men utan förtjänst för egen del. Tillfällena till skogsarbete även mot de här såsom normala betecknade lönerna torde emellertid vara rätt begränsade, och inom vissa revir lära avverkningar bedrivas endast såsom nödhjälpsarbete.

Nu anförda löneuppgifter avse skogsarbetarnas huvudmassa, vilken utgöres av personer, som endast under vissa delar av året ägna sig åt skogshanteringen. Vid sidan av dessa lösa arbetare finnas emellertid, särskilt på skogsegendomar i de södra och mellersta delarna av landet, skogstorpare och andra fasta skogsarbetare med för längre tid ingångna arbets- och arrendeavtal. Enär dylika torpinnehavare i regel äro förpliktade att utgöra vissa arbetsprestationer enligt i kontrakten fixerade villkor och pris, hava de varit förhindrade att fordra lön för sitt arbete i enlighet med rådande konjunkturer. Med hänsyn till nödvändigheten av en effektiv reglering efter det allmänna prisläget av dylika för längre tid avtalade arbetspriser medgav Kungl. Maj:t, efter hemställan av domänstyrelsen, genom beslut den 21 juni 1916, att för då löpande arrendeår finge på vissa villkor beviljas skälig förhöjning av det arbetspris, som enligt gällande kontrakt skulle betalas till hyresgäster och arrendatorer av inägor å kronoparker och andra under skogsstatens förvaltning ställda skogar. Detta medgivande har genom ett flertal kungl. beslut, senast den 25 februari och 7 oktober 1921, utsträckts att gälla t. o. m. arrendeåret 1921—22. Dylika tillägg hava jämväl, om än i växlande utsträckning, i regel beviljats av de enskilda skogsägare, som sysselsätta personal av detta slag.

I nedanstående tablå ha sammanställts de arbetsförtjänstuppgifter för februari månad 1922, som avse fasta skogsarbetare, skogstorpare m. fl., och vilka i flertalet fall synas gälla arrendatorer på de allmänna skogarna inom södra och mellersta Sverige, där dylik kontraktsbestämd arbetsskyldighet spelar en viss roll. Det må emellertid framhållas, att avgivande av exakta uppgifter härom fortfarande möter stora svårigheter på grund av de alltjämt mycket skiftande formerna för dylika avtal. Endast mera sällan synes sålunda följas den principen, att fullt arrende beräknas för jordupplåtelsen och därmed följande naturaförmåner samt att ersättning betalas för brukarens arbetsprestationer efter i orten gängse arbetspris, utan vanligen tillämpas grundsatsen nedsatt arrende och lägre arbetspris än de normala.

Överjägmästardistrikt	Södra	Smålands	Västra	Östra	Bergslags	Sthlm—Gävle	Dalarnes
Uppgiftslämnande revir	6	9	9	7	10	5	3
Arbetsförtjänst i kr. per dag för huggare	4·19	4·27	3·47	4·30	4·32	4·32	4·32
Arbetsförtjänst i kr. per dag för körare (häst o. karl)	10·58	8·17	7·00	8·00	8·17	8·00	7·97

På grund av det senaste årets omvälvning av skogsbrukets löneförhållanden avvika dessa lönesiffror numera endast föga från motsvarande för mera tillfälligt anställda skogsarbetare. Från ett revir i södra Sverige meddelas t. o. m., att den lösa arbetskraften numera lär kunna erhållas till billigare pris än de kontraktsbundna arbetarna, vilket medfört, att dessa senare nu blott anlitas i mindre utsträckning.

Trustlagstiftningskommitténs betänkande.

Den 22 juni 1920 uppdrog Kungl. Maj:t åt en kommitté att skyndsamt utarbeta och avgiva förslag till en provisorisk lagstiftning rörande undersökning och kontroll över truster och andra monopolistiska sammanslutningar inom produktion, handel och transportväsende. Till ledamöter av denna kommitté förordnades direktören K. J. Beskow, ordförande, ledamoten av riksdagens andra kammare redaktören A. Engberg, byråchefen J. A. E. Molin, ledamoten av riksdagens första kammare ombudsmannen Gustaf Nilsson samt ledamoten av riksdagens första kammare professorn K. G. Westman. Sedan direktör Beskow och redaktör Engberg efter därom gjord hemställan entledigats från sina uppdrag, förordnades genom nådigt beslut den 9 augusti 1920 till ledamöter i kommittén docenten A. E. Huss samt ledamoten av riksdagens första kammare redaktören Sigfrid Hansson och uppdrogs åt Westman att såsom ordförande leda kommitténs arbete. Till ledamot av kommittén har sedermera den 29 september samma år förordnats direktören N. P. Mathiasson. Jämlikt bemyndigande förordnade chefen för justitiedepartementet aktuarien i socialstyrelsen N. O. Nilsson att biträda kommittén såsom sekreterare.

Efter slutfört uppdrag har kommittén numera till Kungl. Maj:t överlämnat ett den 21 december 1921 dagtecknat förslag till *lag om vissa åtgärder beträffande monopolistiska företag och sammanslutningar* ävensom betänkande, innehållande motiv till lagförslaget. Betänkandet innefattar jämväl en av kommittén föranstaltad utredning rörande förekomsten och verkningarna av ifrågavarande sammanslutningar inom vårt land, vilken utredning, enligt vad kommittén framhåller, med tillräcklig tydlighet visat, att dylika bildningar nått den omfattning inom näringslivet och utöva ett sådant inflytande på prissättning och omsättningsförhållanden, att åtgärder från statens sida med anledning därav äro påkallade. Kommittén har emellertid vid sitt utredningsarbete fått erfara riktigheten av den på erfarenhet byggda satsen, att de möjligheter att inhämta upplysningar, som stå en vanlig kommitté till buds, icke äro tillräckliga för införskaffandet av ett material med den omfattning och tillförlitlighet, som erfordras för utarbetande av förslag till en slutgiltig lagstiftning rörande här ifrågavarande, synnerligen invecklade och betydelsefulla förhållanden inom vårt näringsliv. Kommittén har visserligen den tillfredsställelsen att erkänna, att från några håll upplysningar beredvilligt meddelats, men å andra sidan ha kommitténs framställningar om upplysningar i alldeles motsvarande fall från andra håll mötts med avslag. Kommittén har till följd av dylika förhållanden kommit till den övertygelsen, att för insamlingen av det material, som är behövligt för en slutgiltig lagstiftning

i här berörda ämne, bör inrättas en myndighet, en *trustkommission*, med vidsträcktare befogenhet att inhämta upplysningar än i administrativ väg kan meddelas. Då den ifrågasatta myndighetens uppdrag skulle vara av tillfällig natur, bör lämpligen åt lagstiftningen rörande densamma givas provisorisk natur.

För det sätt, varpå trustkommissionen skulle anordna sin verksamhet, anser kommittén, att följande riktlinjer böra meddelas.

Trustkommissionen skulle erhålla lagstadgad befogenhet att inhämta erforderliga upplysningar beträffande monopolistiska företag och sammanslutningar. I första hand skulle kommissionen verkställa utredning angående förekomsten och verkningarna av dylika företag och sammanslutningar inom riket, i den omfattning så finnes erforderligt för bedömandet av behovet av särskild lagstiftning och utarbetandet av förslag därtill. Därjämte skulle emellertid åt kommissionen uppdragas att, där monopolistiskt företag eller sammanslutning utnyttjar sin ställning på sätt, som i betydande omfattning inom riket medför oskäliga prisförhållanden, igångsätta undersökning därom och föreslå åtgärder från statens sida till motverkande av dylikt missförhållande. Kommissionen skulle alltså till karaktären vara huvudsakligen en undersökningskommission, men genom sistnämnda föreskrift därjämte erhålla en kontrollerande uppgift, dock utan befogenhet att själv ingripa för att åvägabringa rättelse av uppdagade missförhållanden.

I fråga om trustkommissionens utredningsverksamhet framgår av vad som redan anförts, att kommissionens uppdrag skulle vara i så måtto inskränkt, att kommissionen icke skulle eftersträva att åstadkomma en fullständig utredning rörande monopolbildningars förekomst i Sverige samt deras organisation och ekonomiska verkningar. Denna begränsning sammanhänger givetvis därmed, att den här föreslagna lagstiftningen skulle erhålla giltighet endast för en bestämd, kortare tid. Vid verkställandet av de utredningar, som trustkommissionen anser sig böra upptaga till utförande, synes kommissionen för övrigt även böra iakttaga en viss begränsning. Det bör undvikas, att kommissionen genom att öda tid och arbetskrafter på vidlyftigare utredningar, än som äro strängt erforderliga, nödgas lämna viktiga områden av dess mycket omfattande arbetsfält utan bearbetning.

Vad beträffar den arbetsuppgift, som skulle möta trustkommissionen inom lagstiftningen, vill kommittén framhålla, att den kan beräknas komma att omfatta flera olika problem. Såsom den föregående framställningen givit vid handen, skulle trustkommissionens huvuduppgift inom detta område bliva utarbetandet av förslag till en definitiv trustlagstiftning, under förutsättning givetvis att föregående utredningar visat behovet av ett dylikt ingripande från statens sida. I sammanhang härmed kommer emellertid säkerligen kommissionen att finna anledning att överväga lämpligheten av vissa ändringar i gällande lagar liksom även att ifrågasätta vissa lagstiftningsåtgärder av den allmänna räckvidd, att de skulle gälla ej blott med avseende å monopolbildningar.

Till dem hör frågan om ändringar i tryckfrihetsförordningen i ändamål att för viss tid från offentliggörande undantaga vissa hos trustkommissionen förvarade handlingar, vilka innehålla uppgifter av mera ömtålig natur.

Å andra sidan bör man givetvis ej förbise önskvärdheten av att förhållanden inom näringslivet, som äro av allmänt intresse, belysas genom att uppgifter därom göras tillgängliga för allmänheten, för så vitt ur andra synpunkter hinder därför ej möta. Det torde också kunna antagas, att kommissionen kommer att överväga lämpligheten att giva offentlighetsprincipen en vidsträcktare tillämpning med avseende å vissa förhållanden inom näringslivet där detta kan ske utan olägenhet för berättigade intressen.

Lagstiftningsåtgärder synas vidare böra ifrågasättas med anledning av det förhållande,

att, enligt vad den av kommittén framlagda redogörelsen givit vid handen, vissa monopolistiska sammanslutningar med otillbörliga metoder sökt tillintetgöra konkurrenter eller försätta den ekonomiskt svagare i ett oskäligt beroende. Huruvida de bestämmelser, som till motverkande av här antydda åtgöranden från monopolbildningarnas sida redan finnas meddelade i gällande lag, böra omarbetas, är även ett spörsmål, som torde kunna anses värt beaktande.

Vid sidan av det trustkommissionens arbetsområde, som i det föregående omtalats, skulle kommissionen erhålla uppdrag att, därest monopolistiskt företag eller sammanslutning utnyttjar sin ställning på sätt, som i betydande omfattning inom riket medför oskäliga prisförhållanden, igångsätta undersökning därom och föreslå tjänliga åtgärder. Omständigheterna kunna exempelvis vara sådana, att den lämpligaste utvägen att råda bot för oskäliga prisförhållanden icke är att söka i lagstiftning, utan i ändringar av tulltaxan.

Beträffande den giltighetstid, som bör bestämmas för den här föreslagna provisoriska lagstiftningen, har kommittén framhållit, att densamma ej bör sättas längre, än vad som är strängt nödvändigt. Kommittén har därför ansett sig böra föreslå, att trustkommissionen erhåller sådan utrustning med arbetskrafter, att den kan fullgöra sitt uppdrag så hastigt, att en giltighetstid av tre år blir tillräcklig.

Vid behandlingen av spörsmålet om trustkommissionens organisation har kommittén haft till ögonmärke att åstadkomma en myndighet, vilken motsvarar de anspråk på opartiskhet och sakkunskap, som måste ställas på ett organ, med uppgift att behandla de invecklade och ömtåliga förhållanden, varom här är fråga, och vilken på samma gång är så inrättad, att den förmår arbeta effektivt, utan att hindras av en alltför tyngande sammansättning. Kommissionen skall enligt förslaget bestå av nio ledamöter, varav tre skola anses representera näringslivets och tre konsumenternas intressen, medan de tre återstående utses bland personer, som kunna förväntas vara i stånd att opartiskt och med hänsyn till allmänt väl bedöma de ärenden, som av kommissionen skola handläggas. Förslag å ledamöter inom den första av ovannämnda grupper upprättas av kommerskollegium och å ledamöter inom den andra gruppen av socialstyrelsen, under medverkan av de mest sakkunniga organisationerna bland näringsidkare och konsumenter.

Av trustkommissionens ledamöter skola enligt förslaget endast ordföranden och hans ställföreträdare avlönas med fasta arvoden, medan för de övriga ersättning bör utgå efter de allmänna grunder, som äro föreskrivna beträffande ersättning till medlemmar av kommittéer.

Rörande den totala årskostnaden för trustkommissionen har kommittén gjort det uttalandet, att densamma under inga omständigheter bör tillåtas överstiga 100 000 kronor.

Meddelanden från socialattachéerna.

Striden för och emot åttatimmarslagen i Frankrike.

Konferensen i Cannes och det därefter följande regeringsskiftet har för en tid lagt så starkt beslag på franska parlamentets uppmärksamhet och arbetstid, att de sociala reformerna ånyo skjutits åt sidan och den serie betydelsefulla lagförslag av social art, vilka äro under behandling i olika kommissioner, ännu icke hunnit ifrån de förberedande underhandlingarnas stadium. Man vet för närvarande icke med säkerhet, huruvida ens det stora regeringsförslaget om socialförsäkring kan upptagas till behandling under de närmaste månaderna.[1] Man hade menat, att förslaget till ny hyreslag, som i december antagits av deputeradekammaren, skulle kommit före i senaten redan i slutet av förra året. Så blev icke förhållandet. Först om några dagar torde det inskrivas på senatens dagordning.

Det finns emellertid en social fråga, vilken oemotståndligt tränger sig fram och kring vilken intresset, både inom och utom parlamentet, allt starkare koncentreras: den om 8 timmars arbetsdag. Sedan länge utsatt för häftiga angrepp i dagspressen, har 8-timmarslagen på senaste tid varit föremål för en del utredningar i de tekniska tidskrifterna samt senast utförligt behandlats av den kände senatorn och nationalekonomen Raphaël-Georges Lévy uti en mycket uppmärksammad artikel i Revue des deux Mondes. Arbetarpressen innehåller för sin del nästan dagligen artiklar av fackföreningsledare, som lika ivrigt taga i försvar de från motsatta sidan så häftigt angripna lagbestämmelserna samt tillskriva bristande organisation och oförmåga i ledningen skulden till det ofördelaktiga ekonomiska resultat, järnvägarna, gruvorna, metallindustrien m. fl. haft att uppvisa under de senaste åren. Diskussionen om 8-timmarslagens verkningar kommer under närmaste tid före i deputeradekammaren, enär den 24 mars är fastställd som datum för behandling av interpellationer i frågan. Förre handelsministern i Millerands ministär, Isaac, har jämte en del av sina kamrater väckt motion om vissa ändringar i lagen av den 23 april 1919. Nyligen har det nationella blockets verklige chef, Jonnart, i ett stort anförande på en bankett hållit en vidräkning med 8-timmarsdagens verkningar på den franska industrien, handeln och sjöfarten. Den allmänna opinionen är tydligen icke till förmån för lagen i dess nuvarande form. Visserligen kan man vara förvissad om, att C. G. T. kommer att göra allt vad i dess förmåga står för att förhindra om icke en revision så likväl ett upphävande av lagen eller dess tidvisa trädande ur kraft. Det bör emellertid ihågkommas, att splittringen inom arbetarlägret, vilken numera gör sig nästan lika starkt gällande på det fackliga som det politiska området, har väsentligt nedsatt C. G. T:s motståndskraft. Det ögonblick, då C. G. T. har att strida mot C. G. T. U. för att förhindra hela den franska fackföreningsrörelsens sammanstörtande, är givetvis icke lämpat för att med framgång upptaga kamp mot en så gott som enhällig borgerlig opinion mot 8-timmarslagen. En generalstrejk har lika litet utsikt att lyckas som järnvägsstrejken 1920. Igångsättandet utav en dylik skulle däremot ytterligare öka sammanhållningen hos dem, som vilja komma 8-timmarslagen till livs. Anmärkningsvärt är, hur föga det borgerliga Frankrike numera fruktar en generalstrejk. Erfarenheten från 1920 har övertygat om att sammanhållningen bland arbetarna vid strejker är bristfällig och att man icke bör falla undan för strejkhot, utan hellre med detsamma taga en strejk än genom eftergifter tillfälligt undvika den. Man har sålunda ingen anledning tro, att parlament och regering komma att falla undan för ett möjligt hot

[1] Jfr Soc. Medd. årg. 1921, sid. 434.

om generalstrejk. Ett dylikt kommer icke att nämnvärt inverka på frågan om eventuella ändringar i 8-timmarslagen. Men väl har man anledning tro, bland annat genom vissa antydningar från socialministern, att regeringen för sin del vill förhindra, att lagen helt enkelt häves.

Förslag i den vägen ha visserligen icke saknats, men en dylik utmaning mot den franska arbetarklassen anser man på ledande håll skulle stå allt för skarpt i motsats till löften, man givit under kriget, och den motivering, som framfördes vid lagens antagande. I stället är man benägen att för den närmaste framtiden häva tillämpandet av lagbestämmelserna. En dylik åtgärd anser man sig nämligen kunna tillfyllest motivera genom hänvisning till förhandenvarande ekonomiska depression, behovet av att höja produktionen samt det opålitliga i de tyska betalningsutfästelserna. Man får vidare ej glömma, att Frankrike genom ett långt krig förlorat mer än 1·4 miljon arbetsföra medborgare och räknar flera hundra tusen i kriget skadade, som sett sin arbetsförmåga nedsatt till hälften.

M. Isaac säger sig i sin motion icke fullständigt vilja bryta med det ideal, som arbetarklassen, hårt prövad av krigsåren, hoppades vinna med 8-timmarsdagen. Han vill sätta det på framtiden såsom ett i hög grad önskvärt mål, vilket under gynnsammare tidsförhållanden bör uppnås, men för närvarande önskar han att samma frihet, som gällde före kriget i fråga om arbetets organisation, återupprättas. En enquête bör anordnas och med stöd av dess resultat en minskning av arbetstiden gradvis införas på samma sätt, som fallet varit tidigare vid genomförandet av andra betydande sociala reformer. I avvaktan på denna utredning skall varje företagare ha rätt att efter begäran hos yrkesinspektören få bestämmelserna i lagen av den 23 april 1919 suspenderade för sina verkstäder, arbetsplatser och kontor.

Sedan den föreslagna enquêten ägt rum, skall lag utfärdas angående lagstadgad arbetstid i handel och industri, och skall i denna lag behörig hänsyn tagas till arten av olika arbete och den fysiska trötthet de medföra, samtidigt som till likartade bestämmelser i andra länders lagtexter. Enquêten skall företagas av en kommitté på 16 personer: 2 utsedda av ministern för handel och industri, 2 av socialministern, 2 av senaten och 2 av deputeradekammaren samt 4 arbetar- och 4 arbetsgivarrepresentanter. Särskilda bestämmelser böra utfärdas för transportväsende, sjöfart och gruvor.

Bakom M. Isaac står med visshet en så gott som enig opinion bland Frankrikes industrimän och köpmän. Själv en av landets mera framstående affärsmän, har Isaac synnerligen vidsträckta förbindelser genom sitt mångåriga ordförandeskap i den näst Paris främsta handelskammaren i landet, Lyons, och torde i grund känna strömningar och önskemål inom dessa kretsar, vilka vid sidan av de rent agrikulturella och i kanske ännu högre grad än dessa äro de bestämmande i fransk politik.

Vid sidan om Isaacs har ett flertal andra motioner väckts i frågan (av M. M. Josse, Messier, Mascellot och d'Aubigny). Redan av de förberedande diskussionerna inom deputeradekammarens utskott för sociala ärenden (Commission du travail) framgår emellertid, att den huvudsakliga uppmärksamheten upptages av Isaacs förslag. Inför utskottet har M. Isaac ytterligare betonat nödvändigheten av en noggrann undersökning av lagens ekonomiska verkningar och preciserat sitt yrkande därhän att, intill dess denna undersökning föreligger, undantag från lagens bestämmelser böra medgivas åtminstone i alla de fall, där arbetsgivare och arbetare kunna enas på egen hand om arbetstidens längd.

Medan M. Isaac i sin motion framlägger sina synpunkter med en påfallande försiktighet att allt för starkt stöta arbetarklassen för huvudet eller bestrida de berömvärda motiv, ur vilka principen om 8 timmars arbetsdag härletts, går senator Lévy mera bryskt tillväga och kritiserar oförbehållsamt 8-timmarslagen, vars verkningar han anser vara rent av ruinerande för landet.

För några dagar sedan hade han tillfälle att inför ett publikum av parlamentarici närmare precisera sina yrkanden. Den parlamentariska handelskommittén åhörde nämligen vid sitt sammanträde den 10 februari 1922 en längre redogörelse av M.

Lévy angående 8-timmarslagen och dess verkningar. Hans föredrag lär i det väsentliga ha sammanfallit med artikeln i Revue des deux Mondes den 1 februari, men i vissa punkter ha ytterligare utvidgat denna. Det upptog dessutom ett bestämt program angående vad Lévy ansåg böra åtgöras för att omskapa lagen.

I sin artikel hade M. Lévy uppgivit, att 8-timmarslagens tillämpning medför en årlig merutgift för de franska järnvägarna av cirka 1¼ miljard francs och för kolgruvorna av 2½ miljarder francs. För den franska handelsflottans del skulle de direkta merutgifterna — i detta som i övriga fall bortsett från de indirekta förlusterna — uppgå till 50 miljoner francs. M. Lévy lär i sitt föredrag ha kompletterat dessa sifferuppgifter med en del nya beräkningar och, under reservation och påpekande av det vågsamma i alla likartade beräkningar, vilka ju aldrig få betraktas annat än som ungefärliga, anslagit den direkta årliga förlusten av 8-timmarslagens verkningar till minst 15 miljarder francs. Som följd härav betraktar han lagen som en verklig nationell skada, i det att den betänkligt höjer alla produktionskostnader och som följd därav försvårar exporten.

M. Lévys beräkningar sammanfalla i stort med dem, som företagits av senatorn Gaston Japy, vilken uti Echo de Paris i ett flertal artiklar fört en skarp agitation mot 8-timmarslagen. Japy kommer till en slutsumma av 16½ miljarder francs. Han anser, att en väsentlig orsak till de merutgifter, med vilka lagen skulle betunga den franska industrien och handeln, är, att Briand under lagförslagets behandling i deputeradekammaren lyckades få igenom ett »överbud», då bestämmelsen intogs om att löneförmånerna icke finge minskas genom lagens tillämpning.

M. Lévy yrkar på en ny arbetstidslag. I likhet med den av den 23 april 1919 skulle en dylik inskränka sig till att uppdraga de allmänna principerna och överlämna preciserandet i detalj av arbetstiden inom olika yrken och kategorier åt administrativa förordningar. Lagen skulle samtidigt innehålla bestämmelsen, att de statliga myndigheter, vilka övervakandet av lagbestämmelsernas tillämpning åläge, skulle under de närmaste sju åren ha rätt att medgiva arbetstidens utsträckande med 300 timmar per år för att därigenom sätta industri och handel i stånd att öka sin produktion och omsättning samt bevara sin utländska och inländska marknad.

Såväl Isaacs som Lévys förslag anses på sina håll icke gå tillräckligt långt. Det finnes flera tidningar, bland dem Le Temps, som gjort sig till språkrör för deras uppfattning, som yrka på att lagen av den 23 april 1919 helt enkelt skall upphävas, utan att ersättas av någon ny. Å andra sidan höjas röster för att icke vidtaga någon som helst förändring i själva lagtexten. De sistnämnda anse, att lagbestämmelserna äro så tänjbara, att de tillåta så gott som vilka undantag som helst från 8-timmarslagens tillämpning, och att det för ökande av arbetstiden sålunda endast fordras upphävande av de dekret angående arbetstiden inom olika yrken, vilka utgivits som följd av lagen. Paragraf 8 i lagen uppdrager de allmänna bestämmelser, efter vilka dessa dekret skola utfärdas. Den medgiver uppenbarligen en vidsträckt handlingsfrihet vid avfattande av dekretens detaljbestämmelser. Sålunda talar moment 3 i paragrafen om de olika perioder, genom vilka den förut praktiserade arbetstiden gradvis skall begränsas till den i lagen avsedda arbetstiden. Desslikes omnämnes i moment 4 de ständiga undantag, som i vissa fall kunna medgivas, bl. a. för vissa kategorier av lägre tjänstemän, vilkas arbete är av oregelbunden och intermittent beskaffenhet. Moment 5 definierar närmare de skäl, som kunna föranleda dylika undantag, och upptager bland dem ett så mångtydbart som »des nécessités d'ordre national». I moment 7 fästes dessutom uppmärksamheten på den effektiva arbetstiden.

Det är lagens bestämmelser av denna natur, som man anser ha förbisetts av de korporationer och myndigheter, vilka haft att förbereda och utfärda dekreten om specialbestämmelser för olika yrken. Dessa förordningar kunna emellertid underkastas revision, utan att särskild framställning gjorts därom av de intresserade arbetsgivarna och arbetarorganisationerna. Det påfordras endast, att dessa senare sättas i tillfälle avgiva utlåtande, innan nytt dekret kungöres.

Socialministern, M. Peyronnet, har den 22 februari inför ministerrådet redogjort för de olika ändringsförslagen till 8-timmarslagen. Han uppgav sig inom kort skola inför deputeradekammarens socialutskott klarlägga sin uppfattning. Han gjorde sig till talman för att själva principen borde bibehållas och att själva lagtexten av den 23 april 1919 kunde förbli oförändrad i det stora hela. Dock borde sådan förändring vidtagas, att medgivande av längre arbetstid kunde göras i alla de fall, där arbetsgivare och arbetare gemensamt så önskade.

Egentligen är det icke genom en, utan genom trenne lagar, som 8-timmarsdagen införts i Frankrike. Lagen av den 23 april 1919 kompletterades nämligen den 24 juni samma år med en lag angående arbetstiden i kolgruvor och den 2 augusti med en lag angående 8 timmars arbetsdag inom handelsflottan. Detaljbestämmelser för de trenne lagarnas tillämpning ha sedermera fastställts i ett antal dekret och cirkulär. Inalles ha utfärdats 23 dekret och 16 cirkulär, de senare bl. a. för järnvägar och för apotek. Dekreten avse bl. a. bokindustri, hud- och läderindustri, beklädnadsindustri, hotell- och restaurangrörelse, metallurgiska industrier, rakstugor och frisérsalonger, handskindustri, vagnfabrikation, sadelmakeri, galoschfabriker, kvarnindustri, möbelindustri, skeppshandel och grosshandel.

Någon allmän undersökning av hur dessa dekret tillämpats har icke företagits, ej heller av bestämmelsernas ekonomiska och sociala verkningar. Från statens sida har man begränsat sig till en undersökning av fritidens användning. Inom en del speciella verksamhetsområden, såsom järnvägarna och metallindustrien, ha emellertid från ledningens sida vissa ekonomiska beräkningar företagits, vilka tills vidare äro de enda, varpå ett bedömande av lagens ekonomiska verkningar kan fotas. Det är med klar insikt om det bristfälliga härutinnan, som M. Isaac framlagt sitt förslag om en allmän enquête.

Som bekant utgick man våren 1919 under underhandlingarna om 8-timmarslagen från tvenne beräkningar eller rättare sagt förhoppningar. Å ena sidan, att en minskad arbetstid skulle såsom mindre ansträngande sätta arbetarna i stånd att uppnå högre arbetsresultat per timme. Å andra sidan framhölls, att man genom en förbättrad administrativ och teknisk organisation skulle taga igen en stor del av det genom minskad arbetstid förlorade produktionsresultatet. Det var väsentligen arbetarnas representanter i kommittéer och i parlament, som underströko den senare synpunkten.

Med den erfarenhet, man fått under de senaste åren, kan man emellertid våga påstå, att varken den ena eller den andra av dessa förhoppningar uppfyllts.

Det hävdas av en nästan enhällig arbetsgivaropinion, att avkastningen per timme och arbetskraft icke höjts. Ja, fall anföras, då den så långt ifrån höjts, att den i stället avtagit. Reduktionen skulle på sina håll, vid en inskränkning av arbetstiden från 10 till 8 timmar, ej inskränka sig till en femtedel, utan ha motsvarat ända till en tredjedel av produktionen.

Man bör emellertid ihågkomma, att Frankrike arbetar under extraordinära svårigheter. Även om man från arbetarhåll ej kan förneka framdragna fakta, kan dock hänvisas till förmildrande omständigheter. Kriget har ej blott kvantitativt minskat arbetarstammen, det har även nedsatt arbetskapaciteten hos hundratusentals under kriget sårade eller nervöst utröttade. Det har dessutom kvalitativt åstadkommit en allmän sänkning, enär bland krigsoffren räknas massor av yrkeskunniga arbetare i de arbetskraftigaste levnadsåldrarna, som fått ersättas med halvlärda ynglingar eller äldre arbetare, vilka redan kommit till den ålder, då de ej kunna i arbetsprestation tävla med de yngre. Återverkningarna härav äro påtagliga. Det torde knappast finnas något mera specialiserat yrke, som ej fått vidkännas dem.

Otvivelaktigt har 8-timmarslagen i sin mån förvärrat detta tillstånd, på sätt i Isaacs motion framhållits, enär den i en tid, som fordrar hushållning med en otillräcklig arbetskraft, krävt utökade arbetsskaror för nästan alla industriella företag. Den har lett till en allmän omflyttning av arbetskraft, till utvandring från jordbruksbygder till industriplatser samt till intagande av oerfaren och yrkesokunnig personal.

I detta sammanhang förtjänar påpekas en omständighet, som säkerligen icke är utan sin betydelse för att arbetsintensiteten icke ökats. Frankrike är visserligen det land, som kanske i mindre grad än något annat i Europa behöver räkna med en arbetarrevolution. Förutsättningar för en dylik saknas i ett så övervägande jordbrukarland och bland en av småkapitalistiskt välstånd så starkt genomsyrad befolkning. Men härmed är ingalunda sagt, att icke stora lager av den franska arbetarklassen befinna sig i ett tillstånd av missnöje, som — parat med likgiltighet för eller tvivel på sociala framsteg — alstrat en stämning av tyst revolt, som gör dem benägna att lyssna på bolsjevistiska läror om att det är lika bra, att allt går över styr, och att arbetarna icke ha något intresse av att till kapitalets förmån samarbeta med detta för produktionens höjning. Sådan torde stämningen vara i vidsträckta arbetarkretsar. I enstaka fall har den brutit fram i strejker och står som en av förklaringsgrunderna till att ganska omfattande sådana förekommit under senare tid, ofta igångsatta mot fackföreningsledarnas önskan. Som regel leder den därutöver till ett tyst sabotage; man bryr sig icke om att anstränga sig. Löftena om motsatsen ha givits av fackföreningsledare, som man i många fall numera bekämpar. C. G. T. har lidit av inbördes strid. Förtalet mot dess ledare har undergrävt all disciplin. De finnas, som sätta en ära i att sabotera överenskommelser och fördelar, som C. G. T. tidigare tillkämpat åt den franska arbetarklassen.

Angreppen från arbetarhåll mot de franska företagarnas administrativa chefsegenskaper och tekniska skötsel av företagen ha emellertid icke avtagit. Liksom fallet var 1919, riktas gång på gång anmärkningar mot den slentrian, som här säges göra sig gällande. Det är väsentligen de äldre fackföreningsledarna, som föra denna kampanj. Tyvärr äga de emellertid ofta icke det stöd, som en enhällig och samlad arbetaropinion kunde giva dem. Även på detta område göra verkningarna av C. G. T:s strider sig gällande.

En svaghet vidlåder dessa angrepp: de äro merendels för generella. De taga icke fasta på förhållandena vid en viss fabrik, utan behandla en industrigren i allmänhet samt lämna icke precisa upplysningar. Det är som då C. G. T. genom Nationella ekonomiska rådet skulle uppgöra en arbetsplan för nationaliseringen av olika företag. Den tekniska kunskapen tröt, och det hela utmynnade i uppdragandet av en del administrativa detaljer om hur olika råd och direktörer skulle väljas, något slags skelett till en blivande byråkrati, men minst av allt ett tekniskt sakkunnigt utformande av hur produktionen för framtiden skulle skötas och omläggas.

Att bedöma räckvidden av de anmärkningar, som framställts mot det franska näringslivets tekniska organisation, är emellertid omöjligt. Endast en av sakkunniga ledd undersökning kan avgöra, i vad mån den franska industrien tarvar omorganisation samt om en dylik skulle visa sig räntabel. Möjligen kommer regeringen att under närmaste tiden igångsätta en dylik. Blir M. Isaacs motion, som troligt är, antagen av parlamentet, och kommer som följd därav en ingående ekonomisk undersökning av 8-timmarslagens verkning till stånd, torde man knappast kunna undgå att även upptaga frågan om den tekniska organisationen till behandling. Dessutom har deputeraden Géo Gérald redan för ett år sedan motionerat om en allmän inventering av Frankrikes ekonomiska tillgångar. Denna motion har i närmare ett år legat begravd i ett utskott, men säges inom kort skola upptagas till behandling och bliva bifallen. Även på denna väg är sålunda någon möjlighet att få till stånd en utredning av den franska industriens, och ej blott industriens utan även det franska jordbrukets och kommunikationsväsendets läge.

Paris den 23 februari 1922.

Gunnar Löwegren.

Författningar rörande sociala frågor.

I Svensk författningssamling ha under tiden 21 februari—20 mars 1922 publicerats följande författningar rörande sociala frågor.

N:r	Årg. 1922.	Daterad
49.	K. kung. om ändring av kung. den 30 april 1920 (n:r 233) ang. statens godkännande av sjuksköterskeskolor och sjuksköterskebyråer	23 jan.
50.	K. kung. om ändring av kung. den 30 april 1920 (n:r 234) ang. statsbidrag till avlöning åt distriktssköterskor	23 »
60.	Lag om fortsatt tillämpning av lagen den 28 febr. 1921 (n:r 55) med vissa bestämmelser mot oskäliga pris	24 febr.
82.	Lag om utsträckt rätt att från utmätning få undantaga viss egendom	10 mars
93.	Lag om fortsatt tillämpning av lagen den 22 juni 1921 (n:r 321) mot oskälig arrendestegring	3 mars
94.	Lag om jämkning i vissa fall av arrendator åliggande dagsverksskyldighet	3 mars

Kortare meddelanden.

— Allmänna sociala frågor. —

Internationella arbetsbyråns styrelsesammanträde i januari 1922. Internationella arbetsbyråns styrelse höll den 17—19 januari 1922 sitt elfte sammanträde i Genève.[1] Arbetsprogrammet upptog bl. a. överläggning om vilka åtgärder, som skulle vidtagas rörande de frågor, som genom resolutioner av 1921 års arbetskonferens hänskjutits till arbetsbyråns prövning. Två av dessa resolutioner avsågo tillsättande av rådgivande kommissioner, den ena för frågan om *arbetsförhållandena inom jordbruket* och den andra för utredning om åtgärder mot *mjältbrandssmitta*. Vad det förra ärendet angår, yrkades från Frankrikes sida uppskov, intill dess den fasta mellanfolkliga domstolen hunnit avgiva yttrande i anledning av franska regeringens protest mot arbetsbyråns befogenhet att befatta sig med frågor rörande jordbruket. Styrelsen ansåg sig icke kunna taga hänsyn till detta uppskovsyrkande, men beslöt däremot att uppskjuta valet av ledamöter i kommissionen till nästa sammanträde för att bereda arbetsbyrån tillfälle att under mellantiden inleda samarbete rörande denna fråga med internationella lantbruksinstitutet i Rom. Med avseende å mjältbrandskommissionens sammansättning beslöts, att inbjudan att utse ledamöter däruti skulle tillställas följande länder: Australien, Belgien, England, Frankrike, Förenta staterna, Indien, Italien, Japan, Spanien, Sydafrika och Tyskland. De andra på dagordningen uppförda resolutionerna gällde frågorna om internationella åtgärder mot arbetslösheten, om krigsinvaliders arbete och om tolkningen av bestämmelserna om utseende av arbetsgivar- och arbetarombud vid de internationella arbetskonferenserna. Vad *arbetslöshetsfrågan* beträffar, beslöts att söka förverkliga önskemålet om en internationell konferens på så sätt, att internationella arbetsbyråns skulle ställa sin erfarenhet och sina informationer på detta område till förfogande för den till Genua sammankallade konferensen för Europas ekonomiska återuppbyggande. Rörande *invalidfrågan* bekräftade styrelsen sitt förut fattade beslut om hörande av vissa sakkunniga på detta område, och utsattes ett första sammanträde med dessa sakkunniga att äga rum under mars månad 1922. Beträffande slutligen tolkningen av fredstraktatens bestämmelser om *utseende av konferensombud*

[1] De föregående sammanträdena ha varit förlagda till följande tider och platser:

1. Washington, november 1919.
2. Paris, januari 1920.
3. London, mars 1920.
4. Genua, juni 1920.
5. Genève, oktober 1920.
6. Genève, januari 1921.
7. » april 1921.
8. Stockholm, juli 1921.
9. Genève, oktober 1921.
10. » november 1921.

hänsköts detta spörsmål enligt arbetskonferensens beslut till mellanfolkliga domstolens prövning. — Behandlingen av övriga föreliggande resolutioner uppsköts till nästföljande sammanträde.

Sammanträdet upptogs härjämte bl. a. av överläggningar rörande dagordningen för nästa internationella arbetskonferens — i oktober 1922 — samt rörande utgivande av ett vetenskapligt arbete angående blyvittfrågan och av redogörelsen för arbetsbyråns produktionsundersökning.[1] Från arbetsgivarsidan anfördes vissa betänkligheter mot framläggandet av båda dessa publikationer, den förra därför, att den befarades kunna leda till upprivande av den å Genèvekonferensen åvägabragta kompromissen rörande denna fråga, och den senare därför, att arbetsbyrån ansågs ha överskridit de av Genuakonferensen givna direktiven och i undersökningen indragit vissa ekonomiska spörsmål, som därmed icke hörde samman. Styrelsen beslöt emellertid utan hänsyn till dessa invändningar att befordra båda de nämnda arbetena till trycket, dock med iakttagande av att i inledningen till rapporten om produktionsundersökningen borde redogöras för de olika meningar, som framkommit rörande denna fråga.

Styrelsens nästa sammanträde, som efter inbjudan från italienska regeringen skall hållas i Rom, utsattes till den 11 april 1922. Av schweiziska regeringen har styrelsen inbjudits att förlägga det därpå följande sammanträdet, i juli månad, till Luzern eller Interlaken.

— Arbetsförmedling. —

Den offentliga arbetsförmedlingen i England 1914—1921. Den industriella depressionens verkningar å arbetsmarknaden i England belyses av nedanstående tablå över verksamheten vid de offentliga arbetsförmedlingsanstalterna under åren 1914—1921.

	Ansökningar om arbete	Arbetssökande personer	Lediga platser	Tillsatta platser	Förmedlade personer
1914	3 442 452	2 164 023	1 479 024	1 116 909	814 071
1915	3 186 137	2 326 803	1 797 646	1 308 137	1 058 336
1916	3 658 689	2 843 784	2 049 018	1 557 235	1 351 406
1917	3 575 380	2 837 650	1 999 442	1 555 223	1 375 198
1918	3 739 064	3 045 263	2 067 217	1 514 712	1 324 743
1919	6 197 653	5 003 786	1 951 364	1 289 963	1 137 875
1920	4 570 898	3 492 596	1 312 133	941 708	784 169
1921	**9 303 526**	**6 548 867**	**1 024 602**	**842 462**	**716 841**
Därav: män	6 701 827	4 644 626	611 858	564 663	489 649
kvinnor	2 601 699	1 904 241	412 744	277 799	227 192

Tablån visar, att antalet arbetssökande under 1921 varit större, antalet lediga och tillsatta platser däremot mindre än under något av de föregående åren.

Den offentliga arbetsförmedlingen i England har sedan 1912 stått i nära samarbete med den statliga arbetslöshetsförsäkringen och har också till stor del haft denna förbindelse att tacka för sin kraftiga utveckling under de senare åren.[2] En följd härav har emellertid varit, att det på vissa håll kommit att betraktas som arbetsförmedlingens egentliga uppgift att vara ett organ för arbetslöshetsförsäkringen. Denna uppfattning har bl. a. kommit till uttryck i ett förslag om hela institutionens avskaffande, som nyligen framförts av den s. k. Geddes' Committee, en huvudsakligen av affärsmän bestående kommitté, som tillsatts för att söka ge uppslag till effektiva besparingar inom statsförvaltningen. Kommittén har nämligen tagit under omprövning möjligheten att sammanslå administrationen av arbetslöshetsförsäkringen med sjuk- och invaliditetsförsäkringen, och anses under sådana förhållanden den offentliga arbetsförmedlingen icke vidare ha något existensberättigande. Av den ovan återgivna statistiken framgår emellertid, att om en stor del av anmälningarna hos arbetsförmedlingen också äro förestavade i främsta rummet av hänsyn till arbetslöshetsunderstödet, så hava anstalterna dock även på det egentliga förmedlingsarbetets område åstadkommit resultat, som ej få helt förbises.

[1] Jfr Soc. Medd. årg. 1921, sid. 857.
[2] Jfr Soc. Medd. årg. 1914, sid. 353.

— Arbetslöner. —

Arbetslönerna i Norge i november 1921. Enligt den av norska arbetsgivarföreningens statistiska kontor utarbetade lönestatistiken, varur en del siffror benäget ställts till socialstyrelsens förfogande, hade den allmänna lönenivån intill november 1921 undergått följande variationer:

	Timförtjänst				Dagsinkomst				Ökning 1911—21		Ökning 1914—21		Minskning 1920—1921
	1911	1914	1920	1921	1911	1914	1920	1921	per tim.	per dag	per tim.	per dag	
	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	%	%	%	%	%
Exportindustri:													
Män	0·42	0·49	2·30	1·94	4·10	4·66	18·40	15·50	363·4	278·1	294·5	232·6	15·8
Kvinnor	0·25	0·28	1·36	1·19	2·47	2·64	10·86	9·54	373·4	286·2	329·1	261·4	12·1
Annan industri:													
Män	0·42	0·49	2·26	2·24	3·97	4·57	18·10	17·92	438·5	353·7	356·2	292·1	1·0
Kvinnor	0·21	0·27	1·44	1·43	2·02	2·48	11·55	11·47	537·3	467·8	437·1	362·5	0·7
Hantverk:													
Män	0·56	0·63	2·47	2·42	5·27	5·77	19·72	19·39	336·8	267·9	282·3	236·0	1·7
Kvinnor	0·27	0·33	1·54	1·42	2·52	2·96	12·31	11·38	426·6	351·6	337·5	284·5	7·6

Att arbetarnas genomsnittliga dagsinkomster i jämförelse med 1911 resp. 1914 icke ökats lika mycket som timförtjänsterna beror givetvis på åttatimmarsdagens införande. Under åren 1920 och 1921 var arbetstiden däremot i stort sett lika lång — dagsinkomsterna äro genomgående beräknade under förutsättning av full arbetsdag — och minskningsprocenten blir därför densamma, vare sig man räknar per dag eller per timme.

Sammanställas dessa löneuppgifter med motsvarande siffror i den officiella levnadskostnadsstatistiken, erhålles följande resultat:

Ökning i %, från 1914 till	Levnadskostnader	Exportindustri		Annan industri		Hantverk	
		Män	Kv.	Män	Kv.	Män	Kv.
nov. 1919[1] . . .	200	203·2	222·7	234·8	266·9	202·6	233·1
nov. 1920 . . .	236	294·9	311·4	296·1	365·7	241·8	315·9
nov. 1921 . . .	184	232·6	261·4	292·1	362·5	236·0	284·5

Den höjning av lönenivån utöver levnadskostnadsstegringen, som framträdde redan i slutet av år 1919, har efter vad här framgår gjort sig i ännu högre grad gällande under 1920 och delvis även under 1921. Inom den näringsgrupp, som närmast berörts av depressionen, exportindustrien, ha emellertid under år 1921 arbetslönerna åtminstone för manliga arbetare reducerats fullt ut lika mycket som levnadskostnaderna. Under det den allmänna levnadskostnadsnivån från november 1920 till samma tid 1921 sjönk med 15·5 %, utgjorde nämligen, såsom förestående tabell utvisar, lönenminskningen för nämnda arbetargrupp 15·8 %.

— Arbetsmarknad och arbetslöshet. —

Statens arbetslöshetskommissions verksamhet under januari 1922. Antalet arbetslösa, som åtnjöto kontant understöd, uppgick den 31 januari till i runt tal 61 000, vilken siffra angiver, att understödsverksamheten fortfarande tilltager i omfattning. Närmast föregående månadssiffra, för december, var 47 800.

Antalet kommuner, som utövat av arbetslöshetskommissionen kontrollerad understödsverksamhet, uppgick under januari månad till 206, mot 171 under december. De understöddas antal i

[1] Motsvarande siffror för augusti 1918 och juli 1919 äro återgivna i Soc. Medd. årg. 1920, sid. 256.

städerna uppgick till 34 300 och på landsbygden till 26 700, mot resp. 27 000 och 17 500 i december.

Hela antalet arbetslösa den 31 januari har uppskattats till 158 000, därav i städerna 54 000 och på landsbygden 104 000. Av samtliga rapporterade voro c:a 87 000 försörjningspliktiga och 71 000 icke försörjningspliktiga. Utgår man från, att den försörjningspliktige utom sig själv genomsnittligen har att försörja minst två personer, kan göras gällande, att minst 300 000 personer direkt drabbas av nu rådande arbetslöshet. Antalet arbetslösa kvinnor uppgick till c:a 1 400, vilket ådagalägger, att kvinnorna fortfarande utgöra en försvinnande minoritet i betraktande av hela antalet arbetslösa i landet.

Vid kommunala nödhjälpsarbeten sysselsatte städerna c:a 3 500 arbetare och landskommunerna 9 200, vilket både för stads- och landskommuner innebär en ökning av de anställdas antal. Tillhopa voro alltså ungefär 12 700 personer hänvisade till dylika arbeten, mot 10 200 i december.

Vid januari månads ingång voro 446 statliga nödhjälpsföretag i gång mot 338 den 1 december. Under januari månads lopp ha 56 företag igångsatts, därav 40 genom södra Sveriges statsarbeten och 16 genom Norrlands statsarbeten. Då 14 företag under denna tid avslutats, utgjorde följaktligen antalet i gång varande företag vid januari månads slut 488. Antalet vid sagda nödhjälpsarbeten den 31 januari sysselsatta arbetare samt kommissionens kostnader för dessa arbeten under månaden utgjorde som följer:

	Arbetare	Kostnader
Vid södra Sveriges statsarbeten	14 183	2 641 218 kr.
» Norrlands statsarbeten	10 083	1 415 897 »
» statens järnvägars automobilvägar	69	27 000 »
» statens diknings- och torvtäcktsarbeten	35	7 364 »
» arbetena å Malmslätt	121	7 475 »
Summa	**24 491**	**4 098 954** kr.

Läggas härtill kostnaderna för understödsverksamheten, vilka uppgingo till 868 850 kronor, befinnas kommissionens sammanlagda utbetalningar under månaden belöpa sig till nära 5 miljoner kronor.

Arbetsmarknaden i England under januari 1922. Arbetsmarknadens allmänna läge betecknades under januari som i stort sett oförändrat. Inom så gott som alla mera betydande industrier rådde sålunda en avsevärd arbetslöshet. Den konjunkturförbättring, som föregående månad konstaterades inom bl. a. stenkolsindustrien, synes emellertid ha hållit i sig. Inom gruvdriften i övrigt, liksom i byggnadsämnesindustrien och byggnadsverksamheten, gjorde sig å andra sidan en ytterligare försämring gällande.

Arbetslösheten inom fackföreningarna undergick under månaden en ökning från 16·5 till 16·8 %. Bland de enligt arbetslöshetslagen försäkrade förblev arbetslöshetssiffran, 16·2 %, oförändrad. Antalet arbetare, som fått vidkännas sådan förkortning av arbetstiden, som berättigar till offentligt understöd, minskades från 315 000 till 288 000, medan antalet arbetssökande vid arbetsförmedlingsanstalterna förblev vid c:a 1·9 miljon och antalet lediga platser något ökades, från 19 200 till 20 100.

Antalet arbetsinställelser, som påbörjats under januari, var 57 och antalet från föregående månad pågående 36. Antalet av samtliga arbetsinställelser berörda arbetare uppgick till 18 500 mot 14 600 föregående månad och 37 000 i januari 1921. Lönesänkningar rapporterades under månaden för nära 3·7 miljoner arbetare, medan c:a 380 000 erhållit löneförbättring.

(Labour Gazette.)

Arbetsmarknaden i Tyskland under januari 1922. Månadsrapporten för januari visade en tydlig försämring av arbetstillgången, särskilt inom de av väderleksförhållandena beroende säsongindustrierna. Sålunda ökades under månaden arbetslösheten inom fackorganisationerna från 1·6 till 3·3 % och antalet av offentliga medel understödda arbetslösa från 165 000 till 196 000 d. v. s. med c:a 19 %. Arbetsförmedlingsstatistiken företedde en ökning av antalet arbetssökande per 100 lediga platser från 148 till 150.

Inom sjukkassorna hade antalet försäkringspliktiga ökats med c:a 1 %, vilket emellertid uteslutande får tillskrivas en vid årsskiftet genomförd höjning av inkomstgränsen för denna försäkring.

(Reichsarbeitsblatt.)

Arbetslöshetsförsäkringen i Norge år 1920.[1] Den norska arbetslöshetsförsäkringens utveckling och verksamhet under år 1920 belyses av följande, ur senaste årsberättelse hämtade siffror:

År	Antal kassor	Antal medlemmar	Understödstagare antal	Understödstagare %	Antal understödsdagar inalles	Antal understödsdagar per 100 medl.	Antal understödsdagar per understödstagare
1916	22	41 384	3 589	8·7	73 938	179	20·6
1917	24	49 117	5 475	11·6	93 511	198	17·1
1918	27	58 568	7 560	12·9	185 627	317	24·6
1919	28	113 889	18 678	16·4	392 778	345	21·0
1920	27	116 425	20 162	17·3	486 197	418	24·1

Arbetslöshetskassornas inkomster och utgifter under anförda år framgå av följande översikt:

År	Inkomster av stat o. kommun kr.	Inkomster inalles kr.	Utgifter kr.	Understödsbelopp per understödsdag kr.	Understödsbelopp per understödstagare kr.	Behållning vid årets slut inalles kr.	Behållning vid årets slut per medlem kr.
1916	76 492	339 304	190 674	2·18	44·81	569 204	13·75
1917	42 610	391 128	194 402	1·92	32·82	779 868	15·88
1918	189 149	628 867	582 495	3·01	73·85	841 892	14·37
1919	780 387	1 600 068	1 475 324	3·29	69·08	932 576	8·44
1920	519 018	1 700 164	1 838 436	3·48	83·98	768 984	6·60

Beträffande de i tablån meddelade uppgifterna rörande kassabehållningen vid resp. årsskiften är att märka, att dessa siffror icke ge en fullt riktig bild av förändringarna i arbetslöshetskassornas ekonomiska ställning, enär däri icke ingå kassornas tillgodohavanden av ännu ej utbetalade statsbidrag, vilka till beloppet kunna avsevärt växla år från år. För år 1920 ha för första gången verkställts en beräkning av dessa tillgodohavanden, vilka befunnits uppgå till sammanlagt 576 135 kronor. Lägges detta till den ovan redovisade kassabehållningen, blir summan 1 345 119 kronor, motsvarande ett belopp av 11·25 per medlem.

Statsunderstöd till arbetslöshetskassorna i Nederländerna. Den starka ökningen av arbetslösheten under nästlidet år har i Nederländerna liksom i åtskilliga andra länder ställt arbetslöshetskassorna i ett synnerligen kritiskt läge med avseende å möjligheten att kunna lämna sina medlemmar stadgeenligt understöd. Det hittills stadgade statsbidraget, som enligt en år 1917 utfärdad förordning utgått med lika stort belopp som kassornas egna inkomster, har i många fall visat sig otillräckligt, och regeringen måste därför under år 1921 i ett flertal fall bevilja insolventa kassor extra understöd för att sätta dem i stånd att fullgöra sina förpliktelser. Som villkor för åtnjutande av dylik subvention uppställdes i allmänhet vissa begränsningar med avseende å de understödsbelopp, som skulle få utbetalas, särskilt då det gällde arbetslösa, som icke vore familjeförsörjare.

Även under innevarande år synas ett flertal arbetslöshetskassor på detta sätt få taga statens bistånd i anspråk, och ha villkoren härför fastställts genom en kungörelse den 5 december 1921. Enligt denna författning skall en arbetslöshetskassa vara berättigad att av statsmedel erhålla det bidrag, som erfordras för täckande av skillnaden mellan kassans stadgeenliga utgifter och inkomster (medlemsavgifter samt ordinarie statsbidrag). Villkor för sådant extra bidrag skall emellertid vara, att vederbörande kommun, som förut — enligt 1917 års förordning — är skyldig ersätta statskassan halva det ordinarie statsbidraget, ytterligare åtager sig en tredjedel av kostnaden för det extra bidraget. Av de övriga två tredjedelarna, som utgå av statsmedel, skall den ena anses som räntefritt lån och den andra som understöd utan återbetalningsskyldighet.

[1] Jfr Soc. Medd. årg. 1920, sid. 1024.

Som villkor för detta extra bidrag gäller, att understödsbeloppen i vidkommande arbetslöshetskassa begränsas till följande maximibelopp per dag:

Dyrortsgrupp:		I	II	III
Familjeförsörjare	fl.	2·85	2·55	2·25
Ogifta utan familj	»	2·15	1·95	1·75
boende i hemmet	»	1·20	1·05	0·90

För arbetslösa, som icke äro familjeförsörjare, får understödet icke i något fall överstiga 30 % av den sedvanliga arbetsförtjänsten, därest den arbetslöse bor i hemmet, och 50 %, därest han är hänvisad att uppehålla sig på egen hand. Gifta kvinnor, som blivit arbetslösa, likställas i understödshänseende med »ogifta, boende i hemmet».

(Maandschrift van het Central Bureau voor de Statistiek.)

— Föreningsväsen. —

Check-off-systemet, en omtvistad inkasseringsmetod för fackföreningsavgifter. Under det intensiva arbete, som de amerikanska fackföreningarna måste nedlägga på att inom sina led organisera de vanligen mycket heterogena arbetarmassorna inom olika storindustrier, har såsom ett viktigt hjälpmedel ofta använts det s. k. check-off-systemet, vilket innebär, att inkasseringen av fackföreningsavgifterna ombesörjes av arbetsgivaren genom avdrag å arbetarnas löner, på samma sätt som i stor utsträckning tillämpas för inbetalning av hyror, skatter, sjukkassеavgifter o. dyl. Inom sådana arbetsgivarkretsar, där man principiellt vägrar att ha något att göra med arbetarnas organisationer, betraktar man naturligtvis detta system med stor ovilja och söker särskilt göra gällande detsammas oförenlighet med principen »the open shop».[1] Bland de industrier, som hänsynslösast förfäkta denna ståndpunkt, märkas kolgruvorna i West Virginia, vilka också i motsats mot övriga företag inom samma bransch hittills lyckats hålla sina arbetare tämligen obesmittade av fackföreningsrörelsen eller i varje fall bestämt avstängt organisationerna från varje medbestämmanderätt rörande arbetsförhållandena. Med den ökade styrka, rörelsen vunnit i andra gruvdistrikt, ha emellertid under senare tid allt större penningmedel av gruvarbetarförbundet kunnat anslås åt organisationsarbetet i West Virginia. Gruvägarna därstädes ha i sin tur sökt flytta striden över på motståndarens egen mark genom anlitande av ett till synes så långsökt vapen som utestängningsstiftningen. Man har nämligen från detta håll sökt göra gällande, att den nämnda agitationen understöttes av de stora kolbolagen i andra delar av landet, vilka räknat med att en stark fackföreningsrörelse i West Virginia skulle öka produktionskostnaderna för industrien därstädes och på så sätt minska dennas motståndskraft mot förtrustningssträvandena. Med denna beräkning skulle de konkurrerande bolagen medgivit införande av check-off-system och sålunda möjliggjort för fackföreningarna att till sina strejk- och agitationskassor insamla vida större bidrag, än eljest varit tänkbart.

Under åberopande av sagda omständigheter yrkades i ett förbundsdomstolen i Indianapolis underställt mål bl. a., att check-off-systemet måtte förbjudas såsom en »olaglig sammansvärjning mellan arbetsgivare och arbetare». Domstolens ordförande — den svenskbördige domaren Anderson — biföll genom utslag den 31 oktober 1921 detta yrkande och utfärdade i enlighet därmed förbud för gruvarbetarförbundet att vidare subventionera agitationen bland de oorganiserade arbetarna i West Virginia och angränsande distrikt samt ålade likaså det i målet inblandade gruvbolaget — Borderland Coal Corporation — att upphöra med inkasseringen av fackföreningsavgifter från de hos bolaget anställda arbetarna. Utslaget väckte stor förbittring bland ortens gruvarbetare, vilka anordnade några dagars proteststrejk och hotade med allmän arbetsnedläggelse, därest check-off-systemet skulle avskaffades. Redan den 4 november medgav emellertid appellationsdomstolen i Chicago, dit målet hänskjutits, anstånd med förbudets ikraftträdande, och den 20 december återförvisades ärendet till domaren Anderson för ny handläggning. Återförvisningen motiverades dels därmed, att det utfärdade förbudet erhållit alltför stor räckvidd och bort begränsas att gälla alle-

[1] Jfr Soc. Medd. årg. 1922, sid. 246.

nast sådana penningunderstöd, som avsåge visst, i målet närmare angivet agitationsarbete vid vissa bestämda arbetsplatser, dels också därmed, att mellan arbetsgivare och arbetare redan gällande avtal om tillämpningen av check-off-system icke borde ha inbegripits i förbudet.

(Industrial and Labor Information.)

— Levnadskostnader. —

En amerikansk mellanhandsundersökning. Internationella arbetsbyråns korrespondent i Washington har i en av sina rapporter lämnat en del uppgifter ur ett betänkande, som i november 1921 avgivits av en inom kongressen tillsatt kommission för undersökning rörande mellanhändernas betydelse med hänsyn till prisbildningen i detaljhandeln. Utredningen har bl. a. givit vid handen, att i Förenta staterna funnits 956 419 detaljhandlare, vilket motsvarar i medeltal en handlande per 111 invånare eller per 26 familjer. Antalet partihandlare uppgick till 27 083, vadan på varje sådan affärsman i medeltal kommo c:a 900 familjer eller 3 900 personer. Den talrikaste branschen utgjordes av speceri- och delikatesshandlarna, vilka vardera i medeltal hade en kundkrets av endast 73 familjer och som i genomsnitt räknade en partihandlare per 56 detaljister. Såsom anmärkningsvärda framhållas också förhållandena inom skobranschen, där en detaljhandlare i medeltal kom på 172 familjer.

(Industrial and Labor Information.)

— Strejker, lockouter, medling och skiljedom. —

Norskt lagförslag om obligatorisk skiljedom. Norska regeringen beslöt den 17 februari 1922 att för stortinget framlägga ett nytt förslag till lag om obligatorisk skiljedom i arbetstvister.

Vid en jämförelse mellan det nya lagförslaget och den provisoriska lagen angående förevarande ämne av den 4 april 1919 framgår, att i ett par punkter väsentliga ändringar förordas.[1] Sålunda har antalet ledamöter i skiljedomstolen ökats från 5 till 7, av vilka 5 utses av konungen, medan arbetarnas fackliga landsorganisation och norska arbetsgivarföreningen som förut skola utse en ledamot vardera. Vidare föreslås den nya bestämmelsen att, därest under en skiljedoms giltighetstid väsentliga förändringar inträda i de förhållanden, som antagas hava tillagts väsentlig betydelse vid avkunnandet av domen — t. ex. en väsentlig stegring eller nedgång i levnadsomkostnaderna, en väsentlig försämring eller förbättring av de ekonomiska förhållandena inom en viss bransch — konungen kan på framställning från en av parterna besluta om sakens återupptagande inför rätten. Det nya utslag, som med anledning därav kan komma att fällas, kan icke tilläggas giltighet utöver den tid, som fastställts i den första domen.

Även den nya lagen är betecknad såsom provisorisk och skall gälla intill den 1 april 1925.

Från arbetsgivarföreningen har riktats en skrivelse till socialdepartementet, vari föreningen betonar, att den alltjämt är motståndare till den obligatoriska skiljedomen, som under den gångna tiden visat sina skadliga verkningar. Samtidigt begäres, att frågan måtte avgöras snarast möjligt. Sedan en lag om obligatorisk skiljedom föreslagits, kunde förhandlingarna mellan parterna om nya avtal i verkligheten icke äga rum, innan frågan blivit avgjord. De stora vanskligheter, som föreligga vid årets tarifförhandlingar, kunde icke övervinnas, med mindre parterna handlade i klart medvetande om att de finge bära sitt fulla ansvar, därest enighet icke kunde uppnås. I motsatt fall bleve förhandlingarna ett spegelfäkteri, som arbetsgivarföreningen icke vill inlåta sig på.

Även från arbetarhåll ha framställts starka betänkligheter mot principen om obligatorisk skiljedom. Med hänsyn till det nuvarande kritiska läget på arbetsmarknaden har emellertid arbetarpartiet givit lagen sitt stöd, under villkor av giltighetstidens begränsning till ett år. De övriga partierna, utom högern, ha jämväl anslutit sig till denna kompromiss, som sålunda vunnit majoritet inom stortinget.

[1] Jfr Soc. Medd. årg. 1921, sid. 452 och 651.

Arbetsinställelser i Nederländerna år 1921. Enligt nu föreliggande preliminär statistik inträffade under år 1921 i Nederländerna 289 strejker och 8 lockouter eller inalles 297 arbetsinställelser, fördelade på följande näringsgrupper:

	1921	1920		1921	1920
Gruvdrift	6	5	Kemisk-teknisk industri	3	10
Metallindustri	22	56	Byggnadsverksamhet	84	100
Jord- och stenindustri	20	32	Handel och varulager	19	28
Trävaruindustri	21	46	Land- och sjötransport	22	62
Pappers- och grafisk industri	7	11	Jordbruk och fiske	20	26
Livsmedelsindustri	34	50	Fria yrken	4	4
Textil- och beklädnadsindustri	31	34	Andra yrken	—	5
Läder-, hår- och gummivaruindustri	4	6	Summa	297	475

Antalet av arbetsinställelserna berörda arbetsgivare utgjorde 2 620 och antalet arbetare 57 654, mot resp. 3 014 och 66 464 år 1920.

Beträffande arbetsinställelsernas resultat föreligger, vad strejkerna beträffar, följande sammanställning för åren 1911—1921:

Per 100 arbetsinställelser:	1921	1920	1919	1918	1917	1916	1911—15
Arbetarnas fordringar	29	15	19	20	25	23	24
Arbetsgivarnas villkor	23	31	26	26	23	28	30
Kompromiss	29	44	50	48	47	44	40
Okänt eller oavgjort	19	10	5	6	5	5	6

Av de 8 lockouterna under år 1921 bilades 3 på arbetsgivarnas villkor, 2 på arbetarnas villkor och 1 genom kompromiss, medan i 1 fall resultatet var obekant och i 1 fall konflikten vid årsskiftet oavgjord. (Maandschrift van het Central Bureau voor de Statistiek.)

— Ut- och invandring. —

Invandringen till Förenta staterna under senare halvåret 1921. Enligt Förenta staternas officiella invandringsstatistik hade från de länder, som beröras av 1921 års invandringslag, under tiden 1 juli—31 december 1921 inkommit 179 134 invandrare, vilket motsvarar ungefär hälften av det från dessa länder under hela budgetsåret 1921—1922 medgivna sammanlagda antalet invandrare, 355 825. För senare hälften av budgetsåret kommer emellertid immigrationssiffran tydligen att bli betydligt lägre, beroende på att vissa länder redan uppnått den medgivna maximisiffran, medan för andras vidkommande densamma sannolikt icke kommer att på långt när tangeras. Från Storbritannien hade sålunda av det medgivna antalet invandrare, c:a 77 000, inkommit endast 25 000, från Tyskland c:a 10 000 av 68 000, från *Sverige* 5 100 av 20 000 och från Norge 2 800 av 12 000. För ytterligare fem länder, nämligen Österrike, Danmark, Finland, Ryssland och Nederländerna, understeg den uppnådda invandringssiffran hälften av den för hela perioden medgivna. Bland länder, vilka redan uppnått eller på grund av särskilda omständigheter till och med fått något överskrida de i lagen fastställda maximisiffrorna, märkas å andra sidan Spanien, Portugal, Polen, Serbokratien, Grekland, Turkiet, Syrien, Palestina och Nya Zeeland. Från Italien, vars kvot är fastställd till något över 42 000, hade redan inkommit c:a 40 000 invandrare, och jämväl från Belgien, Bulgarien, Ungern, Armenien och Australien hade mer än 90 % av det medgivna invandrarantalet redan mottagits.

Enligt den senaste tillgängliga rapporten, av den 22 februari 1922, hade Australiens, Bulgariens och Ungerns maximisiffror då överskridits, och för vardera av de övriga nämnda nationaliteterna återstod endast ett eller annat tiotal invandrare.

Invandringsrestriktioner i Sydafrika. Med hänsyn till den rådande depressionen på arbetsmarknaden i Sydafrika har Sydafrikanska unionens High Commissioner i London i januari 1922 låtit utfärda en varning för utlänningar att emigrera till Sydafrika, med mindre de kunna förete bevis om att vara tillförsäkrade stadigvarande anställning eller innehava tillräckliga medel för minst sex månaders uppehälle. Personer, som icke uppfylla dessa villkor, komma att vägras invandringstillstånd. (Cape Times.)

Arbetsrådets beslut.

454. Arbetsrådets beslut den 24 november 1921 i anledning av en av Forsbacka järnverks aktiebolag genom järnbruksförbundet gjord ansökning om undantag från bestämmelserna i lagen om arbetstidens begränsning den 22 juni 1921.

Genom beslut den 11 mars 1920 har arbetsrådet medgivit sökanden rätt att använda ett antal hos sökanden anställda verksreparatörer och elektriska reparatörer samt ett antal ugnsmurare jämte hantlangare till reparationer under annan arbetstid än i 4 § lagen om arbetstidens begränsning den 17 oktober 1919 stadgades, såvitt därigenom icke sammanlagda arbetstiden för en tidrymd av högst fyra veckor bleve längre, än att den motsvarade 48 timmar i veckan.

Sedermera har sökanden i en till arbetsrådet ingiven skrivelse — under anförande att det, även med det av arbetsrådet sålunda lämnade medgivandet, vid normal drift varit förenat med stora svårigheter att medhinna erforderliga reparationsarbeten samt att det visat sig allt svårare att anskaffa yrkeskunnig reservpersonal — anhållit, att arbetsrådet måtte jämlikt 7 § 3 mom. lagen om arbetstidens begränsning den 22 juni 1921 medgiva sökanden rätt att använda ovan omförmälda arbetare till arbete under högst 20 timmar under loppet av en kalendermånad och 120 timmar under loppet av ett kalenderår utöver eljest medgiven arbetstid.

Arbetsrådet finner sig icke kunna bifalla den gjorda framställningen.

460. Arbetsrådets beslut den 24 november 1921 i anledning av en av Oxelösunds järnverksaktiebolag genom järnbruksförbundet gjord ansökning dels om avgörande, huruvida vissa arbetstagare äro att räkna såsom arbetare enligt lagen om arbetstidens begränsning den 22 juni 1921, dels ock om undantag från bestämmelserna i nämnda lag.

Sökanden har anfört i huvudsak följande:

Vid sökandens järnverk i Oxelösund finnas, förutom andra arbetare, anställda två vaktmän. Dessa tjänstgöra varannan vecka på dagen och varannan vecka på natten. Deras arbete består huvudsakligen i att tillse, att inga obehöriga inkomma i verket. De hava tillfälle att under en stor del av tjänstgöringstiden uppehålla sig inne i vaktstugan. För övrigt hava de att göra vissa ronder omkring verket och vid hamnen. Deras arbete är icke av ansträngande art. Vaktmännen hava sedan flera år tillbaka tillhört kontorsavdelningen och icke arbetarstammen samt hava i likhet med verkmästare och kontorspersonal erhållit månadsavlöning jämte dyrtidstillägg. De tjänstgöra även såsom post- och telegrambud samt sköta telefonväxeln. Vaktmännen torde följaktligen vara att anse såsom vaktmästare eller underordnade kontorsbiträden.

Under hänvisning till vad sålunda anförts har sökanden anhållit, att arbetsrådet måtte jämlikt 2 § lagen om arbetstidens begränsning den 22 juni 1921 förklara, att ifrågavarande vaktmän icke äro att enligt lagen räkna såsom arbetare.

Därest detta icke skulle kunna bifallas, har sökanden anhållit, att arbetsrådet, som genom beslut den 12 april 1920 medgivit sökanden rätt att använda ifrågavarande vaktmän till vakttjänstgöring under högst 60 timmar i veckan med högst 10 timmar om dygnet, måtte med ändring av nämnda beslut medgiva sökanden rätt att använda vaktmännen i fråga till vakttjänstgöring under 70 timmar i veckan med högst 14 timmar under de dygn, då skiftväxling äger rum.

Över ansökningen hava vaktmännen i fråga erhållit tillfälle att yttra sig. Något yttrande i ärendet har emellertid icke från dem inkommit till arbetsrådet.

Arbetsrådet förklarar, att i ansökningen omförmälda vaktmän äro att enligt lagen om arbetstidens begränsning den 22 juni 1921 räkna såsom arbetare.

Sökandens hemställan om undantag från bestämmelserna i nämnda lag finner arbetsrådet icke föranleda någon ändring i ovan omförmälda, den 12 april 1920 av arbetsrådet meddelade beslut beträffande dessa arbetare.

480. Arbetsrådets beslut den 8 december 1921 i anledning av en av Billeruds aktiebolag genom pappersmasseförbundet gjord ansökning om undantag från bestämmelserna i lagen om arbetstidens begränsning den 22 juni 1921.

Sökanden har anhållit, att arbetsrådet måtte jämlikt 5 § 4 mom. lagen om arbetstidens begränsning den 22 juni 1921 medgiva sökanden rätt att för möjliggörande av driftens fortgång under 19 åttatimmarsskift i veckan använda vid Stömne sulfatfabrik sysselsatta skiftarbetare till arbete med tre skift under 50²/₃ timmar i veckan i medeltal för tre veckor.

I ärendet är upplyst, att under den kalla årstiden en utsträckning av söndagsstilleståndet från 16 till 24 timmar skulle vid här ifrågavarande fabrik medföra en avsevärt ökad bränsleförbrukning samt att arbetet under vinterhalvåret enligt avtal emellan arbetsgivare och arbetare hittills med utnyttjande av bestämmelserna i 7 § lagen om arbetstidens begränsning bedrivits med 19 skift i veckan.

Över ansökningen hava vederbörande arbetare avgivit yttrande.

Ett antal ledamöter av arbetsrådet har för verkställande av utredning i ärendet besökt ifrågavarande fabrik.

Arbetsrådet finner, att en tillämpning av bestämmelserna i 4 § lagen om arbetstidens begränsning den 22 juni 1921 skulle med avseende på det arbete, som utföres av i ansökningen omförmälda skiftarbetare vid Stömne sulfatfabrik, vara ägnad att medföra allvarligt missförhållande.

På grund härav finner arbetsrådet med stöd av 5 § 4 mom. första stycket av nämnda lag skäligt medgiva sökanden rätt att under tiden till den 1 maj 1922 samt från och med den 1 oktober 1922 till den 1 maj 1923 använda ifrågavarande arbetare till dem åliggande arbete med tre skift under annan arbetstid än i 4 § av lagen stadgas, såvitt därigenom icke sammanlagda arbetstiden för någon arbetare under en tidrymd av tre veckor blir längre än att den motsvarar 50²/₃ timmar i veckan.

Detta beslut är utfärdat i enlighet med den mening, som omfattades av arbetsrådets flesta ledamöter (herrar *Elmquist*, *Ribbing*, *Bosæus*, föredragande, *Wijkander* och *von Sydow*). Herrar *Holmström* och *Tholin* voro av skiljaktig mening och anförde:

»Då vi ej kunna finna, att sådant 'allvarligt missförhållande' föreligger, som i 5 § 4 mom. angives som villkor för rätt till undantag från i 4 § fastställd arbetstid, och icke heller i sökandens framställning sådana missförhållanden kunnat påvisas, få vi reservera oss mot arbetsrådets beslut».

481. Arbetsrådets beslut den 8 december 1921 i anledning av en av trävaruaktiebolaget Dalarne genom pappersmasseförbundet gjord ansökning om undantag från bestämmelserna i lagen om arbetstidens begränsning den 22 juni 1921.

Sökanden har anhållit, att arbetsrådet måtte jämlikt 5 § 4 mom. lagen om arbetstidens begränsning den 22 juni 1921 medgiva sökanden rätt att för möjliggörande av driftens fortgång under 19 åttatimmarsskift i veckan använda ett antal skiftarbetare vid Eldforsens träsliperi till arbete med tre skift under 50²/₃ timmar i veckan i medeltal för tre veckor.

I ärendet är upplyst, att de lokala förhållandena vid träsliperiet i fråga icke medgiva någon magasinering av driftvatten under söndagsdygnet.

Över ansökningen hava vederbörande arbetare avgivit yttrande.

Ett antal ledamöter av arbetsrådet har för verkställande av utredning i ärendet besökt ifrågavarande träsliperi.

Arbetsrådet finner, att en tillämpning av bestämmelserna i 4 § lagen om arbetstidens begränsning den 22 juni 1921 skulle med avseende på det arbete, som utföres av i ansökningen omförmälda skiftarbetare vid Eldforsens träsliperi, vara ägnad att medföra allvarligt missförhållande.

På grund härav finner arbetsrådet med stöd av 5 § 4 mom. första stycket av nämnda lag skäligt medgiva sökanden rätt att använda ifrågavarande arbetare till dem åliggande arbete med tre skift under annan arbetstid än i 4 § av lagen stadgas, såvitt därigenom icke sammanlagda arbetstiden för någon arbetare under en tidrymd av tre veckor blir längre, än att den motsvarar $50^2/_3$ timmar i veckan.

Reservation = n:r 480.

491. Arbetsrådets beslut den 22 december 1921 i anledning av en av Rydö bruks och fabriks aktiebolag genom pappersmasseförbundet gjord ansökning om undantag från bestämmelserna i lagen om arbetstidens begränsning den 22 juni 1921.

Sökanden har anhållit, att arbetsrådet måtte jämlikt 5 § 2 och 4 mom. lagen om arbetstidens begränsning den 22 juni 1921 medgiva sökanden rätt att vid sökandens sulfitfabrik i Rydö *dels* använda arbetarna i de kontinuerligt drivna avdelningarna till arbete med tre skift under 56 timmar i veckan i medeltal för tre veckor, *dels ock*, för möjliggörande av driftens fortgång under 19 åttatimmarsskift i veckan, använda arbetarna i pappsal, sileri och därtill hörande avdelningar till arbete med tre skift under $50^2/_3$ timmar i veckan i medeltal för tre veckor.

I ärendet är utrett, att det, intill dess pågående ombyggnad av maskineriet fullbordats, är omöjligt att, därest driften i sistnämnda avdelningar pågår under allenast 18 åttatimmarsskift i veckan, medhinna torkningen av fabrikens hela produktion av sulfitcellulosa på endast en torkmaskin, varför i sådant fall en del av produktionen måste med avsevärda transport- och bränslekostnader torkas på en mindre, avsides belägen torkmaskin.

Över ansökningen hava vederbörande arbetare avgivit yttrande.

Ett antal ledamöter av arbetsrådet har i anledning av ansökningen besökt fabriken i fråga.

Arbetsrådet finner, att en tillämpning av bestämmelserna i 4 § lagen om arbetstidens begränsning den 22 juni 1921 skulle med avseende på det arbete, som utföres av i ansökningen avsedda skiftarbetare i pappsal, sileri och därtill hörande avdelningar vid sökandens sulfitfabrik i Rydö, vara ägnad att medföra allvarligt missförhållande.

På grund härav finner arbetsrådet med stöd av 5 § 4 mom. första stycket av nämnda lag skäligt på det sätt bifalla ansökningen, att arbetsrådet medgiver sökanden rätt att intill den 1 januari 1923 använda ifrågavarande arbetare till dem åliggande arbete med tre skift under annan arbetstid än i 4 § av lagen stadgas, såvitt därigenom icke sammanlagda arbetstiden för någon arbetare under en tidrymd av tre veckor blir längre, än att den motsvarar $50^2/_3$ timmar i veckan.

Beträffande i ansökningen avsedda arbetare i de kontinuerligt drivna avdelningarna vid fabriken i fråga finner sig arbetsrådet icke kunna bifalla ansökningen.

Detta beslut är utfärdat i enlighet med den mening, som omfattades av arbetsrådets flesta ledamöter (herrar *Ribbing*, *Bosæus*, föredragande, *Fürst*, *Holmström* och *Tholin*). Herrar *Wijkander* och *Dahl* voro av skiljaktig mening och anförde:

»Då det arbete, för vilket 56 timmars arbetstid i medeltal för tre veckor begärts, otvivelaktigt är sådant, som avses i 1921 års arbetstidslags § 5 mom. 2, och intet bärande skäl förebragts för att i nämnda moment avsett undantag icke är påkallat, borde arbetsrådet enligt vår åsikt hava för detta arbete medgivit sådant undantag.»

497. Arbetsrådets beslut den 22 december 1921 i anledning av en av sulfitaktiebolaget Göta genom pappersmasseförbundet gjord ansökning om undantag från bestämmelserna i lagen om arbetstidens begränsning den 22 juni 1921.

Sökanden har anhållit, att arbetsrådet måtte jämlikt 5 § 2 mom. lagen om arbetstidens begränsning den 22 juni 1921 medgiva sökanden rätt att vid sökandens sulfitfabrik i Göta använda ett antal

arbetare i kokeri, syrahus och ångpannehus, nämligen ett antal kokmästare, hjälpkokare, syraberedare, kisbrännare, koleldare och slaggare, till arbete med tre skift under 56 timmar i veckan i medeltal för tre veckor.

Därjämte har sökanden anhållit, att arbetsrådet måtte jämlikt 5 § 4 mom. av nämnda lag medgiva sökanden rätt att för möjliggörande av driftens fortgång under 19 åttatimmarsskift i veckan använda ett antal arbetare i pappsal, sileri och massabinghus vid fabriken i fråga, nämligen ett antal torkmaskinsförare, våtmaskinsförare, massaösare, silare, packare och stoffångare, till arbete med tre skift under 50⅔ timmar i veckan i medeltal för tre veckor.

Genom beslut den 5 juli 1920 har arbetsrådet med stöd av andra stycket av promulgationsbestämmelserna till lagen om arbetstidens begränsning den 17 oktober 1919 beträffande sist omförmälda arbetare i pappsal, sileri och massabinghus medgivit sökanden anstånd med tillämpningen av nämnda lag till den 1 juli 1921, dock med villkor att sammanlagda arbetstiden icke för någon arbetare, som berördes av anståndet, finge under anståndstiden för en tidrymd av högst tre veckor bliva längre, än att den motsvarade 50⅔ timmar i veckan, sökanden obetaget att därutöver utnyttja den utsträckta arbetstid, som omförmäldes i 7 § första stycket av lagen.

I ärendet är utrett, att sökanden av ekonomiska skäl hittills icke varit i stånd att verkställa de om- och tillbyggnader av massabingar och upptagningsmaskiner, som äro erforderliga för undvikande av produktionsminskning vid borttagande av det s. k. nittonde skiftet.

Över ansökningen hava vederbörande arbetare avgivit yttrande.

Ett antal ledamöter av arbetsrådet har i anledning av ansökningen besökt fabriken i fråga.

Arbetsrådet finner, att en tillämpning av bestämmelserna i 4 § lagen om arbetstidens begränsning den 22 juni 1921 skulle med avseende på det arbete, som utföres av i ansökningen angivna skiftarbetare i pappsal, sileri och massabinghus vid sökandens sulfitfabrik i Göta, vara ägnad att medföra allvarligt missförhållande. På grund härav finner arbetsrådet med stöd av 5 § 4 mom. första stycket av nämnda lag skäligt på det sätt bifalla ansökningen, att arbetsrådet medgiver sökanden rätt att intill den 1 januari 1923 använda ifrågavarande arbetare till dem åliggande arbete med tre skift under annan arbetstid än i 4 § av lagen stadgas, såvitt därigenom icke sammanlagda arbetstiden för någon arbetare under en tidrymd av tre veckor blir längre, än att den motsvarar 50⅔ timmar i veckan.

Beträffande i ansökningen angivna arbetare i kokeri, syrahus och ångpannehus finner sig arbetsrådet icke kunna bifalla ansökningen.

Reservation = n:r 491.

500. Arbetsrådets beslut den 22 december 1921 i anledning av en av Larsbo-Norns aktiebolag genom pappersmasseförbundet gjord ansökning om undantag från bestämmelserna i lagen om arbetstidens begränsning den 22 juni 1921.

Sökanden har anhållit, att arbetsrådet måtte jämlikt 5 § 2 och 4 mom. lagen om arbetstidens begränsning den 22 juni 1921 medgiva sökanden rätt att under år 1922 vid Thurbo sulfitfabrik *dels* använda arbetarna i de kontinuerligt drivna avdelningarna till arbete med tre skift under 56 timmar i veckan i medeltal för tre veckor, *dels och*, för möjliggörande av driftens fortgång under 19 åttatimmarsskift i veckan, använda arbetarna i pappsal, sileri och därtill hörande avdelningar till arbete med tre skift under 50⅔ timmar i veckan i medeltal för tre veckor.

Över ansökningen hava vederbörande arbetare erhållit tillfälle att yttra sig. Något yttrande från arbetarna har emellertid icke inkommit till arbetsrådet.

Arbetsrådet finner sig icke kunna bifalla den gjorda framställningen.

Reservation = n:r 491.

508. Arbetsrådets beslut den 22 december 1921 i anledning av en av Sköviks aktiebolag gjord ansökning om undantag från bestämmelserna i lagen om arbetstidens begränsning den 22 juni 1921.

Sökanden har anhållit, att arbetsrådet måtte jämlikt 5 § 2 och 4 mom. lagen om arbetstidens begränsning den 22 juni 1921 medgiva sökanden rätt att, för möjliggörande av driftens fortgång under 19 åttatimmarsskift i veckan, intill den 1 januari 1923 använda arbetarna vid sökandens träsliperi vid Matfors till arbete med tre skift under 50²/₃ timmar i veckan i medeltal för tre veckor.

I ärendet är upplyst, att de lokala förhållandena vid träsliperiet i fråga endast i ringa mån medgiva magasinering av driftvatten under söndagsdygnet.

Över ansökningen hava vederbörande arbetare avgivit yttrande.

Ett antal ledamöter av arbetsrådet har i anledning av ansökningen besökt ifrågavarande träsliperi.

Arbetsrådet finner, att en tillämpning av bestämmelserna i 4 § lagen om arbetstidens begränsning den 22 juni 1921 skulle med avseende på det arbete, som utföres av i ansökningen omförmälda skiftarbetare vid sökandens träsliperi vid Matfors, vara ägnad att medföra allvarligt missförhållande.

På grund härav finner arbetsrådet med stöd av 5 § 4 mom. första stycket av nämnda lag skäligt medgiva sökanden rätt att använda ifrågavarande arbetare till dem åliggande arbete med tre skift under annan arbetstid än i 4 § av lagen stadgas, såvitt därigenom icke sammanlagda arbetstiden för någon arbetare under en tidrymd av tre veckor blir längre, än att den motsvarar 50²/₃ timmar i veckan.

Reservation = n:r 480.

509. Arbetsrådets beslut den 22 december 1921 i anledning av en av Dynäs aktiebolag genom pappersmasseförbundet gjord ansökning om undantag från bestämmelserna i lagen om arbetstidens begränsning den 22 juni 1921.

Sökanden har anhållit, att arbetsrådet måtte jämlikt 5 § 2 och 4 mom. lagen om arbetstidens begränsning den 22 juni 1921 medgiva sökanden rätt att vid sökandens sulfatfabrik i Väija *dels* använda arbetarna i kalkugn, ångpannehus och bränsleinfraktning till arbete med tre skift under 56 timmar i veckan i medeltal för tre veckor, *dels ock*, för möjliggörande av driftens fortgång under 19 åttatimmarsskift i veckan, använda arbetarna i kokeri, tvätteri, sodahus, mixeri och avdunstning till arbete med tre skift under 50²/₃ timmar i veckan i medeltal för tre veckor.

I ärendet är utrett, *dels* att arbetet vid ovannämnda kalkugn måste fortgå jämväl under söndagsdygnet, *dels* att under den kalla årstiden ett söndagsstillestånd av 24 timmar i övriga i ansökningen omförmälda avdelningar skulle medföra en avsevärd ökning av såväl bränslekostnader som kostnader för reparation av ugnarna, men att nämnda olägenheter skulle i väsentlig mån kunna undvikas, därest driften finge fortgå under 19 åttatimmarsskift i veckan med ett söndagsstillestånd av allenast 16 timmar.

Över ansökningen hava vederbörande arbetare avgivit yttrande.

Ett antal ledamöter av arbetsrådet har i anledning av ansökningen besökt ifrågavarande anläggningar.

Genom beslut den 16 september 1920 i anledning av en föregående framställning i ämnet har arbetsrådet medgivit sökanden rätt att intill den 1 januari 1922 använda vid ifrågavarande fabrik sysselsatta kalkugnsarbetare till arbete med tre skift dygnet runt under veckans alla dagar, dock med villkor dels att sammanlagda arbetstiden för en tidrymd av tre veckor icke för någon arbetare finge bliva längre, än att den motsvarade 56 timmar i veckan, dels ock att den i första stycket av 4 § av lagen om arbetstidens begränsning den 17 oktober 1919 stadgade begränsning av arbetstiden för dygn icke finge överskridas i vidare mån, än att arbetstiden under de dygn, då skiftväxling ägde rum, finge utsträckas till 12 timmar.

Arbetsrådet finner med stöd av 5 § 2 mom. lagen om arbetstidens begränsning den 22 juni 1921 skäligt medgiva sökanden rätt att använda vid sökandens sulfatfabrik i Wäija sysselsatta kalkugnsarbetare till dem åliggande arbete med tre skift dygnet runt under veckans alla dagar, dock med villkor dels att sammanlagda arbetstiden under en tidrymd av tre veckor icke för någon arbetare må bliva längre, än att den motsvarar 56 timmar i veckan, dels ock att den i första stycket av 4 § av lagen stadgade begränsning av arbetstiden för dygn icke må överskridas i vidare mån, än att arbetstiden under de dygn, då skiftväxling äger rum, må utsträckas till 14 timmar.

Arbetsrådet finner, att en tillämpning av bestämmelserna i 4 § lagen om arbetstidens begränsning den 22 juni 1921 skulle med avseende på det arbete, som utföres av övriga i ansökningen avsedda arbetare vid sökandens sulfatfabrik i Wäija, vara ägnad att medföra allvarligt missförhållande. På grund härav finner arbetsrådet med stöd av 5 § 4 mom. första stycket av nämnda lag skäligt medgiva sökanden rätt att under tiden från och med den 1 januari till och med den 30 april samt från och med den 1 oktober till och med den 31 december varje år använda ifrågavarande arbetare till dem åliggande arbete med tre skift under annan arbetstid än i 4 § av lagen stadgas, såvitt därigenom icke sammanlagda arbetstiden för någon arbetare under en tidrymd av tre veckor blir längre, än att den motsvarar 50$^2/_3$ timmar i veckan.

Vid fattandet av detta beslut närvoro herrar *Ribbing*, *Bosæus*, föredragande, *Fürst*, *Wijkander*, *Dahl*, *Holmström* och *Tholin*. Herrar *Wijkander* och *Dahl* anförde:

»Då allt det arbete, för vilket 56 timmars arbetstid i medeltal för tre veckor begärts, otvivelaktigt är sådant, som avses i 1921 års arbetstidslags § 5 mom. 2, och intet bärande skäl förebragts för att i nämnda moment avsett undantag icke är påkallat, borde arbetsrådet enligt vår åsikt hava för detta arbete genomgående medgivit sådant undantag.»

Herrar *Holmström* och *Tholin* anförde:

»Då vi ej kunna finna, att sådant 'allvarligt missförhållande' föreligger, som i 5 § 4 mom. angives som villkor för rätt till undantag från i 4 § fastställd arbetstid, och icke heller i sökandens framställning sådana missförhållanden kunnat påvisas, få vi reservera oss mot arbetsrådets beslut, i vad det innefattar medgivande av undantag enligt nämnda moment.»

511. Arbetsrådets beslut den 22 december 1921 i anledning av en av Nensjö cellulosa-aktiebolag genom pappersmasseförbundet gjord ansökning om undantag från bestämmelserna i lagen om arbetstidens begränsning den 22 juni 1921.

Sökanden har anhållit, att arbetsrådet måtte jämlikt 5 § 2 och 4 mom. lagen om arbetstidens begränsning den 22 juni 1921 medgiva sökanden rätt att vid sökandens sulfatfabrik i Nensjö *dels* använda arbetarna i kalkugn och ångpannehus till arbete med tre skift under 56 timmar i veckan i medeltal för tre veckor, *dels ock*, för möjliggörande av driftens fortgång under 19 åttatimmarsskift i veckan, använda arbetarna i sodahus med avdunstningsanläggning, mixeri, kokeri, tvätteri, sileri och pappsal till arbete med tre skift under 50$^2/_3$ timmar i veckan i medeltal för tre veckor.

I ärendet är utrett, *dels* att arbetet vid ovannämnda kalkugn måste fortgå jämväl under söndagsdygnet, *dels* att under den kalla årstiden ett söndagsstillestånd av 24 timmar i övriga i ansökningen omförmälda avdelningar skulle medföra en avsevärd ökning av såväl bränslekostnader som kostnader för reparation av ugnarna, men att nämnda olägenheter skulle i väsentlig mån kunna undvikas, därest driften finge fortgå under 19 åttatimmarsskift i veckan med ett söndagsstillestånd av allenast 16 timmar.

Över ansökningen hava vederbörande arbetare avgivit yttrande.

Ett antal ledamöter av arbetsrådet har i anledning av ansökningen besökt fabriken i fråga.

Genom beslut den 5 juli 1920 i anledning av en föregående framställning i ämnet har arbetsrådet medgivit sökanden rätt dels att använda 3 kraftstationsmaskinister vid ovannämnda sulfatfabrik

till arbete med tre skift dygnet runt under veckans alla dagar, dock med villkor att sammanlagda arbetstiden för en tidrymd av tre veckor icke för någon arbetare finge bliva längre, än att den motsvarade 56 timmar i veckan, samt att den i första stycket av 4 § av lagen om arbetstidens begränsning den 17 oktober 1919 stadgade begränsning av arbetstiden för dygn icke finge överskridas i vidare mån, än att arbetstiden under de dygn, då skiftväxling ägde rum, finge utsträckas till 12 timmar, dels ock att använda vid fabriken i fråga sysselsatta kalkstensinfraktare och kalkbrännare till arbete under högst 10 timmar om dygnet, såvitt icke därigenom sammanlagda arbetstiden för någon arbetare för en tidrymd av tre veckor bleve längre, än att den motsvarade 56 timmar i veckan.

Arbetsrådet finner, med stöd av 5 § 2 mom. lagen om arbetstidens begränsning den 22 juni 1921, skäligt med ändring av sitt beslut den 5 juli 1920 medgiva sökanden rätt att använda vid sökandens sulfatfabrik i Nensjö sysselsatta kraftstationsmaskinister, kalkstensinfraktare och kalkbrännare till dem åliggande arbete med tre skift dygnet runt under veckans alla dagar, dock med villkor dels att sammanlagda arbetstiden under en tidrymd av tre veckor icke för någon arbetare må bliva längre, än att den motsvarar 56 timmar i veckan, dels ock att den i första stycket av 4 § av lagen stadgade begränsning av arbetstiden för dygn icke må överskridas i vidare mån, än att arbetstiden under de dygn, då skiftväxling äger rum, må utsträckas till 14 timmar.

Arbetsrådet finner, att en tillämpning av bestämmelserna i 4 § lagen om arbetstidens begränsning den 22 juni 1921 skulle med avseende på det arbete, som utföres av övriga i ansökningen avsedda arbetare vid sökandens sulfatfabrik i Nensjö, vara ägnad att medföra allvarligt missförhållande. På grund härav finner arbetsrådet med stöd av 5 § 4 mom. första stycket av nämnda lag skäligt medgiva sökanden rätt att under tiden från och med den 1 januari till och med den 30 april samt från och med den 1 oktober till och med den 31 december varje år använda ifrågavarande arbetare till dem åliggande arbete med tre skift under annan arbetstid än i 4 § av lagen stadgas, såvitt därigenom icke sammanlagda arbetstiden för någon arbetare under en tidrymd av tre veckor blir längre, än att den motsvarar $50^2/_3$ timmar i veckan.

Reservationer = n:r 509.

554. Arbetsrådets beslut den 27 december 1921 i anledning av en av aktiebolaget Iggesunds bruk genom pappersmasseförbundet gjord ansökning om undantag från bestämmelserna i lagen om arbetstidens begränsning den 22 juni 1921.

Genom beslut den 17 juni 1920 har arbetsrådet medgivit sökanden rätt att använda vid sökandens sulfatfabrik i Iggesund sysselsatta kalkugnsarbetare till arbete med tre skift under högst 10 timmar om dygnet, såvitt därigenom icke sammanlagda arbetstiden för någon arbetare för en tidrymd av högst tre veckor bleve längre, än att den motsvarade 56 timmar i veckan.

Sedermera har sökanden i en till arbetsrådet ingiven skrivelse anhållit, att arbetsrådet måtte jämlikt 5 § 2 och 4 mom. lagen om arbetstidens begränsning den 22 juni 1921 medgiva sökanden rätt att *dels* använda övriga arbetare i de kontinuerligt drivna avdelningarna vid sökandens ifrågavarande sulfatfabrik ävensom arbetarna i de kontinuerligt drivna avdelningarna vid sökandens sulfitfabrik i Iggesund till arbete med tre skift under 56 timmar i veckan i medeltal för tre veckor, *dels ock*, för möjliggörande av driftens fortgång under 19 åttatimmarsskift i veckan, använda arbetarna i övriga avdelningar vid nämnda fabriker ävensom arbetarna vid sökandens träsliperi i Iggesund till arbete med tre skift under $50^2/_3$ timmar i veckan i medeltal för tre veckor.

I ärendet är utrett, *dels* att under större delen av året de lokala förhållandena vid träsliperiet i fråga endast i ringa mån medgiva magasinering av driftvatten under söndagsdygnet, *dels* att under den kalla årstiden ett söndagsstillestånd av 24 timmar i det arbete, som utföres av i an-

sökningen avsedda arbetare vid ovannämnda sulfatfabrik, skulle medföra en avsevärd ökning av såväl bränslekostnader som kostnader för reparation av ugnarna samt att dessa olägenheter skulle i väsentlig mån kunna undvikas, därest arbetet finge fortgå under 19 åttatimmarsskift i veckan med ett söndagsstillestånd av allenast 16 timmar.

Över ansökningen hava vederbörande arbetare avgivit yttrande.

Arbetsrådet finner med stöd av 5 § 2 mom. lagen om arbetstidens begränsning den 22 juni 1921 skäligt medgiva sökanden rätt att använda vid sökandens anläggningar i Iggesund sysselsatta kraftstationsmaskinister till dem åliggande arbete med tre skift dygnet runt under veckans alla dagar, dock med villkor dels att sammanlagda arbetstiden under en tidrymd av tre veckor icke för någon arbetare må bliva längre, än att den motsvarar 56 timmar i veckan, dels ock att den i första stycket av 4 § av lagen stadgade begränsning av arbetstiden för dygn icke må överskridas i vidare mån, än att arbetstiden under de dygn, då skiftväxling äger rum, må utsträckas till 14 timmar.

Arbetsrådet finner, att en tillämpning av bestämmelserna i 4 § av nämnda lag skulle med avseende på det arbete, som utföres av i ansökningen avsedda arbetare vid sökandens träsliperi och sulfatfabrik i Iggesund, vara ägnad att medföra allvarligt missförhållande.

På grund härav finner arbetsrådet med stöd av 5 § 4 mom. första stycket av lagen skäligt medgiva sökanden rätt att använda arbetare vid träsliperiet i fråga till arbete med tre skift under annan arbetstid än i 4 § av lagen stadgas, såvitt därigenom icke sammanlagda arbetstiden för någon arbetare under en tidrymd av tre veckor blir längre, än att den motsvarar $50^2/_3$ timmar i veckan.

Beträffande arbetarna vid sulfatfabriken finner arbetsrådet med stöd av 5 § 4 mom. första stycket av lagen skäligt medgiva sökanden rätt att under tiden från och med den 1 januari till och med den 30 april samt från och med den 1 oktober till och med den 31 december varje år använda dessa arbetare till dem åliggande arbete med tre skift under annan arbetstid än i 4 § av lagen stadgas, såvitt därigenom icke sammanlagda arbetstiden för någon arbetare under en tidrymd av tre veckor blir längre, än att den motsvarar $50^2/_3$ timmar i veckan.

Beträffande övriga i ansökningen avsedda arbetare finner sig arbetsrådet icke kunna bifalla den gjorda framställningen.

Reservationer = n:r 509.

Centrala skiljenämndens beslut.

18. Skiljedom den 16 november 1921 i tvist mellan svenska slakteri- och charkuteriarbetarförbundet, å ena, samt aktiebolaget C. A. Danielsson & C:o, å andra sidan, angående tillämpningen av viss bestämmelse rörande avlöning.

I målet är utrett följande:

I ett den 6 april 1921 mellan aktiebolaget C. A. Danielsson & C:o samt svenska slakteri- och charkuteriarbetarförbundets avdelning n:r 54 i Stockholm träffat kollektivavtal finnes under § 8 mom. 4 intagen följande bestämmelse:

»I fråga om lönerna tillämpas en glidande skala enligt socialstyrelsens prisindex, beräknad efter en grundlön för 1914 av kr. 33·50 med 153 % förhöjning den 1 april 1921 = 85 kr.»

Vid de förhandlingar, som föregingo upprättandet av förenämnda avtal, yrkade arbetarna till en början, att i avtalet skulle intagas bestämmelser om fast grundlön av 80 kr. i veckan. Bolaget ville emellertid icke biträda denna framställning, utan yrkade, att lönerna skulle beräknas efter glidande skala enligt socialstyrelsens prisindex. I anledning härav beslöts införande i avtalet av ovan angivna bestämmelser. Vid förhandlingarna förelågo uppgifter från socialstyrelsen dels rörande levnadskostnaderna den 1 april 1921, utvisande, att den allmänna stegringen av levnadskostnaderna från juli 1914 beräknades utgöra 149 %, dels ock angående enbart livsmedelskostnaderna, som, bränsle och lyse inbegripet, företedde en ökning från juli 1914 till den 1 april 1921 av 153 %. Enligt av socialstyrelsen lämnade upplysningar offentliggöres indextalet för levnadskostnaderna endast varje kvartal, varemot indextalet för livsmedlen uträknas och offentliggöres för varje månad.

Å arbetsgivarsidan uppgavs, att vid ifrågavarande förhandlingar från bolagets sida yrkats, att socialstyrelsens för varje månad offentliggjorda indextal rörande livsmedelskostnaderna skulle tillämpas, då härigenom lönerna kunde regleras för varje månad och sålunda smidigare anpassas efter levnadskostnaderna. På grund härav hade också i avtalet såsom beräkningsgrund för lönerna införts siffran 153, som motsvarade den av socialstyrelsen i början av april månad offentliggjorda indexsiffran för livsmedelskostnaderna under mars månad. Bolaget hade i enlighet härmed reglerat arbetarnas löner för varje månad.

Å arbetarsidan framhölls, att arbetarna icke godtagit bolagets förslag att för lönernas reglering använda det för varje månad offentliggjorda indextalet rörande livsmedelskostnaderna, utan yrkat, att lönerna skulle regleras för kvartal efter socialstyrelsens indextal för levnadskostnaderna. Vid avtalets uppgörande hade emellertid förstnämnda indextal för mars månad insatts i avtalet. Bolaget hade vid lönernas utbetalande tillämpat socialstyrelsens index för livsmedelskostnaderna första gången den 20 maj samt därefter utom vid ett tillfälle, då bolagets disponent varit bortrest, så snart nämnda månadsindex blivit offentliggjort. Enär levnadskostnaderna i sin helhet sjunkit långsammare än kostnaderna för livsmedel, hade arbetarnas löner undergått en tidigare och större reducering, än om socialstyrelsens indextal för levnadskostnaderna tillämpats. Den förlust, arbetarna härigenom lidit, utgjorde för närvarande omkring 70 kr. för varje arbetare.

Parterna hava nu till skiljenämndens avgörande hänskjutit frågan, huruvida vid uträkning av arbetarnas löner skall tillämpas den av socialstyrelsen för varje månad offentliggjorda indexsiffran för livsmedelskostnaderna eller den av socialstyrelsen för varje kvartal uträknade indexsiffran för levnadskostnaderna.

Centrala skiljenämnden meddelar i målet följande

Dom.

Centrala skiljenämnden finner icke styrkt annat förhållande, än arbetsgivaren, under åberopande av den använda beräkningen i § 8 mom. 4 av det ifrågavarande avtalet, gjort gällande, eller att med den i nämnda avtalsbestämmelse omförmälda prisindex avsetts den av socialstyrelsen för varje månad offentliggjorda index för livsmedelskostnaderna.

Följaktligen förklarar nämnden arbetsgivaren berättigad att, på sätt hittills skett, vid avlöningarnas bestämmande tillämpa sagda index.

19. Skiljedom den 23 november 1921 i tvist mellan byggnadsämnesförbundet, å ena, samt svenska grov- och fabriksarbetarförbundet, å andra sidan, angående arbetsgivares rätt till lönereducering.

Löneförhållandena för hos aktiebolaget Karta och Oaxens kalkbruk anställda arbetare regleras för tiden från den 11 maj till och med den 31 december 1921 av ett till gällande riksavtal mellan byggnadsämnesförbundet och svenska grov- och fabriksarbetarförbundet såsom bilaga fogat, den 11 maj 1921 dagtecknat avtal jämte ett till sistnämnda avtal hörande protokollsuttalande.

Byggnadsämnesförbundet och svenska grov- och fabriksarbetarförbundet hava till centrala skiljenämnden hänskjutit frågan, huruvida bolaget med avseende å den minskning av skiftarbetarnas löner under tiden från och med den 1 april till och med den 31 december 1921, som företagits, förfarit i enlighet med avtalet.

Centrala skiljenämnden meddelar i målet följande

Dom.

Centrala skiljenämnden finner av utredningen i målet framgå,

att en mellan parternas delegerade den 18 mars 1921 preliminärt träffad överenskommelse blivit med vissa angivna jämkningar av parterna fastställd, varefter med stöd av den sålunda träffade överenskommelsen avtalet av den 11 maj 1921 avslutats;

att en av grundvalarna för överenskommelsen varit, att timlönerna skulle sänkas med 20 öre;

att det till avtalet fogade s. k. protokollsuttalandet tillkommit uteslutande med hänsyn till ackordslönernas beräkning; samt

att överenskommelsen skäligen bör så tolkas, att med densamma avsetts, att lönerna för skiftarbete skulle sänkas med samma belopp per timme som det, varmed timlönerna sänktes.

På grund härav förklarar centrala skiljenämnden arbetarna vid aktiebolaget Karta och Oaxens kalkbruk vara berättigade att under den tid, åberopade avtalet av den 11 maj 1921 gäller, för arbete å skift åtnjuta lön, som icke må understiga den före avtalets ikraftträdande för enahanda slags arbete utgående lönen med pr timme räknat mera än det belopp, varmed timlönerna vid samma företag blivit enligt avtalet minskade.

20. Skiljedom den 9 december 1921 i tvist mellan södra Sveriges stuvarförbund, å ena, och svenska transportarbetarförbundet, å andra sidan, angående semester.

I målet är utrett följande:

I gällande kollektivavtal för den hos Malmö förenade stuveri-aktiebolag anställda veckoavlönade personalen finnes intagen följande bestämmelse rörande semester:

»Hos Malmö stuveri-aktiebolag på veckolön anställd arbetare erhåller, då han varit hos bolaget anställd i ständig tjänst sedan den 1 oktober föregående år, å tid, som bolaget bestämmer, semester under fyra dagar utan avdrag å veckolön.»

Detta avtal trädde i kraft den 12 september 1921. Enligt förut gällande avtal åtnjöto ifrågavarande arbetare tre dagars semester, och gällde för semesters erhållande samma villkor, som ovan angivits. Detta avtal utlöpte den 31 december 1920, men hade överenskommelse träffats mellan parterna, att detsamma skulle fortfarande gälla, till dess förhandlingar om nytt avtal blivit avslutade, under förutsättning att avtalet tillämpades oförändrat. Den 15 april 1921 utbröt konflikt, i följd varav arbetet samma dag nedlades. Arbetet återupptogs sedermera den 12 september 1921.

Södra Sveriges stuvarförbund och svenska transportarbetarförbundet hava till centrala skiljenämnden hänskjutit frågan, huruvida arbetare, som uppfyllt den i avtalet stipulerade förutsättningen av viss anställningstid, vore berättigad till semester innevarande år, oaktat han deltagit i berörda arbetsnedläggelse.

Såsom ostridigt antecknades, att uttrycket »anställd i ständig tjänst» i den ovan intagna avtalsbestämmelsen vore liktydigt med »utan avbrott anställd», samt att den arbetskonflikt, som från den 15 april till den 12 september 1921 varit rådande mellan ovan omnämnda arbetare och Malmö förenade stuveri-aktiebolag, icke finge anses hava medfört avbrott i arbetarnas arbetsanställning hos bolaget.

Centrala skiljenämnden avkunnar i målet följande

Dom.

Då från arbetsgivarsidan vitsordats, att den arbetsnedläggelse, som ägt rum under tiden från den 15 april till den 12 september 1921, icke verkat rubbande på de i densamma deltagande arbetarnas anställning hos bolaget, förklarar centrala skiljenämnden ifrågavarande arbetare vara berättigade att, oavsett deltagandet i arbetsnedläggelsen, komma i åtnjutande av den semesterledighet, varom i vederbörande avtal stadgas.

Från beslutet voro ledamöterna *Berg* och *Carlson* skiljaktiga och yttrade:

Enär på grund av vad i saken förekommit icke kan antagas, att det mellan parterna vid ingåendet av det sedan den 12 september till årets slut gällande arbetsavtalet varit avsett, att ifrågavarande

arbetare skolat under denna avtalstid åtnjuta semester, samt semesterrätt för den del av året, som förflutit före avtalets ingående, icke kan vid det förhållande, att arbetet hos stuveribolaget varit till följd av strejk nedlagt från den 15 april till den 12 september, tillerkännas arbetarna, pröva vi rättvist ogilla arbetarnas i målet framställda yrkande.

21. Skiljedom den 16 december 1921 i tvist mellan tredje maskinistföreningens sundsvallsavdelning, å ena, samt Sunds aktiebolag med flera, i egenskap av redare för bogserbåtar, å andra sidan, angående rätt till uppsägning av maskinist å bogserbåt.

I målet är utrett följande:

I ett mellan parterna den 22 april 1921 upprättat kollektivavtal finnas följande bestämmelser:

§ 4. Löner.

Mom. 1. Dessa utgå enligt följande tabell:

Grupp 1	kr.	280·50
» 2	»	267·75
» 3	»	255·—

Mom. 2. Jämte förestående kontanta lön erhåller maskinist fri kost under seglationstiden.

Mom. 3. Seglationstiden räknas från och med den dag, då utrustningen påbörjats, och garanteras till minst 9 månader.

Mom. 4. Under utrustnings- och uppläggningstiderna utgår samma lön som under seglationen jämte ett kontant kosthållbidrag, beräknat efter å respektive uppläggningsorter gängse pris.

Mom. 5. Till maskinist, som tjänstgjort såsom ensam eller som förste maskinist och som vid seglationens slut är anställd i arbetsgivarens tjänst och där anställning icke varit endast tillfällig, skall utgå en vintermånadsavlöning intill nästa seglations början av 200·— kr. och gäller detta samtliga grupper.

Mom. 6. Maskinist, som åtnjuter dylik vinteravlöning, är skyldig att, där arbetsgivaren är i tillfälle att lämna annat arbete under den tid båt är upplagd, stå till arbetsgivarens disposition för liknande arbete i land eller å annan båt för utförande av dylikt arbete, vid vilket tillfälle avlöning utgår med 270·— kr. pr månad.»

»*§ 8. Uppsägningstid.*

Mom. 1. Mellan rederiet och maskinisten gäller, där icke anställning är endast tillfällig eller där rederiet i enlighet med avtalet och sjölagens bestämmelser varit nödsakad avskeda maskinist, en ömsesidig uppsägningstid av en månad.»

Nedannämnda 5 maskinister hava av respektive rederier uppsagts till avflyttning före seglationstidens slut innevarande år, nämligen: maskinisten Jonsson, anställd å bogserbåten »Prins Oskar», tillhörande J. A. Enhörning, Kubikenborg; maskinisten Karlsson, anställd å bogserbåten »Erland», tillhörande Mons trävaruaktiebolag; maskinisten Skarin, anställd å bogserbåten »Nyhamn I», tillhörande Nyhamns cellulosaaktiebolag; maskinisten Nilsson, anställd å bogserbåten »Hörningsholm», tillhörande Hörningsholms trävaruaktiebolag; och maskinisten Bohlin, anställd å en Sundsvalls stuveriaktiebolag tillhörig bogserbåt. Samtliga maskinister hava kommit i åtnjutande av i avtalet stadgad uppsägningstid.

Från maskinistföreningens sida har gjorts gällande, att den i § 4 mom. 3 i avtalet omförmälda garanterade seglationstiden medförde rätt för maskinist att under alla förhållanden kvarstå i tjänst till denna tids utgång och att en jämlikt § 8 i avtalet verkställd uppsägning ej kunde medföra skyldighet för maskinist att avflytta förrän efter seglationstidens slut.

Redarna hava däremot hävdat den uppfattningen, att bestämmelsen i § 4 mom. 2 och 3 endast hade avseende å lönevillkoren samt att, därest uppsägning skett i enlighet med § 8, vederbörande maskinist måste avflytta även under seglationstiden.

Centrala skiljenämnden avkunnar i målet följande

Dom.

Enär det är mellan parterna ostridigt, att samtliga ifrågavarande maskinister kommit i åtnjutande av den uppsägningstid, varom stadgas i avtalets § 8 mom. 1,

samt bestämmelsen om seglationstiden i avtalets § 4 mom. 3 icke kan anses vara av beskaffenhet att förringa verkan av de skedda uppsägningarna,

finner centrala skiljenämnden maskinistföreningens mot uppsägningarna gjorda invändningar icke kunna godkännas.

22. Skiljedom den 16 december 1921 i tvist mellan svenska metallindustriarbetarförbundet, å ena, samt Västerviks nya varvsaktiebolag, å andra sidan, angående semesterersättning.

I målet är utrett följande:

I ett mellan Västerviks nya varvsaktiebolag och svenska metallindustriarbetarförbundets avdelning n:r 134 i Västervik i maj 1921 träffat kollektivavtal stadgas under §§ 3 och 7 följande:

»§ 3. Mom. 1. Den ordinarie arbetstiden utgör 48 timmar per vecka och fördelas med 8 ¹/₂timmar per dag de fem första dagarna i veckan och 5¹/₂ på lördag.»

»§ 7. Mom. 1. Alla arbetare, som äro anställda hos bolaget, erhålla årligen 4 dagars semester med full avlöning under månaderna juni, juli, augusti och september.»

Bestämmelser om uppsägningstid finnas icke i avtalet intagna.

Den 26 maj 1921 blevo 35 hos bolaget anställda järnarbetare uppsagda till avflyttning den 9 juni. Samtidigt meddelades, att arbetstiden skulle utgöra allenast 35 timmar i veckan. Uppsägningen verkställdes genom muntligt meddelande till en av arbetarna utsedd delegation. Sedan 18 av nämnda arbetare hos bolaget begärt semester under juni månad, blevo dessa arbetare den 30 maj 1921 genom anslag å arbetsplatsen avskedade från och med den 31 maj. Återstående 17 arbetare fortsatte arbetet till den 9 juni. Efter nämnda dag har ett mindre antal järnarbetare haft arbete hos bolaget intill oktober månad 1921, då jämväl dessa erhöllo sitt avsked. Endast de arbetare, som fått kvarstanna i arbete hos bolaget efter den 9 juni, hava erhållit semesterersättning, vilken utgått för 4 dagar efter en beräknad arbetstid av 35 timmar i veckan.

Å arbetarsidan har gjorts gällande, att samtliga ovannämnda arbetare äro berättigade att erhålla semesterersättning, motsvarande 4 dagars avlöning för i avtalet bestämd arbetstid.

Å arbetsgivarsidan har hävdats den uppfattningen, att de arbetare, som avskedats den 30 maj och den 9 juni 1921, icke äro berättigade till semesterersättning samt att de arbetare, som efter sistnämnda tid varit i bolagets tjänst, icke äro berättigade till högre semesterersättning än av bolaget utgivits.

Parterna hava nu till skiljenämndens avgörande hänskjutit frågan, i vad mån arbetarna äro berättigade till semesterersättning samt med vilket belopp nämnda ersättning skall utgå.

Centrala skiljenämnden avkunnar i målet följande

Dom.

Enär, av de 35 järnarbetare, som bolaget den 26 sistlidne maj uppsagt till den 9 nästlidne juni, 17 arbetare ostridigt varit till sistnämnda dag kvar i bolagets anställning, förklarar centrala skiljenämnden dessa 17 arbetare hava varit berättigade att erhålla semester enligt avtalet.

Vidkommande de övriga 18 järnarbetarna hava dessa visserligen efter tillsägelse den 30 sistlidne maj lämnat sin anställning hos bolaget redan nästföljande dag, men med hänsyn till de omständigheter, varunder det sålunda skedda avskedandet ägt rum, förklarar nämnden jämväl dessa 18 arbetare hava förvärvat rätt till semester enligt avtalet.

Vad härefter angår beräknandet av den semesterersättning, som bör tillkomma såväl nu omförmälda 35 arbetare som ock de hos bolaget anställda järnarbetare, vilka under sistlidne sommar fått tillgodonjuta semester, förklarar nämnden, att semesterersättningen bör för en var av ifrågavarande arbetare utgå med ett belopp, som motsvarar den i avtalet fastställda timpenningen för fyra sjättedelar av den genom avtalet bestämda arbetsveckans 48 timmar eller således för 32 timmar.

Sveriges offentliga arbetsförmedling.

Februari månad år 1922.

Under hänvisning till de efterföljande tabeller, som närmare redogöra för den offentliga arbetsförmedlingen i olika delar av landet,[1] lämnas här en sammanfattande framställning av dess viktigaste resultat under februari månad.

Översikt av verksamheten under *februari* månad 1922.

	Manliga avdeln.			*Kvinnliga avdeln.*			*Tillsammans*		
	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser
Stockholms stad	12 748	1 345	1 296	3 288	2 546	1 821	**16 036**	**3 891**	**3 117**
Stockholms län	7 117	1 262	1 227	368	331	176	**7 485**	**1 593**	**1 403**
Uppsala stad och län	2 059	263	216	158	136	109	**2 217**	**399**	**325**
Södermanlands län	2 960	197	173	212	224	112	**3 172**	**421**	**285**
Östergötlands län	4 829	607	520	475	328	211	**5 304**	**935**	**731**
Norrköping	1 865	151	59	177	157	110	**2 042**	**308**	**169**
Jönköpings län	2 514	393	384	249	166	116	**2 763**	**559**	**500**
Kronobergs län	2 593	307	305	114	128	65	**2 707**	**435**	**370**
Norra Kalmar län	997	251	248	26	20	17	**1 023**	**271**	**265**
Södra Kalmar län	2 727	451	438	112	94	58	**2 839**	**545**	**496**
Gottlands län	623	72	72	30	44	13	**653**	**116**	**85**
Blekinge län	3 393	523	509	230	205	107	**3 623**	**728**	**616**
Kristianstads län	1 413	342	297	275	378	164	**1 688**	**720**	**461**
Malmöhus län: Malmö	4 342	213	211	974	655	429	**5 316**	**868**	**640**
Malmöhus län: Lund	673	27	26	105	92	57	**778**	**119**	**83**
Malmöhus län: Landskrona	1 262	44	42	30	32	14	**1 292**	**76**	**56**
Malmöhus län: Hälsingborg	2 067	146	142	234	160	126	**2 301**	**306**	**268**
Malmöhus län: Ystad	486	41	33	132	66	47	**618**	**107**	**80**
Malmöhus län: Trälleborg	475	92	91	41	24	20	**516**	**116**	**111**
Malmöhus län: Eslöv	212	55	42	25	39	14	**237**	**94**	**56**
Malmöhus län: Skurup	42	32	27	17	22	11	**59**	**54**	**38**
Hallands län	1 104	130	118	72	84	34	**1 176**	**214**	**152**
Göteb. o. Bohus län	4 174	392	381	106	78	55	**4 280**	**470**	**436**
Göteborg	9 607	1 071	1 035	855	944	617	**10 462**	**2 015**	**1 652**
Älvsborgs län	1 385	299	283	74	96	35	**1 459**	**395**	**318**
Skaraborgs län	1 164	425	333	243	361	151	**1 407**	**786**	**484**
Värmlands län	1 404	485	479	152	173	110	**1 556**	**658**	**589**
Örebro län	2 657	451	421	344	332	215	**3 001**	**783**	**636**
Västmanlands län	5 833	500	465	257	220	133	**6 090**	**720**	**598**
Kopparbergs län	1 080	253	250	215	150	102	**1 295**	**403**	**352**
Gävle stad och län	2 658	280	279	139	113	93	**2 797**	**393**	**372**
Västernorrlands län	4 665	1 064	1 031	30	37	20	**4 695**	**1 101**	**1 051**
Jämtlands län	1 253	363	355	149	111	93	**1 402**	**474**	**448**
Västerbottens län	543	125	124	125	105	90	**668**	**230**	**214**
Norrbottens län	808	272	265	103	93	83	**911**	**365**	**348**
Tillsammans febr. 1922	**93 732**	**12 924**	**12 177**	**10 136**	**8 744**	**5 628**	**103 868**	**21 668**	**17 805**
» jan. 1922	*91 774*	*12 457*	*11 984*	*10 049*	*8 663*	*5 450*	*101 823*	*21 120*	*17 434*
» febr. 1921	47 937	10 546	9 364	12 275	9 465	5 378	60 212	20 011	14 742
» » 1920	12 977	7 915	5 988	7 620	10 485	5 388	20 597	18 400	11 376
» » 1919	17 080	7 958	6 377	11 922	9 891	5 532	29 002	17 849	11 909

[1] De särskilda anstalterna uppräknas i tablån här ovan; med avseende å anstalternas olika kontor hänvisas till förteckningen å omslagets 3:e sida.

Översikt av verksamheten för huvudgrupper av arbete.

Yrkesgrupper	Arbetssökande personer	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar per 100 led. pl.			Tillsatta platser per 100 lediga		
					febr. 1922	jan. 1922	febr. 1921	febr. 1922	jan. 1922	febr. 1921
Manliga avdelningen										
Jordbruk och skogshushållning . . .	8 139	8 725	2 293	1 826	381	482	135	80	85	69
Industri och hantverk	52 823	54 457	5 300	5 189	1027	972	745	98	98	98
Sjöfart och fiske	4 297	4 509	612	606	737	591	—	99	96	—
Handel och samfärdsel	7 051	7 295	554	453	1317	1042	771	82	92	82
Husligt arbete	9	9	—	—	—	·	·	—	·	·
Annat arbete	17 860	18 737	4 165	4 103	450	491	332	99	99	99
Summa	**90 179**	**93 732**	**12 924**	**12 177**	**725**	**737**	**455**	**94**	**96**	**89**
Kvinnliga avdelningen										
Jordbruk och skogshushållning . . .	490	507	976	296	52	64	32	30	34	22
Industri och hantverk	1 470	1 697	403	278	421	586	1431	69	68	73
Sjöfart och fiske	110	117	21	19	·	·	—	·	·	—
Handel och samfärdsel	1 484	1 648	1 000	693	165	144	166	69	71	70
Husligt arbete	4 716	6 076	6 342	4 341	96	95	85	68	65	61
Annat arbete	87	91	2	1	·	·	·	·	·	·
Summa	**8 357**	**10 136**	**8 744**	**5 628**	**116**	**116**	**130**	**64**	**63**	**57**
Tillsammans										
Jordbruk och skogshushållning . . .	8 629	9 232	3 269	2 122	282	341	102	65	68	54
Jordbruk	*6 507*	*7 047*	*2 569*	*1 450*	*274*	*333*	*113*	*56*	*57*	*46*
Skogshushållning	2 122	2 185	700	672	312	366	53	96	99	94
Industri och hantverk	54 293	56 154	5 703	5 467	985	953	800	96	97	96
Gruvdrift och malmförädling	3 174	3 182	64	64	·	1731	·	·	100	·
Jord-, sten- och glasindustri	4 714	4 824	281	268	1717	2186	374	95	100	100
Metall- och maskinindustri	18 306	18 688	310	279	6028	6558	6998	90	93	83
Trävaruindustri	6 420	6 609	789	759	838	1435	·	96	98	·
Byggnadsverksamhet	11 772	12 293	3 414	3 390	360	316	251	99	100	99
Läder-, hår- och gummiindustri . . .	474	499	32	29	·	·	·	·	·	·
Textilindustri	420	438	52	35	·	·	·	·	·	·
Beklädnadsindustri	1 650	1 767	204	143	866	1020	1426	70	64	78
Närings- och njutningsmedelsindustri .	1 228	1 451	299	270	485	374	440	90	90	88
Kemisk-teknisk och belysningsindustri	565	662	28	25	·	·	·	·	·	·
Trämasse- och pappersindustri . . .	1236	1255	93	79	·	·	·	·	·	·
Grafisk industri	765	778	35	26	·	·	·	·	·	·
Ej särskilt specificerade	3 569	3 708	102	100	3635	·	·	98	·	·
Sjöfart och fiske	4 407	4 626	633	625	731	582	—	99	96	—
Handel och samfärdsel	8 535	8 943	1 554	1 146	575	482	462	74	79	76
Kontors-, bank- o. d. personal . . .	1 118	1 146	85	70	·	·	734	·	·	71
Butiks- och magasinspersonal	1 769	1 807	138	119	1309	1072	808	86	78	71
Hotell- och restaurangpersonal . . .	973	1 116	693	486	161	157	125	70	76	73
Transportarbetare	4 343	4 534	439	340	1033	749	583	77	90	84
Allmän eller litterär verksamhet . .	225	233	165	104	141	124	144	63	62	56
Ej särskilt specificerade	107	107	34	27	·	·	·	·	·	·
Husligt arbete	4 725	6 085	6 342	4 341	96	95	85	68	65	61
Annat arbete	17 947	18 828	4 167	4 104	452	493	334	98	99	99
Summa	**98 536**	**103 868**	**21 668**	**17 805**	**479**	**482**	**301**	**82**	**83**	**74**

Utanför de orter, där anstalterna äro belägna, tillsattes under månaden 759 platser, varav 546 manliga och 213 kvinnliga; motsvarande tal under samma månad föregående år voro resp. 1 303, 1 052 och 251 samt under nästlidna månad resp. 757, 560 och 197.

	Arbetsförmedlingsanstalter	Jordbruk m. m.			Skogshushållning			Gruvdrift o. malmförädling			Jord-, sten- o. glasindustri			Metall- o. maskinindustri		
		Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.
	Manliga avdelningen	**6 540**	**1 593**	**1 154**	**2 185**	**700**	**672**	**3 176**	**64**	**64**	**4813**	**273**	**262**	**18 425**	**300**	**269**
1	Stockholms stad	78	—	—	4	—	—	—	—	—	88	—	—	3 597	52	48
2	Stockholms län	1 661	339	313	132	169	160	158	—	—	180	37	37	1 700	73	73
3	Uppsala stad och län	230	63	29	19	9	3	17	—	—	88	2	2	476	2	2
4	Södermanlands län	100	56	35	3	4	4	12	—	—	18	—	—	1 211	13	11
5	Östergötlands län	781	166	90	74	56	49	221	22	22	320	17	17	914	25	25
6	Norrköping	123	12	11	9	—	—	—	—	—	13	—	—	422	1	1
7	Jönköpings län	103	26	20	2	—	—	—	—	—	12	—	—	755	8	8
8	Kronobergs län	158	32	30	64	8	8	1	—	—	265	11	11	180	12	12
9	Kalmar län	323	33	25	97	9	9	3	—	—	283	110	110	431	8	—
10	Gottlands län	61	13	13	—	—	—	—	—	—	74	—	—	23	—	—
11	Blekinge län	377	43	33	28	59	59	47	—	—	451	14	12	358	—	—
12	Kristianstads län	254	135	93	59	4	4	8	—	—	162	—	—	122	2	1
13	Malmöhus län: Malmö	54	8	7	—	—	—	—	—	—	31	—	—	956	3	3
14	Hälsingborg	66	6	4	—	—	—	113	—	—	22	—	—	346	—	—
15	Övriga anstalter	249	92	65	—	—	—	—	—	—	24	—	—	803	4	2
16	Hallands län	71	27	15	3	32	32	—	—	—	120	2	2	271	8	8
17	Göteborgs och Bohus län	84	25	18	2	—	—	—	—	—	2338	—	—	154	2	2
18	Göteborgs stad	64	21	20	1	31	30	1	—	—	69	—	—	3 040	28	18
19	Älvsborgs län	101	27	16	48	1	—	15	—	—	35	10	10	83	22	19
20	Skaraborgs län	266	185	99	12	—	—	20	—	—	102	37	33	201	7	7
21	Värmlands län	45	14	9	40	—	—	88	—	—	26	16	16	287	—	—
22	Örebro län	242	107	80	229	160	160	706	—	—	25	1	1	252	—	—
23	Västmanlands län	365	90	59	94	27	23	1 663	10	10	21	—	—	1 220	5	5
24	Kopparbergs län	11	3	2	13	3	3	28	1	1	15	—	—	193	15	15
25	Gävle stad och län	385	1	1	573	65	65	3	—	—	7	—	—	308	3	2
26	Västernorrlands län	81	2	1	186	20	20	—	—	—	5	—	—	99	6	6
27	Jämtlands län	11	2	1	376	37	37	—	—	—	19	16	11	13	—	—
28	Västerbottens län	189	65	65	25	6	6	—	—	—	—	—	—	2	1	1
29	Norrbottens län	7	—	—	92	—	—	72	31	31	—	—	—	8	—	—
	Kvinnliga avdelningen	**507**	**976**	**296**	—	—	—	**6**	—	—	**11**	**8**	**6**	**263**	**10**	**10**
1	Stockholms stad	7	—	—	—	—	—	—	—	—	3	5	5	199	10	10
2	Stockholms län	44	72	28	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—
3	Uppsala stad och län	27	30	20	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
4	Södermanlands län	29	47	11	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
5	Östergötlands län	36	48	23	—	—	—	—	—	—	6	—	—	—	—	—
6	Norrköping	9	9	6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—
7	Jönköpings län	13	22	8	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—
8	Kronobergs län	5	29	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
9	Kalmar län	10	23	7	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
10	Gottlands län	3	10	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
11	Blekinge län	27	43	10	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
12	Kristianstads län	40	169	29	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
13	Malmöhus län: Malmö	8	27	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	33	—	—
14	Hälsingborg	13	11	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
15	Övriga anstalter	21	53	9	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—
16	Hallands län	6	21	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
17	Göteborgs och Bohus län	21	12	7	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
18	Göteborgs stad	4	9	1	—	—	—	—	—	—	—	3	1	20	—	—
19	Älvsborgs län	2	15	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
20	Skaraborgs län	29	101	21	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
21	Värmlands län	13	26	10	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
22	Örebro län	44	92	38	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
23	Västmanlands län	41	60	22	—	—	—	6	—	—	—	—	—	7	—	—
24	Kopparbergs län	18	12	6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
25	Gävle stad och län	7	5	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
26	Västernorrlands län	2	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
27	Jämtlands län	14	14	9	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
28	Västerbottens län	12	13	10	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
29	Norrbottens län	2	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

Trävaruindustri			Byggnadsverksamhet			Läder-, hår- o. gummiindustri			Textilindustri			Beklädnadsindustri			Närings- o. njutningsmedelsindustri			Kem.-tekn. o. belysningsindustri			
Ans.	L.p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L.p.	T.p.	Ans.	L. p.	T.p.	Ans.	L.p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L.p.	T.p.	
6 594	**788**	**759**	**12 293**	**3 414**	**3 390**	**465**	**21**	**21**	**328**	**12**	**12**	**1 207**	**17**	**16**	**1 162**	**214**	**211**	**565**	**16**	**15**	
390	6	4	2 118	161	143	65	5	5	13	—	—	306	3	3	389	190	190	33	2	1	1
233	50	50	1 207	364	364	22	3	3	—	—	—	80	—	—	28	1	1	19	—	—	2
74	1	1	224	15	14	7	—	—	—	—	—	29	—	—	45	—	—	—	—	—	3
260	10	10	264	3	3	11	—	—	4	—	—	18	—	—	10	—	—	1	—	—	4
471	62	62	813	97	97	10	—	—	26	—	—	21	—	—	26	—	—	13	1	1	5
163	26	2	415	11	11	11	1	1	78	—	—	48	—	—	30	—	—	5	—	—	6
204	4	4	256	139	139	24	2	2	7	1	1	36	1	1	15	1	1	73	—	—	7
114	10	10	289	47	47	1	—	—	—	—	—	7	1	1	5	—	—	43	—	—	8
301	52	52	587	359	359	4	—	—	7	—	—	33	—	—	30	—	—	98	—	—	9
8	—	—	72	—	—	10	—	—	—	—	—	—	—	—	4	—	—	—	—	—	10
65	1	1	370	295	295	6	—	—	1	—	—	13	—	—	31	2	2	12	2	2	11
51	8	7	117	9	9	15	7	7	1	—	—	4	—	—	27	4	3	1	1	1	12
174	—	—	974	78	78	49	—	—	19	1	1	163	2	2	66	—	—	112	—	—	13
33	—	—	455	1	1	60	—	—	4	—	—	46	1	1	26	—	—	22	9	9	14
105	2	1	478	54	54	70	1	1	6	—	—	27	2	2	126	—	—	14	—	—	15
86	3	3	207	33	33	9	—	—	71	5	5	9	—	—	25	4	4	3	—	—	16
43	—	—	186	269	266	—	—	—	11	—	—	12	—	—	32	1	—	39	—	—	17
562	15	14	1 036	41	38	37	2	2	64	—	—	127	6	5	99	3	3	30	1	1	18
34	2	2	163	73	73	2	—	—	10	5	5	6	1	1	3	1	1	2	—	—	19
30	1	1	103	38	38	20	—	—	—	—	—	8	—	—	17	6	5	28	—	—	20
193	—	—	123	349	349	8	—	—	1	—	—	6	—	—	15	—	—	—	—	—	21
64	—	—	215	16	13	1	—	—	1	—	—	108	—	—	10	—	—	—	—	—	22
251	25	25	639	310	310	10	—	—	3	—	—	31	—	—	42	—	—	3	—	—	23
35	6	6	77	75	75	1	—	—	—	—	—	13	—	—	9	—	—	—	—	—	24
390	2	2	221	112	112	8	—	—	—	—	—	34	—	—	25	—	—	2	—	—	25
1 800	488	488	247	90	90	2	—	—	—	—	—	9	—	—	25	—	—	12	—	—	26
193	1	1	233	191	189	1	—	—	1	—	—	10	—	—	—	1	1	—	—	—	27
30	2	2	48	15	15	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	28
237	11	11	156	169	169	1	—	—	—	—	—	3	—	—	2	—	—	—	—	—	29
15	**1**	**—**	**—**	**—**	**—**	**34**	**11**	**8**	**110**	**40**	**23**	**560**	**187**	**127**	**289**	**85**	**59**	**97**	**12**	**10**	
9	1	—	—	—	—	11	4	2	23	1	1	286	81	49	119	35	25	44	4	4	1
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	13	1	1	8	2	1	—	—	—	2
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	8	8	1	1	1	—	—	—	3
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	2	—	—	—	—	—	4
1	—	—	—	—	—	—	—	—	3	3	2	9	1	1	13	8	2	—	—	—	5
—	—	—	—	—	—	1	—	—	15	3	2	8	3	2	9	—	—	—	—	—	6
—	—	—	—	—	—	—	—	—	7	—	—	12	40	37	—	—	—	13	—	—	7
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	2	2	—	1	—	4	—	—	8
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	1	1	9
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	10
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	11
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	7	7	—	1	1	—	—	—	12
—	—	—	—	—	—	5	—	—	11	7	7	112	31	15	75	4	4	17	1	—	13
—	—	—	—	—	—	5	—	—	7	—	—	7	—	—	2	—	—	1	—	—	14
—	—	—	—	—	—	1	—	—	4	6	—	14	2	—	5	14	13	1	—	—	15
—	—	—	—	—	—	—	—	—	10	7	2	1	—	—	2	2	1	—	—	—	16
—	—	—	—	—	—	—	—	—	5	—	—	5	3	2	—	1	1	3	—	—	17
—	—	—	—	—	—	9	1	—	23	13	9	43	7	2	33	8	5	9	3	2	18
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	1	1	—	1	—	—	—	—	19
—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	2	—	—	6	6	4	3	3	3	20
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	21
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	24	—	—	7	1	1	—	—	—	22
5	—	—	—	—	—	1	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	23
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	6	—	—	—	—	—	—	—	—	24
—	—	—	—	—	—	—	6	6	—	—	—	4	—	—	4	—	—	1	—	—	25
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	26
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	27
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	28
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—	29

	Arbetsförmedlings-anstalter	Trämasse- o. pappersindustri			Grafisk industri			Industri o. hantverk, ej specific.			Sjöfart och fiske			Kontors-, bank- o. d. personal		
		Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.
	Manliga avdelningen	**1 112**	**66**	**62**	**746**	**28**	**22**	**3571**	**87**	**86**	**4509**	**612**	**606**	**913**	**57**	**46**
1	Stockholms stad	87	3	—	320	16	13	713	4	3	654	22	22	454	28	19
2	Stockholms län	33	—	—	56	1	1	197	11	11	184	1	1	60	3	3
3	Uppsala stad och län	1	—	—	14	—	—	59	2	2	14	—	—	—	—	—
4	Södermanlands län	7	—	—	28	—	—	320	2	2	12	2	2	4	—	—
5	Östergötlands län	8	—	—	26	—	—	195	2	2	60	39	39	26	1	1
6	Norrköping	32	—	—	18	—	—	69	2	2	69	—	—	5	3	3
7	Jönköpings län	17	—	—	10	—	—	110	9	9	19	1	1	20	1	1
8	Kronobergs län	84	58	58	2	—	—	38	—	—	3	—	—	5	—	—
9	Kalmar län	5	—	—	6	—	—	178	—	—	264	3	3	6	—	—
10	Gottlands län	—	—	—	—	—	—	32	—	—	84	—	—	3	—	—
11	Blekinge län	25	—	—	4	—	—	188	10	10	185	7	7	10	2	2
12	Kristianstads län	1	—	—	—	—	—	10	1	1	3	—	—	—	—	—
13	Malmöhus län: Malmö	6	—	—	64	4	3	230	2	2	330	57	57	51	2	2
14	Hälsingborg	5	—	—	22	—	—	66	—	—	425	105	105	7	—	—
15	Övriga anstalter	3	—	—	27	—	—	111	—	—	222	32	32	4	—	—
16	Hallands län	26	4	4	2	—	—	5	—	—	70	—	—	1	2	2
17	Göteborgs och Bohus län	204	—	—	1	—	—	15	—	—	75	—	—	5	—	—
18	Göteborgs stad	69	1	—	87	6	4	159	—	—	1581	343	337	177	12	10
19	Älvsborgs län	81	—	—	—	—	—	193	34	34	20	—	—	4	—	—
20	Skaraborgs län	—	—	—	5	1	1	49	2	2	6	—	—	4	1	1
21	Värmlands län	—	—	—	2	—	—	54	—	—	7	—	—	12	—	—
22	Örebro län	9	—	—	4	—	—	82	—	—	4	—	—	4	—	—
23	Västmanlands län	8	—	—	32	—	—	315	3	3	39	—	—	24	—	—
24	Kopparbergs län	2	—	—	3	—	—	18	—	—	—	—	—	9	—	—
25	Gävle stad och län	18	—	—	5	—	—	25	1	1	54	—	—	7	—	—
26	Västernorrlands län	289	—	—	4	—	—	130	2	2	125	—	—	4	—	—
27	Jämtlands län	92	—	—	1	—	—	5	—	—	—	—	—	1	—	—
28	Västerbottens län	—	—	—	—	—	—	3	—	—	—	—	—	3	—	—
29	Norrbottens län	—	—	—	3	—	—	2	—	—	—	—	—	3	2	2
	Kvinnliga avdelningen	**143**	**27**	**17**	**32**	**7**	**4**	**137**	**15**	**14**	**117**	**21**	**19**	**233**	**28**	**24**
1	Stockholms stad	89	11	7	20	6	3	7	—	—	28	—	—	124	12	11
2	Stockholms län	—	—	—	2	—	—	38	1	1	—	—	—	2	—	—
3	Uppsala stad och län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
4	Södermanlands län	1	—	—	—	—	—	19	2	2	—	—	—	—	—	—
5	Östergötlands län	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	18	1	—
6	Norrköping	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—
7	Jönköpings län	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—
8	Kronobergs län	10	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—
9	Kalmar län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
10	Gottlands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
11	Blekinge län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
12	Kristianstads län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
13	Malmöhus län: Malmö	23	4	5	4	1	1	39	11	11	3	2	2	54	5	5
14	Hälsingborg	1	—	—	1	—	—	4	—	—	7	4	4	—	1	1
15	Övriga anstalter	—	1	1	—	—	—	26	—	—	—	—	—	2	1	1
16	Hallands län	—	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
17	Göteborgs och Bohus län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	1
18	Göteborgs stad	10	7	4	3	—	—	—	—	—	79	15	13	17	5	3
19	Älvsborgs län	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—
20	Skaraborgs län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—
21	Värmlands län	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—
22	Örebro län	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—
23	Västmanlands län	1	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	6	—	—
24	Kopparbergs län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—
25	Gävle stad och län	—	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—	1	1	1
26	Västernorrlands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
27	Jämtlands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
28	Västerbottens län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
29	Norrbottens län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	1	1

Butiks- o. magasinspersonal			Hotell- o. restaurangpersonal			Transportarbetare			Allmän el. litterär verksamhet			Handel och samfärdsel, ej specific.			Husligt arbete			Annat arbete			
Ans.	L. p.	T.p.	Ans.	L. p.	T.p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L.p.	T.p.	Ans.	L.p.	T.p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	
1503	**86**	**80**	**254**	**15**	**14**	**4 439**	**376**	**297**	**83**	**9**	**8**	**103**	**11**	**8**	**9**	—	—	**18737**	**4 165**	**4 103**	
667	53	50	109	7	6	805	123	119	48	6	5	17	1	—	2	—	—	1 791	663	659	1
56	4	4	7	—	—	128	14	14	—	—	—	—	—	—	2	—	—	974	192	192	2
36	2	1	2	1	1	87	2	2	3	—	—	—	—	—	—	—	—	634	164	159	3
71	—	—	*1*	—	—	*86*	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	*519*	*107*	*106*	4
36	1	1	5	—	—	202	11	11	—	—	—	2	2	—	—	—	—	579	105	103	5
29	5	5	6	—	—	129	69	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	191	21	21	6
12	—	—	7	—	—	79	3	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	753	197	194	7
3	—	—	5	—	—	40	2	2	1	—	—	—	—	—	3	—	—	1 282	126	126	8
15	—	—	4	—	—	140	—	—	3	—	—	—	—	—	—	—	—	906	128	128	9
—	—	—	8	—	—	38	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	206	58	58	10
12	—	—	3	—	—	69	6	6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1 138	82	80	11
4	—	—	2	1	1	14	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	558	170	170	12
145	4	4	24	1	1	290	13	13	—	—	—	37	—	—	—	—	—	567	38	38	13
32	—	—	6	—	—	85	5	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	226	19	19	14
21	7	7	3	1	1	50	15	15	—	—	—	—	—	—	—	—	—	807	81	81	15
13	1	1	2	—	—	49	3	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	61	6	6	16
8	—	—	1	—	—	97	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	867	94	94	17
242	7	5	36	1	1	822	83	79	26	2	2	47	8	8	—	—	—	1 231	460	458	18
7	—	—	2	—	—	31	3	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	545	120	120	19
1	—	—	3	1	1	18	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	271	145	145	20
14	—	—	3	1	1	132	6	6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	348	99	98	21
18	—	—	5	—	—	38	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	640	167	167	22
30	—	—	3	—	—	114	3	3	1	1	1	—	—	—	2	—	—	923	26	26	23
7	—	—	3	1	1	40	3	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	608	146	144	24
6	—	—	2	—	—	290	1	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	294	95	95	25
11	1	1	—	—	—	539	3	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1 097	452	420	26
2	—	—	2	—	—	16	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	277	114	114	27
2	—	—	—	—	—	7	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	234	35	34	28
3	1	1	—	—	—	4	3	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	215	55	48	29
304	**52**	**39**	**862**	**678**	**472**	**95**	**63**	**43**	**150**	**156**	**96**	**4**	**23**	**19**	**6076**	**6 342**	**4 341**	**91**	**2**	**1**	
143	11	7	390	275	196	32	13	12	89	79	46	3	23	19	1634	1 973	1 423	28	2	1	1
—	—	—	16	10	7	2	1	1	2	—	—	—	—	—	240	243	137	—	—	—	2
1	—	—	7	6	6	1	—	—	3	3	3	—	—	—	117	88	71	—	—	—	3
4	1	1	11	9	7	—	—	—	2	4	4	—	—	—	142	161	87	1	—	—	4
5	8	8	16	16	12	3	1	—	15	4	2	—	—	—	341	238	161	8	—	—	5
2	—	—	6	4	2	3	4	3	6	2	—	—	—	—	106	132	95	7	—	—	6
2	—	—	13	9	5	—	—	—	2	3	3	—	—	—	180	92	63	1	—	—	7
—	—	—	9	9	7	—	—	—	4	4	4	—	—	—	79	83	49	—	—	—	8
—	—	—	5	7	5	—	1	1	—	—	—	—	—	—	120	82	61	1	—	—	9
—	—	—	6	6	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	21	28	7	—	—	—	10
9	—	—	12	11	8	—	—	—	—	—	—	—	—	—	180	151	89	—	—	—	11
8	—	—	25	24	15	4	—	—	—	—	—	—	—	—	195	177	112	—	—	—	12
80	9	4	53	42	26	23	21	11	5	5	2	—	—	—	429	485	333	—	—	—	13
3	4	4	29	11	11	—	1	1	—	—	—	—	—	—	150	128	102	4	—	—	14
2	—	—	22	14	14	6	3	3	2	13	2	—	—	—	240	168	120	3	—	—	15
2	—	—	4	2	2	1	—	—	1	1	—	—	—	—	45	47	25	—	—	—	16
2	—	—	9	11	9	—	2	1	—	2	1	—	—	—	58	46	33	2	—	—	17
22	12	9	36	32	13	10	12	7	16	8	5	—	—	—	486	809	543	35	—	—	18
—	1	—	8	11	3	—	1	—	—	3	2	—	—	—	61	63	27	—	—	—	19
5	4	4	20	26	12	—	—	—	—	—	—	—	—	—	176	221	107	—	—	—	20
—	—	—	5	9	7	—	—	—	2	3	2	—	—	—	132	134	91	—	—	—	21
3	—	—	30	15	12	8	3	3	—	10	8	—	—	—	224	211	153	—	—	—	22
—	—	—	10	15	10	1	—	—	—	2	2	1	—	—	174	143	99	1	—	—	23
3	—	—	30	21	16	—	—	—	1	2	2	—	—	—	155	115	78	—	—	—	24
1	—	—	13	9	4	1	—	—	—	7	7	—	—	—	105	85	73	—	—	—	25
—	—	—	—	7	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	27	29	16	—	—	—	26
3	—	—	31	29	24	—	—	—	—	1	1	—	—	—	100	67	59	—	—	—	27
3	1	1	25	18	15	—	—	—	—	—	—	—	—	—	84	73	64	—	—	—	28
1	1	1	21	20	17	—	—	—	—	—	—	—	—	—	75	70	63	—	—	—	29

Antalet arbetslösa inom arbetarorganisationerna den 31 januari 1922.

Fackförbund	Redovisade avdelningar	Redovisade medlemmar[1]				Arbetslösa					Orsak		Arbetslediga på grund av					Arbetslöshetsdagar		
		Män		Kvinnor	Tillsammans	Män		Kvinnor	Tillsammans		arbetsbrist	tillfällig orsak	sjukdom	arbetskonflikt	vanföreskap	annan orsak	Tillsammans	Antal redovisade		Antal dagar under jan. 1922
		Helt betalande	Halvt betalande			Helt betalande	Halvt betalande		Antal	%								avdeln.	medlemmar	
Bleck- och plåtslagareförbundet	47	1 322	177	—	1 499	605	30	—	635	42·4	634	1	71	—	18	5	94	38	1 388	12 944
Bokbindareförbundet	10	167	18	458	643	17	1	89	107	16·6	107	—	24	—	1	45	70	5	359	1 386
Bryggeriindustriarbetareförbundet	23	2 302	43	757	3 102	136	56	96	288	9·3	288	—	128	48	19	—	195	16	2 742	6 846
De förenade förbunden	47	2 443	119	330	2 892	480	33	54	567	19·6	562	5	146	111	8	21	286	34	2 226	11 825
Elektriska arbetareförbundet	83	2 378	241	—	2 619	587	53	—	640	24·4	629	11	60	102	38	16	216	64	2 156	13 441
Gjutareförbundet	84	2 745	262	7	3 014	2 194	227	5	2 426	80·5	2 426	—	157	1	22	23	203	70	2 262	25 104
Grov- o. fabriksarbetareförbundet	154	11 877	861	1 353	14 091	5 477	396	392	6 265	44·5	5 241	1024	750	61	72	1 137	2 020	113	10 381	125 413
Gruvindustriarbetareförbundet	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Handelsarbetareförbundet	83	4 237	681	1 321	6 239	558	159	71	788	12·6	788	—	169	—	29	30	228	55	5 443	21 464
Hattarbetareförbundet	2	54	—	—	54	9	—	—	9	16·7	9	—	3	—	1	—	4	—	—	—
Litografiska förbundet	15	722	49	—	771	56	12	—	68	8·8	68	—	15	—	5	—	20	—	—	—
Livsmedelsarbetareförbundet	40	2 661	575	953	4 189	366	10	94	470	11·2	464	6	95	48	12	730	885	35	2 943	11 279
Kommunalarbetareförbundet	67	5 609	228	119	5 956	339	11	10	360	6·0	314	46	254	—	7	—	261	26	2 299	5 440
Metallindustriarbetareförbundet	120	—	—	—	48 403	—	—	—	19 275	39·8	—	—	—	—	—	—	—	106	44 499	485 608
Därav: Järnbruksarbetare	45	—	—	—	10 156	—	—	—	3 289	32·4	—	—	—	—	—	—	—	40	8 816	83 031
Mek. verkstadsarbetare	75	—	—	—	38 247	—	—	—	15 986	41·8	—	—	—	—	—	—	—	66	35 683	402 577
Murareförbundet	32	1 376	144	—	1 520	1 129	90	—	1 219	80·2	1 106	113	19	—	3	—	22	23	896	19 008
Måleriarbetareförbundet	36	2 092	56	1	2 149	1 394	17	—	1 411	65·7	1 332	79	20	—	16	3	39	31	1 950	31 065
Pappersindustriarbetareförbundet	32	3 546	129	124	3 799	1 316	52	24	1 392	36·6	1 392	—	165	175	30	137	507	23	3 133	28 381
Pälsvaruindustriarbetareförbundet	7	209	45	308	562	48	9	50	107	19·0	100	7	28	—	10	4	42	4	420	2 514
Sadelmakare- o. tapetserareförb.	40	924	77	60	1 061	175	2	—	177	16·7	177	—	31	—	9	—	40	21	829	3 888
Sko- och läderindustriarbetareförb.	27	3 674	434	1 969	6 077	809	86	182	1 077	17·7	1 046	31	221	19	75	—	315	23	3 464	19 180
Skrädderiarbetareförbundet	33	1 367	98	1 659	3 124	195	22	347	564	18·1	537	27	76	—	4	—	80	26	2 905	12 534
Stenindustriarbetareförbundet	23	697	80	—	777	347	28	—	375	48·3	328	47	25	17	3	27	72	14	574	7 063
Stuckatörförbundet	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Sågverksindustriarbetareförbundet	106	6 848	1 156	5	8 009	4 073	556	2	4 631	57·8	4 243	388	243	246	75	200	764	81	6 089	85 902
Textilarbetareförbundet	31	1 905	149	2 141	4 195	161	9	113	283	6·7	283	—	336	79	22	18	455	8	932	3 155
Tobaksindustriarbetareförbundet	8	544	46	2 479	3 069	39	—	7	46	1·5	46	—	162	—	3	52	217	5	2 880	1 882
Transportarbetareförbundet	23	2 270	120	—	2 390	425	107	—	532	22·3	500	32	95	—	10	290	395	17	1 571	13 608
Träarbetareförbundet	131	7 854	805	13	8 672	4 287	419	7	4 713	54·3	4 565	148	421	150	63	11	645	120	8 246	74 876
Tunnbinderiarbetareförbundet	11	299	14	—	313	135	2	—	137	43·8	137	—	12	12	1	—	25	9	308	3 254
Typografförbundet	22	818	220	36	1 074	101	34	5	140	13·0	140	—	28	—	16	6	50	17	1 024	4 023
Väg- o. vattenbyggnadsarbetareförb.	6	500	5	—	505	251	2	—	253	50·1	195	58	14	1	2	—	17	5	456	3 540
Summa	1 343	[2] —	[2] —	[2] —	140 768	[2] —	[2] —	[2] —	48 955	34·8	[2] —	[2] —	[2] —	[2] —	[2] —	[2] —	[2] —	989	112 375	1 085 078

[1] Jfr noten å sid. 365. — [2] Enär uppgifter icke kunnat erhållas från samtliga organisationer, ha slutsummor icke nedräknats.

Arbetslösheten inom arbetarorganisationerna.

Den 31 januari 1922.

Januari månad medförde åter en stegring av arbetslöshetssiffran. Av de 140 768 medlemmar, som de rapporterande fackföreningarna tillsammans redovisat, voro 48 955 eller 34·8 % arbetslösa den 31 januari mot 33·2 % den 31 december.[1]

En sammanställning av tillgänglig arbetslöshetsstatistik från Sverige och vissa andra länder visar följande procenttal för månaderna jan. 1921—jan. 1922.

	Jan.	Febr.	Mars	April	Maj	Juni	Juli	Aug.	Sept.	Okt.	Nov.	Dec.	Jan.
Sverige	20·1	20·7	24·5	24·2	25·1	27·7	27·9	27·4	27·3	27·1	28·8	33·2	34·8
Norge	10·5	13·1	14·9	14·7	16·1	18·4	15·9	14·7	14·7	15·1	15·7	18·3	—
Danmark	19·7	23·2	23·6	21·7	18·6	16·8	16·7	17·7	16·6	18·3	20·8	25·2	28·9
England	6·9	8·5	10·0	17·6	22·2	23·1	16·7	16·5	14·8	15·6	15·9	16·5	16·8
Tyskland	4·5	4·7	3·7	3·9	3·7	3·0	2·6	2·2	1·4	1·2	1·4	1·6	3·3
Nederländerna . . .	16·5	16·4	13·9	11·9	9·4	8·1	7·6	7·3	6·8	6·9	—	—	—
Belgien	19·3	22·7	31·5	31·2	32·3	22·9	21·4	21·7	17·7	13·6	13·9	11·4	—
Kanada	13·1	16·1	16·5	16·3	15·5	13·1	9·1	8·7	8·5	7·4	11·1	—	—
Massachusetts . . .	—	—	22·1	—	—	20·1	—	—	19·1	21·2	—	—	—
Nya Syd-Wales . .	10·3	13·6	8·7	6·5	13·9	7·9	8·4	15·0	12·2	10·5	9·3	—	—

Beträffande den inbördes jämförbarheten mellan dessa siffror hänvisas till vad därom anfördes i andra häftet av Sociala Meddelanden, sid. 148.

Livsmedelspriser och levnadskostnader.

Livsmedelspriser under februari månad 1922.[2] De noteringar av minuthandelspriser å livsmedel, som meddelas i efterföljande sammandragstabell för socialstyrelsens 49 ombudsorter, ha inhämtats och bearbetats på samma sätt, som tidigare varit fallet.[3] Under hänvisning till denna tabell må följande anföras rörande de under de senaste månaderna inträffade prisförändringarna å de olika varuslagen.

Februari månad medförde en avsaktning av den kraftiga nedgång i fråga om livsmedelspriserna, som under en längre tid gjort sig gällande och särskilt under sistlidne januari månad var markerad. Visserligen har flertalet i budgeten ingående varuslag undergått prisväxlingar antingen i uppåtgående eller nedåtgående riktning, med någon övervikt för den nedåtgående tenden-

[1] Till följd av det skydd, som dessa uppgifter åtnjuta enligt 2 § 4 mom. tryckfrihetsförordningen, kan icke meddelas, i vad mån siffrorna avse hela antalet medlemmar inom fackförbunden. På grundval av dessa siffror kunna alltså inga slutsatser dragas beträffande fackförbundens verkliga medlemsantal eller rörande förändringar i detta hänseende.

[2] Preliminära siffror.

[3] För de förändringar i fråga om inhämtandet av det prisstatistiska primärmaterialet, som företagits vid ingången av år 1920, har redogörelse lämnats i häfte n:r 5, årg. 1920.

Medelpris per år (1913—1921) och per månad (febr. 1921—febr. 1922)

	Varuslag	Kvantitet	1913	1914	1915	1916	1917	1918	1919	1920	1921
			öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre
1	Mjölk: oskummad	l.	14	15	16	19	25	× 38	47	44	35
2	handskummad	»	8	8	9	10	15	× 24	—	26	20
3	separerad	»	6	6	7	8	12	× 19	23	19	13
4	Smör: bords- (mejeri-)	kg.	236	239	292	××310	× 401	× 587	729	657	496
5	mat- (lands-)	»	213	218	260	295	× 358	× 546	727	651	486
6	Ost: helfet, okryddad	»	164	162	197	257	× 305	× 372	624	524	389
7	halvfet, »	»	121	119	149	191	× 234	× 332	500	374	267
8	Margarin: växt-, bästa sort	»	135	144	170	216	—	—	433	376	293
9	Ägg: svenska, färska	tjog	159	171	198	237	343	725	681	578	428
10	» konserverade	»	137	151	169	204	307	615	716	533	393
11	Potatis: gammal	hl.	—	—	—	526	× 955	× 1200	1271	963	947
12	»	5 l.	28	30	36	33	× 58	× 68	71	60	60
13	färsk	»	46	80	87	76	146	237	102	191	124
14	Ärter, gula	kg.	31	35	57	55	× 63	× 66	78	69	58
15	Bruna bönor	»	48	49	75	111	199	× 173	214	130	83
16	Mjöl: vete-, svenskt, bästa sort [2]	»	31	33	40	××38	× 42	× 50	× 75	91	71
17	råg-, » » »	»	22	23	32	××29	× 36	× 41	× 56	56	46
18	rågsikt-, » »	»	27	29	39	××34	—	—	× 73	73	63
19	Gryn: havre- (ångpreparerade)	»	36	42	52	50	× 68	× 82	99	101	72
20	ris-, bästa sort svenska (»R. T.»)	»	41	41	46	52	× 75	× 73	111	176	85
21	Rågbröd: hårt, grovt spisbröd	»	41	43	54	58	× 62	× 73	96	111	108
22	hårt, knäckebröd	»	—	—	—	—	—	—	—	139	132
23	mjukt, limpa, söt	»	38	40	48	49	× 60	× 75	96	105	93
24	» » sur (»grovbröd»)	»	30	31	38	38	× 45	× 49	64	71	65
25	Vetebröd: skorpor, ordinära [3]	»	76	78	88	90	× 117	× 180	230	254	217
26	mjukt, bil-, bakat med vatten [3]	»	43	46	53	54	× 68	× 88	116	128	113
27	ligaste sort » » mjölk [3]	»	60	61	67	66	× 83	× 144	167	145	129
28	Nötkött, färskt: stek	»	122	116	140	193	219	567	563	398	301
29	soppkött	»	100	95	119	169	193	507	490	333	243
30	Kalvkött, stek: gödkalv	»	131	130	154	203	× 215	546	512	493	377
31	spädkalv	»	72	70	87	122	× 148	357	312	274	204
32	Fårkött: färskt, stek	»	133	130	158	215	258	626	600	431	310
33	salt, svenskt	»	114	118	139	194	241	546	547	385	264
34	Renkött, färskt, stek	»	119	121	140	184	261	509	557	442	348
35	Fläsk: färskt	»	133	129	191	233	× 270	× 388	605	449	321
36	salt, svenskt (sidfläsk)	»	140	137	198	246	× 287	× 404	619	470	338
37	» amerikanskt »	»	—	—	—	—	—	—	—	364	275
38	Fisk, färsk: abborre	»	75	76	80	99	122	211	202	191	166
39	gädda	»	108	110	117	149	188	317	333	312	260
40	sill	»	34	35	45	68	91	149	110	102	92
41	strömming	»	38	39	43	56	65	123	114	106	91
42	torsk	»	55	57	62	82	111	196	160	139	119
43	rödspotta (»spätta»)	»	79	81	89	123	167	295	244	219	199
44	kolja	»	—	—	—	—	—	—	—	152	134
45	salt: sill, prima	»	[1] 45	45	57	97	105	145	148	120	87
46	strömming	»	30	31	36	61	73	100	105	74	65
47	Kabeljo av långa med fenor o. stjärt	»	56	58	72	111	152	293	223	156	113
48	Kaffe (obränt), prima Santos	»	170	159	161	209	× 315	× 307	316	331	210
49	Socker, bit-	»	67	65	66	× 68	× 70	× 92	× 133	× 168	× 170
50	Salt (matsalt)	»	—	10	10	13	19	31	32	31	26
51	Svagdricka	l.	6	6	7	8	10	14	16	16	17
52	Fotogen, Water White	»	20	21	23	27	37	—	71	60	53
53	Ved: björk-, osågad, hemkörd (per	famn	2560	2630	2890	3810	5520	7850	8220	10310	7090
54	barr- » »storfamn»: 3·56 kbm)	»	2040	2110	2310	3060	4500	6620	6740	8230	5620
55	Bränntorv	100 kg.	196	220	290	385	670	1035	896	964	659
56	Kol: antracit- (»valnöt»)	hl.	401	411	531	717	906	—	—	2069	1286
57	eng. hushålls- (fyrkol) hemkörd	»	234	242	367	543	707	—	—	1664	703
58	Koks: gasverks- (krossad) [4]	»	165	157	211	292	413	—	—	1177	452
59	eng. kamin- »	»	189	190	248	339	521	—	—	1249	481

[1]) Uppgifterna för år 1913 avse sill av märket »K. K. K.». — [2]) Uppgifterna avse 1917—aug. — [3]) vetebrödstyper, vadan de meddelade priserna avse kvaliteter närmast motsvarande de i varulistan an- — [××]) Eljest fastställda pris. (Beträffande maximiprisbestämmelser å olika varuslag hänvisas till Soc.

för samtliga orter (44 orter åren 1913—1919 samt 49 orter fr. o. m. år 1920).

Febr. 1921	Mars 1921	April 1921	Maj 1921	Juni 1921	Juli 1921	Aug. 1921	Sept. 1921	Okt. 1921	Nov. 1921	Dec. 1921	Jan.[5]) 1922	Febr.[5]) 1922	Höjning (+) eller sänkning (—) i %		
öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	febr. 1914—febr. 1922	febr. 1921—febr. 1922	
39	38	37	36	35	34	34	33	33	32	30	26	26	+ 85·7	— 33·3	1
22	22	21	20	19	19	19	18	18	18	17	15	14	+ 75·0	— 36·4	2
15	14	14	13	13	13	13	12	12	12	11	10	9	+ 50·0	— 40·0	3
521	528	550	470	461	463	536	500	463	460	411	342	330	+ 41·0	— 36·7	4
515	517	543	472	453	444	510	486	451	449	406	330	322	+ 53·3	— 37·5	5
448	423	398	383	376	371	371	366	360	354	342	327	311	+ 90·8	— 30·6	6
315	288	274	257	257	250	256	252	247	258	227	218	207	+ 72·5	— 34·3	7
335	331	322	281	278	276	275	274	268	262	247	199	192	+ 39·1	— 42·7	8
531	403	301	285	306	334	359	370	452	560	591	431	446	+ 154·9	— 16·0	9
470	331	—	—	275	295	283	—	407	445	453	370	386	+ 166·2	— 17·9	10
1114	1084	1013	951	922	939	898	1000	816	763	742	760	756	—	— 32·1	11
70	68	66	63	61	60	51	63	53	51	49	50	50	+ 85·2	— 28·6	12
—	—	—	—	—	164	84	—	—	—	—	—	—	—	—	13
66	63	61	59	59	58	58	57	53	50	48	47	47	+ 51·6	— 28·8	14
92	85	81	79	77	77	77	77	79	82	88	90	92	+ 100·0	0·0	15
76	72	69	71	76	74	75	70	63	58	57	57	56	+ 80·6	— 26·3	16
49	48	48	49	51	51	48	44	40	35	34	33	33	+ 57·1	— 32·7	17
66	65	66	68	71	70	68	63	56	49	49	48	47	+ 80·8	— 28·8	18
80	76	75	74	74	74	74	71	66	56	53	52	51	+ 41·7	— 36·3	19
111	94	86	79	78	77	75	74	72	69	68	67	67	+ 67·5	— 39·6	20
113	111	110	110	110	111	110	107	103	99	96	94	92	+ 124·4	— 18·6	21
137	135	135	133	134	134	134	131	128	123	120	118	117	—	— 14·6	22
99	95	95	94	95	95	94	93	86	83	82	80	79	+ 107·9	— 20·2	23
66	65	67	67	67	67	66	65	59	57	58	57	56	+ 86·7	— 15·2	24
230	224	222	220	221	220	218	214	199	192	189	188	186	+ 148·0	— 19·1	25
120	117	116	116	116	116	116	112	105	99	98	99	96	+ 118·2	— 20·0	26
134	132	130	130	131	131	130	128	120	117	117	114	113	+ 88·3	— 15·7	27
334	326	319	314	309	308	306	298	271	244	230	223	221	+ 84·2	— 33·8	28
272	263	259	256	251	250	246	238	215	193	181	175	173	+ 74·7	— 36·4	29
424	411	404	395	389	375	366	355	337	314	305	303	295	+ 125·2	— 30·4	30
232	230	217	209	203	201	197	192	182	168	169	166	162	+ 121·9	— 30·2	31
336	343	352	350	342	335	318	294	252	225	221	224	229	+ 72·2	— 31·8	32
299	296	290	283	286	282	276	260	205	192	195	186	187	+ 58·5	— 37·5	33
390	380	371	369	—	—	292	321	322	312	296	280	274	+ 122·8	— 29·7	34
345	331	324	313	308	314	327	330	313	288	266	256	249	+ 90·1	— 27·8	35
365	348	338	331	327	334	343	343	329	303	283	273	265	+ 92·0	— 27·4	36
324	302	286	267	265	260	275	273	251	232	213	203	196	—	— 39·5	37
193	190	167	140	143	161	160	161	169	160	157	163	169	+ 111·3	— 12·4	38
301	288	252	226	238	267	270	263	254	246	220	224	236	+ 103·4	— 21·6	39
64	67	83	87	105	117	113	113	94	92	82	78	70	+ 118·8	+ 9·4	40
102	98	94	91	97	91	79	80	86	86	78	84	87	+ 117·5	— 14·7	41
127	130	119	114	115	118	116	116	117	112	107	109	124	+ 110·2	— 2·4	42
226	218	191	176	195	207	201	189	184	195	181	213	220	+ 171·6	— 2·7	43
139	151	137	129	133	139	129	131	128	123	116	121	127	—	— 8·6	44
98	95	92	85	81	81	86	86	83	80	80	82	83	+ 80·4	— 15·3	45
73	66	66	60	63	71	68	68	58	54	53	52	51	+ 59·4	— 30·1	46
135	131	122	116	110	111	102	97	94	95	96	100	103	+ 83·9	— 23·7	47
246	231	216	205	202	202	197	196	191	191	190	189	191	+ 19·4	— 22·4	48
*178	*178	*178	*167	*167	*167	*167	*167	*166	*166	*165	*165	*166	+ 159·4	— 6·7	49
28	28	27	26	26	26	25	24	24	23	23	22	22	—	— 21·4	50
17	17	17	17	17	17	17	17	17	16	16	16	16	+ 166·7	— 5·9	51
68	63	61	57	50	47	46	45	43	43	42	42	41	+ 105·0	— 39·7	52
8880	8260	7850	7460	7040	6630	6290	6070	5810	5550	5360	5160	5030	+ 93·5	— 43·4	53
6970	6480	6180	5900	5610	5370	5080	4890	4710	4420	4150	4020	3940	+ 91·3	— 43·5	54
807	747	743	700	678	648	599	548	548	530	502	508	503	+ 140·7	— 37·7	55
1563	1477	1452	1384	1389	1312	1102	999	976	985	1004	1015	1034	+ 161·8	— 33·8	56
907	792	757	732	726	727	603	537	499	491	484	480	518	+ 127·2	— 42·9	57
595	524	511	470	441	424	390	353	317	327	322	325	349	+ 126·6	— 41·3	58
601	526	534	526	492	475	396	353	366	360	360	364	400	+ 117·4	— 33·4	59

1919 75 % utmalning. — [3]) Under tiden för den statliga regleringen av brödsäd saluförde ej rena givna. — [4]) T. o. m. år 1919 avse uppgifterna okrossad koks. — [5]) Preliminära siffror. —* Maximipris. Medd., årg. 1920, noten å sid. 680.)

sen, men de inträffade förändringarna ha varit helt obetydliga. Av de 58 varuslag, å vilka noteringar inhämtats, ha under månaden 32 varit föremål för *prissänkning*. Bland dessa torde särskilt böra nämnas mejeriprodukter, margarin, bröd och fläsk. Fullt *oförändrade* äro medelpriserna å 7 varuslag, däribland oskummad mjölk och potatis. *Prisstegring* har ägt rum beträffande 19 varuslag, bland vilka märkas färska ägg, som annars i regel vid denna årstid bruka vara i fallande, och samtliga sorter färsk fisk med undantag av sill.

Sammanfattning av livsmedelsprisernas förändringar juli 1914—febr. 1922. Till belysande av de allmänna förändringar, som med avseende å livsmedelspriserna ägt rum i detaljhandeln från tiden före världskrigets utbrott till och med februari 1922, meddelas efterföljande indexserier, vilka utarbetats på sätt förut beskrivits i Sociala Meddelanden (årg. 1920, sid. 752 ff.).

	År 1914				År 1915				År 1916				År 1917			
	Juli 1914	3:e kv.	4:e kv.		1:a kv.	2:a kv.	3:e kv.	4:e kv.	1:a kv.	2:a kv.	3:e kv.	4:e kv.	1:a kv.	2:a kv.	3:e kv.	4:e kv.
A. Aritmetiska (»ovägda») medeltal	100	103	108		114	121	129	138	143	148	162	175	190	197	208	235
B. »Vägda» medeltal . .	100	103	107		113	121	124	128	130	134	142	152	166	175	181	201

	År 1918				År 1919				År 1920				År 1921				År 1922	
	1:a kv.	2:a kv.	3:e kv.	4:e kv.	1:a kv.	2:a kv.	3:e kv.	4:e kv.	1:a kv.	2:a kv.	3:e kv.	4:e kv.	1:a kv.	2:a kv.	3:e kv.	4:e kv.	Jan.[1]	Febr.[1]
A.	268	305	330	372	364	352	343	332	316	316	331	323	283	250	237	210	198	198
B.	227	255	277	320	335	328	311	308	293	295	304	301	266	240	231	210	190	189

Enligt vad såväl den »ovägda» som den »vägda» indexserien giver vid handen, har den allmänna prisnivån i fråga om livsmedel, lyse och bränsle i det närmaste bibehållit sig oförändrad sedan föregående månadsskifte, med en justering av den »vägda» indexsiffran med 1 enhet nedåt; det »ovägda» indextalet kvarstår oförändrat.

Levnadskostnadernas allmänna förskjutningar sedan juli 1914. Det må noga observeras, att samtliga ovan angivna stegringssiffror endast avse den förhöjning, som drabbat priserna å livsmedel, lyse och bränsle. För att däremot få en fullständig bild av prisstegringens inverkan å en familjs hela utgiftsstat måste tydligen undersökningen utsträckas till att omfatta även *övriga* i budgeten ingående poster, såsom hyra, kläder, skatter m. m., vilka utgiftsposter förete delvis väsentligt andra prisrörelser. En dylik beräkning finnes publicerad i häfte 2 av Sociala Meddelanden 1922 (sid. 157), och enligt denna uppgick den allmänna stegringen av levnadskostnaderna från juli 1914 till tiden omkring den 1 januari 1922 till c:a 116 % mot 131 % vid närmast föregående undersökningstillfälle, den 1 oktober 1921.

[1] Preliminära siffror.

Arbetsmarknaden under mars månad 1922.

Arbetsförmedlingsanstalternas rapporter för mars månad visade en ej obetydlig minskning av antalet arbetssökande i förhållande till antalet lediga platser. Relationssiffran var nämligen 381, mot 479 föregående månad. Såsom förut framhållits, få dock dessa siffror under nuvarande förhållanden ej tillmätas alltför stor betydelse, enär de i hög grad influeras av samarbetet mellan arbetsförmedlingen och den offentliga hjälpverksamheten för arbetslösa. Även om man frånser de arbetstillfällen, som erbjudits vid offentliga nödhjälpsarbeten, och endast tar hänsyn till förhållandena på öppna arbetsmarknaden, framgår emellertid av rapporterna, att arbetstillgången i de flesta landsdelar börjat ökas. I främsta rummet gäller detta naturligtvis jordbruket, där vårens annalkande givit sig tillkänna genom en ökad efterfrågan å arbetskraft. Att denna dock varit mindre än föregående år och att ett avsevärt överskott av arbetssökande alltjämt funnits även på detta område torde åtminstone i någon mån få tillskrivas den ihållande kölden, som ännu så länge omöjliggjort förarbetena till vårbruket. Vissheten om att tillgången på arbetskraft är så avsevärt större än eljest har måhända också medfört, att arbetsgivarna icke gjort sig någon brådska med att anmäla sitt behov hos arbetsförmedlingen. Det torde sålunda nog kunna emotses en fortgående ökning av arbetstillgången å landsbygden även under april månad.

Även inom industrien rapporterades ökad arbetstillgång i vissa branscher. Bl. a. återupptogs driften vid en del gruvor, glasbruk och byggnadsämnesfabriker, där arbetet förut legat nere. Inom metallindustrien, som eljest fortfarande är hårt pressad av depressionen, förmärktes också något ökad arbetstillgång å en del platser, däribland Göteborg. I Stockholm däremot rådde fortfarande mycket stor arbetslöshet inom hithörande fack liksom inom industrien i övrigt. De alltjämt olösta avtalsfrågorna vållade i likhet med föregående månad åtskilliga konflikter, bl. a. en lockout vid pappersbruken under de tre sista veckorna av månaden. Inom trämasse- och sågverksindustrierna samt vid järnbruken förekommo också åtskilliga lönetvister med därav följande arbetsinställelser, vilka dock icke ledde till några allmänna konflikter.

Byggnadsverksamheten låg fortfarande i stort sett nere, bl. a. i avvaktan på avtalens utgång den 1 april.

För sjöfolket började tillgången å hyror ökas ej blott i västkuststäderna utan även i Stockholm och de andra östersjöhamnarna. Där sjöfarten ännu ej kommit i gång, erbjödos sjömännen åtminstone en del arbetstillfällen med rosthackning och andra utrustningsarbeten.

Inom de kvinnliga yrkena var arbetstillgången i likhet med föregående månader avgjort bättre än för de manliga. Någon egentlig arbetslöshet torde,

om man frånräknar en del affärsanställda och specialarbeterskor, knappast ha gjort sig gällande.

Antalet ansökningar om arbete *på 100 lediga platser* vid de offentliga arbetsförmedlingsanstalterna under mars samt under föregående månader och år framgår av efterföljande sammanställning:

	Jan.	Febr.	Mars	April	Maj	Juni	Juli	Aug.	Sept.	Okt.	Nov.	Dec.
1902—1912	182	150	119	104	106	119	118	101	93	104	141	134
1913	153	133	110	97	99	112	107	96	89	98	129	117
1914	125	127	107	91	93	104	99	133	121	128	192	182
1915	202	181	147	125	118	135	134	122	110	110	141	113
1916	138	124	109	90	85	92	82	88	79	87	106	97
1917	110	124	118	108	93	94	88	83	81	100	115	105
1918	137	167	158	143	136	156	147	131	115	109	125	139
1919	179	162	141	111	99	100	101	97	92	92	113	110
1920	125	112	91	80	84	92	94	95	98	110	155	153
1921	246	301	240	203	213	258	261	235	223	263	384	473
1922	*482*	*479*	*381*	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Därav inom jord- och skogsbruk:												
1918	70	87	91	77	74	80	88	106	95	85	99	116
1919	122	95	90	69	67	64	74	104	94	83	110	95
1920	95	85	77	64	71	63	68	87	85	84	111	123
1921	120	102	100	81	80	98	108	124	136	166	242	362
1922	*341*	*282*	*216*	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Övriga näringsgrupper:												
1918	160	196	184	168	153	175	168	145	124	119	133	143
1919	192	181	157	126	109	110	109	94	91	97	114	113
1920	133	121	96	86	88	101	102	98	104	127	174	159
1921	276	354	288	249	249	294	302	275	256	304	415	488
1922	*502*	*514*	*420*	—	—	—	—	—	—	—	—	—

Växlingarna på arbetsmarknaden under de senaste åren framgå även av efterföljande tablå, avseende antalet *arbetslösa inom fackföreningarna* i procent av hela det redovisade medlemsantalet:

	31/1	28/2	31/3	30/4	31/5	30/6	31/7	31/8	30/9	31/10	30/11	31/12
1911	—	12·0	10·4	6·7	3·5	3·2	2·9	3·1	2·8	4·3	4·4	8·5
1912	11·1	8·4	6·5	5·2	3·7	3·3	2·8	2·7	2·9	3·6	5·7	8·4
1913	8·9	7·1	5·7	4·0	2·6	2·7	2·5	2·3	2·2	2·6	4·4	7·5
1914	10·4	7·5	6·5	5·1	3·2	3·1	3·0	8·1	7·7	8·1	10·3	15·0
1915	14·8	12·0	11·2	8·5	6·7	6·3	4·0	3·6	3·5	3·8	4·5	7·7
1916	8·0	6·7	5·2	4·7	3·3	2·7	2·7	2·2	2·2	2·3	2·2	5·4
1917	5·9	5·5	7·0	4·4	2·8	3·1	3·3	2·8	2·4	2·8	2·4	5·8
1918	6·0	5·0	4·9	5·0	4·0	4·6	4·2	3·5	3·7	3·2	3·4	7·3
1919	7·5	7·6	8·1	7·5	6·1	4·6	3·8	3·2	3·1	3·2	3·8	7·2
1920	7·6	7·5	4·5	3·5	2·9	3·4	2·8	3·0	2·9	4·3	7·0	15·8
1921	20·1	20·7	24·5	24·2	25·1	27·7	27·9	27·4	27·3	27·1	28·8	33·2
1922	*34·8*	*32·1*	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

Arbetslöshetens utbredning inom olika fack framgår närmare av tabellen å sid. 421.

Arbetslöshetsfrågan vid 1922 års riksdag.

II.[1]

Nytt förskott å arbetslöshetsanslaget. Av det anslag å förslagsvis 85 miljoner kronor, som å tilläggsstaten för innevarande år äskats för bekämpande av arbetslösheten, hade riksdagen, såsom förut är nämnt, den 8 februari 1922 i enlighet med statsutskottets hemställan beviljat ett förskott av 20 miljoner för möjliggörande av understödsverksamhetens uppehållande i dess dåvarande omfattning under så lång tid framåt, att därunder den grundliga prövning, som de föreliggande frågornas vikt och beloppens storlek betingade, skulle kunna medhinnas från riksdagens sida.

Den 31 mars avgavs av statsutskottet ett förnyat utlåtande i denna fråga, vari anfördes, att det förut beviljade förskottet, enligt vad utskottet inhämtat, kunde förväntas bliva förbrukat under loppet av april månad. Emellertid såge sig icke utskottet i stånd att medhinna den definitiva prövningen av ärendet i så god tid, att riksdagen kunde fatta slutligt beslut i frågan i dess helhet, innan de redan anvisade medlen sålunda kunde förväntas vara konsumerade. Vid sådant förhållande och då regeringen jämväl efter sistnämnda tidpunkt otvivelaktigt komme att för arbetslöshetshjälpens fortsatta bedrivande behöva få ytterligare medel till förfogande, hade utskottet funnit nödvändigt, att ett nytt belopp beviljades såsom förskott å det definitiva arbetslöshetsanslaget. I sådant syfte ville utskottet föreslå 15 miljoner kronor, som syntes vara tillräckligt för ifrågavarande verksamhets uppehållande intill den tidpunkt, då utskottet, efter vunnen klarare överblick av ställningen, skulle kunna framlägga slutligt förslag i ämnet.

Endast i ett avseende ansåg sig utskottet nu böra yttra sig angående användningen av berörda belopp för de i propositionen omhandlade olika nödhjälpsändamål, nämligen beträffande statsbeställning av sten, detta med hänsyn till den trängande angelägenheten av att detta spörsmål snarast möjligt bleve avgjort. Utskottet ville härvid framhålla, att utskottet icke hade något att erinra mot att det för ändamålet beräknade beloppet, 800 000 kronor, ställdes till regeringens disposition. Därjämte ville utskottet ansluta sig till departementschefens uttalande om att från statens stenlager utan ersättning borde ställas lämpliga stenpartier till förfogande för vissa väghållningsdistrikt på av arbetslöshetskommissionen föreslagna villkor. Intet hinder borde därvid enligt utskottets mening möta att tillerkänna samma förmån åt städer, som med sig inkorporerat landskommun och därvid fått övertaga dess väghållningsskyldighet.

Med avseende å grunderna för det nu föreslagna beloppets användning, hänvisade utskottet till vad i fråga om det för nämnda ändamål förut för-

[1] Jfr. h. 3, s. 185.

skottsvis beviljade beloppet av utskottet föreslagits samt av riksdagen godkänts. Utskottet ville samtidigt framhålla, att utskottet icke ansett sig böra förrän vid frågans slutliga omprövning ingå i någon undersökning av eller uttala något omdöme om det sätt, varpå nämnda grunder hittills av regeringen blivit tolkade.

Till utlåtandet var fogad följande, av de socialdemokratiska ledamöterna i utskottet samfällt avgivna reservation:

Inom utskottet hava vi företrätt den uppfattningen, att utskottet nu bort ingå i definitiv prövning av såväl propositionen och i anledning av densamma väckta motioner som ock i samband därmed principerna för statens arbetslöshetspolitik. Vi kunna icke finna utskottsmajoritetens beslut om uppskov med frågans avgörande av sakförhållandena motiverat. Vi hava följaktligen ej heller funnit skäl föreligga för utskottet att förklara sig framdeles vilja göra uttalanden om regeringens hittills förda arbetslöshetspolitik.

Det av utskottet förordade anslaget beviljades den 5 april av båda kamrarna.

Anslag till kristidsarbeten vid kommunikationsverken. Av 1921 års riksdag anvisades på tilläggsstat för samma år ett reservationsanslag av 9 miljoner kronor att enligt regeringens bestämmande användas för sådana arbeten vid kommunikationsverken, som kunde påkallas för bekämpande av arbetslösheten, s. k. kristidsarbeten.[1] Av detta anslag disponerades för telegrafverket, statens järnvägar och statens vattenfallsverk under år 1921 tillhopa 8 580 000 kronor, vadan för innevarande år återstod ett belopp av 420 000 kronor.

Behovet av ytterligare medel för ifrågavarande arbeten under år 1922 har beräknats uppgå till 12 miljoner kronor, varvid förutsatts, att detta belopp även skulle vara tillräckligt för de första månaderna 1923. För att i görligaste mån undvika äskande av nytt anslag till detta ändamål föreslog regeringen i proposition (nr 12) till årets riksdag, att för kristidsarbetena skulle få användas även förefintliga besparingar å det av 1920 års riksdag anvisade anslaget till bostadsbyggande vid kommunikationsverken.[2] Av detta anslag, som från början utgjort 17·5 miljoner kronor, återstode, sedan avsättning gjorts för ett par ännu ej igångsatta bostadsbyggen — för posttjänstemän i Göteborg och Malmö — ett belopp av omkring 6·6 miljoner kronor. Lades härtill det förutnämnda överskottet å 1921 års anslag till kristidsarbetena, funnes för sagda arbeten disponibla för år 1922 inalles något över 7 miljoner kronor, vadan såsom nytt anslag å årets tilläggsstat krävdes c:a 5 miljoner, vilket, enligt vad i ovannämnda proposition hemställdes, borde anslås att utgå av lånemedel.

Propositionen tillstyrktes av statsutskottet under uttalande av bl. a., att vid de ifrågasatta kristidsarbetena borde tillämpas samma löneprinciper som föregående år, d. v. s. arbetslönerna borde sättas lägre än de i allmänhet vid kommunikationsverkens företag eljest gällande. I enlighet med utskottets hemställan lämnade också riksdagen den 5 april 1922 sitt bifall till regeringens förslag, i vad angick såväl anvisande av nytt anslag som dispositionen av de från föregående år reserverade medlen.

[1] Jfr. Soc. Medd. årg. 1921, sid 864.
[2] Jfr. Soc. Medd. årg. 1920, sid. 809.

Sjömanslagen.

Den 1 april 1922 behandlades och antogs i riksdagens båda kamrar det av regeringen framlagda och av första lagutskottet med vissa ändringar tillstyrkta förslaget till sjömanslag. Den nya lagen utgör en utbrytning ur sjölagen av de delar, som angå besättningen samt befälhavarens tjänsteavtal och förhållande till besättningen. Lagen har utarbetats under samverkan med danska, finska och norska kommitterade. I Norge är för närvarande proposition i ämnet föremål för stortingets prövning. I Danmark och Finland ha ännu icke förslag förelagts vederbörande folkrepresentationer.

De viktigaste nyheterna i den svenska lagen äro följande:

Medan sjölagen icke innehåller någon bestämmelse om formen för befälhavarens *tjänsteavtal*, stadgar sjömanslagen, att redaren skall sörja för tjänsteavtalets skriftliga avfattande, en föreskrift, som emellertid endast avser att befordra användandet av den skriftliga formen, ej att göra denna form obligatorisk. I brist av särskild överenskommelse äger befälhavaren uppsäga avtalet att upphöra tre månader efter uppsägningen i svensk lastnings- eller lossningshamn, medan han enligt sjölagen i motsvarande fall varit pliktig att kvarstanna i tjänst, till dess fartyget ankommit till svensk hamn, där resan slutar. I samband med denna ändring har befälhavarens rätt att uppsäga avtalet i utländsk hamn utvidgats.

Sjömannens stränga bundenhet vid fartyget har i skilda avseenden mildrats. Sjömannen äger sålunda i brist av särskild överenskommelse uppsäga avtalet att upphöra, om han är svensk och antagen här i riket, i svensk lossnings- eller lastningshamn, men eljest i vilken som helst lossnings- eller lastningshamn; uppsägningstiden är sju dagar, om han tillhör manskapsgraden, och en månad, om han tillhör befälsgraden. Enligt sjölagen har sjömannen i motsvarande fall varit skyldig att kvarstanna i tjänst, till dess fartyget ankommer till förhyrningsorten eller svensk hamn, där resan slutar. Ändå att annat följer av tjänsteavtalet eller nyssnämnda regel, är sjömannen vidare berättigad att uppsäga avtalet att upphöra i vilken som helst lossnings- eller lastningshamn, om han varit i tjänst å fartyget ett år eller i fråga om segelfartyg ett och ett halvt år, medan han enligt sjölagen varit berättigad att lämna tjänsten, först när han varit i tjänst två och i vissa fall tre år efter sista påmönstringen. Slutligen är sjömannen enligt nya lagen pliktig att utöver tjänstetiden kvarstå i tjänst högst två dagar — eller i fråga om segelfartyg fyra dagar — efter fartygets ankomst till hamn för att biträda vid nödvändigt arbete ombord, medan motsvarande skyldighet enligt sjölagen avsett en förlängning av tjänstetiden med sju dagar.

Sjölagens bestämmelser om *hyran* och dess betalning hava fullständigats, i samband varmed vissa förmåner tillagts sjömannen. Hyran skall löpa till och med avmönstringsdagen. Vid beräkning av hyra för del av månad skall månaden räknas till trettio dagar. Vid utbetalning av hyra i främmande myntslag skall dagens bankkurs tillämpas. Staten skall ansvara för hyresmedel, som hemsändas genom konsuls försorg. Sjöman har uttryckligen berättigats att genom anvisning (dragsedel) få hyran utbetald till hemmavarande eller andra eller ock insatt i svensk bank. Motsvarande bestämmelser ha saknats i sjölagen. Rätten att innehålla hyra har inskränkts till att gälla hyra för högst en halv månad, medan enligt sjölagen intill en tredjedel av den sammanlagda hyran kunnat innehållas. Sjöman, som är förhyrd mot visst belopp för resa, äger åtnjuta tillägg till hyran i varje fall, då resan förlänges, medan han enligt sjölagen varit berättigad till sådant tillägg endast i vissa angivna fall.

Rätten till *fri sjukvård och begravning* m. m. har utsträckts. Såväl befälhavare som sjömän äro således berättigade till fri sjukvård under sex resp. tolv veckor, allt eftersom vården åtnjutes inom eller utom riket, medan motsvarande förmån enligt sjölagen varit begränsad till fyra veckor. Vidare skall vård i utlandet av könssjuk bestridas av statsmedel. Slutligen är redarens skyldighet att bekosta begravning utsträckt till att gälla jämväl befälhavaren och tillika utvidgad att avse icke blott såsom enligt sjölagen de fall, då dödsfallet timat, medan vederbörande är kvar i tjänsten, utan jämväl då dödsfallet inträffat efter det han avskedats, men medan han ännu vårdas på redarens bekostnad.

Befälhavarens *rätt att avskeda sjöman* har inskränkts. Sålunda upptager lagen såsom laga avskedsgrunder icke de i sjölagen angivna händelser, nämligen resas inställande eller längre uppehåll i resan till följd av krig, blockad, embargo, ut- eller införselförbud, ishinder eller större sjöskada. Ej heller utgöra dessa omständigheter, såsom enligt sjölagen, laga grund för befälhavarens avskedande. Vid sjukdom må sjöman icke, såsom enligt sjölagen, utan vidare avskedas, utan äger han anspråk på hyra för två månader, om han tillhör befälsgraden, och för en månad, om han tillhör manskapsgraden. Befälhavare, som avskedas i anledning av sjukdom, tillkommer hyra för tre månader. Avskedas sjöman utan laga skäl, är han berättigad till fullt skadestånd och icke, såsom enligt sjölagen, allenast till viss bestämd ersättning. Jämväl befälhavaren är berättigad till fullt skadestånd. Varder utredning angående skadan ej förebragt, skall densamma anses utgöra, förutom resekostnad, hyra för resp. tre, två eller en månad, alltefter som den avskedade är befälhavare eller tillhör befäls- eller manskapsgraden.

Sjömans *rätt att erhålla entledigande* har utsträckts till att jämväl gälla, dels då sjöman erhåller befordran till styrman eller maskinist, dels då det efter sjömannens antagande inträffat omständighet, som gör det till en välfärdsfråga för honom att bliva fri från tjänsten, dels då det i hamn, till vilken fartyget är bestämt, råder elakartad farsot, som vunnit större utbredning. Sjöman, som är förhyrd för bestämd resa, äger erhålla entledigande,

så snart resan väsentligt förändrats, medan han enligt sjölagen varit berättigad till entledigande endast om resan ändras från inländsk till utländsk hamn eller från europeisk till utomeuropeisk hamn. Vid entledigande av nu nämnd anledning är sjömannen, utöver vad gäller enligt sjölagen, berättigad till visst skadestånd.

Vid tjänsteavtalets upphörande på grund av *fartygets förolyckande* m. m. erhåller såväl befälhavare som sjöman — förutom såsom enligt sjölagen fri hemresa — hyra under hemresan ävensom ersättning för förlorade effekter.

Sjömannens *allmänna tjänsteställning* ombord har i flera avseenden förbättrats. Hans ansvar för fel och försummelse i tjänsten, som enligt sjölagen varit obegränsat, har så tillvida mildrats, som domstolen tillagts befogenhet att nedsätta skadeståndsersättningen efter ty skäligt prövas. Rätt att å fritid gå i land har tillförsäkrats sjömannen. Befälhavarens rätt att i vissa fall anlita vederbörande myndighet för sjömans inställande i tjänst, vilken befogenhet enligt sjölagen varit i princip oinskränkt, har gjorts beroende därav, att »fartyget eljest icke har tillräcklig besättning». I lagen hava icke upptagits vare sig sjölagens 106 §, enligt vilken rymd sjömans tillhörigheter och innestående hyra skola anses förbrutna till redaren, eller 107 §, enligt vilken befälhavaren kan, när anledning förekommer, att rymning tillämnas, hålla besättningens tillhörigheter under särskilt förvar, så länge faran för rymning fortvarar, samt, när sjöman beträdes med försök till rymning eller förrymd sjöman gripes, hålla honom i fängsligt förvar. Befälhavarens tvångsmyndighet har närmare reglerats till att gälla allenast, »när det prövas erforderligt för upprätthållande av ordning och skick ombord».

Befälhavarens disciplinära *bestraffningsrätt* har inskränkts. Enligt nya lagen tillkommer honom denna rätt endast å fartyg i utrikes fart — trafik i Öresund dock undantagen — medan den enligt sjölagen kunnat utövas å alla fartyg. Straffmaximum, som enligt sjölagen utgjort hyra för en halv månad för manskapet och för en månad för befälet samt vid iteration det dubbla, har sänkts till sju dagars hyra. Arreststraffet såsom disciplinärt bestraffningsmedel har avskaffats, förhörsförfarandet fullständigats och vissa vägledande bestämmelser med avseende å disciplinstraffets utmätande upptagits. Bestämmelser om befälhavarens rätt att efterskänka straffet hava införts och rätten att överklaga disciplinär bestraffning i olika hänseenden utvidgats. Frändömda hyresmedel skola icke, såsom enligt sjölagen, i första hand användas till gottgörande av redarens fordringar hos sjömannen, utan skola utan avdrag användas till understöd åt sjömän och deras anhöriga.

Straffansvaret för befälhavaren har utvidgats, dels så att han är underkastad ansvar i vissa fall, där sjölagen icke stadgar straff, dels så att straffmaximum för vissa förseelser höjts. Ansvarsbestämmelserna för sjömannen hava mildrats. I sådant hänseende märkes särskilt, att fängelsestraff för rymning bibehållits allenast, då rymning sker under sådana omständigheter, att fartyg eller människor därigenom utsättas för fara, eller eljest under synnerligen försvårande omständigheter; högsta fängelsestraff har satts till ett år, och straffarbete har uteslutits ur straffskalan. Den i sjölagen upp-

ställda presumtionen för rymning har icke upptagits. Straffen för vägran av lydnad, våld å förman och för myteri hava slutligen också nedsatts.

Lagen är avsedd att träda i kraft den 1 januari 1923.

Folkomröstning angående rusdrycksförbud.

Sedan Kungl. Maj:t den 6 februari 1922 gillat och antagit de vid 1921 års riksdag såsom vilande antagna, vid innevarande års riksdag godkända förslagen till ändrad lydelse av § 49 regeringsformen samt §§ 1 och 38 riksdagsordningen, finnas i vår författning bestämmelser angående så kallad konsultativ eller rådgivande folkomröstning. Enligt dessa bestämmelser må, därest med hänsyn till något ärendes särskilda vikt och beskaffenhet prövas nödigt, att före dess avgörande folkets mening inhämtas, konungen och riksdagen genom samfällt stiftad lag förordna, att allmän folkomröstning skall anställas. I sådan lag skall bestämmas, vilken eller vilka frågor, som skola genom omröstningen besvaras, så ock tid och sätt för densamma.

Ifrågavarande nya grundlagsbestämmelser skola enligt av riksdagen den 5 april 1922 fattat beslut under innevarande år för första gången komma till tillämpning i och för utrönande av folkopinionen rörande frågan om införande av fullständigt rusdrycksförbud. Frågan härom hade framförts i en av ett flertal ledamöter i andra kammaren väckt motion, vilken tillstyrkts av första lagutskottet med en del ändringar, av vilka de mest betydande och omtvistade voro, att omröstningen skulle förrättas redan under år 1922 i stället för, såsom motionärerna avsett, nästföljande år samt att manliga och kvinnliga röster skulle räknas var för sig. Såsom motiv för förstnämnda ändringsförslag anförde utskottet följande:

Enligt utskottets mening är ett uppskov med omröstningens företagande till år 1923 varken nödigt eller nyttigt. Förbudsfrågan har sedan lång tid tillbaka spelat en dominerande roll i den offentliga diskussionen. Ingen annan viktig samhällsfråga torde hava blivit så allsidigt belyst, och de flesta röstberättigade hava redan bildat sig en mening i frågan. Några nya skäl för eller emot förbudet kunna svårligen förebringas, och ytterligare erfarenheter, av beskaffenhet att föranleda förändrad uppfattning rörande förbudet, torde under den närmaste tiden icke vara att vänta från de länder, där förbudet redan införts. Ett uppskov för frågans vidare utredning kan därför icke vara erforderligt. Mot det föreslagna uppskovet talar emellertid vidare, att folkomröstningen givetvis kommer att föregås av en intensiv agitation från såväl förbudets anhängare som dess motståndare. Anledning finnes till antagande, att denna agitation i häftighet och omfattning kommer att vida överträffa den verksamhet av dylik art, som plägar förekomma i samband med de politiska valen, och det skulle enligt utskottets uppfattning icke vara lyckligt, om denna agitation komme att utsträckas över mer än ett års tid. Utskottet kan icke heller underlåta att påpeka, att utredningen rörande anordnandet av rådgivande folkomröstning utbrutits ur den på-

gående mera omfattande undersökningen angående folkomröstningsinstitutet i hela dess vidd och att grundlagsbestämmelserna om rådgivande folkomröstning införts just i syfte att möjliggöra företagandet utan uppskov av en omröstning i förbudsfrågan, samt att förbudstankens anhängare sedan lång tid tillbaka påyrkat anordnande snarast möjligt av en omröstning i denna fråga. En dylik uppfattning har även kommit till uttryck i motionen, däri motionärerna såsom grund för sin hemställan anföra, bland annat, en önskan att förebygga onödigt dröjsmål med omröstningen. På grund av vad sålunda anförts bör enligt utskottets mening den föreslagna omröstningen äga rum redan innevarande år.

Beträffande frågan om särskiljande av rösterna efter kön, ålder, yrke e. dyl. gjordes av utskottet följande uttalande:

Ett dylikt särskiljande är, såsom folkomröstningskommittén i sitt den 8 februari 1921 avlämnade betänkande och förslag angående konsultativ folkomröstning betonat, icke oförenligt med den rådgivande folkomröstningens allmänna syfte och innebörd. Att röstsammanräkningen sker på så sätt, att omröstningsresultatet klargöres ej blott inom folket i dess helhet utan även inom vissa kategorier av röstberättigade, bidrager till att den upplysning, som omröstningen avser att lämna, blir så allsidig som möjligt. Vad först angår förslaget om uppdelning av rösterna efter de röstandes ålder, kan utskottet icke tillstyrka ett dylikt förslag. En sådan uppdelning, vars praktiska genomförande skulle erbjuda stora svårigheter, skulle visserligen i statistiskt avseende vara av intresse men torde sakna betydelse för förbudsfrågans avgörande. Ej heller är enligt utskottets mening en uppdelning av rösterna efter de röstandes yrken erforderlig. Upplysning om de viktigaste yrkesgruppernas ställning till förbudet torde nämligen i stort sett kunna utvinnas redan ur rösternas fördelning i de olika omröstningsdistrikten, varav också framgår olika landsdelars ställning till förbudsfrågan. Beträffande slutligen yrkandet på ett särskiljande av mäns och kvinnors röster, vilar detta tydligen på den uppfattningen, att det för ett ställningstagande till själva förbudsfrågan kan vara av vikt att äga kännedom om, i vilken grad förbudstanken vunnit anslutning särskilt bland männen och särskilt bland kvinnorna. Till stöd för denna uppfattning kan hänvisas till det förhållande att, liksom bruket av rusdrycker i huvudsak är begränsat till männen, det egentliga motståndet mot förbudets vidmakthållande torde vara att vänta från deras sida. Då det sålunda med fog kan sägas vara av vikt åtminstone för många av dem, som i sista hand hava att avgöra, huruvida förbudet skall införas, att erhålla upplysning i berörda hänseende, och då syftet med omröstningen skall vara att lämna lagstiftarna ett pålitligt och allsidigt material för frågans bedömande, kan enligt utskottets mening kravet på en uppdelning av rösterna i nu angivet syfte icke lämnas obeaktat. Då utskottet sålunda anser sig böra föreslå, att skilda röstsammanräkningar skola äga rum för män och för kvinnor, vill utskottet samtidigt uttala en bestämd gensaga mot påståendet, att en dylik uppdelning av rösterna skulle innebära ett undervärderande av kvinnornas röster eller ett orättvist och odemokratiskt avsteg från principen om jämställdhet mellan könen. När fråga är om en rådgivande omröstning, vid vars anställande huvudsyftet är att vinna en såvitt möjligt fullständig upplysning om folkmeningen i en viss fråga, måste en dylik anmärkning anses obefogad.

Utskottets förslag bifölls, i vad angår tidpunkten för omröstningen, i första kammaren med 91 röster mot 40 och i andra kammaren med 110 röster mot 77 samt i fråga om särskiljandet av männens och kvinnornas röster i första kammaren med 89 röster mot 38 och i andra kammaren med 92 röster mot 88.

Arbetskonferensernas resultat i lagstiftningen.

Efter internationella arbetsbyråns Bulletin lämnas i efterföljande tablåer en sammanställning av de åtgärder, som i olika länder vidtagits för att giva verkställighet åt de av arbetskonferenserna i Washington (1919), Genua (1920) och Genève (1921) antagna konventionsförslagen och rekommendationerna. Enligt vad av denna översikt bl. a. framgår, ha hittills sammanlagt 34 ratifikationer av olika konventionsförslag registrerats hos generalsekreteraren i Nationernas förbund. Som ett resultat av Washingtonkonferensen kan dessutom anföras, att efter sagda konferens och i överensstämmelse med den där beslutade rekommendationen ett flertal stater anslutit sig till 1906 års Bernkonvention.

1. Konventioner.

Ratifikation			Annan lagstiftning		
Verkställd	Beslutad	Föreslagen	Beslutad	Föreslagen	Förberedd
A. Washington: 1) *ang. arbetstidens begränsning:*					
Bulgarien Grekland Indien Rumänien Tcheckoslovakien	—	Argentina Belgien Brasilien Frankrike Polen Spanien Tyskland Österrike	Belgien Brit. Columbia Indien Spanien *Sverige*	Argentina Bolivia Chile Danmark Italien Luxemburg Tyskland	Sydafrika
2) *ang. arbetslösheten:*					
Bulgarien Danmark Finland Grekland Indien Norge Rumänien Storbritannien *Sverige*	Schweiz	Argentina Belgien Brasilien Italien Polen Spanien Tyskland Österrike	Brit. Columbia Danmark Japan Norge Rumänien Spanien	Chile Finland Rumänien Tcheckoslovakien	Polen Uruguay
3) *ang. kvinnors arbete före och efter barnsbörd:*					
Bulgarien Grekland Rumänien	—	Argentina Belgien Brasilien Frankrike Italien Polen Spanien Tyskland	Brit. Columbia Österrike	Brasilien Chile Danmark Frankrike Italien Portugal Rumänien Tyskland	—
4) *ang. kvinnors nattarbete:*					
Bulgarien Grekland Indien Rumänien Storbritannien Sydafrika Tcheckoslovakien	Schweiz	Argentina Belgien Brasilien Frankrike Italien Nederländerna Spanien Tyskland Österrike	Belgien Brit. Columbia Danzig Storbritannien Österrike	Brasilien Chile Danmark Portugal Schweiz Tyskland	Polen

Ratifikation			Annan lagstiftning		
Verkställd	Beslutad	Föreslagen	Beslutad	Föreslagen	Förberedd
		5) *ang. minimiålder för minderåriga:*			
Bulgarien[1] Grekland Rumänien Storbritannien Tcheckoslovakien	Finland Schweiz	Argentina Belgien Brasilien Frankrike Nederländerna Polen Spanien Tyskland	Belgien Brit. Columbia Bulgarien Indien Polen Storbritannien	Brasilien Chile Danmark Polen Portugal Rumänien Schweiz Tyskland	—
		6) *ang. minderårigas nattarbete:*			
Bulgarien Grekland Indien Rumänien Storbritannien	Finland Schweiz	Argentina Belgien Brasilien Frankrike Italien Nederländerna Polen Spanien Tyskland Österrike	Belgien Brit. Columbia Danmark Storbritannien[2]	Brasilien Chile Danmark Portugal[2] Schweiz Tyskland	Tcheckoslovakien
		7) *ang. vit fosfor (Bernkonventionen):*[1]			
Danzig *Finland* Grekland Indien Japan Polen Rumänien *Sverige* Tcheckoslovakien Österrike	—	Tyskland	Finland *Grekland* Italien Japan	—	Polen
B. Genua:		1) *ang. minimiålder för arbete å fartyg:*			
Storbritannien *Sverige*	—	Belgien Danmark Indien Nederländerna Polen Spanien Tyskland	Storbritannien	—	Danmark Frankrike Italien Nederländerna Polen
		2) *ang. arbetslöshetsersättning:*			
—	—	Belgien Danmark Polen Spanien Tyskland	Australien *Sverige*	Chile	Danmark Frankrike Italien Nederländerna
		3) *ang. arbetsförmedling för sjömän:*			
Norge *Sverige*	—	Belgien Danmark Polen Spanien Tyskland	—	—	Danmark Frankrike Italien Nederländerna

[1] Tablån upptager endast ratifikationer m. m., som ägt rum efter Washingtonkonferensen.
[2] Med vissa reservationer.

II. Rekommendationer.

	Lagstiftning		Anslutning i annan form	
Beslutad	Föreslagen	Förberedd	Beslutad	Föreslagen
A. Washington: 1) *ang. arbetslösheten:*				
Belgien (§ III) Danmark (§ III) Frankrike (§ II) Grekland Italien (§ II) Polen (§ II) Spanien (§ II) Storbritannien (§ III) Tyskland	Chile Danmark (§ I) Frankrike (§ I) Polen (§ I) Tcheckoslovakien	Belgien Luxemburg Nederländerna Polen	Rumänien	Tyskland
2) *ang. behandlingen av utländska arbetare:*				
Argentina Belgien Frankrike Italien Luxemburg Nederländerna Polen Tcheckoslovakien	—	—	Rumänien	Tyskland
3) *ang. mjältbrandssmitta:*				
Nederländerna	Indien	Nederländerna	Rumänien	Tyskland
4) *ang. blyförgiftning:*				
Nederländerna Polen Storbritannien	Brasilien Chile Indien Portugal Schweiz	Österrike	Rumänien Schweiz	Tyskland
5) *ang. offentliga sanitetsorgan:*				
Chile Polen Österrike	Chile Polen	—	Rumänien	Indien Tyskland
B. Genua: 1) *ang. arbetstiden vid fiske:*				
—	Chile	Sydafrika	—	Danmark Tyskland
2) *ang. arbetstiden i inre sjöfart:*				
—	Chile	Nederländerna (§ I) Polen	—	Danmark Tyskland
3) *ang. sjömanslagar:*				
Sverige	—	Argentina Danmark Finland Frankrike Italien Kanada Norge Polen Sydafrika	—	Tyskland
4) *ang. arbetslöshetsförsäkring:*				Spanien
Tyskland	Chile	—	—	Storbritannien Tyskland
C. Genève: *ang. veckovila i handelsföretag:*				
—	—	Nederländerna	—	—

Utredning om arbetstidslagens verkningar.

I samband med revisionen av arbetstidslagen beslöts av 1921 års riksdag en framställning till Kungl. Maj:t om verkställande av en allsidig utredning rörande sagda lags verkningar och dess anpassning efter den internationella lagstiftningen. Utförandet av denna utredning uppdrogs den 22 juni 1921 åt socialstyrelsen, som därvid skulle äga att, i vad anginge lagens ekonomiska verkningar, samråda med kommerskollegium. Utredningen borde verkställas i så god tid, att densamma kunde läggas till grund för det förslag till ny lag om arbetstidens begränsning, som kunde komma att föreläggas 1923 års riksdag.

Vid planläggande av den anbefallda utredningen har socialstyrelsen tänkt sig böra framgå på tre skilda vägar. För det första skulle man, genom till myndigheter, fackliga organisationer och andra korporationer m. fl. utsända frågeformulär, söka att från olika håll få en samling av mer allmängiltiga, auktoritativa uttalanden i ämnet. Vidare skulle man genom ett mer preciserat frågeformulär, avsett att tillställas ett efter representativa grunder utvalt antal arbetsgivare och i vissa delar jämväl deras arbetare, söka få till stånd ett omfattande, på personliga iakttagelser och faktisk erfarenhet grundat upplysningsmaterial av mer exakt natur. Slutligen har det synts påkallat att, till vinnande av fullt tillförlitliga upplysningar om lagens verkningar åtminstone i avseende å ett mindre antal arbetsställen, underkasta vissa utvalda, för ändamålet lämpliga företag en mer ingående undersökning, verkställd av utsända experter. — Arbetsfördelningen mellan socialstyrelsen och kommerskollegium har man tänkt sig ordnad på så sätt, att de två förstnämnda enquêterna skulle utföras av socialstyrelsen, medan den sistberörda undersökningen skulle ankomma på kommerskollegium.

I skrivelse till Kungl. Maj:t den 10 mars 1922 framlade socialstyrelsen arbetsplan och kostnadsberäkning för den anbefallda utredningen, men androg styrelsen samtidigt vissa omständigheter, som enligt styrelsens uppfattning gjorde, att ett uppskov med utredningens igångsättande kunde ifrågasättas. Styrelsen anförde med avseende härå bl. a. följande:

Undersökningar av förevarande art måste tydligtvis under alla förhållanden vara förenade med betydande svårigheter och kunna aldrig ernå ett alldeles invändningsfritt resultat, enär de till väsentlig del måste komma att grunda sig icke på fakta utan på omdömen om fakta. Därtill kommer, att de abnorma och växlande konjunkturer, som de senare åren varit rådande, och de omfattande konflikter på arbetsmarknaden, som ägt rum efter lagens ikraftträdande, i hög grad förringa värdet av flertalet jämförelser. Det lär sålunda med skäl kunna befaras, att ifrågavarande undersökningar icke skulle leda till några tillförlitliga resultat.

En omständighet, som i förevarande sammanhang måhända bör särskilt framhållas, är den, att det i stor utsträckning lär möta synnerlig svårighet att avgöra, huruvida och i vad mån vidtagna förändringar blivit gjorda för att kompensera lagens arbetstidsförkortning. Enahanda förändringar kunna nämligen ha varit motiverade med hänsyn till driftens rationella utveckling, och omsorgen därom har givetvis under den flerstädes år 1920 ännu rådande högkonjunkturen gjort sig gällande.

Verkningarna av en lag låta sig icke rätteligen bedöma omedelbart efter lagens ikraftträdande. Allmänheten måste nämligen först vänja sig vid och anpassa sig efter lagen, innan dess verkningar kunna definitivt bedömas. Med hänsyn härtill och i förhoppning om återgång till mer normala tider har även styrelsen i det längsta uppskjutit förevarande utredning. Då utredningen, om dess resultat skola kunna tillgodogöras för proposition till 1923 års riksdag, nu måste företagas, är man med hänsyn till depressionens fortgång nödgad att inrikta undersökningarna på förhållandena under år 1920 såsom de mest normala, d. v. s. på förhållandena, sådana de tedde sig omedelbart efter lagens ikraftträdande.

Under överläggningarna med representanter för kommerskollegium, socialfullmäktige m. fl. rörande planläggningen av förevarande utredning har från alla håll vitsordats härovan berörda vanskligheter. Dessutom har från arbetsgivarhåll bl. a. betonats, att den förut såsom den andra i ordningen betecknade undersökningen skulle på ett stort antal arbetsgivare ställa synnerligen betungande krav, vilka man knappast kunde påräkna skulle bliva i större omfattning tillfredsställande fyllda. Jämväl från arbetarhåll ha särskilda betänkligheter yppats mot utredningen. Sålunda har man mot den av styrelsen planerade undersökningen av lagens verkningar i socialt avseende anmärkt, att de förväntade gynnsamma verkningarna av arbetstidens förkortning ej gärna kunnat göra sig i avsevärd mån gällande så snart efter lagens genomförande. Ett förverkligande av förväntningarna i berörda avseende kunde för övrigt ej påräknas under de för arbetarklassen vidriga förhållanden, som rått under den senaste tiden. Omdömena om de sociala verkningarna skulle sålunda bli i avsevärd mån missvisande.

Ehuru styrelsen ej för sin del vill hemställa om utredningens uppskjutande, har styrelsen ansett sig icke kunna underlåta att bringa ovan berörda betänkligheter till Kungl. Maj:ts kännedom, synnerligast som utredningen måste förorsaka statsverket om icke betydande så dock avsevärda kostnader. Ett undanröjande eller avsevärt minskande av betänkligheterna genom förändring av planen för utredningen torde ej heller enligt styrelsens mening lämpligen låta sig göra.

Skulle utredningen komma att uppskjutas, torde väl konsekvensen härav bli den, att något förslag till definitivt avgörande av frågan om arbetstidens begränsning ej kan föreläggas 1923 års riksdag. I stället komme väl då att föreslås, att den nuvarande, provisoriska lagens giltighet skulle förlängas med ett eller annat år.

Anmärkas må här även, att jämväl ifråga om den andra ovan omförmälda utredningen, nämligen om arbetstidslagens anpassning efter den internationella lagstiftningen, föreligga omständigheter, som tala för ett uppskov. Washingtonkonventionen angående arbetstidens begränsning, vilken konvention förnämligast torde vara åsyftad med beteckningen »den internationella lagstiftningen», har nämligen såsom bekant mottagits med en viss tvekan och endast ratificerats av ett fåtal länder. Vidare har från Englands sida framställts krav på konventionens revision, och har internationella arbetsbyråns styrelse med anledning därav uppdragit åt byråns direktör att inleda förhandlingar i frågan med olika staters regeringar. Innan man vet, vartill dessa förhandlingar kunna leda och huru den internationella regleringen på förevarande område kan komma att definitivt gestalta sig, torde onekligen ett upptagande av här ifrågavarande utredning vara ägnat att framkalla betänkligheter.

Vid ärendets föredragning i regeringen den 24 mars anförde statsrådet och chefen för socialdepartementet, att det med hänsyn till arbetstidslagstiftningens revision vid 1923 års riksdag syntes erforderligt, att de ifrågavarande utredningarna skyndsamt igångsattes och fullföljdes. I anslutning härtill beslöt också Kungl. Maj:t att ställa för ändamålet erforderliga medel till socialstyrelsens och kommerskollegii förfogande, varjämte uppdrogs åt socialstyrelsen att utarbeta och före den 1 september 1922 inkomma med förslag till ny arbetstidslag att gälla från och med år 1924.

Olycksfall vid lastning och lossning av fartyg år 1921.[1]

De från yrkesinspektörerna under år 1921 till socialstyrelsen insända olycksfallsanmälningarna hava liksom föregående år underkastats statistisk bearbetning, och meddelas i det följande resultaten härav.

Den under redogörelseåret avsevärt förminskade stuverirörelsen i hamnarna har medfört en helt naturlig nedgång av antalet olycksfall vid lastning och lossning av fartyg. De till socialstyrelsen inrapporterade olycksfallen stanna sålunda vid ett antal av 634, varav 4 med dödlig utgång, vilka siffror med resp. 35 och 50 procent understiga motsvarande antal under år 1920.

Olycksfallens orsaker hava uppgivits som följer:

Handverktyg	2
Transportredskap	23
Luckor och skärstockar	10
Kättingslängor, rälslängor, stroppar o. d.	14
Kolmått, gripskopor o. d.	62
Förtöjningsredskap	4
Ställningar, stegar, bockar, banor o. d.	31
Andra redskap (för handbärning)	9
Kranar (i land)	9
Vinschar (ombord)	97
Därav i samband med annan anledning	16
Lastning och lossning för hand:	
Personers fall	25
Föremåls fall	8
På annat sätt	146
Personers fall (utan samband med föregående):	
Från ställning, landgång etc.	20
Å däck, kaj o. d.	26
Genom luckor ned i lastrum o. d.	11
I vattnet, i pråm o. d.	18
I annat samband	8
Föremåls fall (utan samband med föregående):	
Nedfallande eller nedrasande last	72
Urslirande av last ur längor eller ras ur kolmått o. d.	24
Nedfallande lastnings- och lossningsmaterial	1
I annat samband	2
Andra här ej angivna eller obekanta orsaker	12
Summa	634

I tablån hava inarbetats sådana olycksfall på grund av personers och föremåls fall, som under tidigare år upptagits i en särskild tablå. Den procentuella fördelningen av olycksfallen på de skilda orsakerna är i stort sett densamma som föregående år.

Olycksfallsfrekvensen under årets olika månader framgår av nedanstående översikt:

Jan.	Febr.	Mars	April	Maj	Juni	Juli	Aug.	Sept.	Okt.	Nov.	Dec.	Okänt	Summa
41	36	44	27	34	42	37	55	84	66	109	58	1	634

[1] Jfr Soc. Medd., årg. 1915, sid. 629; årg. 1917, sid. 74 och 1 473; årg. 1918, sid. 1 099; årg. 1919, sid. 719; årg. 1920, sid. 645 samt årg. 1921, sid. 547.

Olycksfallens fördelning på yrkesinspektionsdistrikt och olika slag av arbetsgivare framgår av följande tablå:

Arbetsgivare	Antal arbetsgivare										Antal olycksfall									
	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	Summa	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	Summa
	yrkesinspektionsdistriktet										yrkesinspektionsdistriktet									
Handelsfirmor	3	—	—	1	2	8	—	—	2	**16**	16	—	—	2	2	9	—	—	3	**32**
Industriella företag . . .	2	8	—	2	6	10	6	3	16	**53**	3	11	—	2	12	13	12	4	28	**85**
Järnvägsföretag	—	1	—	—	—	—	—	—	—	**1**	—	25	—	—	—	—	—	—	—	**25**
Skeppsmäklare och speditörer	1	—	1	—	2	8	—	1	1	**14**	1	—	1	—	3	15	—	1	1	**22**
Rederier . . .	4	—	1	—	1	12	—	—	1	**19**	20	—	1	—	1	79	—	—	1	**102**
Stat o. kommun	2	1	—	—	1	2	—	1	—	**7**	2	1	—	—	1	2	—	1	—	**7**
Stuvare och stuverifirmor .	3	2	2	2	12	8	—	6	11	**46**	54	5	11	4	139	48	—	27	73	**361**
Summa	**15**	**12**	**4**	**5**	**24**	**48**	**6**	**11**	**31**	**156**	**96**	**42**	**13**	**8**	**158**	**166**	**12**	**33**	**106**	**634**

Olycksfallens fördelning på de olika hamnarna inom riket var följande:

Bureå	2	Karlskrona	15	Simrishamn . . .	2	Sölvesborg	3
Dynäs	3	Kramfors	14	Skellefteå	3	Trälleborg	8
Gävle	22	Köjaviken	2	Skoghall	4	Uddeholm	3
Göteborg	147	Landskrona	11	Skutskär	5	Uddevalla	3
Halmstad	11	Limhamn	4	Skönvik	2	Umeå	2
Holmsund	7	Luleå	6	Slite	2	Ystad	6
Hälsingborg . . .	26	Långed	2	Stockholm	95	Åhus	14
Härnösand	2	Malmö	60	Stugsund	4	Örnsköldsvik . . .	4
Iggesund	3	Nordmaling . . .	2	Sundsvall	50	Övriga hamnar (vardera 1 olycksfall)	23
Kalmar . . .	5	Norrköping	17	Svanöbruk	2		
Karlshamn	9	Oxelösund	25	Säffle	4	Summa	**634**

Av de fyra olycksfallen med dödlig utgång inträffade ett i Halmstad, ett i Hälsingborg och två i Malmö.

Det förstnämnda av dessa olycksfall skedde vid lossning av last från ångaren »Nissan», i det att en å kajen med rullning av fat sysselsatt stuveriarbetare råkade falla i vattnet och drunkna.

Ett annat dödligt olycksfall ägde rum under kollossning medelst en s. k. brokran från ångare i Hälsingborgs hamn. En stuveriarbetare hade utan kranskötarens vetskap begivit sig upp på kranstativet, varifrån han nedstöttes av det i kranens längdriktning rörliga manöverhuset med påföljd, att han störtade ned å kajen och därvid skadades så svårt, att han dagen därpå avled å sjukhus. Yrkesinspektionen i 5:e distriktet har företagit en undersökning och föreskrivit vidtagande av vissa säkerhetsåtgärder till förekommande av ytterligare liknande olyckor.

Det tredje olycksfallet med dödlig utgång har inrapporterats från Malmö. Vid kollossning från ångfartyget »Lestris» voro några stuveriarbetare sysselsatta med förflyttning av en s. k. pariserbock, varvid denna tog överbalansen och föll ned mellan fartyget och kajen, i fallet dragande med

sig en av arbetarna, som därvid erhöll så allvarliga skador i huvudet, att han senare på dagen avled.

Även det fjärde dödsfallet inträffade i Malmö hamn under lossning av koks medelst kran från ångaren »Ask». En stuveriarbetare, vilken var sysselsatt med ifyllning av koksmåtten, träffades härvid av ett sådant mått, som medelst kranen skulle transporteras från fartyget till upplagsplatsen, men i stället firades tillbaka ned å ångaren. Av företagen undersökning synes framgå, att olyckshändelsen varit att tillskriva ouppsåtlig ovarsamhet från kranskötarens sida.

En närmare beskrivning av ovannämnda olycksfall återfinnes i de rapporter från yrkesinspektörerna, som influtit i Sociala Meddelanden under år 1921.

Kollektivavtalens lönesatser under första kvartalet 1922.

I tredje häftet av denna tidskrift lämnades, jämte uppgifter om kollektivavtalens lönesatser under sista kvartalet 1921, en översikt över huvudresultaten av de sedan årsskiftet pågående avtalsförhandlingarna, omfattande tiden intill den 15 februari. Under återstoden av första kvartalet ha kommit till stånd uppgörelser inom ytterligare några viktigare näringsområden.

Vid de norrländska malmfälten ha träffats nya avtal med i genomsnitt 25 % nedsättning av förutvarande löner. För mellansvenska exportfälten har likaså ernåtts överenskommelse om grunderna för nya avtal, nämligen 40 % sänkning av förra årets löner.

Inom byggnadsämnesindustrien ernåddes uppgörelse i mitten av mars månad, varigenom 1921 års timlöner reducerats med 22—33 % till den 1 oktober och därefter till årets slut med ytterligare 13—15 %. Den sammanlagda nedsättningen från 1920 års topplöner uppgår vid årets slut till 45 à 50 %.

Vid porslinsfabrikerna i Göteborg, Lidköping och Gustavsberg ha upprättats nya avtal, medförande sänkning från 1921 med 25—30 % intill den 1 juli och därefter med 36 till 42 %.

För cellulosaindustrien träffades den 6 mars överenskommelse mellan huvudorganisationerna å båda sidor om grunderna för lokala avtal vid olika fabriker. De från den 1 mars gällande lönerna reduceras ytterligare två gånger, nämligen den 1 juli och den 1 november. I genomsnitt för hela avtalstiden innebär uppgörelsen en reduktion å 1921 års löner med omkr. 40 %. Sistnämnda års avtal torde ha legat 10 à 15 % under 1920 års, varför den samlade reduceringen från toppunkten i löneutvecklingen utgör omkr. 50 %.

Inom chokladindustrien, där i början av februari månad avtal godkändes av parterna, men lockout trädde i kraft den 11 i samma månad på grund av utbrutna strejker vid tre fabriker, har definitiv uppgörelse vunnits den 4 mars. Den inom denna industri tidigare tillämpade veckoavlöningen har nu ersatts med timlönssystem, varför de nya lönerna icke erbjuda direkt jämförelse med förutvarande.

Vid beställningsskrädderierna har överenskommelse träffats, innehållande att samtliga i 1920 års avtal ingående styckpriser, veckolöner, övertids-, sjuk- och semesterersättningar, som i slutet av år 1921 hade under-

gått sänkning med 15 %, från den 1 mars reduceras med ytterligare 10 % samt den 1 september med ytterligare 5 %. Den samlade reduktionen utgör sålunda efter den 1 september 30 % å 1920 års priser.

För de skånska gödningsämnesfabrikerna har i mitten av mars månad upprättats avtal, innebärande en nedsättning av 1920/21 års timlöner med c:a 35 %. Under årets sista kvartal sänkas lönerna med ytterligare 5 öre i timmen, så att den samlade reduktionen blir omkr. 39 %.

Här nedan lämnas en översikt över tidlöner (öre per timme, kr. per vecka eller månad) för vissa arbetargrupper i mera betydelsefulla nyingångna kollektivavtal, som inkommit till socialstyrelsen under första kvartalet 1922. Förut gällande lönesatser äro, där de medgiva direkt jämförelse, angivna inom parentes.

Kolgruvor. Skåne ($^{1}/_{1}$ 1922—$^{31}/_{12}$ 1922). Manlig arbetare, 19 år, 70 öre (115), efter den 1 mars 65 öre.

Byggnadsämnesindustri. Riksavtal med giltighetstid $^{16}/_{3}$ 1922—$^{31}/_{12}$ 1922. Timlönerna avse fullgod arbetare, som fyllt 18 år. Ortsgrupp I (Skånestäderna), 80 öre (110—120), grupp II 75 öre (105—110), grupp III 70 öre (90—100), grupp IV 65 öre (87). Den 1 oktober sänkas angivna lönesatser med 10 öre.

Småglasbruk. Riksavtal med giltighetstid $^{8}/_{2}$ 1922—$^{31}/_{12}$ 1922. Diversearbetare 55 öre (80) jämte fri bostad eller hyresersättning.

Porslinsfabriker. Göteborg ($^{9}/_{3}$ 1922—$^{31}/_{12}$ 1922). Manlig arbetare, 18 år, 90 öre (120), efter den 1 juli 70 öre. Arbetare, som ej ha ackordsarbete, erhålla 5 öre högre timlön.

Lidköping ($^{9}/_{3}$ 1922—$^{31}/_{12}$ 1922). Manlig arbetare, 20 år, 73 öre (115). Kvinnlig arbetare, 18 år, 50 öre (70). Å dessa lönesatser utgår intill den 1 juli ett tillägg av 10 %.

Gustavsberg (mars 1922—$^{31}/_{12}$ 1922). Manlig arbetare, 18 år, 87 öre (120). Kvinnlig arbetare 53 öre (70). Efter den 1 juli äro lönerna resp. 75 och 50 öre.

Pappersmassefabriker. Till grund för lokalavtalen, vilka gälla $^{1}/_{3}$ 1922—$^{31}/_{12}$ 1922, ligger en överenskommelse mellan huvudorganisationerna angående beräknad timinkomst för tonlönsarbetare, timlönen för utearbetare m. m. Fabrikerna (ett 70-tal) äro indelade i 5 ortsgrupper, av vilka grupp I omfattar de flesta norrlandsfabrikerna. Den beräknade timförtjänsten för tonlönsarbetare, resp. den för fullgod arbetare fastställda timlönen utgör i öre:

	Den s. k. 100 %-graden (flertalet fabriksarbetare)					Fullgod arbetare över 18 år				
Ortsgrupp:	I	II	III	IV	V	I	II	III	IV	V
(Förutvarande avtal) .	(142)	(135)	(126)	(119)	(111)	(111)	(105)	(99)	(93)	(87)
Mars—juni	96	91	85	81	75	75	71	67	63	58
Juli—oktober	88	84	78	74	69	69	65	61	58	54
November, december .	86	82	77	72	67	67	64	60	56	52

Förutvarande familjebidrag, som beräknades i genomsnitt motsvara 7 öre per timme, har därjämte bortfallit.

Bokbinderier. Riksavtal med giltighetstid $^{1}/_{1}$ 1922—$^{31}/_{12}$ 1922. Timlönerna utgöra:

	Utlärd arbetare (4 års lärotid)					F. o. m. fjärde anställningsåret				
Ortsgrupp:	I	II	III	IV	V	I	II	III	IV	V
(Förutvarande avtal) .	(130)	(124)	(117)	(111)	(104)	(170)	(162)	(153)	(145)	(136)
Januari—april	100	95	90	85	80	130	124	117	111	104
Maj—augusti	90	86	81	77	72	120	114	108	102	96
September—december .	85	81	77	72	68	110	105	99	94	88

Grafiska anstalter. Riksavtal (1/1 1922—31/12 1922). Timlönerna utgöra:

	Utlärd litograf (5 års lärotid)				F. o. m. fjärde anställningsåret			
Ortsgrupp:	I	II	III	IV	I	II	III	IV
(Förutvarande avtal) . . .	(140)	(133)	(126)	(119)	(180)	(171)	(162)	(153)
Januari—april	106	101	95	90	137	130	123	116
Maj—augusti	99	95	90	85	128	122	115	109
September—december . . .	91	86	82	77	117	111	105	100

För utlärd kemigraf och tryckare (4 års lärotid) är timlönen 5 till 7 öre lägre i resp. grupper än för litograf.

Choklad-, konfekt- och karamellfabriker. Riksavtal med giltighetstid 6/2 1922—31/12 1922. Timlönerna äro för arbetare över 18 år och efter 5 års anställning i tillverkningen:

	Stockholm		Göteborg		Malmö		Norrköping, Uppsala		Kalmar	
	Män	Kv.	Män	Kv.	Män	Kv.	Män	Kv	Män	Kv.
Februari—april . . .	126	79	115	72	120	76	109	69	104	66
Maj—juli	116	73	110	69	110	69	105	66	99	63
Augusti—september .	105	66	100	63	100	63	95	60	90	57

Textilindustri. Riksavtal med giltighetstid 1/1 1922—31/12 1922. Timlönerna utgöra:

	Manlig arbetare över 21 år					Kvinnlig arbetare över 18 år				
Ortsgrupp:	I	II	III	IV	V	I	II	III	IV	V
(Förutvarande avtal) . . .	(105)	(101)	(96)	(92)	(87)	(77)	(73)	(71)	(68)	(64)
Januari—mars	98	94	90	85	81	63	60	58	56	54
Efter 1 april	84	80	77	73	69	54	52	50	48	46

Beställningsskrädderier. Avtalen gälla 1/3 1922—1/3 1923. Lönerna utgöra för veckoarbetare:

	Stockholm		Göteborg m. fl.		Norrköping m. fl.		Örebro m. fl.		Kalmar m. fl.	
	Män	Kv.	Män	Kv.	Män	Kv.	Män	Kv.	Män	Kv.
(Förutvarande avtal) .	(85·00)	(55·25)	(76·50)	(49·72)	(72·25)	(46·96)	(68·00)	(44·20)	(63·75)	(41·44)
Mars—augusti	75·00	48·75	67·50	43·87	63·75	41·44	60·00	39·00	56·25	36·56
Efter 1 september . .	70·00	45·50	63·00	40·95	59·50	38·67	56·00	36·40	52·50	34·13

Garverier. Riksavtal (1/1 1922—31/12 1922). Timlönen för manlig arbetare, som fyllt 19 år, utgör:

ortsgrupp I A) (Stockholm) 123 öre (160) under första och 113 öre under andra halvåret,

ortsgrupp I resp. 115 (155) och 105 öre,

ortsgrupp II resp. 103 (139) och 93 öre,

ortsgrupp III resp. 93 (133) och 83 öre.

Skofabriker. Riksavtal (1/1 1922—31/12 1922). Timlönerna utgöra för arbetare, som i sex månader utfört samma arbete å skofabrik:

	Manlig arbetare över 19 år				Kvinnlig arbetare över 18 år			
Ortsgrupp:	I	II	III	IV	I	II	III	IV
(Förutvarande avtal)	(142)	(136)	(130)	(125)	(100)	(96)	(92)	(88)
Januari—juni	105	100	95	90	67	64	61	58
Juli—december	95	90	85	80	60	57	54	51

Handskfabriker. Avtalet, som gäller 31/1 1922—31/1 1923, berör huvudsakligen arbetsplatser i Skåne. Veckolönerna utgöra:
för fullgod handskmakare 55·25 kr. (85);
för fullgod handsksömmerska 32·50 kr. (50);
för övriga kvinnliga arbetare 28 kr. (43).

Kemisk-tekniska fabriker. Stockholm (1/1 1922—31/12 1922). Manlig arbetare, som fyllt 19 år, 126 öre (160) under första och 110 öre under andra halvåret; kvinnlig arbetare, som fyllt 18 år, resp. 74 öre (92) och 63 öre.

Malmö (1/1 1922—31/12 1922). Manlig arbetare, som fyllt 19 år, 56 kr. (73) per vecka under första, 52 kr. under andra och 47 kr. under tredje och fjärde kvartalet; kvinnlig arbetare, som fyllt 18 år, resp. 33 (45), 30 och 27·75 kr.

Oljeslagerier. Stockholm (1/1 1922—31/12 1922). Manlig arbetare 115 öre (150) under första och 110 öre under andra halvåret; kvinnlig arbetare resp. 63 (85) och 60 öre.

Gödningsämnesfabriker. Avtalen, som avse fabrikerna i Malmö, Hälsingborg och Landskrona, gälla för tiden 1/1 1922—31/12 1922. Timlönen för manlig arbetare, som fyllt 19 år, utgör 90 öre (139) till den 1 oktober och därefter 85 öre.

Tändsticksfabriker. Avtalen gälla 1/1 1922—31/12 1922. Timlönerna äro:

	Göteborg		Jönköping m. fl.		Vetlanda, Mönsterås		Anneberg	
	Män	Kv.	Män	Kv.	Män	Kv.	Män	Kv.
Förutvarande avtal) .	(115·0)	(72·0)	(110·0)	(69·0)	(105·0)	(67·0)	(104·0)	(62·0)
Januari—mars . . .	88·5	55·0	84·0	53·0	80·5	50·5	77·0	47·0
April—juni	82·7	51·5	78·5	49·5	75·0	47·0	72·0	44·0
Juli—december . . .	77·0	48·0	73·0	46·0	70·0	44·0	67·0	41·0

Kommunala verk och arbeten. Avtalen gälla i Linköping 1/1 1922—1/4 1922, i Oskarshamn 1/2 1922—1/7 1922, i Halmstad och Mariestad 1/4 1922—31/12 1922, i övriga städer 1/1 1922—1/7 1922. Timlönerna för grovarbetare utgöra:

Eskilstuna	124 (165)	Hälsingborg	125 (150)	efter 1 oktober .	65	
efter 1 april . .	115	efter 1 april . .	105	Norrköping	128 (147)	
Gävle	135 (146)	Kalmar	90 (125)	efter 1 april . . .	118	
Göteborg	125 (145)	Karlshamn	100 (135)	Oskarshamn	97 (130)	
efter 1 april . .	115	Linköping	120 (150)	Stockholm	140 (165)	
Halmstad	105 (125)	Lund	125 (142)	efter 1 april . . .	130	
efter 1 juli . . .	100	efter 1 april . . .	120	Varberg	110 (120)	
efter 1 oktober .	95	Mariestad	72 (100)	efter 1 april . . .	100	
Hudiksvall	115 (135)	efter 1 juli . . .	68			

Handel och varulager. Stockholm (22/2 1922—31/12 1922). Veckolönerna äro för arbetare, som 2 år varit anställda hos samma arbetsgivare:

	Expeditions- och lagerarbetare över 21 år				Kvinnliga arbetare, 18 år
	Detaljister	Fisk-grossister	Maskin-grossister	Övriga grossister	
(Förutvarande avtal)	(71)	(76)	(79)	(74)	(45)
Intill 1 maj	60	63	64	62	38
Maj—augusti	55	58	59	57	34
September—december	50	53	54	52	31

Distriktsavtal, omfattande 17 städer i södra Sverige, med giltighetstid 27/1 1922—31/12 1922. Veckolönerna för arbetare, som fyllt 21 år, utgöra hos detaljister: i Malmö 48 kr. (70), i Hälsingborg, Landskrona, Halmstad m. fl. 46·50 kr. (68), i Ystad, Eslöv, Kalmar m. fl. 45 kr. (66), i Varberg, Simrishamn, Åhus 43·50 kr. (64).

Under första kvartalet utgår dyrtidstillägg med 6 kr., under andra kvartalet med 2 kr. per vecka. Hos grossister är lönen 2 kr. högre per vecka.

Åkerirörelse. Stockholm (1/4 1922—31/3 1923). Veckolönerna utgöra för enbetskusk 57 kr. (80) till den 1 oktober, därefter 52 kr.; för parkusk resp. 62 kr. (86) och 57 kr. samt för chaufför resp. 65 kr. (90) och 60 kr.

Spårvägar. Stockholm (1/1 1922—31/12 1922). Ordinarie trafikpersonal, första anställningsåret, 320 kr. (370) i månaden till 1 april, 305 kr. till 1 juli och därefter 295 kr.; efter 10 års anställning resp. 385 (435), 370 och 360 kr.

Uppsala (1/1 1922—31/12 1922). Ordinarie trafikpersonal, första anställningsåret 262·50 kr. (279), fr. o. m. 10:de anställningsåret 306 kr. (324). Från den 1 april ha lönerna sänkts med 5 % å det belopp, varmed de utgingo under första halvåret 1921, resp. 310 och 360 kr.

Sjömän (1/1 1922—31/12 1922). Utöver nedanstående månadslöner erhålles fri kost ombord.

Fartygets lastkapacitet (d. w. ton):	500—899	900—1 349	1 350—1 799	1 800—2 999	3 000—4 499	4 500—6 749	Över 6 750
Förste styrman	240	270	295	325	355	380	400
Stewart	165	190	210	230	260	280	290
Befaren eldare och matros	135		145			160	

I början av april månad ha träffats nya avtal inom ytterligare några större näringsgrenar, nämligen pappersindustrien, sockerindustrien, elektriska installationsbranschen samt stuvarfacket i mellersta och södra Sverige. Tillsammans beröra sedan årsskiftet och intill mitten av april månad slutna avtal omkring 135 000 arbetare, räknat efter arbetarantalet vid normal drift.

Storlockouten i Danmark.

Under en tid av nära två månader, från den 15 februari till den 8 april 1922, har en stor del av Danmarks industri legat nere på grund av lockout. Antalet av lockouten berörda arbetare beräknades under konfliktens första skede till c:a 51 000 och ökades genom den utvidgning, som skedde under mars månad, med ytterligare c:a 10 000. Under april skulle, om uppgörelse ej träffats, en ännu större utvidgning av konflikten ha ägt rum. I själva verket var antalet av konflikten berörda arbetare också betydligt större än antalet direkt utestängda, enär inom många industrier en stor del av arbetsstyrkan gick arbetslös redan före lockouten. Konfliktens utbrott sammanhängde med de lönenedsättningar, som krävdes vid förnyandet av de under de första månaderna av innevarande år utlöpande kollektivavtalen. Som en särskilt ömtålig tvistefråga kom i samband härmed spörsmålet om åttatimmarsdagen, som i Danmark icke ännu blivit lagstadgad, utan införts genom överenskommelse mellan de ledande arbetsgivar- och arbetarorganisationerna.

Konfliktens uppkomst. Det är i år ej första gången, frågan om allmän lockout inom den danska industrien stått på dagordningen. Hur allvarligt hotet varit, har dock åtminstone för en utomstående i många fall varit svårt att bedöma. Enligt i Danmark gällande förhandlingsordning måste igångsättande av arbetsinställelse föregås av trenne varningar, resp. fjorton och åtta dagar före beslutets ikraftträdande. Det synes icke kunna bestridas, att tillämpningen av denna ordning, om därav också följer en viss garanti mot obetänksamma kraftåtgärder, dock i många fall kan vara ägnad

att onödigt skärpa situationen, då parterna för erhållande av handlingsfrihet ofta se sig föranlåtna att utfärda strejk- eller lockoutvarning, under det förhandlingar ännu pågå och utsikter för en fredlig lösning långt ifrån saknas. Hur härmed än må vara fallet, har den hotande konflikten under de föregående åren städse i sista stund avvärjts eller begränsats till enstaka näringsgrupper. Det förra var fallet 1920, då allmän lockout redan proklamerats, men på grund av hotande politiska förvecklingar inhiberades, det senare 1921, då arbetsgivarnas lönenedsättningskrav ledde till öppen konflikt inom ett flertal industrier. På hösten 1921 stod man inför nya avtalsförhandlingar, där lönesänkningar åter kunde förväntas komma i fråga. De samverkande fackförbundens representantskap hade vid sammanträde i september beslutat att, såsom situationen var, avråda alla avtalsuppsägningar, men den 12 oktober kom, såsom väntat, uppsägningsbeslut från arbetsgivarnas då sammankallade generalförsamling. Den 27 oktober sammanträdde för första gången huvudorganisationernas arbetsutskott, och arbetsgivarnas fordringar framlades. Förutom lönenedsättningar krävdes för flera fack en förlängning av arbetstiden, vilket förutsatte en revision av det mellan organisationerna den 17 maj 1919 ingångna avtalet om införande av 8 timmars arbetsdag i följande hänseenden:

1. För säsongarbetare, som under vintern hade kortare arbetstid än 8 timmar, skulle arbetstiden under sommarmånaderna få ökas till $8^1/_2$ timmar.
2. Vakt- och renhållning o. d. arbete skulle undantagas från bestämmelsen om 8 timmars arbetsdag.
3. Övertidsersättningen skulle minskas till 25 % för timmen närmast före ordinarie arbetstidens början och de tre första timmarna efter arbetets slut samt 50 % för annan övertid.
4. Intet hinder skulle från organisationernas sida få läggas i vägen mot anlitande av övertidsarbete i den omfattning driften krävde.
5. Intet hinder skulle heller från huvudorganisationerna uppställas mot att enskilda organisationer, när produktions- eller konkurrenshänsyn så fordrade, enades om annan arbetstid än den i 1919 års avtal fastställda.

De samverkande fackförbundens representantskap avlät härå den 12 december svar av det innehåll, att de i mom. 1, 3 och 5 framställda yrkandena icke kunde bifallas och att förslaget i mom. 2 måste bli föremål för närmare prövning, medan vad i mom. 4 anförts icke ansågs behöva föranleda någon åtgärd, enär bestämmelse av motsvarande innehåll redan funnes i överenskommelsen. Från arbetsgivarföreningens sida följde härpå, såsom i andra häftet av denna tidskrift redan omförmälts, den 17 december uppsägning av arbetstidsavtalet.

Under de närmast följande veckorna fördes nu inom de olika facken förhandlingar om nya avtal. Från arbetarsidan hävdades härvid bestämt, att någon ändring av arbetstid eller övertidsprocent under inga förhållanden kunde medgivas samt att lönerna i övrigt icke finge nedsättas med mera än som motsvarade levnadskostnadernas nedgång. Någon uppgörelse på dessa villkor kunde emellertid ej komma till stånd, utan förhandlingarna avbrötos efter hand inom de flesta fack, och den 18 januari 1922 kom omsider arbetsgivarföreningens första lockoutvarning, avseende samtliga fack, vilkas avtal utgått vid nyåret eller komme att utgå den 1 februari. Den 25 januari följde andra varningen, där tidpunkten för lockoutens ikraftträdande bestämdes till den 3 februari, på aftonen efter ordinarie arbetstidens slut. Lockouten skulle omfatta även organisationer utanför de samverkande fackförbunden, men undantogos därifrån av sociala hänsyn bl. a. gas- och elektricitetsverk, livsmedelsindustri och fiske samt arbetare sysselsatta med djurskötsel o. d.

De första medlingsförsöken. Under den vecka, som förflöt mellan första och andra lockoutvarningen, hade nya förhandlingar pågått mellan huvudorganisationerna, utan att dock något resultat kunnat uppnås. Efter andra varningen ingrepo statens förlikningsmän och kallade parterna till sammanträde den 28 januari. De överläggningar, som härvid fördes, utmynnade i en hemställan från förlikningsmännen till organisa-

tionerna att återupptaga förhandlingarna om avtal inom de olika facken och bedriva dem på ett sådant sätt, att resultaten kunde föreligga senast den 2 februari. Från dessa separata förhandlingar skulle dock undantagas de tre stora principfrågorna, om arbetstiden, övertidsersättningen och lönernas reglering, vilka frågor skulle behandlas av huvudorganisationerna under förlikningsmännens direkta ledning.

Härefter följde nu några dagar av nästan oavbrutna förhandlingar natt och dag, intill dess förlikningsmännen på morgonen den 3 februari kunde framlägga ett medlingsförslag, vars innehåll kan sammanfattas sålunda:

I. Arbetstidsavtalet av den 17 maj 1919, som på grund av arbetsgivarföreningens föregående uppsägning skulle utgå den 22 mars 1922, skulle efter denna dag fortfarande gälla, dock med rätt för parterna att rörande vissa punkter — arbetstiden för säsongarbetare, vakttjänst och skiftarbete — kräva ny uppgörelse. Därest sådan icke kommit till stånd före den 1 april 1922, skulle frågan härom hänskjutas till en skiljenämnd med av förlikningsmännen utsedd ordförande.

II. De den 1 februari 1922 utgångna kollektivavtalen skulle prolongeras på ett år med följande ändringar:

1) Samtliga löner skulle — där annan uppgörelse ej träffats — från den 10 februari sänkas med 15 % samt den 15 augusti med 1 % för varje procent, varmed levnadskostnadssiffran för juli understege motsvarande siffra för januari. (För vissa fack skulle lönerna regleras efter andra grunder.)

2) Förut gällande bestämmelser om övertidsersättning skulle förbliva oförändrade, dock så att för de två första timmarna icke i något fack skulle betalas över 25 %.

Svar på detta medlingsförslag skulle avgivas senast den 11 februari, och medgav arbetsgivarföreningen i avvaktan härpå tills vidare uppskov med lockoutens ikraftträdande. Den sålunda erhållna fristen begagnades av båda organisationerna till inkallande av extra generalförsamling för behandling av medlingsförslaget. De samverkande fackförbundens generalförsamling beslöt den 7 februari med 233 röster mot 221 att avstyrka medlingsförslagets godkännande, varefter detsamma utsändes till omröstning inom de särskilda fackförbunden. Resultatet blev en överväldigande majoritet för avslag: 56 581 röster mot 13 801 (bland inalles 137 974 röstberättigade). Blott en enda organisation, gjutareförbundet, visade en svag majoritet för bifall: 608 ja- mot 597 nejröster jämte 39 blanka sedlar. Härtill kommo ett par fackförbund, inom vilka förslaget icke underkastades omröstning bland medlemmarna, men godkändes av styrelserna, så att slutresultatet blev, att 3 förbund uttalat sig för, men 22 mot medlingsförslaget.

Vid arbetsgivarföreningens generalförsamling, som ägde rum den 10 februari, blev utgången densamma: med 353 röster mot 32 förkastades medlingsförslaget och befullmäktigades styrelsen att verkställa lockoutbeslutet. Tidpunkten för arbetsavstängningen blev nu den 14 februari efter ordinarie arbetstidens slut.

Förhandlingar efter lockoutens ikraftträdande. Konfliktens utbrott medförde icke fullständigt avbrytande av förhandlingarna. Redan på lockoutens första dag, den 15 februari 1922, gjordes av förlikningsmännen ett nytt medlingsförsök, denna gång särskilt avseende de avtalstvister, som berörde grovarbetarnas organisation, arbetsmannaförbundet. En uppgörelse i här föreliggande tvistefrågor var av särskilt stor betydelse för hela konfliktens biläggande, enär arbetsgivarföreningen motiverat sitt avböjande av förlikningsmännens medlingsförslag just med arbetsmannaförbundets avvisande hållning vid de föregående förhandlingarna inom de olika facken. Man lyckades också komma till enighet beträffande de hithörande industriarbetarna (margarin-, olje- och sockerindustrierna); däremot visade sig meningsskiljaktigheterna beträffande hamnarbetaryrket fortfarande oöverstigliga. Under den återstående delen av februari månad tillspetsades situationen ytterligare. Åtskilliga av lockouten ej berörda arbetargrupper anordnade sympatistrejk, och från en del fackorganisationer framställdes yrkande på att lockouten borde besvaras med allmän arbetsnedläggelse, generalstrejk. Styrelsen för de samverkande fackförbunden hävdade emellertid i ett den 28 februari till samtliga organisa-

tioner utsänt cirkulär, att striden åtminstone ännu så länge hade rent facklig karaktär och att man därför icke borde tillgripa sådana stridsmedel, som riktade sig mer mot samhället i dess helhet än mot arbetsgivarna. Särskilt varnades mot att, såsom från vissa håll föreslagits och i ett par städer också skedde, de lokala samorganisationerna på eget bevåg anordnade dylika arbetsnedläggelser.

Samma dag, som detta uttalande gjordes, den 28 februari, öppnades vissa förhandlingsutsikter genom en från arbetsgivarföreningen till de samverkande fackförbunden avlåten skrivelse. Under erinran om att lockouten följande dag skulle komma att avsevärt utvidgas genom inbegripande av de arbetare, vilkas avtal utgingo den 1 mars 1922, riktade föreningen nämligen till arbetarna en hemställan att godkänna det förut förkastade medlingsförslaget — för egen del gjorde arbetsgivarna gällande, att deras eget svar å nämnda förslag inneburit ett villkorligt godkännande och att de uppställda villkoren i viss mån uppfyllts genom de uppgörelser, som under den senaste tiden träffats inom en del fack. Från arbetarsidan kunde man icke biträda denna ståndpunkt, varigenom arbetsgivarna helt och hållet fritogo sig själva från ansvaret för den första medlingens strandande, och någon ändring av det en gång fattade beslutet kom ej heller i fråga. Däremot inleddes på hemställan från förlikningsmännen den 3 mars åter överläggningar mellan representanter för organisationerna, och som resultat härav framkom den 9 mars ett nytt medlingsförslag. I jämförelse med förslaget av den 3 februari innebar detta ur arbetarsynpunkt en del icke oväsentliga förbättringar. Sålunda skulle 1919 års arbetstidsavtal prolongeras på ett år med endast den ändring, att personer anställda för »opsyn og vagttjeneste» skulle undantagas från bestämmelsen om åtta timmars arbetsdag. Frågorna om säsong- och skiftarbete skulle hänskjutas till utredning inom tvenne för ändamålet tillsatta kommittéer i stället för att, såsom förut ifrågasatts, underställas skiljedom. Bestämmelsen om övertidsersättning hade jämkats därhän, att tillägget för första timmen ej skulle få överstiga 25 %, men för andra timmen uppgå till 33 1/3 %. Slutligen hade också lönevillkoren jämkats i en för arbetarna förmånlig riktning, bl. a. med avseende å den i augusti inträdande lönesänkningen.

Å arbetsgivarsidan var man redan påföljande dag, den 10 mars, färdig med svar å medlingsförslaget, och detta blev bestämt avböjande: vid omröstningen i arbetsgivarföreningens generalförsamling avgavs endast en röst för förslagets godkännande. Avslaget innebar också, att den hittills uppskjutna lockouten inom de fack, vilkas avtal utgått den 1 mars 1922, nu sattes i verket.

Å arbetarsidan hann man först den 14 mars taga ställning till förslaget. De samverkande fackförbundens generalförsamling beslöt då — efter att dessförinnan nästan enhälligt ha förkastat ett framkommet förslag om »effektiv generalstrejk» — med 328 röster mot 270 att anbefalla förbunden medlingsförslagets godkännande, med hänsyn särskilt till den lösning tvisten om åttatimmarsdagen erhållit. Beslutet delgavs arbetsgivarföreningen med hemställan, att föreningen i arbetsfredens intresse måtte lämna sin medverkan till inledande av nya förhandlingar på basis av förlikningsmännens förslag.

Det svar, arbetsgivarföreningen härå avlät den 18 mars, var tämligen avvisande. Man ställde sig icke absolut avböjande till förslaget om nya förhandlingar, men uttalade dock starka tvivel om möjligheten att på denna väg komma till uppgörelse och påpekade särskilt, att medlingsförslaget av den 9 mars icke kunde bli någon förhandlingsbasis, enär detta förslag vore av arbetsgivarna definitivt förkastat. — De samverkande fackförbundens styrelse uttalade till svar härpå i en den 20 mars avlåten skrivelse, att anställande av omröstning om medlingsförslaget inom fackförbunden under sådana omständigheter vore meningslöst, då något positivt resultat därav i alla fall ej kunde uppnås, och att det, om alla föregående förhandlingsresultat skulle helt lämnas ur räkningen, måste draga lång tid, innan man finge några nya riktlinjer att ena sig om. Med hänsyn härtill framhölls önskvärdheten av att åtminstone inga

hinder måtte läggas i vägen mot att de arbetsgivare och arbetare, som för egen del så önskade, träffade uppgörelse på grundval av medlingsförslaget.

Nästa dokument i notväxlingen kom den 23 mars och antydde något större möjligheter till ett närmande. Arbetsgivarföreningens styrelse betonade fortfarande, att den efter generalförsamlingens beslut icke ägde befogenhet att ålägga de till föreningen anslutna organisationerna att träda i förhandling med de samverkande fackförbundens underorganisationer i syfte att träffa uppgörelse på grundval av medlingsförslaget. Däremot uttalades obetingad anslutning till vad från arbetarsidan anförts om olämpligheten av att underorganisationerna lämnades att på egen hand söka utforma nya förhandlingslinjer, och föreslogs därför inledande av nya överläggningar mellan de centrala organisationerna.

Uppgörelsen. Måndagen den 27 mars 1922 tog sålunda en ny förhandlingsperiod sin början. Till en början såg det dock alltjämt föga lovande ut, i det de mellan organisationernas arbetsutskott inledda förhandlingarna efter två dagar förklarades avbrutna. Nu ingrepo emellertid åter förlikningsmännen och kallade den 29 mars de båda huvudorganisationernas ordförande till enskilda överläggningar, vilka fortsatte även följande dag. Som resultat härav tillkännagavs den 31 mars, att förlikningsmännen nu trodde sig ha funnit en ny grundval för uppgörelse, vilken de underställt båda arbetsutskotten med begäran om svar senast den 4 april. I avvaktan härå hemställdes om inställande tills vidare av den bebådade nya utvidgningen av lockouten inom de fack, som den 1 april bleve utan avtal. Denna hemställan bifölls, och på morgonen den 5 april kunde omsider meddelas, att enighet mellan de förhandlingsdelegerade vunnits om en uppgörelse på följande grunder:

De intill den 1 april 1922 utlupna och icke förnyade avtalen skulle prolongeras på ett år med de inom olika fack överenskomna ändringarna. Samtliga löner skulle från dagen för lockoutens avslutande sänkas med 15 %, varefter parterna vore berättigade att inom fjorton dagar efter överenskommelsens antagande hos motparten anhålla om att lönereduceringarna måtte företagas efter andra grunder, där särskilda skäl talade härför. I sådana fall skulle nedsättningarna kunna inskränkas till 12 %. Om överenskommelsen antoges av parterna, skulle alla pågående strejker och lockouter upphävas och arbetet återupptagas såvitt möjligt redan måndagen den 10 april i samma omfång och på samma arbetsplatser som före arbetsnedläggelsen.

Den omtvistade frågan om lönernas reglering efter det nya levnadskostnadsindex, som kommer att föreligga i augusti månad (den s. k. augustiregleringen) hade i uppgörelsen lösts på följande sätt: Därest båda parterna före den 1 augusti 1922 enats om avtalens prolongation för ytterligare ett år, skulle någon augustireglering icke äga rum, utan samtliga löner gälla oförändrade till februari 1923 och då höjas eller sänkas med lika många procent, som indextalet sagda månad över- eller understege motsvarande siffra i februari 1922.[1] Kunde dylik överenskommelse om prolongation däremot ej åvägabringas, skulle lönerna redan i augusti 1922 regleras efter då gällande levnadskostnadsindex, dock så att, därest det vore arbetsgivarna, som vägrade samtycke till prolongationen, ingen höjning eller sänkning finge göras för de första 6 enheter, varmed augustisiffran över- eller understege februarisiffran. (Då levnadskostnadsindex för februari 1922 var 212, innebär sistnämnda villkor, att lönerna i augusti ökas eller minskas med 1 % för varje procent, varmed augustisiffran överstiger 218 eller understiger 206.) Den sålunda tillämpade regeln är densamma, som innehölls i medlingsförslaget den 9 mars; att densamma anses innebära en modifikation till arbetarnas förmån beror givetvis därpå, att levnadskostnadssiffran i augusti med sannolikhet förutses bliva lägre än i februari. — Därest »augustireglering» åter skulle föranledas av arbetarnas prolongationsvägran, skola vid nämnda reglering tillämpas samma grunder som enligt förlikningsmännens första medlingsförslag den 3 februari.

[1] De officiella levnadskostnadsberäkningarna i Danmark verkställas endast två gånger om året, i januari och juli månader (jfr Soc. Medd. årg. 1922, s. 317).

I fråga om övertidsersättning anslöt sig uppgörelsen till medlingsförslaget den 9 mars. Vad slutligen angår arbetstidsavtalet, skulle detsamma prolongeras med den ändring, att vakttjänst undantogs, men i gengäld infördes en ny punkt om rätt för organisationerna att beivra missbruk av övertidsarbete. Frågan om skiftarbetets ordnande skulle hänskjutas till en skiljenämnd, varemot övriga hithörande spörsmål — däribland frågan om säsongarbetet — skulle bli föremål för utredning i en kommitté, vars utlåtande borde föreligga senast den 1 juli 1922.

För uppgörelsens godkännande voro såväl arbetsgivare som arbetare inkallade till generalförsamling den 7 april. De avgörande omröstningarna gåvo till resultat, att förslaget antogs av arbetsgivarna med 394 röster mot 41 och av arbetarna med 385 mot 122. Uppgörelsen har sedermera också bekräftats av flertalet fackförbund. En del organisationer, däribland i främsta rummet arbetsmannaförbundet — vars representanter vid generalförsamlingen röstade med blanka sedlar — vägrade dock fortfarande att godkänna medlingsförslaget, varför nya förvecklingar ännu icke voro uteslutna. Vid ett mellan huvudorganisationerna den 18 april anordnat förhandlingssammanträde förbehöllo sig båda parterna att till skiljedom hänskjuta frågan, huruvida den träffade uppgörelsen vore bindande även för de fackförbund, som vägrat biträda densamma. Därest skiljedomen ginge i för arbetsgivarna ogynnsam riktning, var från detta håll ny lockout ställd i utsikt. Den 24 april åstadkoms emellertid omsider en uppgörelse mellan arbetsgivarföreningen och arbetsmannaförbundet, varigenom den stora konflikten torde kunna anses som definitivt bilagd.

Statsmakternas ställning till konflikten. Redan före lockoutens utbrott hade ett försök gjorts att på lagstiftningens väg förebygga den hotande konflikten eller åtminstone borteliminera en av de svåraste tvistepunkterna, nämligen åttatimmarsdagen;[1] det från socialdemokratiskt håll framlagda förslaget om arbetstidens begränsning genom lag erhöll emellertid ej den snabba handläggning, som motionärerna avsett, och kunde således ej påverka händelsernas utveckling. Under det lockouten pågick, bragtes frågan om ett ingripande å lagstiftningens väg ånyo på dagordningen, denna gång genom en radikal partimotion om konflikternas hänskjutande till obligatorisk skiljedom, därest uppgörelse mellan parterna ej kommit till stånd före den 1 april 1922. Förslaget synes emellertid icke ha rönt gynnsamt mottagande från något av de andra partierna i riksdagen. Det hänsköts till utskottsbehandling och låg där fortfarande, då konflikten av sig själv löstes, varefter det torde ha förlorat sin aktualitet.

Vad statsmakternas ställning till konflikten i övrigt beträffar, har frågan om understöd till de arbetslösa inom av lockouten berörda fack varit den punkt, som ådragit sig största uppmärksamheten. Med hänsyn därtill, att inom många av konflikten berörda fack en omfattande arbetslöshet varit rådande långt innan lockoutens utbrott, ansågs icke skäligt att utan vidare avstänga alla arbetare inom dessa fack från understöd, utan föreskrevs genom ett av inrikesministern den 2 mars 1922 till hjälpkassorna utfärdat cirkulär, att understöd fortfarande finge utbetalas till sådana arbetslösa, som kunde styrka sig ha varit utan sysselsättning minst 60 dagar före lockoutens början. Verkningarna av detta medgivande neutraliserades emellertid i väsentlig mån genom ett nytt cirkulär den 21 mars, vari under åberopande av arbetslöshetsfondens knappa behållning bestämdes, att lån av fondens medel icke skulle lämnas arbetslöshetskassor inom av lockouten berörda fack. Då flertalet kassor under rådande förhållanden voro helt beroende av dessa lån för understödsverksamhetens upprätthållande, blev detta stadgande praktiskt taget liktydigt med understödens indragande för berörda arbetare. Liksom ministerns föregående direktiv givit anledning till kraftiga protester från arbetsgivarsidan, framkallade det senare cirkuläret givetvis starkt missnöje inom arbetarlägret, vadan ett parlamentariskt efterspel härtill torde vara att förvänta om icke förr så vid arbetslöshetslagens blivande revision.

[1] Jfr Soc. Medd. årg. 1922, sid. 138.

Meddelanden från socialattachéerna.

Förslag om utarrendering av statsjärnvägarna i Frankrike.

Den 27 mars 1921 utsåg regeringen en utomparlamentarisk kommitté, vilken skulle ha till uppgift att utarbeta och till ministern för de offentliga arbetena inkomma med förslag om statsjärnvägsnätets administration och finansiering. Kommittén har ännu icke fullt avslutat sitt uppdrag. En del detaljfrågor återstå. Principfrågan är emellertid avgjord, enär kommittén med 28 röster mot 10 beslutat föreslå, att järnvägsnätet skall utarrenderas. Kommittén har väsentligen varit sammansatt av politici, ämbetsmän — särskilt sådana från Conseil d'Etat — representanter för handelskamrar, departement och kommuner, som järnvägarna beröra. Ordförande i kommittén har hittills varit M. Colson, sektionschef i Conseil d'Etat. En subkommitté hade tillsatts, och å dennas vägnar har deputeraden för Mayenne, Dutreil, utarbetat det förslag, vilket tyckes skola utgöra huvudstommen i det blivande kommittéutlåtandet. Dutreils förslag är icke offentliggjort. Det är sålunda under förbehåll följande uppgifter om det lämnas.

Ett aktiebolag skulle bildas med kapital på 210 miljoner frcs. Åt detta skulle koncession lämnas. Två tredjedelar av aktiekapitalet skulle få tecknas av enskilda, en tredjedel skulle reserveras till teckning av kommuner, handelskamrar m. fl. i de av järnvägarna berörda departementen. I styrelsen skulle de förra äga 17 representanter, de senare 7. Staten skulle kunna utse tre representanter för bolagsstämman, vilka där skulle ha rätt att rösta med ett antal röster, som icke överstiger en niondedel av närvarande eller representerade aktiers röstsumma.

Vid sidan om det ordinära aktiekapitalet på 210 miljoner skulle enligt lagen om arbetsaktier kunna utfärdas 60 000 sådana på vardera 500 frcs. Tre representanter för personalen skulle som följd härav ha rätt att deltaga i styrelsemötena samt i förhandlingarna på bolagsstämma.

Tvenne motförslag ha framlagts, men icke vunnit majoritet. Det ena avsåg att med vissa förbättringar bibehålla den nuvarande regimen, det andra att uppdela nätet mellan de tvenne nät, mellan vilka det ligger inklämt, Orléans- och Nord-näten.[1] Det senare förslaget åsyftade i främsta rummet att enhetligt organisera den nuvarande trafiken mellan Bretagne, södra Normandie och Paris, vilken hittills varit uppdelad på konkurrerande linjer, tillhörande dels statsjärnvägsnätet och dels Orléansnätet.

Det är ännu obekant, hur förslaget slutligt kommer att i detalj utformas. Regeringen har ej ännu tagit position i principfrågan.

På sina håll anses frågan om järnvägsnätets utarrendering redan som nästan avgjord. Det säges från det hållet, att i parlamentet finnes majoritet för slopande av alla statsmonopol och att kommitténs principbeslut endast är ett första steg hän emot det privata kapitalets övertagande av företag, som hittills varit statliga.

Paris i februari 1922.

Gunnar Löwegren.

Oppositionen mot socialförsäkringsförslaget i Frankrike.

Jag har i en tidigare rapport — sid. 41 i första häftet av denna tidskrift — sökt återgiva den allmänna uppfattningen i Frankrike rörande lagförslaget om socialförsäkring. Detta förslag ligger fortfarande till behandling i deputeradekammarens utskott. Detta har från flera olika sammanslutningar infordrat utlåtanden angående förslaget.

[1] Det måste vid bedömandet av här föreliggande spörsmål städse ihågkommas, att de franska statsjärnvägarna icke såsom t. ex. de svenska bilda något stambanenät, utan att de viktigare huvudlinjerna redan förut äro i privat drift (jfr h. 1, sid. 38.)

Bland dessa tyda många på att å sina håll en stark opposition förefinnes mot förslaget i dess nuvarande form. Huruvida denna stämning kommer att ha något inflytande på det slutliga antagandet av förslaget är emellertid svårt att förutsäga. Troligen kommer den dock att resultera i att vissa punkter i förslaget modifieras.

Bland de stora industriella sammanslutningar, som uttalat sig mot regeringsförslaget i dess nuvarande form, må nämnas Syndicat du Commerce et de l'Industrie, som på ett möte den 9 november 1921 enhälligt fattat en resolution, utmynnande i följande önskemål:

»att lagförslaget om socialförsäkring icke må antagas;

att de offentliga myndigheterna, förlitande sig på de fria och ömsesidiga försäkringsinstitutionernas framtid, såväl moraliskt som materiellt må stödja dessa i deras bemödanden, befria dem från fruktan att en dag konfiskeras eller indragas under en statlig verksamhet samt uppmuntra dem i deras berättigade önskan att bliva socialförsäkringens verkliga bärare.»

Några dagar senare fattades en resolution av samma innebörd av Comité central des Chambres syndicales. I denna begärdes, att parlamentet skulle avslå lagförslaget om socialförsäkring i den form, vari det nu framlagts, samt att efter en grundlig utredning av frågan och efter hörande av vederbörande parter ett nytt förslag måtte framläggas, så avfattat, att statlig försäkring till en början endast i begränsad mån må tillämpas.

Även från jordbrukssammanslutningar ha protester framkommit mot lagförslaget. Den delegation för Confédération nationale des Associations agricoles, från vilken deputeradekammarens utskott infordrat utlåtande, sammanfattar sin mening i följande ord:

»Jordbrukarna hemställa, att parlamentet icke omedelbart upprättar en obligatorisk regim, vilken skulle kväva det privata initiativet, utan att man under en följd av år låter landet så småningom vänja sig vid tillämpandet av den fria socialförsäkringen. Senare, då fördelarna härav allmänt uppskattats, kan man förvandla försäkringen till obligatorisk. Den kommer då icke att stöta på de hinder eller det motstånd, som för närvarande förefinnes och som skulle leda till ett upprepande av det fiasko, som drabbade lagen av år 1910 beträffande arbetar- och jordbrukarpensionering.»

Ett ännu häftigare angrepp mot förslaget om socialförsäkring gjordes på ett möte med Alliance du Commerce et de l'Industrie redan den 6 juni 1921. M. Jacob, som av förbundets kommitté för socialförsäkring fått i uppdrag att företaga en utredning av frågan, uppläste härvid en först i dagarna offentliggjord rapport, vari yrkades, att lagförslaget icke måtte antagas utan genomgripande förändringar. Bland annat föreslogs, att de högsta understödsklasserna måtte borttagas samt att i stället understödsbeloppet i lägsta klassen, vilket var otillräckligt, borde höjas. Rapporten avslöts med följande ord:

»Lagförslaget förefaller vara inspirerat av den kejserliga tyska socialförsäkringen. Man måste erkänna, att denna innehåller vissa goda bestämmelser, men de utmärka sig genom en stränghet, som är betecknande för den preussiska militaristiska andan, men som illa passar ihop med franskt lynne. Den obligatoriska försäkringsskyldigheten medför nödvändigtvis införandet av vissa straffbestämmelser. De som fastställas i lagförslaget komma emellertid att bliva utan effektiv verkan. Under sådana förhållanden synes lagen komma att bliva en död bokstav för alla dem, som ej godvilligt vilja tillämpa dess bestämmelser.»

M. Jacobs rapport har icke kunnat undgå att från motsatt sida väcka starka protester, och säkerligen är det endast ett begränsat antal parlamentariker och industriidkare, som oförbehållsamt ansluta sig till hans extrema ståndpunkt. De exempel, som här anförts, äro emellertid betecknande för den agitation, som bedrivits och alltjämt bedrives mot regeringsförslaget. Oppositionen torde emellertid icke vara stark nog att kunna få detta att falla, även om man kan förutse, att det kommer att undergå ett stort antal modifikationer.

Paris i februari 1922. *Gunnar Löwegren.*

Lockouten inom den engelska maskinindustrien.

Den lockout, som den 11 mars 1922 etablerades inom maskinarbetaryrket i England, har sin upprinnelse i en tvist om tolkning av en i september 1920 träffad överenskommelse om övertidsarbete. Denna överenskommelse begränsade övertidsarbetet vid vanlig tillverkning till 30 timmar under en fyra veckors period, men medgav obegränsad övertid vid reparations- och underhållsarbeten, brådskande leveranser o. dyl. Såsom allmän regel skulle gälla, att systematiskt övertidsarbete i vanliga fall skulle undvikas. Överenskommelsen anslöt sig till tidigare uppgörelser av åren 1898 och 1907, genom vilka vanligt övertidsarbete begränsats till 40 resp. 32 timmar per fyraveckorsperiod.

Redan i december 1920 yppades tvist om tolkningen av överenskommelsen i september s. å. I anledning av framställningar från åtskilliga distriktsnämnder utsände styrelsen för den berörda arbetarorganisationen, Amalgamated Engineering Union (A. E. U.), en förklaring av innehåll, att enligt styrelsens mening införandet av vanligt övertidsarbete borde föregås av förhandlingar mellan vederbörande arbetsledning och arbetarorganisationens representant på platsen, varvid hänsyn borde tagas till antalet arbetslösa i syfte att bereda sysselsättning åt så många arbetare som möjligt.

Denna tolkning bestreds av arbetsgivarnas organisation, Engineering and National Employers' Federation, som redan i april 1921 under hot om lockout vägrade ansluta sig till den uppfattningen, att tillämpning av vanligt övertidsarbete skulle föregås av förhandlingar mellan parterna. Arbetarna å sin sida vidhöllo sin ståndpunkt, som också godkändes vid en ombudskonferens på våren 1921.

I november 1921 upptogs saken på allvar av arbetsgivarna, som förklarade striden gälla en grundprincip, nämligen arbetsgivarens rätt att leda och fördela arbetet. I enlighet härmed trädde de i förhandling med styrelsen för motsidans organisation om träffandet av en uppgörelse utav mera vidsträckt innebörd. En sådan kom också till stånd med arbetarsidans centralstyrelse, som förband sig att hänskjuta uppgörelsen till omröstning bland medlemmarna och för sin del förordade dess antagande. Uppgörelsen innehöll som första punkt en förklaring, att arbetarnas organisation icke skulle inblanda sig i arbetsgivarnas rätt att utöva ledningen (managerial functions) inom sina företag, liksom ej heller arbetsgivarföreningen skulle göra intrång på motsatta organisationens egentliga funktioner. Vidare skulle vid tillämpningen härav hänsyn tagas till förut träffade överenskommelser om tvisters slitande m. m. Slutligen skulle under pågående tvist om hithörande frågor arbetsledningens order lända till efterföljd.

Strax detta beslut kungjordes, framträdde inom arbetarnas led opposition däremot. Visserligen skulle, skrev arbetartidningen Daily Herald, enligt den preliminära uppgörelsen »shop stewards» och verkstadskommittéer fortsätta att funktionera[1], men de likaväl som andra representanter för arbetarna komme att berövas all makt att avgöra, icke blott om övertidsarbete skulle få äga rum, utan även andra frågor, som fölle inom området för arbetsgivarens rätt att leda arbetet. Den föreslagna begränsningen i arbetarorganisationens befogenheter, skrev tidningen vidare, stode i strid med en mycket vanlig praxis i maskinindustrien och skulle medföra ett bakslag för strävandena att upprätta något slags definitiv kontroll från arbetarnas sida över förhållandena på arbetsplatsen.

Att en viss faktisk bestämmanderätt ifråga om övertidsarbete — som konflikten närmast gäller — tillkommit arbetarorganisationen bestrides heller icke av motsidan. Men då arbetarna göra gällande, att deras motstånd mot övertidsarbete dikterats av en strävan att bereda arbete åt så många som möjligt, anföra arbetsgivarna i en offentliggjord förklaring flera exempel på att motsidans avvisande hållning hindrat utförandet av nödvändiga arbeten och direkt framkallat arbetslöshet.

[1] Jfr Soc. Medd. årg. 1920, sid. 311.

Resultatet av omröstningen bland arbetarorganisationens medlemmar kungjordes i slutet av januari innevarande år och visade 35 525 röster för den preliminära uppgörelsen samt 50 240 mot. Bland 425 714 medlemmar hade sålunda endast en femtedel deltagit i omröstningen. Ännu mindre hade emellertid antalet röstande varit vid antagandet av den uppgörelse i september 1920, om vars tolkning konflikten rör sig.

En månad därefter, d. v. s. i slutet av februari, utsändes arbetsgivarnas lockoutförklaring, att träda i kraft från och med den 11 mars 1922.

De till A. E. U. anslutna arbetarna utgöra emellertid endast en del av de vid maskinverkstäderna anställda arbetarna. Förutom denna förening finnas icke mindre än 47 fackföreningar inom maskinindustrien, vilka äro sammanslutna till trenne grupper, nämligen Federation of Engineering and Shipbuilding Trade Unions, National Union of Foundry Workers samt Federation of General Workers. Dessa arbetargrupper berördes visserligen icke direkt av den ursprungliga tvistefrågan om övertidsarbete, men sedan striden vidgats till att gälla arbetsgivarnas rätt att leda och fördela arbetet, blev den givetvis av betydelse för alla vid maskinverkstäderna anställda.

Sedan lockoutförklaringen utfärdats, inledde därför arbetsgivarna förhandlingar med de andra grupperna om accepterande av de olika punkterna i den preliminära uppgörelsen från november 1921. Vederbörande arbetarstyrelser svarade härpå gemensamt med avslag, men förklarade sig dock villiga att hänskjuta frågan till omröstning bland medlemmarna. Samtidigt förklarade sig arbetsgivarna skola utvidga lockouten även till här ifrågavarande grupper, att träda i kraft efter den 25 mars, för den händelse omröstningen ginge arbetsgivarna emot. Två dagar före den eventuella lockoutens förklaring skulle enligt utfästelse å arbetarsidan omröstningen vara avslutad. Detta arrangemang träffades samma dag — den 11 mars — som lockouten trädde i kraft mot medlemmarna av A. E. U.

Under tiden hade flera fruktlösa försök gjorts att avvärja lockouten. Genom arbetsministerns mellankomst kom den 8 mars ett sammanträde till stånd mellan bägge parterna i den ursprungliga tvisten. Arbetarna framlade därvid ett kompromissförslag beträffande de i novemberuppgörelsen berörda punkterna av i korthet följande innehåll:

Arbetsgivarnas rätt att leda arbetet skulle utövas såsom hittills skett. I allmänhet skulle övertidsarbete undvikas och förekommande arbete i stället om möjligt fördelas på flera arbetare, eventuellt genom användande av två- eller treskift. Under iakttagande härav skulle emellertid övertid få förekomma upp till högst 30 timmar under en fyraveckorsperiod. Vid tvist om möjligheten att fördela arbetet på flera skulle förhandling ske med representanter för vederbörande fackorganisation.

Detta förslag förklarades emellertid av arbetsgivarna vara »diametralt motsatt» innehållet av novemberuppgörelsen och förkastades följaktligen av dem.

Genom ingripande av fackföreningsrörelsens centrala ledning kom den 10 mars ett nytt möte att äga rum mellan parterna. Ett fruktlöst försök gjordes därvid från arbetarsidan att få lockouten mot A. E. U. uppskjuten, till dess resultatet av omröstningen inom de andra grupperna förelåg.

I parlamentet framställdes förfrågningar, om regeringen ämnade ingripa i en tvist, som hotade taga så stor omfattning och som av en arbetarledare betecknades såsom en nationell katastrof. Å regeringshåll ansågs tillsvidare icke ingripande lämpligt med hänsyn till den pågående omröstningen. Av uttalanden från premierministern och Mr. Chamberlain framgick emellertid, att ett medlingsförsök senare kunde väntas.

Snarast kan det sägas, att konflikten skärptes under de dagar, som föregingo den första lockouten. Från ledande arbetsgivarhåll framkommo uttalanden, som häntydde på önskan att giva konflikten en betydande räckvidd. Sålunda talades om nödvändigheten av en allmän revision av arbets- och lönevillkor. I en dagen före lockouten utsänd förklaring hette det, att ej så mycket frågan om övertid som hela frågan om arbetets ledning vore före. Häri innefattades exempelvis frågan om bemanning av maskiner och om användning av icke yrkeslärda för visst arbete.

Från arbetarorganisationer ute i landet framkommo upprepade krav på samman-

kallandet av en extra fackföreningskongress, och den uppfattningen torde ganska allmänt hava rått på denna sida, att konflikten riktade sig mot själva fackföreningsrörelsens idé. Det föll på den nybildade gemensamma styrelsen för fackföreningskongressen (General Council) ävensom samorganisationen för hela arbetarrörelsen (Joint Council) att i detta kritiska läge utöva ledningen[1]. Med hänsyn till de synnerligen stora svårigheter, med vilka arbetarorganisationerna under nuvarande konjunkturer hava att kämpa, valdes en rent defensiv taktik, närmast avsedd att motarbeta de försök, som från arbetsgivarsidan gjordes att få till stånd splittring bland arbetarna.

Den lockout, som den 11 mars trädde i kraft mot medlemmarna av A. E. U., torde hava omfattat c:a 340 000 arbetare, vartill kommo omkring 90 000 redan förut arbetslösa medlemmar av samma organisation. Indirekt torde hava berörts ett icke ringa antal grovarbetare m. fl. grupper inom maskinindustrien. Som den av lockout drabbade organisationen under de senaste aderton månaderna haft att utbetala icke mindre än 2 1/4 milj. £ i arbetslöshetsunderstöd, voro dess medel i det närmaste förbrukade vid stridens början och beräknades icke kunna räcka för mer än tre veckors konflikt.

Den på arbetarsidan vitt utbredda uppfattningen, att striden gällde organisationens vara eller icke vara, syntes bekräftas genom ett till arbetsgivarna från deras organisation utsänt »hemligt» cirkulär, som blev bekant strax i början av lockouten. Däri förordades, att arbetare, som utträtt ur A. E. U. och meddelat detta före lockoutförklaringen, skulle anses såsom oorganiserade och tillåtas fortsätta arbetet. Vidare skulle även arbetare, som utträdde efter lockoutförklaringen, tillåtas kvarstanna, därest de före lockoutens ikraftträdande ingingo som medlemmar av annan organisation. Slutligen skulle förmän icke beröras av lockoutförklaringen, även om de vore medlemmar av A. E. U., men försök skulle göras att i stället få dem att inträda i en bland förmän bildad understödsförening. På arbetarsidan misstänktes det även, att arbetsgivarnas krav å ensamrätt att bestämma om bemanning av maskiner bl. a. hade till syfte att få till stånd splittring mellan yrkeslärda och icke yrkeslärda arbetare.

Från vissa arbetardistrikt uppgives också, att en del stora firmor sökt kringgå eller uppriva bestående överenskommelser om gemensam förhandling rörande arbetsvillkoren, att »shop stewards», som tidigare deltagit i dylika förhandlingar, avskedats i stort antal m. m. Även förmäldes, att arbetsgivarna genom påtryckning sökte kvarhålla lärlingar i arbete, varför styrelsen för A. E. U. funnit sig föranlåten att beordra dessa nedlägga arbetet. I ett från fackföreningskongressens styrelse utsänt manifest varnades vidare mot strejkbryteri, och i allmänhet torde de grupper, som icke från början direkt berördes av lockouten, hava ställt sig solidariska med medlemmarna av A. E. U. I en del fall hava också oorganiserade förmått deltaga i arbetsnedläggelsen. Förmännen torde i allmänhet hava kvarstannat i arbetet, men deras speciella organisation har uppmanat dem att iakttaga sträng neutralitet och att avböja sådant arbete, som tidigare förrättats av A. E. U:s medlemmar.

Under sina försök att få medling till stånd gjorde det gemensamma rådet för arbetarrörelsen bl. a. en hemställan till regeringen om tillsättandet av en domstol för undersökning i tvisten jämlikt 1919 års skiljedomslag. Regeringen ansåg sig emellertid tills vidare böra hålla sig utanför, i avvaktan på resultatet av den då pågående omröstningen bland de utanför A. E. U. stående grupperna.

Emellertid var regeringen villig att bereda tillfälle till en underhusdebatt i hela frågan, och en sådan ägde rum den 20 mars 1922. Det största intresset kom därvid helt naturligt att samla sig kring ett anförande av ordföranden i Engineering and National Employers' Federation, Sir Allan Smith. I själva verket kommo också dennes uttalande att bliva av den största betydelse för konfliktens fortsatta utveckling. Sir Allan förklarade talet om ett försök från arbetsgivarnas sida att krossa fackföreningarna vara grundlöst och fullkomligt absurt. Frågan gällde i stället, om arbetsgivarna skulle hava rätt att i sådan egenskap utöva ledningen, eller om denna rätt skulle ersättas

[1] Jfr Soc. Medd. årg. 1920, sid. 929 och 1921, sid. 1070.

av en ömsesidig kontroll, med rätt till veto för arbetarnas representanter. Vore man å andra sidan beredd att medgiva principen om arbetsgivarnas rätt att leda arbetet, skulle dessa med nöje ingå på fortsatta förhandlingar.

Detta yttrande syntes vittna om en försonlig stämning och villighet till underhandlingarnas återupptagande. Det gemensamma rådet för arbetarrörelsen försummade heller icke att begagna sig därav för att genom en intervju med Sir Allan sondera terrängen. Försöket utföll gynnsamt, och verkliga förhandlingar kommo till stånd under de närmast följande dagarna. Medan dessa ägde rum, blev den 24 mars resultatet av omröstningen bland de A. E. U. utanförstående grupperna bekant, visande 164 759 röster mot och 49 503 röster för bifall till den preliminära uppgörelsen från november 1921. Detta resultat skulle visserligen automatiskt hava medfört lockoutens utvidgning enligt fastställd plan efter den 25 mars. Under intrycket av den gynnsamma vändning, som förhandlingarna under medverkan av representanter för regeringen tagit, togs emellertid under övervägande att tills vidare inhibera lockouten, och samma dag den skulle hava förklarats kom en överenskommelse till stånd om basis för fortsatta förhandlingar, vilken överenskommelse godkändes av representanter för samtliga av tvisten berörda organisationer. Innehållet av överenskommelsen är i korthet följande:

I nära anslutning till novemberuppgörelsen erkännes principiellt arbetsgivarnas rätt att utöva ledningen för sina företag, ävensom arbetarorganisationernas rätt att utöva sina egentliga funktioner. Vid tillämpningen härav skall hänsyn tagas till gällande överenskommelse om tvisters slitande, ävensom till övriga regler, varom parterna kunna enas.

Vidare bestämmes — till skillnad från novemberuppgörelsen — att ledningen skall på förhand delgiva berörda arbetare eller deras representanter varje påtänkt mera betydelsefull förändring i erkända arbetsvillkor. Frågan skall därefter göras till föremål för förhandling enligt gällande bestämmelser, och i händelse av bristande enighet skall ledningen vara befogad att i ämnet utfärda föreskrifter, som skola iakttagas under tiden för frågans fortsatta behandling enligt reglerna. I förekommande frågor av mindre betydelse skola däremot arbetsledningens föreskrifter lända till omedelbar efterrättelse, men förhandlingar skola därefter upptagas med arbetarna eller deras representanter.

Det förutsättes, att överenskommelsen underställes vederbörande arbetarorganisationer för omröstning bland medlemmarna.

Sedan ovanstående skrivits, hava utsikterna för uppgörelse på nytt förmörkats och total arbetsnedläggelse inom maskinindustrien hotar.

London den 29 mars 1922. *Erik Sjöstrand.*

Författningar rörande sociala frågor.

I Svensk författningssamling ha under tiden 21 mars—22 april 1922 publicerats följande författningar rörande sociala frågor.

N:r		Daterad
130.	K. förordn. ang. uppbörd av avgifter för försäkringar i riksförsäkringsanstalten . .	31 mars
131.	K. förordn. om ändrad lydelse av förordn. d. 11 juni 1918 (n:r 375) ang. en särskild för fiskare avsedd försäkring mot skada till följd av olycksfall	31 »
132.	K. kung. med närmare bestämmelser om inbetalning och redovisning av avgifter för försäkringar i riksförsäkringsanstalten	31 »
148.	K. kung. ang. fastställande av grundtal för dyrtidstillägg att gälla tillsvidare från och med april månad år 1922	13 april

Kortare meddelanden.

— Allmänna sociala frågor. —

Fråga om indragning av de norska socialattachéerna. Enligt det av norska regeringen innevarande år framlagda budgetsförslaget skulle av de hittillsvarande tvenne socialattachébefattningarna endast den ena (i Berlin och Wien) bibehållas för nästa år, den andra (i London och Paris) däremot indragas. Stortingets socialutskott gick ännu längre och hemställde om inbesparande av hela anslaget för »socialpolitiska undersökningar vid legationerna», ett beslut, som dock kom till stånd endast med hjälp av ordförandens utslagsröst, enär av utskottets nio ledamöter en var frånvarande vid ärendets behandling och de övriga delade sig i två jämnstarka fraktioner. Vid frågans avgörande i stortinget den 18 mars 1922 uttalade sig emellertid även den nionde utskottsledamoten för det av regeringen begärda anslaget, som sålunda visade sig i själva verket ha utskottsmajoritetens stöd och som också med 63 röster mot 57 beviljades av stortinget. Som motiv såväl för den av regeringen föreslagna nedsättningen av anslaget som ock för kravet på detsammas fullständiga indragande anfördes i främsta rummet det föreliggande sparsamhetsbehovet. Även frågan om attachéinstitutionens betydelse och gagn i och för sig kom emellertid i stortinget under debatt och visade sig vara föremål för starka meningsbrytningar. Vad sålunda beträffar befattningen i Berlin, vilken regeringen ansett böra i första hand bibehållas med hänsyn till de senaste årens sociala omvälvningar i Tyskland och Österrike, anfördes från en av motståndarna till anslaget, hurusom 1918 års arbetarkommission trots de vidlyftiga rapporter, som inkommit från berörde attaché, likväl måst företaga en studieresa till Tyskland för att på ort och ställe sätta sig in i föreliggande spörsmål. Socialministern, som i denna sak förde regeringens talan, bemötte emellertid nämnda angrepp med den förklaringen, att det i förevarande fall just varit socialattachéns förberedande arbete och vägledning, som gjort, att den anförda studieresan givit en utomordentligt god behållning och dessutom kunnat fullföljas med anmärkningsvärt ringa kostnad för statsverket.

(Stortingsefterretninger.)

Den sociala lagstiftningen i Rumänien. Den 10 februari 1922 tillsattes inom rumänska socialministeriet fyra kommittéer för utarbetande av förslag till en kodifierad arbetar- och sociallagstiftning. Kommittéerna skola sinsemellan fördela arbetet sålunda, att den första sysslar med frågan om socialministeriets inre organisation, den andra med avtals-, arbetarskydds- och arbetsförmedlingslagstiftningen, den tredje med socialförsäkring och den fjärde med fattigvårds- och välgörenhetsfrågor. I den för kommittéerna utfärdade instruktionen ingår särskilt åliggande att taga behörig hänsyn till de av Rumänien ratificerade arbetskonventionerna samt sådana av de internationella arbetskonferenserna beslutade rekommendationer, som Rumänien beslutat ställa sig till efterrättelse.

(Official Bulletin of the International Labour Office.)

— Arbetslöner. —

Avtalsenliga arbetslöner i Berlin 1914—1922. I den av Statistisches Reichsamt utgivna tidskriften Wirtschaft und Statistik har publicerats en översikt över lönestegringen för typografer, metall- och byggnadsarbetare i Berlin under åren 1914—1922, beräknad på grundval av gällande kollektivavtal. Siffrorna avse sålunda uteslutande tidlöner, varvid anmärkes, att dessa löner inom byggnadsfacken, där ackordsarbete i Tyskland icke förekommer, sammanfalla med den faktiska arbetsförtjänsten, medan för tryckeri- och metallindustrierna ytterligare tillkommer inkomst av ackordsarbete. Mellan de två sistnämnda industrigrupperna är dessutom den skillnaden, att typograflönerna i avtalen uttryckligen betecknats som minimilöner, under det metallarbetar-

lönerna snarare äro att anse som normallöner vid tidlönsarbete. I och för jämförelsen med år 1914, då åttatimmarsdagen ännu icke var införd, ha timlönerna, såsom nedan synes, omräknats till veckolöner.

		Veckolön i Mark				Indextal				
		Juli	Jan.	Febr.	Febr.	(1914 = 100)			(1920 = 100)	
Metallarbetare		1914	1920	1921	1922	1920	1921	1922	1921	1922
Gift man (m. 2 barn)	kl. I—II	42·44	174·45	291·45	634·73	411	687	1 496	167	364
	» III—IV	39·96	155·85	272·85	609·15	390	683	1 524	175	391
	» V	30·62	135·90	258·90	595·20	444	846	1 944	191	438
Ogift man över 21 år	kl. I—II	42·44	159·45	246·45	495·23	376	581	1 167	155	311
	» III—IV	39·96	140·85	227·85	469·65	352	570	1 175	162	333
	» V	30·62	120·90	213·90	455·70	395	699	1 488	177	377
Murare och timmermän		43·46	163·68	327·83	627·75	377	754	1 444	200	384
Byggnadshantlangare		29·15	153·45	318·53	597·53	526	1 093	2 050	208	389
Typograf, över 24 år	gift	34·38	160·50	285·50	613·—	467	830	1 783	178	382
	ogift	34·38	152·—	277·—	591·—	442	806	1 719	182	389

Inom metallindustrien har den lägsta löneklassen, som omfattar de icke yrkeslärda arbetarna, haft den relativt största lönestegringen, och detsamma gäller även inom byggnadsfacken. I viss mån motväges emellertid denna ur produktionssynpunkt mindre gynnsamma utvecklingstendens genom införandet av familjetillägg för de gifta arbetarna, bland vilka väl äro att räkna flertalet av de äldre och mera kvalificerade arbetarna. Tack vare dessa tillägg har, såsom ovan synes, en familjeförsörjare i den för metallarbetare fastställda högsta löneklassen fått sin avtalsenliga lön från 1914 till 1922 ökad till och med något mera än en ogift grovarbetare; indextalen äro resp. 1 496 och 1 488.

Arbetslönerna i England i februari 1922. I fjärde häftet av denna tidskrift för 1921 återgavs efter Labour Gazette en sammanfattning av den engelska statistiken över lönestegringen under åren 1914—1920, varav framgick, att genomsnittliga veckoinkomsten för en industriarbetare under sagda tidsperiod kunde beräknas hava ökats med 170—180 %. Ifrågavarande statistik har nu fullföljts fram till februari innevarande år. Resultatet är, såsom varit att vänta, en genomgående lönesänkning, som dock ganska ojämnt träffat olika arbetargrupper. För kolgruvarbetarna ha sålunda de nu gällande arbetslönerna i vissa distrikt befunnits ligga endast 20 % över motsvarande löner före kriget, medan å andra sidan arbetare finnas — särskilt inom de lägst avlönade facken — som fortfarande ha 150 eller i vissa undantagsfall ända till 200 % högre löner än 1914. Det föreliggande materialet är icke så fullständigt, att någon medelsiffra för samtliga näringsgrenar därur kan beräknas; uppskattningsvis torde emellertid den genomsnittliga lönestegringen kunna sättas till c:a 100 %, under förutsättning av full veckoarbetstid. Räknar man med timförtjänster i stället för veckoinkomster, blir ökningen så mycket större, som motsvarar arbetsveckans förkortning från 48 à 60 till 44 à 48 timmar. Toge man å andra sidan med i räkningen de inskränkningar i arbetstiden, som föranletts av det senaste årets industriella depression, skulle man, såsom i redogörelsen framhålles, i många fall säkerligen komma till väsentligt ogynnsammare siffror än de ovan anförda.

(Labour Gazette.)

Lönenivåns förändringar i Kanada år 1921. Den av arbetsdepartementet i Kanada utarbetade fortlöpande lönestatistiken, vars resultat för åren 1901—1920 förut refererats i Sociala Meddelanden (årg. 1921, sid. 568), föreligger nu även för år 1921. Löneutvecklingen framgår av följande tablå, där lönenivåns förskjutningar år från år betecknats genom indextal, med utgångspunkt från 1913, vars siffror satts = 100.

Indextal	1901	1907	*1913*	1914	1915	1916	1917	1918	1919	1920	1921
Timlön	65	82	*100*	101	102	105	115	135	158	190	177
Veckolön	70	84	*100*	101	101	110	115	132	151	179	169

I motsats mot vad som framgått av den motsvarande, i denna tidskrift förut anförda statistiken från Förenta staterna (h. 3, sid. 251), kan sålunda för Kanadas vidkommande konstateras en tyd-

lig sänkning av lönenivån från 1920 till 1921. Den skiljaktiga utvecklingen torde förklaras därav, att uppgifterna för Förenta staterna avse maj, för Kanada åter september månad respektive år.

Till komplettering av förevarande statistik, vilken huvudsakligen avser yrkesutbildade arbetare inom olika fack, har liksom föregående år utarbetats en sammanställning av vissa grovarbetarlöner under åren 1911—1921. Genomsnittliga lönestegringen under åren 1913—1920 var här ej oväsentligt större än för de i ovanstående tablå medtagna yrkena, men nedgången under år 1921 gjorde sig här också mer kännbart gällande. För okvalificerade fabriksarbetare, vilka, om 1913 års timlöner sättas = 100, år 1920 hade kommit upp till ett indextal av 215, sjönk siffran sålunda under 1921 till 191, och för skogsarbetare var nedgången ännu större, från 203 till 153.

(Labour Gazette of Canada.)

— Arbetsmarknad och arbetslöshet. —

Statens arbetslöshetskommissions verksamhet under februari 1922. Antalet arbetslösa, som åtnjöto kontant understöd, uppgick den 28 februari till i runt tal 65 000, vilken siffra angiver, att understödsverksamheten fortfarande tilltager i omfattning. Närmast föregående månadssiffra, för januari, var 61 000. Antalet kommuner, som utövat av arbetslöshetskommissionen kontrollerad understödsverksamhet, hade likaledes under månaden ökats, från 206 till 215.

Hela antalet arbetslösa den 28 februari har uppskattats till 156 000, därav c:a 84 000 försörjningspliktiga. Detta innebär i jämförelse med föregående månad en minskning av arbetslösheten med c:a 7 000 personer. Antalet arbetslösa i januari, som i månadsrapporten preliminärt angavs till 158 000, torde nämligen enligt senare inkomna uppgifter rätteligen böra sättas till 163 000.

Vid kommunala nödhjälpsarbeten sysselsatte städerna c:a 3 700 arbetare och landskommunerna 9 100, tillhopa alltså ungefär 12 800 arbetare mot 12 700 vid januari månads slut.

Vid februari månads ingång voro 523 statliga nödhjälpsföretag i gång mot 446 vid början av januari månad. Under februari månads lopp ha 86 företag igångsatts, därav 63 genom södra Sveriges statsarbeten, 22 genom Norrlands statsarbeten och 1 vid statens järnvägars automobilvägar. Då 3 företag under denna tid avslutats, utgjorde följaktligen antalet i gång varande företag vid månadens slut 606. Antalet vid sagda nödhjälpsarbeten den 28 februari sysselsatta arbetare samt kommissionens kostnader för dessa arbeten under månaden utgjorde som följer:

	Arbetare	Kostnader
Vid södra Sveriges statsarbeten	16 293	2 804 028 kr.
» Norrlands statsarbeten	12 304	1 448 018 »
» statens järnvägars automobilvägar	193	27 000 »
» statens diknings- och torvtäktsarbeten	31	7 191 »
» arbetena å Malmslätt	111	25 609 »
Summa	**28 932**	**4 311 846** kr.

Läggas härtill kostnaderna för understödsverksamheten, vilka uppgingo till 1 481 765 kronor, samt hyreshjälpen, som utgjorde 119 201 kronor, befinnas kommissionens sammanlagda utbetalningar under månaden belöpa sig till c:a 5·9 miljoner kronor, mot ej fullt 5 miljoner under januari.

Inskränkningar i understödsverksamheten för arbetslösa. I ett till arbetslöshetskommittéerna i landet den 23 mars 1922 avlåtet cirkulär har statens arbetslöshetskommission framhållit nödvändigheten av att största sparsamhet under sommarmånaderna iakttages med de till hjälpverksamheten anslagna statsmedlen, så att verksamhetens planmässighet under senare delen av året icke må behöva förryckas på grund av anslagens uttömmande. Kommissionen hade med hänsyn härtill sett sig nödsakad att för de närmaste månaderna anbefalla en begränsning av hjälpverksamheten sålunda, att statsbidrag till arbetslöshetsunderstöd icke skulle utgå eller anställning vid statens nödhjälpsarbeten beredas åt nedan angivna grupper av arbetslösa:

1. *kvinnor*, även sådana med försörjningsplikt, efter den 1 maj 1922;
2. *lantarbetare, fiskare och andra grovarbetare på landsbygden*, även sådana med försörjningsplikt:

a) inom Götaland efter den 15 april 1922;
b) » Svealand » » 1 maj 1922;
c) » Norrland » » 15 » 1922;

3. *andra sommarsäsongarbetare utan försörjningsplikt* efter den 1 maj 1922;
4. *övriga icke-försörjningspliktiga* senast fr. o. m. den 1 juni 1922.

Kungl. Maj:t har i anledning av anförda besvär den 13 april föreskrivit den ändring i ovanstående direktiv, att försörjningspliktiga kvinnor i fråga om rätt till understöd och anställning vid nödhjälpsarbeten skola likställas med manliga familjeförsörjare samt att tiden för hjälpverksamhetens upphörande för lantarbetare m. fl. i Götaland framskjutits till samma tidpunkt som i Svealand, den 1 maj.

Arbetslöshetskommissionens och nödhjälpsarbetenas förvaltning. I skrivelse den 4 januari 1922 hade statens arbetslöshetskommission gjort framställning om meddelande av närmare föreskrifter med avseende å de befogenheter, som skola tillkomma arbetslöshetskommissionen i förhållande till arbetsdirektionerna för södra Sveriges statsarbeten och Norrlands statsarbeten. I anledning härav har Kungl. Maj:t, med ändring i tillämpliga delar av hittills gällande föreskrifter, den 10 mars fastställt följande allmänna villkor och bestämmelser att tills vidare gälla beträffande bestämmandet och utförandet av arbetsföretag, vilka skola genom nämnda arbetsdirektioners försorg såsom nödhjälpsarbeten utföras.

Såsom nödhjälpsarbeten böra i främsta rummet ifrågakomma arbeten, vilka äro av beskaffenhet att direkt gagna det allmänna. I den mån så prövas erforderligt för ändamålsenligt bekämpande av arbetslösheten må även anordnas andra arbeten, såsom för skogsvård, vattenreglering, vattenavledning, flottleders anordnande m. m., vilka utan att direkt komma det allmänna till godo likväl äro ägnade att främja allmänna intressen.

Det tillkommer arbetslöshetskommissionen att besluta, vilka nödhjälpsarbeten skola komma till utförande, ävensom bestämma villkoren för deras verkställande, därvid det åligger kommissionen tillse, att arbetena icke anordnas eller bedrivas på sådant sätt, att någon skadeståndsskyldighet av större betydelse därigenom åsamkas kronan.

Arbetslöshetskommissionen har att åt direktionerna för södra Sveriges statsarbeten och Norrlands statsarbeten uppdraga anordnandet och utförandet av beslutade arbeten samt med avseende härå meddela de föreskrifter, som kommissionen finner påkallade för vinnande av med arbetena avsedda syften, särskilt beträffande urvalet av de arbetslösa, som skola sysselsättas vid arbetena, angående storleken av de löner, som skola utbetalas, och angående sättet för dessas beräknande. Kommissionen äger vidare att över arbetena öva den kontroll, vartill kommissionen kan finna anledning, samt att av direktionerna påkalla det biträde och de upplysningar, som kommissionen prövar erforderliga.

Samtidigt härmed har Kungl. Maj:t beträffande statens arbetslöshetskommissions samt södra Sveriges och Norrlands statsarbetens förvaltning och räkenskaper meddelat bl. a. följande bestämmelser:

Statsarbetenas räkenskaper uppställas och föras på sådant sätt, att klar överblick erhålles icke blott över den centrala administrationens och de särskilda arbetsföretagens kostnader utan även över de särskilda huvudposter, vartill kostnaderna äro hänförliga.

Räkenskaperna avslutas för kalenderår. Varje månad skall ett översiktligt sammandrag av räkenskaperna överlämnas till statens arbetslöshetskommission och tre av Kungl. Maj:t förordnade överrevisorer. De sistnämnda hava att verkställa revision av arbetslöshetskommissionens samt arbetsdirektionernas förvaltning och räkenskaper dels för varje kalenderkvartal (från första kvartalet 1922) och dels för varje kalenderår (från och med 1921).

Till överrevisorer har Kungl. Maj:t utsett generaldirektören och chefen för statskontoret Per Gustaf Södermark, byråchefen i riksräkenskapsverket Josua Albin Litzén och direktören, filosofie doktorn Axel Lindblad, och har uppdragits åt den förstnämnde att vara överrevisorernas ordförande.

Arbetslöshetsunderstöd till frigivna fångar. Sedan fångvårdsstyrelsen till socialdepartementet efter hemställan från Skyddsvärnet i Malmö ingått med förfrågan, huruvida arbetslöshetsunderstöd skulle kunna lämnas åt sådana frigivna fångar, som kunde prestera bevis på före fängelsetiden innehavd arbetsanställning, har statens arbetslöshetskommission meddelat fångvårdsstyrelsen,

att ifrågavarande frigivna fångar äro att betrakta såsom ofrivilligt arbetslösa och således berättigade till erhållande av arbetslöshetsunderstöd.

Arbetsmarknaden i England under februari 1922. Arbetsmarknadens allmänna läge var under februari alltjämt mindre gott, men företedde dock någon förbättring i jämförelse med närmast föregående månad. Ökning av arbetstillgången framträdde sålunda bl. a. vid kolgruvorna och inom järn- och stålmanufakturen samt i ylle-, konfektions-, sko- och lervaruindustrierna.

Arbetslösheten minskades inom fackföreningarna från 16·8 till 16·3 % och bland de enligt arbetslöshetslagen försäkrade från 16·2 till 15·7 %. Vid arbetsförmedlingsanstalterna hade antalet registrerade arbetssökande gått ned från 1·9 till 1·8 miljon, vartill kommo 266 000 s. k. korttidsarbetare, mot 288 000 föregående månad. Även antalet lediga platser hade emellertid minskats, från 20 100 till 18 000.

Antalet arbetsinställelser, som påbörjats under februari, var 66 och antalet från föregående månad pågående 49. Antalet av samtliga arbetsinställelser berörda arbetare uppgick till 33 000 mot 18 500 föregående månad och 44 000 i februari 1921. Lönesänkningar rapporterades under månaden för över 2·4 miljoner arbetare.

(Labour Gazette.)

Arbetsmarknaden i Tyskland under februari 1922. Under förra hälften av månaden inträdde på grund av järnvägsmannastrejken driftsrubbningar och därmed följande minskad arbetstillgång inom en mängd skilda arbetsområden. Sedan trafiken åter upptagits och den mildare väderleken samtidigt börjat medgiva utomhusarbeten i större omfattning, undergick arbetsmarknaden under senare delen av månaden emellertid en avsevärd förbättring. Arbetsförmedlingsstatistiken utvisade 145 arbetssökande per 100 lediga platser, mot 150 under januari, och arbetslösheten inom fackorganisationerna företedde likaledes en minskning, från 3·3 till 2·7 %. Sjukkassestatistiken antydde också ökad arbetstillgång, i det antalet försäkringspliktiga från 1 februari till 1 mars steg med 1·7 %. Å andra sidan framträdde dock även en ökning utav antalet av offentliga medel understödda arbetslösa med 4·9 %. Till jämförelse må emellertid erinras, att föregående månad medförde en stegring på detta område med över 20 %.

(Reichsarbeitsblatt.)

Arbetstillgången i Nordamerika under år 1921. I Sociala Meddelanden ha upprepade gånger under det senaste året återgivits resultaten av den fortlöpande statistik över arbetstillgången inom Förenta staternas industri, som för varje månad publiceras av U. S. Employment Service. Statistiken grundar sig på uppgifter från 1 428 företag, vilka vartdera normalt sysselsätta över 500 arbetare och den 31 januari 1921, då första undersökningen ägde rum, hade i arbete sammanlagt 1 628 134 personer. Växlingarna i denna arbetsstyrka under de följande månaderna intill 28 februari 1922 framgår av följande översikt:

	31/1	28/2	31/3	30/4	31/5	30/6	31/7	31/8	30/9	31/10	30/11	31/12	31/1	28/2
Antal arbetare, i tusental	1 628	1 613	1 588	1 581	1 574	1 527	1 510	1 526	1 545	1 560	1 567	1 493	1 557	1 565
Ökning eller minskning, i %	—	−1·0	−1·5	−0·4	−0·5	−2·9	−1·1	+1·1	+1·2	+1·0	+0·5	−4·7	+4·2	+0·6
Minskn. sedan 31/1 1921, i %	—	−1·0	−2·5	−2·9	−3·4	−6·2	−7·2	−6·2	−5·1	−4·2	−3·7	−8·3	−4·4	−3·9

Från Employment Service of Canada föreligger alltsedan början av 1920 en liknande statistik. Denna är emellertid icke så uteslutande begränsad till storindustrien, som Förenta staternas, utan medtager företag av olika storlek, inalles c:a 5 200 företag med omkring 600 000 arbetare. Då antalet uppgiftslämnare något varierar från den ena månaden till den andra, ger den sammanlagda arbetsstyrkans ökning eller minskning icke utan vidare ett uttryck för växlingarna å arbetsmarknaden, utan måste, för erhållande av ett jämförelsetal, antalet arbetare varje gång ställas i förhållande till antalet arbetsgivare. På grundval av de sålunda erhållna siffrorna har uträknats följande indexserie, utvisande antalet sysselsatta arbetare under tiden 15/1 1921—31/1 1922 i förhållande till januari 1920, vars siffra satts = 100.

	15/1	12/2	12/3	16/4	14/5	18/6	16/7	13/8	10/9	22/10	19/11	17/12	31/12	15/1	15/3
Indextal	90·4	89·0	87·1	85·9	86·5	88·3	89·0	89·0	89·6	90·4	88·8	85·2	77·9	80·6	81·6

Vid tiden omkring årsskiftet inträdde, efter vad dessa siffror utvisa, såväl i Kanada som i Förenta staterna en tydligt markerad minskning av arbetstillgången, varemot efter nyåret en förbättring åter blivit märkbar. I Förenta staterna var sålunda den redovisade arbetsstyrkan den 28 februari 1922 i det närmaste lika stor som vid slutet av november 1921, och i Kanada visade uppgifterna för januari och februari 1922 likaledes en begynnande uppgång.

(Industrial Employment Survey Bulletin; Bulletin of the Employment Service of Canada.)

— Arbetstid. —

Frågan om lagstadgad arbetarsemester i Norge. Det i tredje häftet av Sociala Meddelanden (sid. 254) omnämnda norska förslaget om lagstadgad arbetarsemester kom den 18 mars 1922 åter under debatt i stortinget, efter att förut ha behandlats i socialutskottet. Utskottets majoritet hade föreslagit, att det av en arbetarrepresentant framställda förslaget skulle tillställas regeringen utan särskilt uttalande från stortingets sida. Två vänstermän inom utskottet ville, med instämmande i övrigt i majoritetens hemställan, för sin del ytterligare ha tillagt, att de på sakens nuvarande ståndpunkt icke kunde gå in på frågans sakliga bedömande, då detta spörsmål måste ses i samband med förslaget om obligatorisk skiljedom och icke kunde lösas utan samtidigt med eller efter skiljedomslagens antagande. En minoritet, bestående av de tre arbetarrepresentanterna i utskottet, hade å andra sidan yrkat, att stortinget vid förslagets överlämnande skulle anmoda regeringen att utarbeta och framlägga proposition i ämnet, på grundval av fabrikslagstiftningskommitténs betänkande. Under debatten i stortinget förklarade sig emellertid även minoritetsrepresentanterna vilja rösta för utskottsförslaget, varemot från högerhåll yrkande framställdes om att motionen borde utan vidare läggas till handlingarna. Resultatet blev emellertid, att utskottets hemställan enhälligt bifölls.

Vad beträffar det hinder för semesterfrågans upptagande till behandling, som förmenats ligga däruti, att den i visst samband därmed stående skiljedomsfrågan ännu ej blivit avgjord, har detta numera bortfallit, sedan lagen om obligatorisk skiljedom den 27 mars blivit definitivt godkänd av stortinget. Den nya lagen, vilken fått en giltighetstid av ett år (1 april 1922—31 mars 1923), avviker från regeringsförslaget bl. a. därutinnan, att antalet ledamöter i skiljedomstolen bibehållits vid samma antal som i 1919 års lag (5, därav 3 opartiska). Maximitiden för en skiljedoms giltighet har också nedsatts från två till ett år, och har med hänsyn härtill den av regeringen föreslagna bestämmelsen om rätt för skiljedomstolen att revidera avkunnad dom ansetts böra utgå.

(Stortingsefterretninger.)

Belgiska stiftelsen för arbetarnas fritid. Den 2 februari 1922 framlades i representanternas kammare i Belgien ett förslag om bildande av en nationell sammanslutning för beredande av möjlighet för arbetare att på bästa sätt utnyttja sin fritid. Motionärerna äro sex socialdemokratiska ledamöter, däribland Emile Vandervelde. Den föreslagna organisationen, som erhållit benämningen Nationella stiftelsen för arbetarnas fritid, skall stå under ledning av en styrelse, bestående av 30 utav regeringen för en tid av 5 år förordnade ledamöter, bland vilka 20 skola vara utsedda efter förslag av inom landet befintliga sammanslutningar för idrott, konstnärlig verksamhet eller folkuppfostran. Stiftelsen skall för sin verksamhet hava ett årligt statsanslag och förutsättes dessutom kunna komma i åtnjutande av understöd från kommuner, bolag, kooperativa föreningar, fackorganisationer och enskilda personer. Såsom stiftelsens ändamål anföres i de föreslagna statuterna särskilt att, under hänsynstagande till lokala sedvänjor och traditioner, anordna flyttande konst- och folkminnesutställningar samt tävlingar i heminredning och möbelarkitektur, att understödja egnahems- och koloniträdgårdsrörelsen, främja den fysiska kulturen genom inrättande av gymnastiklokaler, idrottsplatser och simhallar, arbeta för höjande av teater- och musiklivet samt deltaga i det allmänna folkbildningsarbetet genom anordnande av föreläsningar, biografföreställningar och exkursioner. Såsom en stiftelsens speciella uppgift nämnes även upprättande av för allmänheten tillgängliga samlingslokaler och rekreationsplatser.

— Olycksfallsförsäkring. —

Riksförsäkringsanstaltens årsberättelse för 1920. Ur riksförsäkringsanstaltens nyligen utkomna årsberättelse för 1920 inhämtas bl. a. följande:

Omfattningen av 1916 års olycksfallsförsäkringslag framgår av nedanstående uppgifter om antalet arbetsgivare, arbetare och anmälda olycksfall med fördelning på anstalten och de ömsesidiga bolagen.

	Riksförsäkringsanstalten		De ömsesidiga bolagen		Summa	
	1920	1919	1920	1919	1920	1919
Antal arbetsgivare enligt lagen	291 000	267 000	31 000	30 000	322 000	297 000
Därav med minst 5 årsarbetare	35 000	35 000	13 000	13 000	48 000	48 000
Antal försäkrade arbetare . . .	859 000	907 000	491 000	443 000	1 350 000	1 350 000
Antal anmälda olycksfall . . .	25 600	28 100	25 300	25 300 [1]	50 900	53 400

Riksförsäkringsanstaltens försäkringsräkenskaper enligt samma lag upptaga för året huvudsakligen följande poster (i avrundade tal), i vilka dock icke ingå försäkringar för arbetare anställda i statens tjänst eller hos arbetsgivare, vilka stått s. k. självrisk (motsvarande uppgifter för år 1919 äro här nedan inom parentes anförda):

Försäkringsavgifterna (utom förvaltningstillägget) belöpte sig å 10 483 000 (8 839 000) kronor.

Utgivna ersättningar uppgingo till ett sammanlagt belopp av 2 594 000 (2 069 000) kronor, varav för läkarbetyg 81 000 (98 000), för läkarvård etc. 416 000 (318 000), i sjukpenning 1 200 000 (1 151 000), i begravningshjälp 40 000 (40 000), i löpande livräntor 824 000 (451 000) och i kapitalvärden för livräntor 33 000 (11 000), varjämte till fonder avsatts 8 513 000 (7 015 000) kronor.

Fonderna utgjorde vid årets slut 22·1 (13·6) miljoner kronor, varav 13·2 (7·5) miljoner var livräntereserv, 5·2 (5·2) miljoner ersättningsreserv och 3·7 (0·9) miljoner säkerhetsfond.

Riksförsäkringsanstaltens verksamhet enligt 1901 års olycksfallsersättningslag har huvudsakligen bestått i försäljning av livräntor till ett kapitalvärde av 54 000 (12 000) kronor och utbetalande av löpande livräntor till ett sammanlagt belopp av 472 000 (484 000) kronor.

På grund av 1909 års förordning om ersättning i anledning av kroppsskada ådragen under militärtjänstgöring har anstalten under året behandlat 550 (462) framställningar om dylik ersättning. Beloppet av under året utbetalade ersättningar utgjorde 519 000 (492 000) kronor.

I övrigt har anstalten under året bl. a. handhaft olycksfallsförsäkring för fiskare, försäljning av livräntor för barn utom äktenskap och livförsäkring åt egnahemslåntagare.

— Ut- och invandring. —

Invandringen till Förenta staterna under första kvartalet 1922. Enligt Förenta staternas officiella invandringsstatistik hade från de länder, som beröras av 1921 års invandringslag, under tiden 1 januari — 31 mars 1922 inkommit 25 054 invandrare. Hela invandringssiffran för de gångna tre kvartalen av budgetsåret uppgick till 204 188, vilket motsvarar c:a 57 % av det från dessa länder för hela året medgivna sammanlagda antalet, 355 825. Förutom de länder, vilka angåvos i förra häftet av denna tidskrift (sid. 345), hade under mars månad jämväl Belgien och Italien överskridit den fastställda maximisiffran samt Rumänien och Tcheckoslovakien kommit densamma mycket nära. Sverige hade däremot liksom övriga nord- och västeuropeiska länder fortfarande en synnerligen rymlig marginal. Antalet under de tre kvartalen inkomna svenskar uppgick nämligen till endast 6 077, således ej fullt en tredjedel av det för hela året medgivna antalet, 19 956.

— Ålderdoms- och invaliditetsförsäkring. —

Pensionsstyrelsens årsberättelse för 1920. Till belysning av den allmänna pensionsförsäkringens utveckling under åren 1915—1920 kunna meddelas följande uppgifter ur pensionsstyrelsens

[1] Uppgift härom saknas i årsberättelsen, men har under hand inhämtats från anstalten. Det här återgivna antalet motsvarar till anstalten insända anmälningar rörande i ömsesidiga bolag försäkrade.

nu föreliggande berättelse för år 1920, sammanställda med motsvarande, i Sociala Meddelanden förut återgivna siffror för föregående år.

	1915	1916	1917	1918	1919	1920
Antal ansökningar om pension . .	137 342	69 166	39 948	33 673	37 112	34 343
därav avseende äkta makar . .	19 270	8 731	5 523	5 269	5 603	5 062
Antal avslagna ansökningar . . .	7 973	11 474	6 145	5 692	5 194	4 982
Antal utfärdade pensionsbrev . .	103 394	109 878	34 142	27 220	23 367	23 846
Sammanlagda årliga pensionsbelopp-pet, milj. kr.	6·2	6·5	2·3	2·1	2·1	2·3
i medeltal för varje pensionerad, kr.	60·15	59·32	66·60	77·39	88·32	94·92
Ansökningar om sjukvård	1 481	2 567	2 534	2 953	2 620	1 838
Utan ansökan upptagna sjukvårds-ärenden	688	476	190	130	181	175
Till förnyad prövning upptagna sjukvårdsärenden	7	304	681	942	888	1 072
Beslut om sjukvårdande åtgärder .	761	2 222	2 127	2 327	2 078	1 985
därav under året behandlade fall	346	999	1 575	1 736	1 749	1 418

Av det för 1920 anvisade anslaget å 650 000 kronor för den sjukvårdande verksamheten ha använts 626 806 kronor, därav 593 376 för egentlig sjukvård eller yrkesutbildning och återstoden för resekostnader, läkarutlåtanden m. m.

Rapporter från yrkesinspektörerna angående svårare olycksfall i arbete.

1. En explosion inträffade i en vulkaniseringspanna, varvid det av låshakar fasthållna locket lösbröts, och pannan själv drevs igenom en närbelägen cementvägg. Vid explosionen kullkastades av lufttrycket samtliga i rummet befintliga 7 à 8 personer, av vilka dock endast två skadades, den ene lätt, den andre, maskinisten P., i handleden så svårt, att han måste intagas på lasarett. Samma dag, som explosionen skedde, hade ny blockpackning i dubbla lager inlagts, och synes det, av vad som framgått vid företagen undersökning, sannolikt, att den dubbla packningen förskjutits och medtagit låshakarna, vilka samtliga voro hela.

2. J. skulle vid ett tillfälle överföra smörjolja från en större kanna till en mindre, varvid han ställde sig intill den fria, oskyddade och med ett kilspår försedda axeländan till en 6 hkr reservångmaskin. Kläderna fastnade, och J. drogs med några varv, varefter han kastades på en hög kutterspån under axeln. Tecken till krosskada genom beröring mot golv eller fundament funnos ej, men möjligen har den hårda åtdragningen av kläderna förorsakat brott å något av bröstkorgens ben. J. avled två dagar efter olycksfallet. Vid av yrkesinspektören företagen undersökning fanns tillfredsställande skyddshylsa anbragt över axeländan.

3. Vid tröskverk ha ett flertal olyckshändelser inträffat, de flesta beroende på att skyddshuven över matarhålet varit borttagen. Ett typiskt fall är följande.

G. var sysselsatt med att framföra sädeskärvar till en glugg, under vilken tröskverket var beläget, och förlorade därvid av någon anledning balansen samt störtade på rygg rätt över mataröppningen, varvid vänstra handen drogs in i verket och armen avslets. Den skadade avled på grund av de lidna skadorna.

Vid andra tillfällen ha arbetare vid tröskverket trampat miste och fått benen så svårt skadade, att de sedermera avlidit. Hade skyddshuven funnits på sin plats, hade olyckorna förhindrats.

4. Vid slipning av stål å smärgelskiva kom stålet mellan anhållet och skivan, som sprang sönder i tre delar, varav en träffade G. i huvudet. Han fördes till lasarett och utskrevs efter cirka sex veckor, till synes frisk, men intogs ånyo på grund av varbildning och avled ett par dagar efter operation. Smärgelskivan var endast försedd med stänkskydd, men ha nu efter inspektion samtliga vid arbetsstället befintliga smärgelskivor fått godkända skyddsanordningar.

5. Efter avslutade byggnadsarbeten var en arbetare K. sysselsatt med rensning och rengöring av andra våningen i ett transformatorhus. Härunder skulle han praktisera ett järnrör ut genom ett fönster. Detta var visserligen stängt, men K. trädde ut röret genom en söndrig ruta i detsamma. Härvid kom han i beröring med en nedanför fönstret provisoriskt monterad 40 000 volts ledning, med påföljd att han nästan ögonblickligen dödades. Enligt uppgift har arbetsbefälet på platsen givit order om, att inga föremål finge föras ut genom det ifrågavarande fönstret. Olycksfallet visar, i likhet med många liknande olycksfall, att sådana order icke äro tillräckliga att skydda arbetaren mot olycksfall vid arbete i närheten av farliga elektriska ledningar. Föreskrift har därför givits, att alla fönster eller andra öppningar, i vilkas närhet ledningar med livsfarlig spänning äro framdragna, skola förspikas och anslag uppsättas vid förspikningarna, att de ej få borttagas, förrän pågående arbeten avslutats.

6. Å en 3 000 volts ledning skulle vissa arbeten utföras av linjearbetaren V. Av föreningsmontören hade han fått tillsägelse att ej påbörja arbetet, innan han hos montören per telefon efterhört, huruvida strömmen finge brytas på grund av pågående tröskningsarbeten. Då V. sedermera ringde, var montören ej hemma, men dennes hustru meddelade på V:s fråga, att nyckeln till tertiärstationen ej fanns på sin plats. Härav drog V. den slutsatsen, att montören brutit strömmen, gick upp i stolpen utan att kortsluta och jorda ledningarna, träffades av strömmen och störtade död till marken. Givetvis måste detta fall uteslutande tillskrivas den omkomnes egen tanklöshet och ovarsamhet.

7. Ställverket vid en transformatorstation hade gjorts spänningslöst vid 12-tiden på natten i och för rengöring. R. var vid olyckstillfället ensam sysselsatt i nedre våningen med dammtorkning av primärledningar till en transformator för kompensationsledningen (2 000/10 000 volt). Endast sekundärsidan var kortsluten och jordad. Kamraterna, som arbetade i övre våningen, tillkallades av ett plötsligt buller och funno, då de kommo ned, R. liggande medvetslös på golvet invid nämnda ledningar. Upplivningsförsök visade sig fruktlösa; döden hade redan inträtt. Vid omedelbart företagen undersökning, omfattande bl. a. kortslutning och jordning av primärledningarna, kunde spänning ej påvisas, varför tillsvidare antogs, att R. dött av annan orsak. Omkring 1½ timme senare skulle ledningsvakten M. räta till nämnda ledningar, som blivit böjda, då R. fallit. Sedan han sysslat några minuter härmed utan att fästa avseende vid, att han därvid känt någon spänning, fastnade han plötsligt och blev hängande i ledningarna. Ledningarna kortslötos omedelbart, varvid M. frigjordes och återkallades till medvetande genom konstgjord andning. Undersökning har visat, att strömbrytaren var felaktig, i det ena kontaktkniven fastnat, så att spänningen ej var bruten. Olycksfallet hade dock icke inträffat, om primärledningarna varit kortslutna och jordade, vilket får anses vara den verkliga orsaken till olycksfallen. Ledningarna voro av blank koppar och lackerade, men har lackeringen antagligen varit skadad på de ställen, som R. och M. vidrört. Särskild frånskiljare har nu anskaffats, som i frånslaget läge kortsluter primärledningarna.

8. Drängen J. var sysselsatt med plöjning och hade därvid råkat beröra staglinan till en på åkern befintlig kraftledningsstolpe samt blivit liggande invid densamma. En nioårig gosse, som var med, gick fram och berörde även staglinan samt blev hängande vid densamma. Tillskyndande personer lyckades rädda gossen, men drängen var redan död. Ledningen för 3-fas 1 700 volt saknar jordtråd och bryter å den stolpe, där olyckan inträffade. Staglinan hade ej uppsatts, då linjen byggdes, utan senare av den omkomnes arbetsgivare, varvid staget fastsatts ovanför den undre fastråden. Stolpen hade under en storm vridit sig så, att staget låg an mot fastråden och blivit spänningsförande. Staglina vid ledning med denna spänning skall vara jordförbunden eller särskilt isolerad.

9. Ett motorfartyg hade en längre tid legat upplagt, varför trycket i de för startningen av motorn avsedda startbehållarna, vilka voro avsedda för komprimerad luft av c:a 12 kg. pr. kvcm, sjunkit till 4 kg. pr. kvcm. Efter åtskilliga försök att starta motorn med detta tryck, varvid rikligt med fotogen inpumpats i cylindrarna, förstärktes trycket medelst en från ett närliggande gjuteri hämtad syrgasbehållare, vilken kopplades till luftbehållaren, tills trycket stegrats till 12 kg. Montören, som var sysselsatt härmed, hade sig ej bekant, vad behållaren innehöll. Sedan uppvärmningslamporna för start tänts och brunnit c:a ½ timme, öppnades ventilerna på luftbehållaren och manöverspaken slogs till. Omedelbart därefter skedde explosionen. Orsaken till olyckan

var, att syrgas användes i stället för luft och att tidigare så rikligt med fotogen inpumpats i cylindrarna.

10. K., som var sysselsatt med vagnsväxling å en större bangård, har troligen åkt på en S. J. tillhörig kalkvagn och ämnat att utanför vagnen söka gå över till dess andra sida för att giva signal till lokomotivet. Han har därvid för att få fäste fattat tag i en signalhållare, vilken lossnat från sin plats, varigenom K. fallit ned i spåret mellan vagnarna i växeltåget och blivit överkörd av fyra hjulpar samt erhållit så svåra skador, att han efter c:a 3 timmars förlopp avlidit å stadens lasarett. Med anledning av det timade har i cirkulärskrivelse till samtliga järnvägar uppmärksamheten fästs vid vikten av, att fästanordningar noga inspekteras och säkras mot lossryckning. S. J. har bestämt, att trägängade skruvar, använda för fästning, skola utbytas mot genomgående skruvar, som övernitas.

11. Vid en gasklocka för en aerogengasanläggning hade linan till den automatiska urkopplingsanordningen hoppat ur spåret i linskivan. L., som skötte gasverket, klättrade då upp på klockan för att lägga linan till rätta. Härunder exploderade klockan, och L. klämdes så hårt mot taket, att han omedelbart avled. Anledningen till explosionen torde vara den, att, medan gasblandningen i klockan varit explosiv, ett nedslag av lågan i brännaren vid den i användning varande maskinen ägt rum, och att nedslaget fortplantat sig ända till klockan, detta möjliggjort därav, att ett i ledningen insatt metalltrådsnät, avsett att förhindra dylik fortplantning av lågan, varit skadat. Till förekommande av upprepning av olyckan har metallduksilen vid klockan gjorts med flera dukar samt av solidare konstruktion, varjämte ett liknande aggregat av dukar insatts i ledningen halvvägs till förbrukningsstället.

12. För tätning av en explosionslucka, befintlig å en cementerad kanal för ledande av gas från elektriska hyttorna till en vällugn och belägen i en $2^1/_2$ m. djup grop, hade J. beordrats att nedgå i gropen, med uttrycklig order att använda räddningslina. Han hade emellertid gått ned utan lina och omedelbart blivit bedövad. K. hade då gått ned med räddningslina, men glömt att fästa linan om sig själv, och blev även han genast bedövad av gasen. W., som kommit tillstädes, hade då fattat linan och gått ned, men även förlorat medvetandet. Efter W. hade ännu en arbetare tillkommit, gått ned med linan, lyckats fästa den om J., men därefter förlorat medvetandet. Då han emellertid själv haft räddningslina, blev han jämte J. upphissad. De övriga hade därefter blivit upphissade av tillstädeskommande. Läkare tillkallades och upplivningsförsök vidtogos, men J. och K. kunde ej återkallas till livet. W. kom sig, men måste intagas på sjukstuga, där han en tid svävade mellan liv och död. De övriga undsluppo med övergående illamående. Omkomne J:s oförsiktighet att ej använda räddningslina medförde således beklagliga följder både för honom själv och hans arbetskamrater. K. och W. hade i sin iver att rädda sin kamrat försummat att tänka på egen säkerhet, och är deras oförsiktighet härutinnan förklarlig. Explosionsluckan kommer nu att höjas så nära markytan, att den kan tätas utan nedstigning i graven.

13. H. tegelbruk drives av en motor (1 500 volt), uppställd på vagn och ansluten genom stolpkontakt till kraftaktiebolagets ledningsnät. En sextonårig tegelbruksarbetare L. hade startat motorn och fattade om borstupplyftarens handtag för att kortsluta motorn. Handtaget var spänningsförande, mannen fastnade, en annan arbetare, som sökte rycka honom lös, fastnade även. Då motorvagnens kontakt bröts, föllo båda till marken, den förste död, den andre utan allvarligare skada.

De närmare omständigheterna voro följande:

Den ledning, som matar tegelbruksmotorn, fortsätter 1·5 km. fram till en liten belysningstransformator (1 500/127 volt). Ledningen har nolltråd av järn samt är förbunden med transformatorns och tegelbruksmotorns stommar och är dessutom jordad i båda ändar. Under åskväder erhöll den lilla transformatorn överslag till stommen. Stommens spänning spred sig genom nolltråden till tegelbruksmotorn. Ledningens smältskydd fungerade icke, utan spänningen stod kvar ungefär två timmar, till dess motorn igångsattes med ovannämnda påföljd. Motorstommens spänning uppmättes till omkring 350 volt.

Olyckans huvudorsak var, att nolledningen hade så stort motstånd och smältmetallerna voro så grova, att jordslutningen icke medförde ledningens frånkoppling. Nolltråden hade bort bestå av koppartråd med en jordplåt pr $^1/_2$ km. ledningslängd, och smältmetallerna hade bort dimensioneras så, att de tjänstgjort vid jordslutning. Dessutom medverkade följande omständigheter: Stolp-

kontaktens stång var, i brist på vanlig låsanordning, fastsurrad vid stolpen och kunde alltså icke nog hastigt ryckas ned. Gårdstransformatorn saknade smältskydd på högspänningssidan. Hade sådant funnits, hade detta rimligtvis smält ned, och felet varit begränsat. Motorns borstupplyftarhandtag bestod på vanligt sätt av järn. Hade det varit av isolerande material, hade olyckan troligen icke inträffat eller blivit mindre.

Fallet förtjänar att studeras, emedan de felaktiga anordningar, som voro dess orsak, tyvärr torde förekomma även på andra håll.

14. En lantbruksarbetare J. sysslade med rödfärgning av en ladugård. En servisledning (380/220 volt) var framdragen till ladugårdsväggen och bestod — i strid mot gällande föreskrifter — av blank tråd ända in till väggen. J., som trodde att ledningen var ofarlig, stödde sig under arbetet med ena handen mot ena tråden. Då han skulle stiga ned från stegen, fattade han med den andra handen om den andra tråden. Han fastnade, men blev nästan ögonblickligen lösryckt. Han avled dock strax efteråt.

Fallet påvisar 380 volts ledningarnas farlighet. Enligt uppgift är man i detta fall betänkt att sänka spänningen. Där 380 volt förekommer, måste gällande föreskrifter noga iakttagas, och faran dessutom uttryckligen bekantgöras.

15. En arbetare N., anställd i en lanthandel, skulle insätta ny högspänningsmetall i en transformatorstation, inrymd i en källare. Det hände ej sällan, att motorbelastningen bragte metallerna att smälta, och N. hade ofta bytt ut dem. Detta tillgick så, att han bröt de tre frånskiljare, som voro placerade närmast ledningens intag, och därefter med en sticka undersökte, vilken metall som smält av. I detta fall glömde han bort att bryta frånskiljarna och dödades, då han med stickan berörde metallen. Spänningen var 10 000 volt.

Fallet beror av en tillfällig sinnesfrånvaro, som dessvärre kan inträffa även hos omtänksamma och erfarna personer.

Inspektören har föreskrivit trepolig frånskiljare och en skärm framför smältskyddet, som blockeras av frånskiljaren på sådant sätt, att skärmen icke kan fällas undan, utan att frånskiljaren är bruten. Denna blockeringsanordning kan utföras utan större svårighet och har visat sig vara till god nytta.

16. Olyckan skedde vid en portalkran för transport av timmer från vattnet till vältorna. En börda hade hissats upp till c:a 9 m. höjd över vattenytan, då från förarhytten, som är placerad uppe i bocken, en stark smäll hördes och bördan sakta sjönk ned någon meter, varefter den handlöst störtade ner. Genom förarkurens golv, väggar och tak kastades järnstycken ut, och på förarens rop klättrade kamrater upp till förarhytten, där de funno föraren Å. liggande med svåra sår i höft och buk. Någon redogörelse för hur vid olyckan tillgått, kunde Å. ej lämna. Han avled samma dag på lasarettet.

Orsaken till olyckan synes vara, att bromsbandsfästet, som var av gjutjärn, sprungit. Som någon annan broms ej fanns, hade bördan störtat, varvid lindningarna i motorn kastats ur sina lägen och låst fast motorn mot stativet. Vid den därvid uppkomna vridningspåkänningen i axeln hade läderkopplingen bredvid motorn sprungit sönder, varvid ett stycke träffat Å., medan de andra bitarna kastades ut genom kurens träbeklädnad.

Vid företagen kontrollberäkning befanns vid bromsning av högsta tillåtna lasten det sprungna bromsbandsfästet inneha 7·5-faldig säkerhet och sålunda vara av tillräcklig styrka.

Om bromsen av någon orsak ej fungerat, förrän lasten fallit något stycke, och den därefter satts till hårt, kan givetvis mångdubbelt större påkänning ha uppkommit. Det är troligt, att så varit förhållandet i detta fall. Sedan kranköraren slagit ifrån strömmen till motorn, har han försummat att omedelbart sätta till bromsen. Då detta sedan blivit gjort, har bromsningen skett för kraftigt, och bromsfästet därvid på grund av för stor påkänning gått sönder.

Bromsfästet har nu utförts av smidesjärn, varjämte en stark skyddsplåt lagts runt den sönderspungna läderkopplingen, och kunna dessa åtgärder anses betryggande mot ett upprepande av det inträffade olycksfallet.

17. A. var sysselsatt med rengöring av en kollergång, då denna oavsiktligt kom i gång, varvid en av kollergångens stenar, troligen med sin bakre kant, träffat honom i huvudet med sådan kraft, att han omedelbart avlidit.

Kollergången erhöll sin rörelse från en mellantransmission, försedd med lös och fast remskiva. Remledaren för remmens överförande var försedd med stängningsanordning, bestående av en träbit, som sattes emot remledarspaken, men, huruvida A., då han stannade maskinen, stängt remledaren, är ovisst.

Vid yrkesinspektörens besök på platsen föreskrevs annan mera betryggande anordning för stängning av remledaren.

18. E. var jämte tre kamrater sysselsatt med att upphissa en bärbjälke av trä, varvid han stod på en 6·5 m. hög ställning och styrde bjälken medelst en på densamma fastspikad bräda. Bjälken var fastgjord vid hisstaljan med en kortlänkad kätting, lagd i snara om bjälkens mitt och med ett enkelt halvslag fastgjord vid kroken i lyftblocket, vilket E. själv anordnat. Då bärbjälken nästan kommit på sin plats, släppte halvslaget, och bjälken började åka ned, varvid E. troligen fick en stöt av brädan, som han höll i, och kastades ned på marken. Han fördes skyndsamt till lasarettet, där han dock avled samma kväll, utan att ha återfått sansen. Orsaken till olyckan måste anses vara det vårdslösa sättet att fastgöra kättingen. Efter olyckan har en ring anbragts i kättingen för lyftkrokens fasthakande.

19. H. var anställd såsom kantare och hade tjänstgjort i c:a 30 år i denna sysselsättning. Olyckan inträffade kl. 11·15 fm. och berodde på att, vid kantning av en 4″ bred 1″ tjock bräda, en av de bortkantade ribborna kastats tillbaka av klingan och trängt mellan inmatningsvalsen och det över klingorna anordnade gallerskyddet samt därefter träffat H. strax ovanför vänstra ögat. Av slaget kastades H. omkull och slog därvid bakhuvudet hårt i golvet. Han fördes därefter ned i slipkammaren, där han förbands, och klagade därvid över smärtor i bakhuvudet. Han forslades sedan in till lasarettet, där han efter fem dagar avled av de erhållna skadorna.

Olycksfallet måste tillskrivas den omständigheten, att gallerskyddet över klingorna ej gick så långt fram mot inmatningsvalsen, att det helt stängde öppningen mellan valsen och gallret, utan lämnade ett mellanrum av c:a 100 mm. bredd. Genom detta mellanrum har den endast c:a 15 mm. tjocka och 25 mm. breda ribban trängt sig och kastats upp emot kantarens huvud.

För att förebygga ett upprepande av olycksfallet föreskrev yrkesinspektören, att gallerskyddet skulle förlängas framåt inmatningsvalsen, så att det helt täckte den ifrågavarande öppningen. En annan olägenhet företedde samma kantverk genom sin säregna anordning av matarvalsarna, vilka samtidigt lyftas, då trampanordningen påverkar en friktionskoppling. Detta kan förorsaka att, då vid kantning av en s. k. »tjurig» bräda valsarna upptrampas, brädan kastas tillbaka mot kantarens plats, varigenom olycksfall lätt kan uppstå. För att förebygga detta föreskrev yrkesinspektören, att lyftanordningen för valsarna skulle isärkopplas, så att endast en vals i taget kunde lyftas.

20. Under gaskanalen från en roterande sodaugn är en dammkammare belägen, försedd med ett spjäll i kanalens botten för avlägsnande av damm och soda, som medfölja gaserna. Spjället består av en lucka, rörlig kring en horisontal axel, utbalanserad med en motvikt i dammkammaren samt vid normal drift öppen cirka 4 cm. Gaseldaren L., som gått ned i dammkammaren för att företaga den regelbundet återkommande tillsynen och rensningen av spjällöppningen, hade med ett spett rensat öppningen, varvid smält soda runnit ned på golvet. L. drog sig då längre inåt kammaren, men då hettan blev för stark, försökte han hoppa över den på golvet befintliga sodan för att komma ut och slog därvid emot motvikten samt föll omkull och brände knän och händer. Han lyckades dock taga sig upp ur dammkammaren och blev omhändertagen av sjuksköterska och tillkallad läkare. Tillståndet syntes i början mindre oroväckande, men nästa dag tillstötte hjärtkramp, varav han avled på kvällen.

Orsaken till olycksfallet torde vara, att L., då den smälta sodan rann ut på golvet, begav sig längre in i dammkammaren i stället för att draga sig åt utgången. För att förhindra ett upprepande av olycksfallet föreskrevs, att dammkammarens inre del skulle igenmuras samt belysningen i kammaren förbättras genom anordnande av fast elektrisk lampa vid uppgången.

21. Åren 1915—1917 grävdes en kanal mellan två sjöar, varvid för sprängning i kanalbotten användes järnrör, i vilka införts dynamitladdningar, som tändes med elektrisk ström. Dessa rör hade sedan uppmuddrats med slammet samt legat i slamhögarna utmed kanalen, varvid laddningen i ett eller annat rör sannolikt varit oskadad. På morgonen, samma dag olyckan skedde, passerade ett arbetslag vid ett vägbygge i närheten förbi kanalbanken samt medtog ett antal rör att an-

vändas vid sprängning av frusen jord. Under middagsrasten lades rören på en eld för att upptinas, varunder K. tog ett av rören och slog detsamma mot en sten för att befria det från is, varvid en explosion inträffade. Om explosionen härrörde från detta rör eller något av de på elden liggande har ej kunnat utrönas. K. och B. träffades av kringflygande rörbitar, så att de sedermera avledo av skadorna, varjämte tre andra arbetare skadades mer eller mindre svårt. Arbetsledningen har nu förbjudit användning av dylika rör.

22. Under ändringsarbeten i en transformatorstation skulle en murare H. av någon anledning resa en bräda. Denna, som var omkring 2 m. lång och sur, kom därvid i omedelbar närhet av en i taket provisoriskt framdragen 40 000 volts ledning. Ett överslag inträffade, och H. segnade svårt bränd ned på den järnställning, på vilken han stått. Han avled omedelbart.

Det uppgives, att arbetarna varnats för högspänningsledningen. Fallet visar, att sådana varningar ej äro effektiva. För att undvika liknande olycksfall böra ledningar med farlig spänning under pågående byggnadsarbeten göras spänningslösa. Skulle detta ej låta sig göra, måste ledningarna förses med särskilda skydd, eller ock bör sakkunnig person övervaka arbetet med hänsyn till den elektriska olycksfallsrisken.

23. En kranreparatör J. skulle gå in i högspänningsrummet på en malmskopa för att tillse belysningstransformatorn, emedan ljuset slocknat. I stället för att gå genom dörren, vilken står i förbindelse med oljeströmbrytaren, så att denna frånslås, då dörren öppnas, har J. gått in genom en lucka på väggen och i mörkret råkat komma i beröring med spänningsförande ledning, 2 000 volt, samt dödats. Det är sannolikt, att J. gått genom luckan för att vinna tid.

Inspektören har vid besök på platsen bl. a. föreskrivit, att lucköppningar å malmskoporna till rum med spänningsförande ledningar böra stängas för med galler.

24. Tvenne ångpannor hade frånkopplats ångnätet och satts ur drift för tillfällig rengöring samt skulle efter några dagar åter inkopplas i det övriga, under tryck stående nätet. Härvid synas de båda förolyckade D. och S. ha begått den oförsiktigheten att ha öppnat pådragsventilerna i felaktig ordning, varigenom ett vattenslag uppstått i ledningen från den ena pannan. Ventilen kunde ej motstå detta tryck, utan brast, med påföljd att ångan rusade ut från de bägge pannorna samt det övriga rörnätet, tills detta hunnit avstängas. Härvid skållades D. och S. så svårt, att den ene dog på sjukhuset efter fyra och den andre efter sex dagar. Sannolika orsaken till olyckan är, att den för bägge pannorna gemensamma ventilen å huvudnätet öppnats först och därefter de bägge pannornas ventiler. Den ena av dessa ventiler var ej försedd med avtappningskran, och då trycket i pannan var lägre än i huvudnätet, kastades kondensvattnet i rörledningen närmast ventilen, så snart denna öppnades, mot densamma med sådan kraft, att den brast. Detta kunde ha undvikits genom en riktig inkoppling, varvid alla avtappningskranar först skulle öppnats och därefter huvudventilen å rörnätet så mycket, att på trycksidan eventuellt befintligt vatten kunnat avblåsas, varefter ventilen borde ha stängts. Sedan skulle pannornas pådragsventiler öppnats, i första hand den, som ej var försedd med avtappningskran, och därefter huvudventilen, sedan kondensvattnet avgått.

Sveriges offentliga arbetsförmedling.

Mars månad år 1922.

Under hänvisning till de efterföljande tabeller, som närmare redogöra för den offentliga arbetsförmedlingen i olika delar av landet,[1] lämnas här en sammanfattande framställning av dess viktigaste resultat under mars månad.

Översikt av verksamheten under *mars* månad 1922.

	Manliga avdeln.			*Kvinnliga avdeln.*			*Tillsammans*		
	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser
Stockholms stad	13 426	1 252	1 210	3 571	2 716	1 921	**16 997**	**3 968**	**3 131**
Stockholms län	6 773	1 442	1 375	462	469	265	**7 235**	**1 911**	**1 640**
Uppsala stad och län	2 662	614	576	150	231	115	**2 812**	**845**	**691**
Södermanlands län	2 970	302	256	284	328	170	**3 254**	**630**	**426**
Östergötlands län	4 755	744	666	639	530	307	**5 394**	**1 274**	**973**
Norrköping	2 151	125	125	198	193	140	**2 349**	**318**	**265**
Jönköpings län	2 735	278	253	288	249	121	**3 023**	**527**	**374**
Kronobergs län	2 413	615	602	114	120	57	**2 527**	**735**	**659**
Norra Kalmar län	909	290	288	47	52	32	**956**	**342**	**320**
Södra Kalmar län	2 313	427	415	137	123	73	**2 450**	**550**	**488**
Gottlands län	526	144	137	33	51	15	**559**	**195**	**152**
Blekinge län	3 389	846	802	335	316	169	**3 724**	**1 162**	**971**
Kristianstads län	1 545	663	603	364	429	227	**1 909**	**1 092**	**830**
Malmöhus län: Malmö	4 423	386	369	1 081	947	583	**5 504**	**1 333**	**952**
Malmöhus län: Lund	645	84	81	119	98	60	**764**	**182**	**141**
Malmöhus län: Landskrona	1 336	135	126	38	44	14	**1 374**	**179**	**140**
Malmöhus län: Hälsingborg	2 083	318	305	265	203	145	**2 348**	**521**	**450**
Malmöhus län: Ystad	486	105	89	117	63	37	**603**	**168**	**126**
Malmöhus län: Trälleborg	598	295	293	48	31	22	**646**	**326**	**315**
Malmöhus län: Eslöv	225	103	90	53	51	31	**278**	**154**	**121**
Malmöhus län: Skurup	95	54	49	25	29	17	**120**	**83**	**66**
Hallands län	1 071	294	262	149	185	90	**1 220**	**479**	**352**
Göteb. o. Bohus län	2 652	806	790	134	109	56	**2 786**	**915**	**846**
Göteborg	9 658	1 933	1 871	940	1 067	721	**10 598**	**3 000**	**2 592**
Älvsborgs län	1 263	356	333	85	146	49	**1 348**	**502**	**382**
Skaraborgs län	1 222	567	407	325	566	228	**1 547**	**1 133**	**635**
Värmlands län	1 203	497	481	188	259	139	**1 391**	**756**	**620**
Örebro län	3 528	547	488	358	363	241	**3 886**	**910**	**729**
Västmanlands län	6 598	659	642	294	291	170	**6 992**	**950**	**812**
Kopparbergs län	5 748	825	820	286	220	139	**6 034**	**1 045**	**959**
Gävle stad och län	3 598	680	674	157	113	86	**3 755**	**793**	**760**
Västernorrlands län	2 674	392	370	54	60	21	**2 728**	**452**	**391**
Jämtlands län	1 205	401	400	154	179	147	**1 359**	**580**	**547**
Västerbottens län	792	194	191	138	127	104	**930**	**321**	**295**
Norrbottens län	215	347	198	116	90	82	**331**	**437**	**280**
Tillsammans mars 1922	**97 985**	**17 720**	**16 637**	**11 746**	**11 048**	**6 794**	**109 731**	**28 768**	**23 431**
» febr. 1922	*93 732*	*12 924*	*12 177*	*10 136*	*8 744*	*5 628*	*103 868*	*21 668*	*17 805*
» mars 1921	46 288	12 044	10 496	12 440	12 379	6 594	58 728	24 423	17 090
» » 1920	13 592	10 346	7 365	8 251	13 698	6 464	21 843	24 044	13 829
» » 1919	19 063	9 378	7 536	13 014	13 378	6 846	32 077	22 756	14 382

[1] De särskilda anstalterna uppräknas i tablån här ovan; med avseende å anstalternas olika kontor hänvisas till förteckningen å omslagets 3:e sida.

Översikt av verksamheten för huvudgrupper av arbete.

Yrkesgrupper	Arbetssökande personer	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar per 100 led. pl.			Tillsatta platser per 100 lediga		
					mars 1922	febr. 1922	mars 1921	mars 1922	febr. 1922	mars 1921
Manliga avdelningen										
Jordbruk och skogshushållning	10 492	11 118	3 963	3 226	281	381	133	81	80	71
Industri och hantverk	51 769	53 562	4 079	3 868	1313	1027	674	95	98	96
Sjöfart och fiske	4 933	5 193	1 268	1 235	410	737	—	97	99	—
Handel och samfärdsel	7 320	7 525	856	815	879	1317	690	95	82	85
Husligt arbete	17	17	—	—	—	—	·	—	—	·
Annat arbete	19 556	20 570	7 554	7 493	272	450	287	99	99	99
Summa	**94 087**	**97 985**	**17 720**	**16 637**	**553**	**725**	**384**	**94**	**94**	**87**
Kvinnliga avdelningen										
Jordbruk och skogshushållning	714	746	1 524	468	49	52	29	31	30	24
Industri och hantverk	1 387	1 561	450	311	347	421	1319	69	69	64
Sjöfart och fiske	117	135	44	39	·	·	—	·	·	—
Handel och samfärdsel	1 705	1 843	1 139	779	162	165	128	68	69	62
Husligt arbete	5 806	7 356	7 878	5 185	93	96	70	66	68	58
Annat arbete	105	105	13	12	·	·	·	·	·	·
Summa	**9 834**	**11 746**	**11 048**	**6 794**	**106**	**116**	**100**	**61**	**64**	**53**
Tillsammans										
Jordbruk och skogshushållning	11 206	11 864	5 487	3 694	216	282	100	67	65	56
Jordbruk	8 172	8 801	4 574	2 803	192	274	102	61	56	53
Skogshushållning	3 034	3 063	913	891	335	312	83	98	96	97
Industri och hantverk	53 156	55 123	4 529	4 179	1217	985	723	92	96	94
Gruvdrift och malmförädling	4 820	4 855	342	317	1420	·	·	93	·	·
Jord-, sten- och glasindustri	3 383	3 505	270	269	1298	1717	310	100	95	99
Metall- och maskinindustri	18 800	19 201	539	517	3562	6028	6040	96	90	80
Trävaruindustri	5 300	5 533	335	326	1652	838	·	97	96	·
Byggnadsverksamhet	11 180	11 683	2 078	1 937	562	360	194	93	99	98
Läder-, hår- och gummiindustri	488	519	25	19	·	·	·	·	·	·
Textilindustri	426	434	56	34	·	·	·	·	·	·
Beklädnadsindustri	1 619	1 727	232	167	744	866	1160	72	70	70
Närings- och njutningsmedelsindustri	1 256	1 555	348	311	447	485	375	89	90	77
Kemisk-teknisk och belysningsindustri	516	611	70	70	·	·	·	·	·	·
Trämasse- och pappersindustri	954	970	128	113	758	·	·	88	·	·
Grafisk industri	784	806	22	18	·	·	·	·	·	·
Ej särskilt specificerade	3 630	3 724	84	81	·	3635	·	·	98	·
Sjöfart och fiske	5 050	5 328	1 312	1 274	406	731	—	97	99	—
Handel och samfärdsel	9 025	9 368	1 995	1 594	470	575	378	80	74	72
Kontors-, bank- o. d. personal	1 247	1 276	92	78	·	·	513	·	·	66
Butiks- och magasinspersonal	1 949	2 000	164	137	1220	1309	591	84	86	80
Hotell- och restaurangpersonal	1 105	1 221	802	552	152	161	106	69	70	64
Transportarbetare	4 348	4 491	761	701	590	1033	483	92	77	80
Allmän eller litterär verksamhet	266	270	138	91	196	141	91	66	63	53
Ej särskilt specificerade	110	110	38	35	·	·	·	·	·	·
Husligt arbete	5 823	7 373	7 878	5 185	94	96	70	66	68	58
Annat arbete	19 661	20 675	7 567	7 505	273	452	289	99	98	99
Summa	**103 921**	**109 731**	**28 768**	**23 431**	**381**	**479**	**240**	**81**	**82**	**70**

Utanför de orter, där anstalterna äro belägna, tillsattes under månaden 1 637 platser, varav 1 319 manliga och 318 kvinnliga; motsvarande tal under samma månad föregående år voro resp. 1 620, 1 266 och 354 samt under nästlidna månad resp. 759, 546 och 213.

	Arbetsförmedlingsanstalter	Jordbruk m. m.			Skogshushållning			Gruvdrift o. malmförädling			Jord-, sten- o. glasindustri			Metall- o. maskinindustri		
		Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.
	Manliga avdelningen	**8 055**	**3 050**	**2 335**	**3 063**	**913**	**891**	**4 849**	**342**	**317**	**3497**	**264**	**264**	**18 952**	**526**	**504**
1	Stockholms stad	88	—	—	4	—	—	—	—	—	108	—	—	3 597	30	26
2	Stockholms län	1 484	483	431	128	72	62	167	—	—	178	19	19	1 620	53	53
3	Uppsala stad och län	417	109	77	12	5	5	18	—	—	82	—	—	497	—	—
4	Södermanlands län	192	123	81	2	—	—	8	2	2	19	—	—	1 167	2	2
5	Östergötlands län	915	330	257	60	10	10	251	6	6	299	4	4	959	30	30
6	Norrköping	217	56	56	8	—	—	—	—	—	9	—	—	453	1	1
7	Jönköpings län	178	70	50	2	—	—	18	—	—	19	—	—	1 001	5	5
8	Kronobergs län	177	66	53	50	13	13	1	—	—	241	26	26	176	37	37
9	Kalmar län	382	109	97	74	4	4	3	—	—	251	3	3	380	5	3
10	Gottlands län	73	18	11	—	—	—	—	—	—	95	8	8	23	—	—
11	Blekinge län	364	143	107	23	—	—	31	—	—	313	20	20	303	5	5
12	Kristianstads län	460	204	147	27	—	—	17	1	1	180	28	28	130	4	4
13	Malmöhus län: Malmö	85	29	27	—	—	—	—	—	—	34	—	—	959	4	4
14	Hälsingborg	81	37	24	—	—	—	124	33	33	26	1	1	347	2	2
15	Övriga anstalter	402	220	176	—	—	—	—	—	—	29	2	2	828	26	25
16	Hallands län	122	82	52	7	62	62	—	—	—	116	—	—	241	3	2
17	Göteborgs och Bohus län	83	66	50	1	5	5	—	—	—	1018	103	103	122	7	7
18	Göteborgs stad	88	48	34	3	245	245	1	—	—	58	—	—	2 933	155	154
19	Älvsborgs län	97	43	29	43	3	—	21	—	—	32	3	3	105	28	24
20	Skaraborgs län	451	385	226	2	2	2	1	8	8	77	18	18	168	6	5
21	Värmlands län	84	52	37	21	3	2	57	—	—	26	5	5	336	61	61
22	Örebro län	309	174	133	237	40	40	997	—	—	29	—	—	329	—	—
23	Västmanlands län	540	95	78	220	10	10	1 719	15	15	138	—	—	1 338	11	11
24	Kopparbergs län	211	18	13	884	268	268	1 010	2	2	94	20	20	502	17	17
25	Gävle stad och län	368	18	17	635	37	32	395	230	230	17	2	2	331	24	24
26	Västernorrlands län	19	—	—	97	8	8	—	—	—	2	—	—	78	—	—
27	Jämtlands län	18	1	1	473	110	110	—	—	—	7	2	2	15	—	—
28	Västerbottens län	147	70	70	30	14	11	—	—	—	—	—	—	2	—	—
29	Norrbottens län	3	1	1	20	2	2	10	45	20	—	—	—	12	10	2
	Kvinnliga avdelningen	**746**	**1 524**	**468**	—	—	—	**6**	—	—	**8**	**6**	**5**	**249**	**13**	**13**
1	Stockholms stad	4	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	1	202	8	8
2	Stockholms län	78	134	58	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
3	Uppsala stad och län	29	44	17	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
4	Södermanlands län	47	84	34	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
5	Östergötlands län	61	108	40	—	—	—	—	—	—	6	—	—	—	—	—
6	Norrköping	6	12	9	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—
7	Jönköpings län	16	56	10	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
8	Kronobergs län	15	24	10	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
9	Kalmar län	17	48	13	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
10	Gottlands län	—	16	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
11	Blekinge län	37	84	17	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
12	Kristianstads län	55	183	40	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
13	Malmöhus län: Malmö	18	31	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	30	5	5
14	Hälsingborg	15	18	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
15	Övriga anstalter	41	74	17	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—
16	Hallands län	14	50	7	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
17	Göteborgs och Bohus län	33	33	11	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
18	Göteborgs stad	4	11	1	—	—	—	—	—	—	—	5	4	11	—	—
19	Älvsborgs län	2	18	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
20	Skaraborgs län	58	178	49	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
21	Värmlands län	24	52	19	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
22	Örebro län	60	97	34	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
23	Västmanlands län	51	80	37	—	—	—	6	—	—	—	—	—	5	—	—
24	Kopparbergs län	29	42	18	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
25	Gävle stad och län	7	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
26	Västernorrlands län	1	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
27	Jämtlands län	5	15	8	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
28	Västerbottens län	18	24	14	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
29	Norrbottens län	1	2	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

Trävaru-industri			Byggnads-verksamhet			Läder-, hår- o. gummi-industri			Textil-industri			Beklädnads-industri			Närings- o. njut-ningsmedels-industri			Kem.-tekn. o. belysnings-industri			
Ans.	L.p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L.p.	T.p.	Ans.	L. p.	T.p.	Ans.	L.p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L.p.	T.p.	
5 520	**334**	**325**	**11 683**	**2 077**	**1 936**	**487**	**16**	**11**	**342**	**22**	**22**	**1 251**	**27**	**24**	**1 254**	**237**	**236**	**529**	**55**	**55**	
408	9	9	2 128	125	115	65	6	3	14	—	—	307	1	—	409	208	207	38	1	1	1
145	17	17	933	494	489	20	2	2	1	—	—	97	4	4	30	3	3	5	—	—	2
73	1	1	229	62	62	8	—	—	1	—	—	29	2	2	48	2	2	—	—	—	3
230	2	1	276	12	11	11	—	—	3	—	—	14	—	—	14	—	—	4	—	—	4
329	35	35	760	166	165	11	1	1	21	—	—	25	—	—	30	2	2	13	—	—	5
170	1	1	405	7	7	11	—	—	93	—	—	41	—	—	34	—	—	5	—	—	6
258	9	4	256	4	4	26	—	—	5	—	—	33	—	—	17	—	—	72	—	—	7
94	13	13	298	95	95	1	—	—	—	—	—	4	—	—	4	—	—	38	3	3	8
250	7	7	465	2	2	5	—	—	7	—	—	23	—	—	35	—	—	100	—	—	9
41	—	—	69	—	—	6	—	—	—	—	—	—	—	—	24	—	—	—	—	—	10
48	—	—	341	11	11	11	—	—	1	1	1	13	2	2	26	—	—	12	—	—	11
43	13	12	104	9	7	18	—	—	4	—	—	6	—	—	29	1	1	1	—	—	12
197	4	4	925	157	157	55	2	2	23	—	—	164	2	2	66	—	1	107	—	—	13
32	—	—	418	11	11	57	—	—	4	—	—	61	1	1	32	—	—	17	47	47	14
95	4	4	454	102	101	70	1	—	5	—	—	27	3	2	154	1	1	12	3	3	15
83	8	8	177	115	115	7	—	—	59	15	15	14	—	—	22	1	1	2	—	—	16
58	—	—	141	12	12	1	—	—	15	2	2	11	1	1	22	9	9	33	—	—	17
528	10	8	949	34	28	46	3	2	58	1	1	127	3	2	94	2	1	28	—	—	18
27	3	3	159	21	21	1	—	—	16	3	3	5	—	—	2	—	—	5	—	—	19
14	3	3	71	13	13	15	—	—	—	—	—	7	—	—	15	4	4	26	—	—	20
111	3	3	124	214	214	13	—	—	1	—	—	4	—	—	17	—	—	—	—	—	21
97	11	11	228	19	19	—	—	—	2	—	—	122	2	2	12	—	—	—	—	—	22
375	40	40	668	29	29	9	1	1	3	—	—	29	—	—	42	—	—	4	—	—	23
267	13	13	409	20	20	6	—	—	1	—	—	23	—	—	14	1	1	—	—	—	24
349	15	15	351	45	45	9	—	—	5	—	—	46	—	—	42	2	2	1	—	—	25
971	62	62	184	26	24	—	—	—	—	—	—	8	—	—	18	—	—	6	1	1	26
192	47	47	37	103	103	4	—	—	—	—	—	11	6	6	1	—	—	—	—	—	27
30	4	4	80	35	35	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	28
5	—	—	44	134	21	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	1	—	—	—	29
13	**1**	**1**	—	**1**	**1**	**32**	**9**	**8**	**92**	**34**	**12**	**476**	**205**	**143**	**301**	**111**	**75**	**82**	**15**	**15**	
10	1	1	—	—	—	5	4	3	18	3	2	248	80	53	139	49	44	34	5	5	1
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5	4	1	5	4	2	3	2	2	2
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	3	1	—	—	—	—	3
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—	—	—	—	—	4
3	—	—	—	1	1	—	—	—	5	—	—	7	1	1	8	2	1	—	—	—	5
—	—	—	—	—	—	3	—	—	15	2	1	6	7	6	8	1	—	—	1	1	6
—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—	—	10	6	6	1	1	—	7	—	—	7
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	4	—	—	8
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	4	—	—	2	1	1	9
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	10
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	1	—	—	—	—	—	11
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	9	7	6	2	1	1	—	—	—	12
—	—	—	—	—	—	7	—	—	8	10	1	93	59	42	62	9	5	18	—	—	13
—	—	—	—	—	—	5	—	—	6	2	2	3	—	—	2	—	—	2	—	—	14
—	—	—	—	—	—	7	—	—	1	—	—	15	—	—	7	2	1	1	—	—	15
—	—	—	—	—	—	—	—	—	8	5	—	1	1	1	3	4	4	—	—	—	16
—	—	—	—	—	—	—	—	—	6	1	1	1	1	1	—	—	—	2	—	—	17
—	—	—	—	—	—	2	5	5	16	8	2	37	14	7	30	20	10	7	5	5	18
—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	3	3	1	—	—	—	2	—	—	—	—	19
—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	2	2	—	9	10	5	1	1	1	20
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	2	1	—	—	—	—	—	—	21
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	21	—	—	11	—	—	—	—	—	22
—	—	—	—	—	—	2	—	—	1	—	—	1	1	1	2	3	1	—	—	—	23
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	6	—	—	—	—	—	—	—	—	24
—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	3	—	—	—	—	—	1	—	—	25
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	1	—	—	—	—	—	—	26
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	16	16	—	—	—	—	—	—	27
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	28
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	1	1	—	—	—	29

	Arbetsförmedlingsanstalter	Trämasse- o. pappersindustri			Grafisk industri			Industri o. hantverk, ej specific.			Sjöfart och fiske			Kontors-, bank- o. d. personal		
		Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.
	Manliga avdelningen	**814**	**95**	**95**	**769**	**17**	**14**	**3615**	**67**	**65**	**5193**	**1268**	**1235**	**1040**	**52**	**41**
1	Stockholms stad	87	—	—	322	12	10	771	5	4	724	101	99	494	17	13
2	Stockholms län	34	5	5	54	—	—	169	6	6	145	9	9	57	6	6
3	Uppsala stad och län	1	—	—	17	—	—	56	—	—	9	—	—	—	—	—
4	Södermanlands län	10	—	—	31	—	—	288	2	1	15	1	1	8	—	—
5	Östergötlands län	9	2	2	29	1	1	184	5	5	55	—	—	30	2	2
6	Norrköping	33	—	—	23	—	—	76	—	—	209	43	43	7	—	—
7	Jönköpings län	22	—	—	13	—	—	131	2	2	13	—	—	22	—	—
8	Kronobergs län	64	39	39	3	—	—	46	—	—	—	—	—	4	—	—
9	Kalmar län	5	—	—	5	—	—	170	—	—	227	6	6	6	1	1
10	Gottlands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	63	—	—	—	—	—
11	Blekinge län	10	2	2	3	—	—	193	12	12	203	46	46	7	—	—
12	Kristianstads län	—	—	—	1	—	—	15	2	2	17	—	—	1	—	—
13	Malmöhus län: Malmö	6	—	—	68	1	1	237	5	5	359	121	105	63	3	3
14	Hälsingborg	6	—	—	21	—	—	71	6	6	434	154	154	8	—	—
15	Övriga anstalter	2	—	—	28	—	—	116	1	1	264	69	69	4	2	2
16	Hallands län	16	—	—	4	—	—	7	—	—	71	—	—	1	—	—
17	Göteborgs och Bohus län	122	2	2	2	—	—	22	3	3	251	6	6	6	—	—
18	Göteborgs stad	61	4	4	78	2	1	146	2	2	1891	703	688	198	15	8
19	Älvsborgs län	99	2	2	—	—	—	99	12	12	33	8	8	6	2	2
20	Skaraborgs län	—	—	—	3	1	1	22	—	—	17	—	—	2	1	1
21	Värmlands län	—	—	—	5	—	—	37	—	—	5	—	—	5	—	—
22	Örebro län	15	—	—	7	—	—	67	1	1	12	—	—	6	—	—
23	Västmanlands län	9	—	—	32	—	—	335	—	—	46	—	—	25	—	—
24	Kopparbergs län	16	—	—	5	—	—	107	—	—	1	—	—	59	—	—
25	Gävle stad och län	11	—	—	9	—	—	93	2	2	49	—	—	14	2	2
26	Västernorrlands län	71	—	—	4	—	—	146	—	—	77	1	1	2	—	—
27	Jämtlands län	105	39	39	1	—	—	5	—	—	3	—	—	—	—	—
28	Västerbottens län	—	—	—	—	—	—	3	1	1	—	—	—	3	—	—
29	Norrbottens län	—	—	—	1	—	—	3	—	—	—	—	—	2	1	1
	Kvinnliga avdelningen	**156**	**33**	**18**	**37**	**5**	**4**	**109**	**17**	**16**	**135**	**44**	**39**	**236**	**40**	**37**
1	Stockholms stad	112	15	11	24	3	2	7	1	1	29	4	2	143	17	16
2	Stockholms län	—	—	—	—	—	—	30	—	—	—	—	—	—	—	—
3	Uppsala stad och län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
4	Södermanlands län	1	—	—	—	—	—	14	1	1	—	—	—	—	—	—
5	Östergötlands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	1	1
6	Norrköping	3	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
7	Jönköpings län	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	1	—
8	Kronobergs län	2	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—
9	Kalmar län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
10	Gottlands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
11	Blekinge län	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	2	—	—
12	Kristianstads län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
13	Malmöhus län: Malmö	18	2	2	6	2	2	43	7	7	1	1	1	61	18	17
14	Hälsingborg	1	—	—	—	—	—	3	4	4	7	5	5	—	—	—
15	Övriga anstalter	—	1	1	—	—	—	8	2	2	2	2	2	1	—	—
16	Hallands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—
17	Göteborgs och Bohus län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
18	Göteborgs stad	13	7	4	5	—	—	—	1	—	96	30	29	17	1	1
19	Älvsborgs län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	1	1
20	Skaraborgs län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
21	Värmlands län	—	—	—	—	—	—	1	1	1	—	—	—	—	—	—
22	Örebro län	1	8	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—
23	Västmanlands län	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—
24	Kopparbergs län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
25	Gävle stad och län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
26	Västernorrlands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
27	Jämtlands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
28	Västerbottens län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
29	Norrbottens län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	1

Butiks- o. magasins-personal			Hotell- o. restaurang-personal			Transport-arbetare			Allmän el. litterär verksamhet			Handel och samfärdsel, ej specific.			Husligt arbete			Annat arbete			
Ans.	L. p.	T.p.	Ans.	L. p.	T.p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L.p.	T.p.	Ans.	L.p.	T.p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	
1625	**90**	**83**	**242**	**36**	**33**	**4 407**	**669**	**651**	**104**	**5**	**5**	**107**	**4**	**2**	**17**	—	—	**20570**	**7 554**	**7 493**	
713	48	44	105	24	21	995	106	103	50	—	—	20	—	—	9	—	—	1 970	559	555	1
77	5	5	2	—	—	180	5	5	4	1	1	5	—	—	—	—	—	1 238	258	258	2
35	3	3	3	—	—	109	4	4	2	—	—	—	—	—	3	—	—	1 013	426	420	3
76	—	—	1	—	—	83	1	1	1	1	1	—	—	—	—	—	—	517	156	155	4
38	4	4	6	—	—	173	13	11	—	1	1	1	2	2	—	—	—	557	130	128	5
35	—	—	7	—	—	122	8	8	—	—	—	—	—	—	—	—	—	193	9	9	6
16	—	—	5	1	1	83	3	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	545	184	184	7
4	2	2	4	—	—	38	6	6	1	—	—	—	—	—	2	—	—	1 163	315	315	8
17	—	—	6	2	2	111	41	41	—	—	—	—	—	—	—	—	—	700	537	537	9
—	—	—	1	—	—	21	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	110	117	117	10
18	—	—	1	—	—	63	8	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1 405	596	592	11
5	2	2	2	—	—	27	3	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	458	396	396	12
142	7	7	23	—	—	278	19	19	—	—	—	33	—	—	1	—	—	598	32	32	13
31	—	—	8	—	—	83	10	10	—	—	—	—	—	—	—	—	—	222	16	16	14
18	2	2	2	—	—	65	120	120	—	—	—	4	—	—	—	—	—	806	220	220	15
17	—	—	2	—	—	37	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	66	7	7	16
4	—	—	3	—	—	95	12	12	—	1	1	—	—	—	—	—	—	642	577	577	17
263	9	8	37	3	3	755	273	266	41	—	—	42	2	—	—	—	—	1 233	419	416	18
5	—	—	—	—	—	19	2	2	1	—	—	—	—	—	—	—	—	488	226	224	19
4	—	—	5	3	3	19	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	303	122	122	20
12	—	—	—	—	—	90	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	255	159	159	21
18	—	—	3	1	1	51	3	3	1	—	—	—	—	—	—	—	—	986	296	278	22
33	1	1	4	—	—	131	4	4	1	—	—	—	—	—	2	—	—	995	453	453	23
9	1	1	9	1	1	80	7	7	—	—	—	2	—	—	—	—	—	2 039	457	457	24
15	2	2	3	—	—	278	11	11	1	—	—	—	—	—	—	—	—	576	290	290	25
9	2	—	—	—	—	380	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	602	291	274	26
4	—	—	—	1	1	18	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	311	91	90	27
2	—	—	—	—	—	12	2	2	1	1	1	—	—	—	—	—	—	481	67	67	28
5	2	2	—	—	—	11	3	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	98	148	145	29
375	**74**	**54**	**979**	**766**	**519**	**84**	**92**	**59**	**166**	**133**	**86**	**3**	**34**	**33**	**7356**	**7 878**	**5 185**	**105**	**13**	**12**	
176	23	18	389	223	177	20	7	5	103	55	36	2	34	33	1879	2 173	1 494	26	10	9	1
2	—	—	38	15	12	—	—	—	4	2	2	—	—	—	297	308	188	—	—	—	2
3	2	1	4	3	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	110	181	94	—	—	—	3
3	—	—	11	12	8	1	—	—	1	2	2	—	—	—	202	229	125	1	—	—	4
4	7	7	37	26	20	5	2	10	11	10	7	—	—	—	472	372	228	16	—	—	5
3	1	—	9	10	5	1	5	5	3	4	3	—	—	—	134	150	110	4	—	—	6
4	1	1	45	30	6	—	—	—	2	3	2	—	—	—	187	151	96	5	—	—	7
2	—	—	12	13	6	—	—	—	2	—	—	—	—	—	76	82	41	—	—	—	8
—	—	—	13	16	12	—	—	—	1	1	1	—	—	—	146	109	78	—	—	—	9
—	—	—	3	6	2	—	—	—	2	2	1	—	—	—	28	27	12	—	—	—	10
16	1	1	10	21	17	—	—	—	—	2	1	—	—	—	266	208	133	—	—	—	11
7	1	1	30	32	20	2	1	1	—	1	1	—	—	—	259	203	157	—	—	—	12
97	17	10	66	47	22	34	55	25	4	10	5	—	—	—	515	674	437	—	—	—	13
1	5	5	29	19	12	—	3	2	3	1	—	—	—	—	176	146	115	12	—	—	14
1	1	1	9	6	6	—	3	3	2	5	3	—	—	—	297	220	145	7	—	—	15
5	—	—	8	16	10	—	1	1	2	4	3	—	—	—	102	101	61	5	3	3	16
3	—	—	11	10	8	—	1	1	1	4	2	—	—	—	75	59	32	2	—	—	17
34	9	4	43	34	14	10	11	4	12	7	3	—	—	—	577	899	628	26	—	—	18
—	1	—	12	13	4	—	1	—	3	2	2	—	—	—	63	103	37	—	—	—	19
5	4	4	18	33	14	—	—	—	—	1	—	—	—	—	231	337	155	—	—	—	20
—	—	—	13	23	16	—	—	—	1	1	1	—	—	—	147	180	101	—	—	—	21
2	—	—	37	23	18	6	—	—	2	5	3	—	—	—	217	230	186	—	—	—	22
2	—	—	12	15	12	2	1	1	1	5	4	1	—	—	204	186	114	1	—	—	23
—	—	—	39	31	19	2	1	1	—	—	—	—	—	—	210	146	101	—	—	—	24
1	—	—	16	12	11	1	—	—	2	2	2	—	—	—	125	95	73	—	—	—	25
—	—	—	4	9	2	—	—	—	2	2	—	—	—	—	47	43	18	—	—	—	26
—	—	—	20	35	33	—	—	—	2	2	2	—	—	—	127	111	88	—	—	—	27
2	—	—	17	14	13	—	—	—	—	—	—	—	—	—	101	89	77	—	—	—	28
2	1	1	24	19	17	—	—	—	—	—	—	—	—	—	86	66	61	—	—	—	29

Arbetslösheten inom arbetarorganisationerna.

Den 28 februari 1922.

Februari månad medförde någon sänkning av arbetslöshetssiffran. Av de 137 279 medlemmar, som de rapporterande fackföreningarna tillsammans redovisat, voro 44 127 eller 32·1 % arbetslösa den 28 februari mot 34·8 % den 31 januari.[1]

En sammanställning av tillgänglig arbetslöshetsstatistik från Sverige och vissa andra länder visar följande procenttal för månaderna februari 1921—februari 1922.

	Febr.	Mars	April	Maj	Juni	Juli	Aug.	Sept.	Okt.	Nov.	Dec.	Jan.	Febr.
Sverige	20·7	24·5	24·2	25·1	27·7	27·9	27·4	27·3	27·1	28·8	33·2	34·8	32·1
Norge	13·1	14·9	14·7	16·1	18·4	15·9	14·7	14·7	15·1	15·7	18·3	20·4	—
Danmark	23·2	23·6	21·7	18·6	16·8	16·7	17·7	16·6	18·3	20·8	25·2	28·9	33·1
England	8·5	10·0	17·6	22·2	23·1	16·7	16·5	14·8	15 6	15·9	16·5	16·8	16·3
Tyskland	4·7	3·7	3·9	3·7	3·0	2·6	2·2	1·4	1·2	1·4	1·6	3·3	2·7
Lettland	—	—	7·1	6·7	5·6	5·4	5·4	5·8	7·0	8·3	9·5	11·2	—
Nederländerna	16·6	14·1	12·0	9·5	8·1	7·6	7·3	6·9	7·0	9·9	—	—	—
Belgien	22·7	31·5	31·2	32·3	22·9	21·4	21·7	17·7	13·6	13·9	11·4	11·2	—
Kanada	16·1	16·5	16·3	15·5	13·1	9·1	8·7	8·5	7·4	11·1	15·1	13·9	—
Massachusetts	—	22·1	—	—	20·1	—	—	19·1	21·2	—	—	—	—
Nya Syd-Wales	13·6	8·7	6·5	13·9	7·9	8·4	15·0	12·2	10·5	9·3	17·2	—	—

Den i detta häfte för första gången medtagna lettiska statistiken, som av socialstyrelsen erhållits direkt från republiken Lettlands socialministerium, avser antalet vid de offentliga arbetsförmedlingsanstalterna registrerade arbetslösa i procent av hela antalet industri- och transportarbetare i landet och är sålunda icke fullt jämförlig med den på fackföreningsuppgifter byggda statistiken från övriga länder, men har likväl, då någon facklig statistik från berörda land icke finnes, insatts i tablån såsom belysande för arbetsmarknadens läge i den nybildade östersjöstaten.

[1] Till följd av det skydd, som dessa uppgifter åtnjuta enligt 2 § 4 mom. tryckfrihetsförordningen, kan icke meddelas, i vad mån siffrorna avse hela antalet medlemmar inom fackförbunden. På grundval av dessa siffror kunna alltså inga slutsatser dragas beträffande fackförbundens verkliga medlemsantal eller rörande förändringar i detta hänseende.

Antalet arbetslösa inom arbetarorganisationerna den 28 februari 1922.

Fackförbund	Redovisade avdelningar	Redovisade medlemmar[1]				Arbetslösa					Orsak		Arbetslediga på grund av					Arbetslöshetsdagar		
		Män				Män												Antal redovisade		Antal dagar under febr. 1922
		Helt betalande	Halvt betalande	Kvinnor	Tillsammans	Helt betalande	Halvt betalande	Kvinnor	Tillsammans Antal	Tillsammans %	arbetsbrist	tillfällig orsak	sjukdom	arbetskonflikt	värnplikt	annan orsak	Tillsammans	avdeln.	medlemmar	
Bleck- och plåtslagareförbundet	49	1 310	166	—	**1 476**	666	43	—	**709**	**48·0**	709	—	65	5	17	4	**91**	34	1 306	**14 952**
Bokbindareförbundet	14	213	38	523	**774**	19	2	104	**125**	**16·1**	121	4	36	—	1	13	**50**	8	611	**2 546**
Bryggeriindustriarbetareförbundet	25	2 451	43	805	**3 299**	145	8	144	**297**	**9·0**	276	21	193	—	19	—	**212**	15	2 696	**6 017**
De förenade förbunden	54	2 615	177	384	**3 176**	532	33	93	**658**	**20·7**	630	28	105	—	8	6	**119**	40	2 545	**13 590**
Elektriska arbetareförbundet	87	2 310	436	—	**2 746**	619	115	—	**734**	**26·7**	722	12	79	227	47	24	**377**	72	2 433	**15 595**
Gjutareförbundet	84	2 771	259	7	**3 037**	1 344	136	5	**1 485**	**48·9**	1 485	—	160	2	24	29	**215**	73	2 414	**25 813**
Grov- o. fabriksarbetareförbundet	147	10 959	816	1 144	**12 919**	4 863	224	208	**5 295**	**41·0**	4 837	458	594	472	88	1 053	**2 207**	105	4 473	**57 877**
Gruvindustriarbetareförbundet	12	1 048	61	16	**1 125**	395	37	—	**432**	**38·4**	432	—	78	—	5	102	**185**	9	898	**4 620**
Handelsarbetareförbundet	80	4 247	433	1 278	**5 958**	568	60	58	**686**	**11·5**	657	29	226	71	24	—	**321**	53	5 183	**15 624**
Hattarbetareförbundet	2	53	—	—	**53**	9	—	—	**9**	**17·0**	9	—	2	—	1	—	**3**	—	—	—
Litografiska förbundet	15	688	77	—	**765**	74	14	—	**88**	**11·5**	88	—	19	—	18	—	**37**	—	—	—
Livsmedelsarbetareförbundet	32	2 346	567	934	**3 847**	290	31	43	**364**	**9·5**	364	—	48	1502	9	3	**1 562**	29	2 601	**7 632**
Kommunalarbetareförbundet	69	5 404	241	129	**5 774**	327	9	11	**347**	**6·0**	339	8	470	—	9	—	**479**	27	2 411	**5 889**
Metallindustriarbetareförbundet	123	—	—	—	**44 227**	—	—	—	**17 438**	**39·4**	—	—	—	—	—	—	—	108	40 060	**379 054**
Därav: Järnbruksarbetare	45	—	—	—	**10 277**	—	—	—	**3 973**	**38·7**	—	—	—	—	—	—	—	41	8 932	**80 119**
Mek. verkstadsarbetare	78	—	—	—	**33 950**	—	—	—	**13 465**	**39·7**	—	—	—	—	—	—	—	67	31 128	**298 935**
Murareförbundet	31	1 000	77	—	**1 077**	902	61	—	**963**	**89·4**	871	92	14	—	2	—	**16**	22	838	**17 335**
Måleriarbetareförbundet	35	1 428	46	1	**1 475**	1 012	19	—	**1 031**	**69·9**	948	83	17	—	15	—	**32**	30	1 299	**20 584**
Pappersindustriarbetareförbundet	33	4 422	162	116	**4 700**	863	34	27	**924**	**19·7**	683	241	403	1164	55	64	**1 686**	24	3 347	**12 352**
Pälsvaruindustriarbetareförbundet	7	212	48	315	**575**	50	11	60	**121**	**21·0**	121	—	27	—	11	4	**42**	5	445	**2 642**
Sadelmakare- o. tapetserareförb.	42	995	87	119	**1 201**	203	6	3	**212**	**17·7**	212	—	27	—	12	—	**39**	25	994	**4 282**
Sko- och läderindustriarbetareförb.	30	3 712	423	1 823	**5 958**	1 031	54	155	**1 240**	**20·8**	1 239	1	134	66	77	3	**280**	26	3 671	**18 956**
Skrädderiarbetareförbundet	43	1 054	49	2 326	**3 429**	173	15	343	**531**	**15·5**	428	103	161	—	3	—	**164**	34	2 630	**10 444**
Stenindustriarbetareförbundet	42	1 471	137	—	**1 608**	628	60	—	**688**	**42·8**	643	45	84	27	6	1	**118**	27	1 138	**18 734**
Stuckatörförbundet	3	46	1	—	**47**	28	—	—	**28**	**59·6**	28	—	—	—	—	—	—	3	47	**554**
Sågverksindustriarbetareförbundet	118	8 033	1 152	3	**9 188**	3 394	398	2	**3 794**	**41·3**	3 671	123	764	386	117	8	**1 275**	84	6 420	**68 775**
Textilarbetareförbundet	30	1 805	154	2 004	**3 963**	103	13	83	**199**	**5·0**	196	3	314	1	22	21	**358**	7	822	**1 159**
Tobaksindustriarbetareförbundet	9	573	46	2 499	**3 118**	53	—	24	**77**	**2·5**	77	—	230	—	3	3	**236**	6	2 620	**1 933**
Transportarbetareförbundet	23	1 629	118	—	**1 747**	880	63	—	**943**	**54·0**	881	62	92	15	8	—	**115**	17	823	**11 428**
Träarbetareförbundet	121	7 288	667	5	**7 960**	3 914	345	4	**4 263**	**53·6**	4 186	77	392	178	56	7	**633**	110	7 586	**81 004**
Tunnbinderiarbetareförbundet	15	346	25	—	**371**	145	1	—	**146**	**39·4**	146	—	14	15	2	—	**31**	12	363	**3 780**
Typografförbundet	21	606	192	28	**826**	73	35	4	**112**	**13·6**	112	—	16	—	13	9	**38**	16	776	**3 278**
Väg- o. vattenbyggnadsarbetareförb.	11	848	11	1	**860**	187	1	—	**188**	**21·9**	177	11	19	1	3	8	**31**	9	608	**5 077**
Summa	**1 407**	[2] —	[2] —	[2] —	**137 279**	[2] —	[2] —	[2] —	**44 127**	**32·1**	[2] —	[2] —	[2] —	[2] —	[2] —	[2] —	[2] —	**1 030**	**102 058**	**831 526**

[1] Jfr noten å sid. 420. — [2] Enär uppgifter icke kunnat erhållas från samtliga organisationer, ha slutsummor icke nedräknats.

Levnadskostnader under första kvartalet 1922.

På grundval av från 49 ombudsorter inhämtade prisuppgifter har socialstyrelsen numera verkställt beräkningar rörande levnadskostnadernas allmänna förändringar från juli 1914 till 1 april 1922. Angående de åtgärder, som av styrelsen från och med år 1920 vidtagits för erhållande av ett ytterligare förbättrat prisstatistiskt primärmaterial, hänvisas till Soc. Medd., årg. 1920, häfte 5, sid. 540 ff. I efterföljande sammanställning lämnas redogörelse för de förändringar, som träffat de olika posterna.

I indexberäkningen ingående huvudposter.

Livsmedel, bränsle och lyse. De prisuppgifter, som beträffande posterna livsmedel, bränsle och lyse användas vid indexberäkningen, avse samtliga kvartalets sista månad. För livsmedel insamlas uppgifter varje vecka å färskvaror (smör, ägg, kött, fläsk och fisk), varefter medeltal tages för de fyra veckorna; övriga varor noteras en gång i månaden, omkring den 15. Vid samma tidpunkt inhämtas jämväl noteringar å bränsle- och lyseartiklar. Under hänvisning till sammandragstabellen för livsmedelspriserna (sid. 432—433) och tabellerna över kreaturs- och fiskpriser i vissa större städer (sid. 444—448) må följande anföras rörande de under kvartalet iakttagna prisväxlingarna å de särskilda varuslagen.

Medelpriset å *mjölk*, som alltsedan november månad 1920 varit i stadigt sjunkande, har under innevarande kvartal ytterligare gått ned. Särskilt kraftigt var prisfallet från december till januari, då den oskummade mjölken sjönk med ej mindre än 4 öre per liter till 26 öre, vilket pris kvarstod oförändrat i februari. Visserligen inträffade jämväl under denna månad å flera orter prisfall, men ej av sådan omfattning att medeltalet förändrades. För mars, utgjorde genomsnittspriset 25 öre per liter. Handskummad och separerad vara ha sjunkit under kvartalet med resp. 3 och 2 öre per liter. De lägsta sötmjölkspriserna under mars ha noterats i Landskrona och Lidköping, 18 öre; det högsta i Kiruna, 44 öre. Prisfallet, som omfattat samtliga orter utom två, har från december till mars varit störst i Göteborg, Lysekil och Östersund, å vilka orter en nedgång inträffat med 8 öre per liter; ingenstädes har prisstegring konstaterats.

Såsom i föregående kvartalsredogörelse framhölls, var prisfallet å *smör* under december månad synnerligen kraftigt, och från första veckan i denna månad till första veckan i januari sjönk priset å mejerismör från 4·36 kr. per kg. till 3·26 kr. Därefter ägde någon höjning rum, och vid månadens slut låg genomsnittspriset 30 öre högre per kg. än vid dess början. Under februari var tendensen fallande, då däremot mars månads samtliga veckor visa stegrade priser. Medelpriserna för mejerismör under respektive kvartals-

månader utgjorde 3·42, 3·30 och 3·52 kr. per kg. samt för landssmör 3·30, 3·22 och 3·37 kr. Priserna å *ost* ha sjunkit väsentligt, och under kvartalet har en sänkning av medelpriset ägt rum med 49 öre per kg. för helfet och 43 öre för halvfet ost. Jämväl *margarin* har gått ned, från 2·47 kr. per kg. i december för växtmargarin, bästa sort, till 1·91 kr. i mars. I slutet av månaden har ytterligare prisfall ägt rum, sedan genom margarinringens sprängning det åter blivit fri prisbildning på margarinmarknaden; genom den hårda konkurrens, som mött de sammanslutna margarinfabrikanterna särskilt från Kooperativa förbundets sida, visade det sig nämligen omöjligt för dem att upprätthålla det träffade avtalet om gemensam prissättning.

Det för denna årstid vanliga prisfallet å *ägg* har i stort sett kännetecknat äggmarknaden under det tilländalupna kvartalet. Liksom smöret ha dock även äggen företett en synnerligen ojämn prisutveckling med starka fluktuationer; så inträffade en höjning under februari, varemot mars medfört en mycket stark sänkning. Det i december månad 1921 konstaterade genomsnittspriset å färska ägg (5·91 kr. per tjog) har gått ned till 3·40 kr. per tjog under mars. Enastående kraftig är nedgången från sista veckan av februari till motsvarande tidpunkt i mars; genomsnittspriserna vid resp. tillfällen voro 4·54 och 2·64 kr. per tjog, alltså en sänkning med 1·90 kr. Förklaringen till det häftiga prisfallet torde delvis vara att söka däri, att skandinaviska ägg f. n. ej vinna någon avsättning på engelska marknaden och att på grund därav tillgången här är synnerligen riklig, i all synnerhet som en del av de danska ägg, som ej kunna få avsättning på England, nu i stället säljas till Sverige.

*Potatis*priset har under kvartalets samtliga månader stått i 50 öre per 5 liter, eller 1 öre högre än medelnoteringen för december.

Gula ärter, *havregryn* och *risgryn* ha i stort sett bibehållit sig oförändrade i prishänseende, under det att *bruna bönor* stigit sedan december med 7 öre per kg.

I fråga om *mjöl* ha endast ytterst obetydliga prisväxlingar förekommit. Vete- och rågmjöl ha sedan december sjunkit med 1 öre och rågsiktmjöl med 2 öre per kg. Beträffande *bröd* har för varje månad konstaterats någon sänkning å samtliga brödslag, men det totala prisfallet under kvartalet har hållit sig inom en marginal på 3—6 öre per kg.

Under föregående kvartal konstaterades, att jämsides med en sjunkande tendens å kreatursmarknaden samtliga slag av *kött* varit föremål för större eller mindre prissänkning. Jämföras minutpriserna å kött under det nu gångna kvartalet med för samma tid beräknade medelpriser för olika slag av kreatur, levande vikt, i enlighet med från slakthusen lämnade uppgifter (sid. 446—448), visar det sig, att såväl beträffande kött som kreatur, dock med undantag för får, ett fortsatt prisfall ägt rum, ehuru av betydligt mindre styrka än under närmast föregående kvartal. Det köttslag, som sjunkit mest i pris, är gödkalvstek, och har medelpriset å denna vara gått ned med 20 öre per kg. från december till mars. Nötkött och spädkalvstek ha under samma tid sjunkit med 12 à 13 öre per kg. Under det att nötkött

varit underkastat samma prissänkning, i procent räknat, som fallet varit beträffande levande kreatur (c:a 6 %), har nedgången i fråga om kalvkött dock ej varit mera än hälften så stor som för levande kalvar (resp. 7 och 14 %). Vad fårkött beträffar, har detta stigit med 11 öre eller 5 %, under det att priserna å levande får gått upp med ej mindre än 25 %. *Fläsk* visar prissänkning under samtliga kvartalsmånader, och genomsnittspriserna för resp. färsk och salt svensk vara lågo under mars 23 och 28 öre lägre per kg. än under december; nedgången i procent uttryckt utgjorde 9 å 10 %. Svinpriserna ha sjunkit något mera, c:a 15 %.

I fråga om priserna å *färsk fisk* har en genomgående höjning ägt rum med undantag för färsk sill, som sjunkit c:a 15 öre per kg. De med ledning av insända noteringar från Stockholms stads slakthus- och saluhallsstyrelses noteringskommission samt från Göteborgs stads fiskhamnsauktioner framräknade partimedelpriserna utvisa i stort sett en rätt väsentlig höjning sedan december. Priset å *salt sill* har gått upp 3 öre per kg. under kvartalet.

Medelnoteringarna å *kaffe* och *socker* äro så gott som oförändrade under samtliga månader.

Vad slutligen *bränsle* och *lyse* beträffar, visa kol och koks någon stegring såsom en följd av de under februari genom isspärrning orsakade trafikrubbningarna, under det att veden, med få undantag, alltjämt är i fallande. Medelpriset för björkved har gått ned från 53·60 kr. under december till 49·60 kr. under mars samt för barrved under samma tid från 41·50 kr. till 38·30 kr., allt per storfamn.

Sammanfattning av livsmedelsprisernas förändringar sedan juli 1914. Till belysande av de allmänna förändringar, som med avseende å livsmedelspriserna (inberäknat bränsle och lyse) ägt rum i detaljhandeln från tiden före världskrigets utbrott till och med mars 1922, meddelas å efterföljande sida tvenne indexserier, vilka utarbetats på sätt förut beskrivits i Sociala Meddelanden (årg. 1920, sid. 752 ff.).[1]

Av dessa indexserier är det den »vägda», som kommer till användning vid beräknandet av de totala levnadskostnadernas förändringar.

Bostad. Med stöd av uppgifter från ett flertal hyresnämnder i riket, har för hyresåret 1921—1922 den genomsnittliga stegringen av bostadshyrorna sedan 1914 beräknats till c:a 63 %, vilken siffra nu kvarstår oförändrad. En gång om året, den 1 oktober, beräknas ny stegringsprocent, som därefter bibehålles t. o. m. den 1 juli påföljande år.

Beklädnad. Beklädnadskontots förändring har beräknats med ledning av de prisuppgifter å vissa slag av tyger, garner, kläder och skodon, vilka liksom förut inhämtats genom socialstyrelsens ombud. Uppgifterna avse de priser, som gällde omkring den 20 i kvartalets sista månad. En närmare redogörelse för insamlingsförfarandet och de under åren 1920 och 1921 vidtagna förändringarna

[1] För de varuslag, som till följd av varuknapphet eller annan orsak varit försvunna ur marknaden, ha prisförändringarna beräknats vara underkastade samma procentuella förskjutningar som därmed närmast jämförbara ersättningsvaror.

Livsmedelskostnadernas (inkl. bränsle och lyse) förändringar 1914—1922.
Indextal (juli 1914 = 100).

År	Medeltal för: Mejeriprod., ägg o. margarin (10 varuslag)[1]	Bröd, mjöl och gryn (11 varuslag)	Kött (8 varuslag)	Fisk (9 varuslag)	Övriga födoämnen (6 varuslag)	Bränsle och lyse (7 varuslag)	Aritmetiska (»oväg-da«) medeltal	»Väg-da« indextal	Relativ sedelcirkulation[2]
1914 Juli	100	100	100	100	100	100	**100**	**100**	105
3:e kv.	101	109	98	102	103	107	**103**	**103**	121
4:e kv.	110	118	95	102	112	108	**108**	**107**	128
1915 1:a kv.	112	124	106	103	128	112	**114**	**113**	133
2:a kv.	114	135	122	102	135	119	**121**	**121**	130
3:e kv.	124	133	137	118	129	135	**129**	**124**	131
4:e kv.	141	124	140	142	130	151	**138**	**128**	136
1916 1:a kv.	143	124	144	150	137	159	**143**	**130**	144
2:a kv.	146	125	157	152	138	167	**148**	**134**	151
3:e kv.	152	126	182	176	150	187	**162**	**142**	156
4:e kv.	170	131	193	196	168	192	**175**	**152**	168
1917 1:a kv.	179	159	192	203	202	207	**190**	**166**	185
2:a kv.	190	161	193	188	225	228	**197**	**175**	201
3:e kv.	203	158	190	202	228	264	**208**	**181**	210
4:e kv.	237	161	212	251	221	330	**235**	**201**	233
1918 1:a kv.	275	173	285	286	241	347	**268**	**227**	260
2:a kv.	283	188	445	323	237	352	**305**	**255**	285
3:e kv.	304	189	506	377	284	372	**330**	**277**	307
4:e kv.	414	244	490	430	266	395	**372**	**320**	339
1919 1:a kv.	400	255	467	354	295	414	**364**	**335**	340
2:a kv.	403	256	474	307	284	389	**352**	**328**	328
3:e kv.	383	264	476	303	259	370	**343**	**311**	313
4:e kv.	383	274	407	294	240	393	**332**	**308**	314
1920 1:a kv.	331	278	360	272	243	410	**316**	**293**	316
2:a kv.	303	296	349	255	243	447	**316**	**295**	320
3:e kv.	308	301	355	277	241	500	**331**	**304**	326
4:e kv.	325	293	329	266	237	488	**323**	**301**	322
1921 1:a kv.	276	257	287	245	225	407	**283**	**266**	312
2:a kv.	228	240	265	218	209	339	**250**	**240**	295
3:e kv.	224	236	254	226	204	276	**237**	**231**	280
4:e kv.	225	203	212	206	194	219	**210**	**210**	265
1922 1:a kv.	179	191	192	205	194	217	**196**	**188**	260
Jan.	186	194	195	205	192	214	**198**	**190**	262
Febr.	181	191	192	210	194	221	**198**	**189**	261
Mars	170	188	189	199	195	217	**193**	**185**	256

härutinnan ävensom för de vanskligheter, som göra sig gällande vid försöken att erhålla ett fullt tillförlitligt prismaterial på detta område, återfinnes i Soc. Medd., årg. 1920, sid. 549 ff. samt årg. 1922, häfte 2, sid. 155.

Omstående tabell åskådliggör de prisförändringar, som till beklädnadsposten hörande artiklar varit underkastade från juli 1914 fram till april 1922.

[1] Från och med 1920 9 varuslag.

[2] För ytterligare belysning av frågan rörande penningens under kristiden minskade köpkraft har i denna kolumn insatts av professor Gustav Cassel beräknade och genom välvilligt tillmötesgående styrelsen tillhandahållna indextal rörande den relativa sedelcirkulationen. (Rörande principerna för cirkulationssiffrornas beräkning hänvisas till professor Cassels bok: Dyrtid och sedelöverflöd.)

Beklädnadsartiklar.

Medelpris för socialstyrelsens ombudsorter.

Beklädnadsartiklar	1914 (mitten)	Dec. 1916	1917	1918	1919	1920	1921	Juli 1921	Okt. 1921	Jan. 1922	April 1922
	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.
Tyger och garner:											
Ylletyg (till damklänning) . pr m.	2·50	5·00	7·00	13·50	13·75	12·00	6·75	6·40	5·10	4·75	4·50
Bomullstyg (till dito) . . . pr m.	0·50	0·80	1·15	2·50	1·90	2·15	1·45	1·35	1·20	1·15	1·10
Ullgarn . . » kg.	6·50	20·00	27·00	50·00	45·00	36·40	16·50	14·00	13·15	12·50	12·35
Herrkläder:											
Herrkostym, best. .	65·00	90·00	120·00	205·00	228·00	270·00	222·00	217·00	200·00	192·00	174·00
» konf. .	40·00	60·00	80·00	130·00	135·00	179·00	141·00	134·00	122·00	120·00	111·00
Vinteröverrock, best.	70·00	95·00	118·00	195·00	217·00	260·00	214·00	208·00	193·00	186·00	171·00
» konf.	40·00	60·00	75·00	123·00	130·00	167·00	131·00	126·00	117·00	112·00	104·00
Bomullsskjorta . .	2·00	3·00	4·00	7·25	7·25	7·00	4·75	4·50	4·00	3·90	3·75
Ylletröja (ullbomull)	1·50	2·50	3·75	8·00	7·00	6·00	5·25	5·00	4·75	4·65	4·35
Yllekalsonger »	1·75	2·75	4·00	8·50	7·50	6·50	5·50	5·50	5·25	5·10	4·70
Yllestrumpor . . .	1·25	2·50	3·10	5·50	4·75	5·00	3·25	3·00	2·75	2·55	2·40
Arbetsblus	1·75	—	—	—	7·25	7·90	5·75	5·50	4·90	4·65	4·40
Skodon:											
Kängor, smorläder .	7·50	16·50	21·00	29·00	31·00	33·50	22·50	21·00	18·50	17·75	16·50
Stövlar	16·50	31·50	38·00	63·00	62·50	65·00	41·50	37·50	35·00	33·00	30·00
Kängor av boxkalv:											
mans-	13·00	19·50	26·00	39·25	40·25	44·25	31·75	30·25	26·50	25·25	23·75
dam-	11·50	17·00	23·00	36·75	37·50	41·50	29·75	28·75	25·00	24·25	22·75
barn-	7·00	10·50	13·50	19·50	17·25	19·50	15·50	15·00	13·50	13·00	12·75
Halvsulning och klackning . . .	3·50	5·50	6·75	8·25	9·75	11·15	9·95	9·80	9·50	8·85	8·30

Den nu slutförda undersökningen visar, att det prisfall, som under föregående kvartal konstaterades beträffande samtliga i tabellen intagna varuslag, fortsatt jämväl under det här ifrågavarande. För flertalet artiklar har emellertid prissänkningen nu varit större, för en del åter mindre. Utgifterna för beklädnadsposten synas sålunda ha sjunkit med i runt tal 6 % sedan föregående undersökningstillfälle, den 1 januari, och den genomsnittliga stegringen sedan 1914 belöper sig nu till c:a 125 %. Det torde böra framhållas, att denna procentsiffra i varje fall ej kan betecknas såsom för hög.

Undersöker man den procentiska stegringen för de olika varuslagen sedan 1914 fram till april 1922, visar det sig, att underkläder av ullbomull stigit mest, resp. 190 och 170 % för tröja och kalsonger. Herrkläder uppvisa en genomsnittlig stegringssiffra å 160 %; för ylletyg är ökningen blott hälften

så stor. Ullgarn och strumpor förete båda en uppgång med ungefär 90 %. Skodon hava stigit med i runt tal 90 % och halvsulning med 135 %.

Skatter. Skatteposten, som under ett år kvarstått oförändrad, beroende därpå att omräkning endast verkställes en gång om året, nämligen till 1-aprilindexen, har varit föremål för särskilt kraftig sänkning. Detta beror till en del på att den inkomst, varpå skatterna beräknas, var mindre under år 1921 än under föregående år; den förnämsta orsaken till sänkningen är emellertid att söka i det av 1920 års riksdag fattade beslutet om skattefria avdrag vid taxering till bevillning av inkomst, varigenom kommunalutskyldernas storlek minskas för mindre inkomsttagare.

Övriga utgifter. Beräkningar, företagna på grundval av uppgifter från ledande firmor samt med hänsyn till den betydelse, som hithörande utgiftsposter anses hava i en normalfamiljs budget, verkställas kvartalsvis och avse dels priser omkring den 20 i kvartalets sista månad, dels taxor såvitt möjligt fr. o. m. kvartalsskiftet. Den nu avslutade undersökningen ger vid handen, att posten »övriga utgifter» under innevarande kvartal visat sänkning, och uppgår den procentuella stegringen från juli 1914 numera till 100 %. Motsvarande siffra för förra kvartalet var 110 %. Minskningen är huvudsakligen betingad av sänkta priser på möbler och husgeråd samt tvätt- och renhållningsmedel.

I efterföljande tablå meddelas indextal för vissa viktigare poster inom gruppen »övriga utgifter», med utgångspunkt från 1914 års siffra, som satts lika med 100. Jämförbara uppgifter föreligga från och med första kvartalet 1919.

	1914 (mitten)	1919	1920	1921	1921				1922	
					jan.	apr.	juli	okt.	jan.	apr.
Inventarier (möbler, kökssaker m. m.)	100	295	306	269	320	275	244	235	231	211
Tvätt och renhållning	100	372	295	229	272	221	212	212	203	183
Hygien (sjukvård och hälsovård)	100	199	220	230	226	226	237	229	214	207
Intellektuella ändamål	100	234	255	293	306	304	284	278	238	226
Förenings- och försäkringsavgifter	100	134	175	187	186	186	186	190	189	189
Nöjen och förströelser	100	205	233	236	234	236	236	236	227	219
Resor (järnvägs- och spårvägsresor)	100	193	241	259	259	259	259	259	219	219
Telefon, post- och skrivutensilier	100	165	229	240	249	243	233	233	225	206
Arbetsbjälp i hemmet	100	200	252	279	334	260	260	260	260	216
Samtliga poster	**100**	**216**	**233**	**231**	**245**	**235**	**225**	**220**	**210**	**200**

Sammanfattning. Levnadskostnadsindex.

Det må observeras, att samtliga å sid. 425 angivna indexsiffror, vilka framräknas månatligen, endast avse den förhöjning, som drabbat priserna å livsmedel, bränsle och lyse, och äro sålunda noga att skilja från det

av socialstyrelsen vid varje kvartalsskifte meddelade indextalet för de totala levnadskostnadernas förändringar sedan juli månad 1914. Sistnämnda tal inbegriper nämligen utom livsmedelskostnaderna jämväl kostnaderna för bostad, beklädnad, skatter och »övriga utgifter», vilka utgiftsposter delvis förete väsentligt andra prisrörelser.

Den nu senast utförda beräkningen rörande levnadskostnadernas stegring avser prisläget omkring den 1 april 1922 och hänför sig som förut till en s. k. normalfamiljs (man, hustru och två barn) budget före kriget, slutande på en total utgiftssumma av c:a 2 000 kr. per år. Denna budget har uppdelats på ovan omnämnda huvudposter i enlighet med de definitiva resultaten av 1913—1914 års levnadskostnadsundersökning. Därefter har på samma sätt som förut (se Soc. Medd., årg. 1918, sid. 188—189) utgiftsstegringen beräknats för varje särskild huvudpost under förutsättning av en i huvudsak oförändrad levnadsstandard, alltså med bortseende från besparingar och omläggningar i hushållningen. Det må påpekas, att beräkningarna äro grundade på uppgifter, inhämtade från styrelsens ombudsorter, varför de sålunda närmast äro belysande för förhållandena i städer och stadsliknande samhällen. Då de äro byggda på medelpris för samtliga dessa orter, kan det givetvis inträffa, att inom några orter prisförskjutningarna för flera eller färre varuslag varit avvikande från de beräknade medeltalen. Emellertid torde det kunna fastslås, att de nedan angivna indextalen få betecknas såsom minimisiffror.

Förhållandet mellan utgifterna för *årsbudgetens särskilda huvudposter*, beräknade enligt prisläget dels vid mitten av år 1914 och dels vid tidpunkten för resp. indexberäkningar, belyses genom följande översikt:

	Föda- och njutningsämnen	Bostad	Bränsle och lyse	Beklädnad	Skatter	Övriga utgifter	Summa utgifter	Ökn. l. minskn. i % fr. närmast föreg. beräkn.
1914 juli	100	100	100	100	100	100	**100**	—
1916 dec.	152	108	168	160	109	125	**139**	+ 39·2
1917 maj	174	108	190	170	109	130	**152**	+ 9·1
sept.	180	112	240	210	109	150	**166**	+ 9·3
1918 1 jan.	214	112	275	250	109	175	**192**	+ 15·6
1 april	229	112	280	270	114	185	**203**	+ 5·8
1 juli	258	112	286	285	114	195	**219**	+ 8·2
1 okt.	281	112	305	350	114	220	**242**	+ 10·5
1919 1 jan.	323	120	381	350	114	225	**267**	+ 10·0
1 april	327	120	367	320	160	215	**265**	— 0·5
1 juli	318	120	326	310	160	210	**257**	— 3·0
1 okt.	311	130	294	330	160	215	**257**	—
1920 1 jan.	307	130	307	345	160	220	**259**	+ 0·5
1 april	287	130	333	370	290	230	**265**	+ 2·4
1 juli	287	130	372	390	290	235	**270**	+ 1·8
1 okt.	298	155	400	390	290	245	**281**	+ 4·3
1921 1 jan.	286	155	380	355	290	245	**271**	— 3·6
1 april	247	155	316	295	372	235	**249**	— 8·0
1 juli	231	155	264	270	372	225	**236**	— 5·5
1 okt.	228	163	231	250	372	220	**231**	— 2·0
1922 1 jan.	202	163	207	240	372	210	**216**	— 6·5
1 april	184	163	196	225	264	200	**195**	— 9·5

Som av sammanställningen framgår, utgör den allmänna stegringen av levnadskostnaderna från juli 1914 till det senaste undersökningstillfället, den 1 april 1922, 95 % och kan sålunda betecknas med indexsiffran 195. Detta innebär, att en normalfamilj med en årsbudget före kriget av 2 000 kr. numera måste giva ut 3 909 kr. för att kunna uppehålla sin tidigare levnadsstandard.

I jämförelse med indexsiffran vid närmast föregående kvartalsskifte visar den nu framräknade en nedgång med 21 enheter eller 9·5 %, den största procentiska nedgång, som hittills noterats under ett kvartal. Bidragande till sänkningen ha varit förskjutningar i *nedåtgående* riktning av posterna livsmedel, bränsle och lyse, beklädnad, skatter samt »övriga utgifter». Livsmedelsposten sänkning hänför sig huvudsakligen till sedan december inträffade starka prisfall å mjölk och mejeriprodukter, margarin, ägg samt fläsk; därjämte ha prissänkningar ägt rum å flertalet andra varuslag. I detta sammanhang torde böra erinras om att prisuppgifterna på livsmedel samt bränsle och lyse äro de i följande tabell sid. 432—433 angivna och för mars månad insamlade. Inom de övriga grupperna har likaledes prissänkningen varit så gott som genomgående. Den starka nedgång, vilken, såsom förut framhållits, inträffat med avseende på skatterna, har i främsta rummet orsakat indextalets sänkning. Hyresposten kvarstår vid detta beräkningstillfälle oförändrad.

Livsmedelskostnadernas förändringar å vissa orter i riket.

Utgifter för livsmedel, lyse och bränsle för en normalfamilj med en utgiftsstat år 1914 av c:a 2 000 kronor.[1]

A. Juli 1914 = 100.

Ort	1914		1915	1916	1917	1918	1919	1920	1921	1921		1922
	Juli	2:dra halvåret								3:dje kvartalet	4:de kvartalet	1:sta kvartalet
Stockholm	100	106	123	140	179	283	330	307	239	232	210	189
Södertälje	100	106	121	138	178	273	319	298	229	223	203	181
Uppsala	100	108	125	142	185	281	334	314	249	238	220	196
Nyköping	100	104	119	138	180	268	319	293	229	225	202	178
Eskilstuna	100	105	120	136	183	267	319	289	228	222	201	178
Linköping	100	107	123	143	188	277	330	306	243	233	215	193
Norrköping	100	105	121	138	179	267	320	298	230	224	208	184
Motala	100	104	125	146	190	280	332	310	240	234	213	187
Jönköping	100	104	122	141	179	271	326	304	237	227	211	184
Växjö	100	105	123	142	178	267	322	300	233	227	208	186
Kalmar	100	104	120	140	182	260	297	277	222	216	198	179
Västervik	100	103	119	136	175	261	307	291	223	215	201	181
Visby	100	106	122	137	170	249	305	289	229	224	204	186
Karlskrona	100	105	127	145	181	253	303	284	229	225	205	186
Kristianstad	100	108	130	149	192	283	318	296	236	235	208	185
Malmö	100	104	124	142	187	281	318	295	233	229	205	189
Lund	100	105	127	145	186	278	312	292	230	222	203	188
Landskrona	100	106	130	146	189	275	325	306	244	239	213	193
Hälsingborg	100	105	126	145	185	276	313	293	236	233	207	187
Ystad	100	105	131	148	188	281	312	297	231	227	203	185
Halmstad	100	106	127	146	187	274	310	290	232	234	203	183
Göteborg	100	106	127	147	192	299	337	318	254	246	226	200
Lysekil	100	105	119	139	180	268	312	297	229	222	206	184
Vänersborg	100	104	122	143	186	285	330	303	241	234	214	194
Borås	100	106	127	145	187	282	322	306	243	237	219	200
Tidaholm	100	103	121	142	177	260	307	285	233	229	211	187
Karlstad	100	108	122	143	182	274	327	311	240	229	209	187
Örebro	100	107	123	142	182	267	321	300	231	225	203	182
Kopparberg	100	107	121	142	183	272	331	312	243	242	209	183
Västerås	100	105	123	142	182	276	333	307	233	223	201	180
Falun	100	105	119	139	180	275	326	308	245	240	215	186
Domnarvet o. Borlänge	100	105	121	142	186	288	334	—	—	—	—	—
Ludvika	100	103	116	137	180	268	328	302	238	233	201	180
Gävle	100	107	120	142	184	278	325	312	244	231	210	189
Söderhamn	100	108	121	140	184	280	334	317	249	241	213	194
Sundsvall: staden	100	105	120	144	184	282	337	318	241	231	213	189
sågverksdistriktet	100	103	117	143	189	283	333	317	246	234	218	193
Nyland	100	103	114	140	184	266	322	—	—	—	—	—
Östersund	100	106	118	139	181	270	317	305	252	245	227	198
Umeå	100	106	117	141	187	269	324	308	248	241	224	195
Luleå	100	104	117	137	182	270	322	310	249	246	219	195
Boden	100	107	119	138	183	277	330	—	—	—	—	—
Malmberget o. Gällivare	100	104	115	128	168	257	323	309	251	246	220	196
Kiruna	100	104	116	130	169	262	325	316	263	262	237	209
Samtliga orter	**100**	**105**	**121**	**139**	**181**	**270**	**320**	**298**	**237**	**231**	**210**	**188**

[1] Såsom framhållits i Soc. Medd., årg. 1920, sid. 748, hava dessa tabeller varit föremål för en omräkning, varvid de tidigare publicerade indextalen för åren 1914—1919 undergått smärre förändringar.

Det må observeras, att samtliga ovan meddelade indexsiffror äro medeltal för de angivna tidsperioderna.

B. Den genomsnittliga utgiftssumman för samtliga orter = 100.

Ort	1913	1914	1915	1916	1917	1918	1919	1920	1921	1921 3:dje kvartalet	1921 4:de kvartalet	1922 1:sta kvartalet
Stockholm	119	120	121	119	117	124	123	122	120	120	120	121
Södertälje	105	108	106	104	103	106	105	105	102	101	102	102
Uppsala	102	103	103	101	102	103	104	104	105	103	105	105
Nyköping	98	99	98	97	98	98	99	97	95	96	95	95
Eskilstuna	101	103	102	100	104	101	103	100	99	99	99	98
Linköping	96	97	98	98	100	98	99	98	98	97	99	100
Norrköping	100	103	103	102	102	101	103	103	101	100	103	102
Motala	93	94	97	97	98	97	97	97	95	95	96	94
Jönköping	95	93	93	92	91	92	94	94	92	91	93	91
Värnamo	—	—	—	—	—	—	—	89	89	90	89	87
Växjö	89	88	90	89	86	86	89	88	86	86	87	87
Kalmar	102	101	101	102	102	97	94	94	95	95	96	97
Västervik	93	93	92	91	90	90	89	91	88	87	90	91
Visby	97	96	96	92	89	87	91	92	91	92	92	95
Karlskrona	101	100	105	103	100	93	95	95	97	97	98	100
Kristianstad	96	96	102	101	100	99	94	94	95	96	93	93
Malmö	101	101	104	103	105	105	101	100	100	101	99	103
Lund	99	99	103	102	101	101	96	97	96	95	96	100
Landskrona	99	97	105	102	101	99	99	100	100	101	99	101
Hälsingborg	99	98	103	102	101	101	97	97	98	99	98	99
Ystad	98	96	103	100	99	99	93	94	93	94	93	95
Halmstad	101	99	103	102	101	99	95	95	96	99	95	96
Varberg	—	—	—	—	—	—	—	92	92	93	93	92
Göteborg	102	102	106	106	107	112	107	108	108	108	109	108
Lysekil	101	101	100	101	100	100	99	101	99	98	100	101
Vänersborg	99	98	99	100	100	103	101	99	100	99	100	102
Borås	98	99	102	102	101	102	98	100	100	100	102	105
Lidköping	—	—	—	—	—	—	—	94	93	93	95	95
Tidaholm	97	97	99	100	96	95	94	94	97	97	99	99
Karlstad	99	101	99	100	98	99	100	102	100	98	99	99
Arvika	—	—	—	—	—	—	—	101	99	98	100	98
Örebro	100	101	101	100	99	98	99	99	97	97	97	97
Kopparberg	93	93	93	94	94	93	96	97	95	97	92	91
Västerås	100	100	101	101	100	101	104	102	98	96	96	97
Falun	99	99	97	98	98	100	101	101	103	103	102	99
Avesta	—	—	—	—	—	—	—	98	94	95	91	89
Domnarvet o. Borlänge	93	93	93	94	95	96	97	—	—	—	—	—
Ludvika	97	97	94	95	97	99	100	98	98	99	94	94
Mora	—	—	—	—	—	—	—	103	104	105	102	97
Gävle	101	101	99	101	101	102	101	104	102	99	99	101
Söderhamn	96	97	95	95	97	98	99	101	101	100	98	100
Sundsvall: staden	104	103	101	105	104	106	108	108	104	102	104	103
sågverksdistriktet	98	98	93	99	101	101	101	103	101	99	101	101
Nyland	100	98	92	97	99	95	98	—	—	—	—	—
Kramfors	—	—	—	—	—	—	—	101	105	105	105	105
Östersund	102	102	99	101	101	101	101	104	109	108	111	108
Umeå	97	95	90	94	96	93	95	96	98	98	100	98
Vilhelmina	—	—	—	—	—	—	—	109	117	119	115	109
Luleå	103	104	100	101	104	103	105	108	110	111	109	109
Boden	101	103	100	100	103	104	105	—	—	—	—	—
Malmberget o. Gällivare	116	115	110	106	107	110	117	119	123	124	122	122
Kiruna	118	116	110	107	107	111	117	122	129	131	131	130
Samtliga orter	**100**	**100**	**100**	**100**	**100**	**100**	**100**	**100**	**100**	**100**	**100**	**100**

Medelpris per år (1913—1921) och per månad (mars 1921—mars 1922)

	Varuslag	Kvantitet	1913	1914	1915	1916	1917	1918	1919	1920	1921
			öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre
1	Mjölk: oskummad	l.	14	15	16	19	25	× 38	47	44	35
2	handskummad	»	8	8	9	10	15	× 24	—	26	20
3	separerad	»	6	6	7	8	12	× 19	23	19	13
4	Smör: bords- (mejeri-)	kg.	236	239	292	××310	× 401	× 587	729	657	496
5	mat- (lands-)	»	213	218	260	295	× 358	× 546	727	651	486
6	Ost: helfet, okryddad	»	164	162	197	257	× 305	× 372	624	524	389
7	halvfet, »	»	121	119	149	191	× 234	× 332	500	374	267
8	Margarin: växt-, bästa sort	»	135	144	170	216	—	—	433	376	293
9	Ägg: svenska, färska	tjog	159	171	198	237	343	725	681	578	428
10	» konserverade	»	137	151	169	204	307	615	716	533	393
11	Potatis: gammal	hl.	—	—	—	526	× 955	× 1200	1271	963	947
12	»	5 l.	28	30	36	33	× 58	× 68	71	60	60
13	färsk	»	46	80	87	76	146	237	102	191	124
14	Ärter, gula	kg.	31	35	57	55	× 63	× 66	78	69	58
15	Bruna bönor	»	48	49	75	111	199	× 173	214	130	83
16	Mjöl: vete-, svenskt, bästa sort [2]	»	31	33	40	××38	× 42	× 50	× 75	91	71
17	råg-, » » »	»	22	23	32	××29	× 36	× 41	× 56	56	46
18	rågsikt-, » » »	»	27	29	39	××34	—	—	× 73	73	63
19	Gryn: havre- (ångpreparerade)	»	36	42	52	50	× 68	× 82	99	101	72
20	ris-, bästa sort svenska (»R. T.»)	»	41	41	46	52	× 75	× 73	111	176	85
21	Rågbröd: hårt grovt spisbröd	»	41	43	54	58	× 62	× 78	96	111	108
22	hårt knäckebröd	»	—	—	—	—	—	—	—	139	132
23	mjukt, limpa, söt	»	38	40	48	49	× 60	× 75	96	105	93
24	» » sur (»grovbröd»)	»	30	31	38	38	× 45	× 49	64	71	65
25	Vetebröd: skorpor, ordinära [3]	»	76	78	88	90	× 117	× 180	230	254	217
26	mjukt, bil- bakat med vatten [3]	»	43	46	53	54	× 68	× 88	116	128	113
27	ligaste sort » » mjölk [3]	»	60	61	67	66	× 88	× 144	167	145	129
28	Nötkött, färskt: stek	»	122	116	140	193	219	567	563	398	301
29	soppkött	»	100	95	119	169	193	507	490	333	243
30	Kalvkött, stek: gödkalv	»	131	130	154	203	× 215	546	512	493	377
31	spädkalv	»	72	70	87	122	× 148	357	312	274	204
32	Fårkött: färskt, stek	»	133	130	158	215	258	626	600	431	310
33	salt, svenskt	»	114	118	139	194	241	546	547	385	264
34	Renkött, färskt, stek	»	119	121	140	184	261	509	557	442	348
35	Fläsk: färskt	»	133	129	191	233	× 270	× 388	605	449	321
36	salt, svenskt (sidfläsk)	»	140	137	198	246	× 287	× 404	619	470	338
37	» amerikanskt »	»	—	—	—	—	—	—	—	364	275
38	Fisk, färsk: abborre	»	75	76	80	99	122	211	202	191	166
39	gädda	»	108	110	117	149	188	317	333	312	260
40	sill	»	34	35	45	68	91	149	110	102	92
41	strömming	»	38	39	43	56	65	123	114	106	91
42	torsk	»	55	57	62	82	111	196	160	139	119
43	rödspotta (»spätta»)	»	79	81	89	128	167	295	244	219	199
44	kolja	»	—	—	—	—	—	—	—	152	134
45	salt: sill, prima	»	[1]) 45	45	57	97	105	145	148	120	87
46	strömming	»	30	31	36	61	73	100	105	74	65
47	Kabeljo av långa med fenor o. stjärt	»	56	58	72	111	152	298	223	156	113
48	Kaffe (obränt), prima Santos	»	170	159	161	209	× 315	× 307	316	331	210
49	Socker, bit-	»	67	65	66	× 68	× 70	× 92	× 133	× 168	× 170
50	Salt (matsalt)	»	—	10	10	13	19	31	32	31	26
51	Svagdricka	l.	6	6	7	8	10	14	16	16	17
52	Fotogen, Water White	»	20	21	23	27	37	—	71	60	53
53	Ved: björk- osågad, hemkörd (per	famn	2560	2630	2890	3810	5520	7850	8220	10310	7090
54	barr- »storfamn»: 3·56 kbm)	»	2040	2110	2310	3060	4500	6620	6740	8230	5620
55	Bränntorv	100 kg.	196	220	290	385	670	1035	896	964	659
56	Kol: antracit- (»valnöt») hem-	hl.	401	411	531	717	803	—	—	2069	1286
57	eng. hushålls- (fyrkol) hem-	»	234	242	367	543	707	—	—	1664	703
58	Koks: gasverks- (krossad) [4]) körd	»	165	157	211	292	413	—	—	1177	452
59	eng. kamin- » körd	»	189	190	248	339	521	—	—	1249	481

[1]) Uppgifterna för år 1913 avse sill av märket »K. K. K.». — [2]) Uppgifterna avse 1917—aug. vetebrödstyper, vadan de meddelade priserna avse kvaliteter närmast motsvarande de i varulistan anpris. (Beträffande maximiprisbestämmelser å olika varuslag hänvisas till Soc. Medd., årg. 1920, noten å

för samtliga orter (44 orter åren 1913—1919 samt 49 orter fr. o. m. år 1920).

Mars 1921	April 1921	Maj 1921	Juni 1921	Juli 1921	Aug. 1921	Sept. 1921	Okt. 1921	Nov. 1921	Dec. 1921	Jan. 1922	Febr. 1922	Mars 1922	Höjning (+) eller sänkning (−) i %		
öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	mars 1914—mars 1922	mars 1921—mars 1922	
38	37	36	35	34	34	33	33	32	30	26	26	25	+ 78·6	— 34·2	1
22	21	20	19	19	19	18	18	18	17	15	14	14	+ 75·0	— 36·4	2
14	14	13	13	13	13	12	12	12	11	10	9	9	+ 50·0	— 35·7	3
528	550	470	461	463	536	500	463	460	411	342	330	352	+ 51·1	— 33·3	4
517	543	472	453	444	510	486	451	449	406	330	322	337	+ 60·5	— 34·8	5
423	398	383	376	371	371	366	360	354	342	327	311	293	+ 80·9	— 30·7	6
288	274	257	257	250	256	252	247	238	227	218	207	184	+ 53·3	— 36·1	7
331	322	281	278	276	275	274	268	262	247	199	192	191	+ 38·4	— 42·3	8
403	301	285	306	334	359	370	452	560	591	431	446	340	+ 146·4	— 15·6	9
331	—	—	275	295	283	—	407	445	453	370	386	—	—	—	10
1084	1013	951	922	939	898	1000	816	763	742	760	756	737	—	— 32·0	11
68	66	63	61	60	51	63	53	51	49	50	50	50	+ 85·2	— 26·5	12
—	—	—	—	164	84	—	—	—	—	—	—	—	—	—	13
63	61	59	59	58	58	57	53	50	48	47	47	47	+ 51·6	— 25·4	14
85	81	79	77	77	77	77	79	82	88	90	92	95	+ 106·5	+ 11·8	15
72	69	71	76	74	75	70	63	58	57	57	56	56	+ 80·6	— 22·2	16
48	48	49	51	51	48	44	40	35	34	33	33	33	+ 57·1	— 31·3	17
65	66	68	71	70	68	63	56	49	49	48	47	47	+ 80·8	— 27·7	18
76	75	74	74	74	74	71	66	56	53	52	51	52	+ 44·4	— 31·6	19
94	86	79	78	77	75	74	72	69	68	67	67	65	+ 66·7	— 30·9	20
111	110	110	110	111	110	107	103	99	96	94	92	91	+ 122·0	— 18·0	21
135	135	133	134	134	134	131	128	123	120	118	117	116	—	— 14·1	22
95	95	94	95	95	94	93	86	83	82	80	79	78	+ 100·0	— 17·9	23
65	67	67	67	67	66	65	59	57	58	56	55	54	+ 74·2	— 16·9	24
224	222	220	221	220	218	214	199	192	189	188	186	183	+ 144·0	— 18·3	25
117	116	116	116	116	116	112	105	99	98	99	96	95	+ 115·9	— 18·8	26
132	130	130	131	131	130	128	120	117	117	114	113	112	+ 86·7	— 15·2	27
326	319	314	309	308	306	298	271	244	230	223	221	217	+ 80·8	— 33·4	28
263	259	256	251	250	246	238	215	193	181	175	173	169	+ 70·7	— 35·7	29
411	404	395	389	375	366	355	337	314	305	303	295	285	+ 115·9	— 30·7	30
230	217	209	203	201	197	192	182	168	169	166	162	157	+ 115·1	— 31·7	31
343	352	350	342	335	318	294	252	225	221	224	229	232	+ 71·9	— 32·4	32
296	290	283	286	282	276	260	205	192	195	186	187	195	+ 65·3	— 34·1	33
380	371	369	—	—	292	321	322	312	296	280	274	269	+ 111·8	— 29·2	34
331	324	313	308	314	327	330	313	288	266	256	249	243	+ 86·9	— 26·6	35
348	338	331	327	334	343	343	329	303	283	273	265	255	+ 86·1	— 26·7	36
302	286	267	265	260	275	273	251	232	213	203	196	195	—	— 35·4	37
190	167	140	143	161	160	161	169	160	157	163	169	163	+ 103·8	— 14·2	38
288	252	226	238	267	270	263	254	246	220	224	236	241	+ 106·0	— 16·3	39
67	83	87	105	117	113	113	94	92	82	78	70	58	+ 81·3	— 13·4	40
98	94	91	97	91	79	80	86	86	78	84	87	85	+ 123·7	— 13·3	41
130	119	114	115	118	116	116	117	112	107	109	124	111	+ 91·4	— 14·6	42
218	191	176	195	207	201	189	184	195	181	213	220	191	+ 138·8	— 12·4	43
151	137	129	133	139	129	131	128	123	116	121	127	124	—	— 17·9	44
95	92	85	81	81	86	86	83	80	80	82	83	83	+ 84·4	— 12·6	45
66	66	60	63	71	68	68	58	54	53	52	51	51	+ 54·5	— 22·7	46
131	122	116	110	111	102	97	94	95	96	100	103	103	+ 83·9	— 21·4	47
231	216	205	202	202	197	196	191	191	190	189	191	191	+ 20·1	— 17·3	48
ˣ178	ˣ178	ˣ 167	ˣ167	ˣ167	ˣ 167	ˣ 167	ˣ 166	ˣ166	ˣ165	ˣ 165	ˣ 166	ˣ 165	+ 157·8	— 7·3	49
28	27	26	26	26	25	24	24	23	23	22	22	22	—	— 21·4	50
17	17	17	17	17	17	17	17	16	16	16	16	16	+ 166·7	— 5·9	51
63	61	57	50	47	46	45	43	43	42	42	41	42	+ 110·0	— 33·3	52
8260	7850	7460	7040	6630	6290	6070	5810	5550	5360	5160	5030	4960	+ 84·4	— 40·0	53
6480	6180	5900	5610	5370	5080	4890	4710	4420	4150	4020	3940	3830	+ 84·1	— 40·9	54
747	743	700	678	648	599	548	548	530	502	508	503	492	+ 135·4	— 34·1	55
1477	1452	1384	1389	1312	1102	999	976	985	1004	1015	1034	1026	+ 159·7	— 30·5	56
792	757	732	726	727	603	537	499	491	484	480	518	486	+ 114·1	— 38·6	57
524	511	470	441	424	390	353	317	327	322	325	349	349	+ 120·9	— 33·4	58
526	534	526	492	475	396	353	366	360	360	364	400	387	+ 112·6	— 26·4	59

1919 75 % utmalning. — [5]) Under tiden för den statliga regleringen av brödsäd salufördes ej rena givna. — [6]) T. o. m. år 1919 avse uppgifterna okrossad koks. — ˣ Maximipris. — ˣˣ Eljest fastställda sid. 680.)

	Varuslag	Kvantitet	Stockholm			Södertälje			Uppsala			Nyköping		
			Jan.	Febr.	Mars	Jan.	Febr.	Mars	Jan.	Febr.	Mars	Jan.	Febr.	Mars
1	Mjölk: oskummad	l.	29	29	29	30	25	25	26	26	26	24	24	24
2	handskummad	»	—	—	—	—	—	—	12	12	12	—	—	—
3	separerad	»	11	11	11	10	8	8	10	10	10	8	8	8
4	Smör: bords- (mejeri-)	kg.	347	328	364	345	333	375	346	328	362	350	328	365
5	mat- (lands-)	»	318	295	329	339	325	365	324	321	352	340	314	364
6	Ost: helfet	»	352	294	296	350	317	282	336	338	333	333	338	300
7	halvfet	»	233	155	166	250	200	182	229	223	220	244	244	183
8	Margarin, växt-	»	194	195	195	207	192	190	198	192	190	200	190	194
9	Ägg: färska	tjog	527	584	344	413	433	344	376	457	382	353	377	286
10	konserverade	»	422	446	—	—	—	—	—	450	—	325	—	—
11	Potatis: gammal	hl.	860	926	886	628	648	677	750	750	700	589	509	509
12	»	5 l.	53	56	54	41	42	40	58	58	55	31	33	33
13	färsk	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
14	Ärter, gula	kg.	41	41	43	38	39	38	35	35	35	38	38	38
15	Bruna bönor	»	96	95	99	85	99	98	99	100	100	99	100	100
16	Mjöl: vete-	»	58	56	57	59	58	57	58	57	57	58	57	57
17	råg-	»	35	35	35	33	35	34	30	29	29	35	34	34
18	rågsikt-	»	46	45	45	50	49	47	47	46	46	47	46	46
19	Gryn: havre-	»	45	45	47	51	50	52	50	50	50	50	50	49
20	ris-	»	65	66	59	67	69	68	65	66	68	66	64	64
21	Rågbröd: grovt spisbröd	»	88	85	82	91	89	83	84	83	81	80	80	83
22	knäckebröd	»	130	126	122	114	111	112	119	125	123	94	94	94
23	limpa, söt	»	108	103	101	80	80	80	98	98	95	72	71	78
24	» sur	»	84	79	79	—	—	—	80	80	80	—	—	—
25	Vetebröd: skorpor	»	227	201	207	180	180	180	250	250	250	144	143	147
26	mjukt, bakat med vatten	»	130	107	110	93	93	93	124	124	122	77	75	81
27	mjukt, » » mjölk	»	149	147	146	107	107	107	125	125	125	94	93	94
28	Nötkött, färskt: stek	»	260	247	239	253	256	248	260	254	211	221	234	226
29	soppkött	»	188	182	178	178	181	173	206	188	178	172	168	167
30	Kalvkött: gödkalv	»	384	347	320	274	290	265	285	276	256	282	253	250
31	spädkalv	»	204	184	172	182	185	178	179	152	142	155	146	150
32	Fårkött: färskt	»	291	307	324	245	273	270	245	276	253	221	233	234
33	salt	»	187	214	203	—	—	—	213	220	221	—	—	—
34	Renkött, färskt	»	326	314	295	—	—	—	—	300	—	—	—	—
35	Fläsk: färskt	»	318	295	286	261	270	253	296	283	260	267	241	240
36	salt, svenskt	»	317	297	285	283	263	244	300	278	260	300	300	250
37	» amerikanskt	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	225	—	—
38	Fisk, färsk: abborre	»	215	192	214	183	175	177	185	157	168	105	108	124
39	gädda	»	261	253	285	271	282	263	239	231	248	179	202	227
40	sill	»	99	82	73	80	85	68	107	78	68	85	61	48
41	strömming	»	107	108	99	92	85	77	96	97	100	62	50	55
42	torsk	»	172	189	172	169	200	170	150	150	150	145	162	151
43	rödspotta	»	241	254	219	256	293	256	188	182	242	300	250	200
44	kolja	»	161	180	176	156	177	155	170	158	150	141	165	159
45	salt: sill	»	68	73	73	69	73	70	70	69	72	61	70	70
46	strömming	»	58	54	51	45	—	—	61	60	53	—	—	—
47	Kabeljo	»	102	103	104	96	94	100	99	100	104	88	—	95
48	Kaffe	»	195	198	192	198	188	192	197	200	200	200	200	196
49	Socker ×	»	160	160	160	164	164	164	165	165	165	165	165	165
50	Salt	»	28	27	27	23	24	24	25	25	25	25	25	25
51	Svagdricka	l.	23	21	23	15	15	15	23	23	23	12	12	12
52	Fotogen	»	35	35	35	40	40	40	40	40	40	35	35	35
53	[1])Ved: björk-	famn	6490	6750	6550	6000	5880	5900	5030	5050	4770	4060	4060	4270
54	barr-	»	4180	4480	4260	4000	3880	3950	4140	4010	3700	2990	3130	3100
55	Bränntorv	100 kg.	—	—	—	—	—	—	400	486	486	—	—	—
56	Kol: antracit-	hl.	1150	1150	1150	1100	1100	1100	1150	1150	1150	1000	1000	1000
57	eng. hushålls-	»	499	594	531	—	600	—	—	—	—	—	—	—
58	Koks: gasverks-	»	343	443	387	325	475	—	330	348	363	242	250	328
59	eng. kamin-	»	390	482	415	360	—	350	—	—	—	—	—	—

[1]) Uppsala: alved mars 42·70 kr. per famn. Motala: avfallsved jan. och febr. 26·70 samt mars 24·90 kr.

Eskilstuna			Linköping			Norrköping			Motala			Jönköping			Värnamo			
Jan.	Febr.	Mars	Jan.	Febr.	Mars	Jan.	Febr.	Mars	Jan.	Febr.	Mars	Jan.	Febr.	Mars	Jan.	Febr.	Mars	
24	24	24	26	24	24	26	24	24	24	24	24	23	23	21	24	22	21	1
—	—	—	—	—	—	—	—	—	12	10	10	9	9	8	—	—	—	2
8	8	8	8	8	8	9	8	8	8	7	7	—	—	—	9	9	9	3
350	325	350	351	331	373	348	330	368	340	325	363	345	338	345	332	326	327	4
333	316	338	329	318	348	319	313	331	326	319	343	307	322	338	271	300	294	5
331	331	319	355	327	283	354	338	308	300	307	270	294	267	258	300	292	275	6
231	231	225	213	206	194	248	248	175	200	200	167	200	175	178	192	183	163	7
200	195	195	194	192	199	207	190	190	192	189	191	191	191	190	200	195	183	8
412	372	297	390	415	305	410	438	300	357	393	296	430	443	361	351	416	301	9
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	10
677	656	656	750	717	681	820	820	743	547	538	526	910	887	880	643	643	587	11
43	43	41	55	53	53	53	53	55	43	45	45	46	45	44	45	45	45	12
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	13
37	33	31	42	41	42	43	45	43	38	39	39	45	45	45	50	50	50	14
90	93	93	98	98	100	107	110	107	89	98	99	100	110	110	93	90	103	15
56	55	55	50	48	49	57	54	53	53	50	50	59	57	57	56	54	54	16
34	34	32	32	31	30	33	34	32	33	31	31	36	36	36	30	30	30	17
46	46	45	42	38	38	48	46	44	45	43	43	51	50	50	48	47	46	18
48	49	46	50	50	54	55	55	55	54	49	49	48	50	50	60	60	58	19
75	73	73	60	62	62	78	78	70	63	64	60	60	60	60	65	65	73	20
70	70	70	93	91	89	95	95	82	92	89	85	119	116	119	117	117	117	21
86	86	86	129	132	131	123	123	118	115	114	107	139	134	134	123	123	122	22
80	80	80	83	79	79	86	86	86	90	87	85	63	63	63	74	74	67	23
—	—	—	48	50	50	60	60	60	66	62	59	—	—	—	63	63	56	24
190	185	183	187	183	183	250	250	250	172	163	173	241	239	240	165	165	152	25
80	80	80	89	83	83	117	117	117	84	81	78	120	120	119	—	—	—	26
98	95	95	103	100	99	108	108	108	130	120	110	130	130	129	84	84	84	27
268	265	264	220	210	211	254	239	240	218	214	206	210	200	200	203	192	191	28
186	172	178	187	184	184	190	191	194	171	171	169	156	153	150	161	160	158	29
314	305	314	339	326	302	371	320	300	252	256	229	273	275	273	253	253	258	30
120	141	151	168	156	157	175	196	174	147	135	127	150	150	150	138	146	129	31
228	273	292	248	260	281	278	260	279	209	232	238	200	203	200	171	175	200	32
—	—	—	213	218	243	217	217	217	150	150	175	—	—	—	113	113	—	33
—	—	—	—	—	—	—	322	350	—	—	—	—	—	—	—	—	—	34
279	283	279	256	246	246	284	266	253	235	214	209	250	250	250	233	228	200	35
290	290	275	269	259	248	292	292	250	244	225	215	250	250	250	250	250	227	36
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	37
145	128	125	207	225	210	200	179	165	200	183	193	150	—	—	113	113	134	38
175	235	212	238	236	262	250	252	250	274	289	281	213	250	281	158	150	163	39
55	65	47	84	59	51	68	55	43	77	60	54	80	67	57	77	60	54	40
74	85	72	76	64	62	51	58	51	81	77	70	100	106	88	90	73	72	41
140	160	155	154	154	146	113	152	147	137	137	127	100	125	106	118	127	147	42
199	219	210	237	238	203	250	229	185	207	223	198	178	—	188	213	191	182	43
125	151	134	152	169	152	149	147	158	142	117	152	100	117	116	129	113	133	44
60	63	65	69	75	79	73	75	78	68	74	80	70	85	85	72	72	77	45
—	—	—	—	—	—	53	50	75	38	—	35	—	—	—	—	—	—	46
93	93	93	96	107	102	100	100	109	100	122	122	125	125	125	113	113	113	47
195	204	204	177	180	182	192	192	195	175	175	175	175	175	175	192	188	192	48
167	167	167	163	163	163	161	161	161	166	166	166	167	167	167	165	165	165	49
20	20	20	20	20	20	25	25	25	24	20	20	20	20	20	20	20	20	50
19	19	19	--	—	—	17	18	15	15	18	18	14	14	14	15	15	15	51
42	42	42	35	35	35	37	37	37	38	37	37	40	40	40	40	40	40	52
5520	5340	4980	5920	5360	5640	5480	5200	5230	4380	4290	4450	1470	4300	4400	3910	3780	3470	53
3920	3920	3560	5200	4560	4680	4280	4200	4200	3400	3200	3130	3570	3470	2900	3020	2840	2520	54
415	430	430	750	750	750	500	450	450	475	500	500	—	—	—	263	263	238	55
950	950	950	950	988	975	940	940	940	1000	1000	1000	1000	1000	1000	—	—	—	56
—	—	—	—	—	—	490	490	490	355	—	—	—	—	—	—	—	—	57
310	310	310	291	360	375	340	415	365	—	—	—	310	335	310	—	—	—	58
—	—	—	313	363	375	340	415	365	350	400	363	375	450	375	—	—	—	59

per famn. — ×Maximipris.

	Varuslag	Kvantitet	Växjö			Kalmar			Västervik			Visby		
			Jan.	Febr.	Mars	Jan.	Febr.	Mars	Jan.	Febr.	Mars	Jan.	Febr.	Mars
1	Mjölk: oskummad	l.	24	24	22	25	25	25	26	24	24	30	25	25
2	handskummad	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
3	separerad	»	10	10	10	10	10	10	8	8	8	10	8	8
4	Smör: bords- (mejeri-)×	kg.	343	330	342	338	306	350	325	319	348	312	309	331
5	mat- (lands-)	»	293	308	319	317	300	333	287	284	319	311	308	303
6	Ost: helfet	»	328	333	306	371	375	358	375	350	325	378	370	350
7	halvfet	»	200	200	175	—	—	—	—	—	—	233	240	240
8	Margarin, växt-	»	191	191	191	210	190	190	200	195	195	200	190	190
9	Ägg: färska	tjog	363	404	263	427	440	286	470	436	336	419	464	271
10	konserverade	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	300	300	—
11	Potatis: gammal	hl.	706	706	706	908	933	892	—	857	857	930	930	900
12	»	5 l.	39	39	39	60	60	60	41	46	46	75	75	75
13	färsk	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
14	Ärter, gula	kg.	53	54	54	49	49	50	50	50	50	49	50	50
15	Bruna bönor	»	85	85	90	90	90	92	95	95	100	95	100	100
16	Mjöl: vete-	»	60	58	59	56	54	55	59	57	57	60	58	59
17	råg-	»	36	38	38	30	29	29	—	—	31	38	37	37
18	rågsikt-	»	52	51	51	45	44	44	49	47	47	54	53	53
19	Gryn: havre-	»	54	50	50	50	50	55	55	48	55	55	55	60
20	ris-	»	75	78	80	75	69	67	75	70	60	60	60	60
21	Rågbröd: grovt spisbröd	»	90	90	90	120	119	115	115	115	115	70	70	70
22	knäckebröd	»	128	130	129	129	129	129	120	120	120	145	145	145
23	limpa, söt	»	60	60	60	64	64	64	82	82	60	70	70	70
24	» sur	»	46	46	46	42	43	43	46	46	46	40	40	40
25	Vetebröd: skorpor	»	141	141	140	161	162	162	160	160	160	175	175	175
26	mjukt, bakat med vatten	»	70	69	69	81	84	83	75	75	75	69	69	69
27	mjukt, » » mjölk	»	86	85	84	86	89	88	100	100	100	95	95	95
28	Nötkött, färskt: stek	»	191	196	196	205	203	188	200	200	200	150	150	150
29	soppkött	»	157	161	164	159	165	154	156	158	150	127	125	124
30	Kalvkött: gödkalv	»	283	288	283	293	293	275	285	281	275	205	205	205
31	spädkalv	»	145	148	146	153	156	151	150	150	150	—	—	—
32	Fårkött: färskt	»	179	187	194	190	200	190	200	183	183	163	175	186
33	salt	»	150	150	169	200	200	200	150	142	142	155	159	154
34	Renkött, färskt	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
35	Fläsk: färskt	»	223	227	225	213	214	194	238	236	230	203	204	202
36	salt, svenskt	»	220	220	200	246	250	220	258	250	250	200	203	203
37	» amerikanskt	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
38	Fisk, färsk: abborre	»	153	189	210	200	200	200	76	108	99	—	—	—
39	gädda	»	169	218	217	200	225	250	192	200	192	182	187	181
40	sill	»	80	—	50	75	62	70	—	—	50	80	—	65
41	strömming	»	74	95	81	85	106	94	60	55	41	39	34	32
42	torsk	»	61	102	119	101	138	123	71	100	88	87	63	61
43	rödspotta	»	144	180	216	—	—	184	—	—	—	250	—	—
44	kolja	»	100	80	121	128	138	113	—	—	—	160	—	150
45	salt: sill	»	80	80	80	97	100	114	70	90	85	70	70	70
46	strömming	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
47	Kabeljo	»	—	100	125	—	—	—	—	—	—	125	125	125
48	Kaffe	»	180	178	178	200	200	200	193	195	200	204	202	200
49	Socker×	»	164	164	164	165	163	163	165	165	165	165	165	165
50	Salt	»	21	21	21	21	19	19	25	20	21	20	20	20
51	Svagdricka	l.	18	18	18	18	18	18	13	13	13	12	12	12
52	Fotogen	»	45	45	45	40	40	40	38	38	38	35	35	35
53	[1]) Ved: björk-	famn	3580	3330	3050	3450	3450	3370	3830	3830	3830	6140	6140	6140
54	barr-	»	2420	2170	1970	2710	2710	2710	2940	2940	2940	4270	4270	4270
55	Bränntorv	100 kg.	400	400	400	—	—	—	—	—	—	—	—	—
56	Kol: antracit-	hl.	1000	1000	1000	950	950	—	1000	1000	1000	1050	1050	1200
57	eng. hushålls-	»	—	—	—	—	—	—	400	400	400	—	—	—
58	Koks: gasverks-	»	—	—	—	275	275	290	350	413	413	335	—	—
59	eng. kamin-	»	400	400	350	275	300	275	325	413	413	350	375	400

[1]) Visby: alved under hela kvartalet 53·40 kr. per famn. — ×Maximipris.

Karlskrona			Kristianstad			Malmö			Lund			Landskrona			Hälsingborg			
Jan.	Febr.	Mars	Jan.	Febr.	Mars	Jan.	Febr.	Mars	Jan.	Febr.	Mars	Jan.	Febr.	Mars	Jan.	Febr.	Mars	
25	25	25	20	20	20	23	23	23	22	22	22	22	22	18	22	22	22	1
18	18	18	10	10	10	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2
10	10	10	8	8	8	9	9	9	7	7	7	8	8	7	8	8	8	3
348	325	370	303	289	335	328	313	355	326	311	346	330	307	348	325	305	346	4
311	305	342	299	284	332	—	—	—	316	300	338	—	—	—	—	—	—	5
350	330	320	430	430	415	436	423	396	314	304	291	369	363	306	413	388	379	6
260	233	175	280	300	—	290	267	250	221	207	186	—	—	—	287	281	215	7
192	190	190	200	194	194	190	190	192	193	189	189	190	190	190	200	191	190	8
445	529	309	409	430	233	389	471	269	475	468	238	399	440	225	375	407	237	9
—	—	—	—	—	—	306	—	—	363	—	—	300	—	—	306	—	—	10
1000	1000	1000	600	600	600	570	590	623	479	558	514	667	700	700	645	665	675	11
60	60	60	50	50	50	47	48	49	37	42	43	47	50	50	47	48	48	12
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	13
50	50	50	50	50	50	54	52	52	52	50	50	50	50	50	51	51	50	14
90	90	90	75	80	80	83	91	99	87	94	99	84	96	94	86	89	94	15
60	58	58	52	51	51	56	54	55	57	55	56	55	55	55	55	54	54	16
35	34	34	30	33	28	40	31	31	37	37	36	34	31	31	33	33	34	17
50	50	50	44	43	43	48	47	47	48	47	47	50	46	46	50	49	49	18
50	50	55	45	45	45	46	45	45	51	49	50	53	49	45	49	47	48	19
76	75	75	65	62	63	70	60	60	60	60	60	70	70	69	65	62	62	20
80	80	80	108	108	108	119	119	120	118	120	120	100	100	100	—	—	—	21
130	130	130	117	117	115	165	165	165	137	140	140	154	158	158	138	142	142	22
57	57	57	54	54	54	53	53	53	53	52	52	60	59	58	60	60	60	23
41	42	42	38	38	38	38	38	38	35	35	35	37	38	37	40	40	40	24
210	210	210	193	193	157	145	150	150	—	—	—	136	133	130	147	147	147	25
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	26
96	96	96	108	108	92	104	104	104	96	92	88	100	100	100	86	86	86	27
238	228	234	190	172	164	283	280	278	250	250	242	254	250	249	226	228	221	28
191	185	184	161	144	137	231	222	215	200	200	195	213	210	201	195	195	188	29
310	303	300	268	278	270	331	323	315	367	342	315	320	335	346	310	310	310	30
179	178	170	181	181	150	175	174	177	217	200	196	187	194	196	150	150	150	31
259	258	273	250	255	280	283	280	279	250	258	300	220	286	289	250	255	310	32
190	185	190	250	250	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	33
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	34
257	246	248	238	200	200	261	252	245	250	250	236	275	250	250	225	213	200	35
250	245	245	250	200	200	330	325	300	300	300	267	300	300	300	255	230	220	36
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	37
150	—	150	—	—	154	153	—	146	200	238	—	—	—	—	—	—	—	38
196	238	236	275	295	258	308	308	276	338	340	313	250	283	294	252	263	263	39
68	74	61	75	75	58	86	91	67	98	100	91	73	91	80	86	97	76	40
75	—	107	73	88	88	—	114	93	—	—	—	—	—	—	72	88	—	41
75	131	94	71	131	81	97	119	79	99	120	88	75	95	77	80	108	76	42
196	219	196	213	250	183	245	266	205	269	246	209	200	208	169	179	211	177	43
—	—	—	100	—	—	—	100	—	168	168	143	—	—	—	85	100	—	44
90	88	90	110	130	112	134	127	124	124	124	124	100	100	100	95	95	95	45
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	46
150	150	150	—	—	—	100	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	47
175	180	175	175	200	200	195	192	193	177	189	190	196	203	200	188	193	193	48
164	164	164	161	161	161	160	160	160	161	161	161	160	160	159	160	160	160	49
25	25	25	18	18	18	20	20	20	20	20	20	20	20	20	16	16	16	50
15	15	15	12	12	12	14	14	14	13	13	13	15	15	15	15	13	13	51
40	40	40	40	40	41	40	40	40	41	41	41	40	40	38	40	40	40	52
4520	4180	4140	5420	5420	5420	7240	7280	6920	6920	6920	6380	7550	7600	7000	6990	6990	6990	53
—	—	—	4410	4410	4100	6440	6320	6240	6920	6920	6380	6950	6950	6200	6050	6050	6050	54
—	—	—	450	450	450	617	620	637	667	667	667	—	—	—	510	410	410	55
1100	1150	1100	950	—	950	1025	1043	922	1100	1100	1100	925	925	925	1000	1000	1000	56
375	—	450	500	500	450	488	553	443	550	600	550	415	465	425	500	500	500	57
350	—	350	320	320	320	355	355	355	325	325	325	305	305	305	330	330	345	58
350	—	367	350	375	350	398	450	364	400	450	375	325	375	375	415	465	430	59

	Varuslag	Kvantitet	Ystad			Halmstad			Varberg			Göteborg		
			Jan.	Febr.	Mars	Jan.	Febr.	Mars	Jan.	Febr.	Mars	Jan.	Febr.	Mars
1	Mjölk: oskummad	l.	20	20	20	22	21	21	20	20	20	25	25	25
2	handskummad	»	—	—	—	—	—	—	10	10	10	15	15	15
3	separerad	»	6	6	6	7	7	7	8	8	8	12	12	12
4	Smör: bords- (mejeri-)	kg.	306	293	320	343	329	371	331	312	352	360	338	385
5	mat- (lands-)	»	—	—	—	305	296	328	301	288	315	326	322	346
6	Ost: helfet	»	325	329	312	325	322	290	294	281	250	280	280	290
7	halvfet	»	225	238	223	219	204	200	183	190	171	140	140	140
8	Margarin, växt-	»	196	190	190	200	200	200	200	194	190	190	200	200
9	Ägg: färska	tjog	403	400	250	388	426	266	358	399	262	410	475	319
10	konserverade	»	300	—	—	300	350	—	360	—	—	—	—	—
11	Potatis: gammal	hl.	500	500	450	836	825	792	633	633	633	725	725	725
12	»	5 l.	45	45	50	48	50	50	40	40	40	49	49	49
13	färsk	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
14	Ärter, gula	kg.	55	53	52	45	45	45	49	50	50	55	55	55
15	Bruna bönor	»	85	95	100	90	90	100	78	80	83	90	100	100
16	Mjöl: vete-	»	56	54	54	56	56	55	57	54	54	59	57	58
17	råg-	»	36	34	35	31	31	31	30	30	30	35	35	35
18	rågsikt-	»	46	46	46	47	47	46	47	46	46	52	51	51
19	Gryn: havre-	»	52	49	50	55	55	55	50	50	50	50	50	50
20	ris-	»	60	60	60	60	60	60	67	77	66	50	50	50
21	Rågbröd: grovt spisbröd	»	118	118	118	120	120	120	135	135	135	80	80	81
22	knäckebröd	»	136	136	135	140	140	140	140	140	147	96	95	96
23	limpa, söt	»	54	54	54	58	53	53	64	63	59	113	102	95
24	sur	»	36	36	36	45	43	43	51	50	44	55	50	50
25	Vetebröd: skorpor	»	210	210	210	143	147	147	148	135	138	196	189	188
26	mjukt, bakat med vatten	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	115	108	108
27	mjukt, » » mjölk	»	131	126	127	117	110	110	—	—	—	136	127	129
28	Nötkött, färskt: stek	»	192	188	188	196	195	195	181	188	188	300	281	269
29	soppkött	»	167	163	163	159	160	160	156	163	161	225	216	210
30	Kalvkött: gödkalv	»	254	250	250	296	272	266	—	—	—	344	300	300
31	spädkalv	»	141	138	138	158	161	165	157	157	159	219	200	200
32	Fårkött: färskt	»	190	188	188	196	205	216	175	175	177	250	288	281
33	salt	»	—	—	—	169	166	194	—	—	—	—	—	—
34	Renkött, färskt	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	350	325	300
35	Fläsk: färskt	»	218	200	198	246	239	234	205	200	200	300	288	263
36	salt, svenskt	»	250	236	234	296	287	286	250	241	225	300	275	263
37	» amerikanskt	»	—	—	—	200	200	200	—	—	—	—	—	—
38	Fisk, färsk: abborre	»	200	200	—	—	—	—	—	—	—	238	—	—
39	gädda	»	256	288	281	325	—	300	—	—	—	269	306	306
40	sill	»	85	83	78	82	83	53	—	—	48	90	103	52
41	strömming	»	77	89	100	108	104	98	—	—	—	138	—	138
42	torsk	»	79	105	76	72	119	86	35	—	51	103	142	87
43	rödspotta	»	244	269	250	169	235	183	175	—	144	263	300	188
44	kolja	»	138	138	125	87	118	97	64	—	66	122	133	110
45	salt: sill	»	131	135	122	70	75	75	75	70	65	80	90	90
46	strömming	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
47	Kabeljo	»	—	—	—	123	123	120	75	92	91	75	100	100
48	Kaffe	»	183	183	185	189	192	188	180	188	192	175	170	170
49	Socker ×	»	161	161	161	164	164	164	161	161	161	160	160	160
50	Salt	»	20	20	20	20	20	20	20	18	20	20	20	20
51	Svagdricka	l.	10	10	10	15	13	13	13	13	13	20	20	20
52	Fotogen	»	40	40	40	40	40	40	35	35	35	38	38	38
53	[1]) Ved: björk-	famn	6460	7090	6560	5160	5000	5020	5700	5340	5250	7300	6700	6500
54	barr-	»	5560	5910	5580	4000	4320	3880	4980	4570	4380	5900	5700	5500
55	Bränntorv	100 kg.	425	425	375	380	400	463	708	625	452	—	—	—
56	Kol: antracit-	hl.	950	950	950	1000	1000	1000	950	950	950	875	900	875
57	eng. hushålls-	»	450	450	418	475	480	400	425	425	375	390	400	390
58	Koks: gasverks-	»	300	300	300	—	—	—	—	—	—	325	325	325
59	eng. kamin-	»	375	425	375	400	405	400	350	350	383	350	400	375

[1]) Halmstad: bokved jan. 57·10, febr. 51·90 samt mars 50·60; ribbved febr. 37·00 samt mars 30·50 kr. per

Lysekil			Vänersborg			Borås			Lidköping			Tidaholm			Karlstad			
Jan.	Febr.	Mars	Jan.	Febr.	Mars	Jan.	Febr.	Mars	Jan.	Febr.	Mars	Jan.	Febr.	Mars	Jan.	Febr.	Mars	
25	22	22	22	22	22	28	26	26	20	18	18	20	20	20	25	25	25	1
16	15	15	13	13	13	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2
5	5	5	10	10	10	13	13	13	8	7	7	5	5	5	8	8	8	3
359	353	386	375	311	322	323	328	363	310	290	330	315	328	345	344	313	342	4
319	376	346	298	293	303	298	302	326	285	268	315	310	326	340	338	308	328	5
300	280	280	300	275	254	275	250	225	300	292	292	350	350	338	325	297	254	6
—	—	160	—	—	150	175	165	130	200	192	192	235	235	219	213	210	153	7
200	190	190	200	183	183	200	192	190	200	190	190	200	200	198	198	175	175	8
326	460	298	447	413	358	370	475	297	357	435	277	375	348	306	335	422	345	9
—	—	—	420	—	—	337	388	—	—	—	—	—	—	—	325	300	—	10
875	820	825	1000	1000	1000	500	559	536	633	650	633	700	700	670	689	646	614	11
45	49	48	50	50	50	47	46	47	43	47	47	45	45	41	58	58	58	12
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	13
60	60	60	58	55	55	60	52	50	38	38	37	47	48	46	50	50	54	14
98	100	100	83	88	88	90	100	106	100	100	113	100	100	100	115	110	124	15
55	55	55	60	58	58	57	55	55	58	56	56	60	60	58	58	56	57	16
32	32	32	30	30	30	33	32	32	30	25	25	30	30	30	33	33	33	17
48	48	48	50	49	49	49	48	48	43	40	40	50	50	50	48	47	47	18
55	55	55	49	49	49	55	50	55	52	52	50	50	50	50	50	50	55	19
60	60	60	60	60	62	68	60	65	70	70	70	80	80	80	70	71	69	20
98	90	88	80	80	80	118	110	113	100	90	90	115	114	108	100	97	94	21
128	122	120	120	120	120	140	133	131	123	118	118	133	132	128	112	105	105	22
82	82	84	90	90	90	92	92	92	68	68	68	95	95	95	96	96	96	23
64	65	63	70	70	70	53	53	50	—	—	—	80	80	79	78	78	77	24
180	182	180	223	223	223	202	202	172	133	133	133	194	193	192	178	175	175	25
96	94	94	85	85	85	95	95	70	63	63	63	—	—	—	102	102	102	26
96	95	95	100	100	100	112	110	106	86	86	71	145	145	145	149	149	149	27
250	250	250	267	267	259	266	261	264	250	250	250	250	250	250	218	212	206	28
220	220	220	208	208	200	200	202	201	213	213	213	161	173	175	182	178	172	29
—	—	—	225	225	221	294	284	278	275	275	275	250	254	250	285	284	279	30
152	150	150	136	136	136	135	137	138	138	138	138	150	150	140	189	179	175	31
250	250	250	217	217	209	234	239	246	225	225	225	214	215	200	241	235	238	32
—	—	—	—	—	—	—	—	—	292	283	283	—	—	—	—	—	—	33
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	34
250	250	250	200	200	200	252	256	250	225	228	238	250	250	250	290	277	265	35
300	300	300	208	210	210	250	253	250	292	308	267	250	250	250	295	270	260	36
200	200	200	—	—	—	—	—	—	283	233	197	—	—	—	220	220	—	37
—	—	—	—	—	—	150	206	176	—	—	145	—	—	—	195	198	194	38
—	—	—	242	250	250	233	275	257	192	194	213	—	—	—	206	224	238	39
—	57	48	110	88	65	68	72	51	78	63	51	92	77	50	75	50	48	40
—	—	—	100	100	100	100	109	99	88	93	83	113	100	98	103	100	98	41
48	70	65	88	125	113	81	133	103	106	110	99	125	—	—	127	137	143	42
177	188	153	200	200	163	263	269	202	213	209	199	—	—	225	229	204	185	43
48	70	65	100	113	104	104	145	106	106	108	114	131	150	133	132	131	145	44
70	68	68	70	76	78	70	70	80	68	78	80	78	78	75	75	85	85	45
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	46
—	—	—	87	86	83	90	92	95	88	97	93	100	100	97	103	106	105	47
200	200	200	198	198	198	200	200	200	193	193	190	200	200	200	198	193	191	48
165	165	165	164	164	164	163	163	163	160	160	160	165	165	165	166	166	166	49
25	25	25	20	20	20	20	20	20	23	24	24	25	25	25	20	20	20	50
15	15	15	15	15	15	—	—	—	13	13	13	17	17	17	20	20	20	51
40	40	40	42	42	42	42	42	42	40	40	40	45	45	45	38	38	38	52
7000	7200	7200	5900	5900	5900	6540	5930	5790	5460	5460	5490	3780	3780	3470	5250	5140	5240	53
5500	5300	5370	3900	3900	3900	4180	4360	4260	3990	3800	3480	2840	2520	2520	4340	4210	4110	54
767	767	767	—	—	—	—	—	—	408	408	400	—	—	—	—	—	—	55
845	880	875	1000	1000	1000	1050	1033	1000	917	917	992	900	900	900	788	883	900	56
338	445	425	—	—	—	—	500	—	517	500	508	600	600	600	375	413	413	57
—	—	—	300	300	300	335	—	325	325	360	360	375	375	375	—	—	340	58
350	420	350	350	350	350	375	381	383	325	342	353	—	—	—	273	350	350	59

famn. Varberg: bokved jan. 64·10 samt febr. och mars 60.50 kr. per famn. — × Maximipris.

	Varuslag	Kvantitet	Arvika			Örebro			Kopparberg			Västerås		
			Jan.	Febr.	Mars	Jan.	Febr.	Mars	Jan.	Febr.	Mars	Jan.	Febr.	Mars
1	Mjölk: oskummad	l.	30	30	30	26	26	26	26	24	24	24	24	24
2	handskummad	»	12	12	12	—	—	—	14	13	13	—	—	—
3	separerad	»	10	10	10	10	8	8	—	9	9	8	8	8
4	Smör: bords- (mejeri-)	kg.	324	347	340	335	308	355	334	338	358	329	305	348
5	mat- (lands-)	»	295	300	300	335	311	346	332	338	358	329	306	347
6	Ost: helfet	»	300	300	254	300	275	275	313	270	270	300	300	275
7	halvfet	»	230	240	200	200	200	200	208	150	190	194	188	169
8	Margarin, växt-	»	224	198	190	193	190	190	196	192	190	188	190	186
9	Ägg: färska	tjog	318	332	340	360	392	315	350	360	366	351	386	338
10	konserverade	»	350	330	—	350	—	—	—	—	—	250	283	—
11	Potatis: gammal	hl.	797	750	750	555	533	533	630	500	566	643	643	643
12	»	5 l.	55	58	60	37	32	36	32	30	—	38	38	38
13	färsk	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
14	Ärter, gula	kg.	56	56	54	40	40	43	40	40	41	38	38	37
15	Bruna bönor	»	88	88	114	90	90	90	95	90	95	95	96	91
16	Mjöl: vete-	»	57	55	56	55	53	54	55	53	53	56	56	57
17	råg-	»	31	31	31	29	29	30	30	30	30	33	33	33
18	rågsikt-	»	46	45	46	44	43	43	46	45	46	45	45	45
19	Gryn: havre-	»	55	55	55	45	45	45	50	50	50	49	49	49
20	ris-	»	64	66	70	50	50	50	68	68	64	67	57	56
21	Rågbröd: grovt spisbröd	»	93	80	83	71	71	71	67	62	62	68	68	67
22	knäckebröd	»	115	110	108	87	88	88	95	90	91	98	97	94
23	limpa, söt	»	72	72	72	80	80	80	95	95	83	92	87	87
24	» sur	»	55	55	55	—	—	—	—	—	—	—	—	—
25	Vetebröd: skorpor	»	200	200	150	150	150	150	200	200	168	195	185	185
26	mjukt, bakat med vatten	»	93	93	93	93	93	93	90	90	78	108	102	102
27	mjukt, » » mjölk	»	102	102	102	100	100	100	105	105	—	105	101	101
28	Nötkött, färskt: stek	»	210	233	235	230	226	217	241	240	243	245	237	217
29	soppkött	»	155	163	164	175	163	150	180	182	175	190	186	170
30	Kalvkött: gödkalv	»	297	300	297	325	313	269	313	293	279	275	273	270
31	spädkalv	»	150	153	150	207	175	150	181	200	188	165	165	165
32	Fårkött: färskt	»	200	200	209	227	229	236	221	226	221	204	216	234
33	salt	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
34	Renkött, färskt	»	—	—	—	—	—	—	—	325	313	—	—	—
35	Fläsk: färskt	»	228	248	250	275	263	269	266	250	250	300	291	269
36	salt, svenskt	»	250	250	250	277	267	267	281	256	266	300	300	273
37	» amerikanskt	»	200	200	200	—	—	—	190	190	195	200	200	200
38	Fisk, färsk: abborre	»	156	173	150	119	138	144	176	187	181	—	—	—
39	gädda	»	207	220	221	219	250	250	243	239	246	200	207	229
40	sill	»	84	80	68	70	53	47	65	58	49	73	43	45
41	strömming	»	81	86	93	80	83	71	65	67	71	77	84	74
42	torsk	»	103	100	102	109	144	137	125	100	123	142	138	147
43	rödspotta	»	—	—	175	208	210	212	230	—	195	222	213	174
44	kolja	»	99	93	98	133	158	136	110	113	115	131	133	142
45	salt: sill	»	90	88	85	70	70	67	80	75	68	60	67	65
46	strömming	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
47	Kabeljo	»	90	90	81	—	—	—	97	97	95	90	90	90
48	Kaffe	»	187	180	190	170	188	185	200	210	190	179	179	181
49	Socker ×	»	167	167	167	164	164	164	165	165	165	165	165	165
50	Salt	»	20	20	20	20	20	20	21	20	21	23	23	24
51	Svagdricka	l.	12	12	10	—	—	—	—	—	—	18	18	18
52	Fotogen	»	40	40	40	35	35	35	39	37	37	35	35	35
53	Ved: björk-	famn	5600	4600	5000	5670	5530	5340	3340	3560	3920	5280	5340	5200
54	barr-	»	4000	3200	3560	4410	4100	4100	2710	2850	2670	3560	3740	3810
55	Bränntorv	100 kg.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
56	Kol: antracit-	hl.	950	875	800	1067	1067	1067	1000	1050	1000	1000	1100	1100
57	eng. hushålls-	»	—	—	450	500	—	—	—	—	—	—	—	—
58	Koks: gasverks-	»	260	300	—	275	275	275	—	—	—	300	330	400
59	eng. kamin-	»	350	350	350	350	363	363	325	313	313	350	425	400

× Maximipris.

Falun			Ludvika			Avesta			Mora			Gävle			Söderhamn			
Jan.	Febr.	Mars	Jan.	Febr.	Mars	Jan.	Febr.	Mars	Jan.	Febr.	Mars	Jan.	Febr.	Mars	Jan.	Febr.	Mars	
25	25	25	25	23	23	22	22	20	25	25	25	32	32	30	30	28	25	1
12	12	12	—	—	—	—	—	—	—	—	—	16	17	16	—	—	—	2
12	12	12	—	—	—	7	7	8	—	—	—	13	13	12	15	15	15	3
353	330	339	339	332	348	321	333	341	357	362	357	352	353	355	363	351	366	4
351	325	336	345	338	348	321	332	330	365	363	—	359	348	352	381	362	361	5
295	290	271	288	275	250	300	253	275	304	280	250	310	292	266	275	250	250	6
195	200	195	—	200	175	225	163	200	—	—	—	193	160	160	175	187	178	7
194	190	191	200	190	190	198	195	195	190	193	193	192	190	189	190	190	190	8
447	465	398	499	464	424	365	341	345	468	452	393	462	453	397	488	485	405	9
330	325	—	300	—	—	—	—	—	—	—	—	400	—	—	375	383	—	10
1000	980	—	786	786	821	—	—	—	1000	1071	929	633	672	636	793	831	929	11
54	53	52	43	46	46	53	49	49	70	70	70	47	49	48	56	51	50	12
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	13
43	45	45	40	40	40	40	40	40	44	44	44	44	43	43	40	44	45	14
79	86	84	80	80	80	86	89	100	84	90	86	92	93	93	80	85	84	15
57	55	56	57	55	56	57	55	55	55	55	55	57	55	55	58	58	59	16
32	30	30	30	30	30	30	29	29	36	35	35	34	33	33	36	35	35	17
50	47	46	49	48	48	48	47	47	50	50	50	47	46	46	52	50	50	18
54	51	50	47	48	48	50	50	50	60	60	60	50	50	49	53	50	54	19
73	74	71	70	65	67	60	52	50	76	76	76	67	68	68	80	73	70	20
74	72	71	73	65	63	65	65	65	85	78	76	81	77	77	75	75	75	21
96	94	94	98	96	95	85	86	95	115	108	108	94	90	90	100	100	100	22
93	89	83	87	87	87	70	70	70	91	73	73	91	91	100	101	105	107	23
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	64	60	58	—	—	—	24
185	178	173	200	200	200	180	180	180	200	200	200	185	185	177	207	206	204	25
91	87	88	108	108	108	100	70	70	92	92	92	108	107	102	105	109	109	26
91	87	85	123	123	123	—	—	—	—	—	—	133	135	131	126	121	118	27
268	262	260	212	212	210	233	231	232	220	220	220	196	193	190	246	244	244	28
223	210	200	175	173	175	183	177	174	161	160	155	156	156	153	167	180	182	29
300	300	300	300	267	267	274	263	255	400	400	375	288	285	273	395	356	347	30
175	174	173	—	150	150	151	147	153	175	175	175	171	158	147	220	219	193	31
281	278	275	250	217	198	250	233	231	220	220	220	214	213	216	240	244	247	32
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	138	140	138	163	192	175	33
281	275	285	—	—	—	—	—	—	—	275	275	331	313	306	350	346	338	34
300	300	281	284	275	257	250	250	250	281	275	275	272	250	243	263	250	254	35
298	271	280	290	278	260	250	258	250	275	275	275	289	276	258	280	282	268	36
188	183	195	200	200	197	200	200	—	198	192	195	—	180	173	225	200	200	37
206	200	200	200	200	200	—	178	189	175	169	163	125	—	100	107	—	—	38
257	253	250	250	253	256	239	250	252	244	263	238	238	292	300	206	200	200	39
98	98	98	60	52	43	63	60	45	90	88	81	74	53	54	68	56	50	40
100	100	100	75	80	70	65	68	66	90	90	88	85	112	110	70	80	79	41
150	169	156	133	125	142	136	141	144	131	—	—	147	150	141	135	125	125	42
225	220	220	238	250	231	200	250	211	—	—	—	200	—	159	—	175	158	43
123	121	125	117	125	125	137	150	146	125	125	138	147	150	159	125	125	125	44
96	89	88	90	70	70	65	70	70	90	88	88	67	67	68	88	96	92	45
50	50	50	—	—	—	60	55	50	75	50	50	35	33	31	40	—	—	46
80	78	78	95	85	90	113	117	108	—	—	—	—	—	90	—	—	—	47
196	207	213	178	178	178	185	185	192	175	175	175	208	211	205	169	175	175	48
166	166	166	170	170	170	166	166	166	168	168	168	165	165	165	172	175	175	49
25	25	23	23	22	20	25	25	25	25	25	25	19	20	20	25	23	23	50
—	—	—	—	—	—	15	15	15	—	—	—	15	15	15	—	—	—	51
40	40	45	43	40	40	40	40	40	50	50	50	36	36	36	45	45	45	52
4630	4500	4490	4280	4220	4220	3780	3780	4230	3780	3780	3780	5460	5460	5160	3920	3920	3920	53
3740	3680	3670	3340	3340	3340	2520	2520	2820	2520	2520	2270	3950	3770	3650	3030	3120	3030	54
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	55
933	983	1000	950	950	975	1100	1100	1100	950	1000	1000	975	975	975	1100	1125	1100	56
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	600	600	600	550	525	525	57
375	375	367	350	350	375	400	400	400	—	—	—	300	—	330	450	425	425	58
375	375	375	—	—	—	—	—	—	375	375	400	300	400	400	425	450	450	59

	Varuslag	Kvantitet	Sundsvall: staden			Sundsvall: sågverksdistriktet			Kramfors			Östersund		
			Jan.	Febr.	Mars	Jan.	Febr.	Mars	Jan.	Febr.	Mars	Jan.	Febr.	Mars
1	Mjölk: oskummad	l.	30	30	30	33	31	29	35	35	30	35	30	30
2	handskummad	»	20	20	—	25	21	21	—	—	—	20	18	18
3	separerad	»	15	15	15	18	17	15	15	15	15	15	13	13
4	Smör: bords- (mejeri-)	kg.	340	337	345	337	338	339	365	368	361	365	375	353
5	mat- (lands-)	»	389	357	346	378	355	345	391	368	354	386	374	354
6	Ost: helfet	»	312	281	259	304	266	244	334	304	285	315	289	266
7	halvfet	»	181	179	151	191	179	165	225	200	195	225	200	—
8	Margarin, växt-	»	193	194	191	196	192	190	206	191	189	203	190	190
9	Ägg: färska	tjog	530	500	415	536	498	421	592	556	471	590	581	418
10	konserverade	»	394	415	—	403	413	—	550	500	—	480	—	—
11	Potatis: gammal	hl.	857	869	834	884	869	809	667	667	667	1027	1027	1027
12	»	5 l.	48	48	48	50	49	46	48	47	48	64	62	68
13	färsk	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
14	Ärter, gula	kg.	43	44	44	46	47	45	49	49	50	50	50	50
15	Bruna bönor	»	73	75	75	73	74	76	73	78	81	88	89	93
16	Mjöl: vete-	»	57	57	57	57	57	56	59	58	59	61	58	58
17	råg-	»	34	35	32	33	33	32	35	35	35	37	36	35
18	rågsikt-	»	48	48	48	48	48	48	50	50	50	52	51	51
19	Gryn: havre-	»	51	50	50	47	47	47	43	45	50	55	55	55
20	ris-	»	71	70	66	66	67	68	63	64	65	62	62	62
21	Rågbröd: grovt spisbröd	»	89	88	89	89	88	88	95	95	95	89	91	87
22	knäckebröd	»	100	100	100	99	102	101	116	114	110	103	98	101
23	limpa, söt	»	81	81	81	80	80	80	100	98	90	98	89	89
24	» sur	»	69	69	69	69	69	69	—	—	—	75	70	70
25	Vetebröd: skorpor	»	160	160	160	160	160	160	233	240	243	200	200	200
26	mjukt, bakat med vatten	»	114	114	114	113	113	113	96	96	96	107	104	104
27	mjukt, » mjölk	»	171	170	170	171	170	170	—	—	—	139	134	134
28	Nötkött, färskt: stek	»	227	225	236	216	212	216	183	185	185	248	239	229
29	soppkött	»	172	173	171	151	154	155	146	156	145	198	184	177
30	Kalvkött: gödkalv	»	328	323	309	303	297	281	—	—	—	416	404	392
31	spädkalv	»	215	200	192	178	178	165	144	150	135	209	188	176
32	Fårkött: färskt	»	265	251	235	223	225	208	183	—	178	250	245	229
33	salt	»	183	181	202	175	175	188	—	—	—	275	258	258
34	Renkött, färskt	»	325	300	300	—	—	—	—	—	—	250	250	250
35	Fläsk: färskt	»	283	289	272	267	268	256	250	250	250	289	281	277
36	salt, svenskt	»	300	295	290	275	258	271	—	—	—	333	300	290
37	» amerikanskt	»	183	179	185	189	175	183	198	192	200	200	198	194
38	Fisk, färsk: abborre	»	—	163	150	—	—	—	—	—	—	192	176	183
39	gädda	»	196	200	208	180	179	189	200	200	—	222	234	247
40	sill	»	63	51	47	67	50	47	75	63	56	75	75	68
41	strömming	»	81	92	89	75	87	84	—	—	90	96	100	100
42	torsk	»	150	123	112	—	—	—	100	100	100	131	126	118
43	rödspotta	»	200	197	188	—	—	—	—	—	—	175	167	156
44	kolja	»	145	127	132	—	—	—	100	100	—	131	126	118
45	salt: sill	»	97	89	86	84	87	82	85	80	78	91	90	88
46	strömming	»	—	—	—	40	38	40	33	43	45	—	—	—
47	Kabeljo	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
48	Kaffe	»	185	186	184	178	182	183	217	200	200	185	189	184
49	Socker×	»	168	168	169	167	169	169	171	175	175	168	168	168
50	Salt	»	23	23	24	26	25	24	24	25	24	25	25	23
51	Svagdricka	l.	16	16	15	12	13	13	15	15	15	19	19	19
52	Fotogen	»	44	45	45	45	44	44	50	50	50	53	49	50
53	[1])Ved: björk-	famn	5010	4750	4700	4350	3650	3880	4250	4250	4250	4860	4430	4350
54	barr-	»	4240	3960	4220	3180	2900	2900	3250	3250	3250	4120	3750	3760
55	Bränntorv	100 kg.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
56	Kol: antracit-	hl.	1000	1000	1000	—	—	—	—	—	—	1325	1375	1375
57	eng. hushålls-	»	600	700	700	—	—	—	—	—	—	—	—	—
58	Koks: gasverks-	»	275	275	275	—	—	—	—	—	—	350	475	500
59	eng. kamin-	»	350	350	350	—	—	—	—	—	—	—	—	—

[1]) Sundsvall: staden: bräd-, bak- och ribbved (medelpris) jan. 30·90, febr. 31·90 samt mars 32·50; plankpris) jan. 25·80, febr. 25·20 samt mars 27·70; plankved under hela kvartalet 44·10 kr. per famn. L. K. ved jan. och febr. 57·00 samt mars 49·80; barrved jan. och febr. 49·80 samt mars 42·70 kr. — × Maximipris.

Umeå			Vilhelmina			Luleå			Malmberget o. Gällivare			Kiruna			Samtliga orter			
Jan.	Febr.	Mars	Jan.	Febr.	Mars	Jan.	Febr.	Mars	Jan.	Febr.	Mars	Jan.	Febr.	Mars	Jan.	Febr.	Mars	
25	25	25	32	32	32	30	30	30	40	40	40	45	44	44	**26**	**26**	**25**	1
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	**15**	**14**	**14**	2
10	10	10	—	—	—	12	12	10	—	—	—	—	—	—	**10**	**9**	**9**	3
343	322	333	350	350	350	370	366	376	382	360	353	391	370	363	**342**	**330**	**352**	4
345	321	328	371	350	349	349	328	340	369	351	352	361	342	345	**330**	**322**	**337**	5
300	300	300	325	315	308	357	342	336	316	278	281	350	317	308	**327**	**311**	**293**	6
—	—	—	—	225	200	256	237	201	—	—	150	—	—	—	**218**	**207**	**184**	7
200	190	190	200	194	196	208	195	190	217	198	198	206	199	194	**199**	**192**	**191**	8
509	491	414	548	480	537	595	549	473	557	499	482	599	516	452	**431**	**446**	**340**	9
400	433	—	420	—	—	500	400	—	483	450	—	383	400	—	**370**	**386**	**—**	10
750	750	750	964	786	786	992	855	867	1232	1232	1190	—	—	—	**760**	**756**	**737**	11
50	50	53	—	—	—	63	52	57	68	67	67	69	69	70	**50**	**50**	**50**	12
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	**—**	**—**	**—**	13
50	50	50	60	59	60	56	58	59	51	50	55	51	48	50	**47**	**47**	**47**	14
100	100	100	95	94	100	86	87	86	92	97	94	85	79	85	**90**	**92**	**95**	15
60	60	60	55	57	57	63	60	60	61	59	59	59	59	60	**57**	**56**	**56**	16
37	37	36	40	38	40	40	40	40	31	30	32	—	35	35	**33**	**33**	**33**	17
52	50	50	45	45	46	51	50	51	53	53	52	51	51	52	**48**	**47**	**47**	18
60	60	60	58	60	60	60	60	60	60	58	59	59	60	59	**52**	**51**	**52**	19
75	75	74	78	81	83	60	83	70	78	75	60	75	65	64	**67**	**67**	**65**	20
100	100	100	93	91	94	100	102	97	95	98	91	96	95	96	**94**	**92**	**91**	21
120	120	120	113	109	111	103	124	109	115	114	112	113	108	109	**118**	**117**	**116**	22
90	90	90	88	90	95	100	80	76	86	86	82	90	90	90	**80**	**79**	**78**	23
—	—	—	—	—	—	—	50	52	—	—	—	—	—	—	**56**	**55**	**54**	24
235	236	248	160	160	160	250	250	250	250	250	225	177	177	177	**188**	**186**	**183**	25
100	100	100	150	150	150	113	112	112	—	—	—	100	100	100	**99**	**96**	**95**	26
—	—	—	—	—	—	115	118	121	167	167	157	—	—	—	**114**	**113**	**112**	27
205	200	200	150	150	150	166	162	154	155	152	152	176	176	174	**223**	**221**	**217**	28
158	150	140	130	128	130	132	128	122	121	121	120	121	127	124	**175**	**173**	**169**	29
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	**303**	**295**	**285**	30
154	148	150	—	—	125	132	127	129	130	123	133	135	135	119	**166**	**162**	**157**	31
246	250	250	—	180	180	180	173	172	159	163	160	174	182	193	**224**	**229**	**232**	32
—	—	—	—	—	—	166	175	156	150	185	200	—	150	—	**186**	**187**	**195**	33
226	225	225	—	200	200	246	240	231	196	168	165	204	198	200	**280**	**274**	**269**	34
263	250	236	244	250	250	250	241	236	248	238	233	253	244	238	**256**	**249**	**243**	35
250	250	250	250	250	—	250	246	245	275	276	275	278	288	253	**273**	**265**	**255**	36
200	200	200	150	159	184	219	213	201	200	200	202	206	206	201	**203**	**196**	**195**	37
100	113	—	—	—	—	—	—	125	125	125	138	125	100	150	**163**	**169**	**163**	38
160	189	250	—	—	—	140	145	137	165	170	165	166	159	158	**224**	**236**	**241**	39
75	75	75	—	—	—	80	68	50	68	69	60	67	55	52	**78**	**70**	**58**	40
100	100	100	—	—	—	75	90	97	80	70	85	84	85	75	**84**	**87**	**85**	41
100	90	79	—	—	—	79	75	63	74	63	61	83	72	72	**109**	**124**	**111**	42
—	—	—	—	—	—	—	—	—	150	125	102	150	125	147	**213**	**220**	**191**	43
—	—	—	—	—	—	75	60	75	—	—	60	68	60	60	**121**	**127**	**124**	44
89	85	74	65	60	67	100	83	97	83	79	84	82	81	77	**82**	**83**	**83**	45
73	73	70	—	—	—	59	53	53	59	59	58	53	47	55	**52**	**51**	**51**	46
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	**100**	**103**	**103**	47
200	200	200	188	187	185	200	203	196	188	190	203	183	180	205	**189**	**191**	**191**	48
175	175	170	170	170	170	175	175	175	175	174	175	170	171	171	**165**	**166**	**165**	49
25	25	25	25	30	30	20	23	26	29	29	30	25	25	25	**22**	**22**	**22**	50
18	18	18	—	—	—	15	15	20	—	20	20	18	18	18	**16**	**16**	**16**	51
45	45	45	50	50	50	60	50	50	60	60	60	60	61	61	**42**	**41**	**42**	52
5320	4660	3990	3050	2810	2680	4520	4440	4520	4170	4170	4170	5930	5870	5870	**5160**	**5030**	**4960**	53
3330	3330	3040	2200	2070	2070	3450	3440	3450	3570	3570	3570	4980	4980	4630	**4020**	**3940**	**3830**	54
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	**508**	**503**	**492**	55
—	—	—	—	—	—	1200	1200	1200	—	—	—	1500	1500	1500	**1015**	**1034**	**1026**	56
—	—	—	—	—	—	650	650	650	—	—	—	—	—	—	**480**	**518**	**486**	57
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	**325**	**349**	**349**	58
400	400	500	—	—	—	—	—	500	—	—	—	650	650	650	**364**	**400**	**387**	59

ved jan. 47·90 samt febr. och mars 46·00 kr. per famn. Sundsvall: distr: bräd-, bak- och ribbved (medel-
A. B. har under kvartalet tillhandahållit sin personal ved till följande priser per famn: i Kiruna björk-

Av ombuden meddelade minutpriser (öre pr kg.) å vissa slag av färsk fisk.

	1922				1922				1922		
	Jan.	Febr.	Mars		Jan.	Febr.	Mars		Jan.	Febr.	Mars
Uppsala:				*Kalmar:*				Havslax . . .	125	125	135
Braxen . . .	—	150	175	Id	150	—	135	Hälleflundra .	275	285	275
Gös	300	265	265	*Visby:*				Lake	195	200	200
Hälleflundra .	250	300	285	Flundra . . .	125	125	110	*Söderhamn:*			
Lake	—	250	230	Sik	180	—	—	Gös	350	—	—
Nyköping:				*Malmö:*				Hälleflundra .	—	225	235
Gös	—	250	250	Ål	350	335	330	Lake	175	185	175
Vitling . . .	80	—	60	*Halmstad:*				Sik	225	—	—
Eskilstuna:				Braxen . . .	—	—	140	Vitling . . .	—	—	100
Gös	215	250	255	Flundra . . .	80	100	85	*Kramfors:*			
Lake	180	210	200	Sik	—	—	240	Flundra . . .	250	—	260
Linköping:				Vitling . . .	65	85	55	Lake	150	—	—
Gös	300	310	300	Ål	—	380	—	Sik	200	215	—
Havslax . . .	—	130	150	*Arvika:*				*Umeå:*			
Hälleflundra .	300	300	300	Hälleflundra .	—	350	350	Lake	120	115	—
Lake	175	220	200	Lake	165	170	—	Röding . . .	—	200	—
Röding . . .	395	—	440	Ål	—	—	350	Sik	160	175	160
Sik	—	250	—	*Västerås:*				*Malmberget:*			
Vitling . . .	100	110	100	Gös	250	250	280	Hälleflundra .	220	—	—
Ål	430	460	435	*Falun:*				Röding . . .	—	200	—
Norrköping:				Vitling . . .	100	100	100	Sik	145	140	130
Vitling . . .	90	100	100	*Ludvika:*				*Kiruna:*			
Värnamo:				Lake	225	—	—	Hälleflundra .	—	200	200
Lake	90	100	100	*Avesta:*				Röding . . .	180	170	175
Rödtunga . .	—	190	185	Gös	290	280	300	Sik	155	150	170

Fiskpriser i Göteborg.

Medelpriser i parti i fiskhamnen (öre per kg.) jan. 1921—mars 1922.

Slag	Jan. 1921	Febr. 1921	Mars 1921	Apr. 1921	Maj 1921	Juni 1921	Juli 1921	Aug. 1921	Sept. 1921	Okt. 1921	Nov. 1921	Dec. 1921	Jan. 1922	Febr. 1922	Mars 1922
Sill, stor . . .	48	17	25	34	30	—	89	96	63	45	55	43	73	37	31
» blandad .	22	13	13	13	—	—	—	56	42	29	48	25	30	39	11
» liten . .	36	7	7	4	—	—	32	43	19	—	39	17	26	10	8
Kolja, stor . .	102	72	141	85	62	72	71	50	60	74	62	74	72	136	91
» halvstor	107	65	122	71	53	64	56	40	46	58	51	68	62	132	77
» liten .	50	16	37	26	20	25	22	18	18	34	28	41	34	60	33
Vitling . . .	54	24	41	34	21	21	16	14	13	22	23	27	32	53	36
Torsk, stor . .	79	45	65	33	29	39	54	40	49	50	35	40	46	84	36
» liten .	49	22	37	24	13	19	15	13	18	25	24	25	25	81	32
Långa	127	99	122	92	73	101	91	79	75	79	86	84	92	116	81
Gråsik . . .	54	35	56	30	31	37	43	33	33	27	30	23	25	48	21
Tunga, röd . .	279	243	248	108	74	117	121	105	125	133	182	206	267	337	259
» äkta	462	339	552	307	178	316	565	585	559	440	274	320	571	652	451
Piggvar . . .	378	263	313	176	169	317	298	243	295	241	226	228	347	450	221
Slätvar. . . .	240	183	276	165	132	212	236	185	214	195	154	182	300	358	181
Rödspotta . .	187	169	180	107	125	156	117	98	93	101	133	129	182	256	137
Hälleflundra .	295	265	281	223	157	206	161	158	163	176	170	143	220	257	163
Makrill . . .	—	—	—	168	80	64	58	37	56	87	—	—	—	—	—
Tillförsel:															
Antal båtar .	694	1 037	643	976	1 850	1 772	1 172	941	2 094	1 379	1 059	613	810	118	1 024
» lådor .	58 256	132160	38 798	18 596	19 261	18 198	19 402	19 850	27 294	17 950	17 698	10 344	26 561	8 926	68 311

Medelpriser i parti (öre) jan. 1921—mars 1922.[1]

Slag	Kvantitet	Jan. 1921	Febr. 1921	Mars 1921	Apr. 1921	Maj 1921	Juni 1921	Juli 1921	Aug. 1921	Sept. 1921	Okt. 1921	Nov. 1921	Dec. 1921	Jan. 1922	Febr. 1922	Mars 1922
Abborre, stor. .	kg.	161	189	231	134	89	111	167	155	165	167	125	109	152	138	160
liten .	»	75	165	170	70	55	58	101	105	98	79	74	71	73	91	123
Braxen	»	100	105	200	100	91	120	117	150	138	73	25	80	—	140	125
Gädda, levande .	»	233	288	313	300	161	140	250	225	225	206	175	164	188	—	—
slaktad .	»	235	243	274	203	134	213	235	189	195	166	163	131	174	181	225
Gös	»	324	284	329	251	217	254	253	244	267	270	251	247	253	265	323
Hällefiundra, stor	»	262	238	235	206	153	174	156	169	143	161	168	135	202	171	166
liten	»	—	—	200	150	100	170	100	133	95	108	120	88	163	144	133
Id	»	140	—	150	90	85	105	75	108	90	65	—	85	—	—	128
Kolja, svensk .	»	120	91	144	108	95	101	104	95	93	99	91	103	86	125	121
Kungsfiundra .	»	115	—	105	40	40	—	—	—	70	—	100	100	125	139	75
Lake, stor . .	»	177	195	181	110	—	—	125	—	—	—	138	115	158	150	95
insjö- liten . .	»	—	110	130	—	—	—	—	—	—	—	—	83	113	81	80
Lax, färsk . .	»	750	—	691	594	537	309	405	444	403	461	394	406	275	400	533
Piggvar . . .	»	200	273	—	158	156	125	113	—	—	—	240	125	350	—	242
Röding	»	445	454	459	413	363	250	242	175	225	272	236	225	253	—	325
Rödspotta, stor .	»	170	168	164	128	115	168	127	116	108	126	138	131	164	188	133
liten	»	135	—	—	120	—	175	100	—	85	89	—	90	135	—	90
Sik, stor . . .	»	204	200	235	178	151	208	200	163	156	160	154	139	153	128	—
liten . . .	»	—	—	—	—	—	—	200	—	140	127	125	110	105	—	125
Siklöja	»	—	—	—	—	—	—	170	167	150	—	—	—	—	—	—
Sill, färsk . . .	låda[2]	—	2200	2250	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
» » . . .	kg.	59	—	—	43	40	—	—	110	76	56	60	55	33	24	37
Sjötunga, stor .	»	290	—	320	171	127	158	162	144	175	176	195	200	210	—	258
liten	»	—	—	238	131	77	109	111	103	103	107	110	135	125	—	160
Slätvar	»	208	99	298	192	133	140	70	138	—	250	167	133	325	280	180
Strömming . .	»	77	163	54	36	49	78	54	46	39	63	43	35	61	63	48
Torsk, m. huvud	»	75	55	70	55	45	—	60	—	48	57	55	51	63	93	66
svensk huvudlös	»	147	81	130	92	74	89	96	88	110	100	89	90	100	143	100
Vitling, stor . .	»	71	35	43	30	—	60	36	46	34	38	47	58	50	75	59
liten .	»	—	—	20	—	—	—	—	—	—	—	33	—	33	—	—
Ål, levande, stor	»	—	—	—	—	517	—	350	—	280	380	350	375	400	—	—
liten	»	—	—	—	—	385	—	190	—	252	263	275	275	260	—	—

Marknadens läge i fråga om fisk och fiskvaror:

	Tillgång	*Efterfrågan*	*Tendens*
29/12—4/1	god	medelmåttig	svävande
5/1—11/1	»	livlig	»
12/1—18/1	»	medelmåttig	»
19/1—26/1	riklig	»	»
27/1—2/2	god	»	»
3/2—8/2	»	»	fast

	Tillgång	*Efterfrågan*	*Tendens*
9/2—15/2	knapp	livlig	fast
16/2—22/2	»	»	»
23/2—1/3	»	»	svävande
2/3—8/3	god	medelmåttig	»
9/3—15/3	»	»	fallande
16/3—22/3	»	»	»
23/3—29/3	»	»	»

Anm. Ovanstående noteringar avse de priser, som av partihandlare i fisk betingats vid försäljning till minuthandlare i Stockholm. Ifrågavarande noteringar avse sålunda vara, som oftast passerat en eller flera mellanhänder.

De från Göteborg erhållna noteringarna åter avse de priser, som av fiskeriidkarna erhållits vid fiskhamnsauktionerna i Göteborgs stads fiskhamn, och äro sålunda att betrakta såsom förstahandspriser utan inräknande av några transport- eller distributionskostnader.

[1]) Prisuppgifterna avse slaktad fisk av ordinär storlek, där ej annat uppgives.
[2]) Vikt omkring 85 kg.

Kreatursslag	Stockholm			Eskilstuna			Linköping		
	Jan.	Febr.	Mars	Jan.	Febr.	Mars	Jan.	Febr.	Mars
Kreaturspriser. (Öre per kg. levande vikt.)									
Kor:									
Extra prima	80	78	75	75	74	70	66	70	69
Kl. 1. Yngre, fullt feta, köttiga	70	68	65	65	64	60	59	63	62
» 2. Äldre, fullt feta, köttiga	60	58	55	50	50	50	50	49	47
» 3. Mindre feta	45	43	40	36	35	35	38	38	37
» 4. Magra, simpla	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Kvigor (och stutar):									
Extra prima	85	83	80	85	84	80	80	81	79
Kl. 1. Fullt feta, köttiga	75	73	70	70	69	65	61	65	64
» 2. Mindre feta	50	48	45	49	49	45	41	43	42
» 3. Magra, simpla	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Tjurar:									
Extra prima	90	83	85	—	—	—	89	93	89
Kl. 1. Fullt köttiga (minst 700 kg.)	80	73	75	—	—	—	76	78	74
» 2. Fullt köttiga (500—700 »)	70	63	65	69	73	80	60	60	58
» 3. Mindre köttiga	50	43	45	46	45	45	43	43	42
» 4. Magra, simpla	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Oxar:									
Extra prima	80	78	80	—	—	—	70	65	65
Kl. 1. Fullt feta, köttiga	68	63	65	66	65	—	56	53	52
» 2. Mindre feta	45	43	45	45	45	—	42	40	40
» 3. Magra, simpla	—	—	—	—	—	—	28	28	28
Kalvar:									
Sötmjölkskalvar (90—100 kg.)	180	149	130	146	130	108	164	135	124
» (70—90 »)				146	128	103	135	107	94
Skummjölkskalvar	130	99	80	120	100	83	86	65	59
Får:									
Yngre, feta	87	105	110	79	98	98	73	79	86
Äldre, »	77	95	100	69	84	85	51	60	64
Lamm	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Svin:									
Slakterisvin (75—100 kg.)	147	138	133	148	133	125	127	124	123
Rena, större svin (100—170 kg.)	132	123	118	138	123	115	127	124	123
Suggor	103	103	98	115	98	90	92	93	93
Tillförseln till offentliga slakthus.[1]	st.	st.	st.	st.	st.	st.	st.	st.	st
Tjurar	168	150	225	13					
Kor	2 098	1 670	2 141	191	217	238	1 219	1 379	1 170
Övriga nötkreatur				21					
Gödkalvar	619	452	666	200	224	384	185	194	255
Spädkalvar	113	110	159	198	138	205	305	248	259
Får och lamm	134	76	248	63	54	110	174	99	161
Svin	744	1 180	1 277	285	311	585	311	386	660
Spädgrisar	24	6	14	9	3	5	—	—	—
Hästar och föl	91	67	108	16	34	33	49	43	52
Beräknad konsumtion av kött- och fläskvaror.									
Nötkreatur	5 277	4 645	4 378	237	226	253	—	—	—
Gödkalvar	6 396	6 007	6 614	240	282	426	—	—	—
Spädkalvar	5 670	3 921	3 119	324	262	318	—	—	—
Får och lamm	6 952	5 076	5 057	87	90	164	—	—	—
Svin[4]	11 017	9 378	12 054	318	341	631	—	—	—
Spädgrisar	80	103	61	12	3	7	—	—	—
Hästar och föl	225	172	207	25	40	45	—	—	—

[1]) I Göteborg tillförseln till kreatursmarknaden och slakthuset. — [2]) Större kalvar. — [3]) Mindre

Norrköping			Karlskrona			Malmö			Hälsingborg			Göteborg		
Jan.	Febr.	Mars	Jan.	Febr.	Mars	Jan.	Febr.	Mars	Jan.	Febr.	Mars	Jan.	Febr.	Mars
70	70	70	—	—	—	78	75	75	73	—	70	—	—	—
60	60	60	—	—	—	64	63	65	63	62	62	73	65	65
55	53	50	—	—	—	55	55	58	53	53	55	55	55	55
50	48	45	—	—	—	45	45	45	45	45	38	40	40	40
30	30	30	—	—	—	33	33	33	28	28	29	—	—	—
80	80	80	—	—	—	95	103	—	—	—	88	—	—	—
70	70	70	—	—	—	85	84	85	85	85	78	84	80	80
55	53	50	—	—	—	65	65	70	75	75	72	65	65	65
40	38	35	—	—	—	53	52	53	58	58	54	—	—	—
85	85	85	—	—	—	85	81	82	88	90	80	—	—	—
75	75	75	—	—	—	77	74	74	77	76	73	79	74	73
70	68	65	—	—	—	77	74	74	70	65	68	79	74	73
60	58	55	—	—	—	64	62	59	60	55	63	50	50	53
45	43	40	—	—	—	54	52	48	45	43	53	—	—	—
85	80	75	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
70	65	60	—	—	—	—	—	—	—	—	—	74	69	65
55	50	45	—	—	—	70	65	—	—	—	—	55	54	50
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
133	118	105	—	—	—	—	—	—	100	100	—	138	130	130
133	118	105	—	—	—	—	—	120	75	75	—	110	108	108
90	85	80	—	—	—	99	95	77	63	65	75	84	83	83
61	65	70	—	—	—	95	95	95	75	75	75	65	65	73
50	55	60	—	—	—	—	—	—	68	65	—	60	60	63
65	70	75	—	—	—	—	—	—	90	90	90	90	90	98
133	125	121	—	—	—	124	122	113	164	158	150	129	122	114
133	123	116	—	—	—	119	118	108	164	158	150	121	117	114
85	85	85	—	—	—	86	83	83	121	120	113	82	82	83
st.	st.	st.	st.	st.	st.	st.	st.	st.	st.	st.	st.	st.	st.	st.
			26	14	28	258	240	130	36	—		376	361	472
427	396	460	127	144	145	1 111	1 347	1 130	494	556	500	1 905	1 324	1 349
			100	62	74	782	790	754				656	1 000	985
[3])499	[2])385	[3])579	8	21	18	801	748	777	231	323	361	641	580	679
[3])244	[3])204	[3])257	99	78	98	161	121	138	375	307	323	382	301	414
128	42	108	15	9	5	310	205	479	296	124	181	518	340	461
196	208	378	506	574	539	3 407	4 423	4 614	1 789	1 858	1 995	2 068	2 421	2 515
—	—	1	10	5	—	14	4	32	38	28	18	195	323	698
39	33	48	19	18	16	83	74	77	28	21	24	160	176	223
441	409	476	317	336	338	922	988	680	452	416	405	—	—	—
[3])586	[3])511	[2])732	131	206	237	714	661	775	231	323	361	—	—	—
[3])408	[3])337	[3])447	477	403	710	567	451	529	375	307	323	—	—	—
239	144	214	328	249	224	391	269	582	296	124	181	—	—	—
280	300	539	585	584	610	2 736	2 513	2 688	1 279	1 185	1 335	—	—	—
2	5	3	16	13	5	20	5	42	38	28	18	—	—	—
61	43	63	24	24	26	73	61	82	28	21	24	—	—	—

kalvar. — [4]) Ej amerikanskt fläsk.

Kreaturspriser för Stockholm, Malmö och Göteborg 1913—mars 1922.

Medelpris (öre) för kg. levande vikt per år (1913—1921) och per månad (jan. 1921—mars 1922) för alla tre orterna.

Kreatursslag	1913	1914	1915	1916	1917	1918	1919	1920	1921	Jan. 1921	Febr. 1921	Mars 1921	Apr. 1921	Maj 1921	Juni 1921	Juli 1921	Aug. 1921	Sept. 1921	Okt. 1921	Nov. 1921	Dec. 1921	Jan. 1922	Febr. 1922	Mars 1922
Kor:																								
Extra prima [1]) . .	61	61	91	—	119	309	282	167	112	139	124	122	121	121	113	109	112	111	98	86	84	79	77	75
Kl. 1.	55	53	77	100	106	262	236	148	99	124	113	111	112	108	101	97	98	98	84	74	71	69	65	65
» 2.	50	48	71	91	95	233	203	127	86	116	98	95	95	94	87	85	85	82	70	61	58	57	56	56
» 3. [2])	41	36	53	76	76	184	141	96	64	71	70	73	73	73	69	67	65	63	52	45	44	43	43	42
Kvigor (och stutar):																								
Extra prima [3]) . .	66	66	93	115	129	339	301	185	125	158	134	133	133	131	126	124	126	125	113	99	97	90	93	80
Kl. 1.	60	58	80	105	117	289	257	163	112	141	125	121	123	121	114	112	111	110	98	86	83	81	79	78
» 2.	50	47	65	87	91	231	198	126	85	104	98	97	97	96	88	86	85	81	69	63	61	60	59	60
Tjurar:																								
Extra prima [4]) . .	65	63	90	—	122	315	267	166	121	153	130	130	128	129	124	122	121	117	102	99	93	88	82	84
Kl. 1.	62	58	82	105	112	278	234	152	108	137	120	116	117	118	112	109	107	103	90	86	84	79	74	74
» 2.	58	54	76	100	103	259	215	139	102	125	110	106	108	112	108	106	104	100	87	82	81	75	70	71
» 3. [5])	50	44	60	89	86	218	175	120	81	104	95	90	91	90	84	81	78	73	63	60	58	55	52	52
Oxar:																								
Extra prima [6]) . .	63	61	92	—	126	342	295	186	120	154	135	131	134	132	123	124	124	114	97	84	83	80	78	80
Kl. 1. [7])	57	54	78	104	115	298	258	159	105	132	121	118	120	116	111	108	107	102	84	74	72	71	66	65
» 2. [8])	48	45	66	89	92	230	200	123	83	102	94	96	96	94	86	90	85	82	63	55	52	57	54	48
Kalvar:																								
Sötmjölkskalvar:																								
(90—100 kg.) [9]) .	73	67	87	105	104	299	285	241	182	241	222	206	204	203	183	155	142	159	152	152	159	159	140	130
(70—90 ») [10])	67	62	79	99	96	281			157	210	193	182	178	175	162	137	127	143	122	123	128	145	129	119
Skummjölkskalvar.	57	49	69	85	83	243	226	173	121	168	154	146	142	139	129	105	95	102	90	88	93	104	92	80
Får:																								
Yngre [11])	58	55	70	92	113	299	257	178	113	128	138	146	151	149	133	109	95	89	74	71	75	82	88	93
Äldre [12])	53	47	62	88	101	278	236	157	96	111	117	119	120	120	112	94	83	77	66	64	68	69	78	82
Svin:																								
Slakterisvin . . .	82	74	129	163	167	220	359	242	172	206	185	182	182	170	166	183	186	171	153	143	142	133	127	120
Rena, större svin .	81	71	131	164	157	172	348	236	164	197	176	172	174	160	156	174	176	161	147	136	133	124	119	113
Suggor	68	58	122	151	160	221	279	165	109	133	116	115	113	102	98	111	113	111	102	95	95	90	89	88

Uppgifterna avse: [1]) 1913 Stockholm och Malmö, 1914 och 1915 endast M., 1917—juni 1918 endast M. samt därefter St. och M. — [2]) 1913—1917 St. och M. — [3]) 1913 St. och M., 1914—april 1918 endast M. samt därefter St. och M. — [4]) okt. 1914—dec. 1915 St. och M., april 1917—april 1918 endast M. samt därefter St. och M. — [5]) 1913—1917 St. och M. — [6]) 1913 St. och M., 1914 M. och Göteborg, 1915 endast M., maj 1918—juli 1919 St. och M. samt därefter endast St. — [7]) okt.—dec. 1920 samt aug. 1921—mars. 1922 endast St. och G. — [8]) jan.—mars samt okt.—dec. 1921 St. och G. — [9]) 1913—mars 1919 endast M. samt fr. o. m. okt. 1921 endast St. och G. — [10]) 1913—mars 1919 endast M. — [11]) nov.—dec. 1921 endast St. och G. — [12]) fr. o. m. nov. 1921 endast St. och G.

Stockholm 1922. P. A. Norstedt & Söner.

Arbetsmarknaden under april månad 1922.

En granskning av arbetsförmedlingsanstalternas rapporter för april ger vid handen, att det allmänna läget å arbetsmarknaden nästan genomgående tett sig ljusare än föregående månad. Förbättringen framträdde kanske icke så mycket i de rent siffermässiga sammanställningarna, även om dessa också utvisa någon minskning i det alltjämt betydande överskottet av arbetssökande utöver antalet lediga platser. Vad som fastmer måste tillmätas betydelse är, att det nu inom en del näringsgrenar i olika landsdelar synes ha yppats en begynnande efterfrågan å arbetskraft till verkligt produktivt arbete, medan förut å många orter nödhjälpsarbetena nästan varit de enda arbetstillfällen, som stått till buds. Mestadels gäller den ökade arbetstillgången visserligen säsongarbeten, vilka även under normala förhållanden ligga nere under vintermånaderna och vilkas återupptagande nu sålunda icke får uppfattas som tecken till någon allmän konjunkturförbättring. Men i vissa fall kan förändringen dock icke förklaras enbart av årstiden, utan synas även andra ekonomiska faktorer ha spelat in.

Inom industrien vållade de olösta avtalsfrågorna alltjämt osäkerhet i flera branscher. Vid början av april rådde öppna konflikter bl. a. vid pappersbruken och inom elektriska installationsbranschen, men dessa bilades redan under månadens första dagar. Detsamma var fallet med de sedan föregående månad pågående arbetsinställelserna vid ett par av Bergslagens större järnbruk. Däremot har den vid sågverken igångsatta lockouten starkt influerat särskilt den norrländska arbetsmarknaden.[1] Vid de mekaniska verkstäderna har någon ökning av arbetstillgången inrapporterats bl. a. från Hälsingborg och Västerås. En annan hårt betryckt näringsgren, som synes ha erhållit någon lättnad, är stenindustrien, vilken åtminstone tillfälligtvis kunnat erbjuda sina arbetare ökad sysselsättning.

Bland de fack, som arbeta utan avtalsenligt reglerade löner, blevo efter den 1 april även att räkna byggnadsarbetarna.[1] Någon vidare ökning av byggnadsverksamheten har det under sådana förhållanden i allmänhet ej kunnat bliva tal om. Däremot har flerstädes den förväntan uttalats, att så snart avtalsförhållandena på detta område blivit ordnade en ej obetydlig ökning av arbetstillgången här skall visa sig och därav sannolikt också följa en förbättring av läget för grov- och utomhusarbetare i allmänhet.

Inom sjöfarten inträdde i Stockholm en tydlig ökning av arbetstillgången särskilt under senare delen av månaden, varemot i Göteborg och Hälsingborg en försämring på detta område gjorde sig gällande.

Inom jordbruket blev, såsom en följd av den sena våren, efterfrågan å arbetskraft icke så stor, som man hoppats och som under vanliga år brukar vara fallet vid denna årstid. Såsom av efterföljande tablå framgår, var pro-

[1] Uppgörelse träffades för byggnadsfacken den 16 och för sågverken den 17 maj.

portionen mellan arbetssökande och lediga platser till och med något ogynnsammare än under mars månad. Bäst synes arbetstillgången ha varit i Göteborgstrakten och i Bohuslän, där efterfrågan å yngre, ogifta jordbruksdrängar var större än tillgången.

För kvinnliga arbetare var i likhet med föregående månader arbetstillgången i allmänhet god och i varje fall avgjort bättre än för de manliga, både inom industri och jordbruk.

Antalet ansökningar om arbete *på 100 lediga platser* vid de offentliga arbetsförmedlingsanstalterna under april samt under föregående månader och år framgår av efterföljande sammanställning:

	Jan.	Febr.	Mars	April	Maj	Juni	Juli	Aug.	Sept.	Okt.	Nov.	Dec.
1902—1912 . . .	182	150	119	104	106	119	118	101	93	104	141	134
1913	153	133	110	97	99	112	107	96	89	98	129	117
1914	125	127	107	91	93	104	99	133	121	128	192	182
1915	202	181	147	125	118	135	134	122	110	110	141	113
1916	138	124	109	90	85	92	82	88	79	87	106	97
1917	110	124	118	108	93	94	88	83	81	100	115	105
1918	137	167	158	143	136	156	147	131	115	109	125	139
1919	179	162	141	111	99	100	101	97	92	92	113	110
1920	125	112	91	80	84	92	94	95	98	110	155	153
1921	246	301	240	203	213	258	261	235	223	263	384	473
1922	*482*	*479*	*381*	*368*	—	—	—	—	—	—	—	—
Därav inom jord- och skogsbruk:												
1918	70	87	91	77	74	80	88	106	95	85	99	116
1919	122	95	90	69	67	64	74	104	94	83	110	95
1920	95	85	77	64	71	63	68	87	85	84	111	123
1921	120	102	100	81	80	98	108	124	136	166	242	362
1922	*341*	*282*	*216*	*231*	—	—	—	—	—	—	—	—
Övriga näringsgrupper:												
1918	160	196	184	168	153	175	168	145	124	119	133	143
1919	192	181	157	126	109	110	109	94	91	97	114	113
1920	133	121	96	86	88	101	102	98	104	127	174	159
1921	276	354	288	249	249	294	302	275	256	304	415	488
1922	*502*	*514*	*420*	*401*	—	—	—	—	—	—	—	—

Växlingarna på arbetsmarknaden under de senaste åren framgå även av efterföljande tablå, avseende antalet *arbetslösa inom fackföreningarna* i procent av hela det redovisade medlemsantalet:

	31/1	28/2	31/3	30/4	31/5	30/6	31/7	31/8	30/9	31/10	30/11	31/12
1911	—	12·0	10·4	6·7	3·5	3·2	2·9	3·1	2·3	4·3	4·4	8·5
1912	11·1	8·4	6·5	5·2	3·7	3·3	2·8	2·7	2·9	3·6	5·7	8·4
1913	8·9	7·1	5·7	4·0	2·6	2·7	2·5	2·3	2·2	2·6	4·4	7·5
1914	10·4	7·5	6·5	5·1	3·2	3·1	3·0	8·1	7·7	8·1	10·3	15·0
1915	14·8	12·0	11·2	8·5	6·7	6·3	4·0	3·6	3·5	3·8	4·5	7·7
1916	8·0	6·7	5·2	4·7	3·3	2·7	2·7	2·2	2·2	2·3	2·2	5·4
1917	5·9	5·5	7·0	4·4	2·8	3·1	3·3	2·8	2·4	2·8	2·4	5·8
1918	6·0	5·0	4·9	5·0	4·0	4·6	4·2	3·5	3·7	3·2	3·4	7·3
1919	7·5	7·6	8·1	7·5	6·1	4·6	3·8	3·2	3·1	3·2	3·8	7·2
1920	7·6	7·5	4·5	3·5	2·9	3·4	2·8	3·0	2·9	4·3	7·0	15·8
1921	20·1	20·7	24·5	24·2	25·1	27·7	27·9	27·4	27·3	27·1	28·8	33·2
1922	*34·8*	*32·1*	*30·6*	—	—	—	—	—	—	—	—	—

Arbetslöshetens utbredning inom olika fack framgår närmare av tabellen å sid. 524.

Arbetstillgången under första kvartalet 1922
enligt uppgifter från industriidkare m. fl.

Följande översikt över arbetstillgång m. m. inom olika yrken och näringar under första kvartalet av år 1922 är, liksom föregående redogörelser av samma slag, till huvudsaklig del grundad på uppgifter, som å särskilda frågeformulär insamlats från arbetsgivare inom olika näringsgrenar. Frågeformulären ha fortfarande till största delen infordrats genom socialstyrelsens ombud i orterna, vilka för närvarande uppgå till ett antal av 47, varav 21 äro föreståndare för arbetsförmedlingskontor, tillhörande Sveriges offentliga arbetsförmedling. Direkt av socialstyrelsen ha emellertid dylika uppgifter insamlats från arbetsgivare i Stockholm med närmaste omnejd ävensom från sådana arbetsgivare i landsorten, som i regel sysselsätta minst 200 arbetare.

För ifrågavarande kvartal ha besvarade formulär återkommit från 2 079 arbetsgivare med 205 111 arbetare inom industri och hantverk samt transportarbete, vartill kommer ett mindre antal uppgiftslämnare från jordbruk och andra näringsgrenar. En bearbetning av de inkomna svaren har givit vid handen, att arbetstillgången under första kvartalet 1922, i jämförelse med samma kvartal föregående år, ansågs såsom *bättre* av 326 arbetsgivare med 47 881 arbetare (23 %), såsom *oförändrad* av 620 arbetsgivare med 56 027 arbetare (27 %) och såsom *sämre* av 1 133 arbetsgivare med 101 203 arbetare (50 %).

Följande sammanställning möjliggör ett närmare bedömande av *arbetstillgången inom industri och hantverk under första kvartalet 1922* i jämförelse med motsvarande förhållande under föregående år:

	Antal redovisade arbetare (medeltal)	Arbetare (i %) anställda hos arbetsgivare, vilka angivit arbetstillgången såsom: A. mer än medelgod, B. medelgod, C. mindre än medelgod.											
		1:a kvartalet			2:a kvartalet			3:e kvartalet			4:e kvartalet		
		A.	B.	C.	A.	B.	C.	A.	B.	C.	A.	B.	C.
1911	178 648	51	36	13	58	29	13	57	28	15	58	31	11
1912	197 904	62	26	12	70	25	5	73	22	5	73	21	6
1913	252 047	71	23	6	77	20	3	76	19	5	74	21	5
1914	253 115	71	21	8	75	19	6	39	29	32	52	25	23
1915	264 540	63	22	15	67	21	12	77	15	8	77	16	7
1916	281 793	79	15	6	86	9	5	85	9	6	85	10	5
1917	273 888	74	12	14	69	13	18	66	14	20	61	18	21
1918	258 230	49	23	28	55	22	23	56	22	22	47	22	31
1919	256 612	30	22	48	45	19	36	50	22	28	57	25	18
1920	301 335	71	18	11	73	19	8	53	19	28	21	19	60
1921	219 683	10	12	78	12	11	77	16	16	68	15	21	64
1922	205 111	15	18	67	—	—	—	—	—	—	—	—	—

Då läget på arbetsmarknaden givetvis inverkar på och återspeglas i den offentliga arbetsförmedlingens verksamhet, meddelas ur de månatliga redogörelserna för nämnda verksamhet till ytterligare jämförelse efterföljande sammanställning, utvisande tillgång och efterfrågan på arbetskraft.

På 100 *lediga platser* kommo följande antal *ansökningar om arbete:*

	1:sta kvartalet 1922			4:e kvartalet 1921			1:sta kvartalet 1921		
	mars	febr.	jan.	dec.	nov.	okt.	mars	febr.	jan.
Jordbruk	192	274	333	344	235	156	102	113	122
Skogsbruk	335	312	366	431	284	533	83	53	110
Övriga näringsgrenar	420	514	502	488	415	304	288	354	276
Samtliga	381	479	482	473	384	263	240	301	246

Av de anförda siffrorna framgår, att konjunkturläget under första kvartalet alltjämt var synnerligen ogynnsamt. Antalet i rapporteringen deltagande arbetsgivare har visat en fortgående minskning, liksom antalet redovisade arbetare. Av dessa senare voro endast 15 % anställda hos arbetsgivare, vilka angivit arbetstillgången såsom mer än medelgod, medan icke mindre än 67 % tillhörde företag, från vilka arbetstillgången uppgivits vara sämre än medelgod. Sistnämnda siffra utvisar någon försämring gentemot närmast föregående kvartal, men däremot förbättring i förhållande till motsvarande kvartal 1921.

Med ledning av tabellen å sid. 454—455, som utgör en sammanfattning av de lämnade uppgifterna från arbetsgivare inom industri och hantverk, har utarbetats efterföljande allmänna översikt över *arbetstillgången inom vissa större näringsgrupper:*

	Arbetare (i %) anställda hos arbetsgivare, vilka angivit arbetstillgången såsom: A. mer än medelgod, B. medelgod, C. mindre än medelgod								
	1:a kvart. 1922			4:e kvart. 1921			1:a kvart. 1921		
	A.	B.	C.	A.	B.	C.	A.	B.	C.
Malmbrytning och metallindustri	7	4	89	6	7	87	6	11	83
Jord- och stenindustri	3	17	80	—	9	91	4	6	90
Trävaruindustri	4	29	67	13	26	61	11	13	76
Pappers- och grafisk industri	13	28	59	7	31	62	7	9	84
Livsmedelsindustri	25	32	43	29	31	40	21	42	37
Textil- och beklädnadsindustri	37	23	40	35	33	32	4	3	93
Läder-, hår- och gummivaruindustri	12	33	55	15	49	36	2	7	91
Kemisk-teknisk industri	13	7	80	8	10	82	10	4	86

Av de särskilda näringsgrupperna ha jord- och stenindustrien, pappers- och grafiska industrien samt kemisk-tekniska industrien haft att uppvisa en förskjutning i gynnsam riktning, medan inom träindustrien, läder-, hår- och gummivaruindustrien samt i någon mån även livsmedelsindustrien en försämring i förhållande till förra kvartalet synes ha inträtt. Grupperna malmbrytning och metallindustri samt textil- och beklädnadsindustri förete en mera obestämd tendens, i det en ökning kan konstateras både inom den kategori, som haft mer än medelgod arbetstillgång, och inom den, där marknadsläget varit under det normala.

Metallindustrien arbetade under i stort sett lika tryckta konjunkturer som förra kvartalet. Den snart sagt enda företagsgrupp inom hithörande branscher, som drevs under högtryck, var alltjämt de med ryska beställningar sysselsatta lokomotivverkstäderna. Bland de få tecken till en konjunkturförbättring, som i övrigt inrapporterats, må nämnas de under mars månad vidtagna driftsökningarna vid malmfälten i Gällivare. Inom de utan

kollektivavtal arbetande järnbruks- och verkstadsindustrierna störtes arbetsfreden, såsom i de föregående månadsöversikterna omförmälts, av åtskilliga mer eller mindre omfattande lönekonflikter.

Jord- och stenindustrien ger, som helhet betraktad, en icke fullt lika ogynnsam bild som föregående kvartal, beroende på ökad arbetstillgång vid en del företag inom porslins-, glas- och cementbranscherna. Inom tegel- och torvindustrierna låg driften däremot alltjämt i stor utsträckning nere, och kolgruvorna uppehöllo genomgående endast 3/4 drift.

För *trävaruindustrien* var en försämring ögonskenlig. De försök, som på hösten 1921 här och var gjordes att åter sätta sågverken i gång, måste i allmänhet uppgivas, sedan den påbörjade exporten genom sjöfartens inställande åter blivit avstängd. Med ingången av februari månad upphörde de till sågverksförbundet anslutna arbetsgivarna att vara bundna av kollektivavtal, varmed kunde förväntas gynnsammare produktionsbetingelser och ökad drift, men samtidigt uppseglade också ett flertal lönekonflikter, vilka omsider — i april — ledde till allmän arbetsavstängning. Inom snickeri- och möbelindustrien betecknades arbetstillgången likaledes såsom dålig, beroende bl. a. på den ringa byggnadsverksamheten.

Pappersindustrien hade liksom övriga exportindustrier att genomgå åtskilliga arbetskonflikter i samband med de pågående lönenedpressningarna; vid pappersbruken rådde under senare hälften av mars månad allmän lockout. Eljest synas konjunkturerna här ha i någon mån förbättrats. Under sista delen av kvartalet upptogs sålunda ökad drift vid ett flertal trämassefabriker.

Inom *livsmedelsindustrien* gjorde sig depressionen fortfarande gällande särskilt genom minskad efterfrågan å sprit- och maltdrycker samt tobaksvaror. Choklad- och konfektfabrikerna klagade i en del fall också över dålig avsättning, medan av andra arbetstillgången betecknades som bättre än förra kvartalet. Inom sockerindustrien rådde, fastän den egentliga kampanjen var över, tämligen god arbetstillgång vid flertalet fabriker. Vid kvarnarna var driften på en del ställen nerlagd under januari, men synes därefter ha satts i gång, ehuru arbetstillgången flerstädes betecknades som mindre god.

Textil- och beklädnadsindustrien framträdde liksom förra kvartalet såsom den näringsgrupp, som varit minst berörd av depressionen. Inom bomullsindustriens förnämsta centrum, Borås-distriktet, hade väverierna i allmänhet full drift, under det spinnerierna inställt arbetet en eller ett par dagar i veckan. Inom trikåbranschen hade åtminstone de större fabrikerna tämligen god arbetstillgång. Vad ylleindustrien i övrigt beträffar, synes under mars månad någon försämring ha gjort sig märkbar. I jämförelse med motsvarande kvartal 1921 ha emellertid flertalet arbetsgivare inom samtliga textilbranscher betecknat läget såsom förbättrat. Inom beklädnadsindustrien synes depressionens verkningar, såsom naturligt är, i främsta rummet ha träffat det dyrare beställningsskrädderiet.

	Näringsgrenar	Hela antalet		Tillgång å arbete							
				Mycket god		God		Medelgod		Mindre god	
		A-g.	Arb.	A-g.	Arb.	A-g.	Arb.	A-g.	Arb.	A-g.	Arb.
	Malmbrytning och metallindustri:										
1	Malmgruvor	53	7 565	—	—	3	103	—	—	7	1 816
2	Malmförädlingsverk	64	19 035	—	—	—	—	3	989	9	3 727
3	Järn- och stålmanufaktur	72	5 659	1	100	2	264	6	446	20	2 061
4	Mekaniska verkstäder	234	17 863	2	2 268	12	879	17	784	44	4 274
5	Skeppsvarv	20	5 103	—	—	2	530	2	94	7	2 171
6	Elektromekanisk industri	21	4 618	—	—	—	—	—	—	6	895
7	Annan metallindustri	45	2 261	—	—	4	187	1	12	11	728
	Jord- och stenindustri:										
8	Kolgruvor	7	2 641	—	—	—	—	—	—	—	—
9	Torvindustri	23	454	—	—	1	30	3	107	6	69
10	Stenbrott och stenhuggerier	38	3 024	—	—	1	34	5	392	11	662
11	Kakel-, porslins- och lerkärlsindustri	16	2 339	—	—	4	267	5	1 054	3	942
12	Tegelbruk	69	1 299	—	—	1	25	3	45	18	129
13	Glasbruk	20	2 201	—	—	1	48	5	384	4	454
14	Cementfabriker, kalkbruk m. m.	40	3 097	—	—	3	104	6	502	10	598
	Trävaruindustri:										
15	Sågverk	201	15 474	2	56	10	722	51	5 185	60	5 575
16	Snickeri- och möbelfabriker	137	5 009	1	3	3	75	20	773	37	1 540
17	Annan trävarufabrikation	12	380	—	—	1	15	—	—	6	293
	Pappers- och grafisk industri:										
18	Trämassefabriker	66	9 996	—	—	8	1 932	21	3 654	24	3 071
19	Pappersbruk	29	6 049	—	—	2	489	8	1 932	8	1 312
20	Bokbinderier och annan pappersind.	43	2 675	—	—	3	158	5	324	16	911
21	Boktryckerier och grafiska anstalter	89	4 639	—	—	10	404	17	760	37	2 229
	Livsmedelsindustri:										
22	Kvarnindustri	23	1 118	—	—	4	268	4	326	12	443
23	Bagerier	43	1 820	1	54	8	261	14	696	15	691
24	Sockerindustri	25	3 972	—	—	5	1 434	10	1 869	7	542
25	Choklad- och konfektfabriker	23	2 676	1	59	5	1 101	6	740	8	662
26	Bryggerier och bränn erier	52	3 412	—	—	7	651	12	1 163	25	1 278
27	Tobaksfabriker	10	3 264	—	—	1	174	3	324	3	909
28	Annan livsmedelsindustri	36	1 416	—	—	11	362	15	563	7	343
	Textil- och beklädnadsindustri:										
29	Bomullsindustri	38	10 343	2	511	10	3 165	14	2 771	10	3 728
30	Jute- och linneindustri	10	2 712	—	—	3	1 225	1	139	5	1 104
31	Ylleindustri	51	6 931	2	134	7	2 211	9	1 590	23	2 268
32	Trikåfabriker	29	3 433	1	56	6	2 154	9	743	7	267
33	Skrädderi- och sömnadsyrket	57	4 603	1	98	10	1 499	14	1 188	16	1 044
34	Annan hithörande industri	63	3 387	1	27	14	633	14	772	20	1 356
	Läder-, hår- o. gummivaruindustri:										
35	Garverier och läderfabriker	21	1 163	1	28	3	152	5	285	6	321
36	Skofabriker	47	5 983	2	164	8	774	13	1 907	12	1 346
37	Gummivarufabriker	7	2 154	—	—	—	—	3	961	3	1 180
38	Annan läder-, hår- och gummivaruind.	33	1 131	2	108	2	43	3	230	13	420
	Kemisk-teknisk industri:										
39	Ljus-, tvål-, olje- och färgfabriker	22	773	—	—	5	332	7	109	6	199
40	Konstgödningsfabriker	8	843	—	—	3	503	1	17	3	203
41	Tändsticksfabriker	9	5 661	—	—	—	—	—	—	—	—
42	Annan kemisk-teknisk industri	23	1 917	—	—	4	389	5	532	6	407
43	**Byggnadsverksamhet**	51	1 616	—	—	2	115	6	319	8	345
44	**Kraft-, belysnings- o. vattenverk m. m.**	40	5 540	1	872	11	1 323	13	1 636	8	767
45	**Handel och varulager**	36	1 529	2	47	11	402	7	332	12	691
46	**Land- och sjötransport**	23	6 333	—	—	3	1 147	4	278	10	4 415
47	Summa	**2 079**	**205 111**	**23**	**4 585**	**214**	**26 584**	**370**	**36 927**	**589**	**58 384**
48	*Summa* 4:de kv. 1921	2 136	211 740	35	6 878	252	24 328	409	45 373	511	50 735
49	» 3:dje » »	2 191	214 827	35	6 682	288	28 395	412	34 582	575	56 997
50	» 2:dra » »	2 275	219 181	29	4 715	232	20 855	349	24 373	559	60 439
51	» 1:sta » »	2 311	232 982	22	2 874	191	19 246	285	28 007	589	61 596

Dålig		Arbetstillgången i jämförelse med samma kvartal föregående år: Bättre		Oförändrad		Sämre		Tillgång å arbetskraft: Brist		Normal tillgång		Överflöd		
A-g.	Arb.	A-g.	Arb.	A-g.	Arb.	A-g.	Arb.	A-g.	Arb.	A-g.	Arb.	A-g.	Arb.	
43	5 646	2	57	14	1 474	37	6 034	—	—	3	60	50	7 505	1
52	14 319	6	3 576	17	2 821	41	12 638	—	—	5	767	59	18 268	2
43	2 788	15	1 400	18	2 152	39	2 107	—	—	10	468	62	5 191	3
159	9 658	16	46 64	45	3 466	173	9 733	—	—	47	5 337	187	12 526	4
9	2 308	1	183	5	1 111	14	3 809	—	—	4	1 108	16	3 995	5
15	3 725	—	—	4	231	17	4 387	—	—	3	184	18	4 434	6
29	1 334	9	680	10	313	26	1 268	1	15	8	469	36	1 777	7
7	2 641	—	—	1	533	6	2 108	—	—	1	406	6	2 235	8
13	248	1	12	4	135	18	307	—	—	4	107	19	347	9
21	1 936	4	77	10	1 183	24	1 764	—	—	6	147	32	2 877	10
4	76	9	1 426	2	138	5	775	1	235	7	1 026	8	1 078	11
47	1 100	3	14	22	181	44	1 104	—	—	6	61	63	1 238	12
10	1 315	8	736	5	221	7	1 244	—	—	3	216	17	1 985	13
21	1 893	4	631	11	933	25	1 533	—	—	4	746	36	2 351	14
78	3 936	18	1 069	68	7 081	115	7 324	—	—	26	1 729	175	13 745	15
76	2 618	17	610	33	1 127	87	3 272	—	—	29	878	108	4 131	16
5	72	1	30	5	122	6	228	—	—	3	102	9	278	17
13	1 339	13	2 333	13	2 021	40	5 642	—	—	7	810	59	9 186	18
11	2 316	11	2 647	7	1 252	11	2 150	—	—	5	765	24	5 284	19
19	1 282	4	302	11	590	28	1 783	—	—	6	422	37	2 253	20
25	1 246	8	425	18	954	63	3 260	—	—	23	1 399	66	3 240	21
3	81	3	303	8	305	12	510	—	—	5	289	18	829	22
5	118	4	192	20	563	19	1 065	—	—	18	556	25	1 264	23
3	127	2	732	16	2 817	7	423	—	—	3	662	22	3 310	24
3	114	10	1 194	4	280	9	1 202	—	—	7	522	16	2 154	25
8	320	—	—	16	1 401	36	2 011	—	—	7	339	45	3 073	26
3	1 857	—	—	2	350	8	2 914	—	—	2	350	8	2 914	27
3	148	4	115	22	778	10	523	—	—	15	593	21	823	28
2	168	29	7 720	8	2 500	1	123	5	2 360	24	6 350	9	1 633	29
1	244	5	1 433	3	989	2	290	1	475	4	1 082	5	1 155	30
10	728	25	4 506	13	1 361	13	1 064	1	236	23	3 690	27	3 005	31
6	213	17	3 065	4	189	8	179	1	1 205	18	1 679	10	549	32
16	774	13	1 129	20	1 802	24	1 672	2	164	35	3 191	20	1 248	33
14	599	19	1 150	26	1 257	18	980	1	40	32	1 629	30	1 718	34
6	377	6	445	10	555	5	163	—	—	8	366	13	797	35
12	1 792	7	912	21	2 955	19	2 116	—	—	22	2 402	25	3 581	36
1	13	2	238	2	1 331	3	585	—	—	1	20	6	2 134	37
13	330	6	186	9	366	18	579	—	—	7	307	26	824	38
4	133	9	407	8	253	5	113	—	—	4	244	18	529	39
1	120	—	—	7	736	1	107	—	—	2	137	6	706	40
9	5 661	—	—	—	—	9	5 661	—	—	1	1 511	8	4 150	41
8	589	5	454	13	1 217	5	246	—	—	5	593	18	1 324	42
35	837	2	39	17	668	32	909	—	—	8	187	43	1 429	43
7	942	1	13	25	3 236	14	2 291	—	—	8	430	32	5 110	44
4	57	4	114	15	548	17	867	—	—	8	262	28	1 267	45
6	493	3	2 662	8	1 531	12	2 140	—	—	3	1 657	20	4 676	46
883	**78 631**	**326**	**47 881**	**620**	**56 027**	**1 133**	**101 203**	**13**	**4 730**	**480**	**46 255**	**1 586**	**154 126**	47
929	84 426	212	30 913	460	41 173	1 464	139 654	9	1 771	522	48 948	1 605	161 021	48
881	88 171	182	24 336	456	43 708	1 553	146 783	13	1 492	631	48 693	1 547	164 642	49
1 106	108 799	99	10 969	389	31 131	1 787	177 081	18	1 092	599	43 407	1 658	174 682	50
1 224	121 259	75	7 404	366	37 393	1 870	188 185	10	268	593	52 210	1 708	180 504	51

Inom *läder-, hår- och gummivaruindustrien* gjorde sig i jämförelse med förra kvartalet en försämring gällande, varemot läget måste betecknas såsom avgjort bättre än motsvarande tid 1921, då — såsom tablån å sid. 452 utvisar — mer än 90 % av hithörande arbetare voro anställda vid företag med mindre än medelgod arbetstillgång (mot nu blott 55 %).

Inom *kemisk-tekniska industrien* hade särskilt tändsticksfabrikerna fortfarande dålig arbetstillgång. Däremot medförde vårens annalkande ökat arbete för bl. a. en del konstgödnings- och färgfabriker.

Byggnadsverksamheten låg till större delen nere under hela kvartalet, om icke annat så i avvaktan på de gällande kollektivavtalens utlöpande den 1 april och därpå följande nedgång i arbetsprisen.

För *transportarbetarna* medförde den stränga vintern med därav följande ishinder i flertalet av rikets hamnar en kännbar inskränkning i arbetstillgången. Undantag gjorde endast de skånska hamnstäderna, där arbetstillgången betecknats såsom i stort sett normal.

Inom *jordbruket* förekom såsom en följd av årstiden ingen större efterfrågan å arbetskraft, varför de lantarbetare, som under hösten icke lyckades få anställning, merendels fortfarande torde gått arbetslösa eller varit hänvisade till tillfälliga sysslor, där sådana stått att få. Med hänsyn till de dåliga konjunkturerna å trävarumarknaden har den viktigaste inkomstkällan å landsbygden vintertid, skogsarbetet, emellertid varit mindre givande än eljest, varför staten och kommunerna i många fall fått träda emellan med anskaffande av nödhjälpsarbeten. I Mälarprovinserna har man på sina håll funnit sig bäst lösa frågan på så sätt, att de entledigade arbetarna beretts tillfälle bo kvar hos sina föregående arbetsgivare och å dessas skogsmarker sysselsatts med nödhjälpsarbeten för kommunens räkning. I vad mån den varmare årstiden skall åtminstone å jordbrukets arbetsmarknad kunna åvägabringa mer normala förhållanden var med hänsyn till den sena våren knappast möjligt att bedöma ens vid slutet av kvartalet.

Arbetslönernas stegring 1913—1921 i Sverige och vissa andra länder.

Den inom socialstyrelsen pågående undersökningen rörande arbetslönernas genomsnittliga stegring inom olika yrkesgrenar under tiden 1913—1921, vilken utgör en fortsättning av den förut utförda undersökningen av lönestegringen t. o. m. år 1920,[1] föreligger i det närmaste färdig. Den ännu återstående granskningen av vissa uppgifter torde icke i någon nämnvärd grad komma att inverka på den beräkning av den genomsnittliga lönestegringen för de olika industrigrenarna tillsammantagna, vilken utförts

[1] Jfr Soc. Medd. årg. 1921, sid. 587.

på undersökningens närvarande stadium. Resultaten av denna beräkning kunna därför redan nu meddelas, ehuru med betoning av att siffrorna måste anses som endast *preliminära* och alltså kunna visa sig vara något lägre eller högre än de definitiva siffror, som senare komma att framläggas. I varje fall blir skillnaden mellan de preliminära och de definitiva siffrorna med största sannolikhet endast obetydlig.

Beräkningen grundar sig på uppgifter från 3 112 företag, från vilka redovisats 215 764 arbetare. I genomsnitt för samtliga dessa arbetare (män, kvinnor och minderåriga) skulle under år 1921 löneinkomsten hava utgjort c:a 12 kronor per dagsverke och 3 000 kronor per år och arbetare. Dessa siffror beteckna en ökning från motsvarande tal år 1913 med 214 resp. 175 % och i jämförelse med år 1920 en ökning av dagsinkomsten med 1 %, men en minskning av årsinkomsten med 7 %. Motsvarande tal särskilt för vuxna män, för vuxna kvinnor och för minderåriga visas av nedanstående tablå:

	Inkomst per dagsverke			Inkomst per år och arbetare		
	Kronor 1921	Ökning i % 1913—1921	Minskn. i % 1920—1921	Kronor 1921	Ökning i % 1913—1921	Minskn. i % 1920—1921
Manliga arbetare . .	13·12	204	1	3 363	171	7
Kvinnliga » . .	7·70	229	2	1 820	180	15
Minderåriga » . .	5·30	201	4	1 193	146	18

Att dagsinkomsten för alla arbetare tillsammantagna företer någon ökning sedan 1920, men minskning för de särskilda grupperna män, kvinnor och minderåriga var för sig, beror på att de högre avlönade vuxna arbetarna under 1921 varit proportionsvis mera talrikt representerade än föregående år.

Därest relativa antalet män, kvinnor och minderåriga varit detsamma år 1921 som år 1913 och lönestegringen inom varje särskild kategori varit den, som utvisas av den anförda tablån, blir den genomsnittliga lönestegringen under tiden 1913—1921 för alla arbetare tillsammantagna 205 % per dagsverke och 171 % per år och arbetare i stället för ovan angivna 214 resp. 175 %. De indextal, som skulle angiva den allmänna lönenivåns genomsnittliga höjd år 1921, om löneinkomsterna år 1913 antagas vara lika med 100, kunna sålunda beräknas till 305 resp. 271. Motsvarande indextal för föregående år meddelas här nedan jämte de genomsnittliga levnadskostnadernas indextal.

Indextal	1913	1914	1915	1916	1917	1918	1919	1920	1921
Levnadskostnader	100	102	115	130	162	225	261	269	241
Löneinkomster per dagsverke	100	102	108	120	146	207	266	309	305
Löneinkomster per år och arbetare . . .	100	100	107	120	143	200	256	294	271

Man finner härav, att medan levnadskostnaderna från år 1920 till år 1921 minskats med c:a 10 %, arbetslönerna sjunkit endast med 1 % per dagsverke samt med 8 % per år och arbetare. Som av tablån ävenledes framgår, var den stegring av arbetslönerna, som ägde rum under tiden 1913—1921, större än levnadskostnadsökningen under samma tidsperiod.

Med ledning av dessa indextal har omstående diagram uppgjorts.

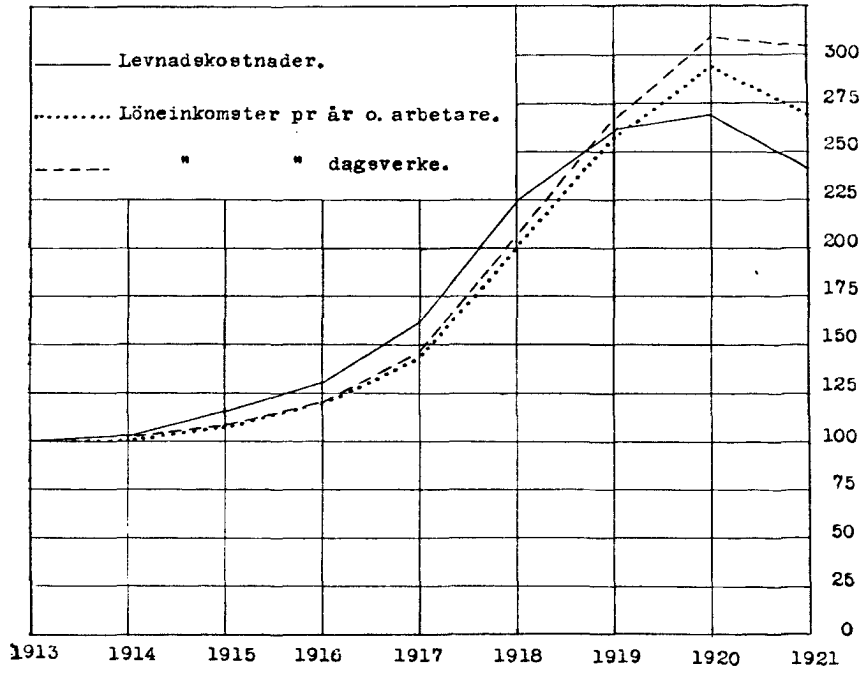

Av *främmande* länder erbjuda Norge och Danmark det bästa materialet för en jämförelse med vårt land, vad daglönernas stegring beträffar. För *Norge* har man den av norska arbetsgivarföreningens statistiska kontor verkställda undersökning, vars resultat återgåvos i fjärde häftet av denna tidskrift (sid. 340). Lönestegringen från 1914 till 1921 torde, om hänsyn tages endast till de manliga arbetarna, kunna beräknas till i medeltal omkring 265 %.[1] Från *Danmark* föreligga statistiska departementets likaledes förut refererade undersökningar, vilka för år 1921 givit vid handen en genomsnittlig timlön av 2 kr. under första kvartalet, 1·86 under andra kvartalet och 1·70 under senare delen av året (efter den s. k. augustiregleringen). Räknar man som ett årsmedeltal med siffran 1·80, motsvarande en dagsinkomst (per 8 timmar) av 14·40, blir genomsnittliga ökningen från 1914 c:a 200 %; sistnämnda år beräknades nämligen timlönen till 50 öre, vilket med då gällande medelarbetstid (9 ½ timmar) motsvarade 4·75 per dag.

I efterföljande tablå hava de ovan anförda utländska siffrorna sammanställts med motsvarande svenska statistik. Man har här även för Sveriges vidkommande tagit året *1914* till utgångspunkt och beräknat indextal på basis av detta års lönenivå, vilken satts lika med 100.

Till jämförelse meddelas i tablån även indexsiffror utvisande levnads-

[1] De kvinnliga arbetarna ha i denna kalkyl måst lämnas ur räkningen, då uppgift saknas om dessas antal i förhållande till sammanlagda arbetarantalet.

kostnadernas stegring i resp. länder. Den för Sverige angivna siffran är ett medeltal av indextalen för den 1 januari, 1 april, 1 juli, 1 oktober och 31 december 1921 (1 januari 1922). För Norge har angivits levnadskostnadssiffran för december 1921, samma tidpunkt som lönestatistiken avser, och för Danmark motsvarande indextal för juli 1921. Genom att kombinera dessa indextal med dem, som framställa penninglönernas stegring, kan man erhålla uttryck även för reallönernas stegring i de olika länderna.

Indextal, utvisande arbetslönernas och levnadskostnadernas höjd år 1921 jämförd med år 1914 (= 100).

	Sverige	Norge	Danmark
Levnadskostnader	241	284	237
Genomsnittlig dagsinkomst	302	365	300

De svenska och danska siffrorna visa en påfallande stor överensstämmelse såväl vad levnadskostnads- som lönestegringen angår. I Norge har ökningen i båda hänseendena varit större, i trots av att man här haft att räkna icke med årsmedeltal, såsom i de båda andra länderna, utan med ställningen under årets sista månad. Reallönernas ökning, d. v. s. den procentuella skillnaden mellan de båda indextalen, har i alla tre länderna varit i det närmaste lika stor; siffrorna ligga mellan 25 och 29 %.

Vad lönenivåns förändringar i övriga länder beträffar, må hänvisas till de i tredje och femte häftena av denna tidskrift refererade undersökningarna i England, Kanada och Förenta staterna. I England räknade man, såsom härav framgår, i februari 1922 med en i genomsnitt dubbelt så hög lönenivå som 1914, d. v. s. en löneindex av c:a 200, medan levnadskostnadssiffran vid samma tidpunkt var 188. Vid närmast föregående löneundersökning, som ägde rum i december 1920, då lönerna torde ha stått som högst, beräknades indextalet till c:a 270; 1921 års lönenivå ligger sålunda mellan dessa två gränser. Vad beträffar de amerikanska undersökningarna, vilka — om 1914 års lönenivå tages till utgångspunkt — komma till ett indextal av 189 för Förenta staterna (i maj 1921) och 167 för Kanada (i september), så äro dessa icke fullt jämförliga med den svenska statistiken av den orsak, att man vid dessa undersökningar genomgående räknat icke med faktiska arbetsförtjänster utan med gällande normallöner. Det för Förenta staterna erhållna resultatet stämmer emellertid mycket väl samman med de å sid. 485 i detta häfte refererade beräkningarna av The National Industrial Conference Board, vilka gå ut på att reallönerna i juni 1921 i genomsnitt lågo 14·3 % högre än 1914. Då levnadskostnadsindex enligt den av samma institution utarbetade statistiken vid mitten av 1921 utgjorde 163·1, skulle motsvarande löneindex sålunda vara 186·4. — För Förenta staternas vidkommande föreligger förutom ovan anförda statistik dessutom för tiden intill 1920 en speciellt för jämförelse mellan löner och levnadskostnader utarbetad s. k. generalindex (se sid. 503), men har någon fortsättning av denna indexserie för år 1921 åtminstone ännu ej publicerats.

Kollektivavtal i Sverige vid årsskiftet 1920/21.[1]

I de av socialstyrelsen utgivna årsredogörelserna för kollektivavtal i Sverige har behandlats huvudinnehållet i de under resp. år nyingångna kollektivavtalen. Föreliggande utredning omfattar däremot, i likhet med den av kommerskollegii avdelning för arbetsstatistik på sin tid utarbetade redogörelsen för kollektivavtal vid årsskiftet 1907/08, samtliga vid en tidpunkt, årsskiftet 1920/21, i riket gällande kollektivavtal. Utredningen är publicerad i två delar, nämligen Del I: Kollektivavtalens utbredning och innehåll, samt Del II: Kollektivavtal i urval.

Förstnämnda del innehåller en allmän redogörelse för avtalens utbredning samt en statistisk bearbetning av sådana avtalsbestämmelser, vilka äro likartade eller gemensamma för avtal inom olika näringsgrenar, såsom arbetets ledning, föreningsrätt, tvisters behandling, avlöningsform, semester, ersättning vid olycksfall och sjukdom m. m. I allmänhet har man härvid sökt att genom jämförelser med föregående utredningar, företrädesvis 1907/08 års grundläggande undersökning, belysa kollektivavtalens utveckling i olika avseenden under de senare åren. Beträffande avtalens lönesatser har i en tabellbilaga meddelats nominativa uppgifter om lönerna i varje särskilt avtal, upptagande lönesatser för vissa arbetargrupper. Vidare innehåller denna del en textavdelning, i vilken behandlats avtals- och organisationsförhållanden inom vissa särskilda näringsgrenar. Denna framställning avser att belysa den betydelsefulla utveckling, som jämsides med yrkes- och fackorganisationernas utbredning och konsolidering under det sista årtiondet ägt rum med avseende å kollektivavtalens såväl omfattning som innehåll, ävensom att närmare redogöra för vissa avtalsbestämmelser, såsom rörande arbetstiden och lönerna m. m., vilka till huvudsaklig del bero på arbetets art och därför erhållit sin speciella utformning inom resp. näringsområden.

Del II innehåller ett urval av kollektivavtal inom olika näringsgrenar, avtryckta in extenso. Den ledande principen vid urvalet har varit att erhålla en såvitt möjligt för särskilda näringsområden representativ samling avtal. Sålunda hava i främsta rummet medtagits riksavtal och s. k. allmänna bestämmelser, där sådana upprättats, ävensom mera omfattande distrikts- och ortsavtal. Härjämte hava utvalts en del typiska avtal vid enskilda arbetsföretag.

I det följande meddelas en översikt över huvudresultaten av den statistiska utredningen rörande kollektivavtalens utbredning och innehåll.

[1] Utgör en sammanfattning av huvudinnehållet av den av socialstyrelsen i serien Sveriges officiella statistik utgivna publikationen med denna titel.

Kollektivavtalens utbredning. Kollektivavtalet har i vårt land under de senare åren nått en, såväl absolut som relativt taget, synnerligen betydande utbredning. Enligt till socialstyrelsen inkomna uppgifter funnos vid årsskiftet 1920/21 sammanlagt 2 278 avtal, vilka hade godkänts av 12 778 arbetsgivare och 437 587 arbetare. Fördelningen av kollektivavtalen på olika näringsgrupper framgår av nedanstående tablå:

Näringsgrupper	Antal kollektiv-avtal	Antal av kollektivavtal berörda arbets-givare	arbetare
Malmbrytning och metallindustri	137	751	104 345
Jord- och stenindustri	208	302	24 810
Trävaruindustri och skogsbantering	278	693	41 589
Pappers- och grafisk industri	111	736	43 742
Livsmedelsindustri	276	1 280	28 846
Textil- och beklädnadsindustri	117	1 018	33 747
Läder-, hår- och gummivaruindustri	75	1 351	15 851
Kemisk-teknisk industri	85	84	11 701
Byggnadsverksamhet	307	2 196	25 935
Kommunala verk och arbeten m. m.	136	120	14 608
Handel och varulager	134	565	6 248
Land- och sjötransport	337	950	47 717
Jordbruk och fiske	14	1 372	26 690
Annan yrkesrörelse	63	1 360	11 758
Summa	**2 278**	**12 778**	**437 587**

Den starka avtalsutvecklingen under de sista åren har gjort sig gällande inom flertalet näringsområden. I stort sett torde den kollektiva avtalsformen numera kunna anses vara genomförd vid alla mera betydande industriföretag.

Inom gruppen *malmbrytning och metallindustri* uppgick hela antalet sysselsatta arbetare under det senaste år (1919), för vilket statistik häröver föreligger, till omkring 140 000. De avtalsberörda arbetarna (104 345) utgöra inemot 75 % av detta antal. Särskilt vid gruvorna har kollektivavtalet under år 1920 gjort stora landvinningar och omfattar såväl de mellansvenska som de lappländska gruvfälten. Vid järnverken samt mekaniska verkstadsindustrien och därmed sammanhängande företag hava befintliga riksavtal erhållit allt vidsträcktare tillämpning.

De för *jord- och stenindustrien* redovisade arbetarna torde motsvara omkring 60 % av hela antalet sysselsatta arbetare (41 372). Inom kolgruveindustrien finnas sedan gammalt kollektivavtal träffade för praktiskt taget samtliga arbetare. Även glasbruken samt större företag inom byggnadsämnesindustrien (kalk- och tegelbruk) tillämpa numera i största utsträckning kollektivavtal. Torvindustrien kan likaså under de sista åren uppvisa ett betydande antal avtal. Däremot kan beträffande stenbrott och stenhuggerier iakttagas en stark tillbakagång i avtalens omfattning, vilket givetvis sammanhänger med den sedan krigsutbrottet rådande depressionen inom denna näringsgren.

Avtalen vid sågverk och brädgårdar, lådfabriker samt snickeri- och möbelfabriker med tillsammans över 35 000 arbetare torde omfatta så gott som hela den i större skala bedrivna *trävaruindustrien*, skogshantering undantagen. Hantverket sysselsätter självfallet ett relativt stort antal arbetare, vilket förklarar, att ej mer än 62 % av trävaruindustriens omkring 65 000 arbetare äro berörda av kollektivavtal.

Näringsgruppen *pappers- och grafisk industri* har att uppvisa den procentuellt sett största utbredningen av kollektivavtalen. Icke mindre än 97·8 % av i industristatistiken upptagna arbetare (44 716) hava arbetsvillkoren reglerade genom kollektivavtal. Vid tryckerier och bokbinderier har den kollektiva avtalsformen varit allmänt genomförd sedan mer än ett årtionde, varemot inom cellulosa- och pappersindustrierna detta blivit fallet först under de senare åren.

Inom *livsmedelsindustrien*, där 28 846 arbetare eller omkring 60 % av samtliga arbetare äro berörda av kollektivavtal, hava avtalen vunnit allmän tillämpning vid sockerfabriker, tobaksfabriker och margarinfabriker. Övriga hithörande näringsgrenar omfatta i stor utsträckning småföretag, vilka i regel icke hava slutit avtal med sina arbetare.

Textil- och beklädnadsindustrien samt *läder-, hår- och gummivaruindustrierna*, inom vilka resp. 72·0 och 87·7 % av arbetarantalet äro berörda av kollektivavtal, torde, vad beträffar den fabriksmässiga tillverkningen, i sin helhet hava arbetsvillkoren fastställda i avtal, medan en del mindre företagare inom skrädderi- och skomakeribranschen, särskilt å landsbygden, stå utanför avtalsrörelsen.

Vid samtliga tändsticksfabriker i riket äro arbetsförhållandena avtalsmässigt reglerade, varemot inom övriga grenar av den *kemisk-tekniska industrien* avtalens utbredning är mindre omfattande; tillsammans beröras 66·5 % av de 17 605 arbetare, som år 1919 beräknades sysselsatta på detta område.

Inom *byggnadsverksamheten* synas kollektivavtalen beträffande de egentliga byggnadsfacken och måleriarbetarna hava i stort sett bibehållit samma omfattning som under de senaste tio åren. En starkare utveckling har förekommit inom elektriska installationsfacket, där den kollektiva avtalsformen numera även tillämpas på landsbygden.

Stadskommunernas verk och arbeten, vid vilka avtalen år 1908 hade ernått vidsträckt giltighet, men efter storstrejksåret visat stark tillbakagång, hava under de fyra sista åren ånyo allmänt infört kollektivavtal för sina arbetare.

Inom näringsgrupperna *handel och varulager* samt *land- och sjötransport* har kollektivavtalet vunnit allt större omfattning, vad beträffar sistnämnda näringsgren i främsta rummet genom de år 1919 ingångna riksavtalen med sjöfolksorganisationerna. De enskilda järnvägarnas personal torde, sedan år 1919 avtal träffats även med kontorspersonalen, i sin helhet vara berörd av kollektivavtal.

Jordbrukets arbetsförhållanden, vilka tidigare endast å enstaka platser hade fastställts kollektivt, hava likaså från år 1919 blivit mera allmänt

berörda av kollektiva avtal. Tillhopa omfatta dock avtalen på detta område endast omkring 26 000 arbetare eller en ringa del av samtliga lantarbetare, men indirekt torde avtalen, vilka gälla mellan organisationer inom större distrikt, hava reglerat arbetsvillkoren för ett avsevärt större antal arbetare.

Inom gruppen *annan yrkesrörelse* kunna för år 1920 redovisas avtal inom några yrken, där sådana tidigare icke förekommit. Detta är bl. a. förhållandet med restaurangpersonal (c:a 7 000 anställda) samt apotekens farmaceuter.

Kollektivavtalens parter. Av kollektivavtalen äro flertalet eller 1 476, omfattande 391 616 arbetare, träffade av organisationer på såväl arbetsgivarsom arbetarsidan. Arbetsgivarsammanslutningar såsom part saknas i 791 avtal (45 661 arbetare), i vilka fall sålunda den enskilde fabriksägaren eller ett antal enskilda arbetsgivare slutit avtal med en arbetarorganisation. Att parten på arbetarsidan icke är en organisation är mycket ovanligt. Endast 11 avtal, omfattande 310 arbetare, hava träffats av icke organiserade arbetare.

Kollektivavtalens giltighetsområde och giltighetstid. Efter *giltighetsområdet* hava kollektivavtalen indelats i avtal, avseende en enstaka arbetsplats, en ort, ett visst distrikt eller annan större landsdel samt slutligen hela riket.

De flesta avtalen eller 1 550, omfattande 159 931 arbetare, beröra enskilda arbetsplatser, 646 avtal med 52 946 arbetare reglera arbetsförhållandena för samtliga eller större delen av företagen inom en industri å en ort och 49 avtal med 34 089 arbetare gälla för större eller mindre distrikt. Riksavtal hava träffats inom följande näringsgrenar: järn- och stålverk, mekaniska verkstäder, glasbruk, snickeri- och möbelfabriker, pappersbruk, bokbinderier, litografiska anstalter, tryckerier, kvarnar, tobaksfabriker, textilindustri, konfektionsfabriker, garverier, skofabriker, pälsvarufabriker, rörledningsfirmor, vidare för elektriska montörer, enskilda järnvägarnas kontorspersonal, telegraf- och telefonarbetare, rederiernas personal, restaurangpersonal samt apotekens farmaceuter. Tillsammans finnas 33 riksavtal, berörande 190 621 arbetare.

Kollektivavtal ha under de senare åren — givetvis till följd av det inom näringslivet rådande osäkerhetstillståndet — i allmänhet ingåtts endast för relativt korta tidsperioder. *Giltighetstiden* är sålunda enligt 1920/21 gällande avtal fastställd till kortare tid än 1 år för 285 avtal med 37 997 arbetare och till 1 år för 1 406 avtal, omfattande 286 464 arbetare. För 346 avtal (81 649 arbetare) är giltighetstiden 1 à 2 år och för 203 avtal 2 à 3 år. Endast 4 avtal (777 arbetare) gälla för längre tid än 3 år.

Utlöpningstiden infaller under årets sista kvartal för 876 avtal, berörande 279 953 arbetare eller omkring 64 % av samtliga. Flertalet av dessa avtal upphöra att gälla den 31 december. Årsskiftet kan alltså, att döma av kollektivavtalen, sägas vara den mest kritiska tidpunkten på arbetsmarknaden i vårt land.

Bestämmelser om arbetets ledning, föreningsrätt m. m. Arbetsgivarens rätt att *leda och fördela arbetet* samt fritt antaga och avskeda arbetare, oavsett om de äro organiserade eller ej, är fastslagen i 1 602 avtal, berörande 335 742 arbetare. Av dessa innehålla 35 avtal föreskrifter i enlighet med »§ 23» av svenska arbetsgivareföreningens stadgar utan något modifierande tillägg. I samtliga övriga hithörande avtal kompletteras § 23 med bestämmelser till skydd för föreningsrätten, i de flesta fall (1 303 avtal) formulerade i överensstämmelse med den s. k. kompromissen av december 1906.

Bestämmelser till skydd för *föreningsrätten* förekomma i 1 626 avtal (389 864 arbetare), därav i 59 avtal utan samband med stadgande om arbetets ledning. I 788 avtal med 236 485 arbetare återfinnes emellertid en klausul angående inskränkning i föreningsrätten för innehavare av vissa anställningar, som innebära särskilt uppdrag att bevaka arbetsgivarens intressen (förmän, verkmästare m. fl.).

Tvisters behandling samt regler för förhandling mellan parterna. Regler för behandling av tvister under kollektivavtalens giltighetstid finnas upptagna i 1 811 avtal, omfattande inemot 94 % av samtliga avtalsberörda arbetare. Av dessa avtal föreskriva 1 152 med 237 971 arbetare endast en instansordning genom bestämmelsen, att tvist mellan parterna rörande avtalens tolkning och tillämpning icke får föranleda omedelbar arbetsinställelse från någondera sidan, utan att förhandlingar om tvistens biläggande skola äga rum, först mellan de närmast i tvisten intresserade och därefter, om enighet ej uppnås, mellan parternas huvudorganisationer. I 639 avtal med 160 063 arbetare föreskrives, att om förhandlingar mellan parterna icke lett till resultat tvister av detta slag skola hänvisas till avgörande av skiljenämnd. Enligt några få avtal, varibland märkas avtalen för kommunalarbetare i Stockholm, Göteborg och Malmö, skola även tvister rörande löneförmåner i sista hand avgöras genom skiljedomsförfarande.

Bestämmelser om avlöning. Löneformen är i flertalet kollektivavtal såväl ackord- som tidlön. Enbart ackordsbestämmelser förekomma i 26 avtal och enbart tidlönsbestämmelser i 788 avtal; 1 464 avtal med 338 437 arbetare föreskriva eller medgiva användande av båda löneformerna. I sammanlagt 254 avtal (80 584 arbetare) med bestämmelser om ackordsarbete är arbetaren *garanterad tidlönen* vid allt ackordsarbete, medan enligt 415 avtal (93 762 arbetare) sådan garanti lämnas endast för vissa fall, t. ex. då arbetet ej upptagits i på förhand uppgjord ackordsprislista. I 822 avtal saknas varje bestämmelse om garanterad tidlön vid ackordsarbete.

Lönen utgår enligt flertalet avtal uteslutande i penningar. För jordbrukets statare är dock *naturaavlöning* regel. Men även inom industrien, särskilt vid anläggningar belägna på landsbygden, förekommer naturaavlöning. I sammanlagt 368 avtal med 102 829 arbetare påträffas bestämmelser om avlönings utgående in natura av ett eller annat slag, såsom fri bostad (134 avtal), fri kost och logi (26 avtal), fri vedbrand (160 avtal) o. s. v.

Enligt flertalet kollektivavtal eller 1 413 utgår lönen i form av timlön, enligt 13 avtal i form av daglön, enligt 488 som veckolön och enligt 338 som månads- eller årslön.

Med undantag av 199 innehålla samtliga kollektivavtal bestämmelser om särskilt tillägg till ordinarie avlöning för arbete, som utföres å annan tid än den i avtalen fastställda ordinarie arbetstiden. Avtalen stadga i regel för *övertidsarbete* en ersättning av 35 à 50 % utöver ordinarie tidlön. För *nattarbete* och arbete å *sön- och helgdagar* utgår ett högre tillägg, vanligen 50 à 100 % för nattarbete och 100 % för sön- och helgdagsarbete.

Arbetstid. Då arbetstidens längd inom de allra flesta näringsgrenar reglerats genom arbetstidslagen, har numera huvudvikten av avtalens arbetstidsbestämmelser kommit att ligga på arbetstidens fördelning på veckodagarna samt dagarbetstidens förläggning (arbetstidens början och slut samt raster). I regel har i avtalen uttryckligen fastslagits, att arbetstiden vid dagarbete skall utgöra 8½ timmar å veckans 5 första dagar samt 5½ timmar å lördagar. Vid skiftarbete fördelas arbetet vanligen med 8 timmar per skift.

Inom vissa näringsgrenar förekommer emellertid en annan arbetstid än den för industrien i dess helhet lagstadgade 48-timmars veckan. Inom sjömansyrket, för vilket särskild arbetstidslagstiftning förefinnes, hänvisa de större avtalen till bestämmelserna i denna, men i åtskilliga mindre avtal, särskilt sådana rörande bogserbåtar, angives viss maximiarbetstid per vecka, växlande mellan 84 och 98 timmar, eller föreskrives, att arbete utöver 12 timmar per dygn skall betraktas som övertidsarbete. Bland näringsgrenar, på vilka den allmänna arbetstidslagen icke tillämpas, märkes främst jordbruket, där arbetstiden genom den centrala uppgörelsen hösten 1920 enhetligt reglerats. Med frånräknande av fridagar uppgår den sammanlagda arbetstiden per år enligt jordbruksavtalen till omkring 2 650 timmar, med undantag för Skåne, där ordinarie arbetstiden är omkring 50 timmar längre per år än i övriga landskap. Den dagliga arbetstiden växlar under årets olika månader mellan lägst 7½ (januari) och högst 10 timmar (april—september). Den inom jordbruket gällande arbetstiden synes i allmänhet tillämpas även vid skogsavverkning. Ett viktigt undantag från arbetstidslagen utgör vidare trafikpersonalen vid de enskilda järnvägarna. För denna personal stadga kollektivavtalen en arbetstid av 208 timmar under en tidsperiod av 30 dagar, vilket motsvarar en arbetstid av 48 timmar i veckan. Från arbetstidslagens tillämpning undantagas vidare butiksbiträden. I avtalen för sådan personal äro bestämmelserna om arbetstidens längd synnerligen växlande. Medan flera avtal sålunda uttryckligen stadga en arbetstid av 48 timmar i veckan, föreskriva 14 avtal en längre arbetstid, vanligen 50 à 54 timmar i veckan. För frisörer är arbetstiden 51—54 timmar i veckan. I ett avtal rörande sjukvård bestämmes arbetstiden för sköterskor, sköterskebiträden och städerskor till 75 timmar och för övrig personal, med undantag av vaktmästare, bagare och trädgårdsarbetare, till 57 timmars effektiv ar-

betstid i veckan. Vid restaurangerna gäller för den egentliga restaurangpersonalen, vilken icke beröres av arbetstidslagen, en arbetstid av 180 timmar under en tid av tre veckor. Den ordinarie arbetstiden får dock icke överstiga 70 timmar i veckan. Vid badinrättningar stadga avtalen 48—54 timmars arbetstid i veckan.

Arbetstidslagen medgiver emellertid möjlighet till dispenser från lagens bestämmelser. I några avtal, där antingen sådan dispens erhållits eller medgivande av sådan förutsättes (förhoppning därom föreligger), bestämmes arbetstiden för vissa arbetargrupper (skiftarbetare i kontinuerlig drift, maskinister, eldare m. fl.) till 56 timmar i veckan. I ett avtal rörande ett kommunalt elektricitetsverk, där arbetstiden är 53⅓—56 timmar i veckan, förbinder sig arbetarparten att hos arbetsrådet medverka till att erhålla godkännande av denna arbetstid. Till socialstyrelsen har vidare inkommit ett stuvaravtal, i vilket stadgas en arbetstid av 9 timmar per dag. Parternas överenskommelse härom har emellertid vid justering av de båda huvudorganisationerna ändrats i överensstämmelse med gällande lag.

Sammanlagt 83 avtal med 38 237 arbetare föreskriva en längre arbetstid än 48 timmar i veckan. I dessa avtal hava dock icke medräknats de enskilda järnvägarna och ej heller sådana avtal för åkare och chaufförer, vilka stadga, att s. k. stall- och garagetjänst skall utföras utöver den ordinarie arbetstiden.

I några avtal stadgas en arbetstid, som är kortare än den i lagen medgivna. Detta gäller givetvis främst sådana yrken, där fullt dagsarbete på grund av arbetets art icke kräves, t. ex. tidningsbud samt biograf- och viss teaterpersonal. Men även inom andra näringsgrenar förekommer ett och annat avtal med sådan kortare arbetstid. Sålunda stadgar ett avtal för en kakelfabrik en arbetstid av 46 timmar i veckan, och samma arbetstid stipuleras i ett kakelugnsmakaravtal. I ett avtal rörande kontors-, brodös-, mönsterriterske- och packningspersonal bestämmes arbetstiden till 7¾ timme per dag eller 45¼ timme i veckan. För skorstensfejare gäller ofta en kortare arbetstid än den av lagen medgivna. Sålunda bestämmer ett avtal för sådana arbetare arbetstiden till 44½ och ett annat till 44 timmar i veckan, och i ytterligare ett avtal, vilket fastställer veckoarbetstiden till 48 timmar, bestämmes, att en halvtimmes bad skall ingå i arbetstiden. Inom vissa näringsgrenar stadgas understundom för hårdare och besvärligare arbeten en kortare arbetstid än den för näringsgrenen i dess helhet gällande. Sålunda utgör i allmänhet arbetstiden vid gruvorna för underjordsarbetare 44—47 timmar i veckan, och vid sågverken hava ofta stabbläggare en betydligt kortare arbetstid än andra arbetarkategorier, vanligen endast 39—44 timmar i veckan. Ett större åkaravtal, som stadgar 8½ timmes arbetstid per dag, bestämmer, att vid byggnadskörslor arbetstiden skall utgöra endast 7½ timme. I de flesta avtalen inom byggnadsindustrien samt i något enstaka avtal även inom andra näringsgrupper medgives en kortare arbetstid under vintern, detta delvis beroende på den minskade arbetstillgången denna årstid, men främst på den begränsade tid, som dagsljuset tillåter utearbete.

Enligt 1 846 avtal är den 1 maj *fridag*, i vissa fall dock först efter kl. 12 eller 1 på dagen. I 1 621 avtal medgives ledighet hela eller viss del av dagen före helgdagarna vid de stora högtiderna, jul, nyår, påsk, pingst och midsommar. I sammanlagt 1 052 avtal finnas bestämmelser, vilka tillförsäkra arbetare erforderlig ledighet för deltagande i politiska eller kommunala val.

Semester. Enligt 1 520 avtal, omfattande 321 333 arbetare eller inemot $^3/_4$ av hela arbetarantalet, äga arbetare rätt till viss tids årlig semester. Semesterns längd är enligt 584 avtal (190 732 arbetare) kortare än 1 vecka, vanligen 4 arbetsdagar, enligt 541 avtal (57 955 arbetare) 1 vecka, enligt 156 avtal (38 509 arbetare) 7—11 arbetsdagar och enligt 239 avtal (34 137 arbetare) 2 veckor eller därutöver.

Försäkring och ersättning vid olycksfall och sjukdom m. m. Kollektivavtalens bestämmelser angående *olycksfall* utgöra i allmänhet ett sanktionerande av den gällande lagstiftningen på detta område. Åtskilliga avtal ålägga dock arbetsgivarna förpliktelser utöver de i lagen fastslagna. Sålunda äro arbetsgivare enligt 478 avtal skyldiga att försäkra sina arbetare för ersättning under karenstiden. I 726 avtal stipuleras ett visst minimibelopp för den under karenstiden utgående ersättningen. Enligt 87 avtal skall arbetaren försäkras jämväl för olycksfall utom arbetet på arbetsgivarens bekostnad eller därvid erhålla ersättning direkt av denne.

Vid *sjukdom* äro arbetarna under viss tid tillförsäkrade kontant understöd av arbetsgivarna enligt 739 avtal. I 80 avtal föreskrives skyldighet för arbetare att tillhöra sjukkassa eller förpliktigas arbetsgivare att utbetala visst belopp såsom premie för sina arbetares försäkring i sådan kassa. Kostnadsfri läkarvård tillerkännes arbetare i 972 avtal, av vilka 543 medgiva sådan jämväl för arbetares familj. Enligt 291 avtal skola arbetsgivarna bekosta arbetarnas medicin och enligt 410 avtal sjukhusvård.

Lärlingsväsen. Bestämmelser rörande utbildningstid och lärlingsväsen förefinnas i 315 avtal med tillsammans 41 028 arbetare. De allmännast förekommande bestämmelserna av hithörande slag avse lärlingslöner och lärotidens längd (306 avtal). S. k. lärlingsregulativ, d. v. s. föreskrift om begränsning av de hos en arbetsgivare sysselsatta lärlingarnas antal, förekomma i 196 avtal, varjämte 140 avtal innehålla bestämmelser om lärlings minimi- eller maximiålder vid antagandet. I 70 avtal stadgas, att lärling skall tillhållas deltaga i undervisning i yrkesskola eller kunna erhålla ledighet för sådant ändamål. Även i annat avseende innehålla vissa avtal föreskrifter rörande lärlings utbildning och sysselsättning, såsom att arbetsgivaren äger skyldighet tillse, att lärling erhåller allsidig utbildning i yrket.

Kooperativ verksamhet i Sverige 1917–1919.[1]

Under perioden 1917—19 infördes i länsstyrelsernas föreningsregister 2 464 kooperativa föreningar. Under samma tid uppgick det officiella antalet upplösningar till 282. Från den 1 januari 1897, då lagen om ekonomiska föreningar trädde i kraft, till den 31 december 1919 voro motsvarande siffror resp. 10 616 och 1 135. Vid sistnämnda tidpunkt skulle sålunda antalet i verksamhet varande föreningar uppgå till 9 481. Då emellertid ett antal föreningar under årens lopp upphört med sin verksamhet utan att göra anmälan till vederbörande myndighet, torde denna siffra i någon mån behöva modifieras, varför man i runt tal kan räkna med omkring 8 500 föreningar.

Föreningarna hava liksom i föregående treårsberättelse indelats i två grupper, konsumentkooperation och producentkooperation. En ytterligare uppdelning har sedermera företagits inom dessa båda huvudgrupper, och redovisas resultatet härav i följande sammanställning, i vilken hänsyn tagits endast till de officiellt anmälda upplösningarna.

	Under åren 1897—1919 registrerade	Under åren 1897—1919 upplösta	Kvarstående 31/12 1919
Konsumentkooperation.			
Konsumtionsföreningar	2 030	451	1 579
Matlags- och kaféföreningar	99	22	77
Bostadsföreningar	907	147	760
Andra byggnadsföreningar	2 320	138	2 182
Elektriska distributionsföreningar	1 010	9	1 001
Centralföreningar	20	3	17
Diverse hithörande föreningar	613	80	533
Summa	**6 999**	**850**	**6 149**
Producentkooperation.			
Föreningar tillhörande jordbruket och dess binäringar.			
Inköpsföreningar	1 541	55	1 486
Maskinföreningar	193	20	173
Torvströföreningar	80	3	77
Mejeriföreningar	717	92	625
Slakteriföreningar	38	6	32
Äggförsäljningsföreningar	80	8	72
Avelsföreningar	226	14	212
Stärkelseföreningar	100	10	90
Jordbrukskasseföreningar	113	1	112
Centralföreningar	43	3	40
Diverse hithörande föreningar	198	13	185
Summa	**3 329**	**225**	**3 104**
Övriga producentföreningar.			
Arbetarproduktionsföreningar	122	33	89
Stuveriföreningar	23	2	21
Tidnings- och tryckeriföreningar	63	14	49
Kreditföreningar	80	11	69
Summa	**288**	**60**	**228**
Hela antalet ekonomiska föreningar	**10 616**	**1 135**	**9 481**

Med avseende på tillkomsten och avgången av föreningar inom de i sammanställningen angivna grupperna under åren 1917—19 bör särskilt fram-

[1] Utgör en sammanfattning av huvudinnehållet av den av socialstyrelsen i serien Sveriges officiella statistik utgivna publikationen *Kooperativ verksamhet i Sverige åren 1917—19.*

hållas, att en ovanligt stark nybildning av elektriska distributionsföreningar ägt rum. Ej färre än 886 sådana registrerades nämligen under ifrågavarande period samt dessutom 15 distriktscentraler för dem. Även antalet nybildade bostadsföreningar var mycket stort, nämligen 221, av vilket antal över hälften kom enbart på Stockholms stad.

Av de i tabellen upptagna föreningsgrupperna hava i förevarande utredning endast medtagits följande tre: konsumtionsföreningar, kooperativa matlags- och kaféföreningar samt arbetarproduktionsföreningar, varjämte redogörelse lämnas för den för ett stort antal av dessa föreningar gemensamma centralorganisationen, Kooperativa förbundet. Då redogörelse för sistnämnda organisations verksamhet under här ifrågavarande år influtit i Sociala Meddelanden för resp. år, torde den del av utredningen, som avser detta förbund, här ej behöva återgivas.

Konsumtionsföreningar. Av de 1 579 registrerade konsumtionsföreningar, som enligt de officiella uppgifterna borde hava funnits vid 1919 års utgång, torde i verkligheten högst 1 336 hava existerat. Motsvarande siffra var 813 för år 1913 och 1 005 för år 1916. I denna grupp hava inräknats såväl distributionsföreningar (konsumtionsföreningar i inskränkt bemärkelse) som ock sådana produktionsföretag, som grundats och ledas i konsumentintresse. Av denna senare kategori funnos här i landet under åren 1917—19 endast bageriföreningar samt slakteri- och charkuteriföreningar.

Förutom de registrerade konsumtionsföreningarna hava medtagits i undersökningen 2 under år 1917 och 1 under vartdera av åren 1918 och 1919 rapporterande oregistrerade distributionsföreningar samt de handelsaktiebolag (10 st.), vilka genom anslutning till Kooperativa förbundet själva betonat sin samhörighet med den kooperativa rörelsen.

Tillsammans erhöllos för år 1917 uppgifter från 894 distributionsföreningar, 22 bageri- samt 5 slakteriföreningar. För år 1918 voro motsvarande siffror 919, 22 och 5 samt för år 1919 1 020, 21 och 5.

Vad först beträffar ovannämnda *distributionsföreningar*, så voro dessa spridda över samtliga län, men funnos till sitt största antal i de mest industrialiserade, vilket sammanhänger därmed att, såsom sedan skall visas, föreningarna hade sina talrikaste medlemmar inom industriarbetarklassen. Andra klasser voro dock icke orepresenterade, och åtminstone till sin alldeles övervägande del vägrade de svenska konsumtionsföreningarna ingen inträde på grund av hans åsikter i politiska, sociala och dylika frågor. Fördelas föreningarna efter sin belägenhet i städer, köpingar och municipalsamhällen eller på landsbygden, visar det sig, att 13·1 % av samtliga föreningar år 1919 voro belägna i städer, 10·3 % i köpingar och municipalsamhällen samt återstoden, 76·6 %, på landsbygden. Då motsvarande siffror för år 1908 voro resp. 18·0 %, 16·4 % och 65·6 %, framgår det, att en ganska stark förskjutning i riktning mot landsbygdens stigande övervikt varit märkbar under sista årtiondet, vilket framför allt har sin orsak i en under denna tid stark nybildning av landsbygdsföreningar i Norrland.

Av de för år 1919 redovisande 1 020 föreningarna voro 69 bildade före år 1900, 348 under tiden 1901—10 samt återstoden, 603 föreningar, under åren 1911—19.

Den starka nybildningen av föreningar efter sekelskiftet står i samband med tillkomsten år 1899 av Kooperativa förbundet, som, efter att från början ha varit avsett att bliva ett sammanhållande band för såväl konsumtionsföreningar som övriga grenar av den kooperativa verksamheten, sedermera inskränkte sitt verksamhetsfält till endast konsumtionsföreningar och vissa försäkringsföretag; redan anslutna produktionsföretag fingo dock fortfarande tillhöra förbundet. Sedan egen partihandel år 1904 startats för att förse de anslutna konsumtionsföreningarna med varor, vann förbundet stark anslutning, och uppgick medlemsantalet år 1919 till 897 eller omkring 90 % av samtliga de redovisande föreningarna.

Totala medlemsantalet i samtliga konsumtionsföreningar, som år 1916 uppgick till 183 039, har under nu behandlade treårsperiod visat en avsevärd tillväxt och uppgick vid 1919 års slut i 989 härom redovisande föreningar till 251 327 personer. Sedan 1908, vilket är det första år, för vilket socialstyrelsen äger statistiska uppgifter, har antalet föreningar, vilka lämnat uppgifter om medlemsantalet, något mer än fördubblats, medan antalet medlemmar åter mer än tredubblats. — Genomsnittsantalet medlemmar per förening, som år 1908 var 157 och år 1916 221, hade år 1919 stigit till 254. Dessa låga siffror orsakas av det stora antalet små föreningar, belägna på landsbygden, för vilka det genomsnittliga medlemsantalet år 1919 endast var 170 (1916 : 140), medan motsvarande för de i köpingar och municipalsamhällen befintliga föreningarna var 370 (1916 : 320) och för de i städerna belägna 650 (1916 : 550).

Uppgifter angående medlemmarnas fördelning på olika yrkesgrupper hava för år 1919 inkommit från 805 föreningar med 200 673 medlemmar, och befanns fördelningen vara följande:

Industriarbetare	31·4 %	Jordbrukare	18·4 %
Jordbruksarbetare	5·6 »	Hantverksmästare	2·9 »
Hantverksarbetare	4·7 »	Högre tjänstemän	2·3 »
Övriga arbetare	17·8 »	Korporationer	0·8 »
Lägre tjänstemän	8·2 »	Övriga	7·9 »

Av dessa siffror framgår tydligt, att bland medlemmarna arbetargrupperna och de med dem närmast jämställda lägre tjänstemännen äro de till antalet övervägande. Tillsammans utgöra medlemmarna inom dessa grupper mer än två tredjedelar av samtliga och industriarbetare samt »övriga» arbetare ensamma ungefär hälften. »Medelklassgrupperna», jordbrukare, hantverksmästare och högre tjänstemän ävensom de under rubriken »övriga» upptagna, vilka till allra största delen torde vara att hänföra hit, uppgå sålunda till icke fullt en tredjedel av medlemsstocken. Denna andel synes dock, särskilt vad jordbrukarna angår, vara stadd i tillväxt sedan åtskilliga år tillbaka.

De insatsbelopp, vilka föreningarna bestämt för medlemsskaps vinnande, varierade ganska avsevärt, och belopp på såväl under 10 som över 100 kr. förekommo. Den vanligaste insatssumman var dock år 1917 såväl som under

närmast tidigare år 50 kr. (fem insatser à 10 kr.), medan under de därpå följande åren ett stort antal föreningar (närmare 40 % år 1919) på grund av prisstegringens ökade krav på föreningens resurser sågo sig nödsakade att höja insatsbeloppet till 100 kr. och däröver.

Även i fråga om antalet försäljningsställen och anställd personal visa de svenska konsumtionsföreningarna ännu förhållandevis små, men i rask tillväxt varande siffror. Antalet föreningar med endast 1 försäljningsställe, i procent av alla rapporterande föreningar, har sålunda nedgått från 82 % år 1908 till 69 % år 1919, under det att samtidigt antalet föreningar med 2—4 försäljningsställen ökats från 15 % till nära 28 %. Hela antalet utgjorde vid 1919 års utgång 1 663, vilket sedan år 1908 innebär i det närmaste en tredubbling, medan antalet redovisande föreningar endast fördubblats. Även antalet fast anställda har ökats avsevärt sedan år 1908. Sålunda har antalet föreningar med endast 1 (eller ingen) fast anställd nedgått från att utgöra 44 % av hela antalet år 1908 till blott 23 % år 1919, varemot samtidigt antalet föreningar med 2 anställda stigit från 27 till 31 %, antalet med 3—5 anställda från 20 till 32 % och de med över 5 anställda från 9 till 14 %. Totala antalet fast anställda uppgavs för år 1919 till 4 145 mot 2 800 år 1916 och 1 180 år 1908.

Den reguljära varudistributionens omfattning, som år 1916 redovisades med 85·6 milj. kr., uppnådde under redogörelseåren resp. 110·5, 152·0 och 223·7 milj. kr. Omsättningssumman ökades sålunda under ifrågavarande tid med 161 %; sedan år 1913 uppgår ökningen till icke mindre än 470 %. Då emellertid den under berörda år rådande prisstegringen inverkat på omsättningssummornas tillväxt, måste angivna procenttal reduceras högst väsentligt för att kunna återgiva stegringen av de förmedlade varukvantiteterna. Tages därför vid beräkningen av omsättningssummornas storlek resp. år hänsyn till den av socialstyrelsen framräknade livsmedelsindexen, som till år 1919 utvisar en stegring i varuprisnivån med 126 % från år 1916 och 217 % från år 1913, befinnes det, att stegringen i varuomsättningen under den senaste treårsperioden skulle hava utgjort endast c:a 15 % samt från år 1913 omkring 80 %. Motsvarande ökning sedan år 1908 kan beräknas till c:a 175 %, d. v. s. den varumängd, som under år 1919 distribuerades genom konsumtionsföreningarna, var inemot tre gånger så stor som motsvarande under år 1908. Konsumtionsföreningarnas betydelse såsom varuförmedlare i de olika länen år 1919 framgår av följande sammanställning.

Försäljningssumma per invånare:

	Kr.		Kr.		Kr.
Jämtlands län	91·29	Värmlands län	43·60	Kristianstads län	18·44
Norrbottens »	80·21	Västerbotttens »	42·65	Kalmar »	18·09
Kopparbergs »	74·54	Hallands »	34·99	Älvsborgs »	18·01
Gävleborgs »	72·51	Stockholms stad	31·40	Gottlands »	14·88
Västernorrlands »	65·12	Östergötlands län	29·00	Blekinge »	14·37
Örebro »	57·29	Kronobergs »	27·36	Skaraborgs »	14·36
Södermanlands »	57·23	Malmöhus »	25·67	Uppsala »	13·03
Västmanlands »	53·59	Jönköpings »	22·31		
Stockholms »	47·43	Göteborgs o. Bohus län	20·52	Hela riket	38·26

Som förut nämnts, äro de flesta konsumtionsföreningarna belägna på landsbygden. I trots av dessa föreningars mindre genomsnittliga medlemsantal kom jämväl den större delen av varuförmedlingen på deras del. Städernas andel i omsättningssumman uppgick nämligen under treårsperioden till något mindre än en tredjedel samt köpingars och municipalsamhällens till sammanlagt omkring en sjättedel, varvid alltså på landsbygden kom något mer än hälften.

Försäljningssummans storlek i genomsnitt per förening uppgick år 1919 i de föreningar, som varit i verksamhet under minst ett år, till omkring 250 000 kr. (1916 c:a 115 000 och 1908 c:a 60 000 kr.) För de i städerna belägna föreningarna var motsvarande siffra omkring 531 000 kr., för de i köpingar och municipalsamhällen belägna 340 000 kr. och för landsbygdsföreningarna 181 000 kr.

Vad beträffar kreditgivningen, har denna företett en kraftig minskning alltsedan år 1908. Antalet föreningar med kredithandel i procent av antalet redovisande föreningar utgjorde nämligen 57·9 % år 1908, 30·5 % år 1916 och endast resp. 21·6 %, 20·2 % och 24·7 % under de tre här redovisade åren. En mindre stegring har emellertid, som synes, varit märkbar under år 1919.

De till Kooperativa förbundet anslutna föreningarna köpte från förbundets partiaffär varor till ett belopp av c:a 21 milj. kr. eller 26·5 % av deras redovisade omsättning år 1916, c:a 19 milj. kr. eller 17·0 % år 1917, c:a 26 milj. kr. eller 17·0 % år 1918 och c:a 63 milj. kr. eller 28·3 % år 1919. Den tillfälliga såväl absoluta som i synnerhet relativa nedgången i förbundets varudistribution åren 1917 och 1918 var beroende på den under dessa år genomförda statliga varuransoneringen, som drabbade flera för förbundets verksamhet betydande varuslag.

Från resp. 14, 17 och 29 föreningar föreligga för åren 1917—19 uppgifter om bedrivande av egen tillverkning av olika slag, huvudsakligast bröd, charkuterivaror samt mejeriprodukter. Flera föreningar, vilka under föregående år redovisat för egen produktion, hava för åren 1917 och 1918 icke lämnat uppgift härom, men väl för år 1919. Detta synes tyda på att den egna produktionen under de förstnämnda tvenne åren låg nere på grund av den då rådande varubristen. Sammanlagda tillverkningsvärdet, som år 1917 uppgick till 2·8 milj. kr., steg dock under år 1918 till 4·8 milj. kr. samt uppgick under år 1919 till icke mindre än 9·1 milj. kr., motsvarande resp. 2·5, 3·2 och 4·1 % av samtliga föreningarnas totala varuomsättning under ifrågavarande år.

Föreningarnas ekonomiska ställning under åren 1917—19 belyses genom omstående sammandrag av de olika föreningarnas sammanlagda balanskonton.

Bland tillgångarna utgjorde varulagret den största posten och uppgick under redogörelseperiodens olika år till sammanlagt c:a 19, 24 och 35 milj. kr. resp. eller omkring 65 % av samtliga aktiva. Varulagrets bokförda värde har sålunda visat en synnerligen stark stegring, vilken från år 1916, då motsvarande summa var c:a 14 milj. kr., uppgår till 150 %. Då, såsom förut angivits, stegringen i varuprisnivån under samma tid belöpte sig till 126 %,

Sammandrag av konsumtionsföreningarnas balanskonton åren 1917—1919.

Balanskontots poster	Samtliga föreningar						Till Koop. förb. anslutna föreningar			Fristående föreningar		
	1917		1918		1919		1917	1918	1919	1917	1918	1919
	Kronor	%	Kronor	%	Kronor	%	%	%	%	%	%	%
Aktiva.												
Tillgångar.												
Fastigheter . .	4 798 985	16·4	5 855 857	15·6	8 486 545	15·7	16·8	15·7	15·8	11·4	12·5	14·0
Inventarier . .	1 184 477	4·1	1 371 174	3·6	2 151 804	4·0	4·1	3·7	4·0	3·3	3·5	3·6
Varulager . . .	18 868 719	64·5	24 342 506	64·7	34 774 493	64·2	65·2	64·9	64·6	57·0	59·9	57·5
Varufordringar .	1 306 705	4·5	1 396 346	3·7	2 152 786	4·0	3·7	3·2	3·6	14·5	12·7	11·6
På bank	931 271	3·2	1 510 996	4·0	1 354 357	2·5	2·9	4·0	2·3	6·5	4·2	6·1
Kontant i kassan	1 032 689	3·5	1 391 301	3·7	1 942 217	3·6	3·4	3·6	3·5	5·3	5·0	4·1
Övriga tillgångar	934 720	3·2	1 449 424	3·8	2 478 148	4·5	3·3	4·0	4·7	2·0	2·0	2·0
Summa	**29 057 566**	**99·4**	**37 317 604**	**99·1**	**53 340 350**	**98·5**	**99·4**	**99·1**	**98·5**	**100·0**	**99·8**	**98·9**
Brist	165 536	0·6	332 081	0·9	784 915	1·5	0·6	0·9	1·5	0·0	0·2	1·1
Tillsamman	**29 223 102**	**100·0**	**37 649 685**	**100·0**	**54 125 265**	**100·0**	**100·0**	**100·0**	**100·0**	**100·0**	**100·0**	**100·0**
Passiva.												
Eget kapital.												
Insatskapital . .	6 198 616	21·2	8 062 767	21·4	11 204 398	20·7	21·4	21·3	20·8	19·1	22·7	18·7
Reservfonder . .	2 369 233	8·1	2 838 844	7·6	3 518 561	6·5	8·1	7·5	6·5	8·7	8·6	7·0
Övriga fonder .	1 184 577	4·1	1 882 877	5·0	2 425 042	4·5	3·9	5·0	4·5	5·7	5·4	2·7
Summa	**9 752 426**	**33·4**	**12 784 488**	**34·0**	**17 148 001**	**31·7**	**33·4**	**33·8**	**31·8**	**33·5**	**36·7**	**28·4**
Skulder.												
Lån	5 291 730	18·1	6 957 458	18·5	10 032 119	18·5	18·2	18·8	18·4	16·8	13·3	20·9
Varuskulder . .	9 359 010	32·0	12 402 271	32·9	19 142 155	35·4	32·1	33·1	35·6	31·2	29·9	30·6
Övriga skulder .	1 014 403	3·5	1 063 231	2·8	1 590 994	2·9	3·5	2·8	3·0	3·0	2·8	2·7
Summa	**15 665 143**	**53·6**	**20 422 960**	**54·2**	**30 765 268**	**56·8**	**53·8**	**54·7**	**57·0**	**51·0**	**46·0**	**54·2**
Överskott . . .	3 805 533	13·0	4 442 237	11·8	6 211 996	11·5	12·8	11·5	11·2	15·5	17·3	17·4
Tillsamman	**29 223 102**	**100·0**	**37 649 685**	**100·0**	**54 125 265**	**100·0**	**100·0**	**100·0**	**100·0**	**100·0**	**100·0**	**100·0**

finner man, att tillväxten i varulagrets värde under ifrågavarande år icke enbart är orsakad av varuprisernas stegring, utan även är att tillskriva en ökning av varukvantiteten. Lagrets storlek är mycket skiftande i de olika föreningarna, beroende på flera faktorer, såsom t. ex. kommunikationer, geografiskt läge, affärens sortering o. d. I närmare hälften av 823 redovisande föreningar uppgick varulagret år 1919 till högst 16 % av årsomsättningen; av de återstående funnos flertalet i grupperna 16—28 %. Då c:a 8 % ungefär motsvarar en månads omsättning och då för svenska förhållanden anses normalt, att ett väsentligen av specerier o. d. bestående lager omsättes 6 à 12 gånger per år, skulle omsättningen i mer än hälften av ovan angivna härom rapporterande föreningar vara relativt långsam.

Storleken av det egna kapitalet — insatskapital och fonder — uppgick sammanlagt för alla redovisande föreningar till c:a 10 milj. kr. år 1917,

13 milj. år 1918 och 17 milj. år 1919 eller resp. omkring 12 000, 15 000 och 19 000 kr. per förening. Vid en gruppering av föreningarna efter det egna kapitalets storlek befinnes det, att över tre fjärdedelar av de under åren 1908—1917 härom redovisande föreningarna tillhörde de lägsta grupperna, inom vilka det egna kapitalet understeg 10 000 kr. För åren 1918 och 1919 företer antalet föreningar i ovannämnda grupper en avsevärd minskning till förmån för efterföljande högre grupper, vilka år 1918 innehöllo ungefär hälften och år 1919 närmare två tredjedelar av samtliga under resp. år redovisande föreningar. Antalet föreningar med ett eget kapital på mer än 50 000 kr., som år 1913 utgjorde endast 6, hade år 1919 stigit till 46; av dessa ägde 5 vardera ett eget kapital på över 200 000 kr.

Inom samtliga redovisande föreningar uppgick det egna kapitalet år 1917 till 35·8 % av det i verksamheten bundna, år 1918 till 36·8 %, men år 1919 till endast 33·7 %.

Den förut omnämnda absoluta ökningen av det egna kapitalet var icke stark nog att motverka den kraftiga stegringen av skuldsumman, varför denna, i absoluta tal uppgående till 16, 20 och 31 milj. kr. under åren 1917—19, i förhållande till balansens totalbelopp steg från 53·0 % år 1916 till 56·8 % år 1919. Det inbördes förhållandet mellan de olika skuldposterna framgår av följande sammanställning:

	1917 %	1918 %	1919 %
Lån	33·8	34·1	32·6
Skulder till leverantörer	59·7	60·7	62·2
Övriga skulder	6·5	5·2	5·2
Summa	100·0	100·0	100·0

Varuskuldernas storlek i förhållande till omsättningssumman åskådliggöres i efterföljande tablå, av vilken framgår, att de uppgingo till omkring 8·5 % av försäljningssumman (mot c:a 9 % under åren 1914—16) eller ett belopp motsvarande resp. 30, 29 och 31 dagars genomsnittlig omsättning (mot resp. 32, 32 och 33 under åren 1914—16).

	Varuskulder i % av omsättningen			Varuskulderna motsvarade omsättningen under följande antal dagar		
	1917 %	1918 %	1919 %	1917	1918	1919
Till Koop. förb. anslutna föreningar	8·5	8·3	8·7	31	30	31
Fristående föreningar	8·2	6·6	6·6	30	24	24
Samtliga föreningar	8·5	8·2	8·6	30	29	31

Av de under övriga skulder redovisade posterna, som uppgivas till en summa av omkring 1·0 à 1·6 milj. kr., är den av vissa föreningar bedrivna sparkasserörelsen den viktigaste. För år 1919 inkommo uppgifter från 10 dylika föreningar, i vilka utställda sparkasseböcker vid årets slut uppgingo till 4 248 med en innestående summa av 553 072 kr.

Beträffande det ekonomiska resultatet av föreningarnas verksamhet må anföras följande. Bruttoöverskott redovisades av 791, 803 och 873 föreningar med sammanlagt resp. 10·5, 13·7 och 19·2 milj. kr. (9 à 9·5 % av omsättningen) eller 13, 17 och 22 tusen kronor per förening. Bruttoförlust uppvisade under samma år resp. 3, 4 och 17 föreningar med ett sammanlagt belopp på resp. c:a 24 000, 6 000 och 73 000 kr. Omkostnaderna uppgingo för samtliga föreningar till resp. 7·1, 9·9 och 14·1 milj. kr. eller 6·3 à 6·4 % av de olika årens omsättning. Nettoöverskott hade resp. 732, 728 och 747 föreningar att uppvisa med tillsammans 3·5, 4·1 och 5·7 milj. kr. De återstående 62, 79 och 143 föreningarna, i vilka även de med bruttoförlust redovisande föreningarna ingå, företedde ett nettounderskott på sammanlagt resp. 108 682, 259 896 och 725 191 kr.

Uppgifterna om nettoöverskottets fördelning visa, att omkring 60 à 70 % utdelades i olika former till medlemmar och övriga köpare dels som ränta å insatskapitalet, dels som återbäring i procent av köpta varor. Räntan å insatskapitalet beräknades i flertalet föreningar efter 5 % och återbäringen till medlemmar för av dessa köpta varor efter 2—6 %, med huvudparten efter 2—4 %. Utdelningen till icke-medlemmar i de 60 à 70 föreningar, som lämnat uppgifter härom, var under redogörelseperiodens tvenne första år oftast begränsad till att utgå efter halva den för medlemmarna stadgade återbäringsprocenten; under år 1919 var däremot återbäringen till medlemmarna och icke-medlemmar i flertalet härom redovisande föreningar lika, såsom ock föreskrives i Kooperativa förbundets år 1918 reviderade mönsterstadgar. De till fonder avsatta beloppen uppgingo till omkring 1 milj. kr. under vartdera av åren 1917—19, och till andra ändamål än de ovan nämnda avsattes c:a 5 % av de olika årens nettoöverskott.

De i konsumentintresse upprättade och drivna, självständiga produktionsföretagen voro, som förut är nämnt, till största delen *bageriföreningar*. Av de till ett 20-tal under åren 1917—19 rapporterande, hithörande föreningarna hade ungefär hälften sin verksamhet i Malmöhus län; de övriga voro spridda över hela landet och liksom de föregående till övervägande del belägna i städer.

Det sammanlagda medlemsantalet, som vid slutet av år 1916 utgjorde c:a 21 500, uppgick vid 1919 års utgång till endast 18 360. Minskningen har sin orsak däri, att fyra av de år 1916 redovisande största företagen under åren 1917 och 1918 sammanslagits med konsumtionsföreningar och därefter upptagits under denna föreningskategori. Det genomsnittliga medlemsantalet per förening var 895 år 1916 och 918 år 1919.

Uppgift om försäljningssumman har för åren 1917—19 erhållits från resp. 21, 18 och 19 föreningar med ett sammanlagt belopp av resp. 4·9, 3·7 och 5·4 milj. kr. Den genomsnittliga omsättningen per förening, som år 1916 var omkring 224 000 kr., uppgick år 1919 till c:a 284 000 kr.

Ett sammandrag av bageriföreningarnas balanskonton för åren 1917—19 giver vid handen, att dessa föreningar i stort sett nått en större ekonomisk styrka än konsumtionsföreningarna. Tillgångarnas fördelning förete

en helt annan bild än i fråga om konsumtionsföreningarna. Medan för de senare den ojämförligt största posten bland aktiva utgjordes av varulager, ingår denna med en relativt obetydlig procent — 6 à 8 % — i bageriföreningarnas sammanlagda balanssummor. Däremot upptager posten fastigheter i dessa senare föreningars tillgångar den avgjort största anparten, resp. 61·7, 53·0 och 49·3 % av aktiva under åren 1917—19. Balanskontots passivsida visar, att det egna kapitalet år 1919 upptog c:a en tredjedel, skulderna något mindre än hälften och överskottet c:a en femtedel av samtliga passiva. I bageriföreningarnas egna kapital framträder särskilt fondernas stora betydelse, i det att dessa under åren 1917—19 ingingo häri med mer än tre fjärdedelar, medan insatsbeloppets andel utgjorde endast omkring 20 %.

Nettoöverskott på årets rörelse uppvisade 20, 17 och 19 föreningar med sammanlagt 342 000, 262 000 och 506 000 kr. resp. åren 1917—19.

Antalet rapporterande *slakteri- och charkuteriföreningar* uppgick under redogörelseåren till 5, samtliga bildade efter år 1905. Medlemsantalet uppgick år 1917 i samtliga föreningar till 1 739 och under de tvenne följande åren i 4 härom redovisande föreningar till omkring 1 630. Försäljningssumman redovisades sammanlagt med resp. 1·6, 2·3 och 1·5 milj. kr. av resp. 5, 4 och 3 föreningar.

Kooperativa matlags- och kaféföreningar. Av de under åren 1917—19 redovisande 10, 11 och 13 hithörande föreningarna voro resp. 6, 7, och 9 matlag och de övriga kaféföreningar. Medlemsantalet i samtliga föreningar var tämligen konstant och uppgick sammanlagt till c:a 1 200 under år 1917 och 1 300 under vartdera av åren 1918 och 1919. Omsättningssumman redovisades sammanlagt med c:a 563 000 kr. år 1917, 449 000 kr. år 1918 och 955 000 kr. år 1919 av resp. 8, 5 och 10 föreningar. Motsvarande summa var år 1916 i 10 föreningar c:a 556 000 kr.

Arbetarproduktionsföreningar. Antalet fullständigt redovisande, till denna grupp hörande föreningar, uppgick under åren 1917—19 till resp. 12, 11 och 10. Av hela antalet under ifrågavarande år verkligen existerande arbetarproduktionsföreningar, som torde uppgå till omkring 50, utgjorde de rapporterande sålunda endast omkring en femtedel. Föreningarna voro verksamma inom ett flertal industrigrenar. Talrikast representerade voro träförädlingsindustrien med ett tiotal föreningar samt sten- och byggnadsindustrien med sammanlagt även ett tiotal. Av övriga representerade verksamhetsgrenar torde särskilt böra nämnas fiskeri-, salteri-, skoreparations- och syfabriksverksamhet.

Medlemsantalet i de redovisande föreningarna, som i allmänhet höll sig ganska stabilt, utgjorde sammanlagt omkring 1 200 under vart och ett av åren 1917—19. Föreningarnas sammanlagda redovisade tillverkningsvärde uppgick år 1917 till ungefär 774 000 kr., år 1918 till 731 000 kr. och år 1919 till 853 000 kr. Tillgångar och skulder balanserade med belopp

på c:a 490 000 kr. år 1917, 378 000 kr. år 1918 och 547 000 kr. år 1919. Orsaken till dessa summors varierande storlek är, att antalet med fullständigt balanskonto redovisande föreningar under de särskilda åren varit olika. Nettoöverskottet har på grund av starkt ökade omkostnader sjunkit från c:a 75 000 kr. år 1917 till 38 000 kr. år 1919 eller från 8·9 % till 3·5 % av den sammanlagda årsomsättningen.

Fylleriförseelserna och deras orsaker under första kvartalet 1922.[1]

Antal fylleriförseelser. Antalet under första kvartalet 1922 inträffade fylleriförseelser, om vilka socialstyrelsen före den 1 maj erhållit uppgifter från åklagar- och polismyndigheterna, utgjorde, som av efterföljande huvudtabell framgår, tillhopa 5 285. Av dessa hade 5 146 begåtts av män och 139 av kvinnor.

Sammanlagda antalet fylleriförseelser per kvartal i genomsnitt för åren 1917—20 samt för de särskilda tremånadersperioderna fr. o. m. år 1921 ävensom dessa tals storlek i förhållande till medeltalet år 1917 har utgjort som följer:

	Medeltal per kvartal				År 1921				År 1922
	1917	1918	1919	1920	1 kv.	2 kv.	3 kv.	4 kv.	1 kv.
Antal	4 630	4 714	8 798	11 448	7 231[2]	7 601[2]	7 952[2]	7 315[2]	5 285[3]
Indextal . . .	100	102	190	247	156	164	172	158	114
Förseelser per 100 000 inv.	80	81	151	196	122	129	135	124	90

Efter att under år 1921 ha hållit sig någorlunda konstant synes fylleriförseelsernas frekvensen sålunda innevarande år förete en betydande nedgång, om än siffran torde komma att något höjas genom senare inkommande rapporter från vissa smärre orter.

Fylleriförseelsernas fördelning på månader framgår av nedanstående översikt:

	Antal fylleriförseelser inträffade under											
	jan.	febr.	mars	april	maj	juni	juli	aug.	sept.	okt.	nov.	dec.
År 1921 . .	2 107	2 482	2 642	2 706	2 419	2 476	2 403	2 596	2 953	2 945	2 258	2 112
År 1922 . .	1 607	1 521	2 157	.	.	.	.	.	.	.	.	.

Som synes, kännetecknades särskilt årets båda första månader av jämförelsevis låg fylleriförekvens. Under mars inträffade emellertid, som ofta plägar vara fallet, en stegring, vilken dock i år varit betydligt kraftigare än under fjolåret.

[1] Jfr Soc. Medd. årg. 1922, sid. 203.
[2] De tidigare meddelade siffrorna för 1, 2, 3 och 4 kvartalet 1921 hava här som på övriga ställen i redogörelsen ökats med resp. 77, 105, 99 och 202 senare rapporterade förseelser.
[3] Preliminär siffra.

Hur redovisningskvartalets samtliga fylleriförseelser fördelade sig på vissa ortsgrupper och olika delar av landet åskådliggöres av följande tablå:

Antal fylleriförseelser	Stockholms stad	Östra Sverige	Småland och öarna	Södra Sverige	Västra Sverige	Norra Sverige	Hela riket	Per 100 000 inv.
i städer med mer än 10 000 inv.	1 212	355	77	632	1 693	232	**4 201**	300
i övriga städer	—	162	140	85	449	65	**901**	263
å landsbygden	—	34	25	22	38	64	**183**	4
tillhopa	1 212	551	242	739	2 180	361	**5 285**	90

En jämförelse med motsvarande siffror för föregående kvartal ger vid handen, att nedgången varit förhållandevis kraftigast i de större städerna samt på landsbygden. Att märka är emellertid, att de ovannämnda resterande uppgifterna i främsta rummet införväntas från vissa landsfiskalsdistrikt.

Bland de olika landsdelarna visa, förutom huvudstaden, särskilt södra och norra Sverige starkt sjunkande fyllerisiffror. Relativt obetydlig har åter minskningen varit i Västsverige, där t. o. m. någon stegring kan konstateras i de smärre städerna.

Av samtliga fylleriförseelser i riket begingos, som ovan nämnts, 139 eller

Fylleriförseelserna under olika kvartal 1921 och 1922, fördelade efter berusningsmedel.

Tidsperiod och område	Samtliga fylleriförseelser		Förseelser med känt berusningsmedel	Förseelser (i %), vid vilka huvudsakliga berusningsmedlet uppgivits vara										
	antal	per 100 000 inv.		sprit-drycker	vin	öl (andra malt-drycker)	sprit-drycker och vin	sprit-drycker och öl	sprit-drycker, vin och öl	vin och öl	rus-drycker, tillhopa	denaturerad sprit	tekniska preparat	surrogat, tillhopa
1921: 1 kvartalet	7 231	122	7 072	56·6	0·6	4·6	1·3	29·1	2·0	0·8	95·0	4·0	1·0	5·0
» 2 »	7 601	129	7 408	51·3	0·5	6·4	1·1	33·2	1·8	0·9	95·2	3·8	1·0	4·8
» 3 »	7 952	135	7 729	50·1	0·3	7·0	1·1	34·2	1·5	1·1	95·3	4·1	0·6	4·7
» 4 »	7 315	124	7 161	53·9	1·0	5·9	1·2	32·2	1·5	0·6	96·3	2·9	0·8	3·7
1922: 1 »	**5 285**	**90**	**5 173**	**57·6**	**0·6**	**5·4**	**0·7**	**29·6**	**1·1**	**0·7**	**95·7**	**3·5**	**0·8**	**4·3**
Därav i														
Stockholm . . .	1 212	289	1 119	67·2	2·1	8·5	1·5	18·0	0·3	0·9	98·5	1·1	0·4	1·5
Göteborg . . .	1 263	624	1 258	57·6	0·5	8·7	0·2	24·5	0·3	0·6	92·4	7·2	0·4	7·6
övriga städer .	2 627	234	2 613	53·3	0·1	2·5	0·6	37·2	1·8	0·7	96·2	2·9	0·9	3·8
landsbygden . .	183	4	183	60·7	—	3·8	—	29·0	0·5	1·1	95·1	2·2	2·7	4·9
Indextal														
1917, medelt. pr kv.	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
1921: 1 kvartalet	156	153	154	635	18	43	76	157	45	8	168	91	27	62
» 2 »	164	161	162	604	17	62	64	187	42	11	176	91	27	62
» 3 »	172	169	169	615	11	71	68	201	36	14	184	102	17	63
» 4 »	158	155	156	613	31	55	67	176	33	7	172	68	21	46
1922: 1 »	**114**	**113**	**113**	**473**	**14**	**36**	**28**	**117**	**18**	**6**	**124**	**58**	**15**	**38**

2·6 % av kvinnor, varav 71 i Stockholm, 37 i Göteborg, 8 i Malmö, 22 i övriga städer samt 1 å landsbygden.

Fylleriförseelsernas fördelning efter orsaker. I kol. 3 av huvudtabellen angives antalet fylleriförseelser, beträffande vilka berusningsmedlet uppgivits, och i kol. 4—12 dessa förseelsers fördelning efter de olika slag av rusdrycker, som huvudsakligen använts. I tablån å sid. 478 ha dessa uppgifter omräknats i relativa tal, varjämte meddelas vissa jämförelsesiffror för tidigare kvartal.

Som tablån utvisar, har nedgången i de absoluta talen icke medfört några nämnvärda förskjutningar i de skilda berusningsmedlens relativa betydelse såsom fylleriorsak. Gruppen »spritdrycker» (enbart eller i förening med öl), som föregående kvartal uppgivits ha föranlett 86·1 % av fyllerifallen, visar nu jämförelsetalet 87·2. Bland surrogaten företer den denaturerade spriten en svag procentuell ökning (från 2·9 till 3·5 %), men har absoluta antalet dylika fall sjunkit till 181 (mot 211 förra kvartalet). Av de olika orterna utmärker sig Göteborg, liksom tidigare konstaterats, för relativt stark fylleri-frekvens genom rusgivande ersättningsmedel, i det att 90 förseelser eller 7·2 % av samtliga angivits härröra av denaturerad sprit.

Ej heller i fråga om åtkomstsättet för rusdryckerna, varom uppgifter lämnas i huvudtabellens kol. 13—18 samt i nedanstående tablå, häntyda kvartalssiffrorna på några större förändringar.

Område och tidsperiod	Antal fylleriförseelser med känt berusningsmedel	Förseelser (i %) genom rusdrycker, som huvudsakligen erhållits					
		från utminuteringsställe	från bolagsutskänkningsställe	från restaurang, ölstuga o. d.	genom förmedling av andra, vid priv. samkväm o. d.	genom olaglig rusdrycks-hantering	på flera av nu angivna (eller obekant) sätt
1922: 1 kvartalet: Stockholm .	1 119	5·5	4·5	14·8	59·5	13·1	1·1
Göteborg . .	1 258	6·4	9·5	14·1	60·8	0·3	1·3
övriga städer	2 613	10·5	10·8	14·7	55·8	2·2	2·2
landsbygden	183	19·7	3·8	6·6	54·7	8·7	1·6
Summa	**5 173**	**8·7**	**8·9**	**14·3**	**57·8**	**4·3**	**1·7**
1921: 4 »	7 161	9·6	11·4	13·3	51·9	4·4	5·7
» 3 »	7 729	9·9	10·8	13·7	38·4	6·7	15·8
» 2 »	7 408	11·0	10·7	13·3	39·4	8·9	11·9
» 1 »	7 072	10·9	9·4	12·9	42·0	7·7	12·1

Uppmärksammas må dock fyllerisiffrornas antydan om den alltjämt fortgående, om än relativt sett numera mycket obetydliga, tillbakagången i den olagliga rusdryckshanteringen i form av hemtillverkning av spritdrycker. Däremot synes i likhet med föregående kvartal, särskilt i Stockholm och andra större hamnstäder, en betydande andel av fyllerifallen böra tillskrivas

insmugglade alkoholvaror, något som delvis torde förklara den växande betydelsen av gruppen »genom förmedling av andra etc.». Enbart i Stockholm har för c:a 270 alkoholmissbrukare fylleriorsaken uppgivits vara »exportsprit», vilken vara i regel kan antagas ha överkommits på ovannämnda väg.[1]

Jämförelse mellan fylleriförseelserna i Sverige och dess grannländer. Liksom i föregående kvartalsredogörelser må slutligen i jämförelsesyfte en sammanställning göras mellan den svenska fylleristatistiken och motsvarande uppgifter för Norge i »Meddelelser fra det Statistiske Centralbyrå»:

Fylleriförseelser:		Medeltal per kvartal 1917	1918	1919	1920	År 1921 1 kv.	2 kv.	3 kv.	4 kv.	År 1922 1 kv.
Sverige	antal	4 630	4 714	8 798	11 448	7 231	7 601	7 952	7 315	5 285
	indextal	100	102	190	247	156	164	172	158	114
Norge	antal	7 777	5 729	9 353	8 635	8 458	7 910	8 626	10 534	·
	indextal	100	74	120	111	109	102	111	135	·

I olikhet med de svenska fylleritalen, som mot slutet av 1921 började visa nedgående tendens, företedde fyllerifrekvensen i Norge under årets sista kvartal en märkbar stegring, vilken synes ha gjort sig särskilt kraftigt gällande i Kristiania och andra städer i Östnorge.

Av intresse är jämväl att sammanställa fylleriförseelserna i de fyra nordiska huvudstäderna, som skett i nedanstående tablå:

Antal fylleriförseelser i	År 1917	År 1918	År 1919	År 1920	År 1921	År 1922, 1 kv.
Stockholm (419 788 inv.)	3 705	6 264	11 115	10 120	6 848[2]	1 212
Kristiania (258 341 inv.) .	13 672	12 217	16 938	13 624	13 750	·
Köpenhamn[3] (700 610 inv.)	4 865	2 269	4 225	5 047	4 274	·
Helsingfors (188 922 inv.)	5 133	(2 928)	5 488	12 307	13 550	·

Enär av gatufylleriet blott en viss, efter ortens praxis växlande del blir föremål för polisingripande och sålunda redovisad i statistiken, kunna dessa siffror knappast göra anspråk på att tillräckligt klart åskådliggöra nykterhetstillståndet i resp. städer, men de belysa däremot ganska väl dettas förändringar å samma ort under resp. år.

[1] I de fall, då spritdryckerna uttryckligen angivits vara insmugglade (tillhopa 36), har förseelsen redovisats under rubriken »olaglig rusdrycksh antering».

[2] Den tidigare meddelade siffran har ökats med 34 senare rapporterade förseelser.

[3] Jämte Frederiksberg och Gentofte.

Fylleriförseelserna och deras orsaker under första kvartalet 1922.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18
Område	Hela antalet fylleri-förseelser	Därav sådana, rörande vilka berus-nings-medlet upp-givits	Antal fylleriförseelser, där huvudsakliga berusnings-medlet utgjordes av: sprit-drycker (bränn-vin, konjak, punsch o. d.)	vin	öl (andra malt-drycker)	sprit-drycker och vin	sprit-drycker och öl	sprit-drycker, vin och öl	vin och öl	rusdrycks-surrogat: den. sprit	rusdrycks-surrogat: tekn. prep.	Antal förseelser genom rusdrycker (kol. 4—10), som erhållits: från utminuteringsställe	från bolagsutskänkningsställe	från restaurang, ölstuga o. d.	genom olaglig rusdrycksförsäljning vid privat sammankomst o. d.	genom olaglig rusdrycksförsäljning genom förmedling av andra, vid priv. sammankomst o. d.	på flera av nu angivna (eller obekant) sätt
Stockholms stad	**1 212**	**1 119**	**752**	**24**	**95**	**17**	**201**	**3**	**10**	**12**	**5**	**61**	**50**	**166**	**666**	**147**	**12**
Östra Sverige	**551**	**548**	**275**	**1**	**14**	**—**	**214**	**14**	**7**	**19**	**4**	**58**	**84**	**70**	**270**	**39**	**4**
Södertälje . .	53	53	30	—	—	—	23	—	—	—	—	5	2	4	22	18	2
Uppsala . . .	84	84	42	—	1	—	33	5	—	3	—	3	5	15	57	—	1
Västerås . . .	41	40	28	—	—	—	11	1	—	—	—	—	1	2	32	5	—
Nyköping . .	24	24	4	—	2	—	17	—	—	—	1	1	1	2	19	—	—
Eskilstuna . .	40	40	33	—	—	—	5	—	—	2	—	8	8	7	15	—	—
Linköping . .	54	54	20	—	4	—	25	2	—	2	1	4	8	11	28	—	—
Norrköping . .	59	59	21	—	—	—	30	1	1	5	1	2	16	10	22	3	—
Övriga städer .	162	160	72	1	7	—	63	4	6	6	1	26	42	17	66	2	—
Landsbygden .	34	34	25	—	—	—	7	1	—	1	—	9	1	2	9	11	1
Småland och öarna . .	**242**	**242**	**137**	**2**	**5**	**—**	**86**	**5**	**1**	**4**	**2**	**46**	**29**	**20**	**125**	**1**	**15**
Jönköping . .	45	45	32	—	—	—	12	—	—	1	—	10	4	3	27	—	—
Kalmar . . .	26	26	9	—	2	—	12	1	—	1	1	3	3	5	13	—	—
Västervik . .	6	6	4	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	6	—	—
Övriga städer .	140	140	76	2	3	—	53	4	1	1	—	26	22	12	63	1	15
Landsbygden .	25	25	16	—	—	—	7	—	—	1	1	7	—	—	16	—	—
Södra Sverige	**739**	**732**	**502**	**1**	**6**	**5**	**194**	**8**	**2**	**13**	**1**	**61**	**46**	**138**	**438**	**18**	**17**
Karlskrona . .	47	47	17	—	—	—	27	—	—	2	1	4	5	3	32	—	—
Kristianstad .	53	53	42	—	—	—	11	—	—	—	—	4	7	2	38	—	2
Malmö	299	292	253	1	—	1	27	1	—	9	—	26	14	49	175	6	13
Lund	25	25	15	—	—	—	9	—	—	1	—	4	2	10	8	—	—
Landskrona .	67	67	36	—	—	—	28	3	—	—	—	4	1	22	40	—	—
Hälsingborg .	109	109	70	—	4	4	27	2	1	1	—	6	4	21	64	12	1
Ystad	18	18	9	—	—	—	9	—	—	—	—	4	4	4	6	—	—
Trälleborg . .	14	14	6	—	1	—	7	—	—	—	—	—	1	1	12	—	—
Övriga städer .	85	85	35	—	1	—	47	2	—	—	—	9	7	21	47	—	1
Landsbygden .	22	22	19	—	—	—	2	—	1	—	—	—	1	5	16	—	—

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18
Område	Hela antalet fylleri-förseelser	Därav sådana, rörande vilka berus-nings-medlet upp-givits	Antal fylleriförseelser, där huvudsakliga berusningsmedlet utgjordes av									Antal förseelser genom rusdrycker (kol. 4—10), som erhållits					
			sprit-drycker (bränn-vin, konjak, punsch o. d.)	vin	öl (andra malt-drycker)	sprit-drycker och vin	sprit-drycker och öl	sprit-drycker, vin och öl	vin och öl	rusdrycks-surrogat		från utminuteringsställe	från bolagsutskänk-ningsställe	från restaurang, ölstuga o. d.	genom förmedling av andra, vid priv. sam-kväm o. d.	genom olaglig rus-drycks-hantering	på flera av nu angivna (eller obekant) sätt
										den. sprit	tekn. prep.						
Västra Sverige	**2 180**	**2 172**	**1 133**	**6**	**141**	**9**	**715**	**21**	**13**	**120**	**14**	**191**	**232**	**289**	**1 279**	**10**	**37**
Halmstad . . .	52	52	36	—	—	—	10	—	—	5	1	3	2	6	34	1	—
Göteborg . . .	1 263	1 258	724	6	110	3	308	4	8	90	5	81	120	177	765	4	16
Uddevalla . .	29	29	19	—	—	—	10	—	—	—	—	9	1	—	18	—	1
Trollhättan . .	96	96	22	—	13	—	56	4	1	—	—	18	35	—	40	—	3
Borås	46	46	27	—	—	1	17	—	—	1	—	8	2	4	31	—	—
Karlstad . . .	82	82	54	—	4	1	18	—	—	2	3	17	7	8	40	—	5
Kristinehamn .	16	16	14	—	1	—	1	—	—	—	—	4	—	—	11	1	—
Örebro	109	109	46	—	—	1	57	2	—	3	—	7	17	25	52	1	4
Övriga städer .	449	446	175	—	11	3	219	11	4	19	4	36	43	67	267	2	8
Landsbygden .	38	38	16	—	2	—	19	—	—	—	1	8	5	2	21	1	—
Norra Sverige	**361**	**360**	**180**	**—**	**17**	**4**	**123**	**4**	**5**	**13**	**14**	**36**	**17**	**56**	**211**	**10**	**3**
Falun	16	16	6	—	1	—	4	—	—	4	1	2	—	—	5	4	—
Gävle	65	65	15	—	3	—	42	1	1	1	2	4	10	13	35	—	—
Söderhamn . .	15	15	4	—	2	—	5	1	—	3	—	1	—	3	8	—	—
Härnösand . .	18	18	12	—	3	—	3	—	—	—	—	1	3	7	7	—	—
Sundsvall . .	46	45	19	—	1	—	22	1	2	—	—	2	—	8	33	2	—
Östersund . .	61	61	53	—	—	1	5	1	1	—	—	6	—	11	44	—	—
Luleå	11	11	9	—	—	—	1	—	—	—	1	2	2	—	6	—	—
Övriga städer .	65	65	27	—	2	3	23	—	—	3	7	6	2	11	35	—	1
Landsbygden .	64	64	35	—	5	—	18	—	1	2	3	12	—	3	38	4	2
Hela riket { städerna	**5 102**	**4 990**	**2 868**	**34**	**271**	**35**	**1 480**	**54**	**36**	**177**	**35**	**417**	**451**	**727**	**2 889**	**209**	**85**
Hela riket { landsb. .	**183**	**183**	**111**	**—**	**7**	**—**	**53**	**1**	**2**	**4**	**5**	**36**	**7**	**12**	**100**	**16**	**3**
Summa för 1 kv.	**5 285**	**5 173**	**2 979**	**34**	**278**	**35**	**1 533**	**55**	**38**	**181**	**40**	**453**	**458**	**739**	**2 989**	**225**	**88**
1921: 4 kvart.	7 315	7 161	3 861	74	421	82	2 308	104	44	211	56	688	818	952	3 714	316	406
» 3 »	7 952	7 729	3 872	26	543	84	2 642	113	88	315	46	767	833	1 062	2 966	519	1 221
» 2 »	7 601	7 408	3 803	40	475	79	2 457	131	68	283	72	811	791	987	2 918	662	884
» 1 »	7 231	7 072	4 003	43	329	94	2 060	139	50	281	73	768	666	916	2 967	548	853
År 1921 . . .	**30 099**	**29 370**	**15 539**	**183**	**1 768**	**339**	**9 467**	**487**	**250**	**1 090**	**247**	**3 034**	**3 108**	**3 917**	**12565**	**2 045**	**3 364**
» *1920* . . .	**45 790**	**44 914**	**25 694**	**501**	**1 610**	**1 193**	**12478**	**1 306**	**656**	**1 271**	**205**	**5 094**	**6 046**	**7 299**	**12921**	**5 114**	**6 964**
» *1919* . . .	**35 191**	**34 704**	**13 788**	**1557**	**1 371**	**2 551**	**4 812**	**1 426**	**1108**	**7 815**	**276**	**3 854**	**2 068**	**5 854**	**7 027**	**3 593**	**4 217**
» *1918* . . .	**18 854**	**18 638**	**4 379**	**2340**	**218**	**1 865**	**1 326**	**712**	**948**	**5 199**	**1 651**	**2 510**	**892**	**3 503**	**2 504**	**582**	**1 797**
» *1917* . . .	**18 521**	**18 310**	**2 519**	**960**	**3 066**	**490**	**5 259**	**1 248**	**2464**	**1 238**	**1 066**	**4 196**	**8 650**		·	**16**	**3 144**

Det industriella läget i Förenta staterna den 1 mars 1922.

(Rapport från svenska konsulatet i Chicago.)

Allmän översikt.

En översikt över det industriella läget i början av året ger vid handen, att det uppsving, som under september och oktober tycktes vinna i styrka och lova en permanent förbättring, ej kunde stabiliseras. När förra rapporten skrevs, kunde man konstatera en genomgående optimism, som knappt påverkades av hotet om en allmän järnvägsstrejk med anledning av den lönereduktion, som the Railroad Labor Board dekreterat.[1] Detta oaktat och ehuru strejkfaran avvärjdes genom en kompromiss, ligger det nära till hands att sammanställa därmed det bakslag, som började med ingången av november.

En partiell strejk vid de bituminösa kolfälten den första veckan i samma månad, vilken ävenledes hejdades, innan den direkt kunnat utöva något inflytande, bidrog utan tvivel till att stävja denna optimism, som från sina officiella förkunnare i någon mån smittat affärsvärlden och — tydligen i förtid — givit industrien ökad fart. Dessa strejkhotelser visade nämligen, att den omjustering till en ny och lägre prisnivå inom dessa två industrier, resulterande i lägre fraktsatser och billigare kol, vilken numera enhälligt anses för ett conditio sine qua non för en återgång till normala förhållanden, ej kan förverkligas utan konflikt, och att följaktligen en avslutning på deflationsperioden näppeligen kan ernås utan en kris.

Om uppsvinget i övrigt varit byggt på en solid basis, hade en varning som denna antagligen ej haft ett så omedelbart och direkt inflytande. Men denna solida basis, en *jämn* prisnivå, saknades; det jämviktsläge, varförutan pendeln ej kan svänga åt motsatta sidan, hade ännu ej vunnits. Onekligen måste en avsevärd sänkning av dessa industriens två största utgiftsposter, frakt och bränsle, hjälpa de industrier, som under förlust tvingats genomföra deflationen, på fötter igen och nödga de industrier, som, emedan deras produkter äro nödvändighetsartiklar, lyckats uppskjuta omjusteringen, att sänka sina priser. Mycket vore därigenom vunnet, men en återgång till normala förhållanden vore likväl ej säkerställd.

Prisnivån måste först bringas i jämvikt och köpkraften återställas hos stora delar av befolkningen, särskilt lantbrukarna. De prisförändringar, som under höstmånaderna förekommit, kunna snarare sägas hava försämrat än förbättrat situationen. Vid årets slut ställde sig indexsiffrorna ungefär sålunda: engrospriser 149, levnadsomkostnader 161, löner 173. Ännu större visar sig ojämnheten vara, om dessa medelsiffror granskas i detalj. Engrospriserna hava under hösten undergått följande förändringar:

	sept.	okt.	nov.	dec.	jan.
Lantmannaprodukter	122	119	114	113	116
Livsmedel	146	142	142	139	134
Kläder	187	190	186	185	183
Bränsle	178	182	186	187	183
Metallprodukter	120	121	119	119	117
Byggnadsmaterial	193	192	197	203	202
Kemikalier	162	162	162	161	159
Husgerådsartiklar	223	218	218	218	214
Diverse	146	145	145	148	146
Medelvärde	**152**	**150**	**149**	**149**	**148**

[1] Jfr h. 1, sid. 49 ff.

Vad levnadsomkostnaderna angår, ställer sig utvecklingen sålunda:

	sept.	okt.	nov.	dec.	jan.	febr.
Födoämnen	155	153	152	152	150	142
Bostadshyra	169	169	169	169	169	169
Kläder	157	160	161	157	156	156
Ljus och bränsle	179	179	179	179	178	177
Diverse	183	180	178	178	178	177
Medelvärde	**165**	**164**	**163**	**163**	**161**	**158**

Att engrosprisernas medelvärde sjunkit beror, som av tabellen framgår, därpå att de mest radikalt deflaterade posterna, lantmanna- och metallprodukter, ytterligare pressats ned, medan ett par av de högst stående, bränsle- och byggnadsmaterial, ytterligare stigit — en alldeles felaktig omjustering.

Än värre ter sig situationen vid en mera ingående detaljgranskning. Följande siffror, som publicerats av the National Industrial Conference Board, visa, huru stor skillnaden ännu i november var mellan råmaterial, löner, frakt och engrospriser för färdig vara. (Siffrorna ange ingen direkt relation sinsemellan, utan endast prisstegringen eller prisfallet sedan 1913, vars motsvarande värde satts till 100.)

Råhudar 76, läder 120, skodon 225, frakt på skodon 210, löner inom skoindustrien 200.

Nötkreatur 91, kött, engrospris, 124, detaljpris 160, löner vid slakterierna 186, frakt 214.

Vete 128, mjöl 173, bröd 173, frakt på mjöl 187.

Tackjärn 137, stålbillets 115, löner inom järnindustrien 150.

Ull 92, ylletyg 148—183, löner inom textilindustrien 200, fraktsatser 210.

Kol 186, kolfrakt 187—209, löner inom kolindustrien 173.

Trävaror (timmer och plank) 128, cement 175, tegel 199, löner inom byggnadsbranschen 190—197, frakt på tegel 204.

Koppar 75, zink 80, bly 100.

Av dessa siffror framgår tydligt nog, att råmaterialsprisen, särskilt för lantmannaprodukter och metaller, äro för låga och måste höjas, samtidigt som andra priser måste bringas ned. Det har från flera håll föreslagits, att en godtycklig nivå på ett eller annat sätt fastställdes. Utgående från antagandet, att den relativa prisproportionen före kriget, 1913, var riktig, emedan den var resultatet av en naturlig utjämningsprocess under en följd av år, har man föreslagit som lämplig ny indexsiffra 150, d. v. s. att alla prisvärden sänkas eller höjas, tills de äro 50 % högre än de voro 1913. Förslaget, vars förnämsta förespråkare är presidenten vid Youngstown Sheet and Tube Co., Mr. Campbell, har fått synnerligen god press. Men något praktiskt resultat kan idéen naturligtvis ej få; ett försök att genomföra den, om något sådant ens vore tänkbart, skulle helt säkert endast förvärra situationen, vars avveckling ej med konstlade medel kan påverkas eller påskyndas, men som dock alltjämt fortskrider, även om synbara tecken därtill fattas.

Hur svårt depressionen än ansatt industrien och särskilt industriarbetarna, förefaller det, som om de industriföretag, vilka ej redan fallit, ridit ut stormen, och att det är huvudsakligen minuthandlarna, vilka nu genomgå sin egentliga kris, efter att i det längsta sökt undvika en deflation. Betalningsinställelserna hava under de senaste månaderna betydligt ökats, såsom följande tablå utvisar.

	1921					1922	
Medeltal per månad	2 kv.	3 kv.	okt.	nov.	dec.	jan.	febr.
Antal konkurser	1 378	1 491	1 713	1 988	2 444	2 723	2 331
Passiva, milj. dollars	42·5	40·9	53·1	63·5	87·5	73·8	72·6

Av fallissemangen i januari hade 72 % en stat understigande 5 000 dollars och 19 % mellan 5 000 och 20 000, vilket betyder en elimineringsprocess av dem som, lockade av de stora vinsterna under krigsåren, utan att äga kapital satt upp affär och lagt in ett för stort lager av lyxvaror, men börjat för sent att kunna tillgodogöra sig vinsterna och ej varit istånd att möta de med en realisation förbundna förlusterna. Men även många affärsmän, som varit med om att inhösta de stigande prisernas vinster, ha ej kunnat genomföra deflationen. En av anledningarna är, att det är just bland dessa, som den enorma svindeln med värdelösa aktier funnit sina offer.

Lönesänkningar och lönekonflikter.

Det bakslag, varav den i början av hösten påbegynta industriella verksamheten så gott som över hela linjen drabbades i november och december 1921, framkallade nya fordringar på lönereduktioner med det resultat, att antalet konflikter under förvintern varit större än någonsin. I en del fall har genom skiljemans ingripande en kompromiss åstadkommits. I ett flertal städer hava således arbetarna inom byggnadsbranschen godtagit en lönesänkning på 8—20 %; ävenledes ha överenskommelser nåtts inom sko-, glas- och pappersindustrierna, resulterande i mindre lönereduktioner än de av arbetsgivarna begärda. I New York lyckades 65 000 kvinnliga arbetare inom konfektionsbranschen efter nio veckors strejk vinna de gamla villkorens bibehållande. Det är särskilt i New England- och New York-distrikten samt inom textil- och metallindustrierna, där avtalen utlöpte den 31 december 1921, som man sökt genomföra nya lönetaxor. På grund härav strejka för närvarande vid bomullsfabrikerna i New Hampshire mellan 25 000 och 30 000 och i Rhode Island 20 000 arbetare.

Genomsnittsavlöningen är emellertid lägre nu än i somras. Den förra rapporten anförde några uppgifter om lönereduktioner, vilka insamlats av en privat statistisk byrå, men publicerats av Department of Labor. Från samma håll ha liknande upplysningar offentliggjorts över förhållandena vid årets slut; de omfatta ett större antal industriföretag än den förra rapporten (1 026 mot 693). Medelsiffran för lönesänkningar har stigit från 15·9 till 17·9 %. Vid 4·7 % av dessa bolag var reduktionen över 30 procent, vid 8·6 % mellan 25 och 30 procent, vid 24·2 % mellan 20 och 24 procent, vid 18·2 % mellan 15 och 19 procent, vid 34·1 % mellan 10 och 14 procent och vid 10·2 % under 10 procent.

The National Industrial Conference Board har efter en undersökning, omfattande 4 400 fabriker med 1 250 000 arbetare, kommit till det resultatet, att reallönerna, mätta efter veckoavlöningens köpkraft, voro högre 1920 än 1914 trots lönesänkningarna och trots begränsningen av arbetstiden. Om 100 sättes som indexsiffra för såväl veckolön som levnadsomkostnader år 1914, voro siffrorna den 1 juli 1920 respektive 240 och 204·5; reallönen var då följaktligen 17·4 % högre; i oktober samma år hade siffran stigit till 20·6 %. Emellertid sjönko lönerna mera än levnadsomkostnaderna, så att i april 1921 reallönen var blott 12·8 % högre, men med starkare fall på livsmedelspriserna har reallönen åter ökats och var i juni 14·3 % högre än i juli 1914.

Slakterierna. Med hänvisning till de i början av rapporten anförda siffrorna bör påpekas, att livsmedelsproducenterna, särskilt lantbrukarna och slakterierna, tvingats genomföra deflationen betydligt under medelnivån. Som en följd härav ha slakterierna under det gångna året lidit stora förluster — Swift & Co. t. ex. balanserar med en nettoförlust på 7·8 miljoner dollars, till vilken kommer en minskning i inventarievärdet på c:a 12 miljoner. I mars 1921 lyckades slakterierna genom regeringens ingripande erhålla en 12·5 % lönereduktion. Ett avtal, som ingåtts 1917 och enligt vilket alla tvister och lönefrågor obligatoriskt hänvisades till skiljeman, utlöpte i september 1921. Slakterierna vägrade förnya detsamma, men fyra av de fem stora slakterifirmorna (Armour, Swift, Wilson och Cudahy) föreslogo i stället sina arbetare införandet av »industriell demokrati» och dessa antogo med stor majoritet förslaget.[1] Inför de

[1] Jfr h. 3, sid. 245 ff.

sålunda bildade representationerna framlades ett förslag om 10 % ytterligare lönesänkning, vilket, sedan bolagen förevisat sina böcker och frågan in i detalj diskuterats, enhälligt antogs. Emellertid äro vissa grupper av slakteriarbetarna välorganiserade, och dessas ledare förklarade strejk, såvida ej bolagen ingingo nya avtal med fackföreningarna och avstodo från någon lönereduktion. Strejken påbörjades den 5 december 1921, men var från början misslyckad, åtminstone vad de fem stora bolagens Chicagoanläggningar angå. Vid dessa uteblevo mindre än 10 % av arbetarna. En del mindre företag måste avbryta driften, och slakterierna i St. Paul, Omaha, Sioux City och Fort Worth (Texas) ledo ett betydligt avbräck. Oroligheter förekommo i alla dessa städer såväl som i Chicago under den första veckan, men polisen lyckades snart vidmakthålla ordning och hindra anfall på icke strejkande. Redan efter en vecka var arbetet vid slakterierna nära nog normalt. Försök gjordes av de strejkande att inleda underhandlingar, och myndigheterna erbjödo sig att uppträda som medlare, men avvisades med den förklaringen, att intet fanns att medla och att arbetarrepresentationerna förklarat, att de strejkande ej fingo återtagas. Regeringen sökte i mitten av januari än en gång åstadkomma förhandlingar, men när dessa av bolagen avböjdes, insågo strejkledarna, att saken var förlorad, och befallde omröstning om strejkens upphävande. I New York hade den redan i början av januari hävts. Resultatet av omröstningen blev oväntat: 8 318 röstade mot och endast 617 för arbetets återupptagande. Detta till trots beslöto redan nästa vecka fackföreningarna i Omaha — röstetalet var där 1 702 mot 207 för fortsatt strejk — att återgå till arbetet, och den 1 februari 1922 utfärdade ledningen i Chicago en order till fackföreningsmedlemmarna att söka återfå sina anställningar. Strejken resulterade således i ett fullständigt nederlag för fackförbunden och i en seger för den industriella demokratin, vilket system ansetts trots alla sina förtjänster ej vara ägnat att bekämpa eller förhindra strejk. Hur detta system i allmänhet bestått inför depressionens krav på lönesänkningar och ökad arbetstid, därom har ytterst obetydligt meddelats. Ett fall, varav tydligen framgår, att systemet även i dåliga tider kan fungera tillfredsställande, bör framhållas. En av de största skofabrikerna, Endicott-Johnson Co., kunde vid årets slut i motsats till de flesta av sina konkurrenter icke blott uppvisa ett vackert bokslut, utan i enlighet med den vinstandelsplan, som ingår i det vid dessa fabriker införda arbetarrepresentationssystemet, utdela 2 miljoner dollars till sina 11—12 000 arbetare.

Byggnadsverksamheten. Den konflikt, som sedan tidigt i somras haft ett förlamande inflytande på byggnadsverksamheten i Chicago, har i dagarna avslutats, därigenom att fackföreningarna fallit till föga. De nya lönetaxor och arbetsavtal, som av förlikningsmannen, domaren Landis, i september fastställdes, vägrade ett flertal av fackföreningarna att godtaga. Byggmästarna anställde då, i enlighet med en paragraf i det nya avtalet, icke organiserade arbetare. Sporadiska strejker följde, och en del byggmästare förmåddes ingå kontrakt i strid mot överenskommelsen. En »citizens' committee», bestående av 150 affärsmän, bildades för att upprätthålla avtalet och hopsamlade en stor garantifond för att stödja de byggmästare, som vägrade bryta överenskommelsen. Flertalet av fackföreningarna hade lojalt accepterat avtalet, men insurgenterna lyckades med hjälp av det radikala elementet till sist åstadkomma en omvälvning inom fackföreningarnas överstyrelse, The Building Trades Council, så att i början av januari det en gång antagna avtalet förkastades och allmän strejk förklarades. Men flera av fackföreningarna vägrade efterfölja detta beslut. Den igångsatta strejken vid alla byggen, där icke organiserade arbetare voro anställda, blev ej effektiv, ty även medlemmar av de föreningar, som röstat för denna strejk, fortsatte arbetet. Under tiden kungjorde Mr Landis en revision av tre lönetaxor och fastställde alla de övriga att gälla till den 1 juni 1923. Fackföreningarna gjorde en helomvändning och förklarade sig skola antaga dessa bestämmelser, »emedan de hade allmänheten med sig», om de icke organiserade arbetarna avskedades. Byggmästarna vägrade gå in härpå, ty dessa arbetare, för det mesta snickare och timmermän, hade engagerats från andra städer och byggmästarna stodo därför i viss obligation till dem. Fackföreningsstyrelsen

ratificerade likväl avtalet enhälligt, endast de egentliga insurgenterna, snickarfackföreningen, vägrade fortfarande antaga lönereduktionen. För närvarande synes det, som om trots detta fred inom byggnadsbranschen äntligen ingåtts, ty flera av arbetarledarna ha offentligen förklarat, att deras föreningar skola efterleva bestämmelserna och att, så länge avtalet varar, intet avbrott i arbetet av dem skall tolereras ens vid byggen, där icke organiserade arbetare inom de fack, som vägra antaga de nya lönetaxorna, fortfarande hållas sysselsatta. Chicago kan följaktligen hoppas på en betydlig lindring av arbetslösheten inom en bransch, som kan ge arbete åt 60—75 000 arbetare, och ett avhjälpande av den stora bostadsbristen, vilken pressat upp hyrorna till en nivå, som förtagit verkan av de på andra håll vunna sänkningarna i levnadsomkostnaderna.

Dessa förhoppningar om arbetsfred och sålunda ökade arbetsmöjligheter inom byggnadsbranschen ha ytterligare stärkts därigenom, att den radikala fackförbundsstyrelse, som valdes i december, avgått och ersatts med representanter för det mera konservativa lägret. Att icke blott Chicago utan även övriga städer kunna hoppas på ostörd byggnadsverksamhet, därför borgar den mellan byggnadsarbetarnas sektion av The American Federation of Labor å ena sidan samt byggmästarnas och entreprenörernas nationalförbund å den andra, i mitten av februari ingångna överenskommelsen, att inga strejker på grund av tvister olika fackföreningar emellan få tolereras, att dylika måste underställas obligatorisk skiljedom, att fackföreningar, som vägra rätta sig efter givna utslag, skola suspenderas och att medlemmar av sådana föreningar icke få givas arbete.

Järnvägarna. Denna rapport har i anslutning till sina föregångare sökt giva dels en resumé över det industriella läget och arbetslösheten, dels en studie över de strider mellan arbetare och arbetsgivare, vilka varit en följd av dessa senares fordran att arbetarna åtaga sig sin andel i den deflationsprocess, som måste genomföras, för att industrien skall åter kunna stabiliseras.

Såsom i början framhölls, är den uppfattningen allmänt gängse, att det första villkoret härför är billigare kol och lägre fraktsatser men att detta mål ej kan nås, innan en överenskommelse om lönereduktion bragts till stånd med de tvenne arbetargrupper, vilka äro starkast organiserade och vilka dels på grund härav och dels på grund av gällande avtal hittills antingen helt och hållet undgått eller endast obetydligt fått vidkännas en lönesänkning. Det kan därför sägas, att situationens medelpunkt intages av järnvägsmännen och kolgruvarbetarna, och att en helhetsbild av de faktorer, vilka kontrollera industrivärlden och dess framtidsutsikter, ej kan erhållas utan en mera ingående analys av förhållandet mellan dessa tvenne arbetargrupper och deras arbetsgivare.

Den första av dessa grupper omfattar järnvägsmännen, vilkas antal den sista september 1921 uppgick till 1 718 330, alla organiserade i ett flertal nära lierade förbund. Den strejk, varmed de i oktober hotade, skenbart för att återvinna den i juli påbjudna reduktionen på 12 %, men i själva verket för att förhindra nya för dem ofördelaktiga arbetsbestämmelser och framför allt en återgång till den löneskala, som rådde före maj 1920, avvärjdes dels genom ett löfte från The Labor Board, att inga lönefrågor skulle handläggas, innan alla tvister angående arbetsavtalen avgjorts, vilket förmodades skulle draga ut på tiden till sommaren 1922, dels under påtryck av den mot deras fordringar avogt stämda allmänna opinionen.

Hur situationen sedan den 1 november vidare utvecklats kan i korthet anges sålunda: Järnvägarna framhärdade i sin fordran på en ytterligare 10 % lönereduktion över lag och gjorde formell anmälan härom till de olika arbetarorganisationerna. Att förhandlingar i denna punkt ej skulle leda till något resultat är självklart. Vissa klasser av järnvägsmännen mötte detta krav med en yrkan på höjd betalning, varierande mellan 5 och 13 %. Som överenskommelse ej vunnits, hava dessa lönetvister hänskjutits till The Labor Board, som utsatt den 6 mars 1922 till påbörjandet av en undersökning av dessa frågor.

Utslag ha nämligen hunnit utfärdas beträffande nya arbetsregler och andra tvistepunkter, vilka i huvudsak gynnat järnvägsbolagen. Om dessa regler godtagas av personalen, bör genom dem en besparing på ett par hundra miljoner dollars årligen komma järnvägarna till godo. De viktigaste av dessa nya arbetsregler, vilka gälla verkstadspersonalen, utvidga gränserna för de till särskilda föreningar hörande arbetarnas verksamhetsfält, så att vilken arbetare som helst kan utföra mindre reparationer eller arbeten, som under förut gällande bestämmelser fordrade ända till sex manipulationer av sex inom skilda yrken klassificerade män, var och en med sin hantlangare. Härigenom blir det möjligt att giva full sysselsättning åt varje vid verkstäderna anställd arbetare eller med andra ord inskränka antalet anställda. Vidare erkändes »minoritetens» rätt till egen representation vid klagomål, något som tolkats som ett första angrepp på fackföreningarnas allenavälde. Dessa stadgar antogos enhälligt av The Labor Board, av vars nio medlemmar tre representera arbetarna. De förenade verkstadsarbetarförbunden förkastade emellertid dessa stadgar och vädjade på nytt. Sedermera kungjordes nya bestämmelser för banarbetare, banvakter, stationskarlar och växlare, i vilka bestämmelser åttatimmarsdagen praktiskt annullerats, därigenom att överbetalning med 50 % av timpenningen utgår först efter tio timmars arbete; dessutom skall regelbundet söndagsarbete ej längre betraktas som övertidsarbete.

Dessa utslag betyda som sagt en avsevärd besparing för järnvägarna, motsvarande en lönereduktion för personalen, vilken kan omsättas i sänkta fraktsatser, eftersom järnvägsbolagen förbundit sig att låta alla de förmåner, som de kunna vinna gentemot personalen, kompenseras av minskade fraktinkomster. Början härtill togs i december 1921, när The Interstate Commerce Commission godkände järnvägarnas anhållan om rätt att sänka fraktsatserna på lantmannaprodukter över hela landet med 10 %. Sedan dess har kommissionen varit sysselsatt med en utredning om i vad mån övriga frakter kunna lindras för att möta en allt högljuddare fordran på hjälp från affärs- och industrivärlden.

En minskning i fraktsatserna, som verkligen kan bliva industrien till kännbar nytta, fordrar emellertid icke blott att personalen godtager den nya lönesänkning, som av järnvägarna begärts, utan även att dessa finna sig i en direkt minskning av sina inkomster. Det är troligt, att de båda kommissioner, som äga bestämmanderätt, fatta beslut i denna riktning. De hava emellertid ingen befogenhet att genomdriva sina utslag, och det är en annan fråga, om de båda intresserade parterna skola finna sig däri.

Järnvägsmännen hava under livlig protest tillsvidare accepterat de nya arbetsavtal, som berövat dem de flesta av de förmåner, de under krigsåren lyckats vinna, och som genom medgivande av överbetalning först efter tio i stället för åtta timmars arbetstid minskat deras avlöning. Det hot om strejk, som höjdes redan vid den första lönesänkningen och nästan omsattes i handling, har inför denna nya fordran fått betydligt starkare uttryck. Om en strejk skulle kunna genomföras och bliva effektiv är ganska tvivelaktigt. Regeringen kommer säkerligen ej att tolerera en stagnation i kommunikationerna. Det finnes flera hundra tusen fullt dugliga f. d. järnvägsmän, nu utan arbete, villiga att taga de strejkandes platser. Ett stort antal av den äldre personalen lär anse det som en hederssak att ej nedlägga arbetet, och den allmänna opinionen fördömer enhälligt tal om järnvägsstrejk, något som vore liktydigt med att järnvägsmännen sökte med våld undslippa sin andel i deflationen. Medelindexsiffran för järnvägsmännens timpenning, om år 1915 sättes = 100, hade 1920 stigit till 218·4 och är för närvarande 191·1. Den begärda lönereduktionen skulle sänka siffran till 172, vilket bleve över det nya medelvärdet på arbetslöner. Regeringen har redan haft underhandlingar med representanter från båda håll och, fastän intet meddelats om vad därvid försiggått, har detta tytts som en borgen för en fredlig avveckling av situationen, vilken förhoppning ytterligare stärkts därigenom, att järnvägsmannaförbunden vägrat ingå allians med kolgruvarbetarna, vilka också vilja förhindra en lönereduktion medelst strejk, varom mera framdeles.

Att järnvägarna skola finna sig i kommissionernas bestämmelser är otvivelaktigt. Deras finanser hava säkerligen under de sista månaderna förbättrats; deras nettoinkomster voro sålunda under första halvåret 1921 140 miljoner dollars, under tredje kvartalet 247 miljoner samt i oktober 105, i november 66 och i december 52 miljoner eller för hela året 610 miljoner dollars. Men fastän år 1921 givit betydligt ökade inkomster mot år 1920, motsvara dessa blott 3·2 % av järnvägarnas kapitalvärde samt räcka ej till att täcka räntan på obligationer och preferensaktier samt andra förbindelser. Dessutom rapporterade 54 av de 203 järnvägsbolag, som voro inneslutna i den s. k. 6 % garantilagen, vilken utgick den 1 mars 1922, en brist på över 29 miljoner dollars. Bruttoinkomsterna under 1921 voro 10·6 % lägre än under 1920. Däremot voro driftkostnaderna ända till 21·1 % lägre, dels på grund av lönereduktionen i juli, dels genom bättre arbetseffekt. Men till stor del hava dessa inkomster vunnits genom till ytterlighet drivna besparingar, särskilt beträffande underhållsomkostnader, vilka visserligen kunna uppskjutas men ej i längden undvikas. Så ha t. ex. trots den minskade driften järnvägarna redan under detta års två första månader nödgats beställa 22 742 godsvagnar, medan offerter infordrats för ytterligare 15 000 vagnar. Likaledes måste linjeunderhållning och rälsläggning till betydligt omfång snarast möjligt vidtagas. Det är således klart, att underhållskostnaderna under 1922 komma att bli betydligt högre än under 1921.

Kolgruvorna. En god hjälp vore det för järnvägarna, om deras bränslekostnader kunde minskas, en utgiftspost, som stigit från 251·8 miljoner år 1916 till 672·7 miljoner 1920. Under sistlidet år har den visserligen sjunkit något, men järnvägarna såväl som industrien klaga med fog över de höga kolpriserna. Vad som står hindrande i vägen för en sänkning av desamma, är gruvarbetarnas vägran att gå med på någon lönereduktion. Som radikalismen vunnit starkare fotfäste inom kolgruvarbetarnas fackförbund än andra, är en strejk troligtvis oundviklig. Sinnesstämningen bland kolgruvarbetarna visade sig tydligt nog i november 1921, när en strejk sattes i gång mot ett domstolsutslag, vilket förklarade som olaglig en kontraktsbestämmelse, att gruvbolagen skulle vid utbetalandet av avlöningarna undantaga arbetarnas avgifter till fackföreningarna och inbetala dessa direkt till föreningarnas ombud, med andra ord, att bolagen skulle uppträda som inkasserare för fackföreningarna. Arbetarna förklarade, att ett upphävande av detta system, det s. k. check-off-systemet, skulle betyda föreningarnas undergång, och ledarna hade svårt att få dem att återupptaga arbetet, även när en högre domstol annullerat den lägre domstolens utslag.[1]

De bituminösa gruvfälten giva sysselsättning åt omkring 750 000 arbetare, varav 60 % äro organiserade. De äro till allra största delen belägna i följande stater: Pennsylvania, Virginia, West Virginia, Kentucky, Ohio, Indiana och Illinois. I den förstnämnda staten äro arbetarna till större delen organiserade; i Ohio, Indiana och Illinois äro de uteslutande organiserade, därför att dessa stater fordra, att varje gruvarbetare på grund av arbetets farliga natur måste inneha ett certifikat, vilket utfärdas av fackförbundet. I Kentucky, Virginia och West Virginia äro de flesta arbetarna icke organiserade.

Efter kolgruvestrejken i november 1919 slöts genom regeringens bemedling i mars 1920 mellan gruvägarna och arbetarna ett avtal med två års giltighet, enligt vilket gruvarbetarna beviljades en betydande löneförhöjning. Sålunda erhöllo daglönsarbetare, vilka 1915 förtjänade 2·77 och 1919 5 dollars, en dagslön på 7·50, och ackordsarbetare kunna för åtta timmars arbetsdag förtjäna från 11—13 dollars. Dessa lönetaxor gälla allt fortfarande — gruvarbetarna ensamt ha ej fått vidkännas deflationen direkt i form av lönesänkning. Till följd av dessa höga löner och de höga järnvägsfrakterna är priset på kol i saltvattenshamn mera än dubbelt mot vad det var 1915 (5·37 resp. 2·30 dollars per ton). Resultatet är, att kolexporten, vilken belöpte sig till 1·5 à 3 miljoner ton i månaden, upphört, att försäljningen av bunkerkol sjunkit

[1] Jfr h. 4, sid. 343.

till en obetydlighet och att England kan i New York sälja kol (fraktat som ballast) 50 cents billigare per ton än de centrala gruvfälten.

Men fastän varken brytningskostnader eller frakter kunnat sänkas, har ett visserligen ej betydligt men för gruvägarna högst kännbart prisfall framtvingats genom konkurrensen med de icke organiserade gruvorna, vilkas produktionskostnader äro cirka 75 cents lägre per ton. Vid dessa gruvor ha nämligen lönereduktioner genomförts och dagavlöningen är där 4·00—4·50 dollars med ackordspris i proportion. Följden har blivit att, medan flertalet av de icke organiserade gruvorna arbeta 5—6 dagar i veckan, ett stort antal organiserade gruvor nedlagts, emedan driften gick med förlust, och de flesta, som ännu hållas i gång, endast arbeta 2—3 dagar i veckan.

Att en sådan situation kunnat uppstå beror till stor del därpå, att industrien lider av överproduktion. Produktionskapaciteten av de bituminösa kolgruvorna är över 800 miljoner ton per år, medan högsta produktionen ej nått högre än till 579 miljoner ton (1918) och år 1921 endast belöpte sig till 407 miljoner ton. Härtill kommer, att gruvarbetaren är ytterst oberäknelig. Inom ingen annan industri — utom möjligen byggnadsindustrien — ha så många strejker för synnerligen triviala orsaker satts i gång. Den årliga arbetaromsättningen är 75—125 % högre än inom andra industrier, och detsamma är fallet med frånvaro utan förfall, som stigit till 15—25 %; med andra ord endast 75 eller 85 arbetare av 100 arbeta regelbundet. En analys av avlöningslistorna från gruvorna i Illinois utvisade, att 35 % av arbetarna erhöllo 75 % av betalningen.

När därför gruvägarna framställde den fordran, att de nya avtalen, som skola ingås före den 1 april 1922, skulle inbegripa en lönereduktion på 30 %, svarade fackförbundsledarna, att detta vore otänkbart, eftersom gruvarbetarna under gällande avtal icke kunde förtjäna ett anständigt uppehälle. Härtill invändes, att de icke organiserade arbetarna, vars löner voro 40 % lägre, förtjänade mera på grund av att de hade större arbetsmöjligheter och att enda sättet att öka produktionen och därigenom antalet arbetsdagar vore att nedbringa kolprisen, något som endast kunde ske, om produktionskostnaderna, d. v. s. lönerna, sänktes.

Ett annat tvisteämne är check-off-systemet. Gruvägarna fordra med stöd av det förut omtalade domstolsutslaget, som förklarade detta system olagligt, dess avskaffande; fackföreningsledarna förklara det som ett livsvillkor för föreningarna och följaktligen en absolut nödvändighet.

En konferens av representanter för de organiserade arbetarna, som samlades i början av februari för att formulera förslag till nya avtal, beslöt att avstå från anspråk på löneförhöjning men att kräva check-off-systemets kvarstående. Efter en bitter strid, därvid de högsta ledarna förklarade, att det vore liktydigt med självmord, framtvang det radikala elementet en tredje fordran, sex timmars arbetsdag och fem dagars arbetsvecka. Under nuvarande omständigheter har detta krav endast principiell betydelse, men det har framkallat ett fullkomligt enhälligt ogillande och berövat gruvarbetarna de sympatier de förut på sina håll haft.

En inbjudan till gruvägarna om förhandlingar på dessa villkor avslogs, och följaktligen blir det strejk den 1 april, såvida ej regeringen, som ingripit för att avvärja detta, lyckas finna en utväg att avveckla konflikten.[1]

Gruvarbetarna hade hoppats finna stöd hos järnvägsmännen, vilka också ha en lönestrid under uppsegling. Ett förslag till en konferens angående en defensivallians antogs, men till denna infann sig ingen av järnvägsmannaförbundens ledare, och den resolution, som slutligen antogs, innehöll endast en i allmänna ordalag fattad protest mot lönereduktioner och ett löfte, att om en grupp utsättes för »obefogade anfall», representanter för den andra gruppen skola »taga i övervägande bästa sätt att möta situationen, dock så att varje därvid fattat beslut skall underställas de olika organisationernas prövning». Att järnvägsmännen äro ovilliga att strejka gemensamt med

[1] Strejken utbröt, såsom förebådats, den 1 april 1922 och pågår ännu i maj, då detta tryckes.

gruvarbetarna har också av dessa medgivits, men att gruvarbetarna likväl den 1 april nedlägga arbetet är mera än sannolikt. Denna strejk kommer troligtvis ej, så som de industriella förhållandena nu äro, att hava något förlamande inflytande på industrien. Vid årets början funnos reservupplag på 47 miljoner ton, och dessa hava sedan dess ökats. Konsumtionen belöpte sig i oktober 1921, då den industriella livaktigheten var lika stor om ej större än nu, till omkring 9·5 miljoner ton i veckan, och de icke organiserade gruvorna hava en produktionskapacitet av mellan 6 och 7 miljoner ton. Industrien skulle därför kunna bibehållas vid nuvarande drift under tre månaders tid.

Det är icke otänkbart, att regeringen genom ett energiskt ingripande — och den kommer helt säkert ej att brista i initiativ — kan finna en kompromissgrund, både vad gruvarbetarnas och järnvägsmännens lönekonflikter beträffa. I så fall skulle kanske de förhoppningar, som varje tillfälligt uppsving inom industrien framkallat, äntligen besannas. Men förutsättningen är, att dessa konflikter lösas så, att järnvägarna kunna sänka sina fraktsatser och gruvägarna kolprisen, utan att deras köpkraft försvagas till den grad, att de tvingas undandraga industrien det stöd, som de, vilka räknats bland de förnämsta kunderna, även under sistlidet år givit denna, särskilt järnindustrien, som utan denna marknad ej kan komma på fötter igen.

Det industriella läget i början av mars är onekligen betydligt bättre än vid årets början. Järnindustrien har ökat från 40 % till 60 % drift, och automobilindustrien är åter på samma höjdpunkt som i maj och augusti, byggnadsverksamheten är också jämförelsevis livlig, men trots dessa goda tecken — de samma som vid föregående tillfällen visat sig för att försvinna — och under antagande av det föga troliga, att gruv- och järnvägsproblemen kunna slutgiltigt lösas, torde återgången till normala eller tillnärmelsevis normala förhållanden, som bland annat även kräver ett utjämnande av prisnivån och lantbrukarnas ekonomiska återupprättande, ännu länge dröja. Under tiden kommer arbetslösheten fortfarande att vara mycket stor med ringa utsikt till lindring. I denna, för Sverige på grund av emigrationsfrågan mest intressanta fas av den industriella situationen, har någon ändring ej inträffat.

Arbetstidslagstiftningen i Schweiz.

(Meddelande från svenska beskickningen i Bern.)

I oktober 1921 väcktes i schweiziska nationalrådet en motion avseende en provisorisk förlängning av den lagstadgade arbetstiden till 9, för vissa fall 10 timmar. Motionen gick ut därpå, att förbundsregeringen skulle uppmanas att, till nedbringande av produktionskostnaderna och till återvinnande av schweiziska industriprodukters konkurrensförmåga i utlandet, snarast framlägga förslag till sådan ändring av lagarna angående arbetstiden i fabriker och vid kommunikationsanstalter, att, så länge arbetslöshetsunderstöd av allmänna medel påfordrades, arbetstiden generellt förlängdes till 9 timmar samt vid sådana företag, som endast dreves under en del av året, och i de särskilda fall, där så bestämdes av förbundsrådet, till 10 timmar. Motionen Abt, så kallad efter initiativtagaren, var undertecknad jämväl av 100 andra av nationalrådets 189 ledamöter, varav synes framgå, att dess grundtanke motsvarade en tämligen utbredd åskådning. I den offentliga diskussionen hade också flerfaldiga gånger från olika håll hävdats, att jämte sänkning av levnadskostnader och arbetslöner en utsträckning av arbetstiden vore nödvändig för att upphjälpa det schweiziska näringslivet. Från arbetarsidan möttes motionens framläggande av en häftig reaktion och oviljan tog sig kraftiga uttryck.

Motionen har av olika anledningar icke kommit till behandling förrän i förbundsförsamlingens mars—aprilsession innevarande år. Under mellantiden hade sinnena hunnit lugna sig, vartill bidragit, att de medlemmar av förbundsregeringen, vilka närmast hade att taga befattning med frågan, förbundsrådet Schulthess såsom chef för folkhushållningsdepartementet och presidenten Haab såsom chef för post- och järnvägsdepartementet, uttalat sig därhän, att regeringen icke ville godtaga motionärernas yrkande. Även hade det försports, att åtskilliga av motionens undertecknare efteråt kommit på andra tankar.

De båda nyssnämnda förbundsrådens ifrågavarande uttalanden gjordes vid en sammankomst, som den 1 februari 1922 hölls inom det parti, som bägge tillhöra, det frisinnat-demokratiska eller radikala partiet.

Huvudinnehållet av herr Schulthess' anförande kan resumeras sålunda. Alla medel böra anlitas för att upphjälpa det ekonomiska läget, och ett av medlen är arbetstidens förlängning. Det går dock icke an att under trycket av den nu rådande krisen företaga en så genomgripande ändring i den nyligen antagna lagen om arbetstiden vid fabrikerna, som motionären föreslagit. Det medgives, att lagen är för stel. Skulle den ändras, borde det därför ske så, att därigenom åstadkommes större differentiering och större frihet, men en sådan omarbetning skulle taga alltför lång tid i anspråk. Lagen innehåller emellertid i § 41 en bestämmelse, varigenom förbundsrådet bemyndigas att i tvingande fall medgiva en förlängning av arbetsveckan till 52 timmar, och detta bemyndigande har också i flera fall kommit till användning.[1] Lämpligen kunde vid behandlingen av motionen Abt förbundsförsamlingen göra ett uttalande av innehåll, att den ansåge ett vidsträcktare bruk böra göras av nämnda befogenhet. Möjligen kunde också en revision av stadgandet komma i fråga.

Presidenten Haabs anförande vid partimötet kan sammanfattas sålunda. Lagen om arbetstiden vid järnvägarna och andra kommunikationsanstalter (av den 6 mars 1920) är icke schablonmässig. Tvärtom utmärkas dess stadganden i det hela av stor elasticitet, om det också kunde medgivas, att man på särskilda punkter gått för långt i likställandet av olika slags arbete. Dessutom har genom § 16 åt förbundsrådet inrymts befogenhet att, när särskilda förhållanden så påkalla, medgiva undantag från lagens bestämmelser. Detta har skett i stor utsträckning beträffande de enskilda järnvägarna, däremot icke beträffande edsförbundets, enär vid dessa personalen även med nu gällande ordning knappast kan hållas fullt sysselsatt. Den ekonomiska krisen har ju haft till följd en betydlig nedgång av trafiken vid edsförbundets kommunikationsanstalter (järnvägar, post, telegraf och telefon), vilka numera gå med förlust. Detta kan icke få fortfara. Men så länge krisen varar, tjänar det till intet att förlänga arbetstiden. Däremot måste man tänka på en utsträckning av arbetstiden, när förhållandena en gång förbättrats och trafiken åter ökats, för att sålunda bringa kommunikationsanstalternas budget i jämvikt. Härför finnes emellertid utrymme inom ramen av den nu gällande lagen.

Då motionen Abt slutligen upptogs till behandling i nationalrådet, förelåg även ett annat i kammaren väckt, mindre kategoriskt formulerat förslag, som avsåg en uppmaning till förbundsrådet dels att vid tillämpningen av lagbestämmelserna om arbetstiden taga hänsyn till det nuvarande ekonomiska krisläget i ändamål att höja landets produktion och dess konkurrensförmåga, dels att undersöka, huruvida icke förhållandena påkallade en revision av ifrågavarande bestämmelser enligt principen om arbetstidens differentiering.

Vidare förelåg ett av den socialdemokratiska deputeraden Grimm framställt förslag om anordnande av en omfattande utredning rörande det schweiziska näringslivets villkor och dess nuvarande läge i ändamål att kunna vidtaga mer effektiva åtgärder än hittills till krisens bekämpande.

Diskussionen blev kort. Sedan de olika förslagsställarna haft ordet, därvid Abt

[1] Lagen finnes i översättning avtryckt i Soc. Medd. årg. 1919, sid. 683.

förklarade sig icke vilja bestämt påyrka bifall till sin motion, om blott något åtgjordes i motionens syfte, utvecklade förbundsråden Haab och Schulthess sina ovan angivna synpunkter, därvid emellertid den sistnämnde å regeringens vägnar bebådade framläggandet av ett förslag till sådan ändring av § 41 i lagen om arbetstiden vid fabrikerna, att detta stadgande skulle erhålla ungefär följande avfattning:

»I tider av svår allmän ekonomisk kris må den medgivna veckoarbetstiden uppgå till 54 timmar. Förbundsrådet bestämmer, när förutsättningarna för tillämpning av denna bestämmelse skola anses vara för handen. Under tider, då förestående bestämmelse icke är tillämplig, kan förbundsrådet, då trängande ekonomiska skäl föreligga, medgiva förlängning av veckoarbetstiden till 54 timmar för hela industrier eller enskilda fabriker.»

Herr Schulthess förklarade sig emellertid icke kunna framlägga ifrågavarande förslag före sessionens avslutande.

Härefter beslöt nationalrådet avbryta debatten över de föreliggande motionerna.

Meddelanden från socialattachéerna.

Läget inom den tyska tjänstemannarörelsen.

Centralförbundet av tyska tjänstemannaorganisationer (»Deutscher Beamtenbund») avhöll den 6—8 april 1922 i Berlin sitt årsmöte, som alltigenom var uppfyllt av diskussionen om förbundets fackliga karaktär. I tidigare rapporter har jag hänvisat till, att de tyska tjänstemannaorganisationerna före revolutionen avböjde att vara egentliga fackorganisationer och i stället starkt betonade ståndskaraktären. Strejkvapnet avböjdes såsom oförenligt med tjänstemannakårens rättsliga och sociala ställning i samhället. Efter revolutionen har emellertid en stor förändring skett i detta hänseende. Proklamationen av fullständig koalitionsfrihet respektive strejkrätt för alla tyska medborgare, som utfärdades vid revolutionens början, förändrade också för tjänstemännen det rättsliga läget med hänsyn till deras organisationer. Under senare tid, sedan tjänstemannastrejker ha förekommit, har man på regeringshåll och även på flertalssocialistiskt håll skarpt bestridit tjänstemannakårens strejkrätt. Men detta ändrar ingenting i själva faktum, att tjänstemannakåren såsom sådan till en icke ringa del gör anspråk på strejkrätten och även vill göra bruk av densamma i nödvändiga fall. Den flygel inom tjänstemannaförbundet, som förfäktar denna åsikt, räknar icke mindre än 530 000 medlemmar bland förbundets c:a 1 100 000 medlemmar. I synnerhet rekryteras denna flygel bland järnvägsmännen, posttjänstemännen, rättsbetjänte, de tekniska tjänstemännen samt en grupp bland de administrativa tjänstemännen och den sachsiska landsföreningen av tjänstemän.

På ovannämnda kongress gällde frågan mest erkännandet av tjänstemannarörelsens fackliga karaktär eller icke. Den vänstra flygeln, som kräver full koalitionsrätt inklusive strejkrätt, förordade intimt samförstånd med arbetarnas och privatfunktionärernas fackliga landsorganisationer. Den högra flygeln, som i huvudsak har sina anhängare i tjänstemännens landsorganisationer i Bajern, Württemberg, Baden och Hessen, men även räknar talrika anhängare bland kommunaltjänstemännen, lärarkåren och andra tjänstemannagrupper inom hela riket, bekämpar på det häftigaste rörelsens utveckling i facklig riktning. Denna flygel räknar omkring 150 000 medlemmar. Utslagsgivande blir sålunda den stora mellangruppen med c:a 400 000 medlemmar, bestående i huvudsak av de nordtyska kommunaltjänstemännen, lärarkåren och polismännen. Denna mellangrupps ställning är ganska svår att karakterisera, därför att den utan

tvivel inom sina olika organisationer har ett icke ringa antal medlemmar, som äro anhängare av organisationens fackliga utveckling såväl som av strejkrättens erkännande, men i sin stora majoritet och särskilt i sin ledning avböjer denna mellangrupp strejken såsom ett kampmedel för statliga och kommunala tjänstemän, åtminstone så långt som det rör sig om lönestrejker. Tjänstemannaförbundets förste ordförande, Flügel, som tillhör mellangruppen, förklarade på kongressen, att en tjänstemannastrejk av ingen tjänsteman kunde användas annat än i fall av yttersta nödvärn. Varje tjänstemannastrejk medför faran, att tjänstemännens grundrättigheter gå förlorade. En tjänstemannastrejk syntes honom vara synnerligen ödesdiger i ett demokratiskt statsväsen, där den endast betyder, att en minoritet gör uppror mot det stora folkflertalet och därigenom förnekar hela statsidéen. Endast i det fall kunde han föreställa sig, att tjänstemän gripa till strejk, att deras författningsenliga grundrättigheter och deras existensmöjligheter äro allvarligt hotade. Uttryckligen avböjde han lönestrejken såsom oförenlig med tjänstemännens ställning inom folket och till folket. Han fordrade också, att tjänstemännen, som genom den nya riksförfattningen blivit det allmännas tjänare, icke få tjäna ett visst parti, utan att de skola möta alla partier och alla folkklasser rent objektivt. »Tjänstemännen skola», yttrade han, »underlätta för de stora folkmassorna att tro på deras opartiskhet, om de ställa sin yrkesorganisation på partipolitiskt neutral grundval» — detta betyder, att han även avböjer ett intimare samarbete med arbetarnas och privattjänstemännens landsorganisationer.

Denna uppfattning erkändes också av den stora majoriteten på kongressen, och Flügel återvaldes som förste ordförande med 278 röster mot 149, medan 20 ombud avhöllo sig från att rösta. I övrigt valdes medlemmar av de olika grupperna, så att vänstergruppen är likaväl representerad som den yttersta högergruppen. Det vore emellertid oriktigt att anse frågan avgjord med detta resultat. Den vänstra flygeln har funnit sig tillrätta med majoritetsbesluten i hopp om att till en kommande kongress ha själva erövrat majoriteten inom förbundet. Den hade att välja mellan att nu utgå ur förbundet och konstituera sig som egen central landsorganisation för att genomföra sitt fackliga program eller att kvarstanna i förbundet i förhoppning om att senare vinna majoritet. Då den beslöt sig för det senare alternativet, torde detta vara att återföra på osäkerheten inom dess egna organisationer. Ty även om de förbund, som anslutit sig till den vänstra flygeln, i sin majoritet gilla dess åskådning, så finnes dock även här ett stort antal medlemmar, som känna sig mer eller mindre dragna åt mellangruppen eller åt högra flygeln. Ett utbrytande ur den stora centralorganisationen skulle sålunda antagligen även ha splittrat de utbrytande förbunden, och man har därför tills vidare givit sig tillfreds med, att allt förblir som det var inom centralorganisationen, det vill säga, att kampen mellan den fackliga och den icke fackliga riktningen fortgår, varigenom läget förblir lika oklart som det var förut. Detta betyder samtidigt ett osäkerhetstillstånd för stater och kommuner, som måste räkna med, att den flygel, som gör anspråk på strejkrätten även för lönestrider, i allvarliga situationer lätt kan draga med sig den stora massan av tjänstemannakåren.

Just när detta skrives, har den vänstra flygelns starkaste organisation, järnvägsmannaförbundet, splittrats. I dagarna hålles i Berlin en konferens mellan ombud av sådana fackgrupper, som med anledning av sista järnvägsmannastrejken kommo i oppositionsställning till sitt förbund. Man har nu beslutat att av dessa bilda en ny organisation, »Gewerkschaft deutscher Reichsbahnbeamten», som enligt ett meddelande kan börja sin verksamhet med en medlemssiffra på 80 000 medlemmar. Den lär omfatta järnvägstjänstemän inom alla olika lönegrader.

Det är naturligtvis svårt att yttra sig om, vilka utsikter den nya organisationen kan ha att för sig vinna järnvägstjänstemännens flertal. Den betyder i varje fall ett försvagande av den grupp, som kräver strejkrätt, och får kanske anses som ett symtom för att reaktionen mot den upprepade strejkpropagandan bland Tysklands tjänstemän växer i styrka.

Berlin den 22 april 1922. *Wilhelm Jansson.*

De tyska driftsrådens representation i bolagens ledning.[1]

Enligt § 70 i tyska driftsrådslagen skola driftsråden inom företag, bedrivna av aktiebolag eller andra handelskorporationer, som enligt lag ha ett kontrollråd (»Aufsichtsrat»), vara representerade i dessa. Kontrollrådets uppgift är enligt § 246 av handelslagen att övervaka företagets ledning i alla grenar av dess förvaltning och hålla sig underrättad om företagets löpande ärenden. Rådet kan när som helst avkräva bolagsstyrelsen rapport, det kan självt eller genom enskilda medlemmar revidera företagets affärsböcker och kassa samt undersöka värdepapper och varor. Årsräkenskaperna och styrelsens förslag till vinstfördelning skola prövas av kontrollrådet, som till bolagets årsstämma avlämnar berättelse därom. Årsstämman eller den så kallade generalförsamlingen inkallas ävenledes av kontrollrådet, så ofta detta anser det vara erforderligt. Andra uppgifter kunna tilldelas kontrollrådet genom bolagets stadgar. Dessutom är kontrollrådet befogat att representera bolaget vid rättshandlingar mot styrelsemedlemmarna samt att föra de åtal mot dessa, som generalförsamlingen eventuellt kan komma att besluta. Enligt § 249 ha kontrollrådets medlemmar vid utövandet av sina pliktер att iakttaga den samvetsgrannhet, som åligger en ordentlig köpman. Medlemmar, som åsidosätta dessa plikter, äro tillsammans med styrelsemedlemmarna ansvariga för den skada, som därigenom uppstår för bolaget. I synnerhet äro de skyldiga till ersättning av skadan, om denna uppstått genom handlingar, som försiggått med deras vetande och utan att de inskridit däremot. Så långt ur handelslagens bestämmelser om kontrollrådet. Liknande bestämmelser finnas dessutom i lagen om bolag med begränsad ansvarighet, i lagen om kooperativa föreningar, i lagen om de privata försäkringsföretagen och slutligen i de ännu gällande berglagarna rörande gruvdrift genom s. k. Gewerkschaften. Härmed betecknas — i motsats till det begrepp »Gewerkschaften», som uppstått inom den socialistiska fackföreningsrörelsen — den gamla tyska bolagsdriften i bergsbruket, som är byggd på lotter, utan att ha egentlig aktiebolagsform.

I alla på dessa lagar grundade företag med kontrollråd skola driftsråden, som nämnt, enligt § 70 i driftsrådslagen vara representerade. Enligt den numera utfärdade speciallagen skola de medlemmar av driftsråden, som delegeras i kontrollråden, vara underkastade samma bestämmelser som övriga kontrollrådsmedlemmar, dock med några få undantag.

Antalet driftsrådsmedlemmar, som skola delegeras till kontrollrådet, utgör två, såvida kontrollrådet i övrigt består av mer än tre medlemmar eller i det fall, att båda arbetstagargrupperna, arbetare och förvaltningspersonal, äro representerade bland väljarna av driftsrådsombuden. I alla övriga fall skall endast en driftsrådsrepresentant delegeras. De väljas av driftsråden inom företaget. Valbara äro alla medlemmar av driftsråden, som vid dagen för valet varit sysselsatta hos bolaget minst ett år och under de sista två åren icke på grund av personliga oegentligheter blivit avsatta enligt § 39 i driftsrådslagen. Valet sker med slutna sedlar. Medlemskap i kontrollrådet upphör endera genom nedläggande av mandatet eller så snart vidkommande person icke längre tillhör driftsrådet.

Själva lagen är sålunda icke särdeles komplicerad. Man har nöjt sig med att genom några paragrafer ge verkställighet åt driftsrådslagens principiella bestämmelser. Om den nya representationens ändamålsenlighet gå meningarna isär. Driftsråden själva och kanske även massor av arbetare hoppas genom sin representation i bolagens kontrollråd vinna större inflytande på näringslivet. Arbetsgivarna åter anse på det stora hela representationen vara onödig och i många fall skadlig för företagen. I synnerhet har anförts, att kontrollrådets förhandlingar måste vara av hemlig natur, därför att bolagsstyrelsen enligt lag och stadgebestämmelser är skyldig att lämna kontrollrådet alla önskade upplysningar om bolagets ekonomiska ställning, arbetstillgång,

[1] Jfr Soc. Medd. årg. 1920, sid. 424 ff.

engagement, vinstutsikter o. d. Man betvivlar, att driftsrådsmedlemmarna kunna bevara sekretessen i den omfattning, som anses absolut nödvändig för företagen, ty deras mandatgivare komma helt naturligt att å sin sida kräva upplysning av dem. På socialpolitiskt håll återfinnas såväl optimister som skeptiker. De förra tro, att arbetarna genom att få någon delaktighet i företagens ledning skola erhålla större insikt om i första rummet sitt eget företags, men därigenom även om näringslivets, behov. De tro, att detta skall bidraga till lugnare förhållanden på arbetsmarknaden och ge arbetarna själva ett större personligt och ideellt intresse i näringslivets välfärd. Skeptikerna åter betvivla starkt dessa önskvärda verkningar. De anse, att driftsrådens representation i de kapitalistiska företagens kontrollråd är onaturlig och endast kommer att leda till nya stridigheter. Följden skulle bli, att det gamla förtroendeförhållandet mellan bolagsstyrelse och kontrollråd störes och att många viktiga frågor, som bolagsstyrelsen hittills plägat avgöra först efter att ha konfererat med kontrollrådet, framdeles komma att förläggas till mera privata konferenser. Slutligen finnes det bland skeptikerna och även inom socialistiska kretsar de som anse, att driftsrådsrepresentationen i kontrollråden till och med kan leda till korruptionsföreteelser, som kunna komma att ge anledning till stora stridigheter inom arbetarnas led.

Berlin i maj 1922.

Wilhelm Jansson.

Arbetstidskonflikt inom tyska metallindustrien.

Sedan i mars månad pågår inom södra Tysklands metallindustri en konflikt, som omfattar c:a 150 000 arbetare, vilka dels befinna sig i strejk, dels i lockout. Kollektivavtalen utlöpte i början av mars, och arbetarna hade å sin sida ställt vissa krav rörande ny lönereglering. Dessa rent materiella frågor äro emellertid genom förhandlingar och skiljedom avgjorda. Däremot har strid uppstått om arbetsgivarnas krav på tillämpande av åttatimmarsdagen. Sammanhanget är ganska intressant. I södra Tyskland, särskilt i Württemberg, hade metallindustriens arbetsgivare och arbetare redan före kriget infört några timmars kortare arbetstid på lördagseftermiddagarna och i stället lagt över den så förlorade arbetstiden på veckans första fem arbetsdagar. Efter revolutionen kom förordningen om åtta timmars arbetsdag, och när då kollektivavtal åter ingingos mellan arbetsgivare och arbetare inom sydtyska metallindustrien, lyckades arbetarna på grund av sin dåvarande maktställning bibehålla två timmars tidigare arbetsslut på lördagarna, utan att dessa två timmar lades över på de andra veckodagarna. Nu kräva emellertid de sydtyska arbetsgivarna, att dessa två timmar skola ingå i veckoarbetstiden, så att det blir effektivt 48 timmars arbetsvecka, vartill arbetarna vägra lämna sitt bifall.

Konflikten hänsköts först till skiljedomstolarna i de tre sydtyska staterna (Bajern, Württemberg och Baden), vilka samtliga fällde utslag till arbetsgivarnas förmån under motivering, att på grund av landets ekonomiska läge det vore nödvändigt att fullt utnyttja den lagliga åttatimmarsdagen, då arbete fanns att tillgå. Arbetarna gåvo sig icke tillfreds med detta skiljedomsutslag utan appellerade till riksarbetsministeriet som högsta instans. Detta har nu även ledes biträtt de sydtyska skiljedomstolarnas uppfattning och fastställt nödvändigheten av ett fullt utnyttjande av 48 timmars arbetsvecka. Den öppna konflikten i Sydtyskland är ännu icke bilagd, men den allmänna uppfattningen är, att striden är definitivt förlorad för arbetarparten.

Konsekvenserna äro emellertid ganska betydliga för arbetarna. Ty under de första båda revolutionsåren ha de tyska fackorganisationerna i ganska stor utsträckning lyckats tillförsäkra sig en kortare arbetstid än 48 timmar i veckan. Såväl inom metallindustrien som byggnadsindustrien, träindustrien, textilindustrien och andra industrier finnas avtal, som tillförsäkra arbetarna ett tidigare arbetsslut på lördagseftermiddagen, utan att den så förlorade arbetstiden läggcs över på andra veckodagar. Arbetsgivarna äro väl nästan allmänt motståndare till denna tingens ordning, och de argumentera så:

Om än industrien vid någorlunda smidig anpassning av lagen till gynnsamma konjunkturförhållanden kan reda sig, så är fullt utnyttjande av åttatimmarsdagen eller 48 timmars arbetsvecka ändock en nödvändighet. Att man på sin tid gick med på en ytterligare förkortning av arbetstiden berodde dels på den revolutionära situationen, dels på den svåra ekonomiska kris med stor arbetslöshet, som då rådde. För närvarande har man glänsande konjunkturer inom många industrier och kan knappast effektuera alla order ens med 48 timmars arbetsvecka. Det är därför påtagligt, att industriidkarna under den närmaste tiden, så snart konflikten i Sydtyskland avslutats, komma att vid avtalsrevisionerna kräva upphävandet av dylika medgivanden ifråga om arbetstidens ytterligare förkortning. Deras position blir då mycket stark, därför att de ifrån början kunna stödja sig på de sydtyska skiljedomstolarnas och riksarbetsministeriets utslag i den sydtyska metallarbetarkonflikten.

Berlin den 25 april 1922. *Wilhelm Jansson.*

Arbetstiden vid järnvägarna i Tyskland.

Under sista halvåret har frågan om en särskild arbetstidslag för järnvägsdriften varit synnerligen aktuell. Jag har i tidigare rapporter hänvisat till den oerhörda underbalans, de tyska järnvägarna hade under fjolåret, och att man sökte efter medel att för framtiden undvika dylika förluster. En väsentlig orsak påstod man ligga i åttatimmarsdagen, som icke passade för järnvägsdriftens behov, därför att tjänstgöringen vid järnvägarna till en icke ringa del består i arbetsberedskap och icke i effektivt arbete. Kommunikationsministeriet önskade därför få järnvägsdriften undantagen från lagstiftningen om åttatimmarsdag, och i det förslag, som föreligger i riksrådet, är järnvägsdriften ej heller upptagen. Förhandlingar ha under de senaste månaderna förts mellan järnvägsförvaltningen och fackorganisationerna för att få frågan ordnad genom en överenskommelse, som lagstiftningen sedan endast behöver stadfästa. Kommunikationsministeriet förklarar, att om en sådan överenskommelse kan träffas med fackorganisationerna på fredlig väg, så har det ingenting emot, att den inarbetas i den allmänna arbetstidslagen för industrien, men att i motsatt fall ministeriet måste kräva en särskild arbetstidslagstiftning för järnvägarna.

Under de förda förhandlingarna har ministeriet föreslagit en tjänstgöringstid på 10 timmar dagligen för den åkande personalen och 12 timmar för övrig personal; den effektiva arbetstiden (8 timmar) skall ligga inom denna tjänstetid. Fackorganisationerna ha, enligt mig tillhandakomna meddelanden, godkänt denna punkt, vilket sålunda betyder, att de för järnvägsväsendets del erkänna, att arbetsberedskap icke fullt kan räknas såsom arbetstid. Emellertid hotar överenskommelsen att stranda på en annan punkt. För sådana fall, där förändring i den nämnda tjänstgöringen på grund av särskilda omständigheter kan bli nödvändig, vill nämligen järnvägsförvaltningen ha befogenhet att fastställa sådan ändring efter att ha inhämtat yttrande från distriktsdriftsrådet (alltså det driftsråd, som företräder personalen inom ett helt järnvägsdistrikt). Fackorganisationerna kräva däremot, att driftsrådet skall ha medbestämmanderätt, icke blott yttranderätt, och vägra att godkänna ministeriets formulering, så att förhandlingarna för närvarande ha kommit till en död punkt.

Lyckas det att genom nya förhandlingar vinna enighet även i denna fråga, blir järnvägarnas arbetstid infogad i den allmänna arbetstidslagen. I annat fall får man vänta en särskild lagstiftning i ämnet för järnvägarnas vidkommande.

Samtidigt torde det vara av intresse att nämna, att en lagstiftning förberedes i fråga om privattjänstemännens arbetstid. Man har hittills icke hunnit längre än till ett s. k. referentförslag, som ännu ligger i arbetsministeriet. Under tiden har frågan uppstått, om det icke vore lämpligast att även arbeta in detta förslag i den allmänna arbetstidslagen, och förhandlingar därom ha förts under hand med intressenterna, utan att något definitivt avgörande hittills skett.

Berlin den 26 april 1922. *Wilhelm Jansson.*

Arbetslösheten i England och den nya lagen om arbetslöshetsförsäkring.

Efter att hava stigit vid årsskiftet har arbetslösheten befunnit sig i oavbruten nedgång, såsom visas av följande uppgifter om antalet vid arbetsförmedlingsanstalterna registrerade helt arbetslösa:

10 jan.	31 jan.	21 febr.	13 mars	27 mars	3 april	10 april
1 934 789	1 905 933	1 861 815	1 792 399	1 739 764	1 742 517	1 718 400

Antalet på förkortad tid arbetande utgjorde den 10 april 203 500, jämfört med 315 000 vid slutet av år 1921.

Dessa uppgifter hänföra sig endast till sådana arbetare, som äro försäkrade mot arbetslöshet, d. v. s. inemot 12 miljoner arbetare. Bland de återstående, som utgöra ett icke långt ifrån lika stort antal, får arbetslösheten antagas vara betydligt mindre. Sir Leo Chiozza Money anser, att antalet arbetslösa, som icke omfattas av försäkringen, uppgår till minst 200 000.

Sir Leo håller vidare före, att — oaktat mängden arbetslösa — nöden dock nu icke är lika stor som under tidigare arbetslöshetsperioder, exempelvis på 1880-talet. I första hand får detta naturligtvis tillskrivas arbetslöshetsförsäkringen. Men erinras må också om, att bland de nu arbetslösa finnas massor, som under kriget kastades in på den industriella arbetsmarknaden och därigenom bereddes lättare utkomstmöjligheter än de förut haft. Sir Leo anser det icke otroligt, att under det sista decenniet antalet löntagare i de förenade konungarikena ökats icke blott relativt, utan även absolut taget mer än hela befolkningen. Detta skulle i sin mån förklara, varför antalet arbetslösa nu blivit så stort.

Icke heller får det förbises, att krigspensionerna, liksom naturligtvis också ålderdomspensionerna, vilka förstnämnda utgå till 3 250 000 personer med ett sammanlagt belopp av omkring 100 miljoner £ om året, direkt eller indirekt utgöra ett bidrag till många arbetslösas existens.

Tack vare lagarna av den 3 mars och 1 juli 1921 hava de arbetslösa under var och en av de på förstnämnda datum närmast följande två åttamånadersperioderna kommit i åtnjutande av understöd under högst 22 veckor med 15 s. pr vecka för män och 12 s. för kvinnor samt hälften för minderåriga under 18 år. Enligt en lag av den 8 november 1921 utgår dessutom på grund av särskild försäkring understöd med 5 s. i veckan för hustru till arbetslös och 1 s. i veckan för varje av honom beroende barn.

Då den nya understödsperiod, som tog sin början den 3 november nästlidet år, utlöpte den 5 april i år för de många, som under hela tiden varit nödsakade taga understödet i anspråk, blev det nödvändigt att ytterligare utsträcka hjälpen; dessutom skulle den provisoriska lagen av den 8 november 1921 om tilläggsförsäkring för arbetslösas familjer upphöra att gälla den 9 maj 1922.

Nya lagbestämmelser voro därför erforderliga, och rykten voro i omlopp, att ytterligare arbetslöshetsunderstöd endast skulle komma att lämnas efter en nedsatt skala. Dessa rykten besannades emellertid ej, och i den nya lag, som antogs av parlamentet strax före påsk och utfärdades den 12 april, voro såväl understöds- som avgiftsbelopp desamma som förut. Följaktligen utgår fortsatt understöd med 15 s. i veckan för arbetslös man och 12 s. för kvinna. Härtill kommer för arbetslös familjeförsörjare 5 s. i veckan för hustrun och 1 s. i veckan för varje av honom beroende barn.

Avgifterna äro i den nya lagen sammanslagna och utgöra:

	Bidrag per vecka (i pence).		
	Från arbetaren	Från arbetsgivaren	Från staten
Vuxna män	9	10	6¾
» kvinnor	7	8	5¼
Män under 18 år	4½	5	3⅞
Kvinnor under 18 år	4	4½	3⅝

Bestämmelserna om understöds- och avgiftsbelopp äro av provisorisk karaktär och upphöra att gälla vid den tidpunkt, då uppkommet underskott i försäkringsfonden utplånats.

För personer, som uttömt sin rätt till understöd enligt tidigare lagstiftning, börjar en ny understödsperiod att löpa den 17 april. Under tiden från den 6 april till den 1 november 1922 skall längsta understödstiden utgöra femton veckor och under tiden från 1 november 1922 till 1 juli 1923 tolv veckor, med rätt för arbetsministern att tillägga tvenne understödsperioder å vardera fem veckor. Understödet under tiden 6 april—1 november 1922 skall utbetalas i perioder å fem veckor med fem veckors mellanrum.

Beträffande *villkoren för erhållande av understöd* enligt den nya lagen är följande att märka.

Undantag skall fortfarande och intill den 1 juli 1923 kunna medgivas från bestämmelsen i 1920 års huvudlag om tolv veckors fullgjord årlig avgiftsbetalning såsom villkor för erhållande av understöd. Likaså skall intill sagda tid undantag kunna medgivas från huvudlagens bestämmelse, att varje understödsvecka måste motsvaras av sex avgiftsveckor; dock med en viss modifikation (se nedan) beträffande understöd under förutnämnda särskilda två tilläggsperioder å resp. fem veckor.

I och för bestämmande av framtida rätt till understöd med tillämpning av sistnämnda bestämmelse skall ej heller hänsyn tagas till understöd, som åtnjutits mellan den 8 november 1920 — då huvudlagen trädde i kraft — och den 1 juli 1923. Beträffande understöd under nyssnämnda två särskilda tilläggsperioder, vardera fem veckor, skola gälla särskilda beräkningsgrunder.[1] I samband härmed har upphävts bestämmelsen i 1921 års första lag om arbetslöshetsförsäkring, att med avseende å rätt till understöd efter den 2 juli 1922 tjugofem veckoavgifter skola anses som inbetalda utöver de faktiskt erlagda.

För de fall, då undantag medgavs från fullgjord avgiftsbetalning för tolv veckor samt från bestämmelserna om viss proportion mellan avgifts- och understödsveckor, uppställdes i 1921 års första lag om arbetslöshetsförsäkring som särskilda villkor:

1) att anställning i försäkringspliktigt yrke innehafts under minst tjugo veckor sedan slutet av år 1919;

2) att den arbetslöse i vanliga fall är anställd i försäkringspliktigt yrke; samt

3) att han verkligen sökt arbete på hel tid, men varit ur stånd att erhålla dylikt.

I 1921 års andra lag tillades, att de sistnämnda två villkoren i varje fall måste hava uppfyllts, försåvitt icke minst tjugo veckoavgifter erlagts under näst föregående försäkringsår.

Den nya lagen har såsom särskilda villkor för undantag från avgiftsbestämmelserna bibehållit de under 2) och 3) ovan angivna stadgandena samt i stället för 1) stadgat, att antingen minst tjugo veckoavgifter skola hava erlagts enligt huvudlagen eller sedan slutet av år 1919 sysselsättning innehafts i försäkringspliktigt yrke under en »skälig» tidsperiod; f. d. soldater skola visa, att de varit sålunda sysselsatta före krigstjänstgöringens början, försåvitt de icke på grund av sin ungdom saknat tillfälle att erhålla anställning. Lagen medgiver härvid, att undervisning på det allmännas bekostnad uti försäkringspliktigt yrke betraktas såsom anställning i yrket.

Till bestridande av *kostnaderna för försäkringens administration* kunde enligt 1920 års huvudlag anslås en viss del av försäkringsfondens inkomster, nämligen högst en tiondel därav. Enligt den nya lagen kan detta bidrag ökas till en åttondel av fondens inkomster.

Genom 1921 års andra lag lämnades sjukkassor och fackliga organisationer, som handhava utbetalning av understöd, viss frihet ifråga om betalningsterminerna. Nu

[1] Hänsyn skall därvid ej tagas till åtnjutet understöd under högst tolv veckor efter den 1 november 1922, och faktiskt erlagd avgift skall räknas lika med två, sedan fem avgifter för åtnjutet understöd under varje vecka före huvudlagens ikraftträdande (8 nov. 1920) frändragits.

har även medgivits, att understöd får utbetalas till olika belopp och under olika perioder för skilda grupper av medlemmar, förutsatt att det utbetalda sammanlagda understödet åt kassans medlemmar svarar mot bestämmelserna i 1920 års huvudlag, d. v. s. med minst en tredjedel överstiger det belopp, som den obligatoriska statsförsäkringen ursprungligen avsåg att meddela. Därvid skall gälla, att i varje fall det till en viss grupp av medlemmar utgående understödet överstiger det lagstadgade understödet.

Enligt 1920 års huvudlag undantogos från försäkringsplikt arbete i jordbruk, huslig tjänst, militär tjänst, anställningar av mera fast natur m. m.[1] Till dessa undantagna kategorier har nu även lagts yrkesmässig anställning som sjuksköterska samt utbildning för sådant yrke.

I och med det att tilläggsförsäkring enligt 1921 års lag sammanslås med övrig arbetslöshetsförsäkring, upphör den för förstnämnda ändamål bildade särskilda fonden att finnas till, och eventuellt överskott inom densamma fördelas mellan den tidigare bestående statliga arbetslöshetsförsäkringsfonden och sådana särskilda arbetslöshetsfonder, som enligt 1920 års lag kunna hava upprättats för speciella industrier.[2]

Vid beviljande av fattigvårdshjälp i hemmen har enligt 1920 års huvudlag tidigare gällt, att vederbörande fattigvårdsmyndigheter endast skulle taga hänsyn till utgående arbetslöshetsunderstöd, i den mån detta översteg 10 s. i veckan. Denna bestämmelse suspenderades genom 1921 års lag om tilläggsförsäkring och har nu definitivt upphävts. Följaktligen tages nu hela arbetslöshetsunderstödets belopp i beräkning vid lämnande av fattighjälp i hemmen. Om någon söker och beviljas arbetslöshetsunderstöd för tid, under vilken fattighjälp åtnjutits, och den senares belopp överstiger vad som skulle hava utgått i arbetslöshetsunderstöd, skall motsvarande avdrag göras i arbetslöshetsunderstödet.

Lagen skall anses hava trätt i kraft den 6 april 1922.

Det förutsättes, att de arbetslösas antal under tiden till instundande 1 juli icke kommer att överstiga i genomsnitt 1·9 miljon och under nästföljande tolv månader 1·5 miljon. Statens bidrag för hela tiden till 1 juli 1923 beräknas under angivna förutsättning komma att belöpa sig till 14·7 miljoner £ och totala understödsbeloppet till 60 miljoner £, varav arbetsgivarna bidraga med något mer än $^3/_8$, arbetarna med något mindre än $^3/_8$ och staten med omkring $^1/_4$. Erinras må, att statens bidrag enligt 1920 års huvudlag i ämnet skulle utgöra $^1/_5$ av hela understödsbeloppet.

Enligt beräkning av regeringens försäkringsexpert, Sir Alfred W. Watson, förefanns den 5 innevarande april ett deficit i vederbörande försäkringsfond å 14·5 milj. £, som försträckts av statskassan. Den 1 juli 1923 beräknas detta deficit hava vuxit till 27 milj. £. Den nya lagen medgiver därför också, att fondens lånerätt i statskassan, som tidigare varit begränsad till 20 milj. £, ökas till 30 milj. £.

Även om dessa beräkningar äro försiktigt gjorda och det kan anses sannolikt, att arbetslösheten under den tid beräkningarna omfatta, d. v. s. intill 1 juli 1923, kommer att nedgå betydligt mer än som förutsatts, torde likväl bristen i arbetslöshetsfonden icke kunna täckas på flera år.

Såsom tidigare omnämnts i tredje häftet av Soc. Medd. (sid. 249), har av hälsovårdsministeriet utfärdats bestämmelser, enligt vilka inom London storleken av den *fattighjälp i hemmet*, som ersättes av den för huvudstaden gemensamma centralfonden, bestämts till följande belopp:[3]

---

[1] Jfr Soc. Medd. årg. 1921, sid. 42.

[2] Se Soc. Medd. årg. 1921, sid. 229.

[3] Påpekas må, att understödstagarens och hans familjs inkomst avdrages, och att hjälpen icke heller får uppgå till mer än den av Londons grevskapsråd tillämpade standardlönesatsen, minskad med 10 s. i veckan.

	s. d.
Man och hustru	25 0
Barn under 16 år:	
Första barnet	6 0
Andra och tredje barnet	5 0
Fjärde och följande barn	4 0
Vuxen person boende hos föräldrar el. släktingar	10 0
Andra vuxna personer	15 0

Dessutom får utdelas bränsle med 1 cwt. (c:a 50 kg.) per vecka under vintern och 1/2 cwt. under sommaren eller däremot svarande 3 s. per vecka resp. 1 s. 6 d.

Det har väckt åtskilligt uppseende, att Poplars kommun i London, som tidigare gjort sig bemärkt för vägran att utdebitera skatter för vissa centrala kommunalmyndigheters räkning, fattade beslut om fattighjälp i hemmet efter åtskilligt mera liberala grunder. Då emellertid denna kommun i stor utsträckning anlitat banklån och bankerna ställde som villkor, att ytterligare lån sanktionerades av hälsovårdsministern, fann sig kommunen nödsakad att foga sig efter den sistnämndes föreskrifter.

Strax i början av året blev det bekant, att de 5 1/2 miljoner £, som av parlamentet på hösten beviljats till lån eller understöd åt kommunerna i och för jordförbättringar, dränering m. m. ävensom för rena nödhjälpsarbeten, förbrukats så till vida, att de arbeten, för vilka understödet var avsett, beräknades i allt komma att kosta 10 milj. £., vilket gällde såsom maximum för dylika kostnader. Den 21 februari meddelades emellertid i underhuset, att regeringen beslutat medgiva sanktion å statsunderstödda arbeten av här ifrågavarande slag för en sammanlagd kostnad av 18 milj. £.

Enligt officiell uppgift voro den 8 april 135 513 personer sysselsatta vid de av staten och kommunerna i förening bedrivna kristidsarbetena.

London den 28 april 1922.

Erik Sjöstrand.

Författningar rörande sociala frågor.

I Svensk författningssamling ha under tiden 23 april—20 maj 1922 publicerats följande författningar rörande sociala frågor:

N:r		Daterad
153.	K. kung. om ändring i samt tillägg till stadgan den 23 dec. 1920 (n:r 945) för statens tvångsarbetsanstalter och för statens vårdanstalt för alkoholister vid Svartsjö	31 mars
173.	K. förordn. om fortsatt tillämpning av förordn. den 24 mars 1921 (n:r 121) ang. införselmonopol jämte fastställande av högsta pris å socker	28 april
176.	Lag om folkomröstning ang. rusdrycksförbud	28 »
178.	K. kung. ang. röstsedelsförsändelse vid folkomröstning ang. rusdrycksförbud	28 »
182.	Lag om ändrad lydelse av 24 § i lagen den 22 juni 1911 (n:r 55) om ekonomiska föreningar	5 maj
192.	K. kung. med bestämmelse om dagen för folkomröstningen ang. rusdrycksförbud	12 »

Kortare meddelanden.

— Allmänna sociala frågor. —

Internationella arbetsbyråns styrelsesammanträde i april 1922. Internationella arbetsbyråns styrelse höll den 4—7 april 1922 sitt tolfte sammanträde i Rom. Platsen för detta sammanträde hade valts med särskild hänsyn till det förut beslutade samarbetet med internationella lantbruksinstitutet i Rom rörande utredningen om arbetsförhållandena inom jordbruket. Beträffande denna fråga meddelades, att lantbruksinstitutets styrelse för sin del accepterat det föreslagna samarbetet och utsett en delegation av tre personer att ingå i den blivande undersökningskommissionen. Från den franske arbetsgivarrepresentanten förnyades den vid föregående styrelsesammanträde avgivna protesten mot denna frågas upptagande på dagordningen, innan den fasta mellanfolkliga domstolen avgivit sitt yttrande rörande arbetsbyråns befogenhet att befatta sig med frågor rörande jordbruket. Styrelsen beslöt emellertid efter en ingående diskussion att vidhålla sitt föregående beslut om kommissionens tillsättande och omedelbart utse en delegation av tre personer att jämte lantbruksinstitutets delegater utarbeta och till nästa styrelsesammanträde avgiva förslag rörande kommissionens sammansättning i övrigt. Till ledamöter av delegationen valdes styrelsens ordförande, franske regeringsrepresentanten Arthur Fontaine, samt belgiske arbetsgivarrepresentanten Carlier och tyske arbetarrepresentanten Leipart.

Bland övriga å sammanträdet behandlade ärenden är särskilt att nämna frågan om ändrad sammansättning av arbetsbyråns styrelse, vilken fråga som bekant stod på dagordningen vid 1921 års arbetskonferens, men då hänvisades till förnyad utredning. Styrelsen beslöt med avseende härå att för sin del godkänna och underställa nästa konferens ett förslag till ändrad lydelse av fredstraktatens § 393, innebärande bl. a. en ökning av styrelsens medlemsantal från 24 till 32, och i samband därmed införande av en bestämmelse om att en fjärdedel bland ledamöterna skola representera utomeuropeiska länder. Vidare skulle det mycket omtvistade stadgandet om »de åtta mest betydande industristaternas» rätt att utse vardera en av regeringsrepresentanterna i styrelsen ändras därhän, att Frankrike, Tyskland, Storbritannien, Italien, Japan och Förenta staterna förklarades självskrivna till dylik representation, men att övriga regeringsrepresentanter skulle fritt utses av konferensen.

Nästa sammanträde utsattes till den 25 juli 1922, då styrelsen skall samlas i Genève, men därefter enligt schweiziska regeringens inbjudan förlägga förhandlingarna till Interlaken.

Mellanfolkliga domstolens arbetsordning. Den fasta mellanfolkliga domstolen i Haag skall enligt gällande stadga sammanträda till ordinarie session den 15 juni varje år. Domstolen har dessförinnan i februari innevarande år haft ett konstituerande sammanträde för fastställande av arbetsordning m. m. Till domstolens president utsågs därvid ledamoten av Nederländernas högsta domstol dr Loder, till vice president professor A. Weiss (Frankrike) och till registrator legationssekreteraren Å. Hammarskjöld (Sverige). I övrigt bestämdes ledamöternas fördelning på de i domstolens stadga föreskrivna avdelningarna. Förutom den i denna tidskrift (årg. 1921, sid. 939) förut omförmälda särskilda kammaren för ärenden rörande arbetsförhållanden skall bildas en på liknande sätt sammansatt kammare för ärenden rörande den internationella samfärdseln samt slutligen en av tre ledamöter bestående kammare för mål, som enligt parternas begäran skola såsom brådskande företagas till summarisk behandling. Dessa kammare erhöllo följande sammansättning:

Kammaren för summariska avgöranden. Ordförande: domstolspresidenten Loder; ordinarie domare: ledamöterna Weiss och Huber; suppleanter: ledamöterna Altamira och lord Finlay.

Kammaren för arbetsfrågor. Ordförande: lord Finlay; ordinarie domare: ledamöterna Bustamente, Altamira, Anzilotti och Huber; suppleanter: ledamöterna Nyholm och Moore.

Kammaren för kommunikationsfrågor. Ordförande: vice presidenten Weiss: ordinarie domare: ledamöterna Barbosa, Nyholm, Moore och Oda; suppleanter: ledamöterna Anzilotti och Huber.

Mandaten gälla, vad den förstnämnda kammaren beträffar, endast innevarande år, för de båda specialkamrarna däremot en tid av tre år (1922—1924).

— Arbetslöner. —

Jordbruks- och industriarbetarlöner i Förenta staterna. Under sommaren 1921 tillsattes i Förenta staterna en kommitté med uppgift att verkställa en undersökning rörande det amerikanska jordbrukets ekonomiska ställning med avseende å kredit-, kommunikations-, avsättnings- och arbetsförhållanden m. m. I första delen av kommitténs betänkande, som nu föreligger under titeln The agricultural crisis and its causes, behandlas bl. a. frågan om stegringen av jordbruksarbetarnas löner under senare år, i jämförelse med levnadskostnadsökningen och lönekonjunkturerna inom andra näringar. Resultaten av denna jämförelse framläggas i följande tablå:

Näringsgrupper	Genomsnittlig årsinkomst, i dollars				Realinkomst, om penningvärdet varit = 1913				Köpkraften, uttryckt i indextal (1913 = 100)			
	1909	1913	1917	1918	1909	1913	1917	1918	1909	1913	1917	1918
Jordbruk	302	328	463	590	316	328	359	373	96·3	100·0	109·5	113·7
Gruvdrift	590	755	1 025	1 280	618	755	796	808	81·9	100·0	105·4	107·0
Industri	571	705	1 022	1 147	599	705	793	725	85·0	100·0	112·5	102·8
Hantverk	699	748	945	1 194	732	748	732	756	97·9	100·0	97·9	101·1
Samfärdsel	657	762	1 017	1 282	688	762	789	811	90·3	100·0	103·5	106·4
därav: Järnvägar	651	782	1 063	1 394	682	782	824	882	87·2	100·0	105·4	112·8
Sjöfart	773	825	1 306	1 532	810	825	1 012	969	98·2	100·0	122·7	117·5
Spårvägar, elektricitetsverk, telegraf och telefon	623	678	790	878	653	678	613	556	96·3	100·0	90·4	82·0
Banker	770	930	1 238	1 461	806	930	960	925	86·7	100·0	103·2	99·5
Allmän tjänst	739	823	940	895	774	823	729	566	94·0	100·0	88·6	68·8
Diverse näringsgrenar	716	779	909	1 055	750	779	705	668	96·3	100·0	90·5	85·8
Samtliga näringar	**622**	**723**	**957**	**1 094**	**656**	**723**	**742**	**693**	90·7	**100·0**	102·6	95·9

Av tablån framgår, att jordbrukets löner — vari värdet av kost och logi är inberäknat — under samtliga år legat betydligt lägre än arbetslönerna inom de andra näringsgrupperna, men att i fråga om *den relativa stegringen under perioden 1913—1918 jordbruksarbetarna* stått tillbaka endast för sjömännen. Alltför generella slutsatser få naturligtvis ej dragas av dessa siffror, där ett enda godtyckligt valt år tagits till utgångspunkt. Utgår man t. ex. från år 1909 i stället för 1913, utfaller jämförelsen helt annorlunda, beroende på att särskilt industri- och gruvarbetarna under perioden 1909—1913 höjt sin lönenivå avsevärt mer än jordbruksarbetarna. Sättes arbetslönens köpkraft år 1909 = 100, blir motsvarande indextal för år 1918 — beräknat på samma sätt som i tablån — för gruvarbetare 131 och för industriarbetare 121 men för jordbruksarbetare endast 118. En något fastare jämförelsepunkt föreligger i ett par andra av kommittén sammanställda indexserier, där till basis tagits medeltalen för tioårsperioden 1890—99. Sätter man bemälda medeltal = 100, bliva indextalen för åren 1909—20 som följer:

	1909	1910	1911	1912	1913	1914	1915	1916	1917	1918	1919	1920
Jordbruksarbetare	149·3	150·3	156·0	161·1	169·9	161·7	161·1	178·1	221·1	275·7	322·9	375·1
Industriarbetare [1]	130·8	135·2	138·1	141·0	145·3	148·3	149·7	161·3	186·0	235·5	267·4	340·1

Även denna över en hel trettioårsperiod utsträckta jämförelse ger vid handen en procentuellt starkare lönestegring inom jordbruket än inom industrien, något som enligt kommitténs uppfattning får tillskrivas dels den av industrialiseringen vållade knappare tillgången å arbetskraft på landsbygden och dels den ökade användningen av maskiner inom jordbruket, varmed följt skärpta krav på arbetarnas yrkesskicklighet.

(Monthly Labor Review.)

[1] Siffrorna äro beräknade på grundval av arbetsstatistiska byråns s. k. generalindex (jfr Soc. Medd. årg. 1921, sid. 505 och 568).

Reglering av lantarbetarnas arbetsförhållanden i Estland. För den jordbrukande befolkningen i Estland har den ryska revolutionen och den därpå följande nationella frigörelsen medfört genomgripande sociala och ekonomiska omvälvningar. De reformer, som genomförts på detta område, ha dels avsett skapandet av nya självständiga jordbruk på de gamla adelsdomänerna, dels förbättrade arbetsvillkor för den del av jordbruksbefolkningen, som fortfarande är hänvisad till lönarbete. I sistnämnda hänseende togs ett första steg till modern lagstiftning genom en i september 1919 antagen lag, vilken bl. a. åtminstone i princip tillförsäkrade jordbruksarbetarna åtta timmars arbetsdag. Den närmare regleringen av arbets- och löneförhållandena inom den av lagen givna ramen överlämnades åt lokala kommissioner för olika landsdelar, vilkas beslut skulle underställas socialministerns bekräftelse. Denna ordning visade sig mindre tillfredsställande, i det att särskilt lönerna kommo att förete omotiverat stora växlingar i de olika distrikten. Med hänsyn härtill framlades och genomfördes i oktober 1921 en ny lag, enligt vilken arbetsvillkoren för hela landet skulle för varje år enhetligt regleras av en för ändamålet bildad rikskommission, bestående av arbetsgivare och arbetare till lika antal. Till grund för regleringen skola ligga förslag från de på enahanda sätt sammansatta kretskommissionerna. Även denna lag har emellertid vid tillämpningen stött på stora svårigheter. Parternas ringa intresse och förtroende för de nya institutionerna visade sig redan vid de i december 1921 förrättade valen till kretskommissionerna, där anslutningen var så ringa, att i flera distrikt varken arbetsgivar- eller arbetarrepresentanter kunde utses. Likgiltigheten förklarades bero därpå, att ingendera parten förväntade några resultat av kommissionernas arbete, då däri icke fanns något opartiskt element, som kunde fälla utslaget, därest arbetsgivare och arbetare ställde sig mot varandra. Då kretskommissionerna omsider blevo så fulltaliga, att de kunde sammanträda, visade det sig också omöjligt att inom dem få några beslut till stånd, och detsamma blev fallet, då rikskommissionen sammankallades i Reval i början av februari. Slutligen måste hela frågan oavgjord överlämnas till socialministeriet, som utarbetade ett förslag till provisorisk reglering av arbetsvillkoren under innevarande jordbruksår (1/5 1922—30/4 1923), med bibehållande av minimilönerna vid samma belopp, som varit gällande föregående år. Regeringen ansåg sig emellertid ej böra framlägga förslaget för parlamentet, utan har det i stället överlämnats åt arbetsgivare och arbetare att under iakttagande av lagens allmänna bestämmelser på egen hand träffa överenskommelse om arbetsvillkorens närmare reglering.

I vad mån arbetarna i praktiken skola kunna hävda den förbättrade ställning, de under genombrottsåren tillkämpat sig, torde sålunda väsentligen komma att bero på styrkan hos deras egna organisationer, något som också det senaste årets erfarenheter givit bevis för. En jämförelse mellan de arbetsvillkor, som inom ramen av 1919 års lag tillämpades under åren 1920 och 1921, ger nämligen tydligen vid handen, att arbetsgivarna, som 1920 ännu torde varit tämligen lamslagna av krigs- och revolutionsårens omvälvningar, under 1921 visat betydligt större sammanhållning och motståndskraft mot arbetarnas krav och även lyckats i åtskilliga hänseenden reducera förut beviljade förmåner, därvid naturligtvis också understödda av den här som annorstädes inbrytande allmänna depressionen. Enligt vad som framgår av en i »International Labour Review» publicerad artikel av en på detta område speciellt sakkunnig författare — estländska regeringens expert för lantarbetarfrågor vid 1921 års arbetskonferens — meddelgavs sålunda under 1921 bl. a., att antalet överarbetstimmar, som år 1920 växlat mellan 54 och 120 i olika landsdelar, finge uppgå ända till 264, vilket faktiskt innebar övergång från åtta till nio timmars arbetsdag; samtidigt borttogos de föregående år gällande bestämmelserna om bestämda klockslag för arbetets början och slut samt om rasternas längd, varigenom ökade möjligheter också bereddes arbetsgivarna att kringgå den lagstadgade begränsningen av arbetstiden. Även lönerna undergingo 1921 en reducering, åtminstone vad naturaförmånerna beträffar. Sålunda minskades den normala staten av spannmål från 95 till 90 pud och av mjölk från 913 till 730 shtoff per år.[1] Att den kontanta lönen samtidigt höjdes från 1 200 till 10 000 mark innebar för arbetarna ingen kompensation, då denna höjning mer än uppvägdes av penningvärdets starka försämring.

[1] 1 pud = 16·38 kg. — 1 shtoff = ca 1·5 liter.

— Arbetsmarknad och arbetslöshet. —

Statens arbetslöshetskommissions verksamhet under mars 1922. Antalet arbetslösa, som åtnjöto kontant understöd, uppgick den 31 mars till i runt tal 62 100, vilken siffra angiver, att understödsverksamheten något minskat i omfattning. Närmast föregående månadssiffra, för februari, var 65 400. Antalet kommuner, som utövat av arbetslöshetskommissionen kontrollerad understödsverksamhet, hade emellertid under månaden ökats från 215 till 235.

Hela antalet arbetslösa den 31 mars har uppskattats till 149 300, därav c:a 80 300 försörjningspliktiga. Detta innebär i jämförelse med föregående månad en minskning av arbetslösheten med c:a 7 000 personer.

Vid kommunala nödhjälpsarbeten sysselsatte städerna c:a 3 500 arbetare och landskommunerna 6 700, tillhopa alltså ungefär 10 200 arbetare mot 12 800 vid februari månads slut.

Vid mars månads ingång voro 600 statliga nödhjälpsföretag i gång mot 523 vid början av februari månad. Under mars månads lopp ha 63 företag igångsatts, därav 54 genom södra Sveriges statsarbeten och 9 genom Norrlands statsarbeten. Då 4 företag under denna tid avslutats, utgjorde följaktligen antalet i gång varande företag vid månadens slut 659. Antalet vid sagda nödhjälpsarbeten den 31 mars sysselsatta arbetare samt kommissionens kostnader för dessa arbeten under månaden utgjorde som följer:

	Arbetare	Kostnader
Vid södra Sveriges statsarbeten	18 098	3 162 641 kr.
» Norrlands statsarbeten	13 090	2 854 020 »
» statens järnvägars automobilvägar	252	29 500 »
» statens diknings- och torvtäktsarbeten	31	4 014 »
» arbetena å Malmslätt	112	22 934 »
Summa	**31 583**	**6 073 109** kr.

Läggas härtill kostnaderna för understödsverksamheten, vilka uppgingo till c:a 1·4 miljon kronor, befinnas kommissionens sammanlagda utbetalningar under månaden belöpa sig till bortåt 7·5 miljoner kronor, mot 5·9 miljoner under februari.

Arbetslöshetsunderstöd och rusdrycksinköp. Sedan statens arbetslöshetskommission anbefallts att avgiva utlåtande i anledning av en till regeringen ingiven skrivelse från västra Sveriges blåbandsförening med framställning om att utbetalning av statsbidrag till arbetslöshetsunderstöd icke må kunna ske till innehavare av motbok för spritinköp, har kommissionen i skrivelse den 27 mars 1922 anfört följande:

Föreningen framhåller till en början det beklagliga förhållandet, att större eller mindre delar av arbetslöshetsunderstödet kan användas till anskaffande av rusdrycker. Icke blott nykterhetsfolket utan även övriga skattebetalare måste enligt föreningens mening finna det oförsvarligt, att det allmännas medel sålunda skola få användas för njutningsändamål och till undergrävande av folkhälsan. Från samhällets synpunkt måste fördenskull det kravet resas, att var och en, som kommer i åtnjutande av det allmännas hjälp, måste avstå från bruket av rusdrycker. Då det icke befunnits lämpligt att utfärda tillfälligt rusdrycksförbud, hemställer föreningen, att Kungl. Maj:t ville utfärda sådana bestämmelser rörande det statliga arbetslöshetsunderstödet, att dylikt icke må kunna uppbäras av innehavare av motbok för spritinköp.

Arbetslöshetskommissionen har under de senaste månaderna mottagit enstaka framställningar från arbetslöshetskommittéer med begäran om direktiv i samma fråga, som bragts på tal uti förevarande skrivelse. Kommissionen har i sina svarsskrivelser uttalat, att ett kommissionsbeslut om avstängning från rätt till spritinköp för sådana arbetslösa, som samtidigt åtnjuta understöd, icke kan hämta stöd i gällande författning, liksom det icke heller synts kommissionen föreligga anledning att ifrågasätta åtgärder i dylik riktning, så länge icke något egentligt missbruk konstaterats vara för handen. Däremot har kommissionen, i full överensstämmelse med vad gällande bestämmelser stadga, betonat för kommittéerna vikten av ett vaksamt aktgivande på sådana understödstagare, som uppenbarligen missbruka det allmännas hjälp genom inköp av rusdrycker. Kommissionen vill sålunda icke bestrida, att enstaka fall av missbruk kunna ha förekommit. I sådana fall har också, enligt vad som är känt, indragning av motbok ägt rum. Men

det synes kommissionen icke välbetänkt att låta dessa enstaka fall av missbruk leda till en generell motboksavstängning för den stora massan av understödstagare, som hittills veterligen handhaft sina understöd utan att befogade anmärkningar i stort sett kunnat framställas mot deras fria förfoganderätt över understödsbeloppen. De lokala organen hava dessutom hittills skött denna angelägenhet på ett, som det vill synas kommissionen, fullt tillfredsställande sätt, och torde dessa även i fortsättningen vara skickade att utöva kontroll över understödens användning med den grannlagenhet och det omdöme, som här kräves, och under vederbörligt hänsynstagande till den växlande uppfattning i detta omstridda spörsmål, som på olika orter i landet gör sig gällande.

På anförda grunder hemställde kommissionen alltså, att den ingivna framställningen icke måtte föranleda någon åtgärd. Regeringens beslut har också gått i denna riktning.

Utländska arbetares rätt till arbetslöshetsunderstöd i England. På därom framställd förfrågan i underhuset lämnade engelske arbetsministern den 28 april 1922 följande meddelande om utländska arbetares rätt till arbetslöshetsunderstöd:

Utlänningar, som icke uttömt sin rätt till understöd på grund av erlagda avgifter, erhålla understöd på samma villkor som brittiska undersåtar. Men sådant arbetslöshetsunderstöd, som lämnas oberoende av erlagda avgifter, utgår icke till utlänningar med undantag av engelskfödda hustrur till eller änkor efter utlänningar.

Arbetsmarknaden i England under mars 1922. Om man frånser de rubbningar, som blevo en följd av arbetsinställelsen inom maskinindustrien, synes arbetsmarknadens allmänna läge under mars månad ha något förbättrats. Ökad arbetstillgång förmärktes bl. a. vid gruvor och järnverk, inom byggnadsfacken samt i textil- och beklädnadsindustrierna.

Arbetslösheten inom fackföreningarna höll sig oförändrad vid 16·3 %, varemot bland de enligt arbetslöshetslagen försäkrade antalet arbetslösa minskades från 15·2 till 14·6 %. Vid arbetsförmedlingsanstalterna hade antalet registrerade arbetssökande gått ned från 1·8 till 1·7 miljon, vartill kommo 223 000 s. k. korttidsarbetare, mot 260 000 föregående månad. Även antalet lediga platser hade emellertid något minskats, från 18 000 till 17 600.

Antalet arbetsinställelser, som påbörjats under månaden var 48 och antalet från föregående månad pågående 53. Antalet av samtliga arbetsinställelser berörda arbetare uppgick till 280 000 mot 33 000 föregående månad och 45 000 i mars 1921. Lönesänkningar rapporterades under månaden för 1 1/3 miljon arbetare, under det c:a 10 000 erhållit löneförhöjning.

(Labour Gazette.)

Arbetsmarknaden i Tyskland under mars 1922. Arbetsmarknadens allmänna läge undergick under mars månad en tydlig förskjutning i gynnsam riktning, beroende kanske icke så mycket på industrien som på jordbruket och framför allt byggnadsverksamheten, vilken efter de föregående årens stagnation nu visat en synnerlig livaktighet.

Arbetsförmedlingsstatistiken utvisade 113 arbetssökande per 100 lediga platser, mot 145 under februari, och arbetslösheten inom fackorganisationerna företedde likaledes en minskning, från 2·7 till 1·1 %. Sjukkassestatistiken antydde också ökad arbetstillgång, i det antalet försäkringspliktiga från 1 mars till 1 april steg med 2·1 %. Beträffande antalet av offentliga medel understödda arbetslösa föreligga denna månad inga jämförelsesiffror.

(Reichsarbeitsblatt.)

Arbetsmarknaden i Nordamerika under mars 1922. Den ökning av arbetstillgången inom Förenta staternas industri, som framträdde under årets två första månader, har fortgått även under mars. Vid de företag, som ingå i den av U. S. Employment Service förda statistiken, ökades sålunda sammanlagda arbetsstyrkan från 1 565 401 den 28 februari till 1 604 959 den 31 mars, alltså en ökning med 2·5 %. Antalet vid dessa företag sysselsatta arbetare låg nu endast 1·4 % under siffran den 31 januari 1921, som utgör utgångspunkt för denna statistik. Av de olika industrierna företedde automobilindustrien den största ökningen med 8·4 %. Därnäst kom järn- och stålindustrien med 5·3 och metallindustrien i övrigt med 4·9 %. Nedgång i arbetsstyrkan konstaterades å andra sidan bl. a. inom läder- och textilindustrierna.

För Kanada visa de senaste halvmånadsrapporterna en i stort sett konstant arbetstillgång. Vid de i den officiella statistiken ingående företagen betecknas antalet sysselsatta arbetare den 15 mars 1922 med indextalet 81·8, mot 81·9 den 28 och 81·6 den 15 februari (januari 1920=100).

(Industrial Employment Survey Bulletin; Bulletin of the Employment Service of Canada.)

— Arbetstid. —

Arbetstidslagstiftningen i Lettland. Lettländska konstituanten har den 24 mars 1922 antagit en lag om arbetstidens begränsning, vilken genom svenska beskickningen i Riga i översättning tillställts socialstyrelsen. Genom lagen införes 8 timmars arbetsdag för kroppsarbetare och 6 timmars för personer sysselsatta med arbete av mera intellektuell art. Två timmars överarbetstid tillåtes under vissa närmare angivna villkor efter överenskommelse mellan arbetsgivare och arbetare; fullgörande av dylikt övertidsarbete kan i vissa trängande fall obligatoriskt åläggas arbetarna.

Söndagsvilan skall icke understiga 42, eller undantagsvis 40, timmar. Semester med full avlöning erhålles under två veckor efter ett halvt års anställning.

Slutligen innehåller lagen skyddsbestämmelser för kvinnor och minderåriga.

Lagen skall icke äga tillämpning å lantbruksarbetare, sjömän, tjänstefolk, lärare, fångvårdspersonal, personal tillhörande trafikväsendet, undantagandes verkstadsarbetare och dagsverkare, samt högre tjänstemän. För samtliga dessas vidkommande skola särskilda bestämmelser om arbetstid vinna tillämpning.

Vid lagens behandling i konstituanten var motståndet på vissa punkter mycket kraftigt. Särskilt gjordes gällande, att ett land som Lettland, vilket lidit så svårt av kriget, icke hade råd att kosta på sig en så vittgående lagstiftning i fråga om arbetstiden. Vidare ansågs det tvivelaktigt, om fog funnes att draga en gräns mellan fysiskt och intellektuellt arbete och om så i vissa fall ens skulle vara möjligt. Slutligen erinrades, att förutsättningen för att en lagstiftning sådan som denna skulle hava goda följder, vore en högre nivå hos arbetarna, än i detta land i allmänhet ännu ernåtts.

— Bostadsförhållanden. —

Hyreslagstiftningen i Tyskland. Den tyska lagstiftningen om reglering av bostadshyror och skydd för hyresgäster är för närvarande föremål för en ingående revision. Lagstiftningen i fråga har inrymts i tvenne författningar, Mieterschutzgesetz och Reichsmietengesetz, vilka båda skola träda i kraft den 1 juli 1922. Den förstnämnda lagen avser att ersätta den hittills gällande Mieterschutzverordnung av den 22 juni 1919.[1] Lagen, som då detta skrives — i maj 1922 — ännu väntar på riksdagens godkännande, torde komma att medföra en mycket stark inskränkning av husägarnas uppsägningsrätt gentemot hyresgäster. Som grundprincip skall gälla, att ett hävande av hyresförhållandet icke under några omständigheter må äga rum annat än med båda parternas samtycke eller på grund av domstolsutslag. Den enda utväg, som lämnas husägaren öppen att bliva av med en hyresgäst, är sålunda inledande av rättegång. Lagen ger också parterna rätt att, där en hyrestvist handlagts av hyresmedlingsnämnd (Mieteinigungsamt), hos domstol överklaga nämndens beslut.

Den andra av nämnda författningar, Reichsmietengesetz, vilken utfärdades den 24 mars 1922, avser att åvägabringa på samma gång ökad stadga och smidighet i hyresregleringsväsendet genom å ena sidan fastställande av bestämda normer för beviljande av hyreshöjning och å andra sidan beredande av bättre möjlighet till hyrornas anpassning efter de ekonomiska konjunkturväxlingarna. Då fråga är om hyresförhöjning, skall i första hand hänsyn tagas till, att husägaren erhåller tillräckliga medel för husets behöriga underhåll; eventuellt kan föreskrivas, att en del av hyresintäkten skall avsättas till en särskild underhållsfond, som av husägaren får anlitas endast vid ifrågakommande större reparationer. Då hyresförhöjning beviljats, tillkommer det hyresgästerna

[1] Jfr. Soc. Medd. årg. 1921, sid. 116.

att bevaka, att i motiveringen åberopade underhållsarbeten också bliva ordentligt utförda; skulle husägaren brista härutinnan, kan bostadsinspektionen låta utföra arbetena på hans bekostnad.

Ur husägarsynpunkt medför den nya lagen den fördelen, att hyrorna under en prisstegringsperiod, sådan som den i Tyskland nu rådande, tid efter annan kunna jämkas efter det städse fallande penningvärdet. Hyresreglering skall nämligen enligt lagen kunna påkallas för varje hyresbetalningsperiod (kvartal eller månad). Genom att de hyresförhöjningar, som beviljas, erhålla karaktär av ett slags rörligt dyrtidstillägg, vilket med sjunkande byggnadskostnader automatiskt minskas, har man å andra sidan velat förebygga, att fastighetsvärdena för framtiden fastlåsas vid de nuvarande abnorma hyresvärdena.

Lagen, som endast äger tillämpning å bostadslägenheter, färdigbyggda före den 1 juli 1918, gäller intill den 1 juli 1926.

(Reichsarbeitsblatt.)

Bostadshygieniska krav i New York. I den för staden New York gällande hälsovårdsstadgan har på senare tid införts en del ganska stränga bestämmelser angående husägarnas skyldighet att under den kalla årstiden hålla sina centralvärmehus väl uppvärmda. Som normaltemperatur har föreskrivits 68° Fahrenheit (= 20° C.) Att myndigheterna också äro beslutna att effektivt beivra brott mot denna stadga framgår av det utslag, som överdomstolen i Brooklyn nyligen fällde i det första till domstolens prövning hänskjutna målet av denna art. Åtal hade väckts i anledning därav, att ett barn avlidit på grund av sjukdom, som ådragits genom otillräcklig uppvärmning av den åt familjen uthyrda lägenheten. Husägaren förklarades av juryn vållande till barnets död och ådömdes på grund därav ett skadestånd av 2 500 dollars.

(Industrial News Survey.)

— Föreningsväsen. —

Landsorganisationen i Sverige år 1921. Enligt den vid representantskapets årsmöte i maj 1922 framlagda berättelsen över landsorganisationens verksamhet under år 1921 hade sammanlagda medlemsantalet i de till organisationen anslutna fackförbunden under året minskat från 280 029 till 252 361, alltså med nära 10 %. Från och med januari 1922 steg emellertid medlemssiffran till c:a 304 000 genom nyanslutning av tvenne förut fristående förbund, pappersindustriarbetareförbundet och järnvägsmannaförbundet. Av det förstnämnda förbundets medlemmar, vid anslutningen uppgående till c:a 13 000, hade omkring hälften tillhört fackföreningar, som förut under året utgått ur grov- och fabriksarbetareförbundet för att ansluta sig till det nybildade industriförbundet. Frånräknas dessa, blir den verkliga medlemsminskningen under året c:a 21 000 eller 7·5 %, en siffra, som fullt ut torde motsvaras av den under året inträdda minskningen av antalet inom industrien sysselsatta arbetare.

Antalet fackförbund utgjorde under året 32, varav ett, skogs- och flottningsarbetareförbundet, nytillkommet från den 1 januari 1921.

Utvecklingen under årets olika månader framgår av följande tablå:

	Jan.	Febr.	Mars	April	Maj	Juni	Juli	Aug.	Sept.	Okt.	Nov.	Dec.
Antal avdelningar	2 849	2 851	2 837	2 835	2 831	2 823	2 819	2 819	2 815	2 815	2 784	2 783
Tusental medlemmar	281	278	277	276	273	269	265	263	261	261	255	252
Därav män (tusental)	249	246	246	245	243	239	237	235	233	234	228	226
» kvinnor »	32	32	31	31	30	30	28	28	28	27	27	26

Liksom de kvinnliga medlemmarna under föregående år ökades procentuellt mer än de manliga, hava desamma också under 1921 starkare drabbats av nedgången. Minskningen utgjorde nämligen bland kvinnorna 20·3 %, bland männen åter endast 8·5 %.

(Fackföreningsrörelsen.)

— Strejker, lockouter, medling och skiljedom. —

Den tyska lagstiftningen om medling i arbetstvister. Det länge förberedda förslaget till en ny förordning om biläggande av arbetstvister har den 11 mars 1922 omsider förelagts tyska riksdagen, efter att under jämnt två år ha varit föremål för omprövning hos olika myndigheter. Det var nämligen i början av mars månad 1920, som det inom riksarbetsministeriet utarbetade förslaget till lagstiftning på detta område offentliggjordes och första gången utsändes på remiss.[1] Till en början inhämtades yttranden över förslaget från regeringarna i de olika tyska staterna, styrelserna i de centrala arbetsgivar- och arbetarorganisationerna, ordförandena i förut befintliga medlingsinstitutioner m. fl. I anledning av dessas yttranden underkastades förslaget vissa ändringar och framlades i maj 1920 i reviderad form inför en kommitté av arbetsgivar- och arbetarrepresentanter. Sedan denna fullgjort sin granskning, följde en ny omarbetning av förordningen, och i december förelåg ett tredje förslag, som sedan under hela år 1921 var föremål för behandling i riksnäringsrådet. Till en början syntes man här komma tämligen väl överens om de föreslagna bestämmelserna, men under arbetets gång tillspetsades motsättningarna rörande vissa mera omstridda punkter, och den 25 november beslöt rådets socialpolitiska utskott enhälligt att avstyrka den föreslagna lagstiftningen, arbetsgivare och arbetare med var sin olika motivering. Då frågan i december förelades riksnäringsrådet in pleno, visade sig likaledes vid första läsningen majoriteten vara för avslag; vid den sista, avgörande omröstningen tillstyrktes emellertid förslaget, ehuru med så ringa övervikt som 80 röster mot 76. Under hösten 1921 låg förslaget samtidigt under granskning i riksrådet, som med ledning av vissa från riksnäringsrådet framställda anmärkningar underkastade detsamma en ytterligare revision och slutligen den 2 februari 1922 beslöt tillstyrka förordningens framläggande inför riksdagen.

— Ut- och invandring. —

Utvandringen från Sverige under första kvartalet 1922. Utvandringen från Sverige till främmande världsdelar uppgick under första kvartalet 1922 till 721 personer, varav 463 män och 258 kvinnor. Över Stockholm, Malmö, Hälsingborg och Göteborg emigrerade sammanlagt 641, över Kristiania och Trondhjem 69 samt över Köpenhamn 11. Över svenska hamnar emigrerade dessutom 14 utlänningar.

De i Sverige hemmahörande utvandrarna befordrades från ovannämnda hamnar i följande antal:

	Stockholm	Malmö	Hälsingborg	Göteborg	Kristiania	Trondhjem	Bergen	Köpenhamn	Summa
Januari	42	20	6	87	3	12	—	—	170
Februari	32	33	12	190	7	17	—	2	293
Mars	69	81	18	51	14	16	—	9	258
1 kv. 1922	**143**	**134**	**36**	**328**	**24**	**45**	—	**11**	**721**
1 » 1921	125	218	40	741	26	11	1	12	1 174

Vid jämförelse med första kvartalet 1921 företer sålunda emigrationen under innevarande år en minskning av 453 personer.

Emigrationen under första kvartalet 1922 fördelade sig, i den mån den gått över någon av de förut nämnda svenska, norska och danska hamnarna, på rikets olika delar sålunda:

[1] Jfr Soc. Medd. årg 1920, sid. 486, årg 1921, sid. 573.

Län	Utvandringshamnar			Summa utvandrare	
	Svenska	Norska	Danska	1:a kv. 1922	1:a kv. 1921
Stockholms stad	48	—	—	48	65
» län	12	—	—	12	28
Uppsala »	2	1	—	3	5
Södermanlands »	6	—	—	6	4
Östergötlands »	22	1	—	23	36
Jönköpings »	26	—	—	26	75
Kronobergs »	54	1	—	55	41
Kalmar »	44	—	4	48	95
Gottlands »	13	—	—	13	6
Blekinge »	38	—	—	38	86
Kristianstads »	46	—	2	48	60
Malmöhus »	31	—	4	35	124
Hallands »	34	—	—	34	60
Göteb. o. Bohus län	25	2	—	27	88
Älvsborgs län	19	3	—	22	59
Skaraborgs »	14	—	—	14	27
Värmlands »	49	9	—	58	50
Örebro »	10	—	—	10	22
Västmanlands »	3	—	—	3	7
Kopparbergs »	26	1	—	27	42
Gävleborgs »	21	1	—	22	53
Västernorrlands »	32	17	—	49	51
Jämtlands »	21	25	—	46	28
Västerbottens »	14	6	—	20	28
Norrbottens »	31	2	—	33	34
Ej angivet »	—	—	1	1	—
Hela riket	**641**	**69**	**11**	**721**	**1 174**

De i Sverige hemmahörande utvandrarnas fördelning på vissa åldersgrupper framgår av följande översikt:

	Män		Kvinnor		Tillsammans	
	Antal	%	Antal	%	Antal	%
Under 15 år	28	6·1	21	8·1	49	6·8
15—20 »	100	21·6	63	24·4	163	22·6
20—30 »	253	54·6	109	42·3	362	50·2
30—40 »	52	11·2	34	13·2	86	11·9
40—50 »	19	4·1	15	5 8	34	4·7
50 år och däröver	11	2·4	16	6·2	27	3·8
Summa	**463**	**100·0**	**258**	**100·0**	**721**	**100·0**

Svenskarna i Förenta staterna år 1920. Från Förenta staternas befolkningsstatistiska byrå föreligger nu en summarisk redogörelse för den vid slutet av år 1920 företagna folkräkningen, utvisande bl. a. befolkningens fördelning på raser, nationaliteter och åldersklasser samt med hänsyn till läskunnighet. Staternas sammanlagda invånarantal uppgick enligt denna statistik till 105·7 miljoner mot 92 miljoner år 1910 och 76 miljoner år 1900. Härav voro år 1920 13·7 miljoner utlandsfödda av vit ras, däribland 625 580 (4·6 %) svenskar, 363 862 (2·7 %) norrmän och 189 154 (1·4 %) danskar. Vid 1910 års folkräkning uppgick antalet svenskfödda till 665 183, vadan alltså en ej obetydlig nedgång under det senare decenniet är att anteckna, såsom en följd av den genom kriget hejdade invandringen. De skandinaviska invandrarnas fördelning på olika landsdelar framgår av följande sammanställning:

	Folkmängd 1920	Därav i utlandet födda av vit ras	Däribland: Svenskar	Norrmän	Danskar
Nya England	7 400 909	1 870 654	67 286	8 564	8 458
Atlantiska mellanstaterna	22 261 144	4 912 575	83 547	35 362	22 991
N. Ö. centralstaterna	21 475 543	3 223 279	165 388	82 137	43 018
N. V. centralstaterna	12 544 249	1 371 961	187 625	166 280	61 748
Atlantiska sydstaterna	13 990 272	315 920	4 418	2 259	2 123
S. Ö. centralstaterna	8 893 307	71 939	1 514	450	531
S. V. centralstaterna	10 242 224	459 333	6 320	2 691	2 580
Bergsstaterna	3 336 101	453 225	32 232	17 400	17 023
Stillahavsstaterna	5 566 871	1 033 868	77 250	48 719	30 682
Summa	**105 710 620**	**13 712 754**	**625 580**	**363 862**	**189 154**

Svenskarna återfinnas, såsom härav framgår, talrikast i de s. k. norra centralstaterna, särskilt Minnesota och Illinois. Fördelningen på de olika staterna framgår närmare av följande tablå:

	Antal svenskar	Per 10 000 inv.
Nya England.		
Maine	2 026	26
New Hampshire	1 886	43
Vermont	1 123	32
Massachusetts	38 012	99
Rhode Island	6 542	108
Connecticut	17 697	128
Mellanstaterna.		
New York	53 025	51
New Jersey	10 675	34
Pennsylvania	19 847	23
N. Ö. centralstaterna.		
Ohio	7 266	13
Indiana	4 942	17
Illinois	105 577	163
Michigan	24 707	67
Wisconsin	22 896	87
N. V. centralstaterna.		
Minnesota	112 117	470
Iowa	22 493	94
Missouri	4 741	14
N. Dakota	10 543	163
S. Dakota	8 573	135
Nebraska	18 821	145
Kansas	10 337	58
Sydstaterna.		
Delaware	316	14
Maryland	630	4
Columbiadistr.	481	11
Virginia	664	3
W. Virginia	326	2
N. Carolina	170	1
S. Carolina	133	1
Georgia	299	1
Florida	1 399	14
S. Ö. centralstaterna.		
Kentucky	214	1
Tennessee	305	1
Alabama	748	3
Mississippi	247	1
S. V. centralstaterna.		
Arkansas	331	2
Louisiana	522	3
Oklahoma	931	5
Texas	4 536	10
Bergsstaterna.		
Montana	7 179	131
Idaho	5 112	118
Wyoming	2 042	105
Colorado	10 112	108
New Mexiko	310	9
Arizona	859	26
Utah	6 073	135
Nevada	545	70
Stillahavsstaterna.		
Washington	34 793	256
Oregon	10 532	134
California	31 925	93
Summa	**625 580**	**59**

Av städerna hyste Chicago det största antalet svenskfödda invånare eller 58 563. Därnäst kom New York med 33 703 och Minneapolis med 26 515 svenskar. Relativt sett var det svenska elementet starkast i den sistnämnda staden, av vars 88 000 invånare 30 % voro födda i Sverige.

Kolonisationsarbetet i de brittiska kolonierna. Engelska underhuset antog den 28 april 1922 i andra läsningen den s. k. »Empire Settlement Bill», enligt vilken kolonialministern bemyndigas att i samförstånd med vederbörande kolonialregeringar eller privata organisationer i Storbritannien och kolonierna utarbeta och genomföra förslag till främjande av bosättningen i de brittiska besittningarna. Detta syftemål har man tänkt sig uppnå dels genom att därute igångsätta omfattande nyodlings-, diknings-, skogsröjnings-, väg- och järnvägsbyggnadsarbeten, vid vilka immigranter i stort antal skulle kunna beredas anställning, dels genom att medelst beviljande av penningbidrag, oftast i form av lån, sätta dem, som önska bosätta sig i kolonierna, i stånd att utresa dit och vid ankomsten slå sig fram såsom jordbrukare.

Lagförslaget föreskriver, dels att brittiska regeringens bidrag i intet fall må överskrida halva kostnaden för genomförande av någon i ovanberörda syfte utarbetad plan, dels att bidragsskyldigheten icke må sträcka sig mer än femton år framåt, räknat från den dag, då lagförslaget antagits. Därtill kommer ytterligare den inskränkning, att eventuellt bidrag icke må för innevarande år överstiga 1·5 och för vart och ett av de följande 3 miljoner £.

Lagförslaget väntas icke bliva slutbehandlat förrän under senare delen av pågående parlamentssession.

Australiens invandringspolitik. Genom förmedling av svenska generalkonsulatet i Sidney har från vederbörande immigrationsmyndighet i Australien erhållits ett memorandum rörande de bestämmelser, som för närvarande gälla för invandrare till Australien. Innehållet härav är i huvudsak följande:

Det nya systemet för invandringens reglering bygger på ett samarbete mellan förbundsregeringen och statsregeringarna. De senare ha att anmäla, vilket antal och vilka kategorier av in-

vandrare man är beredd att mottaga, och förbundsregeringen ombesörjer därefter genom sin centralorganisation i London rekryteringen i Europa och i viss utsträckning även utvandrarnas befordran till Australien.

De förmåner i fråga om nedsatta biljettpris och eventuellt ytterligare understöd i form av lån, som kunna erhållas av allmänna medel, komma som regel blott brittiska invandrare till del. Undantag kan emellertid göras för invandrare från andra länder, därest framställning därom göres från i Australien redan bosatta anförvanter. Invandraren erhåller i så fall ett resekostnadsbidrag å £ 12, varigenom biljettpriset å tredje klass från England till Australien reduceras från £ 38 till £ 26 för vuxen person. För minderåriga utgår bidrag och nedsättning i proportion härtill. Utgifterna för resan från hemlandet till inskeppningsorten i England måste emigranten däremot själv bestrida.

Såsom önskvärda invandrare för närvarande betraktas uteslutande personer tillhörande följande yrken: jordbrukskolonister, lantarbetare och andra, vilka ha lust och fallenhet för jordbruk,ynglingar mellan 16 och 20 år, lämpade för lantarbete, samt personer ägnande sig åt husligt arbete. Utom i särskilda undantagsfall välkomnar man icke personer av andra yrkesgrenar. Kontorsanställda varnas i all synnerhet att begiva sig till Australien, med mindre de definitivt avtalat med affärsfirmor därstädes om sysselsättning. Invandrare i övrigt, vilka utresa på eget bevåg utan medverkan och understöd av immigrationsmyndigheterna, varnas också mot att komma till Australien utan kontanta medel tillräckliga för uppehället i avvaktan å sysselsättning.

Medan svenskar, som utan egna medel söka skaffa sig land, icke kunna räkna på att sådant skall erbjudas dem under särskilt gynnsamma villkor, äro svenska invandrare med kapital, vilka äro beredda att ägna sig åt någon gren av jordbruk, alltid välkomna. I och för den egentliga jordbrukskolonisationen äro nämligen statsregeringarna ännu sysselsatta med att placera hemvändande soldater, och till dess denna uppgift slutförts, lärer erbjudande av kronojord eller understöd från regeringen icke komma i fråga för invandrare från Europa. En undantagsställning härutinnan säges Västaustralien intaga, likväl blott gentemot erfarna jordbrukare med kapital. Dessa uppgivas kunna, om statsregeringen så prövar skäligt, erhålla fri (ouppodlad) jord och vissa andra förmåner redan vid sin ankomst. Invandrare utan erfarenhet i jordbruk måste under en förberedelsetid av ett år taga arbete i jordbruk och sålunda göra sig kvalificerade för yrket.

»Landsökare» från Sverige äro sålunda under rådande förhållanden hänvisade att genom köp förvärva land från enskilda jordägare. Detta sakernas tillstånd förmenas visserligen vara övergående, men ställes i beroende av huru snabbt »repatrieringen» av soldaterna kan genomföras, järnvägar byggas och bevattningsanläggningar utföras.

I skrivelsen erinras vidare, huru vitt omspännande och olikartad lantmannens verksamhet äger möjlighet att bli i Australien, från fruktodlingar och blandat jordbruk i Tasmanien till tropiska jordbruksföretag i Queensland. Enligt vederbörandes beräkning skulle en fruktodling i Australien för att betryggande kunna startas fordra ett kapital av omkring 25 000 kronor (£ 1 500); en kombinerad vete- och fårfarm eller »mejerifarm» anses kräva c:a 35 000 kronor (£ 2 000). Den som kan nedlägga detta kapital och därtill besitter intelligens och förmåga av hårt arbete, förmenas kunna påräkna en god bärgning. Det påpekas likväl, att med dylika belopp till förfogande inköp av jord, kreatur och redskap icke kan ske med ens, men att lån mot inteckning i egendom av denna natur (full besittningsrätt) i allmänhet kan erhållas.

Immigranter med ett kapital på 5 000—8 500 kronor ser man gärna inkomma till landet, och om dessa vilja finna sig i att gå som lönearbetare under två eller tre år, förklaras de kunna tryggt räkna på att därefter vara istånd att med goda utsikter begynna för egen räkning.

Centrala skiljenämndens beslut.

1 (1922). Skiljedom den 28 december 1921 i tvist mellan svenska slakteri- och charkuteriarbetarförbundet, å ena, samt Gottlands andelsslakteriförening u. p. a., å andra sidan, angående utbetalande av arbetslön.

I målet är utrett följande:

I ett mellan parterna den 23 december 1918 upprättat kollektivavtal finnas nedannämnda bestämmelser:

»*§ 1. Arbetstid m. m.*

Mom. 1. Den ordinarie arbetstiden är 56 timmar per helgfri vecka och regleras enligt överenskommelse mellan arbetare och arbetsgivare.

Mom. 2. Arbete utöver den ordinarie arbetstiden räknas som övertidsarbete intill kl. 9 e. m. Arbete mellan kl. 9 e. m. och den ordinarie tiden på morgonen räknas som nattarbete.»

»*§ 2. Avlöning m. m.*

Mom. 1. Manlig arbetare, som kan förete betyg på minst 4 års arbete inom yrket, betalas med kr. 51·50 per vecka. Slakteri- och tarmrenseriarbetare med minst 4 års arbete inom yrket betalas med kr. 48·— per vecka.

Mom. 2. Arbetare, som innehar förmansplats eller annat förtroendearbete, betalas med kr. 57·50 per vecka.

Mom. 3. I yrket nyantagen arbetare under 18 år betalas under första året enligt överenskommelse, under andra året med kr. 29·50, under tredje året med kr. 32·50, under fjärde året med kr. 36·50, allt per vecka.

Mom. 4. Övertidsarbete betalas med 50 %, natt- och söndagsarbete med 60 % förhöjning å gällande lön.

Mom. 5. Avlöningen utbetalas omedelbart efter den ordinarie arbetstidens slut varje fredag eller, om helgdag då inträffar, föregående helgfria dag. Full avlöning utbetalas även de veckor extra helgdagar inträffa.

Mom. 6. Alla löner äro minimilöner, som i varje särskilt fall kunna höjas.»

»*§ 7. Avtalets giltighetstid.*

Detta avtal skall gälla från den 1 oktober 1918 till den 1 oktober 1919, med 3 månaders ömsesidig uppsägningstid. Har ej skriftlig uppsägning från någondera parten inom föreskriven tid skett, anses avtalet gällande ytterligare 1 år i sänder.»

Förenämnda avtal har icke från någondera sidan blivit uppsagt.

Arbetarnas löner hava under dyrtiden gång efter annan och senast i april 1920 blivit höjda. Sedan levnadskostnaderna börjat sjunka, hava emellertid lönerna sänkts, så att de för närvarande understiga de i avtalet fastställda minimilönerna. Därjämte hava i flera fall, då övertidsarbete förekommit, arbetarna icke utfått i § 2 mom. 4 bestämd ersättning för övertidsarbete.

Från arbetsgivarsidan har gjorts gällande, att, enär i avtalet bestämts en arbetstid av 56 timmar i veckan, men genom lagen om arbetstidens begränsning den 17 oktober 1919, vilken trätt i kraft den 1 januari 1920, fastställts, att arbetstiden för vecka icke får överstiga 48 timmar, avtalet från och med sistnämnda dag upphört att gälla.

Å arbetarsidan däremot har hävdats den uppfattningen, att, då avtalet icke blivit uppsagt, detsamma fortfarande gäller, i följd varav arbetarna äro berättigade att utfå i avtalet fastställd lön och övertidsersättning.

Slutligen har från arbetsgivarsidan begärts uppskov för att förebringa närmare utredning angående de vidtagna ändringarna i de i avtalet angivna minimilönerna.

Centrala skiljenämnden avkunnar i målet följande

Dom.

Centrala skiljenämnden finner uppskov för angivna ändamålet icke vara erforderligt; och enär avtalet ostridigt icke blivit från någondera sidan uppsagt,

förklarar nämnden avtalet vara fortfarande gällande samt arbetsgivaren pliktig att till arbetarna utgiva lön och övertidsersättning enligt de i avtalet därom meddelade bestämmelser.

2. Skiljedom den 18 februari 1922 i tvist mellan de förenade förbunden, å ena, samt Sveriges kvarnyrkesförbund, å andra sidan, angående utbetalning av ersättning för läkarvård.

I målet är utrett följande:

I § 6 i ett mellan aktiebolaget Mårten Pehrssons valskvarn, Göteborg, och de förenade förbundens avdelning n:r 32 den 17 oktober 1918 träffat kollektivavtal funnos följande bestämmelser angående sjukhjälp m. m.:

»Bolaget lämnar fri läkarvård åt arbetarna samt åt deras hustrur och minderåriga barn av bolagets läkare. Vid av denna styrkt sjukdomsfall, som icke förorsakats av olycksfall, erhåller den sjuke halv avlöning, dock ej för längre tid än tre månader under ett år.

Därest under avtalstiden lag om obligatorisk sjukförsäkring skulle träda i kraft, gälla denna lags bestämmelser i stället för denna paragraf.»

Vid de förhandlingar, som under år 1920 fördes mellan Sveriges kvarnyrkesförbund och de förenade förbunden angående upprättandet av kollektivavtal, väcktes av arbetarna förslag om bestämmelser rörande läkarvård och sjukavlöning. Med anledning härav anfördes från arbetsgivarsidan att, då fråga vore att härom i lagstiftningsväg meddela bestämmelser, det ej synts arbetsgivarna lämpligt att intaga stadgande härom i avtal, men att arbetsgivarna voro villiga till protokollet anteckna, att arbetarna på de särskilda orterna skulle få bibehålla de förmåner, som de i detta avseende senast varit tillförsäkrade. Sedermera enades emellertid parterna om följande under § 8 i nu gällande kollektivavtal av den 22 september 1920 intagna bestämmelser:

»I fråga om läkarvård och sjukavlöning skall för detta avtals giltighetstid å de särskilda arbetsplatserna tillämpas, vad hittills varit avtalat eller tillämpat.

Blir under avtalets giltighetstid detsamma gällande för någon vid dess träffande ej inbegripen arbetsplats, skall å sådan arbetsplats förbliva vid vad förut gällt, dock att arbetarna alltid skola vara tillförsäkrade halv avlöning under en tid av 3 utav 12 på varandra följande månader, dock endast i fråga om arbetare, som varit i arbetsgivarens tjänst minst 3 månader. I sådant fall bortfaller dock annan förutvarande häremot svarande förmån.»

En hos aktiebolaget Mårten Pehrssons valskvarn i Göteborg anställd arbetare J. hade under september månad 1921 ådragit sig dubbelsidig öroninflammation jämte varbildning i ena käkhalvan. Sedan J. under någon tid åtnjutit behandling härför av bolagets läkare, doktor A., förklarade denne, att J. vore i behov av vård av specialist samt hänvisade honom till doktor K. Doktor A. utfärdade i anledning härav följande intyg:

»Kvarnarb. J., som lider av dubbelsidig öroninflammation + varbildning i käkhålorna, är i behov av vård av specialist och remitteras för behandling till doktor K. Göteborg den $^{8}/_{10}$ 21.»

J. sökte i anledning härav vård hos doktor K. Efter undergången behandling begärde J. ersättning av bolaget för sina utgifter till doktor K., uppgående till 147 kronor. Denna framställning blev emellertid av bolaget avslagen.

Från arbetarsidan har framhållits, att enligt ovan angivna bestämmelse i kollektivavtalet skulle beträffande läkarvård hänsyn jämväl tagas till vad förut varit tillämpat. Under år 1919 hade en annan hos bolaget anställd arbetare insjuknat och för sin sjukdom behandlats av annan än bolagets läkare. Läkarspecialistens arvode, vilket hade uppgått till högre belopp, än vad i förevarande fall vore fråga om, hade ersatts av bolaget, oaktat den sjuke icke av bolagets läkare hänvisats till specialisten i fråga. Då bolaget sålunda tidigare bestritt kostnaden för arvode åt läkarspecialist, vore bolaget skyldigt att jämväl bekosta nu ifrågavarande läkararvode.

Å arbetsgivarsidan har genmälts, att vid ovannämnda år 1919 inträffade sjukdomsfall bolaget uteslutande av humanitära hänsyn och på grund av mycket ömmande omständigheter bekostat läkararvodet. Sedermera hade flera fall inträffat, i vilka arbetarna kommit med liknande krav Dessa hade dock alla av bolaget avslagits under framhållande, att kollektivavtalet icke förpliktade till dylik ersättning.

Parterna hava nu till skiljenämnden hänskjutit att avgöra, huruvida bolaget skall bestrida kostnaden för arbetaren J:s vård av doktor K.

Centrala skiljenämnden avkunnar i målet följande

Dom.

Som bolaget icke kan anses vara enligt gällande avtal skyldigt att ersätta ifrågavarande läkararvode, finner centrala skiljenämnden det därom framställda yrkandet icke kunna bifallas.

Arbetsrådets beslut.

86. Arbetsrådets beslut den 5 januari 1922 i anledning av en av Svenska Dagbladets aktiebolag, Stockholm, genom svenska tidningsutgivarföreningens arbetsgivarsektion gjord ansökning om undantag från bestämmelserna i lagen om arbetstidens begränsning den 22 juni 1921.

Svenska tidningsutgivarföreningens arbetsgivarsektion har anhållit, att arbetsrådet måtte jämlikt 7 § 3 mom. lagen om arbetstidens begränsning den 22 juni 1921 medgiva till sektionen anslutna tidningsföretag, upptagna i en vid ansökningen fogad förteckning, rätt att under tiden från och med den 1 mars till och med den 30 juni samt från och med den 1 september till och med den 31 december 1922 använda hos företagen anställda arbetare till arbete under 15 timmar under varje kalendermånad utöver eljest medgiven arbetstid.

Svenska typografförbundets styrelse har i ett å ansökningshandlingen tecknat yttrande förklarat sig icke hava något att erinra mot ifrågavarande framställning.

Enligt vad ovannämnda förteckning utvisar, avser ansökningen för Svenska Dagbladets aktiebolags vidkommande ett antal arbetare vid bolagets tryckeri i Stockholm.

Arbetsrådet finner med stöd av 5 § 4 mom. andra stycket och 7 § 3 mom. lagen om arbetstidens begränsning den 22 juni 1921 skäligt medgiva Svenska Dagbladets aktiebolag, Stockholm, rätt att under tiden från och med den 1 mars till och med den 30 juni 1922 samt från och med den 1 september till och med den 31 december 1922 använda hos bolaget anställda arbetare, som fyllt aderton år, till arbete under högst 15 timmar under varje kalendermånad utöver eljest medgiven arbetstid.

Arbetsrådet erinrar om arbetsgivares skyldighet att rörande arbetares användande till arbete enligt 7 § lagen om arbetstidens begränsning göra anteckning i den i 9 § av lagen föreskrivna journal.[1]

---

[1] Enahanda eftergift har samma dag av arbetsrådet beviljats för 113 andra tidningsföretag, samtliga medlemmar av svenska tidningsutgivarföreningens arbetsgivarsektion.

134. Arbetsrådets beslut den 7 februari 1922 i anledning av en av Ströms bruks aktiebolag gjord ansökning om undantag från bestämmelserna i lagen om arbetstidens begränsning den 22 juni 1921.

Sökanden har anhållit, att arbetsrådet måtte medgiva sökanden rätt att vid Ströms sulfitfabrik använda 3 kokarmästare till arbete med tre skift under 56 timmar i veckan i medeltal för tre veckor.

I särskild skrivelse till arbetsrådet hava de i ansökningen avsedda arbetarna intygat, att de tagit del av ansökningen, samt förklarat sig icke hava något att erinra mot bifall till densamma.

Arbetsrådet finner med stöd av 5 § 4 mom. andra stycket lagen om arbetstidens begränsning den 22 juni 1921 skäligt medgiva sökanden rätt att använda de i ansökningen avsedda arbetarna till dem åliggande arbete med tre skift dygnet runt under veckans alla dagar, dock med villkor dels att sammanlagda arbetstiden under en tidrymd av tre veckor icke för någon arbetare må bliva längre, än att den motsvarar 56 timmar i veckan, dels ock att den i första stycket av 4 § av lagen stadgade begränsning av arbetstiden för dygn icke må överskridas i vidare mån, än att arbetstiden under de dygn, då skiftväxling äger rum, må utsträckas till 14 timmar.

Detta beslut är utfärdat i enlighet med den mening, som omfattades av arbetsrådets flesta ledamöter (herrar *Ribbing*, *Fürst*, *Nordin*, föredragande och *Larson*). Herr *Holmström* var av skiljaktig mening och anförde:

»Vid bedömandet av sökandens framställning bör i första hand hänsyn tagas till samtliga arbetare i kokeriet, då dessa dels äro beroende av varandra, dels utföra samma arbete. Därvid framgår, att det endast är ett mindretal av de i samma arbete deltagande arbetarna, som förklarat sig villiga arbeta 56 timmar i veckan, och att det 'stora flertalet' fortfarande vilja arbeta 48 timmar.

Då vidare stora praktiska olägenheter komma att uppstå vid arbetets fördelning med denna olikhet i fråga om veckoarbetstidens längd och dessutom ifrågavarande fabrik icke kan förebära några särskilda skäl för bifall till 56 timmars arbetstid i kokeriet och arbetsrådet icke kunnat bifalla liknande framställningar från övriga sulfitfabriker, nödgas jag reservera mig mot arbetsrådets beslut.»

137. Arbetsrådets beslut den 13 februari 1922 i anledning av en av Christina Bergenheim, Stockholm, gjord ansökning om avgörande, huruvida visst arbete är att hänföra till sådant, varå lagen om arbetstidens begränsning den 22 juni 1921 äger tillämpning.

Sökanden, som är restauratris vid Kungl. gyttjebad- och brunnsanstalten Loka, har under hänvisning till gällande stadgar för nämnda anstalt anhållit om avgörande, huruvida lagen om arbetstidens begränsning den 22 juni 1921 äger tillämpning å det arbete, som utföres av den vid anstalten sysselsatta restaurangpersonalen.

Av anstaltens stadgar framgår, bland annat,

att anstaltens ändamål är att tillhandahålla besökande sjuka de olika bad och hälsovatten, som för varje kurgäst varda av anstaltens läkare föreskrivna,

att anstalten står under riksmarskalksämbetets överinseende,

att anstaltens angelägenheter närmast under riksmarskalksämbetet handhavas av en styrelse, bestående av en av Konungen, på förslag av riksmarskalken, förordnad styresman samt en överläkare och en kamrerare, vilka sistnämnda befattningshavare förordnas av riksmarskalken på förslag av styresmannen, samt

att restauratör vid anstalten antages av styresmannen på förslag av kamreraren och efter överläkarens hörande.

Arbetsrådet finner, att det arbete, som utföres vid Kungl. gyttjebad- och brunnsanstalten Loka, har till ändamål att bereda sjukvård. På grund härav förklarar arbetsrådet, att det arbete, som utföres av personalen vid den vid brunnen bedrivna restaurangrörelsen, jämlikt bestämmelserna i 1 § e) lagen om arbetstidens begränsning den 22 juni 1921, är undantaget från tillämpning av nämnda lag.

Yrkesinspektionens verksamhet under första kvartalet 1922.

	Inspekterade arbetsställen	Sammanlagt arbetarantal	Sammanlagt kraftbelopp	Inspektions- och resefagar	Lämnade skriftliga meddelanden	Ink. protokoll över besiktning av ång-pannor	Ink. protokoll över besiktning av ko-kare o. d.	Ink. intyg över besiktning av hissar och kranar	Inkomna anmäln. om olycksfall	Därav olycksfall med dödlig utgång	Framställningar till länsstyrelserna	Anmälningar till åtal	Lämnade eftergifter
			eff. hkr.										
Yrkesinspektörerna													
I distriktet	104	6 422	5 335	90	12	62	—	65	726	2	1	1	49
II »	131	4 011	16 522	49	45	105	—	52	907	4	—	—	—
III »	114	3 749	10 935	37	49	66	—	18	588	1	—	1	—
IV »	79	3 579	10 360	48	17	76	—	27	444	3	—	4	—
V »	93	3 660	7 897	71	34	60	4	78	976	11	1	3	—
VI »	36	1 442	2 525	40	18	114	19	69	1 078	4	—	6	1
VII »	42	3 806	15 487	33	3	56	28	45	868	7	—	—	—
VIII »	76	5 439	33 307	49	38	58	8	2	1 143	8	1	—	—
IX »	85	3 983	38 580	73	67	50	—	8	873	10	—	—	—
Yrkesinspektrisen	280	13 608	—	112	90	—	—	—	—	—	—	—	—
Sprängämnesinspektören	3	39	274	7	38	—	—	—	5	—	—	—	—
Summa	**1 043**	**49 738**	**141 222**	[4] **609**	**411**	[6] **617**	[8] **59**	**364**	**7 608**	**50**	**3**	**15**	**50**
Underinspektörerna													
I distriktet	233	1 052	797	92	9	59	—	—	—	—	—	—	—
II »	342	620	2 984	119	8	48	—	—	—	—	—	—	—
III »	211	534	1 848	74	20	132	—	—	—	—	—	—	—
IV »	140	407	791	70	11	148	—	—	—	—	—	—	—
V »	460	1 481	4 777	166	14	73	—	—	—	—	—	—	—
VI »	417	2 941	2 235	184	27	25	—	—	—	—	—	—	—
VII »	178	288	2 015	85	25	35	—	—	—	—	—	—	—
VIII »	241	870	2 146	75	10	48	—	—	—	—	—	—	—
IX »	68	130	620	47	8	26	—	—	—	—	—	—	—
Summa	[1] **2 290**	[2] **8 323**	[3] **18 213**	**912**	**132**	[7] **594**	—	—	—	—	—	—	—
Skogshärbärgesinspektören	[9] **160**	**1 425**	—	**26**	**9**	—	—	—	—	—	**1**	—	—
Bergmästarna													
Norra distriktet	—	—	—	—	—	—	—	—	73	—	—	—	—
Gävle—Dala distrikt	4	385	1 858	6	—	—	—	—	88	—	—	—	—
Östra distriktet	7	201	3 239	5	—	—	—	—	15	—	—	—	—
Mellersta distriktet	4	408	2 328	4	—	—	—	—	70	—	—	—	—
Västra »	—	—	—	—	—	—	—	—	48	—	—	—	—
Södra »	9	2 498	3 820	14	3	—	—	7	200	1	—	—	—
Summa	**24**	**3 492**	**11 245**	[5] **29**	**3**	—	—	**7**	**494**	**1**	—	—	—
Järnvägsinspektörerna													
vid statens järnvägar													
för säkerhetstjänsten	1	50	—	1	28	—	—	—	312	3	—	—	—
» trafiktjänsten					4	—	—	—					
» rullande materiel	19	—	—	40	17	—	—	—	—	—	—	—	—
vid enskilda järnvägar	136	676	—	29	46	—	—	—	117	4	—	—	—
Summa	**156**	**726**	—	**70**	**95**	—	—	—	**429**	**7**	—	—	—
Elektr. inspektörerna			*kilowatt*										
Norra distriktet	8	37	21 665	—	9	—	—	—	3	—	—	—	—
Östra »	4	4	3 800	—	4	—	—	—	4	1	—	—	—
Västra »	27	47	775	—	27	—	—	—	1	—	—	—	—
Södra »	—	—	—	—	—	—	—	—	4	—	—	—	—
Summa	**39**	**88**	**26 240**	—	**40**	—	—	—	**12**	**1**	—	—	—

[1] Härav 473 inom jordbruk, 699 inom hantverk och 1 118 inom annan verksamhet. — [2] Härav 1 435 inom hantverk och 6 888 inom annan verksamhet. — [3] Härav 6 959 inom jordbruk, 1 827 inom hantverk och 9 427 inom annan verksamhet. — [4] Härav 329 för inspektörerna och 280 för assistenterna. — [5] Härav 22 för bergmästarna och 7 för gruvingenjörerna. — [6] Härav större besiktning i 186 fall och mindre i 461 fall. — [7] Härav större besiktning i 211 fall och mindre i 383 fall. — [8] Härav större besiktning i 14 fall och mindre besiktning i 45 fall. — [9] Avser antalet inspekterade härbärgen (härav 41 inspekterade av specialinspektören och de övriga av lokala tillsynsorgan).

Sveriges offentliga arbetsförmedling.

April månad år 1922.

Under hänvisning till de efterföljande tabeller, som närmare redogöra för den offentliga arbetsförmedlingen i olika delar av landet,[1] lämnas här en sammanfattande framställning av dess viktigaste resultat under april månad.

Översikt av verksamheten under *april* månad 1922.

	Manliga avdeln.			*Kvinnliga avdeln.*			*Tillsammans*		
	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser
Stockholms stad	13 000	1 403	1 257	3 472	3 035	2 052	**16 472**	**4 438**	**3 309**
Stockholms län	6 835	1 823	1 779	522	602	296	**7 357**	**2 425**	**2 075**
Uppsala stad och län	2 150	461	411	226	209	154	**2 376**	**670**	**565**
Södermanlands län	3 151	388	347	271	326	175	**3 422**	**714**	**522**
Östergötlands län	3 941	712	653	594	576	337	**4 535**	**1 288**	**990**
Norrköping	1 850	124	116	174	166	123	**2 024**	**290**	**239**
Jönköpings län	2 476	374	361	261	241	154	**2 737**	**615**	**515**
Kronobergs län	1 635	191	189	114	107	63	**1 749**	**298**	**252**
Norra Kalmar län	723	189	186	36	48	27	**759**	**237**	**213**
Södra Kalmar län	1 532	255	240	142	144	82	**1 674**	**399**	**322**
Gottlands län	470	115	104	35	57	20	**505**	**172**	**124**
Blekinge län	2 637	674	653	452	324	191	**3 089**	**998**	**844**
Kristianstads län	898	482	432	332	487	247	**1 230**	**969**	**679**
Malmöhus län: Malmö	3 650	300	274	1 203	1 093	692	**4 853**	**1 393**	**966**
Malmöhus län: Lund	585	111	111	100	75	55	**685**	**186**	**166**
Malmöhus län: Landskrona	1 211	123	121	42	41	20	**1 253**	**164**	**141**
Malmöhus län: Hälsingborg	1 646	324	304	258	220	160	**1 904**	**544**	**464**
Malmöhus län: Ystad	321	71	65	96	80	47	**417**	**151**	**112**
Malmöhus län: Trälleborg	440	251	210	50	34	31	**490**	**285**	**241**
Malmöhus län: Eslöv	176	89	78	45	52	34	**221**	**141**	**112**
Malmöhus län: Skurup	62	49	48	26	39	22	**88**	**88**	**70**
Hallands län	761	272	238	134	194	80	**895**	**466**	**318**
Göteb. o. Bohus län	2 132	745	735	117	156	56	**2 249**	**901**	**791**
Göteborg	8 533	1 470	1 389	930	1 138	698	**9 463**	**2 608**	**2 087**
Älvsborgs län	999	467	426	88	154	59	**1 087**	**621**	**485**
Skaraborgs län	898	546	392	291	505	194	**1 189**	**1 051**	**586**
Värmlands län	4 328	961	852	209	347	155	**4 537**	**1 308**	**1 007**
Örebro län	3 438	787	719	345	443	287	**3 783**	**1 230**	**1 006**
Västmanlands län	6 274	824	804	329	303	201	**6 603**	**1 127**	**1 005**
Kopparbergs län	7 359	748	741	333	291	202	**7 692**	**1 039**	**943**
Gävle stad och län	3 367	424	421	158	150	108	**3 525**	**574**	**529**
Västernorrlands län	5 294	538	530	84	104	47	**5 378**	**642**	**577**
Jämtlands län	1 163	183	182	151	167	134	**1 314**	**350**	**316**
Västerbottens län	662	158	153	154	156	116	**816**	**314**	**269**
Norrbottens län	344	260	110	117	97	81	**461**	**357**	**191**
Tillsammans april 1922	**94 941**	**16 892**	**15 631**	**11 891**	**12 161**	**7 400**	**106 832**	**29 053**	**23 031**
» mars 1922	*97 985*	*17 720*	*16 637*	*11 746*	*11 048*	*6 794*	*109 731*	*28 768*	*23 431*
» april 1921	45 867	14 032	12 563	13 442	15 235	7 870	59 309	29 267	20 433
» » 1920	12 721	10 692	7 648	7 560	14 691	6 271	20 281	25 383	13 919
» » 1919	17 573	10 556	8 574	12 201	16 247	7 737	29 774	26 803	16 311

[1] De särskilda anstalterna uppräknas i tablån här ovan; med avseende å anstalternas olika kontor hänvisas till förteckningen å omslagets 3:e sida.

Översikt av verksamheten för huvudgrupper av arbete.

Yrkesgrupper	Arbetssökande personer	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar per 100 led. pl.			Tillsatta platser per 100 lediga		
					april 1922	mars 1922	april 1921	april 1922	mars 1922	april 1921
Manliga avdelningen										
Jordbruk och skogshushållning	11 431	12 370	3 973	3 414	311	281	113	86	81	79
Industri och hantverk	49 772	51 572	3 912	3 423	1318	1313	538	88	95	96
Sjöfart och fiske	4 107	4 304	942	910	457	410	—	97	97	—
Handel och samfärdsel	6 711	6 929	685	643	1012	879	627	94	95	85
Husligt arbete	26	26	1	—	·	—	·	—	—	·
Annat arbete	18 956	19 740	7 379	7 241	268	272	266	98	99	99
Summa	**91 003**	**94 941**	**16 892**	**15 631**	**562**	**553**	**327**	**93**	**94**	**90**
Kvinnliga avdelningen										
Jordbruk och skogshushållning	769	798	1 721	616	46	49	23	36	31	38
Industri och hantverk	1 204	1 427	431	271	331	347	835	63	69	70
Sjöfart och fiske	123	145	58	39	·	·	—	·	·	—
Handel och samfärdsel	1 735	1 873	1 384	912	135	162	116	66	68	64
Husligt arbete	5 996	7 559	8 555	5 550	88	93	65	65	66	53
Annat arbete	87	89	12	12	·	·	·	·	·	·
Summa	**9 914**	**11 891**	**12 161**	**7 400**	**98**	**106**	**88**	**61**	**61**	**52**
Tillsammans										
Jordbruk och skogshushållning	12 200	13 168	5 694	4 030	231	216	81	71	67	64
Jordbruk	7 687	8 595	5 336	3 678	161	192	90	69	61	58
Skogshushållning	4 513	4 573	358	352	1277	335	32	98	98	99
Industri och hantverk	50 976	52 999	4 343	3 694	1220	1217	567	85	92	93
Gruvdrift och malmförädling	5 084	5 138	430	317	1195	1420	981	74	93	100
Jord-, sten- och glasindustri	2 613	2 765	345	301	801	1298	214	87	100	98
Metall- och maskinindustri	18 341	18 858	507	443	3720	3562	4033	87	96	86
Trävaruindustri	6 074	6 269	364	352	1722	1652	2049	97	97	93
Byggnadsverksamhet	9 643	10 069	1 623	1 406	620	562	131	87	93	97
Läder-, hår- och gummiindustri	414	445	31	26	·	·	·	·	·	·
Textilindustri	391	404	61	14	·	·	·	·	·	·
Beklädnadsindustri	1 392	1 521	232	154	656	744	692	66	72	71
Närings- och njutningsmedelsindustri	1 111	1 338	305	258	439	447	317	85	89	81
Kemisk-teknisk och belysningsindustri	444	530	53	51	·	·	·	·	·	·
Trämasse- och pappersindustri	1 226	1 235	250	241	494	758	651	96	88	98
Grafisk industri	751	751	32	29	·	·	·	·	·	·
Ej särskilt specificerade	3 512	3 676	110	102	3342	·	·	93	·	·
Sjöfart och fiske	4 230	4 449	1 000	949	445	406	—	95	97	—
Handel och samfärdsel	8 446	8 802	2 089	1 555	425	470	314	75	80	72
Kontors-, bank- o. d. personal	1 138	1 165	77	60	·	·	·	·	·	·
Butiks- och magasinspersonal	1 823	1 860	168	143	1107	1220	659	85	84	77
Hotell- och restaurangpersonal	1 176	1 300	1 066	716	122	152	89	67	69	64
Transportarbetare	3 940	4 101	588	520	697	590	376	88	92	82
Allmän eller litterär verksamhet	260	265	145	93	183	196	108	·	66	55
Ej särskilt specificerade	109	111	25	23	·	·	·	·	·	·
Husligt arbete	6 022	7 585	8 556	5 550	89	94	65	65	66	53
Annat arbete	19 043	19 829	7 391	7 253	268	273	270	98	99	99
Summa	**100917**	**106832**	**29 053**	**23 031**	**368**	**381**	**203**	**79**	**81**	**70**

Utanför de orter, där anstalterna äro belägna, tillsattes under månaden 1 619 platser, varav 1 257 manliga och 362 kvinnliga; motsvarande tal under samma månad föregående år voro resp. 2 922, 2 052 och 870 samt under nästlidna månad resp. 1 637, 1 319 och 318.

	Arbetsförmedlings-anstalter	Jordbruk m. m.			Skogshus-hållning			Gruvdrift o. malmförädling			Jord-, sten- o. glasindustri			Metall- o. maskin-industri		
		Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L.p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L.p.	T.p.
	Manliga avdelningen	**7 797**	**3 615**	**3 062**	**4 573**	**358**	**352**	**5 125**	**430**	**317**	**2754**	**345**	**301**	**18 604**	**481**	**417**
1	Stockholms stad	102	2	2	3	—	—	2	—	—	91	2	1	3 645	74	45
2	Stockholms län	1 936	939	899	59	19	19	164	—	—	176	17	17	1 605	118	118
3	Uppsala stad och län	442	185	141	12	3	3	31	—	—	70	16	16	419	2	2
4	Södermanlands län	213	149	113	26	14	14	2	—	—	15	5	5	1 363	7	7
5	Östergötlands län	700	322	287	66	8	8	139	2	2	129	2	2	901	6	6
6	Norrköping	167	51	43	5	1	1	—	—	—	8	—	—	424	2	2
7	Jönköpings län	129	60	48	17	20	20	21	1	1	15	—	—	956	9	9
8	Kronobergs län	99	9	7	17	—	—	1	—	—	190	4	4	145	2	2
9	Kalmar län	308	88	73	25	2	2	1	—	—	94	4	3	320	3	1
10	Gottlands län	30	28	18	—	—	—	—	—	—	56	—	—	75	—	—
11	Blekinge län	287	77	58	25	5	5	13	—	—	303	—	—	243	12	11
12	Kristianstads län	325	264	226	8	—	—	10	5	5	70	12	12	73	9	8
13	Malmöhus län: Malmö	68	54	39	—	—	—	—	—	—	25	4	—	917	9	8
14	Hälsingborg	68	39	34	—	—	—	73	17	17	21	2	2	290	12	11
15	Övriga anstalter	342	195	176	—	—	—	1	—	—	13	—	—	729	2	2
16	Hallands län	108	96	63	5	1	1	—	—	—	89	2	2	206	4	4
17	Göteborgs och Bohus län	70	66	62	1	2	2	—	—	—	912	191	191	93	10	5
18	Göteborgs stad	89	95	78	2	—	—	3	—	—	48	17	15	2 818	41	29
19	Älvsborgs län	81	53	31	36	37	37	8	2	2	23	—	—	92	14	13
20	Skaraborgs län	395	336	218	10	—	—	2	1	1	28	45	9	139	5	5
21	Värmlands län	228	97	95	538	59	53	793	201	113	68	—	—	636	31	28
22	Örebro län	341	180	153	324	55	55	1 067	136	136	22	2	2	333	14	14
23	Västmanlands län	543	168	148	176	36	36	1 701	10	10	130	4	4	1 288	34	34
24	Kopparbergs län	193	24	19	1633	29	29	804	12	12	116	15	15	502	44	44
25	Gävle stad och län	337	16	13	763	27	27	283	13	13	21	—	—	280	8	8
26	Västernorrlands län	80	1	—	367	4	4	—	—	—	15	—	—	89	—	—
27	Jämtlands län	29	6	5	358	30	30	1	—	—	3	—	—	15	1	1
28	Västerbottens län	86	15	13	84	4	4	—	—	—	3	1	1	3	—	—
29	Norrbottens län	1	—	—	13	2	2	5	30	5	—	—	—	5	8	—
	Kvinnliga avdelningen	**798**	**1 721**	**616**	—	—	—	**13**	—	—	**11**	—	—	**254**	**26**	**26**
1	Stockholms stad	4	1	1	—	—	—	—	—	—	6	—	—	186	18	18
2	Stockholms län	97	188	91	—	—	—	—	—	—	—	—	—	14	3	3
3	Uppsala stad och län	50	63	46	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
4	Södermanlands län	37	78	25	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
5	Östergötlands län	65	117	56	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—
6	Norrköping	5	6	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—
7	Jönköpings län	14	40	8	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
8	Kronobergs län	5	21	6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
9	Kalmar län	31	56	19	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
10	Gottlands län	4	14	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
11	Blekinge län	62	88	23	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
12	Kristianstads län	56	159	42	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
13	Malmöhus län: Malmö	21	47	12	—	—	—	—	—	—	—	—	—	37	5	5
14	Hälsingborg	7	21	6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
15	Övriga anstalter	33	79	26	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
16	Hallands län	14	73	10	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
17	Göteborgs och Bohus län	18	44	7	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
18	Göteborgs stad	3	21	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	10	—	—
19	Älvsborgs län	3	17	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
20	Skaraborgs län	41	145	34	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
21	Värmlands län	34	92	35	—	—	—	7	—	—	4	—	—	—	—	—
22	Örebro län	58	123	45	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
23	Västmanlands län	59	96	50	—	—	—	6	—	—	—	—	—	5	—	—
24	Kopparbergs län	43	57	34	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
25	Gävle stad och län	4	9	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
26	Västernorrlands län	4	12	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
27	Jämtlands län	10	23	9	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
28	Västerbottens län	14	28	12	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
29	Norrbottens län	2	3	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

Trävaruindustri			Byggnadsverksamhet			Läder-, hår- o. gummiindustri			Textilindustri			Beklädnadsindustri			Närings- o. njutningsmedelsindustri			Kem.-tekn. o. belysningsindustri			
Ans.	L.p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L.p.	T.p.	Ans.	L. p.	T.p.	Ans.	L.p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L.p	T.p.	
6 260	**364**	**352**	**10 069**	**1 623**	**1 406**	**407**	**26**	**22**	**318**	**21**	**3**	**1 080**	**25**	**18**	**1 068**	**208**	**206**	**459**	**47**	**47**	
402	21	17	1 928	183	117	57	6	5	9	—	—	279	9	5	370	182	181	35	—	—	1
135	31	30	972	489	487	22	4	4	3	—	—	68	2	2	25	3	3	5	—	—	2
63	1	—	162	16	16	8	—	—	1	—	—	29	—	—	40	—	—	—	—	—	3
194	8	5	216	5	5	10	—	—	2	—	—	16	—	—	10	—	—	5	—	—	4
322	18	17	649	134	128	9	2	2	24	—	—	20	—	—	30	2	2	15	—	—	5
148	1	1	367	8	8	9	—	—	104	—	—	36	—	—	27	—	—	3	1	1	6
257	12	12	197	6	6	23	—	—	3	—	—	29	—	—	26	2	2	65	—	—	7
89	1	1	101	2	2	—	—	—	—	—	—	2	—	—	5	—	—	34	—	—	8
242	6	6	319	17	17	3	—	—	6	—	—	12	—	—	19	—	—	97	1	1	9
—	1	—	73	1	1	—	—	—	—	—	—	12	—	—	16	—	—	—	—	—	10
35	1	1	327	6	5	14	—	—	—	—	—	7	—	—	21	—	—	11	—	—	11
28	8	8	35	7	5	13	1	1	1	—	—	3	—	—	9	2	1	1	—	—	12
165	7	7	740	26	26	44	2	2	19	1	1	138	5	4	56	—	—	67	—	—	13
26	—	—	296	72	61	47	—	—	4	—	—	40	—	—	28	—	—	15	34	34	14
83	2	2	317	17	17	53	4	3	4	—	—	22	1	1	110	10	10	20	10	10	15
63	1	1	77	11	11	4	—	—	35	1	1	12	—	—	9	—	—	2	—	—	16
43	13	13	88	14	14	—	—	—	17	—	—	11	—	—	9	—	—	19	—	—	17
448	4	3	730	57	51	34	6	4	48	1	—	115	2	1	90	1	1	26	—	—	18
26	5	5	121	20	20	5	—	—	29	17	—	9	—	—	—	—	—	2	—	—	19
16	—	—	87	43	43	13	—	—	—	—	—	4	—	—	8	1	1	24	—	—	20
404	27	27	283	37	37	11	—	—	1	—	—	5	1	1	23	—	—	—	—	—	21
52	5	5	240	69	66	2	—	—	1	—	—	104	—	—	15	—	—	—	—	—	22
242	5	5	639	47	47	10	—	—	1	—	—	28	1	1	37	—	—	2	1	1	23
246	17	17	461	124	124	5	—	—	1	—	—	18	—	—	17	3	3	—	—	—	24
519	4	4	325	5	5	8	1	1	4	1	1	42	2	2	38	2	2	3	—	—	25
1 985	111	111	193	11	4	—	—	—	—	—	—	10	1	1	27	—	—	8	—	—	26
197	43	43	61	63	63	3	—	—	1	—	—	9	—	—	2	—	—	—	—	—	27
26	8	8	56	15	15	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1	—	—	—	—	—	28
4	3	3	9	118	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	29
9	—	—	—	—	—	**38**	**5**	**4**	**86**	**40**	**11**	**441**	**207**	**136**	**270**	**97**	**52**	**71**	**6**	**4**	
9	—	—	—	—	—	6	4	4	22	10	8	236	94	62	104	25	18	31	2	2	1
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	12	4	2	12	3	2	—	—	—	2
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	1	—	—	—	—	3
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—	—	—	4
—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	6	—	5	3	1	3	3	1	—	1	—	5
—	—	—	—	—	—	1	—	—	13	—	—	4	1	1	4	1	—	—	—	—	6
—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—	—	4	24	24	1	2	—	9	—	—	7
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	—	—	8
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	2	—	—	—	—	—	9
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	10
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	1	1	—	1	1	—	—	—	11
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	2	1	—	1	—	—	—	—	12
—	—	—	—	—	—	11	—	—	10	2	—	98	53	32	74	21	10	25	—	—	13
—	—	—	—	—	—	7	—	—	7	—	—	7	1	1	2	2	—	—	—	—	14
—	—	—	—	—	—	9	—	—	1	5	—	10	1	—	3	3	1	—	—	—	15
—	—	—	—	—	—	—	—	—	7	11	1	1	1	1	1	—	—	—	—	—	16
—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—	—	1	—	—	—	—	—	1	—	—	17
—	—	—	—	—	—	2	1	—	13	5	1	30	12	1	37	23	13	1	3	2	18
—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	1	1	2	2	2	—	1	1	—	—	—	19
—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	2	—	—	4	4	3	—	—	—	20
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	21
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	17	—	—	14	—	—	—	—	—	22
—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	—	—	1	4	4	—	1	—	—	—	—	23
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	1	2	1	1	—	—	—	24
—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	2	—	—	1	2	—	—	—	—	25
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	1	—	—	—	—	—	—	26
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	1	—	—	—	27
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	1	—	—	—	—	—	—	28
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	29

	Arbetsförmedlingsanstalter	Trämasse- o. pappersindustri			Grafisk industri			Industri o. hantverk, ej specific.			Sjöfart och fiske			Kontors-, bank- o. d. personal		
		Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.
	Manliga avdelningen	**1 121**	**227**	**227**	**721**	**27**	**25**	**3586**	**88**	**82**	**4304**	**942**	**910**	**955**	**54**	**42**
1	Stockholms stad	84	—	—	302	14	14	785	8	8	645	110	105	454	18	10
2	Stockholms län	19	—	—	54	—	—	188	10	10	96	7	6	77	7	7
3	Uppsala stad och län	2	—	—	15	—	—	47	—	—	6	—	—	—	—	—
4	Södermanlands län	10	—	—	32	—	—	313	4	4	44	40	40	8	—	—
5	Östergötlands län	9	—	—	31	—	—	126	—	—	37	2	2	31	3	3
6	Norrköping	33	—	—	20	—	—	65	—	—	108	43	43	7	—	—
7	Jönköpings län	15	—	—	12	—	—	105	7	7	15	—	—	19	—	—
8	Kronobergs län	45	3	3	3	—	—	22	—	—	—	—	—	—	—	—
9	Kalmar län	31	—	—	5	—	—	174	—	—	143	1	1	9	5	5
10	Gottlands län	—	—	—	—	—	—	14	—	—	86	—	—	—	—	—
11	Blekinge län	11	—	—	2	—	—	195	2	2	145	37	37	2	—	—
12	Kristianstads län	—	—	—	—	—	—	14	2	2	3	—	—	—	—	—
13	Malmöhus län: Malmö	4	—	—	64	1	1	211	4	4	229	53	50	57	1	—
14	Hälsingborg	6	—	—	19	1	1	60	4	1	356	109	109	10	—	—
15	Övriga anstalter	1	—	—	26	—	—	87	—	—	192	41	40	5	—	—
16	Hallands län	11	—	—	5	—	—	4	1	1	31	—	—	1	—	—
17	Göteborgs och Bohus län	101	22	22	1	—	—	15	1	—	250	11	11	4	—	—
18	Göteborgs stad	53	1	1	75	11	9	147	1	1	1639	483	461	169	8	5
19	Älvsborgs län	11	3	3	—	—	—	77	19	19	14	—	—	4	—	—
20	Skaraborgs län	—	—	—	—	—	—	11	1	1	11	1	1	—	—	—
21	Värmlands län	95	23	23	3	—	—	95	13	11	2	—	—	2	—	—
22	Örebro län	8	2	2	5	—	—	51	—	—	8	1	1	4	—	—
23	Västmanlands län	10	—	—	30	—	—	385	1	1	41	—	—	23	—	—
24	Kopparbergs län	10	—	—	6	—	—	98	—	—	2	—	—	50	10	10
25	Gävle stad och län	24	—	—	4	—	—	70	6	6	92	1	1	8	1	1
26	Västernorrlands län	461	165	165	5	—	—	211	2	2	107	2	2	6	1	1
27	Jämtlands län	67	8	8	2	—	—	13	1	1	2	—	—	2	—	—
28	Västerbottens län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—
29	Norrbottens län	—	—	—	—	—	—	3	1	1	—	—	—	1	—	—
	Kvinnliga avdelningen	**114**	**23**	**14**	**30**	**5**	**4**	**90**	**22**	**20**	**145**	**58**	**39**	**210**	**23**	**18**
1	Stockholms stad	84	11	8	26	3	2	7	—	—	31	18	14	117	9	8
2	Stockholms län	1	—	—	—	—	—	24	2	1	—	—	—	1	—	—
3	Uppsala stad och län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
4	Södermanlands län	—	—	—	—	—	—	12	—	—	—	—	—	—	—	—
5	Östergötlands län	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	2	2	1
6	Norrköping	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
7	Jönköpings län	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	1	1
8	Kronobergs län	2	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—
9	Kalmar län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	1	—	—
10	Gottlands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
11	Blekinge län	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—	—	3	2	1
12	Kristianstads län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
13	Malmöhus län: Malmö	11	5	3	2	1	1	34	10	10	1	—	—	65	6	4
14	Hälsingborg	1	—	—	—	—	—	1	4	4	6	5	5	—	—	—
15	Övriga anstalter	1	—	—	—	—	—	10	4	4	—	—	—	—	—	—
16	Hallands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
17	Göteborgs och Bohus län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
18	Göteborgs stad	7	6	3	2	1	1	—	1	—	105	31	19	12	1	1
19	Älvsborgs län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—
20	Skaraborgs län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
21	Värmlands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
22	Örebro län	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
23	Västmanlands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—
24	Kopparbergs län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—
25	Gävle stad och län	4	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—
26	Västernorrlands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—
27	Jämtlands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1
28	Västerbottens län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—
29	Norrbottens län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	1	1

Butiks- o. magasins-personal			Hotell- o. restaurang-personal			Transport-arbetare			Allmän el. litterär verksamhet			Handel och samfärdsel, ej specific.			Husligt arbete			Annat arbete			
Ans.	L. p.	T.p.	Ans.	L. p.	T.p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L.p.	T.p.	Ans.	L.p.	T.p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	
1534	**103**	**98**	**210**	**29**	**27**	**4 018**	**486**	**463**	**104**	**8**	**8**	**108**	**5**	**5**	**26**	**1**	**—**	**19740**	**7 379**	**7 241**	
685	43	41	103	8	7	941	153	142	56	6	6	22	—	—	5	—	—	1 995	564	551	1
98	4	4	1	—	—	216	9	9	3	—	—	—	—	—	—	—	—	913	164	164	2
34	2	2	2	—	—	83	1	1	2	—	—	—	—	—	—	—	—	682	235	230	3
61	—	—	1	—	—	79	4	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	531	152	150	4
32	8	8	4	—	—	178	14	13	—	1	1	2	—	—	—	—	—	487	188	172	5
30	—	—	6	—	—	97	2	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	186	15	15	6
18	—	—	3	1	1	77	3	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	474	253	252	7
3	—	—	4	—	—	28	2	2	1	—	—	—	—	—	1	—	—	845	168	168	8
14	—	—	2	—	—	77	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	353	317	317	9
—	—	—	—	—	—	27	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	80	85	85	10
16	—	—	2	2	2	46	2	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	932	530	530	11
6	2	2	—	—	—	19	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	280	169	161	12
133	3	3	20	—	—	212	27	26	—	—	—	32	1	1	1	—	—	448	102	102	13
24	—	—	4	—	—	57	2	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	202	32	32	14
18	21	21	3	3	3	57	111	111	—	—	—	5	—	—	—	—	—	707	277	237	15
14	—	—	1	—	—	22	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	62	154	153	16
3	—	—	1	1	1	65	4	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	429	410	410	17
243	14	11	30	6	5	656	101	94	38	1	1	37	4	4	2	—	—	993	616	615	18
4	—	—	—	—	—	16	1	1	—	—	—	—	—	—	—	1	—	441	295	295	19
4	1	1	2	2	2	16	5	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	128	105	105	20
4	—	—	2	—	—	116	19	17	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1 019	453	447	21
22	1	1	2	—	—	80	6	5	1	—	—	—	—	—	—	—	—	756	316	279	22
28	—	—	2	—	—	128	—	—	—	—	—	1	—	—	17	—	—	812	517	517	23
8	1	1	10	4	4	70	4	4	—	—	—	9	—	—	—	—	—	3 100	461	459	24
17	1	1	3	—	—	204	9	9	1	—	—	—	—	—	—	—	—	521	327	327	25
8	—	—	—	—	—	414	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1 308	240	240	26
2	—	—	—	1	1	18	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	378	30	30	27
1	1	1	2	1	1	9	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	389	112	110	28
4	1	1	—	—	—	10	5	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	289	92	88	29
326	**65**	**45**	**1090**	**1037**	**689**	**83**	**102**	**57**	**161**	**137**	**85**	**3**	**20**	**18**	**7559**	**8 555**	**5 550**	**89**	**12**	**12**	
139	19	15	402	301	210	21	16	12	92	56	30	2	20	18	1925	2 424	1 618	22	4	4	1
2	—	—	44	28	21	—	—	—	3	2	2	1	—	—	311	372	174	—	—	—	2
2	—	—	9	17	12	1	—	—	—	—	—	—	—	—	160	127	95	—	1	1	3
3	1	1	8	8	2	1	—	—	2	2	1	—	—	—	207	236	146	—	—	—	4
9	5	5	31	41	23	3	1	—	6	9	6	—	—	—	453	386	244	15	—	—	5
1	—	—	11	11	10	—	4	3	2	2	1	—	—	—	127	141	103	4	—	—	6
2	—	—	42	48	34	—	1	1	6	7	6	—	—	—	171	118	80	3	—	—	7
1	1	1	19	18	15	—	—	—	1	1	1	—	—	—	81	66	40	—	—	—	8
—	—	—	8	10	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	133	125	84	2	—	—	9
—	—	—	6	10	4	—	—	—	—	1	—	—	—	—	25	32	12	—	—	—	10
16	—	—	91	73	64	—	—	—	—	—	—	—	—	—	278	158	100	—	—	—	11
5	1	1	33	57	36	—	—	—	—	—	—	—	—	—	235	267	167	—	—	—	12
96	12	7	72	59	36	32	60	28	5	11	7	—	—	—	609	801	537	—	—	—	13
—	2	2	26	32	23	1	2	1	1	—	—	—	—	—	182	151	118	10	—	—	14
4	2	2	18	20	16	7	4	4	—	2	2	—	—	—	257	201	154	6	—	—	15
2	1	1	3	13	7	1	—	—	2	6	4	—	—	—	102	82	49	1	7	7	16
—	—	—	14	15	6	—	—	—	4	4	—	—	—	—	74	93	43	2	—	—	17
28	13	3	49	42	12	5	11	6	9	6	2	—	—	—	593	961	632	24	—	—	18
2	1	—	11	21	8	—	1	—	1	2	1	—	—	—	66	106	44	—	—	—	19
2	1	1	21	28	11	—	—	—	5	1	1	—	—	—	215	326	144	—	—	—	20
—	—	—	6	17	14	—	—	—	—	1	1	—	—	—	158	237	105	—	—	—	21
—	1	1	29	17	14	2	—	—	6	4	4	—	—	—	218	298	223	—	—	—	22
3	3	3	14	19	13	1	—	—	4	5	5	—	—	—	233	175	126	—	—	—	23
—	—	—	48	41	27	6	1	1	7	5	4	—	—	—	225	185	134	—	—	—	24
—	—	—	9	12	8	2	1	1	2	3	3	—	—	—	131	123	93	—	—	—	25
—	—	—	12	15	4	—	—	—	2	3	1	—	—	—	65	72	40	—	—	—	26
2	—	—	14	30	24	—	—	—	1	4	3	—	—	—	123	108	96	—	—	—	27
4	1	1	20	16	15	—	—	—	—	—	—	—	—	—	113	110	87	—	—	—	28
3	1	1	20	18	15	—	—	—	—	—	—	—	—	—	89	74	62	—	—	—	29

Antalet arbetslösa inom arbetarorganisationerna den 31 mars 1922.

Fackförbund	Redovisade avdelningar	Redovisade medlemmar[1]				Arbetslösa					Orsak		Arbetslediga på grund av					Arbetslöshetsdagar		
		Män				Män			Tillsammans									Antal redovisade		Antal dagar under mars 1922
		Helt betalande	Halvt betalande	Kvinnor	Tillsammans	Helt betalande	Halvt betalande	Kvinnor	Antal	%	arbetsbrist	tillfällig orsak	sjukdom	arbetskonflikt	värnplikt	annan orsak	Tillsammans	avdeln.	medlemmar	
Bleck- och plåtslagareförbundet	43	1 278	166	—	**1 444**	690	39	—	**729**	**50·5**	722	7	56	3	25	2	**86**	37	1 292	**14 234**
Bokbindareförbundet	15	220	34	491	**745**	21	1	49	**71**	**9·5**	71	—	25	—	2	89	**116**	11	678	**4 628**
Bryggeriindustriarbetareförbundet	31	2 599	60	808	**3 467**	162	9	148	**319**	**9·2**	319	—	176	—	25	—	**201**	18	2 893	**7 817**
De förenade förbunden	43	2 165	103	249	**2 517**	402	27	47	**476**	**18·9**	458	18	67	—	7	21	**95**	33	2 098	**10 848**
Elektriska arbetareförbundet	93	2 380	536	—	**2 916**	761	144	—	**905**	**31·0**	879	26	46	236	73	29	**384**	79	2 610	**20 858**
Gjutareförbundet	88	2 915	282	7	**3 204**	1 412	126	5	**1 543**	**48·2**	1 536	7	110	52	26	33	**221**	71	2 425	**26 942**
Grov- o. fabriksarbetareförbundet	172	13 271	937	1 680	**15 888**	5 092	239	437	**5 768**	**36·3**	5 182	586	605	448	121	1 067	**2 241**	129	11 774	**134 056**
Gruvindustriarbetareförbundet	18	1 094	70	13	**1 177**	385	42	13	**440**	**37·4**	369	71	62	—	11	400	**473**	11	918	**5 025**
Handelsarbetareförbundet	84	4 286	696	1 339	**6 321**	589	108	72	**769**	**12·2**	769	—	199	—	37	—	**236**	59	5 756	**19 061**
Hattareförbundet	2	53	1	—	**54**	10	—	—	**10**	**18·5**	10	—	—	—	1	—	**1**	—	—	—
Litografiska förbundet	15	701	68	—	**769**	52	9	—	**61**	**7·9**	61	—	18	—	11	—	**29**	—	—	—
Livsmedelsarbetareförbundet	48	2 844	762	995	**4 601**	351	60	142	**553**	**12·0**	531	22	55	76	21	2	**154**	41	3 252	**11 318**
Kommunalarbetareförbundet	70	6 379	243	177	**6 799**	292	25	11	**328**	**4·8**	328	—	303	—	8	8	**319**	31	2 501	**5 621**
Metallindustriarbetareförbundet	119	—	—	—	**48 850**	—	—	—	**19 478**	**39·9**	—	—	—	—	—	—	—	106	44 918	**496 778**
Därav: Järnbruksarbetare	46	—	—	—	**10 757**	—	—	—	**3 188**	**29·6**	—	—	—	—	—	—	—	42	9 319	**80 683**
Mek. verkstadsarbetare	73	—	—	—	**38 093**	—	—	—	**16 290**	**42·8**	—	—	—	—	—	—	—	64	35 599	**416 095**
Murareförbundet	35	1 477	149	—	**1 626**	1 037	109	—	**1 146**	**70·5**	1 086	60	19	8	7	—	**34**	26	964	**17 992**
Måleriarbetareförbundet	35	1 461	44	1	**1 506**	835	9	—	**844**	**56·0**	738	106	18	—	13	—	**31**	28	1 256	**16 925**
Pappersindustriarbetareförbundet	48	6 006	185	181	**6 372**	811	54	39	**904**	**14·2**	852	52	273	1514	87	10	**1 884**	31	4 218	**25 124**
Pälsvaruindustriarbetareförbundet	6	151	31	266	**448**	60	15	80	**155**	**34·6**	131	24	10	—	10	—	**20**	4	324	**3 387**
Sadelmakare- o. tapetserareförb.	41	957	72	93	**1 122**	190	8	2	**200**	**17·8**	200	—	41	—	12	—	**53**	30	935	**4 397**
Sko- och läderindustriarbetareförb.	31	3 682	509	1 755	**5 946**	1 002	64	309	**1 375**	**23·1**	1 375	—	142	15	85	—	**242**	23	3 303	**16 182**
Skrädderiarbetareförbundet	37	785	88	2 155	**3 028**	104	7	277	**388**	**12·8**	303	85	82	35	3	—	**120**	26	2 354	**7 941**
Stenindustriarbetareförbundet	36	1 418	226	—	**1 644**	514	65	—	**579**	**35·2**	579	—	57	8	13	15	**93**	22	1 173	**13 453**
Stuckatörförbundet	3	48	1	—	**49**	36	1	—	**37**	**75·5**	37	—	—	—	—	—	—	3	49	**672**
Sågverksindustriarbetareförbundet	122	7 652	1 342	3	**8 997**	2 632	444	5	**3 081**	**34·2**	2 865	216	416	526	126	166	**1 234**	83	6 354	**55 934**
Textilarbetareförbundet	32	1 846	150	2 246	**4 242**	121	17	91	**229**	**5·4**	227	2	248	1	33	21	**303**	10	878	**2 595**
Tobaksindustriarbetareförbundet	10	610	47	2 547	**3 204**	41	—	28	**69**	**2·2**	69	—	165	—	4	3	**172**	5	2 492	**1 103**
Transportarbetareförbundet	28	1 938	119	—	**2 057**	417	53	—	**470**	**22·8**	439	31	85	15	9	153	**262**	20	1 722	**10 940**
Träarbetareförbundet	132	7 658	794	10	**8 462**	4 012	391	2	**4 405**	**52·1**	4 392	13	296	313	90	12	**711**	118	7 979	**91 169**
Tunnbinderiarbetareförbundet	15	385	24	—	**409**	177	1	—	**178**	**43·5**	172	6	15	21	2	—	**38**	12	394	**4 400**
Typografförbundet	30	708	267	43	**1 018**	100	52	5	**157**	**15·4**	153	4	15	1	12	9	**37**	24	962	**6 008**
Väg- o. vattenbyggnadsarbetareförb.	12	882	9	—	**891**	210	2	—	**212**	**23·8**	201	11	28	2	5	—	**35**	9	621	**4 783**
Summa	**1 494**	[2] —	[2] —	[2] —	**149 773**	[2] —	[2] —	[2] —	**45 879**	**30·6**	[2] —	[2] —	[2] —	[2] —	[2] —	[2] —	[2] —	**1 100**	**117 093**	**1040191**

[1] Jfr noten å sid. 525. — [2] Enär uppgifter icke kunnat erhållas från samtliga organisationer, ha slutsummor icke nedräknats.

Arbetslösheten inom arbetarorganisationerna.

Den 31 mars 1922.

Mars månad medförde åter någon sänkning av arbetslöshetssiffran. Av de 149 773 medlemmar, som de rapporterande fackföreningarna tillsammans redovisat, voro 45 879 eller 30·6 % arbetslösa den 31 mars mot 32·1 % den 28 februari.[1]

En sammanställning av tillgänglig arbetslöshetsstatistik från Sverige och vissa andra länder visar följande procenttal för månaderna mars 1921—mars 1922.

	Mars	April	Maj	Juni	Juli	Aug.	Sept.	Okt.	Nov.	Dec.	Jan.	Febr.	Mars
Sverige	24·5	24·2	25·1	27·7	27·9	27·4	27·3	27·1	28·8	33·2	34·8	32·1	30·6
Norge	14·9	14·7	16·1	18·4	15·9	14·7	14·7	15·1	15·7	18·3	20·4	21·3	21.9
Danmark	23·6	21·7	18·6	16·8	16·7	17·7	16·6	18·3	20·8	25·2	28·9	33·1	27·9
England	10·0	17·6	22·2	23·1	16·7	16·5	14·8	15·6	15·9	16·5	16·8	16·3	16·3
Tyskland	3·7	3·9	3·7	3·0	2·6	2·2	1·4	1·2	1·4	1·6	3·3	2·7	1·1
Nederländerna . . .	14·1	12·0	9·5	8·1	7·6	7·3	6·9	7·0	9·9	16·6	—	—	—
Belgien	31·5	31·2	32·3	22·9	21·4	21·7	17·7	13·6	13·9	11·4	11·2	10·1	—
Kanada	16·5	16·3	15·5	13·1	9·1	8·7	8·5	7·4	11·1	15·1	13·9	10·6	—
Massachusetts . . .	22·1	—	—	20·1	—	—	19·1	21·2	—	—	—	—	—
Nya Syd-Wales . .	8·7	6·5	13·9	7·9	8·4	15·0	12·2	10·5	9·3	17·2	12·3	—	—

Livsmedelspriser och levnadskostnader.

Livsmedelspriser under april månad 1922.[2] De noteringar av minuthandelspriser å livsmedel, som meddelas i efterföljande sammandragstabell för socialstyrelsens 49 ombudsorter, ha inhämtats och bearbetats på samma sätt, som tidigare varit fallet.[3] Under hänvisning till denna tabell må följande anföras rörande de under de senaste månaderna inträffade prisförändringarna å de olika varuslagen.

April månad har liksom februari och mars medfört en ytterligare sänkning av prisnivån i fråga om livsmedel, bränsle och lyse; dock har den under dessa månader konstaterade nedgången ej varit av den omfattning och styrka, som exempelvis karakteriserade januari. Av de 57 varuslag, å vilka noteringar inhämtats, ha under redovisningsmånaden 37 varit föremål för *prissänk-*

[1] Till följd av det skydd, som dessa uppgifter åtnjuta enligt 2 § 4 mom. tryckfrihetsförordningen, kan icke meddelas, i vad mån siffrorna avse hela antalet medlemmar inom fackförbunden. På grundval av dessa siffror kunna alltså inga slutsatser dragas beträffande fackförbundens verkliga medlemsantal eller rörande förändringar i detta hänseende.

[2] Preliminära siffror.

[3] För de förändringar i fråga om inhämtandet av det prisstatistiska primärmaterialet, som företagits vid ingången av år 1920, har redogörelse lämnats i häfte n:r 5, årg. 1920.

Medelpris per år (1913—1921) och per månad (april 1921—april 1922)

	Varuslag	Kvantitet	1913	1914	1915	1916	1917	1918	1919	1920	1921
			öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre
1	Mjölk: oskummad	l.	14	15	16	19	25	× 38	47	44	35
2	handskummad	»	8	8	9	10	15	× 24	—	26	20
3	separerad	»	6	6	7	8	12	× 19	23	19	13
4	Smör: bords- (mejeri-)	kg.	236	239	292	×310	× 401	× 587	729	657	496
5	mat- (lands-)	»	213	218	260	295	× 358	× 546	727	651	486
6	Ost: helfet, okryddad	»	164	162	197	257	× 305	× 372	624	524	389
7	halvfet, »	»	121	119	149	191	× 234	× 332	500	374	267
8	Margarin: växt-, bästa sort	»	135	144	170	216	—	—	433	376	293
9	Ägg: svenska, färska	tjog	159	171	198	237	343	725	681	578	428
10	» konserverade	»	137	151	169	204	307	615	716	533	393
11	Potatis: gammal	hl.	—	—	—	526	× 955	× 1200	1271	963	947
12	»	5 l.	28	30	36	33	× 58	× 68	71	60	60
13	färsk	»	46	80	87	76	146	237	102	191	124
14	Ärter, gula	kg.	31	35	57	55	× 63	× 66	78	69	58
15	Bruna bönor	»	48	49	75	111	199	× 173	214	130	83
16	Mjöl: vete-, svenskt, bästa sort	»	31	33	40	×38	× 42	× 50	× 75	91	71
17	råg-, » » »	»	22	23	32	×29	× 36	× 41	× 56	56	46
18	rågsikt-, » » »	»	27	29	39	×34	—	—	× 73	73	63
19	Gryn: havre- (ångpreparerade)	»	36	42	52	50	× 68	× 82	99	101	72
20	ris-, bästa sort svenska (»R. T.»)	»	41	41	46	52	× 75	× 73	111	176	85
21	Rågbröd: hårt, grovt spisbröd	»	41	43	54	53	× 62	× 73	96	111	108
22	Rågbröd: hårt, knäckebröd	»	—	—	—	—	—	—	—	139	132
23	mjukt, limpa, söt	»	38	40	48	49	× 60	× 75	96	105	93
24	» » sur (»grovbröd»)	»	30	31	38	38	× 45	× 49	64	71	65
25	Vetebröd: skorpor, ordinära	»	76	78	88	90	× 117	× 180	230	254	217
26	mjukt, bil-, bakat med vatten	»	43	46	53	54	× 68	× 88	116	128	113
27	ligaste sort » » mjölk	»	60	61	67	66	× 83	× 144	167	145	129
28	Nötkött, färskt: stek	»	122	116	140	193	219	567	563	398	301
29	soppkött	»	100	95	119	169	193	507	490	333	243
30	Kalvkött, stek: gödkalv	»	131	130	154	203	× 215	546	512	493	377
31	spädkalv	»	72	70	87	122	× 148	357	312	274	204
32	Fårkött: färskt, stek	»	133	130	158	215	258	626	600	431	310
33	salt, svenskt	»	114	118	139	194	241	546	547	385	264
34	Renkött, färskt, stek	»	119	121	140	184	261	509	557	442	348
35	Fläsk: färskt	»	133	129	191	233	× 270	× 388	605	449	321
36	salt, svenskt (sidfläsk)	»	140	137	198	246	× 287	× 404	619	470	338
37	» amerikanskt »	»	—	—	—	—	—	—	—	364	275
38	Fisk, färsk: abborre	»	75	76	80	99	122	211	202	191	166
39	gädda	»	108	110	117	149	188	317	333	312	260
40	sill	»	34	35	45	68	91	149	110	102	92
41	strömming	»	38	39	43	56	65	123	114	106	91
42	torsk	»	55	57	62	82	111	196	160	139	119
43	rödspotta (»spätta»)	»	79	81	89	123	167	295	244	219	199
44	kolja	»	—	—	—	—	—	—	—	152	134
45	salt: sill, prima	»	45	45	57	97	105	145	148	120	87
46	strömming	»	30	31	36	61	73	100	105	74	65
47	Kabeljo av långa med fenor o. stjärt	»	56	58	72	111	152	293	223	156	113
48	Kaffe (obränt), prima Santos	»	170	159	161	209	× 315	× 307	316	331	210
49	Socker, bit-	»	67	65	66	× 68	× 70	× 92	× 133	× 168	× 170
50	Salt (matsalt)	»	—	10	10	13	19	31	32	31	26
51	Svagdricka	l.	6	6	7	8	10	14	16	16	17
52	Fotogen, Water White	»	20	21	23	27	37	—	71	60	53
53	Ved: björk-, osågad, hemkörd (per	famn	2560	2630	2890	3810	5520	7850	8220	10310	7090
54	barr- »storfamn»: 3·56 kbm)	»	2040	2110	2310	3060	4500	6620	6740	8230	5620
55	Bränntorv	100 kg.	196	220	290	385	670	1035	896	964	659
56	Kol: antracit- (»valnöt»)	hl.	401	411	531	717	803	—	—	2069	1286
57	eng. hushålls- (fyrkol) hemkörd	»	234	242	367	543	707	—	—	1664	703
58	Koks: gasverks- (krossad)[1] hemkörd	»	165	157	211	292	413	—	—	1177	452
59	eng. kamin- »	»	189	190	248	339	521	—	—	1249	481

[1]) T. o. m. år 1917 avse uppgifterna okrossad koks. — [2]) Preliminära siffror. — × Maximipris. —

för samtliga orter (44 orter åren 1913—1919 samt 49 orter fr. o. m. år 1920).

April 1921	Maj 1921	Juni 1921	Juli 1921	Aug. 1921	Sept. 1921	Okt. 1921	Nov. 1921	Dec. 1921	Jan. 1922	Febr. 1922	Mars 1922	Apr.[2]) 1922	Höjning (+) eller sänkning (−) i %		
öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	april 1914—april 1922	april 1921—april 1922	
37	36	35	34	34	33	33	32	30	26	26	25	25	+ 78·6	− 32·4	1
21	20	19	19	19	18	18	18	17	15	14	14	13	+ 62·5	− 38·1	2
14	13	13	13	13	12	12	12	11	10	9	9	9	+ 50·0	− 35·7	3
550	470	461	463	536	500	463	460	411	342	330	352	392	+ 71·2	− 28·7	4
543	472	453	444	510	486	451	449	406	330	322	337	378	+ 80·0	− 30·4	5
398	383	376	371	371	366	360	354	342	327	311	293	279	+ 72·2	− 29·9	6
274	257	257	250	256	252	247	238	227	218	207	184	174	+ 46·2	− 36·5	7
322	281	278	276	275	274	268	262	247	199	192	191	156	+ 13·0	− 51·6	8
301	285	306	334	359	370	452	560	591	431	446	340	230	+ 84·0	− 23·6	9
—	—	275	295	283	—	407	445	453	370	386	—	—	—	—	10
1013	951	922	939	898	1000	816	763	742	760	756	737	735	—	− 27·4	11
66	63	61	60	51	63	53	51	49	50	50	50	51	+ 82·1	− 22·7	12
—	—	—	164	84	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	13
61	59	59	58	58	57	53	50	48	47	47	47	47	+ 56·7	− 23·0	14
81	79	77	77	77	77	79	82	88	90	92	95	101	+ 119·6	+ 24·7	15
69	71	76	74	75	70	63	58	57	57	56	56	56	+ 80·6	− 18·8	16
48	49	51	51	48	44	40	35	34	33	33	33	32	+ 52·4	− 33·3	17
66	68	71	70	68	63	56	49	49	48	47	47	47	+ 80·8	− 28·8	18
75	74	74	74	74	71	66	56	53	52	51	52	53	+ 47·2	− 29·3	19
86	79	78	77	75	74	72	69	68	67	67	65	64	+ 64·1	− 25·6	20
110	110	110	111	110	107	103	99	96	94	92	91	90	+ 119·5	− 18·2	21
135	133	134	134	134	131	128	123	120	118	117	116	114	—	− 15·6	22
95	94	95	95	94	93	86	83	82	80	79	78	77	+ 102·6	− 18·9	23
67	67	67	67	66	65	59	57	58	56	55	54	53	+ 76·7	− 20·9	24
222	220	221	220	218	214	199	192	189	188	186	183	178	+ 137·3	− 19·8	25
116	116	116	116	116	112	105	99	98	99	96	95	93	+ 116·3	− 19·8	26
130	130	131	131	130	128	120	117	117	114	113	112	110	+ 83·3	− 15·4	27
319	314	309	308	306	298	271	244	230	223	221	217	214	+ 78·3	− 32·9	28
259	256	251	250	246	238	215	193	181	175	173	169	168	+ 69·7	− 35·1	29
404	395	389	375	366	355	337	314	305	303	295	285	279	+ 113·0	− 30·9	30
217	209	203	201	197	192	182	168	169	166	162	157	150	+ 108·3	− 30·9	31
352	350	342	335	318	294	252	225	221	224	229	232	239	+ 75·7	− 32·1	32
290	283	286	282	276	260	205	192	195	186	187	195	195	+ 65·3	− 32·8	33
371	369	—	—	292	321	322	312	296	280	274	269	266	+ 112·8	− 28·3	34
324	313	308	314	327	330	313	288	266	256	249	243	236	+ 82·9	− 27·2	35
338	331	327	334	343	343	329	303	283	273	265	255	252	+ 85·3	− 25·4	36
286	267	265	260	275	273	251	232	213	203	196	195	193	—	− 32·5	37
167	140	143	161	160	161	169	160	157	163	169	163	152	+ 108·2	− 9·0	38
252	226	238	267	270	263	254	246	220	224	236	241	214	+ 114·0	− 15·1	39
83	87	105	117	113	113	94	92	82	78	70	58	72	+ 125·0	− 13·3	40
94	91	97	91	79	80	86	86	78	84	87	85	68	+ 94·3	− 27·7	41
119	114	115	118	116	116	117	112	107	109	124	111	96	+ 68·4	− 19·3	42
191	176	195	207	201	189	184	195	181	213	220	191	154	+ 97·4	− 19·4	43
137	129	133	139	129	131	128	123	116	121	127	124	113	—	− 17·5	44
92	85	81	81	86	86	83	80	80	82	83	83	83	+ 88·6	− 9·8	45
66	60	63	71	68	68	58	54	53	52	51	51	55	+ 71·9	− 16·7	46
122	116	110	111	102	97	94	95	96	100	103	103	109	+ 94·6	− 10·7	47
216	205	202	202	197	196	191	191	190	189	191	191	191	+ 20·9	− 11·6	48
××178	×167	×167	×167	×167	×167	×166	×166	×165	×165	×166	×165	×165	+ 157·8	− 7·3	49
27	26	26	26	25	24	24	23	23	22	22	22	22	—	− 18·5	50
17	17	17	17	17	17	17	16	16	16	16	16	15	+ 150·0	− 11·8	51
61	57	50	47	46	45	43	43	42	42	41	42	41	+ 105·0	− 32·8	52
7850	7460	7040	6630	6290	6070	5810	5550	5360	5160	5030	4960	4890	+ 89·5	− 37·7	53
6180	5900	5610	5370	5080	4890	4710	4420	4150	4020	3940	3830	3780	+ 83·5	− 38·8	54
743	700	678	648	599	548	548	530	502	508	503	492	478	+ 134·3	− 35·7	55
1452	1384	1389	1312	1102	999	976	985	1004	1015	1034	1026	1023	+ 159·6	− 29·5	56
757	732	726	727	603	537	499	491	484	480	518	486	490	+ 115·9	− 35·3	57
511	470	441	424	390	358	317	327	322	325	349	349	348	+ 121·7	− 31·9	58
534	526	492	475	396	353	366	360	360	364	400	387	385	+ 111·5	− 27·9	59

×× Eljest fastställda pris. (Jfr Soc. Medd., årg. 1920, noten å sid. 680.)

ning. Bland dessa torde framför andra böra nämnas margarin, ägg och samtliga sorter färsk fisk med undantag av sill. Fullt *oförändrade* äro medelpriserna å 10 varuslag, däribland oskummad mjölk, vetemjöl, kaffe och socker. *Prisstegring* har ägt rum beträffande 10 varuslag, bland vilka särskilt märkes smör.

Sammanfattning av livsmedelspriserna förändringar juli 1914—april 1922. Till belysande av de allmänna förändringar, som med avseende å livsmedelspriserna ägt rum i detaljhandeln från tiden före världskrigets utbrott till och med april 1922, meddelas efterföljande indexserier, vilka utarbetats på sätt förut beskrivits i Sociala Meddelanden (årg. 1920, sid. 752 ff.).

	År 1914			År 1915				År 1916				År 1917			
	Juli 1914	3:e kv.	4:e kv.	1:a kv.	2:a kv.	3:e kv.	4:e kv.	1:a kv.	2:a kv.	3:e kv.	4:e kv.	1:a kv.	2:a kv.	3:e kv.	4:e kv.
A. Aritmetiska (»ovägda») medeltal	100	103	108	114	121	129	138	143	148	162	175	190	197	208	235
B. »Vägda» medeltal . .	100	103	107	113	121	124	128	130	134	142	152	166	175	181	201

År 1918				År 1919				År 1920				År 1921				År 1922	
1:a kv.	2:a kv.	3:e kv.	4:e kv.	1:a kv.	2:a kv.	3:e kv.	4:e kv.	1:a kv.	2:a kv.	3:e kv.	4:e kv.	1:a kv.	2:a kv.	3:e kv.	4:e kv.	1:a kv.	April [1]
A. 268	305	330	372	364	352	343	332	316	316	331	323	283	250	237	210	196	188
B. 227	255	277	320	335	328	311	308	293	295	304	301	266	240	231	210	188	182

Enligt vad såväl den »ovägda» som den »vägda» indexserien giver vid handen, har den allmänna prisnivån i fråga om livsmedel, bränsle och lyse under april månad visat någon nedgång, och den »vägda» indexsiffran är nu 3 enheter lägre än i mars; det »ovägda» indextalet har sänkts med 5 enheter.

Levnadskostnadernas allmänna förskjutningar sedan juli 1914. Det må noga observeras, att samtliga ovan angivna stegringssiffror endast avse den förhöjning, som drabbat priserna å livsmedel, bränsle och lyse. För att däremot en fullständig bild av prisstegringens inverkan å en familjs hela utgiftsstat skall erhållas, måste tydligen undersökningen utsträckas till att omfatta även övriga i budgeten ingående poster, såsom hyra, kläder, skatter m. m., vilka utgiftsposter förete delvis väsentligt andra prisrörelser. En dylik beräkning finnes publicerad i häfte 5 av Sociala Meddelanden 1922 (sid. 428), och enligt denna uppgick den allmänna stegringen av levnadskostnaderna från juli 1914 till tiden omkring den 1 april 1922 till c:a 95 % mot 116 % vid närmast föregående undersökningstillfälle, den 1 januari 1922.

[1] Preliminära siffror.

Statistiska Centralbyrån
Biblioteket
Fack
102 50 STOCKHOLM 27